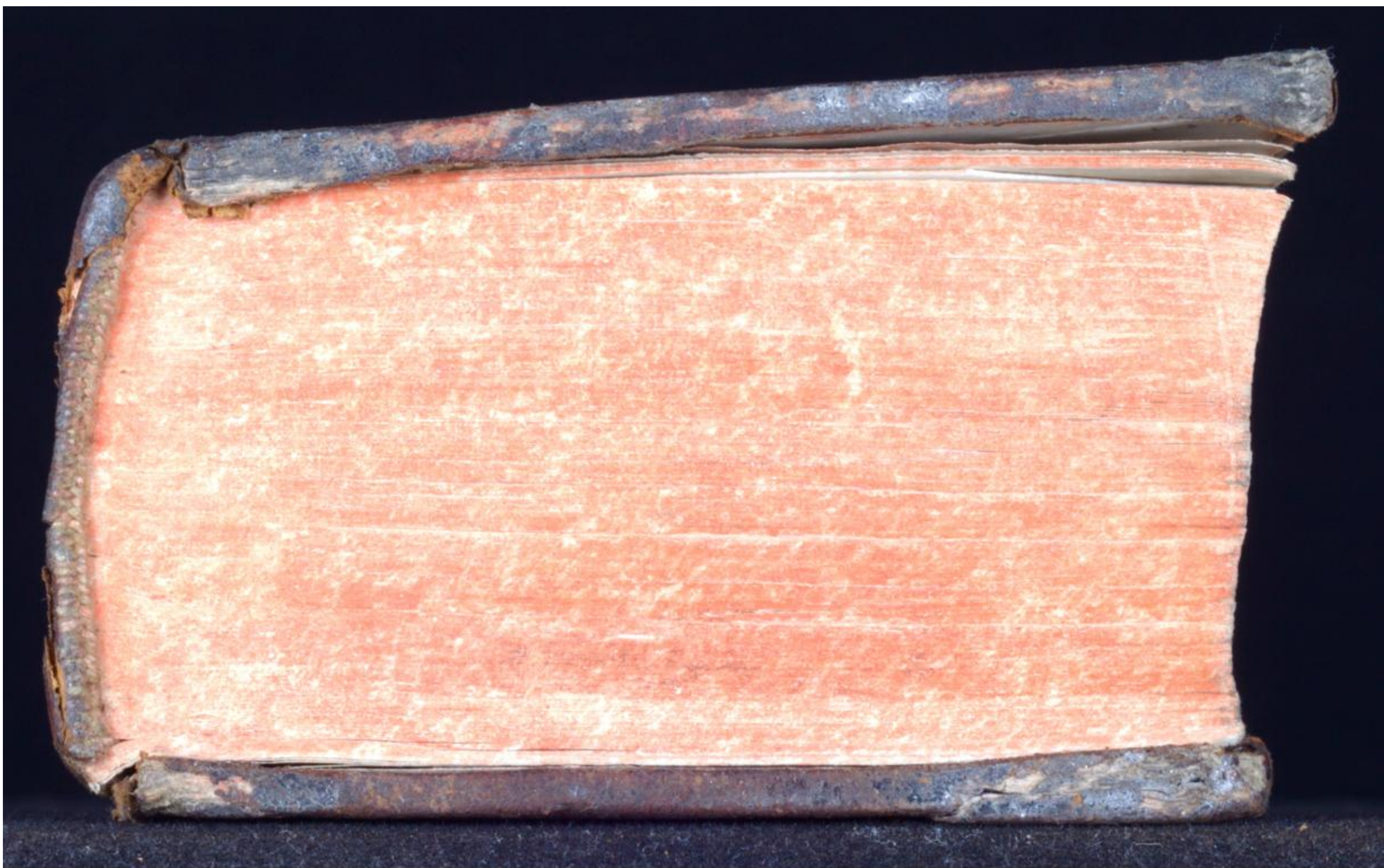

ex libris cypriani
martin D. M. facultatis
monspeliensis.

L

CONSVLTATIONES DE VARIORVM MORBORVM CVRATIONIB.

IO. BAPTISTAE MONTANI VERONENsis, philosophorum ac medicorũ omnium sui temporis facilè principis, primũ à Valentino Lublino summa diligentia collectæ atq; æditæ,

NVNC AVTEM OPERA ET studio Hieronymi Donzellini, & Philippi Bechij, medicorum præstantiß. primæ centuriæ, adhuc dimidia, eiusdem autoris, acceßit,

QVAE AB INFINITIS, QVIBVS SCAtebat, mendis vindicatę, atq; ita recognitæ sunt, vt suo iam demum autore dignæ esse videantur.

Cum indice & rerum & verborum memorabilium locupletißimo.

BASILEÆ APVD MICHAElem Isingrinium M. D. L VII.

-1557-

CLARISSIMO VIRO,

PIETATE, VIRTVTE AC ERVtione eximio, domino Martino à Drembeck, Medicæ facultatis Lipsensis Doctori atque Decano dignissimo, Domino ac præceptori suo, Philippus Bechius

S. P. D.

TSI totam philosophiam, laudatarum artium procreatricē quandam, & quasi parentem, frugiferam atq; fructuosam esse, nec ullam eius partem incultam atq; desertam inuenio, Martine doctissime atq; integerrime, tamen nullam in ea, meo quidem iudicio, partem, ipsa medicina feraciorem, neq; uberiorem aut præstantiorem esse planè existimo. Video enim philosophiæ, animi solùm culturam atq; medelā à philosophis attribui, corporis autē curam, quæ æquè necessaria est, adimi: sed medicinam, quod est longè quidem præclarius atq; exoptabilius, artem curatricem & corporis & animi esse, quæ non modò uitia radicitus extrahat, animosq; ad satus felices accipiendos præparet atq; instruat, sed foris etiam salutaria & cōuenientia corpori remedia applicet atque præscribat. Id uerò quàm sit ueritati consentaneū, saluberrima ac uetustissima Hippocratis, Gal. & omnium Græcorum medicorū dogmata satis abundè declarant. Qua nimirum ratione efficitur, ut medicina, quæ principia sua, ex his quæ de natura sunt, mutua-

tur, in rebus singularibus longè difficilima, pulcherrima & præstantißima habeatur. Quæ sanè post illa florentißima Græcorũ medicorum tempora, ad hanc usq; nostrã ætatem, ob uasta, confusa, perplexaq; Barbarorum medicorum scripta, adeò contempta, neglectaq; iacuit, ut per aliquot secula partim sepulta, atq; ex genere & cõsortio humano abrepta, diu multumq; delituerit, partim etiam tanquã indigestum quoddam cõfusumq; chaos manserit, atq; Cimmerijs quasi tenebris inuoluta, situm ueternumq; cõtraxerit, totaq; ferè prostrata, succubuerit, nisi illam, totius Italiæ celeberrimi uiri, singulari pietate, uirtute, atque omni doctrinarum genere ornatißimi, è uita humana sublatam atque deperditã, diuinitus quodammodò reparassent, sepultam atq; demortuam excitassent, tum ex densißimis tenebris, in lucem exoptatißimam uindicassent, situq; absterso, in nitorem quasi pristinum summo studio & labore reuocassent. Cœpit aũt medica ars, ut nosti, eo tempore quo tu quidem in Italia, studiorũ omniũ fidißima alũna, tam philosophiæ quàm medicinæ, diligentẽ sedulamq; operam, sub doctißimis atq; optimis præceptorib. nauabas, ut plurimũ reuirescere, & sub Leoniceno doctißimo MONTANI præceptore, qui tam scribendo, quàm docendo ac profitendo medicam facultatem fideliter adiuuit, atque in posteros propagauit, fructus longè uberrimos producere.

MONTANVS uerò, qui Leoniceni doctrina usus est, post sui fidelißimi præceptoris obitũ, medicinã è Bar-

baro-

barorum manibus, pro ſua quidem uirili, cum ſumma laude, & admiratione omniũ, eruere uelis remiſq; cõtẽdit, fructuſq; ampliſsimos in lucẽ protulit, dum Gordianos illos in re medica nodos tam eleganter atq; dilucidè explicauit, atq; ea, quæ ut chaos, confuſa indigeſtáq; fuere, certa rectaq; methodo cõponens, in nouam rerum faciẽ feliciter digeßit. In qua ſanè facultate, taceo reliquas, adeò uir ille, doctrina, morumq; ſanctitate ornatiß. excelluit, ut meritò Fracaſtorius, uir ſummi nominis, animã Galeni, pythagoricè ſentiendo, in MONTANI animã immigraſſe dixerit: & poſt hunc Baßianus Lãdus diſcipulus eius, atq; ſucceſſor digniſsimus, aliiq; permulti in arte medica præſtantiſsimi, primas ei poſt Galenum (qui Aeſculapij & Hippo. inuenta amplificauit, auxit, atque excoluit) iure attribuant. Ille nanq;, ſicut ex ſcriptis ipſius, quibus equidem plurimùm delector, colligi manifeſtò poteſt, toto uitæ ſuæ curriculo in lectione optimorum autorum, tum philoſophorũ, et medicorum Græcorum atque Arabum, præcipuè tamen Galeni dogmatis euoluendis, dies noctesq; ita occupatus fuit, ut ſe ab illis nunquam abſtrahi paſſus ſit. Vnde quidem hoc ſuo tam ardẽti ſeduloq; ſtudio, atq; labore indefeſſo, conſecutus eſt, ut optimos quoſq; autores, atq; in primis medicorũ antiquißimorum ſcripta feliciſsimè atq; dexterrimè declarare, eorũq; arcana patefacere, ſtudioſiſq; philoſophiæ ac medicinæ τὸ ὄναρ eximere, atq; τὸ ὕπαρ afferre, oculoſq; eorum in cœnum barbaricum infoſſos, abſtergere, at-

tollere, aperire, & ad uerã solidamq́; huius adeò præstantis atq; utilis scientiæ cognitionem pertrahere potuerit. Cuius equidẽ doctrina atq; institutio, tam multùm profuit, ut ex illius schola, maxima copia illustriũ uirorũ, medicæ artis, ac totius encyclopediæ peritißimorum, tanquam ex equo Troiano prodierint. Inter quos Baßianus Landus, Valẽtinus Lublinus, Hieronymus Donzellinus, Vuolfgãgus Meurerus, Caspar Næuius, Ioannes Crato, Geruasius Marstallerus, quos omnes honoris causa nomino, atq; innumeri alij præstantißimi medici, quos præceptorum loco & ueneror & amo, sine controuersia, præcipuè & pietatis & eruditionis palmam obtinent. Qui sanè, cùm id MONTANVS ad superos relatus, uiua uoce præstare amplius nequeat, eius prælecta, & scripta colligere, atq; in certũ ordinẽ quæq; dispersa redigere, posterisq́; cõmendare manib. pedibusq́; conantur, ut res medica tandem ex MONTANI scriptis ac monumentis præclarißimis atque optimis reflorescere, fructusq́; longè uberrimos atq; exoptatißimos proferre incipiat. Vnde mea quidẽ sententia, tales uiri æterna laude & celebratione digni & sunt & haberi debent. Zoilos autem, optima & honestißima quæq́; improbãtes, nihil hìc moror, cùm honestatẽ atq; utilitatem cõmunem ipsorum malè dicendi studio, ex inuidia oborto, præponam. Cùm enim homines hominum causa generatos esse cõstet, ut ipsi inter se alij alijs prodesse possent, in primisq́; docendo, rationibusq́; prudentiæ tradendis, nihil equidem ma-

gis

gis ab ipsorũ natura alienũ, nec magis etiam indignũ esse puto, quàm sibi tantũ natos esse, nec ut alijs quoq; prosint, cùm facilè id poßint, & maximè debeãt, cogitare uelle. Quare ut hæc atq; alia declinarẽ, uolui tuo nomini, Martine doctiß. atq; optime, hasce præclaras atq; utiles MONTANI, philosophi atq; medici præstãtiß. cõsultationes, de uarijs morborũ atq; symptomatum curationib. per me, & Hieronymũ Donzellinũ, uirũ in re medica peritiß. dimidia centuria eiusdem autoris auctiores, & longè quàm antea castigatiores effectas, ideo consecrare, ut & mei amoris atq; beneuolentiæ erga te publicum testimoniũ, & gratitudinis etiam symbolum aliquod certum extaret, tum deniq; quanti te faciam, liquidò pateret. Neq; id immeritò. Quis enim est tam uecors, qui tuam beneuolentiã nõ magnopere expetat? cùm sis omni laude dignissimus, & in re medica, omniq; disciplinarũ atq; uirtutũ genere ita excultus, de eo ut planè addubitem, an uel pietatis causa, uel ob medicinæ peritiam, & aliarum quamplurimarum atq; optimarũ artium cognitionem, sis amplectendus atq; amãdus. Nemo sanè est, qui te uel semel uisum atq; cognitũ, non summo amoris affectu prosequatur, pariq; obseruatione ueneretur atq; colat. Quin & illud quoq; ad cumulum laudum tuarũ accedit, quòd me Lipsiæ, ubi philosophiæ ac medicinæ fundamenta ieci, in ædibus tuis magnificis atq; splendidis, paterno affectu, & animo propenso atq; liberali aliquandiu foueris, nec me quidẽ solùm, sed & alios quoq; uiros pios,

probéq; doctos, beneficijs tuis haud uulgaribus deuinxeris, ac etiamnum deuinctos tibi reddere studeas. Nihil autem addam amplius, nisi quòd te rogem, ut hosce labores pro tua quidem integritate atq; sapientia boni consulere, & si qui forsitan fuerint, ut puto, non defuturos, qui Zoili more, nostrum institutum adunco naso suspensuri sint, tu quasi strenuus propugnator atq; protector, nos à morsibus illorum uirulentis, defendas atq; propugnes. Dabimus autem si uixerimus incolumes, & reliqua eiusdem autoris scripta in aliquot tomos digesta atque recognita, quæ typis Isingrinianis longè pulcherrimis expressa, in lucem ad propagationem & conseruationem rei medicæ propediē exibūt, idq; eò libentius faciemus, si tuam atq; aliorū erga nos propensam beneuolentiam ac studium animaduerterimus. His ualebis in CHRISTO IESV cum omnib. tuis bene & feliciter. Salutabis autem meo nomine, D. Ioachimum Camerarium, professorem linguarum celeberrimum, D. D. Christophorum Czobelium I. V. uirum consultissimū, D. D. Vuolfgangū Meurerum, Aristotelicæ philosophiæ professorem acutissimum, M. Homilium mathematum professorem eximium, præceptores atque patronos meos, unà cum reliquis mei amantibus, reuerenter atq; amanter, quibus omnibus & singulis, me, & studia mea uniuersa etiā atq; etiam commendo. Ex inclyta Basilea, Idibus Februarijs, anno salutis humanæ,

M. D. LVII.

ILLV-

ILLVSTRISS. PRINCIPI ET DOMINO, D. NICOLAO Radziuilo de Musniki, Dei gratia Duci in Olika, Niesuiesz, Dubniki & Bierze, Palatino Vilnensi, & magni ducatus Lithuaniæ summo Marschalco & Cancellario, atq; Brzestensi &c. Capitaneo, domino suo clementissimo,

Valentinus Lublinus Polonus philosophiæ ac medicinæ Doctor S. D.

OMINI à natura insitum est, Princeps Illustrissime, vt nemini obesse, omnibus verò semper prodesse studeat, quod maximè præstat, qui recta ratione & iudicio vtitur, præsertim autem ille ipse, qui cum humanarum rerum cognitione, diuinarũ quoque studium coniunxerit. Et ideo cogitanti mihi ac memoria repetenti, primũ me natum esse hominem, ac nihil humani à me esse alienum: deinde in religione nostra à teneris vnguiculis esse educatum, venit in mentem illius sententię veteris, Hominem homini esse Deum, qua quidem admonemur, vt quantum possumus vltro citroq; conferamus & accipiamus beneficia. Itaq; iam septimus agitur annus, postquã in Italia vitam traducere cœpi in studijs literarum,

doctiſsimos tum philoſophos tum medicos in varijs Academijs audiens, & antiquorũ dogmata pro viribus percipere ſtudens, idque non modò vt mihi conſulerem, ſed etiam cæterorum mortalium commoditati ſeruiens, quoad mihi liceret per ætatẽ cõmunia ſtudia ſcientiarum quadantenus promouerem. Inter enim medicos, quos audire id temporis mihi cõceſſum eſt publicè profitentes vnum IOANNEM Baptiſtam Montanũ Veronenſem, virum tum ſingulari doctrina, tum morum ſanctitate ac probitate ornatiſsimum, diligenti cura & attentione ſumma ſemper audiui, atque incredibili amore proſecutus ſum, & colui. Ex quo factum eſt, vt illius dogmata omnia, non ſolùm memoriæ, ſed etiã ſcriptis commendata, veluti quoſdam theſauros antiquiſsimos & pretioſiſsimos cõſeruare ſtuduerim ne aliqua temporis iniuria interciderent. Siquidem ſperabam medicinæ candidatis aliquando non mediocriter eſſe profutura. Vtilitatẽ igitur hanc diutius differri honeſtũ eſſe non putaui, poſtquã ille de vita deceſsit, non ſine maxima iactura totius artis medicæ. Diligenter igitur curaui, vt in vulgus exirent, non auræ popularis, & inanis gloriolæ aucupandæ gratia (vt fortaſsis nõnulli maleuoli interpretabuntur, qui rapiunt omnia in deteriorem partem) ſed adiuuandi potius cauſa noſtra ſtudia, quę quotidie in peius ruerent, niſi à MONTANO, & eiuſdem ordinis medicis ſuſtentarentur aduerſus inſcitiã quorundam imperitorum, qui medicam artem potius remorantur, quàm promouent. Vt enim quæ ab Aeſculapio & ab Hippocrate profecta ſunt, Galenus amplificauit, auxit, & excoluit: ita Galeni dogmata MONTANVS noſtra ætate expoliuit & adauxit, vnde nomen immortale & famam incredibilem apud omnes gentes ſibi

ſibi comparauit. De quo apud Illuſtriſsimam D. T. præſtat nihil (vt dicebat ille de Carthagine) quàm pauca dicere. Nam ſui pręclari nominis illud perpetuum argumentum & teſtimonium extat, quòd ſummis Pontificibus, Imperatoribus, & Regibus chariſſimus fuit, qui ſæpius ſpe facta multorum cõmodorum, & oblatis præmijs ſummis, eum ad ſe pellicere conati ſunt. Sed ſpreta vtilitate, arti potius medicæ publicè tradendę, & iuuentuti inſtituendę, intentus eſſe maluit, quàm in aulis Regum magnificè & ſplendidè quod reliquum vitæ reſtabat, agere. Nihilominùs cõſultationes eius pertinentes tum ad morbos curandos præſentes, tum ad ſanitatẽ cõſeruandam, tum ad prouidentiam futuri morbi, principibus placuiſſe, argumẽto nobis eſt Sereniſs. Regina BONA SFORTIA, de qua extat in hac centuria, prima cõſultatio, idq; iure optimo. Vt enim propter Regium diadema, & virtutes, quibus prædita eſt, tum propter illuſtriſsimam prolem, quam peperit, (Sereniſsimi enim ac potentiſsimi SIGISMVNDI AVGVSTI, Regis Poloniæ, optimi & ſemper auguſti principis, mater eſt) principatum quendam tenet: ita honeſtum & neceſſarium fuit, primo loco in hac centuria conſultationem de tantæ Reginę ſalute collocari. De reliquorum autem principum valetudine conſultationes, hanc primã tanquam ducem ordine ſuo diſpoſitæ cõſequuntur, id quod planius atq; clarius patefiet in altera centuria, quæ non multò pòſt in lucem prodibit. Hanc verò primam centuriam, & reliquas quæ deinceps edentur, ſub auſpicijs D. T. peruulgandas multis, & illis quidem grauiſsimis cauſis adductus, conſtitui: quas omnes ſi recenſere vellem, dies me deficeret. idcirco cæteris relictis, potiores in mediũ adferam. Primò quidem vt oſtenderẽ gra-

tam animi mei voluntatem erga MONTANVM, si eius placita sub nomine tuo, maximi nimirum ac potentissimi principis, in vulgus exirent. Quia sub illustriss. D. T. clariora & tutiora fore hęc existimaui. Audito enim nomine Principis potétissimi ac prudentissimi, maleuoli desinent mortuo MONTANO obtrectare. Si enim illustrissima D. T. hostibus terrorem incredibilem incutit, multò grauiorem sanè incutiet cauillatoribus MONTANI, illis quidem insulsis medicis, ac minutis philosophis. Quis enim splendorem familiæ tuæ, quis potentiam, quis autoritatem, quis res summa prudentia gestas, quis tuas denique virtutes quæ in optimo Principe requiruntur, ignorat? Clara est siquidem tua pietas, iustitia, clementia, liberalitas, & denique sapientia. Quare non immeritò omnes te colunt, venerantur, summisq; laudibus in cœlum efferunt, nomenq; optimi Principis maximo consensu tribuũt. Ob quas singulares tuas virtutes Serenissimus augustissimusq; Rex Poloniæ, te in primis charum habet, magnisq; rebus gerendis pręficit, cuius rei non leue argumentum extat sanctissimum matrimonium cum potentissimi Regis Ferdinandi filia Serenissima CATHERINA, à sua serenissima Regia Maiestate, nuperrimè contractum, quod felix faustumq; omnes optamus. Tum vt declararẽ me apud omnes maxima ac incredibili voluptate affici, ex familiaritate ac amicitia mutua, quã cũ illust. ac mag. dño D. Stanislao Comite à Thenczin Castellano Leopoliensi &c. heroë ac meo patrono nunquã hercle satis laudato (virtutibus enim, doctrina, sapientia, rebus præclarè gestis, dignitatibus, ac deniq; splendore, nobilitate & antiquitate familiæ summus est,) sanctissimè obseruas, qua quidẽ ego fretus, hæc tuo nomini dicanda esse

esse volui. Tum verò vt meæ incredibilis in tuã illustrissimam D. obseruantiæ, pro summis erga amicos meos beneficijs, quæ quidẽ & multa sanè & insignia fuerunt, signum ac testimoniũ aliquod extaret. Accipe igitur illust. Princeps, à me mancipio deditissimo tibi, hoc munus qualecunq; sit, quasi à MONTANO per munus traditũ, & à multis medicæ artis studiosis magnopere desideratum. Etsi autem hic liber in amplam molem non creuit, tua tamen illust. D. æqui boniq; cõsulat, propterea quòd plenissimus bonæ frugis est, & plus in recessu quàm in fronte promittit. Scio quidẽ dignũ non esse tanto principe. At illud me consolatur, ꝙ illust. D. T. pro sua prudentia, q̃ summa est, animũ donantis respiciet potius quàm doni magnitudinẽ. Scio quoque multos desideraturos Romani sermonis emendatiorẽ structurã, & nitorẽ in dicendo, copiã pręterea atq; orationis splen dorẽ. Sed materia hæc subiecta, isthęc lumina verbo rum non requirit. Medica em̃ est, quæ ornari negat, sed cõtenta doceri est. Eò aũt libẽtius tibi Princeps ill. hæc offero & dico, quò sæpius audiui ex viris maximis, & præcipuè ex Mag. D. STANISLAO Bonero, Capitaneo Biecẽsi, heroë sanè amplitudine & splẽdo re familiæ claro, ac D. Nicolao Ossolinio viro sum̃o loco nato, virtutũ amatore. audiui inquam philosophos ac medicos tibi nõ ingratos esse præsertim verò doctis. viros Bartholomæũ Sabinũ, Petrũ Posnaniensem, pręceptores meos nunquã satis laudatos, & Martinum Borucium Cuiauiensem philosophum ac medicũ præstantissimũ, physicos Serenis. Regis Poloniæ. Tum etiã quòd ad eas, quæ in te elucẽt virtutes, hanc quoq; laudẽ accedere intelligerẽ, quòd etsi maximis & grauissimis negotijs tum Regiæ Maiestatis, tum latissimi dominij tui, nunquã ferè non

distringaris, quod tamen interdum otij tibi du
id in optimarum artium studijs libentissimè co
mis. Quippe qui præterquàm quòd maximam e
voluptatem capis, intelligis ad magnas res agen
illa conferre. Audeo autem hæc dogmata MON
NI ac hosce labores meos (quos sanè maximos
studiosi videbunt, impendi) Illust. D. T. offerre, c
medicos præstantissimos ac antiquissimos, im
recentiores plurimos, idem fecisse constet. Ex qu
rum numero est Aristoteles & Galenus ipse, qu
alter Alexandro Regi, alter Antonino Imper. cl
rissimè vixit. Rhasis Mansori Regi Arabum suos
bros obtulit, & hac nostra ętate Iunius Paulus Cr
sus Patauinus medicus eruditione & experiētia c
rus, Aretæū ac Ruffum vetustissimos artis medi
scriptores è Græco in Latinam linguam vertit, &
lust. Prusiæ principi dicauit. Andreas Vesalius an
tomen CAROLO V. Imper. & Tagaultius Gall
librum Chirurgicū ex Guidone mutuatū, Regi G
liarū, ac Vincentius Casalis Brixianus philosophu
& medicus summus, optimo ac potentissimo Prin
pi illustr. domino, domino Ioanni Comiti à Tha
novv Castellano Cracouiensi, ac copiarū Serenis
atque Inuictiss. Regis Poloniæ Imperatori summ
opuscula quædam MONTANI, superiori anno m
etiam consultore dicauit. Ac denique innumeri al
opera medica, tum sua, tum aliena, Regibus poten
tiss. ac principibus maximis asscripsere. Nec sanè e
ꝙ quispiā mihi vitio vertat, quòd aliena ediderim
Nam vt turpe non puto mihi præceptoris mei do-
gmata edere, sic etiam aliquā mihi laudem (absit ve
bo inuidia) deberi, quòd in ijs colligendis diligens
fuerim. Semperq; existimaui honorificentius esse ex
præscripto doctorū virorum, rectè de aliqua re dis-
se-

ſerere, quàm ſua ſomnia literis mandare, quod multi noſtra ætate faciunt. Hoc autem conſilium meum ſi probari ſenſero, maiora aggrediar, & fortaſsis tandem aliquando (CHRISTO auſpice) non de alienis, ſed de meis lucubrationib. aliquid depromam, vt oſtendam operam me non luſiſſe ſub reliquis preceptorib. meis & BASSIANO LANDO Placentino & HELIDEO de Paduanis Foroliuienſi (quos honoris gratia apud illuſt. D. T. nomino) philoſophis ac medicis hac noſtra tempeſtate clariſsimis & maximis, quorum alter Parauij cum ſua laude Theoricam medicinæ ordinariè profitetur, alter verò Bononiæ praxim cum feliciſsimo ſucceſſu exercet, ac alijs quorum nomina ſtudens breuitati, ſilentio interea prætereo. Tuæ igitur illuſt. D. hunc librum (qualecunq; munus fuerit) nõ ſolùm dedico, verũ etiam me ipſum perpetuò deuoueo. Diu valeas, viuasque principum decus, ac patriã meam Sereniſsimo atq; inuictiſsimo Principi & domino, domino SIGISMVNDO AVGVSTO Regi Poloniæ domino noſtro clementiſsimo, cõmendatiſſimam reddas. Bononiæ
Calendis Aprilis
M.D.LIIII.

CATALOGVS CONSVLTATIONVM MEDICINALIUM, *quæ hac prima & dimidia centuria continentur.*

potu

de

vn-

FINIS.

IOAN. BAPTISTAE MONTANI MEDICI VERONENSIS,

Consultationum medicinalium Centuria prima,

A VALENTINO LVBLINO *Polono quàm accuratè collecta.*

Consult. I. De leui capitis dolore, & destillatione, ex imbecillitate uentriculi & hepatis, pro Serenißima Bona Sfortia Regina Poloniæ, Serenissimi ac potentißimi Regis Poloniæ Sigismundi Augusti matre.

EX omnibus intrinsecis causis, quæ ad affectus capitis præter naturam generandos conducunt, potissimæ sunt ventriculi imbecillitas, atque hepatis caliditas. Ac de ventriculi quidem imbecillitate, cuius ratione succi crudi multiplicati assiduos vapores ad caput submittunt, cuiq; etiam vulgari medico vel mediocriter in arte versato est exploratum, nihilq́; frequentius auditur, quàm mutuus ille circulus læsionum inter cerebrum & ventriculum. De hepatis verò caliditate, quãtum ad capitis repletionem faciat, autoritas est Galeni I I I. de locis affectis: præter rationem, quæ dictat, in huiusmodi temperaturis maximam vaporum copiam à toto venarum ambitu ad cerebrum ascendere. Sunt igitur suapte natura paratissimi ad omnes circa caput affectus perpetiendos, quicunq; in duobus illis membris, ventriculo scili-

cet & hepate, tales habent temperaturas: quibus si postea accesserit apta capitis ad recipiendum dispositio, iam intrinsecus omnes promptas habent occasiones tum ad efficiendas, tum ad recipiendas circa caput dispositiones præter naturã. Cùm ergo scribatur, in sua Serenissima Maiest. hæc omnia cõuenire, non est mirum si facilè inciderit in dolores capitis, defluxiones, & quosdam alios affectus præter naturam. Sed si postea his quoque accesserint aliquvaitia sex rerum non naturalium, humána corpora necessariò commutantium, tum planè nõ facilitas tantùm, sed necessitas malarum impressionum consequitur. Cùm igitur huiusmodi quoq; conuenisse audiam in eadem Serenissima Maiestate, perficitur integer tanquam causarum chorus ad morbi incremẽtum idoneus. Audio enim suam Maiestatem primò penitus se non exercere: aliquando verò in assiduis cogitationibus, & animi molestijs detineri: somno diurno vti quotidie: in cibo & potu non admodum exquisitum delectum habere: cuicunq; aëri, incumbẽtibus grauissimis negotijs sese exponere. De excrementis verò, an secundum quod oportet expellantur, non audiui quidem, sed fortè & in illis erit aliquod vitium: ferè enim ista quoq; læsio præcedẽtes errores consequi, comitariq́; solet. Nam de mensibus retentis, quamuis ratione ętatis secundum naturalem ordinẽ retenta fuerint, nihilominus in tali temperatura, & tali otio, & delicijs Regijs, non sine damno intercepta sunt. Nam etiam audio post eorũ retentionem in omnia prædicta symptomata confestim incidisse: scioq́; plurimas quoq; matronas aliàs post detentos menses etiam naturali temperie præditas, tamen in varias ægritudines postea delapsas esse. Et si omnia rectè collegerimus, facilè intelligemus non

tantùm

tantùm capitis affectiones, sed etiã lienis tumores, & hydropicos, qui quandoq; cõtigerunt, ab ijsdem causis processisse. His rectè cognitis, & suppositis, haud difficilis erit intentio. Ac primùm illud ex rei natura fundamentũ elicitur, S. M. purgantibus quidem, & his quæ attenuãt, vel alio modo præparant, aut excoquunt humores, subleuari quidẽ posse, curari verò nequaquã: vel enim enumeratorum membrorum intemperies ad naturalem statum sunt redigendæ, vel causæ intrinsecæ relinquẽdæ sunt, quibus periodicè ad illos eosdẽ affectus sit redeundũ. Quamuis ego nõ negauerim purgationes esse opportunis temporibus faciendas, vt humores qui quotidie ob membrorũ inæqualitatem assiduam generãtur, non redundent, & ex redundantia non illos tantùm affectus foueant, sed nouos quoq; generẽt, vt frequẽter fieri solet. In illis tamen purgationib. non est insisten dum, sed ad alia quoq;, quæ paulò inferius dicã, est accedendũ, quæ magis facient ad præseruationem, quàm ad curationem. Vera enim curatio, si verum fateri volumus, fortè erit impossibilis, si modò totam morbi naturam rectè perpendimus: quomodo enim fieri poterit, vt eorũ membrorũ inęqualitas ad ęqualitatem redigatur? in hac pręcipuè ætate, & in corpore regio, cui quàm difficilè sit diutius imperare, notum est omnibus, qui aliqua ex parte experimento deprehenderunt. Primò itaq; in tam longa ægritudine, in recta victus ratione, curationis præseruationisq; basim, potissimamq; fidem statuerem, ita vt neque alicui aëris excessui tam calido quàm frigido occurreret, vẽtosq; omnes & pluuias euitaret. Nec hyemis tempore in vaporarijs suo more calefactis, vel prope magnos ignes diutius moraretur, præcipuè vbi ignis ex fortioribus lignis ardeat, qualis est

quercus, ilex, vlmus, & reliqua plura huiuſmodi. Caueat etiam, ne acriter magnum lumen, ſiue Solis, ſiue ignis intueatur: ſed neque ab alto proſpiciat, aut fluuiorum præcipitium, aut turbas, aut celeres rotarum gyros, & reliqua. Laudarem vt ſingulis ſeptimanis caput ablueret, præcipuè ſi ſit illi lauandi cóſuetudo, eligatq; lixiuium ex ſalicis aut vitis cinere cōfectum, in quo ſaluia, maiorana, chamæmelum, roſæ, decocta ſint cũ drachmis tribus agarici electi. Hæc enim ablutio conferet ad roborandũ, mundandúmque caput. Inter præcipua hoc habeat, vt omnes animi moleſtias, quammaximè fieri poſsit, euitet, faciatq; vt quámaximè exhilaretur animus quacunq; occaſione ſumpta. Erit etiam illud otium, & quies corporis immoderata, omnino auertēda. Quotidie matutinis horis ſeſe exercebit deambulando, donec totum corpus citra ſudorem incaleſcat. Nec minus imperabit ſibi frictiones quotidie, vt manè in lecto fiant, ſintque frictiones in toto corpore æqualiter, molles tamē, & prolixiores, ita vt cutis calefacta incaleſcat. quòd ſi etiam poſt frictionē totum corpus illiniatur oleo garyophyllorum odorato, longè magis expediet. Et quoniam audimus deditam eſſe longa conſuetudine ſomno meridiano, conſulimus vt paulatim deſueſcat, præcipuè ſi nocte, quantum ſatis eſt, dormierit: ad capitis enim repletionem, diſtillationesq; augendas, efficaciſsimus eſt ſomnus meridianus. Obſeruabit præterea, ne cubitum accedat à cœna niſi poſt horas ad minus duas, cœnaq; illi ſit parcior, quàm prandium, ſi & ſuauiorem ſomnum, & leuius liberiusque caput habere voluerit: non tamen propterea tam copioſe prandeat, vt poſtea crudo ſtomacho ad cœnam accedat: vtrunq; ita moderandum, prandium inquam & cœna, vt nouus cibus
priorem

priorem incõcoctum vel ebullientem non inueniat: quod optimè fiet, si citra satietatem semper comederit. Sitq; inter cœnam & prandium spatium non minus quàm nouem horarum: tunc enim cruditatem semper euitabit: quod inter cætera optimum erit remedium ad omnes suos affectus abolendos. Sitque, quàm fieri potest, cibus quámaximè simplex, vniúsque naturæ: quod quidẽ sicut est Principibus & Regibus difficillimũ, propter inueteratã & malam consuetudinẽ, ita etiam perniciosissimũ est. Nihil enim magis facit ad cruditates, ad corruptionem, putredinemq;, & ad deprauatos humores in corpore multiplicandos, quàm ciborum varietas & multitudo: confunduntur enim plurima diuersissimarum naturarum, quæ dum inæqualiter concoquuntur distribuunturq;, necessariũ est vt inde labor caloris innati consequatur, & varia vitiorum genera in succo illo tam diuerso. Admonemus igitur, & deprecamur suam S. M. vt velit in hoc Regium morem exuere, & in opipara regali mensa vnum tantùm eligere, quod sibi pro fame sufficiat, illudq; sit leue, & quod facilè concoquatur, facileq; distribuatur, & optimum sanguinẽ generet, quales sunt omnes carnes pullorum, perdicum, phasianorũ, hœdorum, vitulorum, castratorum iuuenum, oua recentia tremula, vel sorbilia. Panis ex purissima farina sit, bene fermẽtatus, & mediocriter salitus. Ab omnibus antiquis carnibus, & sale maceratis abstinebit, ab oleribus præcipuè crudis, à fructibus horarijs, à piscibus, præcipuè qui in stagnis degunt, aut paludibus, ab auibus etiam quæ palustria incolunt loca, vt sunt anseres, anates, & huiusmodi, à leguminibus, à pastilibus, à lacticinijs, & præcipuè à caseo, à frixis in sartagine. hæc omnia S. R. M. sua auersetur. Vinum eligat clarum medij co-

loris, vel etiam album, non acidũ, neq; adſtringens, ſed bene maturũ, mediocriter vinoſum: & omnino euitabit muſtum & vina turbulenta. Quòd ſi etiam vindemiæ tempore vinum conficeretur cum ſaluia & betonica, illud eſſet præſtantiſsimũ, præterquàm quòd guſtui non eſſet iniucundũ. Sed non eſt omittendum, tanquam parui momenti, quòd vt ſua M. quotidie habeat beneficium alui, diligenter opera danda eſt, imò inter præcipua hoc animaduerti debet: hoc enim ſtudio adhibito diſtrahētur vapores, qui ad caput continuè feruntur. Si igitur natura faciat quãtum oportet, nil vltra moliendũ: ſin minus, laudo vt ſemel, aut bis, aut quoties opus fuerit in ſeptimana ſumat terebinthinæ Cypriæ, quæ facilè habebitur Venetijs, vel interim, dum nõ habebitur, laricinæ, quæ habebitur facilè, põdus drach. duarũ manè tribus horis ante prãdium. Hoc enim remedium non tantùm molliet aluum, ſed etiam obſtructiones aperiet, membra præterea naturalia, membraq; neruoſa corroborabit, vrinam prouocabit, vtero conforet: ideo, me iudice, prætermitti nõ debet. Hæc ſummatim dicta ſint pro tota victus ratione, quæ ſi diligenter à Maieſtate ſua obſeruabuntur, tam erunt efficacia, vt fortè ſola horum ope præſeruetur, & immunis futura ſit ab omni affectu, de quo nunc conqueritur. Hoc tamen ſi non fecerit, vel magis, vt futurum credo, non adeò exquiſitè obſeruet, alia proponam, quæ in alijs duobus curandi inſtrumentis, pharmacia ſcilicet & chirurgia, cõſiſtunt. Quantum ad pharmaciã attinet, laudo vt bis ſingulis annis purgetur, autumno, & vere. Ex his enim annuis purgationibus præſeruari ſolent homines à grauiſsimis etiam morbis, quemadmodum erat ſententia Galeni in libro de ſanguinis miſsione. Et quamuis immenſa

penè

penè euacuandi materia ſit, nihilominus tamen proponam, quod mihi congruum videtur, & quod erit tanquam intentionis exemplum.

℞. Caſsiæ ℥ j.
Specierum hieræ ʒ j.

Fiat bolus trib. horis ante prãdiũ ſumẽdus. Deinde

℞. Mellis roſati colati
Syrupi de cichorea Nicoli ſine rhabarbaro ana
Decoctionis cetrach (℥ j.
Capillorum Veneris in aqua boraginis deſtillata ℥ iij.

Miſce pro vno, & ſic pro alijs ſeptem. Deinde

℞. Rhabarbari ʒ j.
Spicæ gra. vj.

Infundantur in decoctione florum cordialium per horas x. & facta diligenti expreſsione, colaturæ adde confectionis hamech ʒ iij. ſyrupi roſati ſolutiui ℥ ij. Miſce, & fiat potio danda in aurora cum custodia. Et iſte eſſet purgandi modus ſatis facilis & expoſitus. Placeret tamen, vt ſanguis quoq; in purgatione veris mitteretur à baſilica ſiniſtri lateris, cuius quantitas ſit ad vncias viij. vel vncias x. In autumno poſtea peracta euacuatione prædicta præter ſanguinis miſsionem, ſummopere placeret vt ſumeret per duos vel tres dies infraſcriptam decoctionem, quæ apud me longo experimento probata eſt ad melancholicos ſuccos ſine aliqua moleſtia euacuãdos, lienisq; affectus egregiè remouendos, cuius doſis quidem communis eſt, vnciarum ſex. Eſt tamen pro natura vniuſcuiuſq;, conſuetudine & ætate limitanda, cuius deſcriptio talis eſt:

℞. Myrobalanorum omnium ana ℥ v.

Contundantur groſſo modo, & fricentur manibus cum oleo amygdalarũ dulciũ. Infundãtur per xxiiij.

horas in libris vj. aquæ fumiterræ destillatæ. Postea

℞. Epithymi
Thymi
Polypodij
Foliorum senæ
Liquiritiæ ana ʒ vj.
Seminum citri ʒ ij.
Corticum radicum ellebori nigri ʒ iij.

Bulliant omnia simul ad consumptioné medietatis, deinde quiescat donec refrigeretur decoctum, postea coletur & fortiter exprimatur, & addito zucharo sufficienti dulcescat, & cum oui albumine purificetur, & leui decoctione facta syrupizetur, & seruetur ad vsum. Postea

℞. huius decoctionis ℥ vj. aut v. aut iiij. aut quantum expedire videbitur.
Iulep rosati ℥ v.

Misce, fiat potio danda in aurora, poteritq; dari vel alternis, vel singulis diebus secundum euacuationis quantitatem, augendo vel minuendo dosim, prout euentus ostendet. Et hæc de purgationibus ordinariè per singulos annos faciendis. Sed quoniá in ratione victus semper ferè aliquid delinquitur, & præcipuè in Regijs delicijs, ideo ne deprauati humores plus æquo excrescant, suum consilium esse opinor, si singulis mensibus bis aut ter mediá rhabarbari optimi drachmam deglutiat, siue mandendo, siue in pilulari forma, siue in puluerem redactam, admixto saccharo rosato, vel passulis, quomodocunq; libuerit. Ad oculi verò affecti corroborationem, concoctionemq;, & discussionem materierum confluentium, optimum erit remedium huiusmodi collyrium.

℞. Fœnugræci electi,
Radicum altheæ ana ℥ j.

Munden-

Mundentur exquiſitiſsimè ab omni ſorde, infunde & decoque in aqua fontis puriſsima ſine fumo, aut puluere, aut fauillis, ad conſumptionẽ duarum partium, deinde fiat fortis expreſsio & colatura. Poſtea

℞. Aloës optimæ lotæ in aqua roſarum ʒ ij.
Sacchari candi roſati ℥ j.

Decoquantur omnia ſimul ad conſiſtentiam mellis, deinde ſeruentur in vaſe vitreo optimè obturato, & ſuo tempore ſuauiter ponatur in angulo oculi affecti cum penna, & maximam inde vtilitatem habebit, cùm accipiet. Pro capitis verò particulari purgatione, laudo quidem ea, quæ nos vulgò appellamus maſticatoria, & pręcipuè quæcum ſola maſtiche fiũt ſed caputpurgia, & expurgationes per nares violentas non ita laudauerim, tum propter maximam affinitatem inter angulos oculi, & naſi emũctoria: eſſet enim potius attractio ad eundem locum, quàm deriuatio. Sed vbi omnibus his diligenter peractis S. M. adhuc vexaretur ab iiſdẽ ſymptomatibus, tum maximè probarem, ſi cauteria quoq; fierent in vtroq; crure, in parte exteriori, in loco cõſueto per quatuor digitos infra iuncturam, à peritiſsimo chirurgo: eſſet enim auerſio, & euacuatio optima, & efficaciſsima, & præcipuè ſi in ſiniſtro crure fieret, propter rectitudinem. Et hæc crederem ſuffectura, ſi modò ſua Serenitas diligentiſsimè præſeruari voluerit ab omnibus moleſtijs, quibus nunc affici ſolet, cum auxilio Dei Optimi Maximi, cuius nomen ſit perpetuò benedictum.

Datum Venetijs,
nonis Iulij,
M. D. XLIX.

Consult. II. De diuersis dispositionibus præter naturã, cum metu futuræ apoplexiæ, pro Illustriss. Duce Bauariæ.

Robabile admodum est Magnificũ hũc & nobilissimum virum à natiuitate laudabilis fuisse tẽperaturæ, neq; in corporis compositione deliquisse: audio enim & hono habitu constare, semperq; constitisse, & esse carnosum, rubei ac floridi coloris, hilarem, ingeniosum, prudentẽ, & rebus agendis idoneũ. Quæ quidẽ indicant non tantùm corporis temperaturã bene habere, sed membra quoq; omnia principalia in idem exquisitissimè cõspirare. Si quo igitur morbo vel laborat, vel hactenus laborauerit, nõ est iudicio meo, vitio corporis, sed victus rationi tribuendum. Cùm tamen calidioris hepatis sit, plurimumq; sanguinis generet, parumq; exerceatur, & lautissimè viuat, nõ est postea mirum, si ex redundantia in varias ægritudines semper inciderit, & primò in adolescẽtia in tertianas febres, & icteritias, ob feruorẽ ætatis, bilis copiã, & malam victus rationẽ: deferuescente autem ætate, dum calor nõ ita acris adesset, frigidiores postea morbi inuaserũt, vt testiculorũ, calculi renũ, iliaci affectus, vlcera crurũ erodentia propter humorũ adustionẽ: & nunc cùm tantũ sit in primo senio cõstitutus, totq; morbis subijciatur, periculũ est, nisi exquisitissimè sibi caueat, & pręcaueat, atq; iterum caueat, ne in apoplexiã tandem etiã incidat, aut subitò suffocatus intereat, præcipuè cùm videatur hoc illi esse hęreditarium ob similem patris interitũ. Oportet igitur, vt tanquã prudens & temperatissimus vir muniat se, atq; ab imminentibus periculis se custodiat: quod non ita difficilè efficiet, si rationi, & fideli me-

li medico velit obtemperare. Neque enim, vt prius dicebamus, vitium aliquod naturale in hac corporis ſtructura eſſe opinamur: ſed ſola deprauata victus ratione contractum. Incipiet ergo à fundamento ſolido & neceſſario, vbi tandem totá præſeruationem, totam etiam curá inuenerit, ſine quo nihil exequi poterit, & quo ſolo omnia facilè exequetur. Fundamentũ illud eſt, vt in ſex rebus non naturalibus quantum fieri poteſt, nihil delinquat. Exercitijs vtatur moderatis: euitet omnes aëris exceſſus, omnesq; animi moleſtias: quotidianam alui excretionem procuret: ſomnum meridianũ effugiat, omninoq; ad vigilias potius declinet: ſed præ reliquis omnibus cibum & potũ moderetur. Caueat ab aromatum vſu, qui mos apud Germanos plus nimio viget. Vnico cibo contentus ſit, ferculorumq; ac omnium eſculentorũ copiá euitet. Ideo à lautis menſis, & cõmuni nobiliũ cõuictu, & cõpotationibus quámaximè poteſt abſtineat. Iuniores carnes comedat, ſicut hœdorum, vitulorum lactentium, pullorum, perdicum: oua etiam recentia & ſorbilia conceduntur. A piſcibus, leguminibus, paſtilibus, lacticinijs, rebusque omnibus frictis abſtineat. A vino quammaximè abſtineat: in vino enim omnia ferè inueniet detrimenta, ſuarumque omnium ægritudinũ fomenta. Sit ergo vinum vel nullum, ſi fieri poteſt, loco cuius vtatur vel ceruiſia: vel ſi vinum admittit, neque ceruiſiam toleret, ſit ſaltem vinum dilutum, pauciferum, clarum, ſubtile, & modica admodum quantitate ebibitum. Quantum ad id quod quæritur, vtrum quemadmodum conſueuit, ſit in illo ſingulis annis ſecanda vena: dicimus, ex quo hactenus conſueuit, non protinus eſſe deſueſcendum. Sed ſi ita viuet, quemadmodum à nobis eſt inſtitutum,

non aggregabit ea excrementa, quæ indigeát tanta missione ſanguinis: & tunc poterit paulatim ab annua venæ ſectione deſueſcere, præſertim maturiori ſuccedente ætate, in regione frigida & boreali. Ad ſecundum quęſitum, vtrum vlcera crurum ſint pręſeruanda nullis factis cauterijs, quę vulgus fontanellas appellat. Reſpondemus, cùm iam natura aſſueuerit ad eas partes excrementa corporis, & ea quidem acerrima & peſsima tranſmittere, ſi defluxus huiuſmodi intercipietur, fore hoc cum maximo ægri diſcrimine. Sæpe enim vidimus, & habemus parata exempla multorum, qui ex crurum emanantium ſanatione & exiccatione, in apoplexias & pernicioſiſsimos morbos inciderint. Laudamus igitur cauteria in vtroq; crure loco cõſueto in parte exteriori quatuor digitis infra genu, euitãdo chordas, & loca neruorum, ritè eſſe facienda. Et vbi cauteria hoc modo peracta deſtillare, ſaniemque emittere ſatis copioſe inceperint, tunc niſi vlcera spontè ſanentur (id enim frequenter fieri ſolet) arte medici ſananda eſſe conſulimus. Ad tertium quæſitum, quodnam thermarum genus illi cõueniat. Reſpondemus, iudicio noſtro omnes calidas thermas ab illo quãmaximè eſſe euitandas, quales maximè ſunt ſulphureę, nitroſę, bituminoſæ, aluminoſæ: æneæ verò, & reliquæ huiuſmodi, in quibus tamen ferri minera prædominatur, ac conſequenter frigidæ ſunt & ſiccæ, harum vſum ſummopere laudamus: hepatis enim, renũq; ac dorſi feruorem contemperabunt, per vrinam excrementa corporis expurgabunt, corpusq; totũ ſua adſtrictione corroborabunt. Debet autem hoc corpus ita præſeruari, vt bis in anno, vere inquam & autumno, exquiſitè purgetur pharmacis bilem pręcipuè & pituitã purgantibus. Inter quæ omnibus ego prætulerim

rim

rim cōfectionem Hamech, ſyrupo roſaceo ſolutiuo admixto. Et quoniam à me requiritur, vt particularis modus purgandi tradatur, licet hoc præſentibus medicis eſſet dimittendum, nihilominus, vt amicorum deſiderio ſatisfaciam, particularē purgandi formam exponam. Ineunte igitur vere circa primā Lunæ quadram, manè hora ante prandium, duodecim drachmas floris caſsiæ in bolo cōfectas exhiberem, ac die ſequenti ſyrupum infraſcriptū propinarem, qui habet:

℞. Syrupi acetoſi ſimp. multæ acetoſitatis
Syrupi de ſucco limonum ana ℥ j.
Decocti acetoſæ
Seminum citri,
Carnis citrangulorum, vel arantiorū, cortice dempto, ℥ iiij.

Miſce pro vno, & ſic pro alijs. Sumptis ſeptem ſyrupis pharmacum accipiet, quod ita habebit:

℞. Confectionis hamech ʒ. iiij.
Syrupi roſacei ſolutiui ℥. iiij.

Cum modico aquę acetoſæ fiat potus. Sumat in aurora cum cuſtodia: poſtea vtatur ſaccharo roſaceo per plurimos dies, quod etiam laudo, vt familiare habeat. Sanguis autem mittatur è vena baſilica dextri lateris poſt exhibitionem ſecundi ſyrupi, tertio ſcilicet die ab aſſumpta caſsia. Quantitas ſanguinis eſt pro virium ratione metienda. Autumno eādem prorſus euacuationē repetet, excepta ſanguinis miſsione. Quantū ad aſthma attinet, illud, vt audio, merum fuit ſymptoma, ob retentionem materiei conſuetæ ad crura defluere: hoc enim tantùm proximo anno inuaſit, dum crurum emanatio detenta eſſet. Propterea emanantibus cruribus crediderim nō ſuperuenturum aſthma. Si tamen cōtingeret, in paro-

xyſmo quámaximè eſſet abſtinendum à cibo & potu. Sorbitio tamen paulatim, & per interualla exhibenda eſſet, modò aquæ mulſæ cum hyſſopo decoctę, modò cum oxymelite eadem hyſſopo adiuncta. Erectus maneat, neq; omnino iaceat ſupinus, vbi ſpirat aër liber, frigidus, minimè ſuffocatus. Illinat pectus & thoracem totum tam anterius quàm poſterius linimento ex adipe anſeris, butyro, oleo amygdalarũ amararũ confecto, adiuncta particula croci. Procuret etiam cum clyſteribus acutis alui lenitionem, ita enim euacuabit, & auertet materiam. Declinante paroxyſmo poſſet agarici præparati drachmas duas deglutire ſiue in forma pilularum, ſiue ex melle roſaceo collectum, ſiue dilutum aqua betonicæ, vel hyſſopi, & ſimilium. Menſe Iulio, M. D. XLVII.

Conſult. III. *De epilepſia, pro Illuſtri Germano.*

EX ſtructura capitis Illuſtriſsimi Domini, atq; ex multis excremẽtis, nemo non poteſt iudicare cerebrũ illud humidiſsimum eſſe, plurimaq; redundare pituita: quod facilè etiã indicãt omnes operationes animales, atq; alia ſigna omnia. vbi poſtea acceſſerit peſſima viuendi ratio, nõ abſq; ratione cõſecuta fuerunt peſsima accidentia, & præcipuè epilepſia, quæ propriè cõſequitur talem temperaturã cerebri. Cùm ergo tum naturalis corporis habitus, tum mala viuendi ratio ad morbũtum generandũ, tum alendum cõſpirent, meminerit, ſi modò Illuſtriſ. ſua dominatio ſuæ valetudinis curã habuerit, omni conatu vtrunq; emendare, malam ſcilicet viuendi rationẽ, malamq; cerebri temperaturã. Quæ quidẽ præſtare non poterit pauco quodam tempore, parcens præſertim his qui-

quibus nocumento affici poſsit. Ideo perpetuò indicenda eſt ſibi talis viuendi ratio, quæ ſimul & poſsit morbũ, & naturalem corporis conſtitutionẽ in contrarium vertere. Primùm igitur ſtudebit, vt deligat aërem in quo degat, quámaximè ſiccum. Calidior etiam eligendus eſſet, ſi regio ſua pateretur: ſed illum ſaltẽ qui quáminimè frigidus iudicetur. Humiditas autẽ aëris quámaximè cauenda eſt. Valles igitur cõcauas, paludoſáq; loca, & quę à ventis minimè diffla ri poſsint, euitet: non tamen propterea ventis caput eſt exponendũ, Auſtro præcipuè, & Boreæ: alter náque excrementitio humore caput replet, alter intenſo rigore conſtipat, comprimit, concoctionesq; omnes impedit, vnde obſtructiones oriuntur. Serenas igitur temperatasq; regiones quámaximè expetat, vbi neq; montium aſperitas, neq; vallium depreſſa inæqualitas, neque per paludes, aut ſtagna, aut vaſtitates, ſyluæ intercedant: ſed eligat amplas planities libero ſole, & ab omni euaporatione quammaximè immunes. Nocturnum etiam aërem effugiat, neq; loca inhabitet terrena, neque feneſtris apertis dormiat, etiam ſi feruor æſtatis accedat. Vbi frigus vel venti regionem occupauerint, quod euitari nõ poſſit, tunc caput congruis operimentis eſt tegendum, auresque, & ceruix, & totus thorax ab omni frigoris iniuria præcipuè defendi debent. Nec minus ſtudebit, pedum ne frigiditatem patiatur: pedum enim frigiditas cerebro ob rectitudinem non mediocriter conſentit. Vbi ergo corpus ita optimè munitum fuerit, vt poſsit & humiditati, & frigiditati aëris, & omnibus importunis ventis reſiſtere, tunc curabit ne accidentibus animi moleſtijs aliquo modo affligetur: cerebrum enim ex illis quámaximè afficitur nocumẽto. Iram igitur triſtitiasque omnes

tanquam pestes effugiat, & quietẽ animi quærat, iucundè viuat, cum amicis lætetur, vnde etiã cauebit à solitudine. Recedat ab eo prorsus diuturnus somnus, præcipuè meridianus & matutinus: meridianus enim generat, matutinus retinet capitis omnia excrementa. Surgat igitur in diluculo, & intra cubiculum suum se cõtinens, deambulando, & corpus congruis motibus exercẽdo, caput etiã pectendo, quærat omnia capitis excremẽta tum per palatũ expuendo, tum per nares, tum per aures etiam, excernere. Quæ vbi peregit, tunc ad exercitiũ corporis se conferat, quod quidem suaue molleque esse debet, & in quo præcipuè caput non agitetur, sed crura potius & inferiores partes moueantur acrius: in aëre tamen hoc erit faciendum tẽperato. Quòd si regio, vel aëris cõstitutio, aut anni tempus prohibeat, intra proprios lares, atque intra cubiculum etiam se exercere poterit: neque enim exercitiũ singulis diebus est intermittendũ: quod sicut molle suaueq; esse pręcipimus, ita etiã longũ statuimus, vt longitudo expleat, quod mollities præstare non potest. Et si exercitium aliqua occasione prorsus impediatur, exercitij loco frictiones longas toto corpore fieri oportet, omisso tamen capite. Deinde enitatur, vt secundùm ciborũ proportionẽ quotidie etiam egerat excrementa cõuenientia tum per aluũ, tum per vrinã: maximè enim studere debet, ne excremẽta retenta caput suis malis humoribus repleant. Vbi igitur natura in hoc satisfecerit, bene erit: vbi deficiet, tunc artificio suppleatur, cõmodissimumq; & præsentaneum remedium, & ad hunc vsum instrumentũ erit clysterium: maximè enim auertit à capite, confertimq; & subitò expurgat sine aliqua molestia. Clysteres autẽ sint ex betæ, maluarum, furfurisq; decocto, addito oleo &

sale, & ℥ iij. mellis rosati. Quod si clysterē non ita facilè assumpserit, vtatur ante cœnā ℈ j. optimæ aloës ad formā pilulę redactę, hora vna ante cœnam, bis aut ter in septimana, si ita res exegerit: nam hoc remediū auertet à capite vapores omnes, prouocabit vrinā & alia excremēta, aperiet obstructiones venarū, corroborabit ventriculum, & vegetabit calorem innatū: hæc enim omnia efficacissimè præstat aloës vsus. A Venere quàmaximè abstinebit: nam ab antiquis omnibus, pręcipuè ab Hippocrate medicorum principe, Venerē nihil aliud esse quàm breuem epilepsiam, proditū est. Superest viuendi ratio circa cibū & potum, in quo maxima suę curationis portio cōsistit: ex cibo nanq; & potu generantur humores, ex humoribus obstructiones, ex obstructionibus epilepsia. Curandum igitur est, vt humores boni generentur, & nō boni tantùm, verū etiam quantitate moderati: redundantia nanq; humorū, etiam si optimi fuerint, pessimos generat morbos, inter quos epilepsia quoq;, & apoplexia numerātur. Cauere igitur oportet à cibis tum qualitate, tum quātitate peccantibus. Sed & multitudo ciborū vel varietas vitāda est: neq; enim in varietate cōtingere potest, quin & plus sumatur alimenti, quàm oporteat, & deinde cùm assumptum est, ob naturarum diuersitatem & contrarietatem non corrumpatur, & putrefiat. Vnico cibo contentus erit, idque horis consuetis. Cauebit diligenter, ne cibum assumat, nisi priorem concoxerit: ideo ad mensam non accedat, nisi vera fames coëgerit. Et propterea non malum erit, si quando omnino etiā abstinebit à cibo: id enim natura sępe exigit, vt quod assumptum est, decoquat atq; distribuat. Prandium sit & cœna inter se proportione correspondentia, vt ex tribus partibus cibi viginti-

quatuor horarum, pars vna ſumatur in prandio, duæ verò partes in cœna, ita tamen vt poſt cœnam leuiter & ſuauiter deambulet, neque prius cubitum eat, quàm duæ ſaltem horæ à cœna peractæ fuerint. Cauebit, ne inter prandium, & cœnam, & horam decubitus, aliquid prorſus bibat, ſiue vinũ, ſiue aqua fuerit: neq; etiam aliquid comedat, ſiue ſint fructus, ſiue aliquid aliud genus edulij: omnia enim hæc ſummopere nocebunt, & coctionẽ impedient. Abſtinebit præcipuè ab omni genere carnium antiquarum, ſicut ſunt bubulæ, caprinæ, & caſtratorum veterum: à carne porcina cuiuſq; generis, ſiue recẽs, ſiue ſalita fuerit: ab omnibus paluſtribus auibus, ſicut ſunt anſeres, anates: à coturnicibus, quas Itali Qualias vocant, habent enim innatũ quendam & naturalem conſenſum ad epilepticos motus excitandos. Cauebit ab omni piſcium genere, præcipuè tamen à paluſtribus, & anguillis, & ab his quas Tencas vulgò vocant: ab omnibus paſtilibus, lacticinijs, cibarijs frictis in ſartagine, à fructibus, pręter ficus & melones, quos tamen in pauca quantitate, nec quotidie, concedimus: à caſeo, ab ouis duris, ab omnibus acetarijs, præcipuè herbarum crudarum, & maximè lactucæ, & tandem ab omni eduliorum diuerſitate: à vinis quoque omnium generum, hoc enim pręcipuè placeret. Sed ſi aliquod vinum bibendum eſt, ſit illud pauciferum admodum & bene dilutum, album, & in paucisſima quantitate. Quantum verò ad medicamẽta alia, laudo per aliquot ſubinde annos autumno & vere purgetur: purgatio autem ſit huiuſmodi:

℞. Floris caſsiæ ʒ x.
Specierum hieræ ſimp. ʒ ij.

Cum ſaccharo fiat bolus ſumendus tribus horis ante prandium. Item

℞. Oxy-

℞. Oxymellis ſcillitici
Syrupi de betonicā ana ℥ j.
Aquæ pæoniæ ℥ iij.
Miſce pro vno, & ſic pro alijs ſeptem. Poſt vltimum ſyrupum die immediatè ſequenti accipiet infraſcriptam medicinam manè in aurora cum cuſtodia:
℞. Confectionis hamech ʒ iij.
Corticum radicum ellebori nigri ℈ j.
Syrupi roſati ſolutiui eiuſdem anni ℥ iij.
Cum aqua pęonię fiat potio ſumenda in aurora cum cuſtodia. Deinde ℞. Sacchari roſati ℥ iiij.
Sumat ℥ s. hora vna ante cibum bis in die. Et hoc pro euacuationibus tam autumni quàm veris. Medijs verò temporibus vtatur ter vel quater etiam in menſe pilulis infraſcriptis, ſumendis vna hora ante cœnam ad pondus ʒ. j. videlicet:
℞. Seminum pæoniæ ʒ j.
Garyophyllorum
Nucis muſcatæ ana ʒ s.
Rheubarbari electi
Aloës ſucco citrini
Agarici præparati ana ʒ. ij.
Pulucrizentur omnia per ſe, & miſceantur: deinde aſpergantur ſucco roſarum puro, & permittátur exiccari, & ita iteretur ſepties: deinde cum oxymelle ſquillitico fiat magdaleon, de quo fiant pilulæ tres ſingulis vicibus ex ſingula ʒ j. & reformentur cum oxymelite ſquillitico. Item vtatur frequentiſſimè electuario infraſcripto bis aut ter etiam in ſeptimana, & deglutiat ſingulis vicibus cochlearia duo tribus horis ante prandium.
℞. Oxymellis ſquillitici ℥ ij.
Mithridati optimi ℥ j.
Succi radicis pæoniæ recentis ʒ iij.

Seminum pæoniæ
Seminum citri ana ʒ ij.
Pulueris cranei humani ʒ ij s.
Sacchari rosati ℥ iiij.

Misce cum saccharo siue Iuleb rosato, fiat lambitiuum. Item quandoque vbi electuarium fastidierit, sumet ʒ j. infrascripti pulueris in brodio pulli circa auroram:

℞. Seminum pæoniæ
Pulueris humani cranei ana ʒ iij.
Garyophyllorum
Nucis muscatæ
Seminum citri ana ʒ j.

Misce, & fiat puluis, qui seruetur ad vsum. Duo autem cauteria in cruribus continuè teneat aperta, & pro his dilatandis loco pulueris vtatur vnguento hoc:

℞. Vnguenti Aegyptiaci ℥ j.
Lithargyrij ℥ s. Misce.

Et cum huiusmodi ratione victus & remedijs cum diuino auxilio probabile est, suam Illustriss. Dominationem conualiturã. Efficaciora remedia vti minimè necessaria omittentes, faxit Deus ne illis indigeat. Successum verò morbi rescire subinde desideramus. Caput poterit abluere ter & quater etiam in mense ante cœnã, atq; eo die se contineat in ædibus, custodiendo se à vento & à frigore. Lixiuiũ quo se abluet, tale erit. Primo conficiat lixiuium dulce ex cinere salicum vel vitium, deinde accipiat huius lixiuij quantitatẽ pro vna ablutione necessariã, & in ea decoquat maioranam, betonicam, asarum, & ʒ j. agarici optimi in panno lineo inuolutam, quam postea exprimet diligẽter, & cum lixiuio caput abluet vt dictum est, adhibito sapone odorato.

Con-

Consult. IIII. *De imbecillitate cerebri cum uertigine & catarrho perpetuò, pro matrona & Comite à Drichtristain Germana.*

Llustrissimam dominam primò esse imbecillis cerebri constat ex vertigine, quam tot annis perpetitur : ex perpetuo catarrhi defluxu : ex eo quod accidit, vbi se bis inuerterit, videri sibi omnia concidere. Hanc imbecillitatem tantummodo in cerebro ortum habere, an aliunde fieri, posset aliquis dubitare. Cùm tamen tandiu perseuerauerint accidentia, quæ multis etiam remedijs hactenus non potuerunt tolli, in ipso cerebro læsionẽ esse probabile est. Non tamẽ fieri potest, quin & à ventriculo, & à toto corporis ambitu augeantur cerebri affectus. Nam quãuis propter capitis destillationem, tum ad ventriculum delabentem, tum per neruos & vertebras ad singulas partes corporis deriuatã, languor ille vniuersalis, & ventriculi affectus generari posint, tamẽ fit inde circulus: nam vbi semel affectio in inferioribus partibus generata fuerit, cerebro quoq; cõmunicatur. Iam ergo neq; cerebrum omnino sine inferiorum consensu, neq; inferiora sine cerebro affici puto, sed sibi inuicẽ vtraq; simul mutuis vicarijs laborari. hinc perseuerantia ægritudinis, & curationis difficultas, omnibus scilicet membris affectis, & præcipuè principalibus, quæ sibi æqualiter cõmunicant affectum. Si verò à me quæratur, quęnam imbecillitatis causa sit, credo ad frigidam intemperiem esse referendam, ex perpetua destillatione & perseuerantia, & longitudine morbi, ex tarditate & segnitie accidentium. Neq; dubium esse potest, hanc intemperiem frigidã copiæ materiæ congeneris, frigidę scili

cet & humidæ copulari. Non tamen hoc corpus priuari atræ bilis abundantia crediderim: nam calida hepatis temperatura, & habitus corporis, & amplitudo venarũ, hæc facilè possunt ostendere: quæ vbicunque adfuerint, si postea adiungãtur curæ, & molestiæ, & animi accidentia, & longæ ægritudines affligentes, & ætas iam decliuis, fieri non potest quin ibi melancholicus humor redundet, atque inde deteriores diuturnioresq́; fiant vertigines, inde etiam quandoq; tremor cordis. Ergo si curari voluerit Illustrissima D. à tam longa tamq́; pertinaci ęgritudine, quæ fundamentum habet & firmã sedem in membris etiam principalibus essentialiter affectis, & sibi inuicem ad maleficium consentientibus, cum accessione quoq; pessimorum humorum, pituitę inquam destillantis, & atræ bilis euaporantis. Si ergo curari voluerit Illustrissima D. indigebit proculdubio plurimo tempore, diuturna perseuerantia, & pertinaci patientia, obediendo fidelibus medicorum cõsilijs, neq; ab illis recedendo, donec integram sanitatem fuerit consecuta: alioqui si parum confidat, & desperet, & tardum euentum nunquam futurũ putet, medicamentaq́; opinetur nihil propterea cõferre, quia serò curant, profectò immedicabilem prorsus reddet ægritudinem, & dum sæpe ad varia medicorum consilia, & varias opiniones se cõferet, in nullo proficiet. Quod ergo primum præcipimus illud est, vt proponat morbum habere longum & diuturnũ, qui etiam longa indigeat curatione. Hoc ita supposito, primò deliberabit, & enixè studebit Illustrissima D. vt in ratione victus moderatissima sit: caueatque inprimis ab omni aëris excessu, cerebrum enim imbecille præcipuè ad aëris omnes iniurias exponitur: & quamuis frigiditas in hoc casu maximè aduersa sit,

non

non tamen propterea calori tutò occurret: nam ſicut frigiditas auget, deterioremque reddit intemperiem, ita calor colliquat humores, calorem reſoluit, & vires exhaurit. Studendum igitur eſt quammaximè, vt aërem eligat temperatum: ideo ab omni flatuum genere, & à pluuijs, à niue cauebit, & æſtatis tempore in feruente ſole non ambulabit, neque immorabitur. Germanica etiam vaporaria non adeò placent: qui enim in vaporarijs degit, ſemper in extremis verſatur, vel nimo ſcilicet calore, vel nimio frigore. Caput muniat operimentis, quibus ita ſe ab aëris iniuria defendat, vt non tamen grauetur. Hoc etiam loco laudo, vt ſemel ſaltem ſingulis ſeptimanis caput abluat, ſcilicet horis veſpertinis, poſt ſolis occaſum, vt poſsit poſt capitis lotionem tota ſubinde nocte ſe intra cubiculum proprium cómodè continere, neque ſe aëri exponere: eritque lotio huiuſmodi. Sumatur lixiuium ex ſarmentis vitium, quantum ſufficit ad vnicam capitis lotionem, atque in eo decoquátur maiorana, lauri baccæ, pulegium, calamentum, ocimum cum ſeminibus, & agarici electi contuſi, & ligati in petia ʒ ij. addaturque vini pars tertia ad lixiuij menſuram, & tunc omnia decoquantur ad conſumptionē quartæ partis, poſtea fiat expreſsio, & colatura, & cum hoc lixiuio lauetur caput cum aliquo ſapone odorato. Ex hac enim lotione mirum in modum caput corroborabitur, quæ ſi conferre videbitur, laudo vt bis in ſeptimana repetatur. Præterea mirum in modum placet, ſi pomū habeat odoratū, quod aſsiduè manibu s teneat, & odoret. Pomum erit talis deſcriptionis:

℞. Ladani electi, & pinguis ℥ j.
Styracis pinguis
Belzoini ana ʒ j.

Garyophyllorum
Cinnamomi
Nucis muſcatæ
Seminum nigellæ ana ʒ ij.
Olei de garyophyllis odorati ℥ j. ß.
Gummi tragacanthi
Maſticis ana ʒ ij.

Diſſoluatur gummi in aceto roſaceo, poſtea omnibus ſimul cōpoſitis ſecundum artē fiat pomū, additis in fine, moſchi, ambrę ana gr. x. Seruetur hoc pomum, & odoretur, vt dictum eſt. Ad idem quoq; cōferet, ſi perpetuò in cubiculo, in quo dormit, & verſabitur, fiat ſuffumigium infraſcriptum.

℞. Ligni aloës
Belzoini
Styracis ana ʒ j.
Sandalorum citrinorum ℈ iiij.
Thuris maſculi ʒ j.

Excipiantur omnia cum gummi tragacanthi diſſoluti in aqua roſacea, & fiāt trochiſci parui pro ſuffumigio. Prętereа operimēta capitis ſint, quāmaximè fieri poſsit, candidiſsima, & caueat ne ſordeſcant humore capitis: perpetuóque, præcipuè in hyeme, antequàm applicentur capiti, calefiant, & apud ignem exiccentur, deinde ſuffumigentur odoratis aromatibus, & ſic capiti imponātur. Circa cibum & potum, primò ſi vino fuerit aſſueta, à vino non diſcedat, ſed eligat limpidum, non multum potens, colore albo. Si verò ſit aſſueta ceruiſiæ, ad vinū non accedat, ceruiſiam tamen eligat ſine lupulis: lupuli enim ſummopere replent caput. Vnico etiam cibo contenta erit, & multitudinem epularum tanquam peſtem euitabit, & mihi credat, nihil magis illi pernicioſum fore, quàm eduliorū varietatem. hoc præcipuè

puè admoneo & obteſtor, & repeto, tum quia ad curationẽ maximè ſuam refert, tum quia nouerim nobilium & prædiuitum hoc eſſe vitium peculiare, vt copia & diuerſitate epularum maximè delectentur, ſitq; illis honori & ambitioni relatum, quod in perniciem & mortem vertitur. Ergo cauẽdum moneo, ac præmoneo, à ciborum diuerſitate. Vnicus autem cibus ſit facilis concoctionis, & optimi nutrimenti. Talis erit, primò panis puriſsimi tritici, optimè fermentatus, carnes hœdinæ, caſtratorum iuuenum, vitulorum lactentium, pullorum, perdicum, phaſianorum, auicularum paruarum montanarum: à reliquis carnibus abſtinendũ conſulo. Oua ſorbilia recentia congrua ſunt: quandoq;, rarius tamen, piſces ſaxatiles, ita tamen, vt ſi piſces comederit, nullum præterea cibum admittat. Abſtinebit à fructibus, ab omni acetariorum genere, præcipuè ex crudis herbis, à lacticinijs, à paſtilibus, & ab his quæ in ſartagine friguntur. Cauebit etiam ſatietatem: bis tantùm in die comedat, neq; omnino bibat inter cœnam & prandium. Euitabit animi accidentia quãmaximè poterit. Exercebit corpus horis matutinis, vel ambulando, vel equitando, vel intra domum aliquo familiari exercitio incumbendo. Non dormiat vltra horas octo, maneq; circa exortum ſolis exurgat, neq; comedet niſi poſt horas quinq;, cauebitq; omnino à meridiano ſomno. Studebit quotidie excremẽta alui reddere, quæ ſi fortè defuerint, optimè ſibi afferetur ab vſu aloës, cuius ſcrupulum ſumat hora ante cœnam, quotieſcunq; dictabit neceſsitas. Hæc ſufficiant ad victus rationem, in qua potiſsimum ſtudium ab Illuſtriſsima ſua D. ponendũ eſt, & in hoc potiſsimè curatio huius morbi conſiſtit. Quantũ verò ad medicamenta attinet, laudo vt bis in anno totum cor-

pus expurgetur, vere ſcilicet & autumno, poteritq́; purgatio eſſe huiuſmodi:

℞. Specierum hieræ ſimplicis ʒ ij.
Floris caſsiæ ℥ j.

Cum ſaccharo fiat bolus, ſumendus hora vna ante prandium. Sequenti die ſyrupum huiuſmodi ſumat:

℞. Syrupi de ſtœchade
De betonica ana ℥ j.
Decoctionis corticũ citri, addita portione garyophyllorum in aqua endiuiæ, ℥ iiij.

Miſce pro vno, ſic pro alijs vſq; ad ſeptimũ. Deinde

℞. Confectionis hamech ʒ. iiij.
Syrupi roſati ſolutiui ℥ iij.

Miſce, & fiat potio cum aqua betonicæ ſumenda in aurora cum cuſtodia. Item

℞. Sacchari roſati ℥ ij.

Sumat ſemunciam ante prandiũ & cœnam per duos dies poſt aſſumptum pharmacũ, quod quidem tam autumnò, quàm vere repeti poterit. Laudo tamẽ vt vere mittatur ſanguis à vena baſilica lateris dextri, vel à ſaphena pedis dextri, ſi fortè menſtrua defuerint, tempusq́ue mittendi erit poſt duos ſyrupos aſſumptos. Item laudo vt frequẽter, neceſſariò etiam, quotidie maſtichen mandat, expuatq́ue ſaliuã. quòd ſi quoque eandem maſtichen deglutiuerit, non erit importunum. Quandoq; etiam maſtiches loco mandere poterit, vt fruſtulum nucis muſcatæ, vel tantundem radicis zedoariæ, vel folia dictamni Cretenſis non exoluti, ſi haberi poterit. Præterea hora decubitus, ſi in aurem vtranq; iniecerit oleum odoratũ ex garyophyllis, vel oleum nucis muſcatæ quod ex Luſitania defertur, ſi haberi poterit, non fuerit inutile. His omnibus peractis, ſi non ſuccedat euẽtus, quem admodũ cupimus, laudo vt cauteria fiant in vtroq;

crure

crure in vtraque parte extrinſeca, per quatuor digitos infra iunctură, & dimittantur aperta ſaltem per annum integrum, & diutius quoque, ſi apparuerit. Quòd ſi etiă tales aquas habere poſſet, & ſtillicidiū ab eis ſumere, quales ſunt noſtræ Apponenſes, crederem mirificè eſſe profuturas, ſi modò & ſuo tempore, & poſt debitas purgationes citò exhibeantur

Conſult. V. De catarrho, & fluore ſanguinis cum macie corporis, & dolore pectoris, pro Illuſtriſsima matre Illuſtriſsimi Ducis Florentiæ.

PRimùm audiuimus, quòd iſta Illuſtriſsima mulier habet ſua membra nobiliora valde inæqualia, quod eſt maximè attendendum. Habet enim ventriculū frigidum & humidum, cùm deberet eſſe calidus & humidus pro concoctione fienda: hepar eſt frigidū & humidum, cùm deberet eſſe calidum, eſt tamen exceſſus frigiditatis: habet præterea cerebrū calidū & humidum, cor verò calidum & ſiccum. Stantibus ergo iſtis horum membrorū inæqualitatibus, nobiliſsima hæc mulier vexatur multis diſpoſitionibus præter naturam, quæ ſunt ſeptem. Prima enim eſt catarrhi deſtillatio à capite deſcendens ad inferiora, qui in ſubſtantia modò tenuis eſt, modò craſſus: in ſapore verò perpetuò eſt inſipidus. Secundò patitur flatus & rugitus in ipſis inteſtinis. Tertiò dicunt hanc pati fluxorū hæmorrhoidarū admodū excedentē, qui in principio cōfertim cōſueuit fluere in maxima copia, ita quòd quădoq; effluxerint 25. libræ, quandoq; verò decē, quandoq; duodecim. Et aiunt hunc fluxum ferè ſemper præceſsiſſe menſtrua. Nunc verò non ita confertim & affatim fluit iſte ſanguis, ſed pau-

latim & continuè : & ſicut tunc menſtrua talem fluxum præcedebant,ita etiam nunc præcedunt & ſubſequuntur: non tamen tempore menſtruorum patitur huiuſmodi fluxũ.Quartò patitur diminutionem menſtruorum,ita vt nunc duæ aut tres vnciæ ſangui nis effluant.Quintò,ipſa eſt arefacta & extenuata,& cachexiam habuit, & circa oculos,& fauces,& circa tibias tumores quoſdam . Sextò habuit vrinas conti nuò albas,tenues,& crudas,& in magna etiam quan titate,licet nunc nõ ſint tam copioſę.Septimò aiunt habere dolorẽ pectoris,modò in dextro latere,modò in ſiniſtro, modò in medio,quod στέρνον appellãt, qui talis eſt naturę:in principio incipit calor,& mor bus fluxionis ſanguinis futuræ , & paulatim paulatim deſcẽdit quouſq; ad pectinem deueniat, & cùm ibi eſt, tunc erumpunt mẽſtrua, & ceſſat talis dolor. Iſta ſunt accidentia præter naturam afficientia nobi liſsimam hanc mulierem, quæ ſcripta ſunt ab Excellentiſsimis illis medicis,quæ conſiderãda ſunt à nobis : quoniam,vt inquit Galenus,neq; affectus præter naturã,neq; ſymptomata,neq; ægritudines poſſunt curari non cognita cauſa, & eſſentia ipſius:quo niam ab eſſentia , & à proprijs cauſis ſumuntur veræ indicationes curandi.Et ideo ſeriatim procedendo, primò dicam cauſam illius deſtillationis catarrhi , à quo multa incommoda dependent: nulla enim natu ra inuenitur magis prona ad catarrhos generãdos, quàm ea , quam diximus iſtam nobiliſsimam mulierem habere,quia cùm ventriculus ſit frigidus & humidus,ſequitur quòd fiat mala decoctio,& per conſequens multi adſunt humores crudi,à quibus multi vapores ad caput eleuãtur. Cerebrum autem cùm ſit calidum & humidum,ideo idoneũ eſt,vt habetur lib.11. artis medicinalis,ad ſuſcipiendas tales ſuper
fluitates,

fluitates,& non parũ vapores,qui à plurimo ſangui-
ne & tenui,in hepate calido & humido generato ele
uantur. Vnde non tantùm à ventriculo,ſed etiam à
tota maſſa ſanguinea plurimi vapores aſcendunt ad
caput, qui cùm eius cerebrum ſit calidum & humi-
dum, facilè ab ipſo ſuſcipiũtur,& maximè ſi accedat
aliqua ex extrinſecis cauſis, vt ſi fiat peccatum circa
cibum & potum, circa animi accidẽtia,circa aërem,
in quibus omnibus puto hanc nobiliſsimam mulie-
rem peccaſſe: habitat enim Florentię,vbi eſt aër ſub
tiliſsimus, qui eſt cauſa fluxionum.Præterea non eſt
mirum ſi quando talis catarrhus fuit craſſus, quan-
doq; verò tenuis, quoniam talis fuit ſecundum va-
rios & varios cibos, & varias concoctiones. Quòd
autem ſit perpetuò inſipidus, hæc poteſt eſſe cauſa,
quoniã hepar, ventriculus, & cerebrum, omnia iſta
ad hoc conſpirant.Et ſic videtur mihi quòd iſtæ ſint
cauſæ iſtius catarrhi, & qualitatis ſubſtantiæ, & ſa-
poris. De ſecundo modò dicendum eſt,ſcilicet de
flatu,& rugitu,& dolore inteſtinorum.Si enim ven-
triculus ipſius natura eſt frigidus & humidus,& ſæ-
pæ fiũt deſtillationes à capite, & fiat ille circulus de
bili exiſtente calore, ratione obiecti fiunt vapores:
quia cùm materia eſt frigida,& calor innatus eſt de-
bilis,ſtatim ex eo eleuantur vapores,& flatus,ex qui
bus ſequitur dolor. De tertio accidente dicendũ
eſt, ſcilicet de fluxu hæmorrhoidarum,vnde proue-
niat. Certè ad inueniendum cauſam huius fluxus,
vtar diſtinctione Galeni v. de cauſis accidentiũ. Vel
enim talis fluxus fit ratione vaſorum & meatuũ, qui
magis dilatãtur:vel quia dilatantur orificia vaſorum
propter rarefactionem (prætermitto modò dilata-
tiones vaſorum quę ſint ex contuſione,atque etiam
prætermitto fluxus qui ex eroſione ſint, quia nõ fa-

ciunt ad rem noſtrã) vel ſit talis fluxus vitio ſanguinis, vel quia plurimus ſit ſanguis, vel quia nimis tenuis, vel quia ſit acris, ita vt excitet virtutem expulſiuam: vel nimis feruens, ita vt faciat intumeſcere venas: vel ſit ratione membrorum mandantium, quorum virtus ſit potens in expellendo, vel ratione imbecillitatis virtutis recipientiũ: ex iſtis enim poteſt cauſari talis ſanguinis fluxus. Sed dices, à qua cauſa putas prouenire iſtum fluxũ ſanguinis? Dico, quòd fortè ab omnibus. Primò enim quòd concurrat dilatatio venarũ & orificiorũ, poteſt coniectura aſſequi ex duobus ſignis: nam dicit fluxũ ſanguinis incepiſſe dum igni dorſum expoſuit, ex quo non tantùm vena caua propter caliditatẽ poteſt fuiſſe aperta, ſed etiam aliæ, quia calidi eſt aperire, ita quòd cauſa procatarctica fuerit caliditas. Alia cõiectura poteſt conſequi à iuuantib. & nocentibus, quia bis cùm aquam balnei Villæ & Aquarij ſumpſerit, illicò ceſſauit fluxus: aqua enim Aquarij eſt aluminoſa, & aſtringens. Præterea ex ſola lymphatione aquæ balneorũ Villę, quæ aucta eſt ex impoſitione ferri, vnde aucta eſt vis aſtringendi, fuit liberata. Præterea exiſtimo illud accidens non ſolùm contigiſſe ex vaſorum apertione, ſed etiam propter ſanguinis multitudinẽ, quoniam emanarunt interdum x x v. libræ ſanguinis, interdum decem, interdum duodecim. Et præterea talis effluxus hęmorrhoidarum euenit, poſtquàm dimiſit phlebotomiam frequentem. Quia igitur impeditæ fuerint conſuetæ excretiones, & vt ſcitis ex II. de ratione victus in morbis acutis, conſuetudo interdum vertitur in naturam: quia igitur dimiſſa fuit phlebotomia cõſueta, natura tentauit aliam excretionẽ. Et ſic patet quomodo multitudo ſanguinis fuerit cauſa huius defluxus. Etiam acredo, & tenuitas ſangui-

nis

nis fuit in causa, quia sanguis qui exit tenuis est, & prius à prædominio choleræ, nũc verò aquosus. An verò nunc etiam sit cholericus, nec ne? Dico quòd nõ potest esse cholericus, quia fuit feruor in sanguine: quia tunc dum bis assumpsit stillicidium Sancti Philippi, quod calidum est, vt illum catarrhum sisteret, semper post assumptionẽ irrigationis in fluxum sanguinis deuenit, ita quòd calefacto corpore data fuit occasio prodeundi sanguinis. Et sic ratione latitudinis venarum, & apertione orificiorum, & ratione virtutis expulsiuæ fortis, & ratione multitudinis sanguinis, & acredinis, & tenuitatis ipsius, factus est iste fluxus. Et licet ille medicus, qui scribit ad nos casum, dicat quòd corpus sit arefactum, addit tamen, virtutem non resolui: & ad hoc etiam concurrit imbecillitas contentiuæ. Et quia dubitatum est, an iste sanguis fluat à partibus superioribus, scilicet ab hepate, & ad inferiora descendat: nam dicunt, est maxima copia, & videntur potius declinare in hanc sententiam, quàm quòd sit fluxus hæmorrhoidarũ. Sed non incõuenit quin etiam ex hæmorrhoidibus possit prouenire: imò credo quòd ex ipsis veniat, si posset videri, quia iam multitudo sanguinis facta fuerat. Et nos vidimus non tantùm 25. libras fluxisse ex hæmorrhoidibus, sed etiam 36. & 40. in paucissimis diebus, & ex naribus in vno die 10. & 20. & 25. libras vidimus effluxisse, in quo tamen sunt debiliores venæ. Ideo dico quòd nõ concludit, hic est fluxus sanguinis copiosus à sede, ergo nõ ex hęmorrhoidibus. non tamẽ ego assero quòd ex hæmorrhoidibus contingat, quia nullam habeo coniecturam super hæc: sed tamen bonum esset si haberemus præsentem, & possemus videre, quia si ab hæmorrhoidibus flueret, facilè videret. Sed si esset ab hepate talis fluxus

per concauitatem inteſtinorũ, eſſet commiſtus cum fæcibus quandoque, quod tamen non eſt dictum ab Excellentiſs. illo Doctore. Siue ergo ab hepate, ſiue ab hæmorrhoidibus, ſatis eſt quòd ſit ex apertione venarum, & ex multitudine ſanguinis, & ab acritate, tenuitate, & eius feruore. Tertium ſymptoma eſt, quia habet menſtra nunc diminuta, quia non excedit duas vel tres vncias ſanguinis. Dico quòd hoc eſt duab. de cauſis: vel ratione ætatis, quia agit, vt audio, 42. annum, & fortaſſe amplius, & plerunq; in tali ætate deficiunt menſtrua ex toto, vel ſaltẽ diminuuntur. præterea habet auerſionem, ſcilicet fluxum hæmorrhoidarum, ideo nõ angor in hoc. Præterea adeſt vrina alba, tenuis, & cruda: de hoc nõ habenda eſt cura, quia frigeſit corpus, ex rarefactione habitus, & ex frigiditate coctiones fiunt deteriores, & ideo vrina apparet crudior: præterea color qui deberet eſſe in vrina, fortaſſe auertitur per defluxum ſanguinis. Præterea dicũt quòd adeſt arefactio corporis & imbecillitas, & tumor in facie, oculis, & tibijs: hoc habet cùm ſit frigidius corpus, & rarefactio, quia factis deterioribus concoctionibus, facta eſt atrophia, & ſic non poteſt fieri aſsimilatio, & ſic conſequitur diſpoſitio ad cachexiã, & ad hydropẽ, vt 11. de facult. natur. & ſic ad anaſarcam. Præterea ait dolere ei pectus modò in parte dextra, modò in ſiniſtra, modò in medio, & poſtea cùm ſequit̃ fluxus, ceſſat dolor. Talis poteſt eſſe cauſa, quia pars ſubtilior & tenuior catarrhi prouenit ad aliquas venas, quæ ſiue trahatur à venis, ſiue ab arterijs, ideo venæ diſtenduntur, & ſic cauſatur dolor, quia natura illuc tranſmittit talia excrementa, & non ceſſat motus naturæ, donec tranſmiſerit ad loca cõſueta, ſcilicet ad vterum. Cùm igitur talia ſint ſymptomata, taleſq; habeant

habeant causas, ex tali notione causarũ possunt præuideri quid circa singula sit iudicandum, & qua arte sit singulis occurrendum. Quoniam ergo plurimus sanguis euacuatus est, ideo videndum quòd corpus sit infrigidatum, & rarefactũ: ex quo sequitur, quòd etiam hepar sit infrigidatũ, & ideo posset sequi hydrops, sicut patet ex v i. Aphoris. Vel etiam ex retentione sanguinis posset fieri scirrhus in splene, vel in hepate, & sic sequetur omnino hydrops, quod apparuit ex illis tumoribus. Sed dices, quare nunc nõ apparent illi tumores? dico quòd ratio est, quia non effluit sanguis in ea copia qua prius. Sed si talis sanguinis fluxus non cessauerit, refrigerabitur hepar, & ea frigiditas quæ nunc est, per absentiam caloris scilicet sanguinis, fiet positiua, licet nunc existimẽ quòd non sit positiua, & sic omnino sequetᷓ hydrops, quia hydrops est propria passio sequens ad ipsam hepatis frigiditatem. De destillatione autem dico, quòd ea non potest penitus sisti: bene potest emendari, si voluerit vti recto victus regimine: & sic alia sex symptomata poterũt emendari, si ipsa voluerit vti recto regimine: quòd autem curetur, non credo. Et si possit omnino sisti talis fluxus, ego non laudarem, quoniam Hippocr. & Galenus v i. Aphoris. x i i. dicunt, quòd semper cùm fluunt, debet vna aperta relinqui, quia aliter fieret collectio multarum rerum præter naturam, & sic deueniretvel in scirrhum hepatis, vel splenis, & tandem in hydropem caderet. Pro cura verò omnium istorum symptomatum tradam distinctas curas omnium. Et pro destillatione à capite ad inferiora, primò corroborabimus membra, ex quibus eleuantur vapores, vt hepar, & stomachum: dico stomachum, ne ita esset aptus ad recipiendum. Suppono tamẽ vniuersales euacuationes fieri cum con-

ſuetis,& cũ facillimis. Si enim vellet hac æſtate purgari, aliud eſſet, quàm ſi autumno: quoniã ſi hac æſtate, ſumeret leues ſyrupos, qui plures haberent intentiones, & reſpicerent omnes affectus: & ideo eligerem ſyrupũ de endiuia, quia habenda eſt ratio ne hepar nimis incaleſcat, & ventriculum corroborare oportet, vt poſsit melius concoquere. Et hoc non facerem cum vehementer calidis, ſed cum moderatè calidis. & ad roborationem corporis, & inferiorum, darem ſyrupum de betonica, quia non habet caliditatem de qua ſit timendum, & habet proprietatẽ reſpiciendi caput, mel roſatũ, ieleniabin zuccarinum, & acciperem ſingulorum ℥ vj. ita vt eſſent drach. XVIII. in ſingulo ſyrupo, & cum decoctis ſiue ex cichorea, ſiue ex coma abſinthij, ex betonica, ex violis. Poſt aliquot ſyrupos darem vel mannã, vel caſſiam cum infuſione rhabarbari, vel cum ſyrupo roſato ſolutiuo. Sed nunc nõ cõſiſtamus in agarico ſtante illa caliditate. Si verò autũno vellet purgari, pro digeſtione materiæ exhiberẽ oxymel compoſitum: pro euacuatione darem agaricũ, & eius infuſionem, & darem confectionem hamech, quoniam euacuat materias craſſas, & euacuat à capite propter myrobalanos, & habet vim aſtringendi, & corroborandi. Poſtea procederem ad corroborationem membrorum per exterius & interius, & vellẽ quòd recta victus ratione vteretur. Pro corroboratione ventriculi & capitis, vellem quòd continuè vteretur zucchаro roſato, & bolo Armeno, antequàm ingrederetur lectum, quia Galenus multos aſthmaticos ſolo bolo Armeno ſanauit: præterea corroborat inferiora, & exiccat catarrhum, & confortat, & corroborat omnia membra principalia: ideo dicunt iſti quòd reſiſtit venenis. Et ſic iſta bolo Armeno vteretur ſingulis

lis diebus, vel saltem alternis in vesperi, cùm vadit dormitum. Et vteretur lotionibus capitis cōuenientibus cum lixiuio dulci, cum rosis, balaustijs exiccantibus & infrigidantibus: quia caput calidū est & humidū, ideo cum contrarijs debemus occurrere, cum myrtis, cum corticibus granatorum, & etiam cum agarico decocto in lixiuio: & sapo confectus esset ex agarico, iride, & sapone communi. De reliquis verò accidētibus, & de flatu, credo quòd curata destillatione, & roboratis membris, omnia cessabunt: tamen pro flatu vterer zuccharo rosato cum cinnamomo, cum garyophyllis, macis, & reliquis huiusmodi: & ista corroborant etiam ventriculum. De fluxu quærerē moderationē tantùm, & maximè si non ab hæmorrhoidibus: & omnia quæ diximus conferunt etiam ad corroborandas virtutes. Vellem vt vteretur myrobalanis chebulis, indis, & citrinis, & præcipuè chebulis. Præterea in sex rebus non naturalibus nollem ipsam aliqua delinquere: & si posset euitare illum aërem tam subtilem, laudarem vt iret aliquò extra vrbem: præterea fugeret animi perturbationes, & accidentia, quantū fuerit posibile, & vteretur moderato exercitio. Cibus autem neq; nimis tenuis, neq; nimis crassus sit, sed medius: quoniam si esset aquosus ille sanguis effluens & acris, darem cibos crassos. Vellem præterea vt vteretur confectione facta ex pistacijs, & ex seminibus melonum, cum granis pini, licet fortasse melius esset sine huiusmodi granis.

Consult. VI. De ijsdem affectibus, pro eadem.

Voniá inter malos corporis affectus huius Illustrissimæ Dominæ, quæ quadragenaria est, præcipuus esse videt̃ ille sanguis eiectus à sede: vnde credimus etiã corpus exaruisse, & seipso imbecillius redditum iam pridẽ, quòd tum crura, tum facies intumuisse videantur, & à destillatione, vt patet, non parum foueri: & cùm non sit nobis explicatũ, vtrum à venis, quas hæmorrhoidas vocant, an ab intestinis deferatur, determinare nolumus id quod cõiecturis tantùm assequi possumus. Et quãuis à venis hęmorrhoidalibus pleriq; nostrûm potius effundi arbitrabátur, tutiorem tamen partem eligimus: itaq; remedia ita moderaturi sumus, vt vndecunq; fluxerit, communis vtilitas consequatur. Primò ergo ex malo corporis habitu necessarium est excrementa multa in ventriculo, & venis, & extra venas quoq; aggregari: postea natura stimulata ad expulsionem non desinit à cõtinua sanguinis excretione, cum quo & laudabilis excernit̃. Propterea consulimus, vt is à medicis præsentibus proximè sistatur, & corpus exquisitè purgetur, ita tamen vt habeat̃ ratio temporis & virtutis, nec ad valida medicamẽta accedatur. Igitur molliri prius ventrẽ volebamus, vel clysteri, vel electuario de sebestẽ sine scãmonio, vel lenitiuo simplici, vel tali quopiã, prout in varijs regionibus varij vsus seruari solent. Deinde syrupũ quoq; exhiberi, qualis est de cichorea Nicoli, vel rosaceus, vel de betonica, hoc modo:

℞. Syrupi de cichorea Nicoli	℥ j. s.
De betonica	℥ j.
Decoctionis betonicæ	
Cichoreæ	℥ iij.

Misce,

Misce, fiat syrupus sumendus nouem aut decem diebus. Deinde sumeretur medicamentũ, quod haberet rhabarbari optimi drach. duas, spicæ grana sex. madefiant in aqua agrimoniæ: addatur diacatholiconis drachma, syrupi rosacei solutiui vnc. duæ: misce, & fiat potio. Qua purgatione perfecta, si satis corpus purgatum fuerit, bene erit: sin minus, tunc iteretur. Purgato autem corpore, tunc volumus primò, vt singulis diebus ante prandium & cœnam vtatur saccharo rosaceo, ita præparato:

℞. Sacchari rosacei vnius anni	℥ iiij.
Garyophyllorum	ʒ s.
Cinnamomi	ʒ j.

Misce. Post cibum verò per horam sumat myrobalanos chebulos optimè præparatos, ex his scilicet, quę ex Alexandria deferũtur, & Genuę potissimum inueniuntur: & in hoc præsidio summè confidimus. Præterea consulimus, vt singulis septimanis dormitura assumat boli Armeni quantum est granum ciceris, ita quòd ter vel quater singulis mensibus sumat, & rhabarbari optimi scrupulum in puluerem redactum, quæ admisceantur vel cum drachma sacchari rosacei, vel cum passulis & saccharo. Postea stomachus quidẽ illinatur assiduè istiusmodi vnguento:

℞. Olei de floribus aranciorum, quod habetur in officinis eorum qui conficiunt aromata,	℥ j.
Mannæ belzoini quæ ibidem reperitur	ʒ j. s.
Garyophyllorum	
Macis	ana ʒ. s.
Ladani optimi	ʒ ij.

Misce, & fiat linimentum pro stomacho: erit enim stomacho vtilissimum, & odoratum, & præcipuè dignum, si rectè conficiatur. Ad hepar verò aliud vnguentũ non minus nobile parabitur ita confectum.

℞. Olei de rosis paruis confecti, quod apud vnguentarios vulgò appellat̃ oleum de rosettis, ℥ j.s.

Olei de spica, quod apud eosdem vnguẽtarios inuenitur ℥ j.

Masticis

Rhabarbari electi ana ʒ j.

Specierum triasandalorum ʒ j.

Misce, cum modico ceræ albę fiat linimentũ pro hepate. Præterea volumus vt singulis septimanis caput abluat hoc modo. Cõficiatur lixiuiũ ex cinere salicis, aut vitis, in quo decoquantur rosæ, myrti, & ladani durioris frustulũ, & agarici drach. duæ, quo lixiuio lauabit̃ caput, & sapone infrascribẽdo vtatur.

℞. Saponis optimi ʒ iiij.

Agarici ʒ ij.

Iridis

Garyophyllorum, ana ℈ ij.

Camphoræ ℈ j.

Misce, & fiat sapo secundum artem. Laudamus præterea vt mastichen asiduè teneat in ore, mandat, expuat, coneturq́; vt per nares pituita excernat̃, fiántque à medicis caputpurgia, prout illis magis opportunũ videbitur. His igitur ita diligenter peractis, non minor pars reliqua est, & maxima: sine hac enim frustra reliqua adhibebuntur. Est autem ratio viuendi, quam exquisitisimè seruare debebit, si se ab extrínsecis periculis præseruari voluerit. Ergo primũ eliget aërem temperatum, cauendo à nebuloso, & crasso, & à tenui, & frigido, qualis est Florentinus, præsertim accedente hyeme: & vitabit etiam ventos, Solis ardorem, & pluuias, & demum omnem aëris excessum. Et curabit vt quotidie naturalia excrementa excernantur, per aluum, per vrinam, per palatum, per nares. Iubebitq́; sibi fieri matutinas frictiones

nes in brachijs, & partibus ſuperioribus, quæ ſunt ſupra diaphragma, ſintq; frictiones leues, & longæ. Deinde cùm e lecto ſurrexerit, ſe exerceat deambulando, donec anhelitus immutet. Cibum eligat qui optimum ſanguinem generet, & facilè cõcoquatur, qualis eſt caro perdicum, pullorum, phaſianorũ, hœdi, annaliſq; caſtrati: & ſi ob nimiam inanitionẽ ſanguinis debilem ſe ſenſerit, quandoq; ſumat ouorum recentium vitella, & cum vino albo aromatico aquę permixto lentè decoquãtur ad lactis conſiſtentiam, & hoc ferculo ante cibum vtatur: eſſet enim optimi nutrimenti, & valentiſsimum. vtatur præterea ouis ſorbilibus. Ab oleribus, leguminibus, & ijs cibarijs quæ vulgò lacticinia, & paſtilia dicuntur, à piſcibus etiam, abſtinendũ eſt. Poſt cibum etiam vtatur confectione ex piſtacijs, ſeminibus melonum, & ſaccharo. Vitet ciborum diuerſitatem, neq; ad menſam accedat, niſi præteritum cibum rectè concoctum ſenſerit. Vinum eligat pauciferum, maturum, ſubſtantia & colore moderatum, quod etiam parcè bibendum eſt: ac potiſsimè obſeruabit, ne inter cœnam & prandium bibat: longè tamen deterius eſt, ſi poſt cœnam dormitura potauerit. Inter medicamenta vnicum ſupereſt præſtantiſsimum, quod ſuperius ſuo loco omiſſum fuerat, quod ita habet:

℞. Succi foliorum myrti
Succi agrimoniæ ana ℥ iij.
Succi abſinthij
Succi hypociſtidos ana ℥ iij.

Hoc ſucco poſt purgationem inungantur renes, venter, ſtomachus, & vtraq; hypochondria, & quod eſt in partibus inferiorib. circa lumbos: eſt enim membris mandantibus efficaciſsimum, & vaſis recipientibus corroboratiuum. Hæc ſi fuerint peracta, ſpera-

mus Illustrissimam Dominam à multis imminentibus periculis præseruatam iri, Deo fauente.

Consult. VII. *De catarrho, dolore capitis cum uertigine, dolore podagrico, & œdematico tumore cruris, pro Duce Melphensi.*

Ntellectis his omnibus quę à clarissimo Doctore diligentissimè explicata sunt circa dispositiones pręter naturam Illustrissimi & Excellentissimi Principis, & proregis in Italia Regiæ maiestatis, videtur hæc esse summa. Patitur primò destillationẽ catarrhi ad partes subiectas, quæ interdũ difficultatẽ anhelitus inducit: assidua tussicula infestat, nonnunquã etiã podagrico dolore afficitur, ac pręterea œdemate, & tumore crurũ laborat, dolore etiam capitis, & vertigine non parũ vexatur. Quæ cùm inter nos diligenter perpensa considerataq; fuerint, coniecimus probabilibus rationibus ducti, fontẽ primamq; originem horũ omnium symptomatũ esse imbecillitatẽ membrorum naturaliũ ex frigiditate contractã, quæ quidem frigiditas excessit, tum longo ætatis prouectu, tum etiam mala victus ratione in omnibus sex rebus non naturalib. Hoc ita esse satis indicare potest tumor ille pedũ œdematicus, & sanguis aquosus, qui ex fluxu hæmorrhoidis conspici solet. Ea igitur ita existente intemperie frigida tum ventriculi, tum hepatis, par est omnia cõsequi symptomata enumerata, præcipuè cùm his accedat quoq;, vt audio, capitis intemperies frigida: plurimi enim vapores crudi tum à ventriculo, tum à toto corporis ambitu ad cerebrũ ascendunt: itaq; non mirũ est, si inde destillatio cõtinua generetur, cùm ea materia vaporũ sit perpetua. Sequitur etiam, vt raptu materiæ, & catarrhi descen-

descendentis secundum locorũ diuersitatẽ varia sequantur symptomata, tussis inquam, anhelitus difficultas, dolores articulares, capitis etiã grauitas, dolor & vertigines. Quæ cùm ita se habeant, habita ætatis ratione, iudicamus Illustrissimũ Principẽ multa præseruatione indigere, moresq; ideo illi permutandos esse, vt proculdubio longè facilius sit præseruare, quàm curare. Quæ quidẽ præseruatio nullo modo à medico fieri potest, nisi Illustrissimus Princeps eodẽ prorsus studio teneatur. Primò igitur tota victus ratio immutanda est, aërisq; excessus omnes summopere vitandi, frigidi tamen præcipuè, & humidi. Cauebit flatus omnes, tam Austri, quàm etiam Boreæ. Fugiat quantũ fieri potest omnes animi molestias, atque à cœna & prandio vacabit animo & corpore, nihil vel intense scribendo, aut cogitando, aut dictando, vt Principes solent, sed molliter deambulabit. Neque dormiet interdiu, nisi in tota ætate fuerit consuetus, vel plus æquo noctu vigilauerit. Si ergo dormiendum fuerit, somnus erit perquàm breuis, & si fieri potest, non decumbat. Procurabit singulis diebus, vt venter obediat, & si natura defuerit, supplendum est. propterea quãmaximè probauerim frequentem vsum terebinthinæ Cypriæ: nam præterquàm quòd ventrẽ leniet, cõferet etiã catarrho, & pectori, neruos cerebrumq; corroborabit, vrinã prouocabit, quod senibus pręcipuè maximè est expetendũ. Si etiã caricis, aut ficubus aridis ex pinguioribus frequẽter vtetur, ferè ad eosdẽ vsus cõferet. Sumere etiam interdum oxymel scilliticũ, vel acetum eiusdem scillæ, si venter tolerabit, summopere proderit, non tantùm ad molliendum aluum, sed etiam ad humores crassos viscidosq; incidendos, ad tussim, & podagram. Consulerem quoque, vt aliquo il-

lorum, vel omnibus interpolatim, & alternatim vte-retur, etiam absque leniendi alui necessitate. Quantum verò ad cibum & potum attinet, primò illi omnis mensa Principum lauta & deliciosa omnino interdicenda est: vnico enim cibo & simplici contentum esse oportet, qui sit facilis cócoctionis, & optimi nutrimenti. Neque in eligenda materia multùm immorabor, cùm vulgatissima sit, habeatq; assistentem medicum prudentissimum, & doctissimum. Potus sit vini minimè dulcis, sed maturi, clari, limpidi, & vniussaltem anni, non multum potentis, medi coloris, quod etiam parcè bibat: abstinebitq; omnino à potu à prandio & cœna. Hac victus ratione sibi proposita vtatur, quæ nullo modo varianda est sed habitus in ea faciendus: habet enim in pręseruatione ferè totum pondus. Laudo postea, vt nonnullis etiam medicamentis vtatur, quæ possunt ventriculum & hepar corroborare, & ab illis intemperiem frigidam remouere. Laudo igitur vt vtatur ante cibum diatrion pipereon, quod in rotulis ex saccharo conficiatur, vel diacalamento eodem modo confecto. Nonnunquam etiam summopere cóferet vsus Mithridatici antiqui, quod ego theriacæ prętulerim Illustrissimo Principi. Vbi præterea compertũ erit medico prudẽtissimo corpus idoneè euacuatũ esse, neque redundare excrementis, laudarem tunc temporis frictiones quoque omnium membrorum, & balnea aquæ dulcis, in quibus tamen decoquerentur rosæ, & chamæmelum, & aliquid etiã absinthij, vt simul & calor innatus augeretur, cócoctiones dissationesq; fierent meliores, ac præterea tonus singulis membris adderetur. Quæ intentiones etiã augebũtur, si post frictiones & balnea totũ corpus inungatur ex oleo garyophyllorũ odorato, vel ex re-

sina,

ſina,aut gũmi nucis muſcatę,quod iam deferri incœpit à Luſitanis : eſt enim præſtantiſsimũ remedium, quod multa experiẽtia cõprobauimus ad omnes artus corroborãdos,cõtra podagrã, & morbos articulares. Cõſulerẽ pręterea,vt ſingulis annis Illuſtriſs. Princeps bis purgaretur,vere inquam,& autumno: eſſet autẽ purgatio mitis,cõueniens ætati,& nobilitati.Neq; ego tranſcenderẽ in purgatione vſum caſſiæ & rhabarbari,augendo & minuendo doſim,prout purgatio bene ſuccederet, & virtus toleraret:nulla enim purgatio eſt tam exquiſita, quæ perfici non poſsit his benedictis medicamentis, ſi modò doſim pro viribus metiamur: nullus præterea humor eſt in humano corpore redundãs,qui his duobus medicamẽtis educi nõ poſsit,ſiue ille ſit craſſus & viſcidus, ſiue terreus aduſtus,ſiue ſubtilis & bilioſus,vt quotidiana experiẽtia deprehẽdimus, & vt teſtaĩ quidẽ apud Græcos Actuarius, apud Arabes verò Meſue. Nõ ergo hæc medicamenta excedenda putauerim. Quãtũ verò profuturę ſint annuę huiuſmodi purgationes repetitę in affectibus Illuſtriſ.principis teſtaĩ Gal.tum in lib.Quos,quomodo,& quando &c.tum in methodo de miſsione ſanguinis. Vt tamen melius præſeruari poſsit Princeps Illuſtriſsimus, non diſpliceret, vbi prius aliquãto tempore omnia, quæ diximus,rectè peracta fuerint,accederet etiã ad vtriuſq; cruris cauteria:plurimũ enim poſsũt in auertendis vaporibus,& humoribus, qui raptũ habẽt ad caput.Conſulo etiam,vt familiarẽ habeat vſum,vt manè maſtichen mandat,vt inde caput purgetur,vel garyophyllum,vel portiũculam nucis muſcatæ, vel folia dictamni Cretenſis, quæ non ſint arida. Iſta enim plurimùm poterunt ad expurgandum caput. neque aſcenderẽ ad validiores apophlegmatiſmos, ſed his

tantùm essem contentus. Quantum verò attinet ad errhina, quæ vulgò caputpurgia appellantur, dimitterẽ huiusmodi auxilia in Principe Illustrissimo, tanquam quæ nimis excutiāt, agitent, & commoueant. Hæc omnia si diligenter, & suo quoque tempore rectè peracta fuerint, spero Illustrissimum Principem præseruandum, tum ab his symptomatibus, quibus nunc afficitur, tum etiam à deterioribus, quæ in neglecta curatione contingere possent, ad laudem Dei omnipotentis.

Consult. VIII. De inflammatione capitis, cum dolore dorsi, & suppreßione menstruorum, pro nobili matrona Veneta de gente Cornelia.

ON tantùm videtur casus iste difficilis propter rationẽ dictā à clarissimo Doctore, quoniam prolongata fuerit ægritudo, sunt etiā aliȩ rationes quamplurimȩ, quare sit difficilis cognitu & curatu: quia si naturam ægritudinis considero & symptomatũ, & in causas volo reducere, non est facilis prouincia. Ideo etsi longiori tempore essent consideranda, nihilominus quantũ potui colligere ex hac improuisa visitatione tam circa essentiam, quàm circa curationẽ, quod mihi videbitur, dicam. Primò notanda sunt symptomata quibus affligitur, & proximè afflicta fuit, quoniam non parum facient ad cognoscenda prȩsentia. Conqueritur primò de inflammatione, & grauedine capitis perseuerāte sine dolore cum caliditate insigni, vt referat illa magnum nocumentũ in illa caliditate percipere, & ita dispositam esse, vt à quacunq; causa lædente incurrat in talem inflammationem cum pruritu oculorũ & ardore, cum asperitate cutis. Et dicit etiam impetiginem quandem pati. Dixit prætérea

terea consueuisse excernere pituitam ex naribus, & nunc suppressam esse talem excretionē. Præterea cō queritur de dolore dorsi maximè circa infimam partem spinę: refertq; circa renes non dolere, sed circa finem dorsi. Præterea dicit affligi aliquando doloribus ventris inferioris. Habet præterea menstrua suppressa maxima ex parte, atque ea licet sint in quantitate diminuta, sunt etiam qualitate corrupta, imò aquosa, pallida, permixta excrementis albis, quibus solet etiā sana existens affligi. Ista ferè videntur quæ potui percipère. Vnum etiā notandū est, quòd semper à quocunq; medicamento, dum melius se haberet, ita affecta est, vt in febriculam incurreret, & in capitis inflammationem. Hęc sunt tot symptomata, vt non sit facilè causas assignare. De febricula illa quid dicam? cuius sit generis, & naturæ, non video quę possimus pronūciare. Dicam ergo vnum. Considero ego naturam & habitum huius corporis. Corpora enim maximam dant occasionē ad ęgritudines certas suscipiēdas, ita quòd corpus aliquod facilius labatur in vnam quàm in aliā ægritudinē. Ideo ex operationibus animalibus, & ex habitu totius, video ita optimi ingenij & discursus esse, vt animales operationes ita vegetes sint, vt dicam spiritus tenuissimos hanc nobilissimam iuuenem habere, & calorem tenuissimū: quia operationes tam vegetes non possunt aliunde prouenire, nisi quia tenuissimos spiritus, & tenuissimum sanguinem habet. Quòd autem talem sanguinē habeat, & calorem, accipiendo pro qualitate simplici, hinc patet, quòd adest caliditas moderata non adiūcta siccitati, nec humiditati obtundenti: sed moderata, ita quòd caliditas illa moderata nō habet dominiū nec in siccitate, nec in humiditate: quæ siccitas iuncta caliditati faciat mor-

dacem, & ſanguis fieret craſſus. Crediderim igitur quo ad temperaturam, & quo ad qualitates primas, quòd habeat caliditatem moderatam ſine dominio paſsiuarum. Quo ad habitum corporis credo, quòd ſit raræ texturæ, vt ex mollitie carnis apparet, quæ conſequitur prima principia, quia molles carne apti ſunt mente. Et hac de cauſa pueri molles ſunt, quia ſunt raræ texturę, tenuium ſpirituum, facilè alterabilium, & ſanguinis tenuis. Talia ab omni cauſa extrinſeca, & ab intrinſeca læduntur. Præterea habet hoc corpus, vt apparet ex auditis, hepar excedens à temperatura aliorum membrorũ etiam pro merito complexionis totius: ideo dicendum eſt calidũ, & ideo facillimè inflammatur propter calorẽ non requiſitũ certæ temperaturæ. De ventriculo an ſit temperaturæ frigidæ cùm abundet pituita multa, & à capite etiam, an quia ratione frigiditatis cerebri excrementa non poſsint diſſolui per halitũ, vel confici, vel ratione alimenti proprij, vel ratione vaporum aſcendentium, difficilè eſt iudicare. Tamen credo quòd temperatura cerebri optima ſit, quia operationes optimas, & ſanas efficit. Et ideo cùm operationes eius ſint validiſsimæ, temperatura etiam validiſsima eſt: & propterea ſi laborauit coryza à naribus, fuit ratione membrorum inferiorũ mandantium. Et quia pituita in ventriculo generata eſt, ſiue modò per otium, ſiue propter victum delicatum, & fructus, & propter cibaria diuerſa, & ratione obiecti praui, & intempeſtiuè ſumpti, ratione frigiditatis fuit, quæ non impedit appetitum, imò aliquid facit ad appetitum. Et cùm hepar calidum ſit, non impeditur coictio. Bene ergo merito ſuæ temperaturæ poteſt id contigiſſe, quę ad frigidum declinet, & operationes non ſint læſæ: præparauerit tamẽ ad ęgritudines frigidas,

gidas, & ad præparandum pituitã apta ſit, & ab extrinſecis omnibus læditur, hoc fortè non eſt ab re: quia nobiliſsima mulier hæc nõ eſt multæ carnis, & hepar calidum habet: & ferè ſemper cum caliditate hepatis eſt frigiditas ventriculi, quia omentum, cuius munus eſt detrudere calorem innatum ventriculi interius, propter caliditaté hepatis abſumitur pinguedo, & ventriculus fit frigidus. præterea habet muſculos abdominis graciles, quia, vt relatum eſt, percipitur motus arteriæ è directo ſpinæ: exiles ergo erunt muſculi ventris. ſed vbi eſt gracilitas illa, ventriculi frigiditas eſt. Si ergo ſpiritus tenues habet cum raritate texturæ, cum caliditate hepatis, frigiditate ventriculi, videmus corpus præparatum ad iſta nocumenta, quibus affligitur. Ex ijs ſoluitur prima dubitatio, cur facilè in febriculam incurrat, & inflammationẽ capitis ex pharmaco: hoc eſt, quia proprium eſt pharmaci attrahere à circunferẽtia ad centrum, in qua attractione agitatio fit: & cùm humores agitantur, ſpiritus tenues facilè eleuantur, & humores facilè putreſcũt. Ideo poſt euacuationes perpetuò inflammatur. Et licet non fuerit inflammata ab illo pharmaco exhibito à Papienſi, hoc potuit eſſe, quia inuenit humores præparatos valde, & vias apertas: ideo facillimè quos mouit, eduxit, & nulla fuit facta agitatio. Sed vbi humorum attractio facta non fuerit, eorum omnium qui moti ſunt & agitati, vt ex pharmaci debilitate, vel quia viæ non ſint apertæ, & humores non ſint præparati, violenta fit tunc attractio: ideo in talibus corporibus fit accenſio talis. Patet etiã cur facilè inciderit in menſtrua alba, & retentionẽ ipſorum. Talia corpora quæ habẽt calidum hepar & frigidum ventriculum, obſtructionibus maximè parata ſunt, quia hepar validè attra-

hit humores frigidos & pituitosos, quos aggregat ventriculus frigidus. Facilè autem pituita obstruit, & sanguis intercipitur, & natura sæpe pituitam liquidiorem expellit, & ita apparent alba & diuersa, pro diuersitate temperaturæ, vt lædatur ab omni nocumento extrinseco, quia tenuium spirituũ est. Ideo quando nubilis erat, sana degebat: postquàm autem coniuncta fuit viro iuueni ac forti, nõ amplius sana est: hoc accidit mulieribus istis imbecillibus facilè alterabilibus ad quencunque terminum, & maximè cùm vir fortis est, quia spiritus valde resolubiles, resoluti fuerunt per cõmercium viri. Ideo habuit corpus præparatum valde ad has ægritudines. Et ita ex occasione huius temperaturę omnia cõtingunt symptomata passa, & quæ patitur habent easdem causas. Inflammationem capitis habet sine dolore, quia raritatem texturæ habet, & vapores tenues: ideo mala temperatura non potest fieri, quia euaporãt: & quia non extendunt, non fit solutio cõtinui, ideo nec dolor, quia ab his duabus causis fit dolor. Grauitatem percipit, quia humores aliqui frigidiores permanẽt, quia non exhalant omnes. Percipit mordacitatẽ & pruritũ oculorum, propter exhalationẽ multorum vaporum tenuium. De dolore dorsi causa facilis est: quia sanguis pituitosus, cùm descendit ad renes per venas delatas aut concauã ad matricẽ, in delatione illa cùm transit per angusta loca, ventosatur: ventosatur autem per admixtionem pituitæ, & facit dolorem in fine dorsi. Etiam circa vterũ causatur dolor, quia cùm ventosatur materia illa circa membrũ sensibile admodum, facit dolorem in ventre inferiori. Sed remanet difficultas vna, quam consultò hactenus omisi: habet enim febriculam, vt patet ex pulsu, qui nec secundùm magnitudinẽ, nec frequentiam,

aut

[a]ut ſecundùm pondus ſeruat propriam naturã. Ideo [p]oſſet quæri, quomodo febris hæc perſeuerãs à cho[l]era vitellina putreſcente, vt ſuppoſitum fuit, tandiu [p]erſeuerauit, vt iam menſis ſit cum dimidio, & ſecu[n]da nõ ſint plura accidentia: quia cùm febris ſit perſe[u]erãs in corpore, multa ſequunt accidẽtia. Et Auic. [i]n cap. de febre phlegmatica dicebat, quòd cũ phlegmatica febris pertranſit XIIII. diẽ, membra naturalia debilitãtur: ideo exhibet ipſe tranſacta XIIII. die trochiſcos, quia virtus concoctrix & appetitrix debilitatur, fiunt obſtructiones, & hypochondriorũ tenſiones, intumeſcunt ſæpe pedes. Iſta autem Magnifica Domina appetit, concoquit, bene dormit, & tamen cõtinuè febrit: & ſuppoſuimus omnino ex humoribus putreſcentibus intra venas prouenire. Pręterea ſi tangatur pulſus, videbitis velocitatem & frequentiam maiorẽ eſſe, quàm inæqualitatem: præterea non video pulſum remotũ à tenſione, & à duritie. Quantum verò attinet ad illam perceptionẽ caliditatis, vbi manu diutius impreſſeritis, quoniã ego non tetigi eam, neſcio quid dicam circa illud. Illud tamẽ verendum eſt, quòd poſt cibum inflammetur, cùm ſit ſignum proximum & pathognomonicum, vt Galenus & Auic. dicunt, febris hecticæ, quia omnes ſpiritus incaleſcunt. Eſt ergo mirum cur incaleſcat poſt cibum, & ibi non ſit febris habitudinalis. Diceret aliquis, etiam ante cibum incaleſcit. Non eſt mirum, quia poteſt eſſe febris interpolata, habens periodos, quamuis fixam habeat febrem. Si diceretis, non eſt maraſmata: ſi autem haberet fixam febrem, magis extenuata eſſet. Dico quòd non eſt ita malus diabolus: imò facilius curatur iſta prima ſpecies, quàm illa quę ex putredine humoris cholerici à cholera vitellina fit: nulla eſt ita difficilis. imò Galenus

libro VII. meth. med. & ſæpe vbicunq; curat hecti-
cam poſt febres ephemeras, ita facillimè curat eam
dum eſt in primo gradu, non dico cùm pertranſiu-
ad maraſmum. Ideo ſuſpicor quòd ſit febris hæc ha-
bitudinalis: & nō ſum ita tutus, quin ſit aliqua febr-
in habitu: itaque non ſolùm indiget corpus hoc eu-
cuatione, cùm ſit in hoc corpore inæqualitas mem-
brorum, & maximè ex ſuppreſsione menſtruorū. E-
credo quòd à principio putredinalem febrē habue-
rit, & cum medicinis fuerit leuata: ſed remanſit fe-
bris aliqua in habitu, facileq; potuit inflammari tal-
corpus, cùm ſit ſpirituum tenuiū, texturæ raræ. Im-
vult ibi Galenus, quòd vbi perſeuerauerit epheme-
ra per tres dies, & nō pereat typus, dicas ipſam trā-
uiſſe ad hecticā: ideo leuiori coniectura vtitur Ga-
lenus quàm nos vtamur. Ideo non ſolùm euacuatio-
ne, ſed alteratione etiā indigebitis. Et propterea di-
co quòd in habitu totius corporis eſt febricula hæ-
fixa, non tamen mala, quin poſsit curari, & facilius
quàm ſi eſſet putredinalis. Et credo quòd habuit pu-
tredinalem febrem, quæ ſublata fuit ex euacuationi-
bus, permanſit tamē feruor aliquis. Talem ergo cre-
diderim eſſe naturam febris, & complexionis. Ex his
patet conſequēter, quid futurū ſperem, ſi verum eſt,
corpus hoc ita facilè alterari ad quencūq; terminū,
licet ponam ſecundùm habitū caliditatem eſſe, cùm
illa ſit in primis humiditatibus, & leuis, facilè remo-
uibilis eſt. Neq; abſolutè intelligendum eſt dictum
Auic. quòd difficillimè cognoſcatur cùm ſola eſt. Be-
ne difficilis cognitionis eſt, cùm alteri febri putredi-
nali coniuncta eſt, & tunc difficillimè cognoſcitur,
facillimè tamē curatur: imò credo quòd facilius cu-
retur quàm tertiana. Credo etiā, cùm adſint obſtru-
ctiones in corpore, & inde humores facilè putreſci-
biles

biles putreſcũt, & fit typus. Minera autẽ putredinis vbi ſit, quia dicit Galenus 11. de diff. feb. febres quæ habent periodos, non habẽt ita humores paratos, vt natura faciat putreſcere hodie vnã partẽ, cras aliam: ſed membrũ ſuperfluitates aggregat, ad membrũ debile expellit eas, & illa dicitur minera. Et exemplificat de inflãmatione oculorũ, & inquit, quòd oculus affligitur periodicè, cùm aggregatur in capite materia, & ad oculos tranſmittitur. Vnde etiam cõtingit quòd in febre hepar, vel aliud aliquod membrũ aggregat ſuperfluitates, & ſecundũ periodos expellit eas, & ita fit periodũs. Ita etiã credo quòd in vtero aggregatĩ ſuperfluitas, & partim per foramen expellitur: & ſuperfluitates etiam in ſuperioribus partibus ſunt, vel etiã in venis ſupra hepar, & ab intra ad extra expellunt, & putreſcũt in venis etiã, & ideo periodicat: & quia humores illi expurgãtur, ceſſat periodus. Iſtud eſt quantũ ad ęgritudinẽ attinet, & quo ad hoc credo quòd facilè curabitur, nec debemus deterreri, licet dixerim hecticã febriculam eſſe. Cũ quibus autẽ ingenijs & inſtrumentis? Cùm hic ſint obſtructiones, & ſuppreſsio menſtruorũ, ijs prouidendum eſt: poſtea ſi factis fuerit iſtis aliqua ſupercalefactio in corpore, alterabitur. Primò ergo aperiendæ ſunt obſtructiones vteri, & omnes tandẽ: ſecũdò alterandum eſt membrum. Aperiũtur autem obſtructiones euacuando humores qui obſtruũt, incidendo, ſubtiliando, & abſterẽgdo: vtrunq; enim neceſſariũ eſt. De phlebotomia nõ dixerim aliter fiendam eſſe, quia maturè facta eſt, & tũc fieri debet cùm principium eſt ęgritudinis. Quid autem nunc facere debeamus, conſulendũ eſt. Ego quidẽ ſum cõcors cum ſuis Medicis, quòd materia concoqui debeat cum aperientibus & incidentibus ac abſtergentibus, &

euacuari taliter vt ſimus memores huius tempera-
turæ & texturæ, vt nunquam rhabarbarum tranſea-
mus. Agaricum autem fugeres tu? minimè, quia di-
xit Meſue, familiariſsimum eſſe naturæ: & Dioſcori-
des dixit, quòd corroborat ventriculum & cor: &
dat eandem doſim de agarico, ſicut de rhapontico:
ita rhabarbarum appellatur ab ipſo. Eſt autē infamis
quadátenus propter ſuam leuitatē, quia ſupernatat:
poſſumus autem corrigere ipſum, addendo aliquid
quod aggrauet, ſicut ſalgéma: & duo corrigit: vnū
quòd eſt tardæ ſolutionis: ſecundò facit ipſum gra-
uitatem habere, vt deſcendat cōmodius ad fundum
ventriculi. Melius autem corrigitur quàm cum ſale,
ſi rhabarbarum, & aloën, quæ grauitatem habēt, mi-
ſcebimus: ſocietas hęc fidelior eſt, quàm fuerit triū-
uiratus Lepidi, Marci Antonij, & Octauiani. Ideo
placet mihi cōpoſitio ex aloë, agarico, & rhabarba-
ro: & crederem quòd aperirēt obſtructiones, & cor-
roborarent membra. Sed diceret aliquis, in rhabar-
baro adeſt ſtipticitas, & in aloë, quomodo igitur ape-
rientur obſtructiones? Credo vos vidiſſe Galenū in
III. & V. de ſimp. med. vbi ait, cùm volumus bene
aperire, cum re aperiēte debet aliquid eſſe quod ad-
ſtringat. Ideo abſinthium optimè aperit, & ſtiptici-
tas eius adiuuat ad penetrandum, & eſt tanquam ma-
nus aliqua impellens. Et exemplificat de oleo roſa-
ceo, quòd magis humectat corium, quàm oleum ſim-
plex, quia ſtipticitas olei roſacei adiuuat penetratio-
nem, quod non faceret oleum ſimplex. & ita non de-
bemus deterreri ſubſtantia rhabarbari. Iuuabit igi-
tur, quia tranſit per venas, quæ non ſunt ſtrictæ, ſed
amplæ. bene exterius non abſtergeret abſinthium,
quia poros cutis, qui ſunt ſtricti, non tranſiret: hoc
autem facit farina fabarū, nitrum, ſuccus limonū: in-
terius

erius autē non timerē exhibere hæc tria. Syrupum
tiā laudo de cichorea cum rhabarbaro ſine alia ad-
itione rhabarbari, quia in ſingula vncia ſyrupi in-
reditur ſcrupulus vnus rhabarbari.Ideo ſatisfaciet
ta portio,quæ ingreditur ipſius compoſitionē.Sy-
upus etiā acetoſus compoſitus optimus eſt, & ſi ti-
eremus nimiā eius inciſionem,quoniā humores fa
ilē inciſibilesſunt,eſſem cōtentus acetoſo ſimplici,
nelle roſaceo,ſyrupo de betonica cum aquis diſtil-
atis,vel cum decoctionibus,quia ex eo ſimplici par
a aqua elici poteſt:vel cum aqua cuſcutæ,endiuiæ,
oraginis, vt fieret præparatio, & inciſio.nec ſtatim
uacuarem,ſed paulatinè digererē,& paulatinè eua-
uarē,& facta vna iterū redirē ad aliam. Poſtea ſi eua
uatis humoribus remaneat caliditas in membris,
uia timeo quòd ſit impreſſa caliditas, quoniā alte-
abilis admodū eſt, tum procederē nō cum exterius
efrigerantibus,ſed cum interius,cum zuccharo ro-
ato ſimplici & nouo:deinde linirē corpus totū cum
leo roſaceo,factis prius frictionibus : leuiter enim
efrigeraret,& penetraret,& ſi eſſet exiccatū hume-
taret.Sed ante omnia prouiderē, vt habeāt exitum
nenſtrua,& à leuioribus inchoarē,& circa vterū in-
ciperē, factis prius euacuationibus cum decocto ca
nomillæ,liliorum alborū, cum modico anethi,pro-
pter penetrationem maiorem, & peſſarium facerem
ex oleo maioranæ,vel alio odoramento in coto vel
bombyce,cùm menſtrua inſtāt. Factis euacuationi-
bus procederem cum frictionibus circa coxas, & ap
plicatione ventoſarum intra coxas, ſiccas applican-
do. Vtrum modò balnea conueniant,cùm fuerint
omnia facta?Credo quòd non erunt neceſſaria,ideo
Excellentiſsimus Doctor propoſuit ſub dubio:quia
timerē ſupercalefactionē.Et hac via procederemus.

Conſult. IX. De epilepſia per conſenſum, pro puero Germano.

CVM actio medici circa epilepſiam ſit ge-
nere triplex: vel enim excitamus homi-
nem quando actu cadit in epilepſiam, &
hæc propriè cura ſymptomatis, nõ mo-
bi appellatur: vel præſeruatur, ne cadat, aut ſaltẽ ra-
rius, vel leuius: tertia eſt cauſarum remotio, id eſt, ę-
gritudinis, à qua immediatè epilepticus caſus con-
tingit. Nos tertiam ſequemur, arbitrantes hanc eſſe
potiſsimam, quæ ſi remoueatur, alia quoque duo fa-
cilè propellentur. Et cùm in hoc nobiliſsimo puero
cauſa proxima ſymptomatis ſit materia frigida, à ſub-
iectis partibus, præcipuè à brachio, tanquam aura re-
pentè ad caput aſcendens, ſpiritusq́; & virtutẽ ani-
malem maxima ex parte intercipiens: ideo curatio-
nem verã duco, prohibere ne talis materia genere-
tur: auertere ad partes oppoſitas, quæ iam fuerit ge-
nerata: caput corroborare, ne tam facilè recipiat.
Quantum ad auerſionem attinet (ab hac enim pri-
mùm incipio) iampridem idoneè, vt arbitror, à me
prouiſum fuit, brachio, vnde potiſsimùm aſcende-
bat materia, ſynapiſmos & cauteria applicãdo, à qui-
bus non prius deſiſtendum putaui, quàm integrã (ſi
Deo placuerit) adeptus fuerit ſanitatem. Altera pars
auerſionis erat, vt per oppoſitas partes euacuare-
mus quicquid continuè excrementoſum generare-
tur, quod neq; à me prætermiſſum fuit. † Inſtitui e-
nim vt iugiter vteretur alui ſubductione cum pilu-
lis ex mea quadam deſcriptione, quã apud ſe ſeruat,
in quam ingreditur agaricum. Conſului præter hoc,
vt leuioribus quandoq; vteretur, vt aloë ſimplici, an-
te cœnam, vel hiera Galeni de ſex rebus, vel aceto

ſcilli-

cillitico manè tribus horis ante prandiũ, aut melle
tidem ſcillitico. His omnibus adhuc vtendũ conſu
o,hoc vel illo,prout felicius ſuccedet. Et hæc quan
um ad auerſionem attinet. Vt verò prohibeatur
nateria ne generetur,quæ ſicut verior & integrior,
ta difficilior curatio eſt, præcipuè ex parte ægroti
nalè ferentis conſilium,dicam tantũ ea quæ neceſſa
riò quamdiligẽtiſsimè obſeruanda putauerim,præ-
cipuumq; eſt vt in omnibus ſex rebus non naturali-
bus regatur exquiſitiſsimè.Primò igitur euitabit o-
mnẽ aëris exceſſum, præcipuè dum fuerit in Germa
nia,aëre frigidiſsimo & humidiſsimo:in ea enim re-
gione peculiari circa hoc admonitione indiget:ferè
enim Germani hyeme pręcipuè in duobus extremis
ſummopere peccant:nam vel in ęſtuarijs ſuis torren
tur, vel ſub dio frigido & gelu torquentur, cùm ta-
men ab vtroq; enixè cauendum ſit.Dum enim nobi-
liſsimus iſte adoleſcens in vaporario verſatur, mea-
tus cutis,præcipuè capitis aperiuntur, humores at-
tenuátur, & in vapores tranſeũt, vnde neceſſariò ca
put repletur,alioqui ex morbo debile & imbecillũ.
Sed vbi poſtea repentè in ſubdialem aërẽ tranſit,al-
gor vehemens occurrit, qui penetrans per apertos
meatus,cerebrũ refrigerás,humores in eo cõtentos
comprimens & congelans,efficit vt omnino deter-
rima ſubſequantur.Cùm igitur hęc nocumenta om-
nibus cõmunia iudicẽ,huic tamẽ puero arbitror fu-
tura eſſe magis pernicioſa. Erit ergo ab illis quáma-
ximè cauendum, eritq; artificialis ratio,vt omnẽ aë-
ris exceſſum quãprocul effugiat. Quòd ſi neceſſariũ
erit quandoq; ex conſuetudine gentis in vtroq; ver
ſari, primò frigiditatẽ munimentis & veſtibus quã-
maximè propellet:vaporaria verò eliget moderatiſ-
ſimè calida, & vix tepentia, in quibus magis aperto

capite cõmorabitur, vt poſtea eodem munito, cùm egreditur, minor fiat illa mutatio, & tranſitus de cõtrario in contrariũ. Si preterea perceperit flatus aliquos malos, vel niuem, vel pluuias aërẽ turbare, intra domum ſe continebit. Deniq; illud cõmune ſeruabit, quemadmodum diximus, vt aëris immoderatos exceſſus effugiat. Præterea omnis animi moleſtia, ira præſertim & mœſtitia ſummopere arcenda erit, ſtudebitq; cum ſocijs & amicis honeſtè & iucũdè conuerſari. Quotidiano exercitio pręcipuè delectabitur matutinis horis, quòd inferiores potius partes exerceat ſine multa capitis agitatione. Ideo pilaludum, neque gladijs dimicare, aut ſaltus immoderatos facere nõ probauerim in nobiliſsimo hoc puero & adoleſcente: cerebrum enim nimis concutiunt & exagitát: ſed potius eligerẽ deambulationes, equitationes, ſagittarũ, lapidum, pali ferrei iaculationes & huius generis exercitia, in quibus ſine inſigni motu capitis reliquum corpus exerceatur. Exercendi tempus cõmodiſsimũ eſt, quod duabus horis prandium præcedit. Sed & frictiones quotidianas nõ minus laudo, ſiue præcedant, ſiue ſequantur exercitiũ, ſintque vniuerſi corporis, lenes quidem & molles, ſed longæ, quouſque corpus incaleſcat & rubeſcat, dimittaturq; in frictione caput, & partes omnes quę ad collum attinent, fricantiſq; manus ſemper deorſum trahatur: optimumq; eſt ſi poſt frictionẽ totum corpus illinatͬ oleo garyophyllorum odorato, quod vnguẽtarij cõficiunt, & non aromatarij. Et ſi quis vnquá cauere debet à ſomno meridiano, vel matutino, aut nimis prolixo, adoleſcẽs iſte vnus ex illis eſt. Erit igitur illi ſomnus moderatus, nocturnus, non diurnus. Procurabit vt quotidie beneficium alui habeat: quòd ſi defecerit, adiuuẽt vel pilulis prius nomina-

tis ex hiera ſimplici, vel aloë, quandoq; etiã cum cly ſteribus emollientibus. neq; omnino patiatur fæces in ventre plus æquo retineri: inde enim magna grauitas capitis ſubſequi ſolet. Bis in die tantùm comedat, ſitq; cœna longè parcior quàm prandium. Neq; credant critici iſti medici me propterea Galeno cõtradicere, cùm longè alia ratio ſit cœnę noſtratum, quàm fuerit antiquorum. Sed hîc non eſt huius diffi cultatis determinandæ locus: ſat habeat, quòd ſi abundè cœnauerit, non erit immunis à maxima capitis repletione. Cœnet igitur parcè, neq; in hoc diſcedat ab Auicennæ præcepto, quod eſt nihil aliud, niſi Galenicum ex oppoſito immutatum, videlicet, vt ex tribus partibus diurni cibi duas in prandio aſſumat, tertiam in cœna: ita enim neq; interdiu perci piet repletionem aut grauitatem, neq; multa opprimetur cibi nimietate, ſed ſuauiter & iucundè dormiet. Caueatq; ne poſt cœnã aut prandium aliquid deguſtet, aut bibat, Germanorũ more: fruſtra enim imperaremus aliquid de cœna & prãdio, ſi aliæ quo que cœnę intercederent. Cibus ſit vnicus, ac quammaximè ſimplex: nihil enim illi æquè nocebit, quàm epularum multitudo. A vino ſi toto tempore ſuæ cu rationis abſtinere poterit, quemadmodũ hactenus me admonente abſtinuit, optimè illi ſuccedet: ſit tamen aqua cum cinnamomo & aniſo confecta, ſicut præcepimus. Abſtineat quãmaximè à paſtilibus, leguminibus, à lacticinijs, caſeo præſertim, à fungis, ab oleribus, crudis præcipuè, à piſcibus, rebus frictis in ſartagine, à carnibus auium paluſtrium, à carne porcina tam recenti, quàm ſalita: non etiam laudo carnes agnorum, propter redundantem humiditatem. Et cùm iam appropinquet ætas Veneris, conſulo vt ab ea quãmaximè abſtineat: nihil enim aliud

Venus eſt,quàm breuis quædam epilepſia,ſi Hippocrati credimus. Hæc ſit tota victus ratio,in qua ferè totum eſt curationis fundamẽtum.Si enim hoc modo ſibi cauerit, materia illa frigida & cruda,quæ fouet epilepſiã, nulla vel paucißima generabit, quod erat à nobis intentum. Atq; ita ſatisfactum eſt & auerſioni materiæ,quæ generatur:& prohibitioni,ne generet. Supererat capitis corroboratio,ne nocumentum ſuſcipiat.Eſt autem in corroborando capite ratio præcipuè habenda, ne agitetur cerebrũ,aut aliquo pacto concutiatur: propterea neq; caputpurgia probauerim, neque frictiones capitis,aut ſtillicidia à medicis vulgò in huiuſcemodi caſu propoſita: ſed maſticatoria, quæ ἀποφλεγματισμοὶ à Græcis vocantur,admittat,primò ex maſtiche ſola & ſimplici, deinde etiam adiecto pipere, & ſtaphiſagria,& pyrethro,paſtillos conficiendo. Mandere etiam matutinis horis garyophylla, nucem muſcatam, cinnamomum,zedoariam, & quæ huiuſmodi ſunt,ſummopepere laudo: maximè enim conferunt ad capitis corroborationem, in hoc caſu, exiccatione & euacuatione. Præterea caput abluere ſingulis ſeptimanis circa horas veſpertinas ante cœnam, eſt remedium à me valde probatum, ſi lixiuium dulce eligatur, in quo decoquatur aſarum, ſena, betonica, maiorana, roſæ,& capilli Veneris, adiecto etiam agarico: erit enim lixiuium ad hunc vſum præſtantiſsimum. Poſt lotionem verò ſuauiſsimè exiccari debet,neque fricando, neque agitando, cum pannis moderatè calidis. Caueat etiam ne ignẽ acriter intueatur,aut magnum ſplendorẽ,aut campos niue refertos, aut turbam hominum circumcurſantem, aut curruum rotas velociſsimè motas, vel molas, nec quicquid in gyrum verſatur: ab alto etiam ne proſpiciat, neque

decur-

decurrētem fluuium intueatur: hæc enim omnia cerebrum & ſpiritus exagitant, & robur adimunt. Laudo præterea pro capite & membris quoq; inferioribus corroborandis, vt bis in menſe ſumat optimi Mithridatici drachmam. Eſt etiam præſtantiſsimum remedium inſtillatio olei de ladano per ſapientem deſtillatorē confecti, tum in aures, tum in nares, tum etiam quandoque illinendo verticem capitis. Sed etiam manè ſuauiter pectinari illito pectine ex eodem oleo, non mediocriter conferet ad caput corroborandū, ſed pecten ſemper retrò trahendus eſt verſus occipitium. Et hæc ſufficiant, tum in auertendo materiam, tum in prohibendo, ne generetur, tum in capite corroborando, quæ tria nobis à principio fuerunt propoſita. Quòd ſi etiam magis præſeruari voluerit nobiliſsimus adoleſcens, verè purgabitur ex Galeni præcepto, poteritque huiuſmodi eſſe purgatio:

℞. Hieræ ſimplicis ʒ ij.
Floris caſsiæ ℥ j.

Cum ſaccharo fiat bolus, ſumendus horis duabus vel tribus ante prandium. Item

℞. Oxymellis ſcillitici
Syrupi de betonica ana ℥ j.
Decoctionis granorum pæoniæ in aqua deſtillata pæoniæ ℥ iiij.

Miſce pro vno ſyrupo, & ſic pro ſeptem. Deinde

℞. Confectionis hamech ʒ iiij.
Syrupi roſati ſolutiui ℥ iij.

Cum aqua pæoniæ fiat potio, danda in aurora cum cuſtodia. Talis igitur, vel huiuſmodi poterit eſſe annua purgatio, quæ ad præſeruationē attinet. Et hæc pro tempore ſuffectura arbitror in curatione & præſeruatione huius nobiliſsimi adoleſcētis ad lau-

dem Dei optimi maximi.

APPENDIX.

Locus postulare videtur, vt duo lectorem admoneamus. Alterum quidem est, vt sciat, qua ratione magdaleon ad pilulas conficiendas compositum sit: fuit enim hac arte conditum, vt plures Montani studiosi adnotarunt.

℞. Rhabarbari electi ʒ ij.
Garyophyllorum
Cinnamomi ana ℈ ij.
Aloës ʒ iiij.
Agarici ʒ iij.
Seminum pæoniæ ʒ j, s.

Misce, & cum melle rosaceo confice magdaleon. Alterũ verò est electuariũ ad vsum seruandũ, quod est:

℞. Scillæ assatæ, & præparatæ secundũ artẽ ℥ ij.
Seminum pæoniæ puluerizatæ ℥ j.
Mellis optimi colati & despumati lib. j.

Misce, & fiat electuarium.

Consult. X. De epilepsia, pro nobili uiro Vicentino.

Roponitur nobis curandus iste Magnificus dominus, quia quo morbo infestet, hoc videre clarissimum est, ideo breuiter me expediam. Iste laborat epilepsia, habuit enim tria signa attestantia super ipsam epilepsiam. Primum quod habuit, fuit spuma in ore: secundò passus fuit conuulsionẽ, siue spasmum: tertiò amisit sensum & motum. Ex ista accidentium syndrome facilè possumus conijcere morbum hunc esse epilepsiã. Habita notitia morbi, quia oportet vt & nos aliquid de cura dicamus, nõ possumus autẽ quicquam perfectè dicere, nisi causas morbi indagemus, ideo est

est necessarium distinguere præsentem morbum, vt omnia hæc clarè habeamus : & primò videndum est quidnã sit epilepsia. Epilepsia nihil aliud est, nisi spasmus quidam factus ab obstructione ventriculorum cerebri, à materia crassa & viscida, siue ab aliqua qualitate venenosa, quam isti aurã vocant. Et quia in definitione cadit spasmus, videndum est quotupliciter fiat spasmus, vt ex hoc habeamus causas ipsius epilepsiæ. Spasmus, vt dicebat Galenus in III. de locis affectis, vbi loquit̃ de hac re, fit tripliciter: aut à materia, aut à qualitate (quam aurã venenosam appellauit idẽ Gal.) aut à siccitate: istę enim sunt tres causæ potentes facere spasmum. Videamus modò nunquid istę tres causę faciant epilepsiam. Quòd possit fieri à materia, hoc patet, quia cùm materia crassa est in ventriculis cerebri, siue sit per cõsensum, siue per essentiã, ita quòd ibi generetur pituita, obstruit ventriculos cerebri, qui postea insurgunt ad expellendum, & tantum contrahuntur, & in illa contractione deficiunt mittere sensum & motum ad membra, & ita priuãtur membra sensu & motu. Quòd autem posit fieri epilepsia absq; materia, videlicet à qualitate illa mala, & ab illa aura, Galenus pluribus signis hoc probauit in illo loco pręallegato. Dicebat enim ipse, videmus in ictu phalangij, qui etsi tantillus sit, tamen dispergitur per totum corpus, & omnia membra inficit illa mala qualitas. Non est dicendum, dicebat Galenus, quòd fiat à materia venenosa, quia illa fuit ita exigua, quòd non potuit hoc corpus totum inficere. Quare dicendũ est, quòd sit aliqua mala qualitas eleuata à tali materia venenosa exigua, quæ postea qualitas per totũ corpus dispersa & disseminata, sit sufficiens tale nocumentum causare. Simile potest cõtingere de epilepsia : à materia potest

fieri mala qualitas, quæ postea petens cerebrum potest esse in causa contractionis ventriculorum cerebri, & facere epilepsiam: & ita Galenus ex sententia Pelopis præceptoris sui conclusit, posse à mala qualitate fieri huiusmodi morbos. Nunquid autẽ à siccitate possit fieri? Dico quòd non, & in hoc differt spasmus ab epilepsia, quia spasmus potest fieri à tribus illis causis: epilepsia verò tantùm à duabus causis prædictis, & nõ à siccitate: quod potest & à priori, & à posteriori manifestissimè probari. Et primò à priori: nam cùm siccitas sit causa habens causare epilepsiam, oportet quòd cerebrum ita exiccetur, vt per siccitatem cõtrahantur ventriculi cerebri, & fiat epilepsia. Sed hoc nõ potest fieri, quia cerebrum cùm sit membrum humidissimum, nunquam poterit taliter exiccari, vt per siccitatem deueniat ad contractionem: quia cùm fuisset exiccatum statim periret homo, & ita antequàm fieret epilepsia, moreretũ homo. Similiter à signo cõfirmari potest, quia epilepsia subitò fit: statim enim homo cadit in paroxysmum epilepticum: illa autem exiccatio non potest, si habet fieri, subitò causari, sed successiuè, ita quòd in tempore oportet vt exiccetur. Quare relinquitur, quòd à siccitate non potest talis ægritudo causari. Derelinquamus ergo tertiam causam, & accipiamus reliquas duas, scilicet quòd epilepsia potest fieri à materia, & à qualitate sola. Si fit à materia, fit ab humore crasso, vtputa ab humore pituitoso & melancholico obstruente ventriculos cerebri: ventriculos dico anteriores, de his intelligatis. Similiter intelligatis de obstructione non perfecta, sed imperfecta & diminuta: quia si intelligeremus de perfecta obstructione, fieret tunc apoplexia, & nõ epilepsia, quia tunc homo penitus ex perfecta & completa ob

structione

tructione ventriculorum amitteret ſenſum & motum, ita quòd iaceret ſicut cadauer. hoc fit in apoplexia:ideo intelligatis de obſtructione diminutè facta. Cùm ergo habeamus morbum hunc fieri à materia & à qualitate, videndum eſt modò, à quánam harum duarum cauſarum in iſto Magnifico domino talis morbus proueniat. Ideo in hoc crediderim quòd qualitate mala non principaliter cauſetur, licet rei vera ipſa concurrat, & maximè quòd, vt retulit Excellentiſsimus Doctor, iſte fuit à paſsionibus animi valde vexatus. Quantũ autem poſſunt iſti animi affectus ad hos morbos epilepticos concitandos, vnicuique poterit eſſe manifeſtum. Noui ego duos, qui tantùm ex animi affectibus inciderunt in hunc morbum: vnus enim fuit quidam Laurẽtius Brachadenus, & Marcus Antonius Contarenus: iſti tamen in victu erant parciſsimi, nõ erant excrementoſi, tantum ex animi affectibus venêre in talẽ ęgritudinem: & ita dico quòd potuit iſta cauſa concurrere. Sed quod principaliter eſt in cauſa, eſt materia craſſa, ita quòd dicerem morbum eſſe materialem. Et cùm materia potens epilepſiã cauſare duplex ſit, melancholica & pituitoſa, à quánam, dicetis vos? Dico quòd poteſt prouenire ab vtroq;: vtraq; enim materia cõcurrit: & ita cauſatur eſſentialiter in cerebro, & per conſenſum à reliquis membris ad ipſum demandatur. Quòd autem pituitoſus humor in hoc Magnifico domino dominetur, hoc oſtendit eius temperatura, & ſua membra principalia. Audio quòd iſte abundat pituita multa, quæ excernitur per nares & per os. Iſtud eſt ſignum humiditatis cerebri, habet enim cerebrum calidum & humidum, vt per ſigna manifeſta poteſt apparere, & facilè comprehendi. Similiter habet ventriculũ ſatis abundantẽ pituita, in quo

ab inordinato victu & coitu, vt retulit, maxima co-
pia pituitæ generatur, pituitæ dico non veræ: nam
vt scitis, non vera pituita in ventriculo generatur.
Ideo ex pituita genita in ventriculo, & item illa quæ
in cerebro generatur, concludo materiam esse tum
per essentiam, tum per affluxũ. Quòd autem fuerit
aliqua materia melancholica, hoc facilè persuaderi
potest. Audio hunc esse melancholicæ naturæ, et si
non fuerit ex naturali temperatura, tamen propter
accidentia animi potuit effici melancholicus. Cùm
quis autem aliquando cadit in melancholiã, impossi-
bile est vt nõ retineat illam materiam in cerebro, vt
dicit Galenus. Ideò cùm adhuc reliquiæ melancho-
liæ remaneãt in hoc Magnifico viro in ipso cerebro,
potest & ipsa concurrere ad obstructionem. Simili-
ter hepar habet calidum: viget enim caliditas in to-
to illo corpore, & ita ob caliditatem hepatis potuit
fierit adustio: nam cùm hepar est calefactũ, oportet
quòd & venæ sint calidæ: nam vt dicit Galenus se-
cundo Artis medicinalis, orta debent attestari suis
principijs. Cùm ergo hepar sit calidum, non est mi-
rum si patitur cerebrũ: nam, vt dicit Galenus in III
de locis affectis, loquens de dolore capitis, qui ha-
bet hepar calidum, facilè incidit in dolores capitis,
quia ascendunt materiæ & vapores, vt causent dolo-
rem. Habetis hucusq;, vt omnia colligã, causas mor-
bi, & morbum ipsum, à quibus facilè poterimus indi-
cationes curatiuas sumere. Veniamus modò ad cu-
ram. Iste quærit curari, credísne hunc posse curari?
Vt ingenuè fatear, morbus epilepticus, morbus est
maximus, & non nisi à vehementi causa potest causa-
ri. fortissima causa cõcurrit ad excitandos hos dolo-
res, & talem sensus & motus ablationẽ: dolor enim
cùm in hoc morbo intrinsecus fiat, oportet quòd

fiat

iat à fortiſsima cauſa ſoluente continuum. Dimitta nus modò nunquid dolor fiat à mala temperatura acta in quatuor qualitatibus, an à ſolutione continui. Teneo, vt aliàs dixi, fieri à ſolutione continui, & mala temperatura: & quòd iſta ſolutio continui ſit æquiuoca ad illam ſolutionem continui, de qua intelligunt iſti: longè enim differt ab iſta. Sed de hoc iffuſius alibi dixi, ideo nunc non eſt opus ea reuoare. Propterea dico, cùm iſta ægritudo fiat à forti auſa, quæ cum difficultate poteſt remoueri, iſte ma nificus dominus de facili poterit mori. Audio eum ucuſq; habuiſſe duos paroxyſmos epilepticos, inci iendo à x v. Iulij vſq; ad x x I I I I. Auguſti: propte ea facilè poterit iterum cadere in hos paroxyſmos: nò nunc conqueritur de aliquali tremore. Neq; de emus nos confidere ſuæ naturæ robuſtæ, & carnotati: nam licet videatur ſanus, non propterea vacat ericulo. Noui ego Iuſtinianum quendam, qui hauit tantùm vnum paroxyſmum, poſtea manſit per res menſes ſanus abſque moleſtia, deinde reuerſus ſt alius paroxyſmus, deinde alius, & tandem mortuus fuit. Ideo cura difficillima eſt, neq;, vt dixi, va at periculo: tamen non eſt deſperandum. Veniamus ad curã, & primò indicationes ſumamus à mor o, & à cauſis eius. A morbo, cùm morbus ſit in noili membro, indicatur, quòd ſit citò remouendus, quamcitiſsimè poteſt: epilepſia enim cùm occuet nobile membrum, morbus ſacer fuit ab Hippoæate appellata. Sumamus modò indicationes à materia. Materia iſta, vt dixi, duplex eſt, pituitoſa, & me ncholica: iſta venit euacuãda. Et quia facta fuit ſan uinis miſsio ab illo perito medico, propterea deſierem à miſsione ſanguinis, deuenirem ad concouentia pituitam, vt eſt ſyrupus de eupatorio, deco-

ctum pulegij,origani,syrupus de calamětho,& infi
nita alia ipsam pituitam digerentia. Concoquerem
etiam melancholicum succum, vt cum syrupo de f
moterræ, de epithymo, & talibus. Postea cùm erit
cocta materia,euacuarem,& inciperem à leuioribu
pharmacis:nõ transirem illam confectionẽ hamech
& pilulas cochias.De medicinis autem illis cum co
locynthide,& agarico,pro nunc nõ exhiberem,qui
sunt valde fortes. Quæ autem recipiunt ista,vt sunt
illi trochisci Alhandal,hiera Logodion,isti aromat
rij in hac ciuitate,cùm sit mater studiorum,non co
ficiunt ista, & miror cur villa quæuis parua non ha
beat ista facta. Modò hoc corpus est euacuandum
Ego deuenirem ad caputpurgia, & ad masticatoria
& vellem vt masticaret, sicut de pipere, & reliqui
Deinde per nares prouocarem naturam cum aliqu
leui sternutatorio.Facto hoc si voluerit assumere il
la balnea Aponitana,cùm sint calida,ego laudo. D
cauterijs,ego summopere laudarem cauteria in bra
chijs,imò hoc est familiare remedium. Et vidi ann
præterito vnum qui solo cauterio sanatus est,& era
senex,in LII.anno ætatis suæ constitutus. De diæ
ta, quia morbus longus est, instituatur conuenien
diæta. Pro potu poterit conficere aquam decoctam
cum aniso,& potissimè cinnamomo,& saccharo: e
enim potio gratissima tum in colore, tum in sapo
re. Restat vnum derelictum,vtrum debeat bibere
vinum. Videtur ex vna parte quòd non, quia vinum
fumosum est, & facilè replet caput. Ex alio videtur
quòd sit dandum vinum pauciferum,quod sapit na
turam aquæ.Sed,vt dicit Galenus in III. de ratio
ne victus,vinum si magnum est, obest cerebro sua f
mositate:si verò sit pauciferum,licet non noceat ce
rebro,obest tamen ventriculo:& ita videtur conue

nir

nire, & non cõuenire. Ego tamen cõficerem vinum, & maximè quia ſumus in tempore conuenienti, vellem vt ſumeret vinum album, in quo aliquid aquæ imponeretur: & apponerem radicem pæoniæ, betonicæ, folia ſaluiæ, roris marini, & alia quæ reſpiciunt hos humores, & omnia decóquantur, & conficiatur vinum, quo poterit vti. Iſta hîc poſita non ſunt ingrata, non ſunt amara, & ſunt appropriata pro tali morbo ſanando. Et hæc ſufficiant.

Conſult. X I. *De imbecillitate totius capitis, & oculorum, pro ciue Cracouienſi Polono.*

DOminatio ſua meminiſſe debet, atq; animo perpetuò tenere, & tanquam fundamentum neceſſarium præſupponere, atque ad hoc, veluti ad ſcopum quendam omnes actiones ſuas dirigere, videlicet, ſe habere totum caput & oculos vtroſque imbecillos, & paratos ad recipiendas ſuperfluitates totius corporis, & ad omnia morborum genera ſubeunda, vt nulla iam arte, nullóue remedio huic vitio ſuccurri poſsit: ita enim iam confirmatum eſt, & per eſſentiam parti illi appropriatum, vt ne Aeſculapius quidem ad ferendam opem ſit ſuffecturus. Et bene aduertet Dominatio ſua me dicere hoc loco, imbecillitatem capitis & oculorum, ac præparationem ad ſuſcipiendas ſuperfluitates tolli non poſſe: ſed non propterea dico, quin præſeruari poſsit, & curari à malis præſentibus & futuris. Aliud enim eſt, membrum aliquod eſſe imbecille, & paratum ad morbos à quacunq; leui cauſa: aliud ægrotare. In hac opinione, & cognitione huius rei, quam diximus, tantam inueniet vtilitatem S. D. vt, niſi id præſuppoſuerit, & conſtanter crediderit, in duo maxima incommoda, & pericula,

perpetuò collapſurus ſit. Primum eſt, quòd quoties inciderit in medicum, vel cuiuſcunq; generis hominem, qui ſanitatẽ polliceatur, ſtatim illi adhærebit, & torquebitur, & in deteriorẽ diſpoſitionem, & fortè vltimã perniciem deducetur, quod ipſe facilè poteſt proprio experimẽto, & ſuo etiam diſcrimine cognouiſſe. Quòd ſi in bonam aliquam fortunam, vel peritum medicum inciderit, qui præſentes morbos curauerit, ſecundum incommodum non effugiet. Si enim arbitratus fuerit ſe ita fuiſſe curatum, vt imbecillitas quoq; capitis, & oculorum, & præparatio ad eoſdem morbos ſimul ſublata ſit, huius meæ admonitionis oblitus, ſuo poſtea periculo facilè recognoſcet verum & fidele fuiſſe noſtrum conſilium. Nam negligendo curam perpetuam ſui capitis, & oculorum, quam inferius explicabo, etiam ſi millies curabitur, millies quoq; vel in eoſdem, vel etiam deteriores morbos præcipitabitur. Præſupponat, & fundamentum firmiſsimum habeat, ſe habere caput & oculos ſummè imbecillos, perpetuaq; cura & pręſeruatione indigere, ſi vult inter homines bene eſſe. Atque æquo animo ferat calamitatem, quæ tamen non ita improba eſt & deteſtabilis, vt ſi ipſe velit non negligenter res proprias procurare, non poſsit ſatis commodè & honeſtè, ſine multa moleſtia curari, actionesq́ue ſingulorum membrorum non inualidè exercere. Quibus igitͣ hæc omnia præſtari poſsint, nunc tempus eſt explicare. Sua verò Dominatio audiat, legat, & perlegat, neq; corrumpi patiatur vel à ſocietatibus, vel à more patriæ, quæ, ſi verum fateri volumus, plus æquo voluptatibus indulget, iubeátque vt hoc noſtrum conſilium in propriam linguam vertatur, ſecumq́; familiariter habeat, & nõ tantùm ediſcat, ſed etiam exquiſitiſsimè obſeruet: alioquin

præter-

præterquàm quòd oculos amittet, multò etiam deteriora patietur. Longè enim humanius eſt admonere hominem de futuro aliquo periculo, in quod facilè poſsit incidere, quàm ita molliter ſecum agere, ne dicam peruerſe & doloſe, & ne triſtitia ipſum afficiamus, permittamus incurioſum, & nil tale cogitantem hominem in extremam perniciem præcipitari. Qua igitur arte S. D. præſeruari poſsit, iam explicare incipiam. Et primò ita aëris commoditate potiatur, vt nec feruēti ſoli, nec vehemēti frigori ſe exponat, cauebitq; præcipuè ne ſub cœlo ventoſo ac nebuloſo diutius immorari, neq; feneſtræ ſe exponat, quam ventus aliquis perflauerit, aut aëri nocturno occurrat, vel noctu apertis feneſtris dormiat: fugiat etiam humidas, terrenasque habitationes. Hyemis tempore, dum manebit in vaporarijs, ſicut eſt mos tuæ patriæ, non operiet caput, niſi operimento quodam leui: & poſtea, dum exibit, accipiet cooperimētum pelliceatum cum veſtibus optimè ſuffultis. Vaporaria etiam non erunt valde calfacta, ſed moderatè. Cauebit intueri ignem, manere vbi fumus vel pulvis aderit. Prouidebitq;, quantum fieri poterit, ne iraſcatur, néue triſtetur, aut aliqua animi moleſtia multum torqueatur. Coitu raro admodum, & moderato vtatur. Manè exercebit totum corpus, vt caleſcat, & anhelitus fiat magnus, & frequens. Surgat ſingulis diebus ante ortum Solis, & procuret omnes ſuperfluitates collectas per omnes vias excernere, tum per aluum, tum per vrinam, tum per ſcreatum, & per nares, tum etiam pectinando ſe, & collum faciemque panno lineo molliter & ſuauiter perfricando, & aures donec rubeſcant: neque vnquam faciem lauet aqua frigida, ſed vel deſiſtat à lotione, vel vtatur vino albo: aures etiam quotidie perfricet, & ab-

ſtergat, ſimiliq; modo dentes etiam abluat & os vino albo. Quę omnia vbi mane ſurgens effecerit, tum ad conſueta negotia progredietur. Prandebit itaq; quatuor, aut ad ſummum quinq; horis, poſtquàm à lecto ſurrexerit, & nouem vel octo interpoſitis horis à prandio cœnabit, diligentiſsimè obſeruando, ne interbibat ſpatio aliquo intra prandium & cœnam: neq; etiam comedat, ſed ſobriè interim degat, duobus illis tantùm temporibus cibis contentus, prandio inquam & cœna, alioqui non erit tutus à recidiua. Cibaria ſint ſimplicia, cum paucis, aut nullis aromatibus: neq; delectetur ciborum varietate, ſed vnico tantum cibo contentus ſit: illa enim varietas corruptionem, cruditatem, & malitiam humorum generat, vnde poſtea ægritudines oriuntur. Abſtineat à carnibus antiquis, & ab his ouis quæ in ſartagine vel patella aſſantur. Abſtineat à piſcibus, caſeo, leguminibus, & auibus paluſtribus: olerum etiam vſum euitet. Vinum, ſi fuerit conſuetus bibere, eligat pauciferum, clarum, ſubtile, & mixtum aqua, quod etiã moderatiſsimè bibat. Sed ſi vini potationi non fuerit aſſuetus, vel aquam mellis, vel ceruiſiam bibere conſueuerit ſecundum patriæ ſuæ morem, tunc laudarem magis vt prorſus à vino abſtineret, & ceruiſiam, vel mulſam eligeret. Hæc ſi ritè & diligenter peregerit, vix imaginari poterit, quantum ſanitati ſuæ ſint collatura. Si verò contraria ſequatur, etiam medicinis omnibus adhibitis, fruſtra ſanitatẽ expectabit. Sed vt exactè ſuæ ſaluti conſilium adhibeatur, paucula quoq; adijcientur, quæ quicquid in corpore colligitur excrementorum, totum illud excernant. Vtetur igitur ter vel quater in mẽſe pilulis infraſcribendis hora vna ante cœnã ad pondus drachmæ. Deſcriptio talis eſt:

℞. Aloës

℞. Aloës optimæ
Rhabarbari electi ana ʒ vj.
Agarici electi ℥ ß.
Garyophyllorum
Gingiberis,
Cinnamomi, ana ʒ j.
Rosarum rubearum ʒ ij.
Myrobalanorum chebulorum ʒ s.

Pulverizentur omnia per se, deinde misceãtur: cum melle rosaceo fiat magdaleon, de quo singulis vicibus fient pilulæ tres pondere drachmæ, sumendæ vt suprà. Præterea laudo vt in vere, si semel: in autumno & vere, si bis, mittatur sanguis à basilica dextri lateris. Præterea si his omnib. peractis reliquiæ etiam suorum morborum permanserint, laudo vt in parte exteriori vtriusque tibiæ infra genu per digitos quatuor, cauteria fieri iubeat, quæ vulgò appellantur fontanellæ: efficacissimè enim diuertunt à capite. Item laudo vt bis vel ter in mense accipiat bolum optimi Mithridatici pondere drachmæ, additis drachmis quatuor sacchari rosacei, tribus horis ante prandium.

Consult. XII. De catarrho diuturno ex intemperie frigida & humida cerebri, pro heroë domino à Drichtristain Germano.

IN adolescẽte iam in vigesimo anno constituto, alioqui boni habitus, satis proceri corporis, & optimæ indolis, nõ posset esse catarrhus tam diuturnus, tam molestus, tam cõfirmatus, nisi intẽperies cerebri insigniter frigida & humida fuisset: est enim catarrhus pituitosus, muccosus, & frigidus. Vnde autẽ contracta

fuerit huiusmodi intemperies, an ab excessu rerum non naturaliũ, vel ab alio aliquo, haud satis compertum habeo. Quantũ verò ad præsens negotium attinet, non ita multum refert, siue naturalis, siue acquisita hæc fuerit intemperies. Hoc vnum proponam, neq; facilè, neque citò remoueri posse, imò indigere exactissima diligentia alicuius medici, sed longè maiori ægrotantis. Ex longa enim perseuerantia curationis poterit æger ad meliorem habitum deduci: alioqui periculũ imminet, ne in deteriorẽ aliquem morbum dilabatur, præcipuè ætate maturiore succedente. Enixè igitur tãto discrimini est resistendum, & in primis exquisitissima victus ratio habenda est, sicuti in omnib. morbis diuturnis obseruari debet. Primaria igitur diligentia circa aërem sit: omnino enim tam frigiditas quàm humiditas aëris est vitanda. Sed nec flatus cuiusq; generis admittendi sunt, ne cerebrum repleant, vel refrigerẽt, vel constipent: propterea eligat eiusmodi locum suæ habitationis, ne aër cerebro inferat aliquod malum propter frigiditatem, vel humiditatem. Et diligenter obseruabit, ne post ventriculi repletionem se ad studia, aut mentis exercitia cõferat, sed per quatuor horas interim quiescat, vel deambulet remisso animo, vel cum amicis lætis & iucundis versetur, & euitet omnes animi molestias: illæ enim non tantùm catarrhum fouent & augent, imò generant. Laudo exercitia horis matutinis, quæ sint placidiora, sed longiora, vsque ad manifestam mutationem anhelitus, totiusq; corporis calefactionem insignem, ita tamen, vt post exercitium euitet aëris excessum quemuis, vel flatus, vel frigiditatis, aut humiditatis, immutetq; vestimẽta, si fortè sudorem haberent. Laudo vt caput abluat semel saltem singulis septimanis, sitq; ablutio talis.

Suma-

umatur lixiuium dulce ex cinere vel ſalicis, vel populi, vel ſarmentorũ vitium, vel nucis, vel huiuſmodi, & ex eo quantitas vnicæ ablutioni eligatur ſufficiens, in qua camomilla, roſæ, maiorana & betonica decoquantur ſimul cum drach. duabus agarici minutim inciſi, & in panno lineo inuoluti, qui poſtea pannus poſt decoctionem diligenter in hoc decocto exprimatur, hocq; lixiuio caput abluat adhibito ſapone aliquo odorato, quales apud pigmentarios reperiuntur. Hora ablutionis ſit veſperi ante cœnam, vt deinde facilius poſsit aëris omnia incómoda euitare: & poſt ablutionem ſuauiter & leniter caput pannis moderatè calidis exiccetur. Studeat quoque, vt manè ante ortum Solis exurgat, neque comedat niſi ſex horis poſt egreſsionem lecti: tali enim modo catarrhus rectè collectus optimè cócoquetur & digeretur, ac cibus in prandio purum ventriculum inueniens, optimam cócoctionem perficiet. Nihil enim peſtilentius his qui catarrho ſubiecti ſunt, quàm ſerò è lecto ſurgere, atq; ad prandiũ accedere nocturno catarrho adhuc fluctuante. A prandio caueat, ne aliquo modo dormiat, bibat, aut comedat: nam nihil inter prandium & cœnam ſumendum eſt, ſi quis catarrho ſtudet liberari: imò & cœnã ſumat longè parciorem, quàm prandium, tum in cibo, tum in potu. Laudaremus, ſi veſperi à carnibus abſtineret, neque cubitum eat, niſi duabus horis ſaltẽ tranſactis à cœna: interim leuiter deambulet, vel ſtet: ita enim caput leuius erit noctu, maneq; recrementis ac vaporibus omnibus liberum habebit. Ergo vt hæc cómodè fieri poſsit, ſurgat maturè, & ſic maturius prandeat, & cœnet. Cibus illi omnino ſimplex eligendus eſt: ciborum enim multitudo catarrhis aduerſiſsima eſt. Vinum ſit pauciferũ, album, limpidiſsimũ, bene

maturũ,quod etiam pacisſime bibat. Carnes comedat animalium iuuenum caſtratorum,pullorum,hœdorum, vitulorum,leporum etiam iuuenum,& cuniculorum,auiumq; campeſtriũ. Abſtineat à paluſtribus cuiuſcunq; generis : piſces etiã euitet,& caſeũ, & lacticiniorum omnia genera:item legumina,& paſtillos,panesq; azimos,& quæcunq; in ſartagine aſſantur. His ita bene diſpoſitis neceſſarium eſt quamplurimo tempore ſeruare inſtitutũ:neq;enim facilè, ſicut antè paulò diximus, tolletur affectus tam longo tempore confirmatus. Quantum verò ad medicinas attinet, noui illuſtrem Dominũ à quocunq; genere medicamentorum abhorrere, vt neſciam an vnquam talem inuenerim: ideo ne fruſtra offerãtur, quæ nullo modo ſunt admittẽda,placidiſsima quæque proponamus,quæ non niſi à pertinaciſsimo reijci poſſunt. Et primò vtetur ſaccharo roſaceo ſingulis anni tẽporibus,ſingulis quoq; diebus,ſi licuerit,vel ſaltẽ ter,aut quater in ſeptimana vtatur. Vtatur etiam ante prandium odoratiſsima & iucundiſſima cõfectione,quæ ita habet:

℞. Roſarum rubearum
Sandalorum citrinorum
Seminum citri ana ʒ j.
Ligni aloës optimi & ſynceri ʒ ij.
Sacchari optimi quantum ſufficit.

Miſce,& fiat confectio in rotulis:vtatur drach. duabus vna vice ante prandiũ & cœnã vna hora. Quòd ſi pateretur rhabarbari optimi ſcrupulum manè ante prandium mandere, primò ſenſim,deinde deglutire,haberet remedium præſtãtiſsimum. Quòd ſi id noluerit, vtatur ſaltem bis ſingulis menſibus pilulis infraſcriptis,& ex eis vnam duntaxat ſumat in veſperi ingreſſurus lectũ,quæ ponderis eſſet drachmæ s.

℞. Rha-

℞. Rhabarbari electi
Aloës ſuccocitrini
Agarici optimi ana ℥ j. s.
Nucis muſcatæ
Garyophyllorum Gingiberis.

ulueriʒentur omnia per ſe, deinde miſceantur, po-
ea aſpergantur ſucco roſarum puro, & permittan-
ur exiccari, & ſic iteretur ſepties: deinde cum oxy-
nelle ſimplici fiat magdaleon, & ſeruetur ad vſum.
tem laudo vt in ingreſſu lecti vnam aut alteram gut
am in vtranq; aurem inijciat olei ex optima terebin
hina, & appoſito bombyce muſcato dimittat vſque
d lucem ſequenté. Si etiam manderet manè granum
naſtiches, vt expueret quicquid ſaliuæ redundaret,
gregiè ſuæ ſaluti conſuleret. Atq; vbi hęc diligéter
c diu peracta fuerint, ſpero illuſtrē Dominū ab om-
i deteriori diſpoſitione pręſeruandū, atq; ad melio
em habitū profuturū, diuino tamē aſpiráte auxilio.

Conſult. XIII. De præſeruatione à catarrho ſalſo de-ſtillante ad partes ſubiectas, excitante diuerſa ſymptomata, & de potu thermarum Lucenſium, pro equite Cornelio Clementino.

VO ſunt quæ à nobis in caſu Illuſtriſsimi equitis Cornelij Clementini requiruntur. Primò, qua arte ſit pręſeruandus à deſtillatione pituitæ ſalſæ à capite ad partes ſubiectas, à ſtillicidio vrinæ, & excretione arenarum, viſcidæq; materiæ, & à ſputo ſanguinis ob corroſam venam paruam pulmonis contingente, vt refertur. Secundò, vtrum illi competant aquæ thermarum Lucenſium. Incipiam ab hoc ſecundo, nam & hoc videtur maximè ad præſeruationem cōferre,

Supponentes igitur hepatis ac renum caliditatẽ,vnde par eſt & vrinæ ſtillicidiũ,& arenas generari,Lucenſes aquas,illas inquam quæ ferreæ ſunt,crediderim præſtantiſsimum fore remedium hepati & renibus corroborandis,tum excedentem caliditatẽ con temperando, tum laxitatem vaſorum ad mediocritatem ducendo: retundent etiam ſalſedinem pituitæ,quam probabile eſt ob hepatis ſanguinisq; feruo rem fieri:ſimul etiam venis pulmonis egregiè tonus addetur: & cùm ſalſedo deſtillantis materiæ retundetur,maxima ex parte tolletur periculum corroſio nis. Nec obſtat ventriculi frigida & humida intemperies: primò enim remouebit humiditas,cùm omnes thermarũ aquæ,ſiue calidæ ſiue frigidæ fuerint, ſemper exiccẽt. Exiccata ergo redundante humiditate, ventriculus proculdubio reddetur robuſtior, & aptius cibum amplexabitur,& conſequenter felicius cõcoquet. Quantum verò ad aquarum frigiditatem attinet, poterit interim defendi ventriculus cum linimento calefaciente, quale eſt oleum de garyophyllis odoratum,de ſtyrace,addita maſtiche & ladano. Non ergo ab harum thermarũ vſu abſtinendum cẽſuerim,ſiue putauerim. Reliquũ caſus quod ad præſeruationẽ attinet,cùm iam plurima ſint peracta à clariſsimis illis medicis,eius rei potiſsimũ gratia pręcipua ſunt duo cauteria,tum brachij,tum ſincipitis. Neq; veriſimile eſt eos,qui ad tantam acceſſerunt præſeruandi diligentiam,dimiſiſſe exquiſitiſſimam victus rationẽ in omnibus ſex rebus non naturalibus. Ideo ne ineptire videar, indignũ duxi, vt hîc à me explicarentur circa victus rationẽ,quæ etiã ſemidoctis medicis ſunt cõperta. Vnum tantũ proponã,quòd in omnibus his affectibus, & in tota ſyn drome,nullo penitus repugnãte,ad pręſeruationem ſum-

ſummopere cõuenire videtur, videlicet frequentiſſimus vſus duorum remediorum ſecundùm omnem adminiſtrationis modum, ſacchari inquam roſacei, & rhabarbari. Conſulerem ergo ſuæ illuſtriſsmæ D. vt ſingulis diebus ante cibũ vtereť ſaccharo roſaceo etiam ad vnciæ quantitatem, ac præterea quater in menſe tribus horis ante prandium manderet ac deglutiret drachmã optimi rhabarbari. In reliquis omnino abſtineret ab omnibus validiorib. medicamentis: & in qualibet etiam magna purgandi neceſsitate non excederet rhabarbarũ, caſsiam, mãnam, & ſyrupum roſatum ſolutiuum. Quæ omnia ſi rectè obſeruentur, & addentur his quæ clariſsimi illi Doctores iampridem conſuluerunt, ſpero non tantùm ad pręſeruationem ex catarrho cum ſputo ſanguinis, ſed etiam curationem, vbi oportuerit, ſubuentura.

Conſult. XIIII. *De deſtillatione catarrhi ad partes ſubiectas, fluore alui penè dyſenterico, aßiduo uomitu, torminibus uentris, cum febre aßidua & inſigni totius corporis tabe, pro adoleſcente filio Medici.*

On ab re Excellẽtia tua onus iſtud grauiſsimum vix ſubeundum putat, curandi huius nobiliſsimi adoleſcẽtis, tanquã illius diuini præcepti memor, Caue ne malarum ægritudinũ curã ſuſcipiẽs, mali medici nomen adipiſcaris: præterquã enim quòd difficillimis quamplurimis, & inter ſe etiam diſcrepantibus morbis infeſtatur, adeò conſumptus eſt & labefactatus, tamq; virium imbecillium, vt penè nulla omnino via relinquatur, qua etiam medicus audaciſsimus aggredi velit prouinciam tam difficilem: nihilominus, vt

tibi viro amicissimo & doctissimo morem geram re tam ardua, tanquam Iphiclus, hęrenti sine adminiculo, dicam quod faciendum iudicarem. Cùm ergo adolescēs iste nobilissimus simul destillatione catarrhi ad partes subiectas laboret, alui fluore penè dysenterico, assiduo vomitu, rugitibus, & torminibus ventris, febre fortè assidua, insigni totius corporis tabe, ego tentandum censerē primò, vt fluor alui sisteretur, vomitus sedaretur, & ventriculo robur adderetur, vt corpus nutriri incipiens redderetur validius, nosq́; simul aptiores redderet ad reliquos affectus tollendos. quod sicut fieri posse dubito, ita iam faciendum necessariū esse duco. Et quoniā ab excrementis biliosis tam per vomitum, quàm per secessum maxima copia redditis, iudicamus esse hìc maximam hepatis caliditatē, cuius ratione fortè ex plurima bile assiduè generata, & ad ventriculum intestinaq́; erumpente, perseuerat alui fluor, vomitus, inappetentia, & sitis: ideo ad hepar accederem curaturus, tanquam ad omnem malorū fontē: quod cùm calidum sit, refrigeratione proculdubio indiget: cumq́; eius tonus sit valde remissus, leui etiā adstrictione roborandum iudico: & vt hęc fiant, aliquo exquisito, potenti, & parato remedio indiget. Nihil igitur ad hęc omnia peragenda præstantius occurrit, quàm potus thermarū Calderianarum: in illis enim, propter plurimam ferri materiam, magna vis est refrigerandi, & adstringendi: nec tantùm id præstat, sed & validissimè præstat. Et quoniam, sicut Hippocrates dicit, maximis morbis maxima & exquisita remedia adhibenda sunt, sicut etiā Galenus testatur in quinto methodi, in magno morbo à leuioribus incipere nihil aliud est, nisi parare ægro longum interitū: ideo hanc pręcipuè æstatis occasionem nactus, quamcitissimè ad

hoc

hoc auxilium accedat, priusquàm vires huius corporis, alioqui ita affectæ, ad extremũ debilitentur. Et si suspicatio aliqua occurreret, ne inde ventriculus aquarũ frigiditate læderetur, facilè huic quoq; incõmodo occurrere possemus, illinẽtes eam ventriculi partẽ quam refrigerandã timemus, cum oleo, quod vim habeat calefaciendi simul & corroborandi, sicut præcipuè oleum est odoratũ ex garyophyllis, quod à pigmentarijs confici solet, addita mastiche, & modico ceræ. In ratione autẽ victus occurrit magna dubitatio, nũquid huic iuueni vinũ cõpetat: virium enim imbecillitas, ac ventriculi frigiditas, vinum potius exposcere videntur: at illa insignis hepatis caliditas, febris, & destillatio, omnino contrariũ postulant. Crederem ego in hoc casu, dum tãtisper hepar refrigeretur, cui maximè, vt suprà dixi, insistendum est, tutius esse si omnino à vino abstineret, vtereturq; vel iure leui pulli iunioris, quod vulgò aquam pulli medici appellant, vel etiam hordei decocto in optima & tenuissima aqua, quæ facilè distribuatur, & transeat hypochondria: cui si quid etiam adderetur quod ventriculo consuleret, moderatæ caliditatis, non etiam displiceret, & hoc esset quale est cotoneum cum saccharo conditum, si eius frustum simul cum aqua & hordeo decoqueretur: fieret enim potus iucundus ventriculum roborans: & cotoneum ex condimento & saccharo patet aliquid remissæ caliditatis acquisiuisse. Ergo huiusmodi potus, præter hoc quòd hepar refrigerabit, non etiam ventriculo nocebit. Hoc vellem clarissime Doctor, tentare potius, antequàm ad aliquam aliam curationem accederem. Quòd si Excellentiæ quoque tuæ idem videbitur, nihil vltra morandum iudicauerim, quin ad opus accedatur. Si verò contrà senserit,

idq; ad me scribere dignetur, enitar sedulò, vt aliu proponam, quod magis Excellentię tuę satisfeceri cui plurimùm me cõmendo. Erit etiam mihi gratis mũ audire successum curationis filij tui suauissimi & quidnam proficiant remedia, quæ simul conuen mus esse facienda. Oro igitũ vt me quoq; admonea nam de eo æquè ac de filio meo audire cupio, quò bene succedat. Vale.

Consult. XV. *De dolore capitis periodico, grauitat eius, & sibilo aurium, pro Veneto.*

SI quis rectè discutiat quæ causa & origo sit doloris capitis periodicè infestar tis Magnificum dominũ, videbit per v rum consensum illum esse ab inferioribus partibus, & non quia cerebrum vel primogenio affectu, vel per essentiã patiatur. Si enim membrum illud dicitur esse sanũ, cuius operationes sunt sanæ, vt cerebri proprię operationes sunt imaginatio, discursus, & memoria: atque hæ omnes in sua Magnificentia cùm rectissimè se habeãt, sequitur cerebrum in se sanum esse, nisi aliunde consensum acceperit. Sunt etiam aliæ operationes hoc idem testãtes, quæ licet non fiant in cerebro, sunt tamẽ à cerebro, sicut sensus exteriores, & facultas quæ per electionẽ mouet: atque hæ omnes facultates integerrimæ sunt, vt inde quoque patêre posit, hoc cerebrũ in se esse sanum. Cùm verò sanitas vniuscuiusq; membri amplã habeat latitudinẽ, cerebriq; optima temperatura sit vnde optimæ prodeũt operationes, sitq; quando ad reliqua membra principalia comparatur, frigidũ & humidum, quæritur hîc, nunquid & cerebrũ sit hoc modo & hoc sensu frigidum & humidũ, an verò declinet ab hoc optimo statu per aliquẽ excessum vel defe-

defectum. Respondeo, quantũ ad qualitates actiuas attinet, iudicio meo, vel non recedere à temperato cerebro propriè, vel si recedit, ad frigiditatis excessum potius declinare. Indicat id caliditas illa immẽsa hepatis simul & cordis, sicut in confesso est, etiam reliquorum medicorum iudicio, & sicut ex proprijs signis apparet. Amplitudo enim venarum, color subniger corporis, pilorũ multitudo nigrorum, crassorum & crisporum, maxima ad Venerẽ promptitudo, insignem quandam hepatis caliditatem prę se ferũt. Animi verò constantia, & in rebus agendis audacia & vehementia, cum maximo arteriarũ motu, cor planè calidum ostendunt. Sed nemo prudens medicus vel philosophus ignorabit, hepatis & cordis insigni existente caliditate, si etiã cerebri caliditas accesserit, necessariò fore vt vir talis ferorũ & barbarorum morum sit, truculentus, crudelis atque inexorabilis, cùm spiritus animales non habeant vbi sedentur & mitescant. Sed Magnificus Dominus itacundus quidem est, sed facilè placabilis, mitis, mansuetus, optimorum morum, ac præterea prudentissimus. Quæ omnia arguunt vel frigiditatem cerebri, vel temperiem, in quo spiritus temperantur, sicut est sententia philosophi & II. de generatione animaliũ, & XXX. sectione problematum. Præter hanc qualitatem actiuam, quã in cerebro esse opinamur, credimus etiam in passiuis ad siccitatem potius declinare: ingenij enim perfectio & iudicij stabilitas, opinionumq́; grauitas, memoriæq́; tenacitas, siccitatem mihi, non humiditatem ostendunt. Tale igitur erit cerebrũ Magnifici domini, vt si à naturali suo temperamento recedat, recessus sit potius per frigiditatem & siccitatem. Quibus ita se habentibus, sequitur quòd primò circa caput rarę texturæ & habitus sit: secũdò, quòd

alimentũ propriũ non concoquat ita exactè:tertiò, quòd excremēta tam propria quàm aliũde trãſmiſſa non facilè expellat & diſflet:quartò,quòd facilè admittat vapores & materias aliunde tranſmiſſas. Iſta enim omnia ſymptomata familiaria ſunt temperaturæ frigidæ & ſiccæ. Et hæc ſufficiant de cerebro, de quo multus erat habēdus ſermo, quoniã in illo principaliter doloris cauſas inueſtigamus. De hepatis verò & cordis temperatura idem erit iudiciũ, quod obiter ſuperius retulimus:vtrunq; enim horũ membrorũ inſigniter calidum eſt. Nam hepatis caliditas oſtenditur facilè ex corporis colore nigro, ex multitudine pilorũ nigrorum, craſſorũ,& criſporũ,ex amplitudine venarũ, & quòd plurima bile redũdat,atque in ipſa cute citrinus color cum fuſcedine apparet. Cordis caliditatē oſtendit maximus & velox arteriarũ motus, animi vigor, & promptitudo ad irã. In ventriculo autem non eam eſſe caliditatē,quę rectæ concoctioni requirit,indicat generatio pituitæ, quę nullam aliam probabilem cauſam habere poteſt ſuę generationis in hoc corpore,quàm ipſius ventriculi frigiditatē.Sed & habitus abdominis hoc idē indicat,eſt enim gracile,& ſine pinguedine, quod quidem ad calorē retinendum & coctiones adiuuandas maximi iuuamenti eſt, ſicut eſt & Galeni & Ariſtot. ſententia.His ita explicatis & cõſtitutis,apparet iam quemadmodum in hoc corpore ſint omnes diſpoſitiones ad capitis repletionem & dolorem excitandum idoneæ.Primò frigiditas & ſiccitas cerebri, de qua proximè multa diximus.Secundò hepar calidũ, cuius ratione ſanguis feruens plurimus generatur, ex quo feruore neceſſariò plurimi vapores redduntur capiti ex toto ambitu venarum, vt optimè dicebat Galenus III. de locis affectis. Accedit ad hoc

cordis

ordis caliditas,à qua etiam ſpiritus feruẽtes & mo-
iles generantur,qui cõfertim & cum impetu ad ce-
ebrum delati,extendunt,percutiunt,aperiunt :agi-
antur enim interclufi in anguſtis locis,vnde neceſ-
riò dolores excitantur. Propterea frequenter de-
rehendit Magnificus dominus ipſa experientia do
ores capitis repentè excitari,& facilè etiam diſcuti,
on ob aliam rationem, quàm quòd ſpiritus ipſi mo
iles ſunt,& ſicut citò mouentur,ita etiam citò diſ-
oluuntur. Eſt vltima cauſa pituitæ in ventriculo ge
eratio,quæ in vapores verſa propter caliditatẽ ad-
acentiũ membrorũ ad caput aſcendit, dolores exci
at:inde eſt quòd ſępe percipit grauitatẽ capitis pro
enſam ad oculorum radices,& quòd dolor extendi
ur vſq; ad aures cum quodam ſibilo,qui incipit cir-
a primas colli vertebras.Grauitas autem à vapori-
us pituitoſis tanquam craſsioribus, extenſio ad au
es & radices oculorum,quoniam pertingit craſſus
apor, & percutit interiorem cerebri membranam.
ibilus autem non aliunde prouenit,quàm quòd va
or craſſus & viſcoſus agitatus à calido,& non ita fa
ilè reſolutus,ſtrepitũ facit, quemadmodum vapor
enti propulſus in aëre.Quòd verò in occipite do-
or incipiat,inde eſt,quoniam vapores à ventriculo
d cerebrũ eleuati, neceſſariò per œſophagum tran
eunt,qui in parte poſteriore poſitus eſt. Ergo vt do
or iſte capitis eſt multiplex, ita etiam multiplices
abet cauſas:ſanguinẽ vaporoſum & feruentem,he-
atis ratione,quod calidius eſt : ſpiritus vitales cali
dos igneos,ſuperius facilè raptũ habentes : pituito-
os vapores à ventriculo delatos.Atq; ita in cõfeſſo
eſt dolorem iſtum capitis per conſenſum purum ab
nferioribus partibus, propter vapores & ſpiritus
aſcendentes, & non alio vitio capitis vel cerebri,

quatenus est membrum organicũ, licet ratione temperaturæ vnam tantùm auferat actionẽ, vt non multùm resistat, vel repellat, aut difflet causas alterãtes in reliquis penitus culpa vacat. Ac inde est, quòd n ascendentibus vaporibus præter naturam, caput sanissimũ persistat, in omnibus suis operationibus noxa carẽs: illis verò elatis, longè minori parte temporis patitur caput: paucis enim horis dolore capitis affligitur, reliquo toto tempore omnino excitatissimum est, & omni nocumento carens. Ergo & rationibus & signis ostendimus, illud esse quod à principio proposuimus de hoc capitis dolore. Et hæc satis de causis & essentia symptomatũ & morborũ in hoc Magnifico domino existentium. Quantũ ad curationem, nihil aliud addendum occurrit, quàm quod iam præscripsimus in sequẽti cõsilio: ad id recurrat & ita integrũ erit cõsiliũ tam quo ad speculationem & cognitionẽ causarum, quàm quo ad curationem.

Consult. XVI. *pro eodem.*

DOlor periodicus, vel non periodicus capitis tam in anteriori, quàm posteriori parte capitis, magis tamen in anteriori in hoc nobili viro incipiens cum frigiditate pedum, deinde inuadens totum caput, & præcipuè mordicans ambos oculos, qui iuuatur ab adstrictione & repressione, quam ipse facit à natura edoctus, manibus validissimè comprimendo, nec potest pati frigus præsente dolore, imò necessarium est vt totum corpus calescat & calefiat arte, quod iugiter fit pannis calidis applicatis: præcipuum tamẽ iuuamentum est calefactis naribus, desinens postea cum sudore copiosissimo totius corporis, & relinquẽs in palpebris impotentiã motus. Talis inquã dolor cum

huius-

uiuſmodi ſymptomatibus, proculdubio per cõſen-
im eſt à ventriculo & toto ambitu venarum, eleua-
s vaporibus vndecunq;: & ideo etiam totum caput
olet, magis tamẽ anterius quàm poſterius: quoniã
ars anterior & calidior & apertior, magis recipiẽs
xcrementa & ſenſibilior, ac pręterea vapores eleua
à ventriculo craſsiores & plures, nec tamen facilè
iſſolubiles. Cuius ſignũ, quòd finito dolore adhuc
emanet impotẽtia motus in palpebris, propter reli
quias vaporũ craſſorũ in membranoſis illis partibus
mpactas, nec diſſolutas. Incipit autẽ cum frigidita-
e pedum: quoniam dolore in ſuprema parte exiſten
e, calor maximè & ſpiritus ad illas partes vergũt ſi-
nul cum vaporibus calidis & acribus. Sed cùm ca-
ut validè manibus aſtringit, ideo iuuatur, quia re-
rimũtur vapores, & caput roboratur, ne tam facilè
uſcipiat vapores. Læditur à frigore, quoniã dum fri
get corpus, pori adſtringuntur, vaporesq; magis re-
cluſi aſcendũt ad caput: at calefacto corpore relaxã-
tur difflanturq; vapores & auertuntur. Et præcipuè
iuuatur quando nates calefiũt, quoniam maximè ad
oppoſitum trahuntur ac vertuntur vapores. Cuius
ſignum manifeſtum, quoniam declinante dolore to
tum corpus in copioſiſsimum ſudorem reſoluitur:
tũc enim vapores planè ad diuerſas partes reſoluũ-
tur, & per ſudores educuntur. Tum etiam, quod lon
gè deterius habet, quando aluus adſtricta eſt, vapo-
ribus ſcilicet magis eleuatis, & quòd irritatur perio
dis ab animi moleſtijs, quoniã inde caleſcit caput &
imbecillius redditur. Etiã ab aëre tam calido quàm
frigido, quoniã calidus aperit, rarefacit, attrahit: fri
gidus denſat, cõprimit, prohibet difflari vapores e-
leuatos, & à proprio alimẽto capitis redditos. Iuua-
tur à pilulis aloëticis, euacuãt enim ventriculus eis.

Curatio huius nobilissimi viri in hoc cõsistit, vt maximè corroboret caput, & totũ corpus exquisitissimè mundũ cõseruet. fiet id præcipuè proposita sibi recta viuendi ratione. Cauebit ergo ab aëre alterãte caput tam frigido quàm calido, tam humido quàm sicco: excessus enim omnes euitandi, & temperies eligenda est: ideo nec noctu exponat se aëri, neque in Sole ambulabit. Abluet caput singulis septimanis semel, suauissimeq; sine multa frictione exiccabit: rosæq;, saluia, & frustulũ agarici bullient in lixiuio. Cauebit à vino potenti: sed & acidum austerumq; euitabit, eligetq; tenue, maturum, pauciferum, quod etiam parcè bibet. Simplici cibo contentus erit, parciusq; cœnabit, nec nisi post duas horas cubitũ accedet. Fugiet diurnũ somnum, ac venerem: vteturq; singulis diebus antequã è lecto surgat frictionibus vniuersi corporis, & post frictiones linimento ex oleo garyophyllorum, quod venditur ab vnguentarijs. Prouidebit singulis diebus, vt subducat aluus, & ad hoc vtetur pinguissima terebinthina pondere trium drachmarũ, tribus horis ante prandium, quam deuorabit hostia aut simili re inuolutam. Præstantissimum est, si quotidie hora ante prandium deglutiat zucchari rosati semunciam. Bis in anno purgandum consulo, quemadmodum visum fuerit præsentibus medicis. Singulis septimanis semel saltem sumet ante cœnam drachmam pilularum de hiera simplici. Tempore paroxysmi, dum primò incipit, illinet frontem, vtraq; tempora, collum, & circa scapulas, dimittendo spinam, quæ nullo modo tangetur tali linimento:

℞. Terræ sigillatæ
Boli Armeni orientalis ana ℥ j.
Hypocistidos

Acaciæ

Acacię ana ℥ ij.
Albuminũ ouorũ conquaſſatorũ num. iij.
Aceti mediocris ℥ iij.
Miſce.

Conſult. XVII. *De dolore capitis & dentium, cum uarijs ſymptomatibus, pro nobiliſsima quadam matrona.*

Abita matura conſideratione omnium ſymptomatũ, quibus affligitur hæc nobiliſsima matrona, reductis omnib. ſeorſim in ſuas cauſas, quemadmodũ nos eſſe opinabamur, iudicauimus tria membra vniuerſales eſſe cauſas eorum omniũ accidentiũ, à quibus tanquam à principijs & origine omnia naſcantur incõmoda, hepate inquam, cerebro, & ventriculo. Atque hepar quidem naturali ſua ac fortè etiam aduẽtitia caliditate, plurimum ſanguinis feruentis bilioſi & aduſti generare. Ventriculum tum ratione imbecillitatis propriæ, tum etiam ratione obiectorũ, cibi inquã & potus, quorũ vſum audimus ſine aliquo delectu eſſe, plurimum generare pituitæ, quæ partim per venas diſtribuitur, partim in vapores verſa ad cerebrum aſcendit, partim in ipſo ventriculo & inteſtinis immoratur, motura menſium tempore dolores illos & flatus, qui deinde facilè ſuperius & inferius extrudantur. Cerebrum præterea ſiue ob innatam humiditatem, ſiue ob acquiſitam, quod magis credo, accedentibus plurimis ac moleſtis cogitationibus, neque ipſum deeſt in quamplurimis frigidis humoribus generandis, qui deinde ad ventriculum per vias latas & communes, tum per venas ac ſpinæ vertebras per totum corpus diſſeminati ac ſanguini admixti, ſtatis temporibus generant extremi-

tatum intolerabiles dolores ad illas partes expulsi. Cùm verò totum corpus perpetuò redundat feruentissimo sanguine, qui tanquam alimentum ad singulas corporis partes necessariò deferatur, quæcunq; eius pars subtilior acriorq́; est, ad cutim tanquã excrementum defertur, attenuando subinde & insensibiliter difflando. Hæc igitur pars ita attenuata & ad descensionem parata, si fortè frigori vel ex aqua vel ex aëre occurrerit, statim condensatur, meatusq́; adstringũtur. Vnde introclusi spiritus illi tenues, acres & mordicátes, necessariò primò excitant pruritum, deinde dolorẽ, multiplicata videlicet materia & sibi inuicem succedente: vnde etiam in ea parte dolente ex multiplicatis scilicet vaporibus, color flauus apparet. Hoc autem ita esse facilè indicat consueta curatio. Audimus enim, quotiescunq; rursus locus incaluerit, vel frictione vel re calida admota, euanescere statim pruritũ, dolorem & colorẽ flauum. Hęc igitur cùm ita se habeát, sintq́; illę tres vniuersales causæ in ventriculo, cerebro & in hepate, ad quæ singula referuntur, dicimus quidem perfectã curationem in hac nobilissima matrona non esse exigendam: neque enim eorũ membrorũ vel naturales, vel tãquam naturales dispositiones tolli poterũt, in pueritia secus certè, iam & plurimis negotijs implicata. Credimus tamẽ magna ex parte sedari posse symptomata, si duo procurabunt. Primò, vt corpus bene expurgatum ac difflabile tam internè quàm externè reddat, viæq́; omnes ad naturalẽ distributionẽ & excrementorũ expulsionẽ aperiãtur. Secũdò, si membra corroborẽtur, hepar quidem ad moderatiorẽ caliditatẽ reducẽdo, cerebrũ modicè exiccãdo, ventriculũ calefaciendo. Hæc est summa intẽtionũ, iudicio nostro, quas in hoc casu debet medicus intueri. Inter instrumenta

menta autem particularia primò quidem est diligẽs victus ratio, deinde opportunæ euacuationes tum per pharmaciam, tum per sanguinis missionem. De ratione victus statim apparet eum esse eligendũ, qui & optimo alimento corpus reficiat, & nullo incommodo afficiat. Erit igitur primùm circa aërem ita studendũ, vt in eo nullus excessus appareat: siue enim calidus, siue frigidus fuerit, ob membrorum diuersitatem, semper habebit quod huic nobilissimæ matronæ negotium facessat. Molestias animi quantum potest effugiat, ab hac enim causa multum detrimenti accessisse arbitramur. In cibo & potu, cauendum à vinis potentibus, præcipuè si nigra & crassa fuerint. Limpidum ergo vinum eligere oportet, bene maturum, mediocris potentię, vel album vel nigrum. Omninoq; cauebit à potu aquæ, quã si propter aliquam occasionem bibere cogatur, eligat quæ in illa ciuitate laudabilior habetur, admisceatq; vinũ: pura enim nequaquã bibenda est. Carnes omnes antiquas, bubulas præsertim, effugiat, & quæcunque sunt auium palustriũ. A salsis omnibus abstineat, ab acribus, qualia sunt cepæ, allium: & lacticinijs, & præsertim antiquo caseo, & pastilibus, à piscibus palustribus. quòd si etiam pisces optimi fuerint, parcè quoq; illis vtatur, quamuis eorum vsum non omnino sustulerim. Olera, præsertim syluestria, sunt omnino euitanda. Fructibus etiam horarijs parcissimè vtatur, & nõ nisi ante cibũ: omnino enim à cibo sunt fugiendi. Studeat vt quotidie beneficium alui habeat, quãtumq; matronæ cõuenit, corpus matutinis horis exerceat, pomeridianis quiescat potius, iucundeq; cum familiaribus tempus transigat. Hæc quantũ ad victus rationem pertinet. Pro euacuatione bis singulis annis euacuabitur, vere inquam & autumno, ac primò per

ſanguinis miſsionem, deinde per pharmaciam : ſanguinis tamē miſsio ſemel tantùm ſingulis annis ſufficiat, atq; illud vere magis quàm autumno. Si igitur feruor tēporis hoc anno non impedierit, purgari poterit in hoc Iunio menſe, primò cum vncia vna floris caſsiæ, adiectis drach. duabus ſpecierum hieræ ſimplicis. Quo pharmaco ſumpto, proximo ſequenti die ſyrupum accipiat, qualis eſt infraſcriptus:

℞. Syrupi de cichorea Nicoli cum rheubarbaro
Mellis roſati ana ℥ j.
Aquæ betonicæ ℥ iiij.

Miſce pro vno, & ſic pro alijs ſeptem. Sumptis duobus primis ſyrupis, mittatur ſanguis à vena communi dextri brachij vſq; ad vncias octo vel decem. Poſt ſeptem ſyrupos bibat infraſcriptum pharmacum:

℞. Confectionis hamech ʒ iiij.
Syrupi roſati ſolutiui ℥ iiij.

Cum aqua betonicæ fiat potio danda in aurora cum cuſtodia. Quòd ſi feruore æſtatis impediente purgari non poterit, ad proximū menſem Septembris differatur. Hæc quantum ad euacuationē vniuerſalem ſingulis annis ſeruandā. Atq; vt melius tum euacuari, tum etiam auerti poſsint humores, conſulo vt præter annuas illas euacuationes habeat quaſdam pilulas familiares, quibus frequēter vtatur: erunt autem ſine cuſtodia, & ſine aliqua moleſtia ſumendę, qualis eſſet huiuſmodi deſcriptio:

℞. Rheubarbari electi
Aloës optimæ
Myrrhæ ana ʒ iij.
Croci ℥ j.
Sandalorum citrinorum
Roſarum rubearum
Myrobalanorum chebulorum ana ʒ ſ.

Garyo-

Garyophyllorum ℈ ij.
Puluerizentur omnia ſubtiliſsimè: deinde aſpergan tur ſucco roſarum puro, & permittantur exiccari, & ita reitereĩ ſepties: poſtea cum melle roſato fiat magdaleō, de quo fiant pilulæ pro ſingula drachma tres, de quibus vnam, aut alterá, aut etiam tres, ſi parum eduxerint, ſumantur hora vna ante cœnam, ter aut ad ſummum quater in menſe. Hæc igitur ſatis dicta ſint quantum attinet ad vniuerſalem corporis purgationem, quemadmodum antea pollicebamur.
Quantum verò pro membrorum corroboratione, primò quidem caput quater ſaltem in menſe lauabit hoc modo. Fiat lixiuium ex cinere ſalicum aut vitis, in quo deinde coquãtur roſæ, folia myrti, maioranæ, camomillæ, ſingulorum drachma, & agarici electi. Deinde forti colatura & expreſsione facta ſingulorum, hoc decocto caput lauabitur. Item ſingulis ſaltem ſeptimanis in tinea vel dolio ad id commodè fabrefacto, quod ſit oblongæ vel oualis figuræ, totum corpus fouebit & lauabit cum aqua dulci moderatè calida, in qua decocta ſit camomilla, anethũ, pulegium, maiorana, & betonica. Ventriculo ceratum apponat compactũ ex maſtiche, aloë, myrrha & ladano partibus æqualibus, quod perpetuò adhærebit ventriculo, præter horas quibus moraĩ in balneo, & præter diem in quo ſumet pilulas, addito etiam proximo ſequẽti. Vtatur quàm poterit frequentiſsimè zuccharo roſato optimo vnius anni, quod ſumat hora vna ante cibum manè, ſeu ante prandium, pondere vnius vnciæ, aut ſaltem dimidiæ. Quòd ſi etiam, his nō ita perfectè conferentibus, cauteria fierent in tibia vtraq; in loco conſueto, crediderim fore illi remedium præſtantiſsimum. His omnibus ritè peractis ſperamus nobiliſsimã matronam aliquid in

melius prouectum iri, & à deterioribus dispositionibus præseruatum iri, ad laudem Dei opt. max. Cuius nomen sit benedictum in secula.

Consult. XVIII. *Pro puella epileptica.*

IN casu proposito vtar omni breuitate, qua potero, non tamen ea, vt videar aliquid quod necessarium sit, prætermittere. Ne igitur tempore abuti videar, deueniam ad casum istius nobilissimæ puellæ. Supponatur istam pati epilepsiã, quod apparet tum ex symptomatibus, tum ex relatione nobis facta à medico ita affirmante: & non morabor nunc in recensendis omnib. causis ipsius epilepsiæ, quoniã necessariũ esse minimè puto. Ideo ero breuis in recensendo quasdam causas, quas ponere oportet, quoniam ista laborat tali morbo ex diuersis causis. Quantum ergo ad efficientes causas, quædam sunt intrinsecæ, quędam extrinsecæ. Intrinsecarum prima est inundatio, siue agitatio spirituum in ventriculis cerebri, ita vt spiritus impediantur à libero transitu. Secunda causa est ebullitio humorum, siue spirituum contentorum in ventriculis cerebri, quomodo scilicet propter caliditatem incipiunt ebullire ipsi humores, & spiritus. Tertia causa sunt humores contenti in cerebro, qui sua crassitie, visciditate & multitudine obstruũt ventriculos cerebri. Quarta causa sunt vapores, vel mala qualitas, ascendẽtes ad ipsum cerebrũ ab istis partibus inferioribus, sicuti à ventriculo, hepate, vtero, & consimilibus: qui quidem vapores & mala qualitas cùm petunt cerebrum, excitant motus istos epilepticos. Et sic istæ sunt quatuor causæ intrinsecæ. Extrinsecæ verò potissimæ sunt, aër, cibus & potus, accidentia animi: temperatura etiã potest hoc idem efficere.

efficere. & has volui enumerare causas, quas duxi esse necessarias in cognoscenda hac ægritudine, qua ista puella laborat. Materiales verò causæ istius ægritudinis sunt vel humores, vel vapores. humores quidem aut sanguinei, aut melancholici, aut pituitosi: qui quidem humores vel sunt in cerebro, vel in partibus inferioribus. Si in cerebro, dicũtur causare epilepsiam in capite per essentiã. Si in inferioribus, per consensum, quando scilicet eleuantur vapores, aut mala aliqua qualitas, sicuti à vermibus, aut à morsu scorpionum, aut à consimilibus, quæ qualitas tendit ad ventriculos cerebri, & motus hos excitat epilepticos. De loco autem nihil dicam, cùm satis per se constet. At cùm sint tot causæ, iudicás ne ab aliqua istarum, an ab omnibus talem affectum generari in hac puella? Credo ego quantum ad efficientes attinet, primò quòd adsit illa inundatio spirituũ, vt indicatur à strepitu illo percepto, ac si aliqui dimicarent. Secundam etiam adesse causam credo: nam dixit se percipere veluti fulgura quædam præ oculis: & sunt vapores quidam ignei, qui faciunt ebullitionem spirituum in ventriculis cerebri, & faciunt apparere ista fulgura. Quòd autẽ tertia causa adsit, scilicet obstructio ex humoribus crassis & viscidis ac multis, patet: nã hoc indicat grauitas capitis. Quòd etiam adsit mala qualitas, arguitur, quoniam retenta sunt menstrua, à quibus eleuantur vapores venenosi ad ipsum cerebrũ. Quòd autem à menstruis eleuentur isti tales vapores, testatur Gal. in v I. de locis affectis vltimo. Et sic videtur quòd omnes causæ efficientes cõcurrant in ista nobili muliere, &c. Accedit postea temperatura humida vniformis huic dispositioni: nam audimus corpus eius esse carnosum, pingue: corpus autem in quo est pinguedo cum car-

nositate, significat quòd in eo dominaẽ caliditas, & humiditas. Si autẽ fuerit plus de pinguedine quàm de carne, ostendet humiditatem præpollere caliditati:& cõtrà si plus de carne, quòd caliditas sit maior. Ideo temperatura hepatis in ista calida est & humida, & nulla est tẽperatura magis apta ad replendum caput, quàm ista. Et sic inter causas efficientes connumeranda est temperatura. Quòd autem ratione cerebri disponatur ad epilepsiam, patet: nam audio quòd semper habuit debile caput, & semper fuit affecta aliquo dolore ipsius capitis. Causæ autem extrinsecæ, fuit mala ratio victus. Accedit etiam, quòd incœpit alere illos vermiculos, à quibus tum putrefactis, tum viuis, eleuantur mali vapores, qui quantum possint disponere ad hos motus epilepticos, vnicuiq; per se patet. Habuit insuper retentionẽ menstruorum. Accedit ad hæc omnia regio ipsa, quæ primò est exposita Austro: Auster enim spirat per hos lacus Venetos, & accedit ad hos valde humidus. Ex parte autem Septentrionis sunt mõtes, & spirat Boreas, & credendũ etiam ibi esse valles, in quibus colligitur iste ventus, & vnitur, & causat maxima frigora. & sic Auster humectando, & Boreas refrigerando, potuerunt hanc malam qualitatẽ & affectum inducere. Et sic omnes ferè causæ concurrunt, & nulla fuit à nobis superfluè enarrata, neque enumerata. De causis autem materialibus, credo quòd humores sint in cerebro: nam habet grauitatem cum summa frigiditate in parte posteriori: ideo concedendum est quòd ibi sit plurima pituita. Quantum verò ad consensum, credo quòd adsit consensus vteri, ventriculi, & totius. Et ista materia in capite est difformis: nam in parte anteriori sunt vapores illi ignei, in posteriori autem pituita frigida. Talis igitur

est ægri-

ſt ægritudo iſtius puellæ, quæ agit XXII. annum. Et hoc notandum, quantum ad prognoſticum attinet: nam vbi puella creuit vſq; ad XIIII. annum, & non ſunt remotæ eæ malæ affectiones, nõ eſt ſperandum quòd ita facilè debeant remoueri. Nam ratione ætatis verendum eſt, ne ægritudo iſta ſit incurabilis, præſertim alijs cõcurrentibus. Sed quicquid ſit, cura nõ eſt impoſsibilis, & ſi nõ poterit penitus tolli, ſaltem efficietur leuior. Et hæc quantum ad prognoſticum. De curatione autem, ex quo tot habet cauſas, oportet ſingulis occurrere: nam intentiones tum curatiuæ, tum præſeruatiuæ ſumentur ab illis: oportetq; omnes cauſas amouere extrinſecas. At ſi poſſet mutare aërem, mihi ſummopere placeret: & ſi non poteſt, caueat à ventis auſtralibus, & alijs ventis, & remaneat in cubiculo bene diſpoſito, & alteret aërem ipſius cum aliquo alterante: vt, ſi eſſet acetum cum aqua roſata, & fieret ſuffumigium cum garyophyllis. Et mihi ſummopere placeret, vt in cibo haberetur maxima cura, vt ſcilicet vtatur attenuanti diæta: nam ſi ventriculus abundat pituita, & in toto redundant plurimi humores craſsi, nihil melius quàm quòd attenuetur, ex quo etiam prouocarẽtur menſtrua. Et panis ſit fermentatus, in quo ponerem aniſum, & cinnamomum: cinnamomum enim eſt tenuiſsimæ ſubſtantiæ, ſi quid aliud. Quantum verò ad carnes attinet, omnes quæ habent vim attenuandi. Galenus autem in hoc affectu exhibebat Apium, quod tamen Auic. maximè deteſtatur, & dicit quòd nihil deterius: imò quòd à proprietate nocet ipſis epilepticis: & tamen Galenus vtitur eo pro medicina cõuenienti. Sed credo ego quòd Apium apud antiquos, quod nos Petroſelinum vocamus, nõ eſt ita vaporoſum, ſicuti apium. Et ſi conſideretis, in apio

ſunt plurimæ humiditates indigeſtæ,craſſæ : nam in tota ferè hyeme eſt pertinacisſimæ viriditatis, & eſt vaporoſum, ac replens caput:& de iſto intelligit A-uic.à quo eſt ſummopere abſtinendũ. Sed Galenus intelligit de petroſelino,quod conuenit in ipſa epi-lepſia:& hoc modo iſti duo magni viri poterũt con-ciliari.Et ſic attenuanti dięta eſt vtendũ.Vinum au-tem, quoniam eſt inter attenuantia, videretur con-ueniens, licet in principio morbi prohibeatur: hoc enim fit iure : nam triplici cauſa prohibetur vinum: morbo exiſtente crudo,dolore capitis,& inflamma-tione intrinſeca. Nam ſi exhiberemus vinum mate-ria exiſtente cruda, præcipitaretur ipſa materia: & in epileſia incõcocta materia eſt, & mala. Vinum,vt inquit Auic.dilatat animã,& adiuuat cõcoctionem, moderatè tamen ſumptum:vinum autem forte & va-lidum percutit neruos, & caput : ſed laudarẽ vinum pauciferũ.De carne autem & alijs nihil aliud dicam. Factis his,cũ morbus habeat duas materias,pro ma-teria quæ eſt in inferioribus vellem diuerſiones, & vellem habere ea quæ continuò diuerterent mate-riam à capite,& lubricarent aluum,vt pilulæ ex myr-rha,aloë,& rhabarbaro: ex ijs enim haberemus eua-cuationem materiæ,& apertionem menſtruorum:& ſi ijs adderetur ariſtolochia longa,eſſet optimum:& ſumantur per horã ante cibum:& prouocentur men-ſtrua cum peſſarijs,cum lotionibus non multum eua-porantibus,vt ſi decoqueretur pulegium, calamen-thum,baccæ lauri, & lauarẽtur pedes cum tali deco-ctione:& ante cibum vel manè vel ſero cucurbitulæ applicentur popliti. Et ſi iſta non euacuarent men-ſtrua, non mihi diſpliceret euacuatio hæmorrhoida-rum : iſta enim iuuarent ratione diuerſionis per re-ctum:nam vereor ne tanta multiplicetur materia,vt

tandem

tandem fiat apoplexia, & mors. Præterea euacuare-
tur cum tali aliquo, qualis est hiera Logodionis, vel
Hermetis, vel pilulę cochiæ, vel confectio Hamech,
& similibus, in quibus est vis agarici, & colocynthi-
dis, rarò tamen: nam si hæc fortiora sæpius sumeren-
tur, debilitarentur spiritus animales, & ventriculus,
ex quo fieret apoplexia. Ideo nollem crebrò vti ijs
medicamentis vehementioribus, ne debilitētur ip-
sius virtutes, & membra. His nō iuuantibus, & acce-
dente vere ad ipsum caput accederē cum valde exic-
cantibus, & cum cauterijs, synapismis, rubificationi
bus, vesicatorijs, quæ & capiti & spatulis essent ap-
plicanda, sicut de ijs tunc melius cōsulendum esset.
Si etiam exhiberetur decoctum ligni, non esset ma-
lum: nam ex ipso haberemus attenuationem ipsius
materiæ faciētis epilepsiam, & multa alia bona huic
morbo occurrētia. Et vellem quòd ter in mense tan-
tum Mithridati acciperet, quantum esset vna drach-
ma, cum aqua pæoniæ, & vteretur ipsa pæonia in om
ni suo ferculo. Laudarē etiam scarificationes saphe-
næ, quando cætera non prouocarēt menstrua. Et ita
sperarem hanc nobilissimam puellam posse, & si non
penitus curari, saltem præseruari.

Consult. XIX. De intemperie humida cerebri, & de præseruatione dentium à nigredine & putredine, pro puero nobili Germano.

TRia à nobis requiruntur. Primò, cùm ce
rebrum & caput suapte natura valde hu-
midū sit, ad temperiem magis æqualem
quomodo reduci posit. Secundò, quo-
modo dētes ad putredinē nigredinemq; procliues,
præseruari & custodiri posint. Tertiò, vtrū dentes
qui iam ad nigredinē & putredinē deducti sunt, pos-

ſint vel arte vel natura reſtaurari. Ad primum quæſitum reſpondemus, cerebrũ poſſe ad maiorem æqualitatem traduci, ablata ſuperflua humiditate, non ſolùm arte, ſed etiam natura. Conſtat enim pueros omnes humidioris eſſe cerebri, & poſtea in ætatis incremento exiccari magis, & ad æqualitatẽ quandã peruenire. Habebit igitur & iſtud nobiliſsimus puer, quòd beneficio ætatis in melius verget: ſed non propterea ars ocioſa eſſe debet in adiuuanda natura, prę ſertim cùm illa cerebri humiditas eò deueniat, vt multorũ incõmodorũ cauſa fuerit. Hactenus autem non defuimus cõſulendo, credoq́ue curatores ſuos, quæ probauimus antè, videlicet ea quæ moderatè exiccant, adhibuiſſe: vt tamen magis ac magis optatum finem conſequi poſsit, nunc quoq; pauca dicemus. In ratione victus præcipuã perſeuerãtemq́; curam adhibere debemus, ſine qua rectè nihil fieri poteſt. Poſt reliqua aër eſt prę cipuè obſeruandus. Ideo animaduertendũ, ſi quandoq; in Germaniã acceſſerit, nam certè acceſſurus eſt, vt caueat ab intenſa frigiditate & humiditate aëris, eligatq́; loca quæ minimè de his qualitatib. participent: & ſi cogatur in tali aëre manere, caput ſuum aliquo cooperimento muniat, & vtatur odoramentis calidis & ſiccis, ſicut eſt ſuffumigiũ ex ſtorace, belzuino, decocto garyophyllorum, corticũ citri in aceto & aqua roſata, ac pluribus huiuſmodi. Circa potũ caueat à potationibus, & vino potenti: hæc enim maximè replent caput, & calorem innatum extinguunt. Fugiat ventriculi cruditates, vtaturq́; vino ſimplici & moderato. Et quiſnam cibus eſſe debeat, iam frequẽtiſsimè ſibi pręcepimus: neq; enim à laudabilibus carnibus eſt abſcedendũ, qualis eſt vitulina, hœdina, pullorũ, & auium campeſtriũ, caponum ſenum: oua ſorbilia, & fercu-

la ex

ex hordeo,oryza,panico,conceduñt. Cauendum ab oleribus,piſcibus,à lacticinijs & leguminibus ebus frictis & fructibus quantum fieri poteſt:hæc im omnia cruditatẽ habent,caput replent,humomq; excrementitium efficiunt. Hęc in ratione vius ſeruari debent, vt caput ad æqualem temperaram reduci poſsit. Quantũ verò ad medicamen attinet,optimum erit ſi bis ſingulis annis purgabi r,vere inquam & autumno.Purgatioq; ſit talis:
℞.Aloës optimæ ℈ iiij. Detur per vnã horam nte cœnã. Poſtridie incipiat ſumere infraſcriptum rupum per dies ſeptem:

℞.Syrupi de betonica
De ſthœcade } ana ℥ j.

Decoctionis { Saluiæ, Maioranæ, Betonicæ } factæ in aqua meliſſæ deſtillatæ ℥ iiij.

liſce pro vno ſyrupo,& ſic pro alijs.Vltimò pilulaum cochiarum ʒ j. vel indarum, vel confectionis amech cum zucchαro in bolo,in hauſtu in decocto etonicæ, prout illi placuerit : detur in aurora cum uſtodia. Hæc ſatis ſint pro euacuationibus. Spatio erò quod eſt inter ambas purgationes, vtetur ſe nel tantùm in ſeptimana hora vna ante cœnã ℈ j. loës optimæ in pilulæ formam redactæ: ac prætea ſæpiſsimè accipiat manè myrobalanum chebuum conditum in Oriente:erit enim efficaciſsimũ re nedium ad exiccandum cerebrum,corroborandúm que. Præterea vtetur lotionibus capitis ſingulis ſe timanis ſemel tantùm, quæ ſint ex lixiuio dulci fa toex ſarmentis vitiũ, vel ligno ſalicis quantũ ſuffi it,maioranæ,ſaluiæ,betonicæ, roſarum rubearum, na manip. j. Agarici ʒ j. Decoquañt omnia in prę dicto lixiuio, & cum hoc caput abluat, deinde mo-

deratè ſiccando extergatur cum pãnis moderatè calidis. abluatur veſpertinis horis ante cœnam, ita vt non amplius in aërem exeat vſq; ad ſequẽtem diem. Item geſtet continuè in manibus poma odorata arte confecta, & poterunt eſſe huiuſmodi:

℞. Seminum nigellæ ʒ iiij.
Garyophyllorum
Nucis muſcatæ ana ʒ iij.
Storacis calamitæ optimæ ℈ iiij.
Laudani electi mollis ℥ ij.
Muſci
Ambræ ℈ j.

Cum maſtiche & colophonia diſſolutis ſecundũ artem, admiſcendo aquam roſaceam, & oleum aromaticum garyophyllorũ, vel cinnamomi, fiat pomum, & vtatur vt ſuprà. Hoc quantum ad cerebri temperiem inducendam, quod primum fuerat à nobis propoſitum. De ſecundo, de præſeruatione dentium à putredine & nigredine, erit ſciendum primò, quęcunq; diximus ad cerebri temperaturam corrigendam, maximè etiam facere ad dentium præſeruationem, ſi modò credimus, ſicut credendum eſſe arbitror, dentes & nigrefieri & putrefieri ab excrementitia cerebri humiditate: erunt tamẽ nonnulla localiter adhibenda, vt dentes pręſeruẽtur. Quamuis multa iam præcepimus facienda, nihilominus addentur quoque alia quædam, ita tamen vt ea quæ hactenus inſtituimus non propterea contemnantur. vnumq́; erit quod præſtantiſsimũ iudico tum ad abſtergendos mundificandosq́; dentes, tum etiam à putredine conſeruandos, quod eiuſmodi eſt:

℞. Oſsium dactylorum ʒ ij.
Coralliorum rubeorum ʒ j.
Farinæ lupinorum ʒ iij.

Scillæ

Scillæ aſſatæ ʒ vj.
Radicum iridis ʒ iij.

contundantur contundenda, & omnia miſceantur
um optimo melle, deinde fiant trochiſci parui, &
xiccentur in vmbra: poſtea vſus tempore diſſoluan
ur vel in aceto ſcillitico, vel in vino albo, vel in de-
octo ramorum lentiſci cum vino, & cum eo liquo-
e abluat ſingulis diebus manè dentes, & foueãtur,
enendo in ore iſtum liquorem, in ea maximè parte,
 qua putrefiunt dentes: ſed prius diligenter fricen
ur panno albo, ſubtili, mundo. Et ſi videbuntur gin
iuæ quandoq; nimis rubeæ, liuidæ, vel tumẽtes, ſca
ficentur manè, ita vt inde ſanguis exeat, qui expri-
atur diligẽter & expuatur: poſtea in ore teneat vi-
um nigrum calefactum, in quo ſaluia, roſæ, & balau
ia decocta fuerint. Aliud dentifricium optimum:

℞. Corticum oſtreorum combuſtorum & pulue-
rizatorum ʒ iij.
Vernicis ſeu Sandarachæ ʒ iiij.
Radicum iridis ʒ ij.
Radicis Ariſtolochiæ
Gentianæ
Centaurij maioris ana ʒ ij.

Terantur omnia per ſe, deinde miſceantur, & exci-
piantur cum oxymelle ſcillitico, fiant trochiſci par-
ui, & poſtea tempore vſus fricẽtur dentes cum illis,
& lauẽtur dentes cum aceto ſcillitico, vel diſſoluan-
tur iſti trochiſci cum vino, & fiat ſicut ſuprà dictum
eſt. Aliud præſtans remedium, quod dentes mi-
rum in modum abſtergit, & à putredine præſeruat,
ita vt prius frictis dentibus ſola gutta liniat dentes
cum oleo vitrioli, & poſtea perfricentur cum pan-
no aſperiori: ſtatim enim decidunt ſordes per pluri-
mum temporis collectæ in eis. Si haberi etiam poſ-

ſet cedria, optimum eſſet ad eundem vſum. quòd ſi
haberi non poterit, loco eius vtatur oleo per artem
deſtillato ex vernice ſeu ſandaracha, hocq; idē præ-
ſtare poterit quod cedria. Quantū ad tertium, non
videmus dentes euulſos aliquo pacto vel artificio re-
fici poſſe, ſicut & aliàs affirmauimus.

Conſult. XX. *De catarrho, & ſputo ſan-guinis periodico, pro nobili* Veneto.

Vius nobiliſsimi viri ſupponatur hepar
& cor calidæ admodum temperaturæ à
natiuitate fuiſſe, & ventriculum à natiui-
tate frigidum, ſicut hoc perpetuò acci-
dit ijs, qui habent hepar calidum. & rationabile eſt,
quia tales non habent multam carnem in ſuis ventri-
culis, quod eſt vnum quod in ventriculo facit calidi-
tatem, cùm plurima caro eſt in fundo ipſius: tum e-
tiam, quia caliditas hepatis adurit pinguedinē quæ
in omēto eſt, quæ etiā ipſa caliditatē facit: tum quia
muſculi longitudinales abdominis graciles ſunt. Et
ideo quia tales non habent muſculos amplos circa
fundum ſtomachi, nec pinguedinem circa ipſum my-
rach, & circa cutem ipſarū, ex his malè concoquunt:
præterea habent nocumentum, quia nō retinent in
ventriculo cibum, quandiu oporteret retinere pro
optima concoctione, quia hepar propter ſui inten-
ſam caliditatem attrahit ad ſe citius quàm oporte-
ret. Habet igitur nobiliſsimus iſte vir frigidum ven-
triculum à natura cum hepate calido, addita omni
mala victus ratione, & maximè in coitu: quia vt audi-
ui, in x I I. ſuæ ætatis anno cœpit vti coitu immode-
rato admodū. Et nos ſcimus quòd in illa ætate, cùm
fit incrementum, vix ſufficit alimentum pro incre-
mento corporis, ideo non opus eſt vt aliò deman-

dent;

ent:& huiuſmodi habent texturas raras,vt nō poſ-
nt ſuſtinere ſanguinis miſsionē.Et ſcimus ex Gale-
o,quòd maior ſit euacuatio ex vnica ſeminis emiſ-
one, quàm ſi quadrageſies mitteretur ſanguis. Et
deo credo ego quòd cauſa iſta fuerit efficaciſsima
d augendā ventriculi frigiditatē.Sunt & alia ſigna:
olitus eſt aliquando redundare pituita acida,quam
uomit aliquando.Habet præterea cerebrū inęqua-
e admodum. Et quia video aliquos medicos hæſita
e circa capitis tēperaturā, ex hoc arguo cerebrum
eq; temperaturæ admodū calidæ, neq; admodum
rigidæ eſſe:quia ſic faciebat Galenus I I I. Methodi
oquens de aceto: quia acetum non excedit neq; in
aliditate, neq; in frigiditate,ideo,inquit,dubitaue
unt multi an eſſet calidæ, an frigidæ temperaturæ.
ta ergo de cerebro iſtius nobiliſsimi viri, dico non
xcedere multum per caliditatē, neq; frigiditatem.
& primò quantum ad agnata: pili enim ſunt albidi,
& ſic capilli. an verò ſint molles & tenues, quia non
etigi,non poſſum ſuper hoc dicere:habent enim co
lorem atteſtantem ſuper debilitatem caloris, & ſu-
per debilem frigiditatem,tamen videtur mihi quòd
magis ad frigiditatem declinet. Vtrum verò cum re
miſſa caliditate vel frigiditate iuncta ſit humiditas,
vel ſiccitas? Si deponere debeo quid ſentiam, dico
quòd magis ſiccitas dominatur:& ratio eſt,quia vi-
deo promptitudinē operationum in agendo:& cùm
non ſit immēſa caliditas,ſed remiſſa,ſi ei iuncta fuiſ-
ſet humiditas,nō fuiſſet ita acris ingenij:ſed vbi non
eſt caliditas admodū intenſa, tamen iuncta ſit ſicci-
tas, illi prōptiſsimi ſunt ad operatiōes, & acris ad-
modū ingenij,& magis etiā,quàm qui calidi ſunt ad
modū cerebri. Ideo qui moderatā habent frigidita-
tem cū ſiccitate,illi ſunt acerrimi ingenij:imò vide-

mus melancholicos optimi ingenij eſſe, quia habent cerebri temperaturam frigidam & ſiccam, nõ tamen cum multa frigiditate. Arguitur præterea ex ægritudinibus calorem cerebri eſſe diminutũ: & quia non poterat conficere alimẽtum ſibi demandatum, ideo puſtulis redundabat, quæ puſtulæ à pituita ſalſa proueniunt. Habuit præterea à principio ſuæ natiuitatis redundantiam catarrhi per nares, quæ omnia arguunt ſuper debilem cerebri caliditatem. Item ex mala victus ratione, & præcipuè ex coitu redditum eſt frigidius, quia nos ſcimus quãtum infrigidet ipſe coitus. Ideo quantum ad cerebrum, crederem ego quòd ſit frigidæ & ſiccæ temperaturæ: & ſic etiam ventriculus, quia ſiccitas eſt ſibi naturalis cum caliditate remiſſa, quæ poſtea ad frigiditatem declinauit, tum propter inordinatum regimẽ, tum propter coitum, cuius ſignum eſt redundantia pituitæ: cùm etiam hepar ſit calidæ & ſiccæ temperaturæ. Ex qua membrorum inæqualitate ſi ſtuduiſſet dedita opera in iſtas ægritudines incidere, nihil aliud feciſſet, & maximè ſi in fluorem ſanguinis deuenire voluiſſet. Primò enim habuit fluorem ſanguinis per nares, ſecundò per ſputum, tertiò per vrinam. Et iam ſunt ſeptem anni ex quo patitur ſymptomata hæc. Præterea incidit in aliam diſpoſitionem peiorem, ſcilicet in catarrhi deſtillationem à capite, à qua procedunt ſymptomata multa: & præter fluorem ſanguinis habet tenſionem etiam circa hypochondriũ dextrum, & etiam quandoq; cum dolore ad tactum: habet difficultatem anhelitus, quæ incipit in confinio thoracis, & membrorũ naturalium. Et quæſiui ego diligentiſsimè, an percipiat ſonitũ aliquem in anhelitu, & negat ſe ſentire. Habet præterea febriculam diuerſam quidem, quia prima vice qua tetigi ipſum,

inueni

inueni calorem adurentem tactum cum pulsus inæqualitate. Heri verò cùm tetigi, sensi caliditatē quidem, sed admodum remissam, & in pulsu nō tantam inæqualitatem: & hodie reperi caliditatē adhuc minorē: & vrinę rubeę perseuerauere. Et ista sunt accidentia, quibus affligitur nobilissimus uir iste. Et licet nunc nō patiatur sanguinis fluorem, tamen non minus est considerandus, quàm sit catarrhus qui adest, quoniam natura sanguinis nobis ansam & ad iudicandum, & ad curandum maximā dabit. Incipiam ergo primò à catarrho, deinde ad fluxum sanguinis deueniam. Quantum sit ad catarrhū, oportet primò videre in quo loco generetur catarrhus iste: deinde, cuiúsnam sit naturæ, & reliqua quæ in catarrho considerari debēt ac solent. Catarrhus enim est species fluxionis: generatᷓ vbi excrementa multiplicanᷓ, vel in toto vel in parte, & in partē corporis imbecilliorem demandanᷓ. Quod cōtigit in isto viro, ex mēbrorū inæqualitate, & mala victus ratione, cacochymiæ multæ, & deprauationes, multorum humorum diuersitate, & etiā ex animi accidentibus quampluri mis, quæ passus est nobilissimus vir iste, secutæ sunt. His ita aggregatis cùm cerebrum à natiuitate fuerit debile, & nunc maximè sit debilius propter causas iam dictas, nō mirum est si iste fluxionē patitur tum propter vapores à toto, à ventriculo, & ab hepate ascendentes. Et caput est magis aptum ad suscipiendas superfluitates, vt dicit Galenus I I I. de locis affectis, quàm corpus, in quo est caliditas in ambitu venarū, & in hepate: & cùm cerebrū naturaliter debile sit, non potest difflare vapores illos nec cōcoquere, & hoc non solùm per cōsensum, sed etiam per essentiam, & ratione propriæ imbecillitatis: ideo verè rheumatizans est. Habet præterea texturam admo-

dum raram: ideo à quolibet extrinſeco tum calido tum frigido patitur mirum in modum, cùm etiã non habeat calorem innatũ validum. Quantum verò ad naturam catarrhi, tenuis eſt & frigidus, & inſipidus, quandoque tamẽ ſalſus. Quòd autem ſit tenuis, cognoſcitur ex hoc, quia fluit, & in principio tenuior adhuc erat: ideo Venetijs medici plurimùm laborarunt, vt craſſefacerẽt, ſicut refert Magnificentia ſua. Quòd autem ſit frigidus, patet à ſubſtantia, quia pituita de ſe frigida eſt, niſi aliquid extrinſecus adueniat. Præterea eſt pituita inſipida, quæ arguit maiorem frigiditatem. Præterea longam morã traxit, diu etiã perſeuerauit: ſed cùm catarrhi diu perſeuerant, licet ſint cerebri calidi, tandem fiunt frigidi. Tum etiam propter priuationem ſignorum catarrhi calidi, arguitur catarrhum iſtum frigidum eſſe: quia ſi eſſet coryza, quod nomẽ tractum eſt ἀπὸ τοῦ κορύζειν, quod eſt lacerare & mordicare, quod etiã annotauit Auicenna, nares mordicaret: ſed non habet mordacitatem aliquam in deſcenſu, neque in naribus, neque in palato, neque in faucibus, & eſt ſine ſapore aliquo. Non habet præterea ſitim: ideo iudicandum eſt eſſe frigidum. Quòd ſi aliquando aliquam ſalſedinem habuerit, hoc fortè fuit, quia ſalſedo, vt voluit Galenus & Ariſt. fuit propter putredinẽ humoris craſsi aduſti: vel, vt voluit Auic. propter permixtionem vaporum calidorũ & acrium, fit ſalſedo. In iſto ab vtraq; cauſa tum à pituita putreſcente, vt videbimus, tum ex permixtione vaporum calidorum, quia totum & maximè hepar calida ſunt, à quibus euaporant vapores calidi & acres in non parua copia, ideo in natura ſua frigidus eſt, & tenuis, & inſipidus, quandoq; tamẽ ſalſus, propter cauſas iam dictas, & loquor de defluente. Quantũ ad deſcenſum videbimus, quòd habet

bet tres vias, per quas descẽdit: primò per gulam ad œsophagũ: & nos vidimus, cùm accesſimus, ipſum euomentem catarrhum, & pituitã illam à capite deduxam. Item deſtillatio illa quæ vadit ad ventriculum, facit obſtructionem, & difficultatẽ anhelitus, licet ſit in fine naturalium membrorũ, quia tangit ipſum diaphragma, ideo poteſt facere anhelitus difficultatem. Alia via eſt per quam deſcendit catarrhus iſte, & eſt per venas capitis, & deuenit ad venas thoracis, & fortaſſe eſt occaſio non leuis quòd expuat ſanguinem. Tertia via eſt aſpera arteria, & deſcendit ad pulmonem, & excitat tuſsim, quæ eſt motus à natura factus ad expellendũ excremẽta in pectore contenta. Videndum modò eſt, an iſtud quod expuitur ſit in concauitate pectoris, quia locus ille non eſt debilitatus, nec dolor præceſsit, nec abſceſſus aliquis, ſicut ſolet contingere in epyematib. poſt ægritudines pectoris, & poſt pleuritidẽ, & poſt peripneumoniã. Ideo credo ego quòd ſit in ſubſtãtia pulmonis. Vtrũ modò ſit purulẽtus? dico quòd nõ eſt immunis nec liber omnino ab aliquali putredine, quæ fieri ſolet in humore qui poteſt putreſcere, & nõ deſcendit ad fundum vrinæ, quia non totaliter putridus eſt, & quia permixtus eſt cum pituita ſpumoſa. Quòd ſi odoretis, ſentietis aliqualem putredinẽ, nõ qualis eſt illa quę prouenit ab vlcere: & fit iſta putredo à caliditate hepatis & membrorũ inferiorũ, quæ reſoluit ipſius tenuiores partes. Poſſet etiam per admixtionem bilis deferri per venas, quod nõ credo, quia bilis ſigna perciperentur. Vtrũ verò ab vlcere facto in pulmone proueniat ſanguis iſte? dico quòd nõ, quia nullũ eſt ſignũ hoc indicãs: nam ſi eſſet vlcus in pulmone, adeſſet febris fixa perpetua: & licet ſit exẽplũ Gentilis, neſcio quomodo potuerit ipſe imaginari,

quo pacto etiam ſi inducatur callus in vena, non perſeueret febris hectica. Præterea nõ audiui, quòd Magnificentia ſua incaleſcat poſt cibum, quod indicat mihi non eſſe febrẽ fixam. Præterea ſi tangatis arterias, non inuenietis in ipſis maiorẽ caliditatẽ quàm in reliquis partibus, quod quidem obſeruaui, neque etiam duritiem aliquam. Pręterea habet inæqualitatem in pulſu, quod non cõuenit in pulſibus hecticorum, imò ſunt illi ęquales. Pręterea ſi eſſet hectica febris, colliquarentur ſolida membra: ſed non colliquantur, imò nutriũtur. Et ſic dico quòd non videtur mihi, quòd adſit febris hectica. Neq; etiã eſt ſuſpicio de phthiſi: quia ſi eſſet phthiſis, vt dicit Gale. primo de locis affectis, volens indicare an vlcus ſit intrinſecũ vel extrinſecũ, dicit, eſſet pus. Non igitur eſt phthiſis, quia non adeſt ſanguis cum pure, neque pus vllum, neque viride, neque pus quod non poſsit cõmiſceri cum ſputo. Pręterea vbi eſt vera tabes, nõ poteritis ingredi thalamũ, quin percipiatis odorem malum. Præterea virtutes omnes conſtant: ſed ſi tabeſceret pulmo, non conſtaret virtus cordis, nec eſſet talis color, ſi eſſet cõſumptio in ſubſtantia membrorum. Sed quæ eſt cauſa huius febris? dico quòd iſta eſt febris potius putrida, prouenieẽs ab humoribus pituitoſis emanantibus per venas pectoris, qui diffunduntur per ſanguinẽ, & faciunt febrẽ occultam, quam Græci typhodẽ appellauere, & laticã Arabes, quæ ſimillima eſt hecticæ. Et aduertatis quòd textus antiquus Auicẽnę habet, cum rigore: ſed nouus ſtat bene, qui dicit, ſine rigore. Talis ergo febris eſt, nec ita facilè eſt iudicare, licet ſit calor pręter naturam, & pulſus inæqualis: quia, vt bene dicit Galenus quarto de cauſis pulſuũ, & in de locis affectis, loquens de Antipatre medico, vbi materiæ ſunt in pe-

ctore

ctore contentæ, fiunt pulſus inæquales. Cùm igitur
nt in iſto humores in pulmone qui putreſcunt, fa-
iunt calorem quendam præter naturã, qui medius
ſt inter calorem febrilem & non febrilem, & faciũt
tiam maximam inæqualitatem: fit etiam propter va
ores illos putridos eleuatos ad ipſum cor: & quia
or non poteſt ita bene euentari, ideo fit febris erra
ica. De fluore ipſius ſanguinis duo dicam: & primò
le cauſis fluoris ſanguinis per ſputum, deinde de eo
qui per nares, & qui per vrinas, & quare cœnoſus
liquando fuerit. De ſanguine igitur qui per ſpu-
tum eijcitur, certum eſt quòd vel à ſuperioribus, vel
ab inferioribus membris excernitur, qui per tuſsim
à pulmonis partibuss eijcitur, & non per vomitum:
quia tuſsis, vt iam dixi, eſt motus factus à pulmone
ad excernenda excrementa ipſius pulmonis. An ve-
rò ad pulmones à capite demandetur, plurima ſunt
indicia quę poſſunt hoc perſuadere. Primò, quia an-
te fluxum apparet calor & grauitas circa ipſum ca-
put, & cùm emanat ſanguis à pectore, illicò ceſſat &
calor & grauitas illa. Præterea eſt & alia coniectu-
ra, quia eo tẽpore quo defluit ſanguis per tuſsim,
eodem tempore defluit etiã per nares. præterea ſan-
guis qui expuitur, niger eſt quandoq;. poteſt etiam
addi priuatio ſigni, quod eſt, quando à pulmone de-
uenit, ſpumoſus eſt, vt dicit Galenus v. Aph. x I I I I.
& v. de locis affectis: iſte verò ſine ſpuma eſt. Sed
quia alij medici, qui ipſum curarunt, non affirmarũt
quòd à capite flueret, imò inquit, quòd ei dixerũt à
partibus ſuperioribus pectoris emanare: ego ſi quod
ſentio in medium afferre debeo, dicerem à pulmone
emanare, & non à capite. Et ad hoc me mouet auto-
ritas Galeni in v. de tuenda ſanit. qui dicit cõtra an
tiquos, Etiã ſanguis à capite defluit, dum fauces oc-

cupat, & si mordacitatem nullam habeat, tussim excitat, & maximè antequàm venit ad pulmonem: nam si perueniret, ibi congelaretur & concresceret, & faceret sæuissima accidentia, & rigores maximos, & contractiones caloris, quorum neutrũ huic accidit. Præterea sanguis dum defluit, percipitur maximè in vigilia: sed iste nobilissimus vir nunquam percipit talem descensum, ideo non possum persuaderi quòd à capite defluat. Neq; rationes, quæ istis difficultatem pariunt, vim aliquã faciunt: nam dicunt, cùm accidit isti sanguinis sputũ, percipit caliditatẽ circa caput & grauedinẽ, quę cùm expuerit cessat, quia credo hoc esse ex vaporibus eleuatis à partibus inferioribus qui petunt caput: quia dum sanguis aggregat, inflammatur pulmo, & fit id quod fieri solet in peripneumonia, si peripneumonia est inflammatio pulmonis. Cùm igitur sanguis iste tenuis permixtus pituitę à toto defluat ad partes pulmonis, inflãmat ipsum, à qua inflammatione eleuãtur plurimi vapores qui petunt caput, & inflammãt & aggregant ipsum. Et quia fluit à naribus etiã tunc tẽporis, dico quòd illa potest esse causa, quòd cùm sanguis est feruẽs in toto, vel ab aliqua causa antecedenti, vel à causa aliqua extrinseca, à pluribus partibus potest simul erũpere, quia potest pars illius sanguinis deuenire ad nares, & illinc fluere: & sic potest esse causa quòd caput inflammetur & aggrauetur, cùm sanguis à toto transmittatur ad nares. Et quia quandoque talis sanguis, qui expuitur, niger est, ideo credunt isti à capite prouenire. Sed potest etiam à pulmone fluere, & esse talis coloris: quia scimus, quòd nihil citius putrescit quàm sanguis, cũ est extra venas. Ideo quandoque apparet rubeus, quia illicò cùm exit venas expuitur: quandoq; verò subniger, quia facit morã, &

principio apparet aliqualiter ſpumoſus ex vehe-
enti tuſsi: cùm verò facit morá, deficit eſſe ſpumo-
s. Quia bene valet argumentũ, expuit̃ ſanguis ſpu
oſus, ergo prouenit à pulmone: non tamé valet e-
is oppoſitũ, non eſt ſpumoſus, ergo non prouenit à
ulmone: & hoc dicit Galenus v. Aph. x i i i i. qui
icit: Quicunq; ſanguinem ſpumoſum expuunt, his
pulmone eductio eſt. Galenus in fine illius cõmen
dicit, quòd cùm is ſanguis qui expuitur, ſpumoſus
ſt, indicat vlcera in pulmone, ita quòd verè dicatur
olius pulmonis vlcera indicari, non verò vlcerato
ulmone ſpumoſum expui, dicit Galenus. Sæpius e-
im vidimus quibuſdam ex alto cadentibus, vel cal-
itratis, atque in palęſtra percuſsis, ſanguinem plu-
imum expui cum tuſsi bene coloratum, ſine vllo do
ore, quem ratio dictat ex aliquo pulmonis vaſe diſ-
upto prodire. Et ſic dico quòd licet non ſit ſpumo-
ſus, poteſt tamen à pulmone exire. neq; credo quòd
à ſubſtantia pulmonis exeat, ſed à venis in eo exiſten
tibus. Sed contrà inſtabis, ſi à pulmone, ergo phthi-
ſis. Dico quòd non valet, quia triplex poteſt eſſe cau
ſa exitus ipſius: vel apertio orificiorũ venarũ, vel diſ-
ruptio ipſarũ, vel corroſio ipſarũ. Dico quòd quádo
eſt corroſio in ipſis venis, quòd tunc caueat à phthi-
ſi: cũ verò fractio eſt in venis, quia vt plurimũ, ſicut
dicit Gale. v. meth. propter ſolutioné cõtinui fit in-
flammatio, & ſic fiũt tabidi: ſed ſi ante triduũ eis oc-
curratur, plurimi ſanant̃: quia ſi prohibeat̃ inflamma
tio, tunc ſanant̃: ſed ſi ita relinquátur, poſt triduũ ſe-
quit̃ inflammatio, & ſic tabidi fiũt. Sed in apertione
orificiorũ venarũ, quod in extrinſecis partib. vide-
mus, quádoq; quòd in naribus aperitur aliqua vena,
quæ poſt fluxioné ſanguinis clauditur: ſic etiam di-
cendum in interioribus, quia illa orificia claudũtur:

& nos curauimus annis præteritis Cameranũ, & ali Doctorem de Bataglijs, qui spuebat sanguinem e apertione orificiorum venarum. Est tamẽ hoc etia periculosum, quia potest contingere quòd sangu ille non bene excernatur, & cùm ibi retineatur, pu trescit, & putrefacit quod sibi proximum est: qu quod tangitur à putrido, putrefit. Et ita credo ess in isto nobilissimo viro, quòd orificia venarum pul monis aperiantur quandoq;, & fuerint causa expui tionis sanguinis: & quia bene mundificatũ est & ex puitur totus ille sanguis, non causat accidentia alia Sed adest tussis maxima, quæ si perseuerabit, credo quòd facilè ad rupturam venæ deueniet. His stanti-bus, quid dicendum de hac ægritudine? quia est de stillatio perpetuò perseuerãs à capite ad pulmonem & ad pectus, & fluxus sanguinis periodicus è pecto re timendus est, & est tussis vehementissima, pro-pter quam maius adhuc instat periculũ de sputo san guinis. Dico quòd stantibus eisdem causis sequũtur ijdem effectus: quia nisi remoueatur illa mala cere-bri & ventriculi intemperies, in peius quoque dila-betur. Sed quo modo reducetis cerebrum & ventri-culum ad proprium temperamentum? quia non fa-cilè erit, imò difficillimum, maximè cùm sit lapsum ad contrarias qualitates, à caliditate scilicet ad frigi ditatem. est tamen possibile. Sed id quod mihi facit difficultatẽ, est, quia dicit Galenus in primo Aph. o-portet seipsum pręstare obedientem, & non tantùm medicũ opportuna facientẽ. Et quia morbus est lon gus, certè credo quòd non poterit pati optimam vi-ctus rationẽ in sex rebus nõ naturalibus, & maximè in cibo & potu, in animi accidentibus, & in Venere, quia (vt credo) habet pulcherrimam vxorem. Et sic possibilis est cura, sed difficillima, si quæ alia sit. Et

quia

ia adest istud sputum sanguinis:& vos scitis quid
cat Hippocr.in IIII. Aph. sanguis eiectus à qua-
nque parte corporis,malum.preterea adest multi
do catarrhi, quæ maior est, quàm sit cibus & po-
s quem assumit. & est malus etiam, quia purulen-
s. varius,quia subtilis & crassus:& tandiu perseue
t.ideo mali moris est,quia fuit curatus ab Excellē-
ssimis medicis,& tamen non potuit sanari.Ideo di
, quòd licet sit viaticum, habet tamē iter longum
modum:propter quod attendendum est ad virtu-
s non tantùm præsentes,quia propter longā ęgri-
dinē tandem fient debiles, & sic nō facilè est pro-
nosticari.Credo tamē quòd possit curari,& quòd
gritudo longa est,eradicabilis tamen:& quia virtu
s in hoc itinere tam longo possent deficere, ideo
is prouidendum est maximopere. Quantū mo-
ò attinet ad curam, vos scitis esse sententiam Gale
i v.metho.in cap.de cura catarrhi,vbi est sputū san
uinis,à leuioribus non est inchoandum,quia sic fa-
ere, est parare ægro longū interitū: ideo à fortissi-
is inchoarē curare. Et Galenus in eo loco à tribus
naximis & validissimis inchoat:primò cum validis-
mis euacuantibus, & sæpissimis: & legatis ipsum,
uia docet facere quasdam pilulas cum agarico,quę
alde similes sunt pilulis cochijs, & sæpissimè eua-
uabat.secūdò in synapismis fortibus:tertiò in cor-
oboratione membrorum,in quo vtebatur diasper-
naton, & theriaca noua, & antiqua. Ideo in primis
urandū est, vt corpus istud exquisitè euacuetur: &
irca euacuationem huius corporis proposita sunt
duo instrumenta:primum fuit emissio sanguinis,se-
cundum pharmacia.Quantū ad euacuationē,possu-
nus ipsam facere. Quantū ad indicationes sumptas
à causis antecedentibus,sunt enim vapores calidi,&

multi aſcendentes à toto ad ipſum cerebrũ,ideo inſurgit vna indicatio, quòd remouenda eſt caliditas hepatis,quod fiet per euentationem ſanguinis, vt videmus etiam ex vrinis,quia ſunt rubeæ,quæ indicãt etiam de quantitate ſanguinis, & ideo poſſet ex hæmorrhoidibus,ſi apparuerint,fieri.Et licet adſit multa pituita, tamen poterit fieri parciſsima: quia dicit Galenus quinto methodi, & quarto de tuenda ſanitate,quòd vbi eſt putredo mixta in febribus,etiamſi indigeamus phlebotomia, debemus tunc vitæ theſaurum conſeruare,qui eſt ſanguis. & idem dicit Auicenna prima 4.Quantum poſsibile eſt,caue à miſſione ſanguinis,quia eſt theſaurus vitæ.Et iſtud corpus indiget magis euacuari per pharmacum, quàm per miſsionem ſanguinis. Ideo ſi feceritis copioſam phlebotomiam, facietis multa incõmoda, tum quia ſuſpicio eſt de ruptura venæ: & ſcitis Galenũ in de miſsione ſanguinis dicere, Non ſolùm facienda eſt phlebotomia,quando magnus eſt morbus,ſed etiam quando futurus eſt magnus.& quinto methodi,cap. de catarrho: Vbi corpus diſpoſitum fuerit ad rupturam venæ,& pectus anguſtũ fuerit, & ipſe fuerit longus, etſi nunquam inciderit in rupturam venæ,mittas tamen ſanguinẽ propter præcautionẽ. & ſic cùm ſit multitudo ſanguinis, ratione cuius ſoleant rũpi venæ,vel cùm ſanguis ſolitus ſit erumpere ad partes pectoris,tũc indicatio eſt de miſsione ſanguinis. Et quia in vere maximè ſolet abũdare,ideo indicatione ſumpta ab hoc,non eſſet malum mittere ſanguinẽ in hoc ſubiecto,& hoc vt prohibeamus vapores aſcendentes ab hepate ad caput,vel ratione auerſionis. Ideo paulatim extraherẽ verbi gratia vnc. ij. deinde nutrirem,& iterũ alias vnc. ij. & ſic iterũ nutrirẽ,& ſic partiremur. Quãtum verò ad euacuationẽ, dico quòd

quòd totũ debet esse exquisitè euacuatũ, quia tũc ca
ut magis potẽs erit ad excernendũ proprias super-
fluitates, & debemus vti euacuationibus quæ tra-
hit à capite. Ideo in singula hebdomada euacuarem
ipsum, cum rebus tamen leuibus, & non dimitterem
agaricum: quòd si vomitum excitaret, abstineremus
ab ipso, sed prius tẽtarem an excitaret. Ideo exhibe-
rem florem cassiæ cum agarico, vel terebinthinam,
vel cum cõfectionibus consuetis, vt essent pilulæ ag
gregatiuæ, quæ optimæ sunt, quia haberẽt quicquid
habent illæ pilulæ Galeni: nam in illis est rhabarba-
rum, agaricum, scammonium, & portiũcula colocyn
thidis, & cum myrobalanis. purgarem cum cochijs:
pilulę etiam de hiera cum agarico sunt leuiores. Sed
quia non euacuamus, nisi concoquamus materiam,
& quia sunt diuersæ materiæ in pectore, aliæ enim
sunt crassæ, aliæ fluidæ: ideo alia præparatione indi-
gent quæ fluunt, & alia quæ crassæ sunt. Ideo in illis
vterer rebus abstergentibus. & incidentibus: in flui
dis autem incrassantibus. & hæc de materia iam flu-
xa. Quæ autem à capite defluunt, videntur præpara-
tæ: neque enim admodum crassæ, neque admodum
tenues, neque parietibus adhærentes sunt. Ideo pro
incisione materierum crassarum, quæ in pectore cõ-
tinentur, vterer rebus valde incidentibus & abster-
gẽtibus, vt esset syrupus de liquiritia, syrupus de far
fara, de hyssopo, de betonica, & cõsimilibus. De cor-
roboratione verò membrorũ mandantium & reci-
pientiũ, quantum sit de recipientibus cùm bene eua
cuata essent, vterer zuccharo rosato in maxima quã-
titate, & bolo Armeno: nam bolus Armenus simplex
post purgationẽ prohibet descẽsum catarrhi ad pul-
monẽ: & vterer etiã theriaca noua & veteri: sed cùm
sunt vigilię, noua: quãdo non adsunt, veteri. Et vellẽ

vt vteretur myrobalanis chebulis conditis, quia cõfortãt ventriculum, cerebrũ & hepar. Quæritur modò, an stillicidiũ in hoc casu capiti cõueniat. Et quia dixere alij, quòd temperatura huius capitis est calida & sicca: quod si ita esset, minimè conueniret, quia dicit Galenus lib. de tuen. sanit. ijs qui sunt calidi & sicci capitis, non conueniunt thermæ, quia magis augent affectum. Sed quis dixerit, quòd bene à natiuitate caput fuit calidum & siccũ, nunc autẽ permutatum est ad frigidum & siccum. Ideo non abstinerem à balneo calido: imò credo quòd per ipsum reducerem cerebrũ ad propriũ temperamentũ calidum & siccũ: prius tamen quærerẽ caput ex omni parte expurgare, & cum caputpurgijs, non ex aqua maioranæ, betæ, & violarũ, quia videntur illa frustra operari: ideo deuenirẽ ad succum cyclamini, id est, panis porcini, & ad alia huiusmodi, quæ maximã vim in expurgando à capite habent. Abstinerẽ à gargarismis, quia suspecti sunt propter descensum materiæ: nam maiorẽ quãtitatẽ ipsiustraherẽt. Quantũ ad masticatoria, vterer mastiche simplici primò, deinde staphisagria cum pipere, vt per os catarrhum expueret, ne ad pectus descenderet. Quantũ ad reliquas diuersiones, quia factum est cauterium in genu sinistro, facerem aliud in dextro, & in alijs etiam partibus, sicut in brachio, & collo, quia ab ista ægritudine imminet maximum periculum. Accederem etiam ad synapismos ex thapsia, ex flãmula Iouis, ex apio canino, seu ranunculo. Cauerem tamẽ à cantharidibus, propter illum mictum sanguinis. Et sic procederem cum reliquis huiusmodi vesicatorijs, quæ facerent crustas. Deinde, super caput, pro confortatione apponerem pulueres ex ladano, de garyophyllis, & agarico, pari portione. Vellem & vt caput lauaret cum aqua, in

quibus

ibus decoctæ essent herbæ calidæ, & odoratæ, quas temporis angustia prætermitto. Haberet præterea pomum quod continuè odoraret, confectum ex rebus odoratis, vt ex nigella, ladano, nuce muscata, garyophyllis, mace, ambra, musco. Et hac via procederem.

Consult. XXI. De dolore capitis periodico, de uentriculi debilitate, & mensibus albis, cum detestatione coitus, pro matrona Veneta.

TRia in hac Magnifica D. membra affecta sunt, cerebrum, ventriculus, & vterus. Cerebrum, quoniã patitur dolores vehementissimos, tam in anteriori, quàm in posteriori parte, & illos periodicos: quãdiu enim ventriculus suos vapores ad ipsum transmittit, tandiu infestatur, & hoc propter colligantiã quam ventriculus cum cerebro habet. Patitur ventriculus, primò plus appetit quàm deberet: secundò malè concoquit: tertiò non retinet cibum, quod ex ructibus & flatibus declaratur: quartò non expellit, imò quãdoque acida per vomitum eijcit. Vterus verò & ipse suo munere non fungitur, menses etenim albos reddit, offenditur in coitu, ita vt post congressum pessimè semper se habeat, & sæpe virum suum deprecatur, vt ab eo abstineat, neque delectatur in venere. Istis dispositionibus, & affectibus præter naturã affligitur. Quantum ad dolorem capitis nihil aliud dicam, cùm per essentiam in capite non sit, sed per cõsensum ventriculi. Ratio ergo tota ad ventriculum referenda erit. Ventriculus, sicut apparet ex operationibus læsis, frigidus est: plus enim appetit, quàm concoquat, quod supra ventriculi frigiditatem attestatur. malè etiam retinet, cuius signum est, quòd

flatus & ructus acidos percipit, & cibum in ſtomacho flatuātem, euomit acida ſemper, quæ omnia frigidam ventriculi intemperiē oſtendunt: & dum ventriculus ita malè diſpoſitus eſt, caput ipſum non pauca læſione affligit. Vtrum verò cum iſta mala intemperie frigida ſit coniuncta ſiccitas, vel humiditas. Si conſidero ſubſtantiam ventriculi, abdomen gracile, ſiccus erit & exanguis: ſi verò totum hoc aggregatum, & humorem frigidum cōtentum in ipſo, dicam humidum eſſe. Itaque mala iſta intemperies cum affluxu humoris frigida ſtatuēda eſt. Vterus frigidior quoque factus eſt, quod patet ex multis: primò ab exeuntibus mutatis, ex illis albis menſtruis ante & poſt fluorem, quæ frigidiorem vterum declarant. Secundò ab actionibus lęſis, cùm decennio non pepererit: ergo actio diminuta: diminuta autē actio à frigiditate prouenit, ſicut corrupta à caliditate. Signū poſtea à poſteriori, quoniam ſemel tantùm peperit, & fœmellam: fœminæ autē, ſi Hippocrati credimus, generantur propter vterum frigidiorem, ergo læditur in coitu, non quòd collum matricis tortuoſum ſit, quòd actum venereum lædat, ſed quia vterus ex emiſſo ſpermate virili afflictaī, quod dum emiſſum eſt refrigeratur, inflatur & intumeſcit: vnde poſtea matricem lędit, ipſam extendendo, & dilatando: cuius ſignum eſt, quòd dum calida applicat, ſtatim vaporibus per calorifica iſta aſcēſis dolor ceſſat. Quartò vterus frigidior redditus eſt ex magno fluxu, quē paſſa eſt poſt partum: quantum enim ſuperfluę euacuationes membrum lædant, à quo excerūntur, teſtatur Hippocrates ipſe plurimis in locis. Quid ergo mirum, ſi vterus cum ventriculo frigidior quàm par ſit, caput ipſum in conſenſum traheret? vnde dolet caput propter communicantiam iſtorum duo-

rum

rn membrorũ in parte posteriori, quoniam ab vteper venas & arterias plurimi vapores frigidi eleuntur, qui ipsum extendunt, & replent: in anteori, quoniam ventriculus vapores & fumos ad ipm delegat, sicut etiam apparet in his qui vertigim, aut suffusionem per consensum ventriculi paantur, magis in anteriori cerebri parte dolent, sit illi quibus per aortam, & venam cauam vapos ascendunt magis, in posteriori. Prognosticum it, quòd curabitur, non tamen ita perfectè vt omno integram valetudinẽ recipiet: concipiet proaldubio, si nostris præceptis obsecundabit. Cura lis instituenda est, vt bona ratio victus præscribaır, & bono regimine in sex rebus non naturalibus tatur: nihil enim perniciosius in ægritudinibus hronicis, quàm multis solutiuis corpus macerare, uæ licet primò occursu videantur proficere, temore tamen ipsum destruunt, vires deijciunt memrorum præsertim naturalium, sicut & nix super seetes dum cadit, iuuat nonnihil, sed tandem quoq; llas in totum destruit. Instituto bono regimine, leniendus erit venter cassia, & hiera simplici: postmodum cõcoquẽda materia in hoc infrascripto syrupo:

℞. Syrupi de absinthio.
De cichorea Nicoli sine rhabarbaro ana ℥ ij.
Foliorum cichorei
Absinthij, decoctorũ in iure pulli tenui, quantũ sufficit. Purgetˇ postea. Assumpto secũdo syrupo fiat phlebotomia non euacuandi gratia, sed vt euẽtetur iecur, quod calidius aliquantulum est, sicut ex vrinis apparet. Peractis purgationib. accedat ad thermas Apponenses, quas bibat, & in illis se immergat: hac enim ratione, & vterus, & ventriculus refrigeratus calefiet & corroborabitˇ, quod præcipuè intẽdimus.

Consult. XXII. Ad phthiriasim, seu tineam capitis antiquam.

Rimò abstineat à lacticinijs, pastilibus carnibus antiquis, auibus palustribus, rebus frictis in sartagine, leguminibus, herbis crudis, vino dulci & crasso, & à vino nigro & turbido, à satietate & multitudine ciborũ, post cibũ à studio & exercitio pleno existente stomacho. Hęc vbi iste fecerit, sumat pilulas singulis septimanis semel, aut etiã bis si oportuerit, num. iij. hora vna ante cœnã, quarum descriptio est talis:

℞. Succi fumiterræ
Boraginis
Chamędryos ana ℥ ij.
Myrobalanorum chebulorum
Indorum
Citrinorum ana ℈ iiij.
Ellebori nigri ʒ ij.
Agarici electi ʒ iiij.
Aloës ʒ vj.
Epithymi
Foliorum senæ
Polypodij ana ℥ j.

Puluerizentur omnia, & permisceãtur succis, & permittãtur exiccari, & postea cum syrupo de fumoterræ fiat magdaleon: de quo formentur pilulæ pro singulis drachmis tres, sumendæ vt suprà. Itẽ tondeantur capilli vsque ad cutem, postea vtatur lotione infrascripta saltem semel in septimana:

℞. Lixiuij dulcis quantum sufficit pro vna vice, in quo decoquantur,
Aristolochiæ rotundæ
Panis porcini ana ℥ s.

Gentianæ
Rheupontici ana ʒ iij.
Centaurij ʒ ij.

Decoquantur omnia ad consumptionem tertiæ partis lixiuij, & cum eo lauetur caput, & exiccetur semel aut bis in septimana. Deinde inungatur caput oleo infrascripto magistrali:

℞.Ireos ℥ s.
Squillæ ℥ j.
Centaurii minoris ℥ s.
Myrtillorum ℥ j.
Garyophyllorum ℥ j. s.
Olei amygdalarum amararum lib. j.

Ponantur omnia simul in vase vitreo bene obturato, & bulliant in balneo Mariæ lento igne per horas sex, postea seruetur oleũ in Sole, remouendo ipsum tempore nubilo & in nocte, & hoc oleo illiniatur caput quotidie in introitu lecti, & post lotionem ordinatam à nobis.

Consult. XXIII. *De dolore capitis post partum, cum symptomatibus melancholicis, pro matrona Germana.*

MVlier quædam XIIII. diebus post æditum partũ cœpit laborare ex dolore capitis, adeò vt existimauerit, caput sibi inane & vacuum esse, nec dormire potuit, vnde timuit ne priuaretur sensibus, & ratione, & voluit ipsa sibi inferre violẽtas manus, quod quidem perdurauit à puerperio tribus mẽsibus. hoc quidem etiam illi contigerat antè in duplici partu, sed non ita diu perdurauerat. Cùm verò vterum gestabat, dolebat quidẽ ex capite, sed magis quieta fuit. Curanda erit hæc nobilissima mulier ab affectioni-

bus ſuis, quas melancholicas arbitror, habita ratione ætatis, temperaturæ, genere morbi, tempore anni, & reliquis non repugnantibus: primò recta ratione victus, ſecundò miſsione ſanguinis, tertiò alteratione & purgatione humorum, quartò confortatione membrorum. Pro victus ratione, cuſtodiatur ab ab omnib. animi moleſtijs, degatq; cum amicis cum omni animi hilaritate, quantũ fieri poteſt, arte & ſtudio comparanda. Vtatur vino albo & tenui, & ſi fieri poteſt, ſubdulci. Carnibus iuuenũ animalium, hœdorum, pullorum, & reliquorum huiuſmodi. Sumat mane ſingulis diebus oua ſorbilia, neque vtatur multitudine ciborum: euitet crapulas, potationes, & cruditates cuiuſq; generis. Aluum mollem quàm fieri poteſt conſeruet, pro quo ſi natura defecerit, enitetur cum flore caſsiæ, vel decocto prunorũ dulcium & ſaccharo, vel decocto maluæ ex iure pulli aluum lenire: nihil enim perniciofius ſuis affectibus, quàm aluum ſtrictam habere. Procuret concoctiones, neq; cum cruditate accedat ad cibum: cruditas enim melancholico omnino vitanda. Circa Martij menſis medietatẽ, lenita prius aluo vel clyſteri, vel drachmis decem floris caſsiæ cum zuccharo in bolo confectis, ſequenti die ſanguinem mittat ex baſilica dextri lateris, trahaturq; ſanguis pondere vnciarum decẽ, ac poſtea die etiam eodem miſsio ſanguinis repetatur, ſed à ſiniſtro latere. Deinde vtatur diebus ſeptem iure hoc modo confecto, quod ſumat mane hora ſyrupi:

℞. Foliorum boraginis
Bugloſſæ
Betonicæ — ana ℥ j.
Polypodij
Glycyrrhizæ

Radicis

Radicis althææ ana ℥ j. s.

Decoquantur omnia in libris duabus iuris pullacei, ad consumptionem dimidiæ partis, deinde facta expressione & colatura, bibat totum residuum vna vice: & sic repetatur per dies septem. Octauo die sumat bolum infrascriptum:

℞. Confectionis hamech ʒ iiij.

Radicis hellebori nigri ʒ s.

Misce cum modico iuleb violati, fiat bolus cum zuccharo, deturq; in aurora cum custodia. Item

℞. Conseruæ florum boraginis ℥ vj.

Conseruæ rosarum ℥ ij.

Zedoariæ ʒ j.

Misce, fiat electuariũ, de quo sumat singulis diebus cochlear vnum tribus horis ante prandiũ. Deinde illinatͣ totus venter quotidie infrascripto liniméto:

℞. Olei de absinthio ℥ iiij.

Masticis ʒ iiij.

Ceræ parum.

Fiat linimentum. Item abluat caput singulis septimanis bis cum infrascripto decocto:

℞. Furfurum tritici ℥ iij.

Florum camomillæ ℥ ij.

Glycyrrhizæ ʒ iiij.

Polypodij ʒ ij.

Radicum ellebori nigri ʒ ij.

Agarici electi ʒ j.

Bulliant omnia simul in sufficienti quantitate aquæ, ad consumptionem medietatis: deinde facta expressione, vtatur hoc decocto pro lixiuio, & tergat caput sapone odorato muscato, & hæc omnia explebunt quæ promisimus. Quòd si optimum quoque Mithridaticũ ter in mense sumat ad drachmæ vnius quãtitatem, cum modico vini aromatici albi, quinq;

horis ante prandium, perficiet adhuc magis corroborandi cõsilium. Montanus iusſit diligenter inquiri an poſt partum 30. diebus, vt moris eſt, poſt maſculum partum, poſt fœmellam 40. ſit ſatis purgata: an habeat ſua debita menſtrua, an vtatur debita ratione victus, an viſa ſit aliquando habere purgationes, quæ nunc aliquandiu ceſſarunt, alui, vomitus, hæmorrhoidarum.

Conſult. XXIIII. *Pro eadem, & marito eius laborante morbo Gallico.*

PRo conſultatione ſanitatis huins nobilis & ſtrenui viri & nobiliſsimæ ſuæ vxoris, nunc duo ſunt proponenda, ratio victus inquam, & medicamentorum vſus. Quantum ad rationem victus attinet, erit illa vtriq; communis, ideo de hac ratione victus quęcunq; admonebuntur, intelligi velim vtrunq; eſſe pariter admonitum. Medicaměta verò ſingulorum cùm diuerſa ſint, explicabuntur ſeorſim. Primò igitur quærent ambo omni conatu quaſcũq; animi moleſtias quàm maximè vitare, & tanquã peſtem abominari, iracundiam præcipuè, mœſtitiamq; ac timorem, ſed læti ac in optima ſpe conſtituti viuant. Præterea otium & quietem corporis procul effugiant, moderato exercitio vtãtur, mane præcipuè ac veſperi ante cœnam. Caueant tamen ne exerceantur, & poſt exercitium quieſcãt in aëre admodũ frigido aut ventoſo, & vbi talis aër contigerit, tunc ſe intra domum cõtineant & exerceant, ſuas res familiares procurando, hoc enim optimum exercitij genus eſt. Fugiant meridianum & omnino diurnum ſomnum: proinde hortor vt manè ante vel circa Solis exortum ſurgant, & procuratis excretionibus corporis conſuetis per aluum

& vri-

& vrinam, per ſputa & per ſcreatus, nariũ emunctiones, frictiones capitis, auriumq; ſorditie expurgata, tunc vegeti atq; hoc modo excitati ad exercitia corporis ſe cõferant. Et ſi aliquando cõtigerit vel in altero, vel in vtroq;, vt excremẽta alui præter conſuetudinem ſupprimi velint, nõ permittant hoc vitium inualeſcere, ſed protinus ſi clyſteres nõ admiſerint, præbibant ante prandiũ ius pulli, in quo decocta ſit mercurialis, malua, & beta, vel folia braſsicę, deinde adiecta portione zucchari rubei: lenietur enim aluus ſine moleſtia. Præterea non diu verſent, aut commorentur, aut aliquo modo ſe exponant, vbi ſit aër frigidus & ventoſus: & tempore hyemis caueãt, ne more Germanorum repẽtè exeant à ſuis vaporarijs & hypocauſtis calidis, exponentes ſe aëri frigido: illud enim longè deteſtabilius eſt, quàm ſi perpetuò in eodem aëre frigido verſarẽtur: ſed vbi neceſsitas aduenerit exire hypocauſta, habeãt operimẽta tam capitis quàm vniuerſi corporis, quibus ſe à repentina aëris frigiditate tueantur: neq; ita calefiant hypocauſta, vt multi conſueuerunt, quibus non ſatis eſt, vt corpore mediocriter incaleſcant tantùm, vt à frigoris exceſſu muniantur, imò non ceſſant niſi prius torrefiant & aſſentur. Caueant igitur ab eo importuno hypocauſtorũ feruore, ſed tantùm tepeſcat locus, nimis enim offenderentur in egreſſu. Præterea aëri nocturno ne occurrant, ſed in locis altis, verſus Orientẽ & Meridiem ſitis habitent. Caueant quàm maximè, tanquam à peſte, à comeſſationibus & compotationibus, ſed ſobrij intra proprios parietes ſibi viuãt: niſi enim hoc fecerint, fruſtra reliqua agẽtur. Bis in die moderatè comedant, & moderatè bibant, omittendo has compotationes, quæ nedum ſanitatem amiſſam reficere ſtudent, ſed eam quoq; quam

posſidēt deperdere. Potus ante omnia deligendus: ille ſit vinū minimè potens, ſed lene & pauciferum, nullius aciditatis particeps, ſed bene maturum, colore album vel rufum: à nigro, obſcuro, craſſo, prorſus abſtinendum: & ſi album vel rufum haberi non poteſt, eligatur giluum, limpidum: & eo modeſtè vtantur, neq; à prandio aut à cœna potēt. Panis ſit bene fermentatus, bene coctus, neq; vltra quàm quotidianus. Carnes pullorum, caſtratorum iuuenum, hœdorum, auium campeſtrium pinguium. Sed caueant maximè à paluſtribus, vt anatū, anſerum. A piſcibus abſtineant quammaximè fieri poteſt. Oua recentia vel cum aqua, vel cum igne mediocriter cocta, conueniunt, cum modico zucchara & cinnamomo condîta, prorſus ſine butyro. Fercula etiam ex oryza, hordeo, ſpelta, farro, non vitupero, ſi in iure pingui optimè cocta fuerint. Euitent herbarum omne genus præter lactucas, quandoq; & boragines. Fructus etiam præcipuè fugiant, & maximè horarios. Autumnalia pyra & poma decocta cum ſaccharo & aniſo, non male poſt cibum admittuntur. Caueant ab omnib. lacticinijs, paſtilibus, rebus cuiuſcunq; generis in ſartagine frictis, à carnib. antiquis, ſicut bubulis, hircinis, à ſalitis item omnibus, à multitudine cibariorum, imò in ſingulis menſis ſingulo tantùm genere ſint contenti. Hæc quantum attinet ad victus rationem, quam diximus vtrique eſſe communem. Nunc ad medicamēta accedemus, quæ ſint ſingulis ſeorſum propria. Nobilis igitur vir quamprimum ſe in propriam domum contulerit, incipiet purgari hoc modo, qui proximè ſequitur. Primò

℞. Floris caſsiæ ℥. j. s. Cum zuccharo fiat bolus, ſumatur manè hora vna ante prandiū. Deinde

℞. Syrupi de fumoterræ ſimpl.

Oxy-

Oxymellis ſimpl. ana ℥ j.
Seri caprini ℥ vj.

Miſce pro vno, & ſic pro ſeptem alijs. Poſtea verò
℞. Confectionis hamech ʒ iiij.
Syrupi roſati ſolutiui ℥ ij.

Cum aqua fumiterræ fiat potio, ſumenda cum custo dia in aurora poſt ſyrupum vltimum die ſequenti. Sed poſt aſſumptionem duorum ſyruporum primorum mittatur ſanguis à vena baſilica dextri lateris, extrahantur vnciæ decem, vel vltra. Finita hac purgatione quieſcat per dies duos, & interim manè & veſperi hora ante cibũ ſumat ſacchari roſati vnciam vnam. Peractis his duobus diebus incipiat bibere ſyrupum infraſcriptum, ex quo ſoluetur aluus ſine moleſtia quater aut ſexies ſingulis diebus. Erunt autem omnino ſex ſyrupi, ſex diebus exhibendi.

℞. Aquæ fumiterræ lib. vj.
Myrobalanorum citrinorum
Chebulorum
Emblicorum
Indorum
Belliricorum ana ℥ ß.
Epithymi
Polypodij
Senæ
Glycyrrhizæ ana ʒ vj.
Sem. citri ʒ ij.
Corticum ellebori nigri ʒ iij.

Fricentur myrobalani cum oleo amygdalarum dulcium, vbi prius contuſi fuerint groſſo modo, deinde infundantur in prædicta aqua per diem naturalẽ, poſtea decoquantẽ omnia ſimul ſecundũ artẽ, ad cõſumptionẽ medietatis: poſtea facta diligẽti expreſsione & colatura reſeruetur, & tota illa coctio diuidatur

in ſex partes, & ſumatur vna pars ſingulis diebus tepida in aurora cum vncia vna Syrupi de infuſione roſarum. Vbi verò hæc tota purgatio peracta fuerit, (hæc purgatio vere & autumno fiat, eademq; erunt prorſus & ſimilia omnia, præterquàm quòd miſsio ſanguinis vere tantùm admittenda eſt) triũ dierum quiete interiecta, ac ſaccharo roſato ante cibũ ſemper ſumpto, vt paulò antè inſtituimus, interim parabit ſibi decoctum ligni Indi, quod trànſacto illo triduo potare incipiet. Accipiat igitur illius ligni nigri & deraſi lib. j. Aquę deſtillationis endiuię lib. xiiij. & fiat infuſio in olla noua bene obturata per horas XXIIII. poſtea in eadem olla ſenſim decoquatur, donec decreſcat tertia pars: deinde facta colatura, bibat huius decocti calidi lib. j. manè, & alteram veſperi, hoc modo, vt hora octaua primam bibat, duodecima comedat ſiue prandeat: decimanona verò bibat ſecundam, & vigeſima tertia cœnet: atq; ita perſeueret vſq; ad diem quadrageſimũ. Caueat interim hoc toto ſpatio à ventis, & ſi ſudor prouocetur, accubet lecto, pannisq; diligenter operiatur. Quotidie procuret beneficium alui. Cibus ſit ſingulis vicibus panis biſcocti vnciæ tres, pulli iunioris vncię totidem. Loco vini bibat aquam communem optimi fontis vel putei, in quo id lignũ ſecundò decoctum fuerit. His ritè peractis habeat poſtea familiares pilulas, quas pro conſeruatione ſanitatis toto anno vſurpabit ſemel in ſeptimana, hora ante cœnam, pondere ℈ ij. vel drach. vnius. Et ſi integrè ſe percipiet, bene erit: ſin minus, futuro vere rurſus eadem purgatione præmiſſa, ad decoctum ligni Indi redibit. Neque enim dubitamus hoc ſolo remedio tandem eſſe curandum.

℞. Aloës optimæ ℥ j. Pulueri zetur optimè, inde aſper-

de aſpergatur ſucco roſarum puro, & permittatur exiccari. Deinde

℞. Agarici electiſsimi ʒ vj. & ſimiliter pulnerizetur: poſtea aſpergatur oxymelite, & exiccetur eodem modo, vt de aloë diximus. Poſtea

℞. Rheubarbari	ʒ iij.
Roſarum ſiccarum	
Succi glycyrrhizæ	
Nucis muſcatæ	ana ʒ j.
Salis gemmæ	ʒ ij.

Puluerizentur omnia per ſe, deinde miſceantur, & cum melle roſato fiat magdaleon, de quo conficiantur pilulæ vt ſuprà, quæ ſumantur ter vel quater ſingulis menſibus hora vna ante cœnam pondere ℈ ij. vel ʒ j. & fiant pilulæ tres. Et hæc ſatis pro nobili viro. Pro honeſtiſsima vxore, & ipſa bis ſingulis annis purganda eſt, vere inquam & autumno, ita vt vere etiam ſanguinẽ mittat, autumno nequaquam. Purgatio autem talis erit:

℞. Electuarij de ſebeſten ſolutiui ʒ x. Cum ſaccharo fiat bolus: ſumat̃ manè tribus horis ante prandium, ac parcè prandeat.

℞. Syrupi Sabor regis	
De fumoterræ	ana ℥ j.
Aquæ boraginis	℥ iij.

Miſce pro vno, & ſic pro alijs.

Item

℞. Confectionis hamech	ʒ iij.
Syrupi roſati ſolutiui	℥ ij.

Cum aqua boraginis fiat potio, ſumenda die proxima ſequenti ſyrupum vltimũ. Sed poſt duos primos mittatur ſanguis è vena baſilica dextri lateris, & trahantur vnciæ decem, vel libra ſanguinis: & hoc vere tantùm, non autumno. Vbi ita bis in anno purgata

fuerit, vtatur postea bis vel ter aut quater in mense infrascripta potione benigna, & sine custodia, quam sumat tribus horis ante prandium:

℞. Folliculorum senæ
Epithymi ana ʒ iiij.
Polypodij ʒ j s.
Glycyrrhizæ ʒ j.

Ponantur vesperi in infusione in iure pulli pinguis, vel in sero lactis caprini: facta diligenti expressione, & colatura, bibatur decoctum tepidum addito saccharo, si libuerit. Hoc præcipuè erit vtile ad omnes affectus arcendos in hac nobili muliere. Item ante prandiũ vtatur quamsepissimè electuario infrascripto, quod sumat hora antequàm prandeat, pondere ℥ s.

℞. Sacchari buglossati
Boraginati
Violati
Nenupharini ana ℥ iiij.

Commisceantur omnia simul, & addantur folia auri puri numero vj. & seruetur in vase vitreo, & hoc maximè vtatur cùm fuerit grauida.

Consult. XXV. De catarrho, pro Illustrißima Ducissa Vrbini.

Vm illud nobis propositum sit, vt curemus destillationem Illustrissimæ Ducissæ, præcipuam curam ac diligentiam in recta victus ratione in primis illi adhibendam esse existimamus. Igitur à vario ciborum genere sibi temperet, comedat parcè, potissimũ in cœna: inter vnam mensam & alterã nihil bibat. Vinum illi conueniens, tenuè sit oportet: aut si natura tale non fuerit, aqua erit diluendum, modò illi aqua à natura,

tura nõ ſit infeſta. Nec verò illi eſſet aduerſum, ſi vinum lenem quandam dulcedinem haberet. A fructibus, piſcibus, lacticinijs & paſtilibus eſt abſtinendũ. Interim dum vtitur hac uictus ratione, eius Excellentiæ conſulo, vt quotidie in nocte, hora ſomni, inferius deſcribendi Electuarij cochleariũ vnum accipiat: illiq́ue admodum conſultum eſſet, ſi ſæpius etiam in die exiguam eius quantitatẽ in os acciperet, nec tamẽ ſtatim deglutiret: ſed tandiu ibi retineret, donec paulatim & ſua ferè ſponte in ſpiritalem arteriam deſtillaret. Hoc illi proculdubio ſaluberrimum eſt futurum. Illud quoq; mihi maximè probaretur, ſi faceret ſibi conſuetudinẽ ſumendi bis in ſeptimana medullam caſiæ fiſtularis, recens è canna extractam: idq́; per horam mediam ante prandium. Quantitas autem eius medullæ ſit, quanta è canna ponderis vnciarum quatuor extrahi poteſt. Curabit autem eius Excellentia, vt ſe præſente è canna extrahatur, atq; illam ſtatim deuorabit: plurimi enim eo modo libentius accipiunt quàm conſueto. Illi tamen liberum erit, hóc ne an illo modo velit accipere, perinde enim eſt. Electuarij deſcriptio ea eſt quæ ſequitur:

℞. Capitum papaueris albi num. xx.
Liquiritiæ raſæ ℥. ij.
Carnis ſiliquarum pinguium dempto cortice, & exemptis acinis ℥. iij.

Bulliant omnia ſimul in libris x. aquæ fontis, donec remaneant duæ. Deinde

℞. Zucchari albi lib. j.
Penidiarum ℥. iij.

Syrupizentur omnia ſimul ſecundum artem, vſque ad conſiſtentiam mellis, deinde ſeruetur ad vſum.

Consult. XXVI. *De dolore capitis cum tinnitu aurium, pro illustrißima matrona.*

Vpposita ægritudine, vel potius dispositionibus præter naturam, quibus laborat illustrissima Domina, videlicet dolore capitis & tinnitu auriũ, quæ licet aliquando remittantur, tamen subinde redeunt, neq; prorsus remittuntur. Supposita etiam temperatura, vt conijcere possumus ex his quæ referuntur, calida & humida, & habitu corporis pingui & obesi, in magnis delicijs degẽdo, lautissimis & copiosissimis cibarijs adhibitis, dicimus facillimè deprehẽdi posse earum dispositionum causam esse plenitudinẽ humorum & redundantiam. Et cùm non audiuerimus capitis aliquod vitium præcessisse, cerebriq; operationes tum extrinsecas tum intrinsecas fuisse secundùm naturam, neq; vnquam destillationem perpessam fuisse, credimus hanc ægritudinem primogenio affectu ad caput non esse reducendam, sed ad membra inferiora, vt ventriculum, & hepar, ac totum venarum ambitum. Existente enim in illis membris redundantia, necessarium est omnino repleri caput ob plurimos vapores ascendentes, præcipuè in regione frigida, vbi paucissima transpiratio. Quamprimum igitur occurrendum est plenitudini, ne cerebrũ affectum eliso ac suffocato calore innato, reddatur seipso imbecillius, ac deinde intemperies per essentiã firmetur in capite, reddaturq; ægritudo vel insanabilis, vel quæ difficillimè tolli possit. Estq; via curationis manifestissima. Plenitudinem, sicut dicebat Hippocrates, euacuatio sanat. Euacuabitur tum adhibita recta victus ratione, cibiq; ac potus parsimonia, tum medicinis euacuãtibus, ac sanguinis missio

ne.

ne. Quantum igitur attinet ad victus rationem, cauendum primò ne aëri frigido occurrat, vel flatibus ventorum, etiamsi æstiuo tempore quandoq; videatur esse iucundum: sed ab Austro caueat præcipuè, ab aëreq; nocturno. Somnum meridianũ fugiat, maximè enim officeret capiti. Procurabit vt singulis diebus reddat alui excrementa, quæ si pauca aut retenta fuerint, adiuuet molliẽtibus, sicut est potus ante cibum pullacei iuris, in quo malua, mercurialis, & beta alba decocta fuerint, addito etiã saccharo. Vbi herbarum facta fuerit expressio, ebibat haustum copiosum tribus horis ante prandium: proderit enim ad aluum emolliendam. Ad idem etiam confert vsus passularum dulcium ante prandium, puluere sacchari adiecto. Bis tantũ in die comedat, neq; inter prandium & cœnam bibat, & præcipuè post cœnam. Vnico cibi genere contenta sit, nihil enim ad augendam plenitudinem efficacius quàm ciborũ varietas. Carnibus vescatur iuuenibus, facilis concoctionis, quales vitulinæ, hœdinæ, pullorum, leporum iuuenum, auium campestriũ, vt perdices, phasiani, & aues paruę. Abstineat à carne antiqua, porcina tã salita quàm recenti, à pastilibus & lacticinijs, à piscibus, & omnium ciborum genere vaporoso, viscoso, & humido. Oua recentia conueniunt, si tremula fuerint, elixata, vel calido cinere cocta. Quantitas cibi sit intra satietatem. Vinum bibat vel pauciferũ, vel bene dilutum, & in pauca quãtitate: & hoc maximè refert: nihil enim magis replet caput quàm vinũ vel potens, vel vaporosum, vel vtrunq;. Et hæc quantum ad rationem victus attinet. Quantum verò ad purgationem, laudarẽ, nisi æstus maximi impedirẽt, vt quamprimum, præmissa lenitione alui, cum ℥ j. floris cassiæ, & specierum hieræ simp. ʒ ij. die proximè se-

quenti ſanguis mitteretur à vena brachij, quam com munem appellant, extraheretur q; ſanguinis quantitas vſque ad ℥. viij. vel x. Deinde ad vlteriorem curationẽ cum pharmacis accederem, præmiſsis infraſcriptis ſyrupis:

℞. Syrupi de betonica
Mellis roſati ana ℥. j.
Aquæ maioranæ ℥. iiij.

Miſce pro vno, & ſic pro quinque. Poſtea purgetur modo infraſcripto:

℞. Agarici præparati ʒ ij.
Floris caſsiæ ℥. j.

Miſce, fiat bolus cũ zucchar o: detur in aurora cum cuſtodia. Vel ſi mallet pilulas,

℞. Pilularum cochiarum ℈ iiij. Cum melle roſato fiant pilulæ v. dandæ eodem modo, & hora eadem. Ego tamen præferrẽ bolum. Facta hac purgatione, ſi vlterius res vrgeret, laudo maſticatoria, primò ex maſtiche ſimplici, matutinis horis ſemper expuendo: deinde ſi vellet vires maſticatorio adijcere,

℞ Maſtiches ʒ ij.
Pyrethri
Staphiſagriæ ana ʒ s.
Ceræ ʒ ij.

Miſce, fiat maſticatoriũ in forma trochiſcorum pondere ℈ j. & vtatur eodem modo, quemadmodum de maſtiche diximus. Deinde ſi adhuc vrget res, laudo ea quæ caputpurgia vocãt, leuia tamẽ, ſicut cum decocto betæ, maioranæ, & mercurialis, attrahendo per nares ieiuno ſtomacho, quemadmodũ fieri con ſueuit. Ad tinnitũ aurium maximè confert oleũ picis vel terebinthinæ, adiectis duabus partibus olei amygdalarum amararum: mane & veſperi guttam vnam & alteram deſtillet in aures, adiecto coto vel

bombace

bombace carminato & muſcato. Præterea pro diuerſione & euacuatione, ſi morbus perſeueraret, laudo ter aut quater ſingulis menſibus vtatur ʒ j. pilularum infraſcriptarum, hora vna ante cœnam:

℞. Aloës optimæ ʒ iiij.
Agarici electi
Rheubarbari electi ana ʒ ij.
Spicæ
Zingiberis
Nucis muſcatæ
Maſtiches ana ℈ j.

Puluerizentur omnia per ſe, deinde miſceantur, poſtea conſpergantur ſucco roſarum puro, & permittantur exiccari, & ita vtetur ſeptem vicibus.

Conſult. XXVII. *De tremore membrorũ, et mouendi imbecillitate uitio cerebri, pro Magnifico uiro.*

SVppoſitis his quæ tum ab Excellentiſſimo Medico, tum ab aſsidentibus & familiaribus intellexi de hoc Magnifico viro, qui tot annis membrorum tremore, & mouendi imbecillitate laborauit, conſideratáq; ſeptuagenaria ætate, temperatura calida & ſicca, inſigniq; extremorum caliditate, & doloribus pungitiuis, immoderatáq; alui adſtrictione, conſulerẽ primò circa rationem victus, vt effugeret pro viribus moleſta animi accidentia, ſicut iram & mœſtitiam, quæreretq; omni ſtudio, vt cum amicis quietam vitam iucundamq; degeret, calidum aërem euitaret, ptiſana, lactuca, boragine, portulaca, endiuia in ferculis vteretur: ac ſi ventriculus ferret, laudarem vt omnino à vino abſtineret, & vini loco huiuſmodi potum ſibi confici curaret.

℞. Aquæ fontis lib. xvj.

Ligni guaiaci lib. j.

Bulliant ad consumptionem quartæ partis: coletur, & reseruetur. Est & hoc poculum præstantissimũ ad nutriendũ, vt quod nihilo segnius vino nutriat. Pro alui verò lenitione velim vt singulis diebus sumeret ante cibum libram mediã iuris pullastri, in quo decocta esset malua, violæ, hordeum, & sex vel x. pruna dulcia. præterea acciperet quater in mense, duabus horis ante prandium, tale medicamentum:

℞. Floris casiæ ℥ j.
Rheubarbari electi ʒ s.

Cum saccharo fiat bolus. Quotidie ad hepar & renes huiusmodi linimento vtatur:

℞. Vnguenti rosacei Mesue eiusdem anni ℥ ij.
Vnguenti Sandalini recentis ℥ j. Misce.

Præterea foueret omnia membra dolentia huiusmodi balneo:

℞. Florum Camomillæ man. iiij.
Hordei man. vj.
Rosarum siccarum man. ij.
Violarum man. ij.

Bulliant in sufficienti quantitate aquæ, in qua moderatè calida sedeat ieiunus bene coopertus vestibus, & in aëre calido: curetq; vt post huiusmodi balneũ statim membra huiusmodi linimento inungat:

℞. Olei Camomillini
Rosati
Violati ana ℥ ij.

Et nisi facta fuerint cauteria infra crus exterius, sicut fieri consueuit, laudo vt omnino fiant. Nec displicet hæmorrhoides prouocare, prȩsertim si natura per eas vias aliquid tentare videatur. Quantũ vero ad aquas thermarũ attinet, nullas ego laudarem, nisi fortè Calderianas, quæ in agro Veronensi sunt,

tanquam

tanquam ad refrigerandum hepar & renes idoneas. Sed quod ego præſtantiſsimum remedium iudicarem, eſſet vt ligni Guaiaci decoctum ſumeret, non quidem eo victu tenui, qui ſolet adhiberi pleriſque, ſed moderato, qualis ætatis temperamento, & viribus fulciendis conuenit. Velim tamen vt quod loco ſyrupi biberet, in aqua endiuię decoqueretur. quod ſi ita fieret, ſi quid vnquã huic Magnifico viro prodeſſe debet, hóc maximè profuturum credo.

Conſult. XXVIII. *De uertigine, & tinnitu aurium antiquo, pro uiro integerrimo domino Mathia Zeſz Bohemo.*

Voniam & purgatio vniuerſalis, & potus aquarum thermarũ præceſsit, & ratio victus eſt inſtituta, ideo ea quæ nũc ſint agenda proponam. Et primò

℞. Olei de pice
Olei amygdalarum amararum ana ℥ ij.

Miſce, & frequenter auri guttatim inſtilletur: prodeſt enim ad ſurditatem, & auriũ tinnitum antiquatum, & cerebrum confortat. Pro capitis autẽ & ſtomachi confortatione, ſemel in ſeptimana vtatur pilulis infraſcriptis, aut ter in menſe, prout neceſsitas exegerit:

℞. Nucis muſcatæ
Garyophyllorum ana ʒ s.
Zedoariæ ℈ ij.
Gentianæ ℈ j.
Roſarum rubearum
Sandalorum citrinorum ana ʒ j s.
Aloës opt. ſucco citr. ʒ vj.
Rheubarbari electi ʒ iij.

Puluerizentur omnia per ſe, deinde miſceantur, po-

stea aspergantur aqua rosacea, & permittantur exiccari, & ita iteretur septies. Postea cum syrupo violato formetur magdaleon, de quo singulis vicibus fiāt pilulæ ℈ j. num. iij. cum eodem syrupo violato, & sumátur hora ante cœnam. Lotio pedum fiat ad prouocandum somnum:

℞. Folia salicis
Anethi
Cortices papaueris albi, quantum sufficit.

Consult. XXIX. *De dolore capitis, cum asthmate, & dolore dextri lateris, & febre leui, pro puella Maurocena.*

I sanare debemus hanc puellā, oportet cognoscere ægritudinē & causas: neq; tantūmodo hęc cognoscere debemus, sed & loca affecta particularia, & naturam ipsorū. Si enim ista non cognouerimus, fieri nō poterit, vt habeamus indicationes curandi. Primò ergo quæ sit ægritudo, vel quæ sint ægritudines, & quę symptomata, videbimus: secūdò, quæ sint causæ facientes eam: tertiò, quæ loca affecta, & quę sit natura totius corporis: postea ad curationē accedemus, & procedemus per capita, & conclusiones, quoniā cum doctoribus, & non cum scholaribus, habemus sermonem. Pro recta igitur cognitione, oportet rememorari quędā audita heri, quòd hæc puella ferè ab ortu suo ichoras & fluxus quosdam emanātes à capite habuit: deinde audiui quòd icteritiam patitur, vt à quacunque leui causa in citrinitatem totius corporis deueniat. Ista sunt rememoranda, quia erunt signa rememoratiua, & coniecturę ad cognoscendum essentiam & causas ægritudinis. Quantum ad has dispositiones attinet, quibus affligitur

gitur in præsentia, audiui primò quòd dolorem capitis patitur, & diu perseuerasse, vt etiam nunc conqueratur. Audio præterea quòd difficultatem anhelitus patitur, vt non sufficiat diaphragma & thoracis musculi ad dilatandum pectus: sed etiã musculi ventris inferiores & superiores, qui non faciunt ad dilatationẽ pectoris, nisi vrgente necessitate. Audio etiam quòd conqueritur cõtinuè de dolore existente circa latus dextrum supra costas mendosas è vestigio hepatis. Audio præterea dolorem habere in iuncturis brachiorũ, & tibiarum aliquando, sed maximè circa brachium dextrum. Et hęc sunt omnia illa, de quibus conqueritur. Habet etiam febrem continuam, quoniam pulsus seruat motum vniformem, & motus hodiernus vniformis est cum motu hesterno. pulsus verò vnum modum habet, insignem scilicet duritiem, ac si chorda arcus extensi tangeretur: cum vrinis crassis, multam & fæculentam habentibus subsistentiam, non multæ tamen intensæ rubedinis: sitiq; minimè vexatur, dolor tamẽ clamosus est. Omnia ista rectè cõsiderãda sunt, & quę possint esse causæ omniũ istarum dispositionũ: & fortè vnum erit causa omnium istorũ symptomatũ. Ego incipiam rememorari dispositiones præter naturã. Habet caput quod continuè abundauit multis ichoribus, qui tamẽ cessauerũt. Citrinitatẽ etiã habet, qua semper ferè vexat̃ ex leui occasione. Cõsidero etiã cõplexionem corporis naturalẽ. Video ꝙ hæc puella, ex quo multã copiã bilis generat, multã habet caliditatem in hepate, ex qua sanguis calidior generat̃, cùm bilis sit veluti spuma, & tantò feruẽtior sanguine, quantò subtilior. Et cùm humor ille effundat̃ per totum, signum est, caliditatẽ plurimam in hepate esse. Multitudo etiam sanguinis indicat eius temperaturam

calidam & humidã. Et quia video plurimã pituitam generare, vt ex diſpoſitionibus illis apparet, & nunc ægritudinibus torquetur quæ dependent à pituita: ex hac coniectura video ventriculum frigidum eſſe, quę duo inæqualitatem faciunt maximam: & cùm in ventriculo ſit frigiditas præter naturam, malè concoquit, & humores crudi aggregãtur: & quia ſecunda concoctio non corrigit primam: vbi enim exceſſerit prima, non corrigitur, quin humor crudus non ſit crudus, cùm in ventriculo eſt genitus: & cùm hepar intemperatũ eſt, in quo ſanguis generatur, ſi excedat ad intenſum, adurit: ſi deficit, crudos generat humores. Cùm ergo hepar ratione caliditatis cholericum generet ſanguinem, ventriculus ratione frigiditatis pituitam, non eſt mirum ſi omnia hæc contingant, maximè cùm natura imbecillum caput habeat ſuſcipiens bilem plurimam, ac pituitam ſimul: quia Galenus & Auic. inquiunt à natura ita inſtitutum eſſe, vt debilia membra ſuperfluitates ſuſcipiãt aliorum. Non eſt mirum igitur, ſi puella debilis capitis, vt ex principio natiuitatis apparet, excrementa in ventriculo, hepate, & in ambitu totius genita ſuſcipiat: aſcendunt enim bilis & pituita ad caput, & ibi incraſſata deſcendunt, & omnes diſpoſitiones, quibus affligitur, generant. Et quia perpetuò vapores aſcendunt ad caput imbecillum & magnũ, & hepar calidum, & ventriculum frigidũ habet, ideo habet omnes cauſas, vt incurrere potuerit in has diſpoſitiones, quia habet omnia quæ poſſunt replere caput. Et ideo dolorem capitis incœpit pati, qui perſeuerauit, quia cauſæ perſeuerabant: & quia repletio ad intenſionem deuenit, defluxũ fecit, & ad inferiora decurrẽs ad loca magis pręparata, expellitur: ſunt autem imbecilliores iuncturæ. Deſcendit ergo materia

teria

teria pituitosa bili permixta, tanquam vehiculo quodam, per partes posteriores, & per spondylos colli, per neruos aditum habens, vt inquit Galenus in x. κατὰ τόπους, vbi de podagra loquitur. Occupat autem iūcturas, cùm ibi chordæ & cartilagines sint, & loca exanguia: ideo ibi detinetur, & cùm imbibitur, non facilè tollitur. Eadem præterea materia cùm destillat ad pectus, catarrhum facit: & eadem prorsus materia est, bilis scilicet & pituita, quæ omnes istas dispositiones facit. Secundùm autem quòd diuersa occupat loca, diuersa sortitur nomina: si enim pedes occupat, podagra: si iuncturas, arthritis: si pectus, catarrhus appellatur: quia verò materia hæc occupat anulos asperæ arteriæ, brōchus appellatur. Quæ autem est causa faciens dolorem in costis? est materia biliosa & pituitosa, faciens difficultatem anhelitus, quia nō potest pectus dilatari liberè, sicuti oportet: non quòd adsit aliqua imbecillitas virtutis causans talem difficultatem: nec aliam ob causam id accidit, sed ex copiosa materia, vt pectus nō posit liberè dilatari, vt iam dixi. Et licet nō habeat tussim, hoc prouenit, quia materia illa non mordicat: & fortè excitabitur, cùm magis putridus humor fiet. Sed difficultas apud me est, vbi sit causa effiiciens dolorē in costis, & vbi sit ægritudo, an in diaphragmate, vel in pulmone, an in musculis exterioribus. In hepate esse non potest, quia est supra hepar, & non excedit mendosas costas. In diaphragmate esse non potest, quia maior esset difficultas anhelitus, & sæuiora accidentia, & non esset sine tussi: quia cùm patitur diaphragma, excitatur tussis, etiā si in hepate fuerit materia, eam expellere natura quærit. Vbi igitur erit? Si volumus secundùm rationē sumere cōiecturas, cùm per illas interiores ægritudines cognoscantur, tertio de

locis

locis affectis, crediderim hanc affectionem esse in musculis exterioribus, nõ in membrana, quia dolor ille magis acutus esset, vt patet in ijs qui habent falsam pleuritidem. Habet auté dolorẽ, quia musculus valde sensibilis est, & ob hãc causam habet difficultatem anhelitus, non quidem per essentiá, sed per consensum. nec ad pulmonem descendit materia, quæ faciat talem difficultatem, quia adesset tussis, & perciperetur sonus per respirationem transiens. Et fortè causa cur maior nõ sit dolor, est, quia in musculis exterioribus est causa faciens dolorem, & non in interioribus. Et quia in vna vice non potest dilatari pectus, omnes musculi conueniunt vt suppleant, ideo sequitur difficultas ob dolorẽ in musculis. Sed cùm affectus sit in ea parte, credendum est membranã ratione cõsensus pati, & ideõ sit pulsus durus, ac si esset in membro membranoso affectus. apparet postea serinus, cùm dolor est in membrana succingente costas. Hactenus sit dictum de dolore in costis existente, & de difficultate anhelitus: & quãtum attinet ad dolorẽ iuncturarũ, & ad causas eius: & quòd factus est per defluxũ materiæ biliosę & pituitosæ per spõdylos colli descendentis: loca verò non habere in se ægritudinem, sed quia defluit materia illa, ita quòd cessante defluxu, cessabit etiá dolor: & quòd caput naturaliter debile, à ventriculo malè affecto, & ab hepate suscipit excrementa, ideo dolore capitis molestatur: & cùm descendit materia hæc ad costas in musculo exteriori, causat dolorem ibi, ad cuius consensum membrana patitur interior, & facit difficultatem anhelitus, & pulsum durum. Non dicam quomodo extrinseca fuerint in causa, quòd hæc contingerent, quia hæc dicta sunt. De febre autem, quia uniformis est, vt apparet ex motu perpetuo, qué vni-

for-

formẽ seruat, non credo quòd propter dolorẽ iuncturarum aut capitis causata sit: quia cõtingit sæpe, quòd aliquis habeat dolorem capitis & iuncturarũ, & non habeat febrem, & si adest, vt in podagra, maximus est dolor: sed nec diu perdurat, nec vniformis est. Credo ergo quòd sit ratione doloris existentis in costis, quia stante materia in loco calido cordi vicino, putrescit, & febrem accendit: & ideo verisimile est, vt febris nascatur ab ea causa. Sed à quacunque causa proueniat, credo quòd à materia dependeat: & quòd sit febris accidens, & à dolore illo dependens, & ab humoribus putrescẽtibus in locis dolentibus, quæ remouebitur ad remotionem suæ causæ, sicut curatur febris curata pleuritide. Ideo Hippocrates in secundo de ratione victus in acutis, curat dolorem neglecta febre. Cognita igitur essentia & natura ægritudinis, & cognitis causis, facilè est videre quid præsagiendum sit, & quid agendum. Quo ad præsagium, si consideremus dolorem capitis, nullus vnquam, vt dicit Galenus in secundo κατὰ τόπους, mortuus est ex dolore capitis: ideo talibus negat dari opiata. Quo ad dolorem iuncturarũ, idem etiam dicendum est, vt patet experientia. Quo ad dolorem qui est in musculis exterioribus, tutissimus est. Quo ad febrem, non est tanta, vt possit interficere. Quantum igitur sit ratione ægritudinum, non est timendũ: et si timendũ esset, de debilitate virtutis deberemus timere, quia cùm quis debilis est, si portaret põdus decẽ librarũ, caderet: quod nõ faceret baiulus cum pondere decẽ milliũ librarũ. Cùm igitur virtus sit valida, isti morbi nõ erũt lethales, bene erũt longi: & in longitudine cùm multa noua possint cõtingere, timẽdũ est ne febris fiat habitudinalis, & ne dolor inducat puellã ad virtutis debilitatẽ & ma-

ximam refrigerationem. Credo tamẽ quòd diligentia nostra nullum horum occurret. Quod ad curationem attinet, cùm morbus iste sit ex repletione, indicat de euacuatione. Sed quia non est simplex res indicans, ideo nec simplex oritur indicatio: vltra enim corporis repletionem, quæ debet euacuari, est caput imbecille, ex cuius imbecilitate repletur, & causantur dispositiones istæ: & præterea adest inæqualitas in hepate, & vẽtriculo. Ideo primò euacuandum est, secundò corroborandum. Quod ad euacuationem, cùm bilis & pituita sint causa, siue cholera vitellina, quæ cholera maioris famæ ab Auicenna appellatur, sitq; crassus humor, debemus habere indicationes, & modum operandi, vt abstergamus & incidamus, quia habet crassitiẽ, & viscíditatem. Cùm ergo nõ possit euacuari, nisi præparemus: possumus igitur præparare prius, & possumus etiam minoratiuum præmittere. Et mihi summopere placet, quia syrupi qui debent subtiliare humores & incidere, nisi ventriculus, & venæ mesaraicæ fuerint expurgatæ ab humoribus crudis, distribuerentur humores illi crudi per syrupos ad venas, & putrescerent, & facerent febrem: ideo rectè minoratiuũ præmittendum est. Euacuata autem materia illa cõmuni existente in vijs ductuum, ad digerentia procederem. Sed hìc esset aliquis qui diceret: Tu vis incidere, sed ab oxymelite, & omni re quæ acetum habet, est cauendum, quia neruis nocet. Ego vidi Galenum III. κατὰ γένη, vbi loquens de aceto, & de ægritudinibus neruorum, dicit ibi: Cùm ægritudo neruorum est in profundo, & virtus aceti non transeat cum medicina, acetum non timeas. Et in emplastris ad neruorũ vulnera, vbi debet apponi aliquid ad penetrandum, ponit acetum. Nec timeas igitur (inquit Galenus) ibi

acetum

acetum, quia antequàm accedat ad neruos, amittet mordacitatẽ, & adiuuabit ad penetrationem. Si verò ſtatim tangeret emplaſtrum neruos, caueas ab aceto, quia faceret conuulſionem. Cùm igitur in vulnere profundo per quatuor digitos non timeamus acetum, non timebimus in caſu noſtro acetum, tantò magis, quia melli, vel zucchoro eſt admixtũ, & in ventriculo cum humoribus permiſcetur: quia dicit Galenus de cepis, & allijs, quòd licet exterius vlcerent, interius tamen non mordicant, quia amittunt mordacitatem in ventriculo ex concoctionibus, & mixtione aliorum ciborum. Habet poſtea acetũ vim incidendi, & mel abſtergendi: ideo Meſues dixit de ſyrupo acetoſo, quòd acetum facit penetrare medicamentum ad locũ, ad quem fortè non penetraret. Ideo oxymel ſimplex aut acetoſum cum ſyrupo de betonica acciperem, cùm ob inciſionem, tum etiam vt faceret penetrare alium ſyrupum. & ſic facerem:

℞. Oxymellis ſimplicis ℥ s.
Syrupi de betonica
Mellis roſati ana ℥ s.

Deinde acciperem decoctum betonicæ, endiuiæ: & quoniam calidum eſt oxymel, licet Galenus dicat ipſum potius frigidum eſſe, aquam endiuiæ miſcerem vſq; ad ℥ iij. vt caliditas contemperaretur. Facta concoctione, nunquam ab agarico recederem, quia Agaricus vltra hoc quòd de benedictis medicinis ſit, craſſos humores educere poteſt, ſi cum aloë, vel rhabarbaro miſceatur, & exhibeatur in forma boli. Nec ſum ego illius opinionis, vt credam, cùm volumus à longinquo euacuare, in forma potabili exhibenda eſſe medicamenta: cùm autem à capite volumus euacuare, in forma pilularum. Credo ego quòd fundentur in falſo fundamẽto, & contra Galenũ 11.

de facult.nat.in v. de ſimp. medica.& in 11. vbi vult quòd humores trahant ad ventriculum, & ventriculus imbuat illa qualitate, vt ſopita propria ipſius actione, attrahat humores ad ſe: nec vapores aut medicamenta aſcendunt, ſed manet in ventriculo medicina, & trahit. Cùm igitur volumus exhibere medicinam, vt facilius expellatur, nec potenter euacuet, facimus eam in forma potabili: ſi verò vt potenter euacuet, nec ita de facili expellat, potius oppoſitum eſſet faciendum: ideo vel in forma potabili, vel boli, & cum rhabarbaro exhiberē, ne tota materia, ſi eſſet intentio, & opportunum eſſet, euacuaretur, vt paulatinè euacuemus, & paulatinè digeramus. Factis euacuationibus, & replicatis ſyrupis eos augendo, cùm videbitur materia concocta, accederem ad corroborationem membrorum, & pręſeruationem. Primò ergo reſpicerem ventriculum, & hepar, & ſi non eſſet caput exquiſitè euacuatum toto corpore euacuato, quia multoties figitur materia in loco, & localibus indigemus, caputpurgijs etiā vtendum erit, & poſt ſuccum betæ, maioranæ, ad ſuccum cyclamini accederē per nares trahendum. Facerem maſticatoria, cum maſtiche, dictamno, & radicibus capparis decocta. Et quia radix hæc amara eſt, cum ſtaphiſagria, vel pipere fieri poſſet: & ita vellem caput localibus euacuare. Inſpergerem pręterea caput cum ſandaracha, roſis, maiorana. Et pro corroboratione hepatis & ventriculi, ſi chebuli myrobalani haberi poſſent, eſſent optimi ad corroborandum etiam iuncturas: ſi non poſſent haberi, zuccharum roſaceum eſſet conueniens pro corroboratione hepatis, & ventriculi, & iuncturarum. Si etiam videretur vt humores à iuncturis euacuarentur, fieri poſſet, & materia eligeretur conueniens. Iſtis igitur prouidiſſe-

dissemus. Et quia longa est ægritudo, & membra assueta sunt mandare, & recipere, vt corroborentur tam membra mandantia, quàm recipientia, ne diutius repleantur superfluitatibus membra, & fiat recidiua, ter vel quater in mense pilulam vnam ex aloë cum rhabarbaro exhiberẽ. In æstate verò modicum casiæ cum rhabarbaro, & etiam sana ipsa existente id fieri posset. Et istud est iter, quo ego procederem. Quo ad victum, cùm ægritudo sit chronica, & debilitentur membra, vinũ leue conueniret. Et quòd dicitur vinum nocere neruis, veritatem habet de potenti, & de assumpto in magna quantitate: conuenit autem ne stomachus debilitetur. Ideo tenue vinum darem, non album: licet Galenus album exhibeat, vt prouocet vrinã. Nos autem eligemus ciresolum, vulgari sermone rosseto nuncupatum. In reliquis rectè se habeat. Factis autem euacuationibus, nũquid modicum theriacæ vel Mithridati cum modico zucchari rosati cõueniret? Quæsiuit D. Marcus Alcherius ea de re, & conclusum fuit quòd sic, in modica quantitate, puta ad quantitatem fabæ, & raro: quia dicebat Montanus ex Galeni sententia, medicamẽta ista non conuenire pueris: ex hac enim medicina concoquetur materia, corroborabuntur membra, & materia resoluetur. Et pro corroboratione cerebri, & cordis proposuit Diamuscum dulce cum corallis rubeis, & cum zuccharo, & aqua rosacea, vt fieret confectio: Pro confortatione autem iuncturarũ proposuit fomentationẽ ex lacte, cum rosis, floribus camomillæ, & meliloti. Vnctionem etiam ex radice ebulorum ad quantitatem ℥ j. cum olei rosacei ℥ vj. ad consumptionẽ tertię partis. Et vltra confortationem ad resolutionem materiæ existentis in iuncturis, proposuit vnctionẽ ex olei rosati ℥ ij. & olei de

terebinthina ℥ j. Superius minoratiuũ fuit prætermissum, quod tale est:

℞. Electuarij lenitiui ℥ j.
Cum zuccharo fiat bolus. vel fiat potabile hoc modo:

℞. Electuarij lenitiui ℥ j.
Syrupi rosati solutiui ℥ j.
Cum aqua cichoreæ quantum sufficit, fiat potio.

Consult. XXX. *De apoplexia terminata in paralysim dextri brachij & cruris, cum diminutione earundem partium, pro nobili Illyrico.*

HIC nobilis vir accesit in Italiam cum literis etiam Regijs subscriptis manu Ferdinandi, quæ iubent subditis, ac rogant exteros, vt pro viribus suis iuuent strenuum & egregium hunc militem, hanc præcipuè ob causam vt curetur à paralysi, quam ipse dicit se habere in dextro brachio & crure: & dicit eas partes plus cæteris diminutas, ita vt suspicetur ne tandem destruantur & deueniant ad sphacelismum vel syderationem, & ita pereant. Licet autem hoc præcipuè petat, queritur tamen etiam de quibusdam cõsequentibus anno elapso, incidisse se ait in quãdam apoplexiam, ex qua remansit hæc paralysis. Sed ante hoc tempus passus est varia symptomata, quæ omnia nascuntur ab vno eodemq; principio, videlicet à destillatione catarrhi à capite in partes subiectas, quæ facit diuersa symptomata, prout in diuersas partes descendit. quandoque ad iuncturas & brachia descendit, vt non posit mouere: aliquãdo ad ventriculum, & habet appetitum vomendi, non vomit tamen, sed longo tempore continuè expuit pituitam. Et dicit

vnum animaduertendum, quòd cùm à medicis purgatus esset & missus sanguis, incidit in difficultatem omnium motuum: & cùm mitteretur ad balnea & ingrederetur, secuta est diminutio sensus & motus, & omnium virium prostratio, quæ diu durabat, ita vt tantùm ossa & pellem habere videretur. Id totum medicorum culpa factum ait, se autem interim non conualuisse. Vtrum hoc modò sit ex vitio medicorum, nec ne? Ex pituitæ multitudine esse ortũ constat: est enim subiectus maximè pituitę generationi, quæ tota à capite orit: quia ipsemet à capite descendere sentit. Cõqueritur & de alijs, sed hæc sunt præcipua, ad quæ reliqua consequuntur. Vnum aduertendum est, quod possumus conijcere ex habitudine totius corporis, ex ratione victus præcedentis, quòd habet caput valde subiectum generationi pituitæ, hepar præcipuè calidum: nam ex colore, habitu corporis, amplitudine venarum, hoc hepar calidum ostenditur. Qui autem habent hepar calidum, subiecti sunt multis euaporationibus ad caput, & destillationibus. Et reddit rationem Galenus III. de locis affectis, de dolore capitis, cur facilè omnem repletionem capitis patiantur. quòd si caput etiam humidum fuerit, eius etiam ratione plura excrementa aggregantur. Et ideo non mirum est, si hic vir fuerit subiectus plurimis destillationib. & repletus pituita generata in capite, quæ mucus propriè vocatur à Galeno, cùm distinguitur à pituita generata in ventriculo. Habet igitur ortum hoc ex naturali dispositione: & quidem signa sunt tale fuisse caput. Refert autem ipse, quòd à principio ortus habuerit plurimas excrescentias circa caput: primò nodum quendam seu duritiem circa oculum dextrum, quem incidere oportuit, vt adhuc ex cicatrice apparet: in ea

parte poſtea paralyſim paſſus : in parte ſiniſtra alias habuit excreſcentias, quæ quales fuerint, neſcit cõmodè exprimere, cùm interdum nõ ſit idoneus. Cõſuetus eſt plurimum expuere, & varias paſſus eſt ægritudines ex deſtillatione catarrhi. Sic conſtituto corpore, exercuit artem militarem, & gladio multa acquiſiuit: habet (vt aiunt) x x x. caſtella, quorũ maiorem partem gladio acquiſiuit, vir ſtrenuus, & qui multa animi accidentia paſſus eſt, ſeditiones cum alijs & bella inteſtina, & in ijs amiſit multa, multa etiã ab alijs acquiſiuit. Ad hæc acceſsit ratio victus: plurimùm bibit, nec enim etiam cùm moderatiſsimè bibit, bibit minus ampla ſitula, & tamẽ quærebat vtrũ ſufficeret. Ego, quia in tempore ſanitatis decuplo plus ſe bibere dicebat, permiſi ratione conſuetudinis. Plurimũ igitur bibere ſolitus, & optimè viuere: nam bene accõmodatus eſt in omnibus rebus. Nam interdum habet cẽtum currus vini optimi. Acceſsit igitur ratio victus, quæ diſpoſitionẽ naturalem corporis iuuit, & nunc eſt in tempore ætatis paracmaſticæ, & eſt x x x x. annorum, in primo ſenio, vbi deficit calor. Et quia ſic vixit, & corpus cõmodum ad ęgritudines habẽs, nõ mirũ ſi inciderit in tam leuem apoplexiam, ſi modò apoplexia fuit: ea non amplius laborat, ſed tantùm cùm aliquid molitur, adhuc patitur vertigines, quę ſunt, vt & reliqua ſymptomata, ad imbecillitatem capitis referenda. Ab ea apoplexia curatus, nunc habet paralyſim, quæ potius eſt ex relatione ſua, quàm ex ijs quę apparẽt, quod cognoſcatur. Dicit membra lateris dextri minora, ſed non apparet: nam etiam filo menſuram accepimus. Dicit ſe habere difficultatem in motu, illud nos credere neceſſe eſt: ſed video tamẽ non minus regere gladiũ in omnes partes, quàm aliquis validiſsimus. Sed di-

cit

cit se in eo motu magnũ laborẽ pati in ijs partibus, & in omnibus articulis impedimentũ: nihilominus validiſsimè mouet. Pollex aliquanto magis illi à manu diuulſus in vtraq; manu, maximè tamẽ in dextra: fortè in ſitu eius digiti morbus eſt, quanquã neſcio an id ſit ei naturale. Eſt præter hoc vnũ aliud: multa imaginatur quę nõ ſunt. Diebus elapſis cùm optimè haberet, quidam amicus ad eum accedens, manus illi cõpreſsit, & poſt ipſam cõpreſsionẽ deterius ſe habere ait, cùm tamen non poſsimus aduertere. Habet & oculos truces, qui ſignificant animi intentionem acrẽ: & ratione ætatis x x x x. annorũ, & etiam temperaturę, abũdat humoribus aduſtis, quę omnia obſeruanda. Tota hac hyeme, & à principio cùm nihil aliud cogitarẽ, ſemper proteſtatus ſum me ſolum nõ aggreſſurum curam illius: & quanquam erát qui illi perſuadere vellent, vt tum inciperet, & illi integram ſanitatẽ pollicerentur: ego tamẽ nolui eam aggredi, niſi in vere, & quidẽ non ſolus facere volui. Eſt obedientiſsimus, omnia facit quæ iubent medici, & diligenter, vultq; curari. Tota hyeme vnctiones & linimenta habuit, pilulas item ex hiera, rheubarbaro, & agarico diuerſas, ſed dimittere coactus, quia ſimplices melius operabantur & educebant pituitam, quod mirum eſt, ita viſcidam, vt non poſsit auelli à pelui: abundat enim pituita maximè, vt ſi quod corpus aliud. Sed præter hoc habet aliud: circa regionẽ ſtomachi in latere dextro habet excreſcentiam aliquam, vt nodus vel ſcirrhus: eſt tumor languidus, qualis eſt in hernioſis. Neſcio an ſit hernia ventris prope ventriculum, ita vt ſiphac, vt Arabes vocant, vel peritonæum ruptum, & aliquid omenti excidit, quod faciat herniam, ſicuti ſolet fieri in partibus inferioribus. Quod ſi non eſt, difficillimũ erit dicere

quódnam genus excrescentiæ sit. Non est scirrhus, nec glandula: si quid est, erit hernia, & quidem est casus valde rarus. An possit curari? Quo ad morbum, dicerē facilem curatu: quia paralysis leuissima, sine deperditione sensus, nec cum ablatione motus est. Magna enim dicitur paralysis, cum amissione vtriusque: parua, cum perditione motus. hęc est tantùm cum diminutione motus, vt ipse dicit. Sed habet alia difficilia: est confirmata paralysis, & sequuta apoplexiam: nec curatus est, cùm tentatet curam tempore morbi recentis: est in primo senio in ætate paracmastica: caput habet perpetuò generans pituitam: nec satis per omnia obediēs, quia si vinū prohibeas, vitam adimes: & si parum bibat respectu consuetudinis, multum tamen est ratione morbi, & parum se exercet. Hæc impediunt curationes vt metuam: ideo anceps sum propter rationes ancipites. Si mihi tamen curandus sit, vt hodie est, sic aggrederer curationem. Primò exquisitissimè purgarem, & ideo maturè incœpi, vt non vna vice, sed vt pluribus euacuare possim. Accepit minoratiuum ex flore cassiæ, quę eduxit pituitam plurimam cum bile non pauca. Iam syrupos accepit non paucos de betonica & cichorea, ad concoquendam bilem & pituitam: quia vtrunq; respexi in decoctione materiæ: & bene conferunt, quemadmodum ipse dicit. Purgarem cum euacuantibus pituitam, cum cōfectione hamech, vel pilulis cochijs, vel aggregatiuis, & cum his in quibus agaricus & colocynthis ingreditur, quæ educunt pituitam & humores crassos, & simul respiciunt ad humores crassos, & ad humores adustos, habent enim scammoniū, & myrobalanos. Ideo idem est apud me dare hoc vel illud, quia eadem intentio est euacuare humores crassos & adustos. Semel

pur-

purgato corpore, post aliquot dies iterarem euacuationem, & postmodum vbi tempus balneorum aduenerit, ad thermas eum mitterem: est enim corpus, quod aptissimum est vt accipiat eas secundum omnem modum administrandi. ventrem, ventriculum sesquipedalem habet, aptus est vt bibat: & quanquam hepar calidum est, non tamen ita poterit nocere, si præsertim muniamus & defendamus hepar refrigerantibus, vti consuetum est. Habet caput humidissimum, aptissimũ vt accipiat stillicidium. Et quia de iuncturis etiam queritur, nataret in ijs, & vteretur etiam tutò. Quid post balnea faciendũ sit, postmodum scribemus, cùm intellexerimus quid balnea profecerint. Sed quia imaginatur multa, oportet attendere humorem melancholicum, quem abundare video, quod etiam ipsa facies indicat. Sed quid de eo faciendum sit, tempus indicabit, vbi primò euacuauerimus. Vnum omisi, quod ad sanguinis missionem attinet. Dicerem mittendũ quamcitissimè: sed vnum est quod me impedit: dicit se antea ex incisione venæ incidisse in priuationẽ sensus & motus, atque ita defecisse, vt tantùm ossa & pellis remanerẽt. Id sanè siue sit imaginatio quædã, siue verum sit, ita vt sit secta vena à medico imprudẽtiore, humoribus crudis abundantibus in corpore, qui attracti ad venas illa symptomata excitarunt, tutius erit eum primò euacuare à pituitoso humore, & postea videre de missione sanguinis. De casu virtutis nõ est quod vereamur: est corpus robustũ, & facilè se poterit recreare, vbi semel atq; iterum biberit: habet optima vina, nec est quod properemus in eo: vult enim in consilijs medicorum consistere, donec integrè sanetur.

Consult. XXXI. Pro eodem nobili Illyrico.

CVratio, quæ in tota hac hyeme est facienda à sua D. modò infrà scribetur. Primò omni diligentia conabitur sua illustrissima D. habere rectam rationem victus, sine qua sanitas acquiri non potest. Cauebit igitur quàmaximè ab aëre frigido & ventoso: & exercebit corpus suum mane & serò ante cibum, saltem per horam, exercitio mediocri, vel deambulando, vel equitando, vel alio motu se mouendo, donec totum corpus calefiat notabiliter, & maiorem faciat anhelitum: postea quiescat circa horam saltem dimidiam: deinde sumat cibum, qui quidem sit in quantitate quantum S. D. bene ferat, seruata sua consuetudine, & natura. Sed sit ille cibus vnicus, & simplex: multitudo enim epularum destruit vires ventriculi, malosq; & putridos humores in toto corpore generat. Vinum eligat album, vel rubeum, clarũ, quod sit purgatissimum, limpidum, & transparens, nõ dulce, neq; acidum, sed medij saporis, quod bibat temperatè. Et ante omnia caueat ne inter cœnã & prandium bibat, hoc enim illi maximè nocet. Carnes, quas comedet, erunt vitellinæ, hœdinæ, cuniculorum, gallinarum, caponum, perdicum, & auium campestrium. A carnibus antiquis, vt est bubula, omnino abstinebit, & à carne porcina, siue recens, siue salita fuerit. Item abstinebit ab omni genere piscium, à pastilibus, à lacticinijs, & præcipuè à caseo. Sit contentus prandio tantùm & cœna, nil vltra comedat siue noctu, siue interdiu. Quotidie curet habere beneficiũ alui: quod si defecerit, & rarò fæces emiserit, vtatur aloë non lota vna hora ante cœnam pondere scrup. duorum tertio quoq; die in forma pilularũ. Ab vsu

veneris

veneris abſtineat: eſt enim ægritudini ſuę quammaximè aduerſus. Hac ratione victus adhibita exactè ſingulis ſeptimanis caput abluet circa horas veſpertinas more infraſcripto. Fiat lixiuium ſatis acre ex cinere forti, & in eo lixiuio decoquantur folia maioranæ, ſtœchados, roſarum, radices aſari, & facta decoctione & expreſsione dictarum herbarum, poſtea accipiatur quantitas lixiuij quæ eſt neceſſaria pro vna ablutione, & in ea imponantur drachmæ duæ agarici inciſi, & inuoluti in panno lineo, & bulliat aliquot ebullitionibus, poſtea fiat fortis expreſsio, & colatura. Et ex hoc lixiuio lauet caput, & barbam, cum ſapone odorifero & muſcato. Item ſingulis diebus in introitu lecti vngat omnes vertebras colli in ea regione, quæ dicitur nucha, & declinet cum eadem vnctione ad totam ſpatulam dextram, & brachium. Vnctio erit infraſcripta, & adhibebitur hæc vnctio calefacta:

℞. Olei vulpini antiqui
Nardini
De coſto ana ℥ j.
De euphorbio ℥ s.

Miſce, & vtere, prout dictum eſt ſuperius. Item ſingulis diebus comedat vna hora ante prandium rotulas duas ex confectione infraſcripta:

℞. Garyophyllorum optimorum
Nucis muſcatæ
Cinnamomi ana ℈ iiij.
Zedoariæ
Zingiberis ana ʒ s.
Piperis longi
Albi ana ℈ j.

Pulucrizentur omnia per ſe, deinde miſceâtur cum ſaccharo albo, & aqua betonicę, fiat confectio in ro-

tulis pondere drach. duarum, de quibus singulis vicibus duas accipiat, prout dictum est. Item

℞. Agarici electi ℥ s.
Aloës ʒ ii.
Nucis muscatæ
Cinnamomi
Garyophyllorum ana ʒ j.

Pulverizentur omnia per se, deinde misceantur, & cum syrupo de stœchade fiat magdaleon, de quo singulis vicibus formentur pilulæ pondere drachmæ vnius, sumendæ in aurora, in septimana semel, & eo die custodiat se ab aëre, & ab omni motu corporis, aut animi. His ita peractis accedet, Deo adiuuante, ver, in quo fortasse cum diuino auxilio se sanum percipiet. Sin minus, eadem diuina fauẽte gratia aggrediemur perfectã curationem, quam polliciti sumus, ad laudem Dei omnipotẽtis, qui viuit ac regnat per infinita secula seculorum.

Consult. XXXII. *Pro eodem, continens curationis factæ ordinem.*

Irca principiũ hyemis M. D. XLVI. accessit ad nos nobilissimus ille vir Illyricus natione, cum paralysi diminuta totius dextri lateris, præcipuè tamen manus & brachij, qui quemadmodũ ipse referebat, plurima varijs in locis expertus fuerat, diuersorum medicorum vsus ad suam salutem recuperandam opera: habuerat etiam Venetijs peritorum medicorum consiliũ. Quibus omnibus ita instructus cùm ad me tandem peruenisset, intuitusque essem anni tempus atq; aëris constitutionem frigidam, in qua versabamur, ętatem decidentiæ (agit enim XL. annum) morbi speciem nõ tantùm natura frigidi, sed etiam longo tem-

eo tempore confirmati, nolui tentare curationem, quam ego eo tempore deſperabam. Et ita planè & explicitè quemadmodum ſentiebam, ſuæ Dominationi declaraui, talem curationẽ tunc omnino non eſſe tentandam: ideo ei perſuadebam, ſatius eſſe vt in patriam abiret, rediturus deinde tempore magis opportuno. Cumq; D. S. decerneret ſe hic actuiam quod ego conſulerem, quantum ad curationem attineret, præſtare iudicauit tota hyeme morari potius in Italia, verno tempore poſtea curandũ, quàm tantum itineris eundo & redeundo fruſtra conficere, à me petens interim, vt quæ expedire viderentur mihi, ſaltem ad præſeruandum corpus in tota hyeme diligenter præſcriberem. Cui rei cùm eſſet planè ſatisfactum, aduentante tandem vere curationẽ aggreſsi ſumus, conſilio etiam ſimul adhibito alterius excellentiſsimi medici. Nunc tandem à me petit ille idem Illuſtris dominus, vt ſicut præſcripſi quæ ad præſeruandũ facerent in præterita hyeme, ita nunc deſcribã, quæcunq; & ego & alter medicus ille conſuluimus pro curatione à principio vſq; ad finẽ, nihil omittentes omnino, & aliud addentes quęcunq; facere deberet poſt curationem, quod iam à principio commemorabitur. Volentes igitur huic ſuæ petioni ſatisfacere, dicimus conſilium noſtrum hoc vere eſſe, totum corpus primò exquiſitiſsimè purgare & miſsione ſanguinis, & pharmacia. Deinde purgato corpore, ad attenuanda & corroboranda membra pituitoſo humore refertiſsima, primò Aponenſes aquas biberet, deinde in ijſdem lauaretur, deniq; vapores quoq; & lutum earundem thermarum affectis membris applicaret. & ex hac curatione ſperabamus illud commodè ſucceſſurum, quod in tali caſu ſuccedere poteſt. Sanguis igitur miſſus fuit à com-

muni vena nō quidem dextri lateris, ne ad affectum tota materia traheretur, & totus etiam affectus per sanguinis mißionē magis etiam refrigeraretur, sed sinistrum potius elegimus. Euacuationes verò fuerunt infrascriptæ. Pro minoratione accepit:

℞.Floris caßiæ ℥ xij. Cum saccharo fiat bolus. Deinde syrupos:

℞.Syrupi de cichorea simplici
De betonica ana ℥ j.
Aquæ Iuæ arteticæ ℥ iiij.

Misce pro vno, & sic pro alijs septem. Post septem syrupos, sequentem habuit medicinam:

℞.Caßiæ ℥ j.
Confectionis hamech ℥ s.

Misce, cum zuccharo fiat bolus, accipiēdus in aurora cum custodia. Post hanc pro vberiori præseruatione sequentes sunt ordinati syrupi:

℞.Syrupi de betonica
De cichorea
Oxymellis simplicis ana ℥ vj.
Decocti betonicæ
Cichoreæ ℥ iiij.

Misce pro vno, & sic pro alijs. Post septem syrupos iterum exhibita est medicina:

℞.Floris caßiæ ℥ vj.
Confectionis hamech ℥ s.
Decocti betonicæ
Cichoreæ quantum sufficit.

Misce pro potu.

CON-

Consult. XXXIII. De destillatione à capite, ulceribus, animi deliquijs, epilepsia, imaginationibus melancholicis, & alijs plurimis, pro Marchione quodam Montisferrati.

Vpposita tali tēperatura nobilissimi viri, qualem audiuimus, quę dupliciter est inæqualis: primò secundum totum, cùm recedat à temperamēto per calidum & siccum: secundò per membrorum nobilium inæqualitatem & contrarietatem: est enim, vt refertur, frigidioris ventriculi, & calidioris hepatis. Supposita inquā huiusmodi temperatura, dicamus hoc corpus paratissimum esse ex propria sua natura ad multa magnarum ægritudinum genera, & perpetua præseruatione egere. Quandiu ergo fluebant hæmorrhoides & sanguis etiam è naribus, vtrunque magna etiam copia, vt intelleximus, & quandiu fistulam in ano apertam & fluentem sustinuit ob tales diuersiones, purgationes, & deriuationes, corpus hoc aliquantò melius habuit: vbi verò omnia suppressa sunt, non sine ratione destillationes, vlcera, animi deliquia, & fortè etiam accessiones epilepticæ, imaginationes melancholicæ, febres acutæ, pustulæ, & exanthemata in cute, stupores & grauitates capitis, aliaq; id genus succesiuè infestarunt, infestantque nobilissimum virum. His ergo omnibus multisque alijs, quæ proculdubio progrediente ætate succederent, nisi vita intercipietur, prouisurus, proponam duo cōmunia necessariò tam in præseruatione, quàm in curatione seruanda: primò diligentem victus rationem: secundò auxilia quę haberi possunt, tum per pharmaciam, tum per manuum operationem. Quantum ergo ad victus rationem, circa aëris

qualitatem consulo, vt omnes vitet excessus tam caloris quàm frigoris: propterea æstate atq; hyeme regetur diligentius quàm temporibus medijs: æstatis enim calor sanguinem adurit, & humorem præparat melancholicum: hyemis verò frigiditas auget ventriculi imbecillitatem, crudos humores & flatus generat, & in his omnia sunt semina ægritudinum. In vtroq; ergo excessu ea cura adhibenda est, vt æstate à caloris iniuria, in hyeme à frigore, quantũ fieri potest, se muniat atq; defendat. Somnum & vigilias ita moderetur, vt longè magis inclinet ad somnum: longè enim præstat in tali temperatura somnum excedere, quàm vigilias. Nihil autẽ magis perniciosum sibi existimet quàm animi insignes molestias, siue fuerit ira, siue mœstitia, siue timor: hæc enim omnia tanquam venena caueat humores corrumpentia, membris principalibus perniciem afferentia, concoctionem omnem impedientia. Quærat igitur omni ingenio lætè & iucundè cum gratis amicis viuere, occasionesq́; omnes alterandi animi euitet. Vsum veneris neq; omnino interceperim, neq; admodũ concesserim: parcius tamen eius vsum eligerem ad excitandum potius corpus, quàm resoluendum. Caueat quammaximè ad venerem accedere vel post plurimos animi aut corporis motus, vel post ciborũ plenitudinem. Studeat singulis diebus excremẽta corporis reddere. Quòd si vel natura vel ægritudine fuerit impeditus, erunt remedia salutaria, vt tribus horis ante prandium vel tres drachmas terebinthinæ deglutiat, vel ius pulli, in quo decoctæ sint betæ, malua, mercurialis, & pruna dulcia, vel vt sumat cochlearia duo optimi aceti scillitici, vel vt manducet ac deglutiat drach. mediam optimi rhabarbari: hæc enim omnia excremẽta alui optimè educẽt, ac mem-

bra

ora naturalia ſine læſione corroborabunt. Corporis autem exercitio, quantum fieri poteſt, congruis horis incumbat, quæ erunt maximè matutinæ, ſitq́; exercitij genus longum potius quàm velox, vſq; ad inſignem anhelitus mutationem & cutis humectationem: notumq́; illi arbitror poſt exercitium muniendum corpus ab aëris frigidioris iniuria, atq; in loco tepido quieſcendum, neq; ad cibi ſumptionem accedendũ, niſi vbi prorſus quieuerit anhelitus, & totius corporis aduentitius calor, ita vt omnia ad priſtinum ſtatum redierint. Quantum ad cibi potusq́; rationem attinet, obſeruetur præcipuè ne ingeratur nouus cibus, niſi priſtinus prorſus concoctus fuerit & diſtributus. quo errore ſicut pleriq; omnes delinquunt, ita ab eo maximè cauendum eſt, tanquam ab omnium malorũ fonte & origine. Accedat ergo ad cibum cum naturali fame, quod vt fieri poſsit, parcè comedat ac bibat tam in prãdio, quàm in cœna: imò ſi bis in die comederet, corpus illud non toleraret, vt multi non tolerant. Laudarẽ vt potius ſemel tantùm ſingulis diebus veſceretur, quàm aſsiduè importunis cibis ſibi cruditates & humorum putredines compararet. Et hoc caput eſt & fundamentum curationis totius, ſine quo reliqua omnia corruent, & neceſſariò deſtruentur. Caueat etiam à ciborum varietate, ex ea enim prauitas concoctionis, putredo, cruditas, ſatietas nauſeatiua, humorum malorum redundãtia, & omne ægritudinum genus producitur. Sit ergo vnico cibo contentus, eligatq́; qui optimi ſit alimenti. Vinum quærat maturũ, colore medium & ſubrufum, ſubſtãtia tenuiſsima, lucidum, & tranſparens, neq; acidum, neq; adſtringens, qualia multa ſunt circa Mediolanum. De particulari autem ciborum electione nihil dicendum arbitror, cùm ni-

hil vulgatius, nihil omnib. magis expoſitũ ſit, quàm ea maximè expetenda quæ ſint optimi nutrimẽti, & facilis concoctionis : credoq; hæc omnia ſuæ Dominationi iam vſq; ad faſtidium inculcata. Hæc igitur ſatis erunt quantum ad totam victus rationem attinet. Reliquum eſt ad ſecundam partem propoſitam accedere, quæ circa medicationem & chirurgicas operationes verſatur. Pro medicatione igitur compertum habemus, corpora inæqualiũ membrorum perpetua præſeruatione egere : quacunq; enim diligenti cura circa victus rationẽ adhibita, neceſſariò tamen pluribus excrementis redundant, quæ niſi optimè euacuentur, morbos pariunt. Ergo bis ſingulis annis hoc corpus euacuandum iudicamus, vere inquam & autumno: poſſeque euacuationem hoc fermè modo perfici:

℞. Floris caſsiæ ʒ x.
Rhabarbari pulnerizati ℈ ij.

Miſce, & fiat bolus cũ zuccharo ſumendus manè ante cibum. Sequenti die bibat infraſcriptũ ſyrupum:

℞. Syrupi de cichorea Nicoli completi
Mellis roſati colati ana ℥ j.
Aquæ boraginis ℥ iiij.

Miſce pro vno, & ſic pro alijs vſq; ad ſeptẽ. Deinde accipiat huiuſmodi ſyrupum, vel pharmacũ potius:

℞. Confectionis hamech ʒ iiij.
Syrupi roſati ſolutiui ℥ ij.

Cum aqua boraginis fiat potus breuis, ſumendus in aurora cum cuſtodia. Quòd ſi fortè à potione pharmaci abhorreret, loco eius ſumi poſſent pilulæ aggregatiuæ pondere ʒ j. s. vel bolus confectus ex ijſdẽ, drachmis iiij. Confectionis hamech cum diacatholiconis drachmis ſex. Perfecta hac euacuatione, per quatuor ſubinde dies laudarẽ vt manè & ſerò ante

rò ante cibum vnciam mediam sacchari rosati deglu
iret. Quòd si etiam in purgatione veris post secun
dum syrupum mitteretur sanguis è basilica dextri la
teris, crederem hoc pręstātissimum fore. Et hæc pro
annua purgatione. Pro membrorũ corroboratione
præstantissimum esset, si bis singulis mensibus, imò
etiam ter sumeret tribus horis ante prandiũ bolum
confectum ex drachma vna optimi Mithridatici, &
drach. quatuor zucchari rosati. A reliquo pharma-
corum genere cõsulerem vt postea abstineret: neq;
enim tot inculcare corpori præsertim debili profi-
cuum est, cùm omnia illud habeant commune quòd
humanæ naturæ aduersentur, secundum propriam
substantiam. De stillicidijs, & potu aquarum ther-
marũ, dicam quod sentio. Primò stillicidia in com-
missuris capitis prorsus respuo in hoc clarissimo vi-
rò: est enim melancholicus, & augeretur exiccatio
cerebri, quo nihil deterius melancholicis. Præterea
caput, iudicio meo, destillationem illam nõ patitur,
quoniam suapte natura nõ humidum sit, imò potius
siccum: sed destillatio prouenit ob multũ vaporum
ascensum, quo caput iugiter repletur. Est autem hoc
maximè commune: primò, vt quicunq; calidi hepa-
tis sint, ad repletionẽ capitis sint paratissimi, quem-
admodum affirmat Galenus tertio de locis affectis.
secundò, quicunq; frigidioris ventriculi sunt, perpe
tuam habẽt materiam crudorũ vaporum per vias la-
tas caput replentium. Non est igitur mirum, si cla-
rissimus vir patiatur destillationes, quamuis etiá sua
pte natura sit sicci capitis, fortè etiam calidi. Quan-
tum autem huiusmodi cerebri temperaturis stillici-
dia thermarum sint aduersa, testatur Galenus sexto
de sanit. tuenda. De potu verò thermarum, fortè si
quæ essent tẽperatiores, non nocerent, cùm & mem-

bra naturalia euacuarẽt, & obstructiones aperirent, & robur etiam adderent. Hæc tamen iuuamenta fluxa temporaneaque essent, quibus postea succederet exiccatio ab omni thermarum genere inseparabilis: quã exiccationẽ quæ incõmoda vitæ consequantur, omnes medici norunt. Ex his facile est videre, quid ego de aquis thermarũ sentiam. Quantum ad chirurgicam attinet operationẽ, laudo primùm, vt quacunq; arte fieri potest, commodè fistula renouetur: plurima enim mala & orta & oritura arbitramur ex illius fistulæ suppresſione. Quòd si etiã hæmorrhoides prouocarentur, quibus & antea fuit subiectus, fortè & fistulæ vicem supplerent. Sed præterea summopere laudo vt cauteria fiant, non circa humeros, imò in vtraq; tibia in loco consueto. Membra enim naturalia sunt illa, quæ patiuntur, & caput in consensum trahitur: & ideo auersiones circa inferiora sunt faciendæ, credoq; ex crurum cauterijs non mediocre successurũ iuuamentum, præcipuè si reliqua quoque instituta conuenerint. Omninoq; illud concludimus, necessariò aperiendos esse plures veluti fontes, quibus redundãtes huius corporis materiæ continuè deriuentur, auertantur, & expurgentur.

Consult. XXXIIII. *De dispositione catarrhosa cum uentriculi imbecillitate, pro uiro* LVIII. *annorum.*

SI bene considero casum huius Magnifici viri, cognosco semper fuisse, dum erat iuuenis, sanum & inculpatę valetudinis, vt de nulla re conquereretur: sed succedente ętate, curæ illi maiores erãt, & aër in locis vbi degebat, deterior fuit, ideo passus est dispositionem præter naturã. Atq; ideo non confero rationẽ morborum,

borum, quibus affligitur, ad causam aliquam intrinsecam, seu temperaturam aliquam membrorũ: quia, vt dixi, cùm fuit iuuenis, benevaluit, & cùm iam consenuit, pessimè valet: est enim in secũdo senio. Nam primum senium in septimo septenario, id est, anno XLIX. finitur: ipse habet LVIII. annos: senectus verò ipsa morbus est, sequuntur enim eius multa incommoda, & prę cęteris in ea omnes coctiones fiũt dęteriores: nam calor imbecillior cùm sit, multiplicantur excrementa, præsertim in eo qui non habet rationem senij, vel propter necessitatẽ, vel propter electionem. Nam, vt audio, fuit in infortunijs patrię & bellis continuis, magnas curas animi habuit, aër mutatus in deterius, & ratio victus in cibo & potu commutata est, & nõ semper fuit eadem per omnes ætates eius. Ad has causas accedente senio, incidit primùm in has ægritudines: nam queritur de ventriculo, qui habet insignẽ frigiditatem quam percipit. Nec mirum si in hac ętate & tot causis accidentibus fiunt cruditates, & pituita in ventriculo multiplicatur, quæ facit frigiditatẽ: & quia flatuatur sæpe, ideo inflationes in vẽtre superiore & inferiore percipit, vt multos emittat flatus & ructus, & ex illis emissis percipit iuuamentum, & cùm flatus intercipiuntur interdum, vt exire nequeant, faciunt vertigines, sed subitò transeunt, quia flatus est & statim euanescit: sed vbi materia crassior & crudior ad partes alias præcipitatur, vt ad colon intestinum, & ibi flatuatur, nec exire potest, incidit in passiones colicas, & summis angustijs afflictatur, donec educatur clysteribus. Quando in hypochondrio dextro vel sinistro acrem dolorem percipit, tunc postea vrinas arenosas emittit, quia materia quæ facit calculos, est pituita, quæ postea adurĩ in renibus vel vesica ibi col-

lecta, vt docetur in libro de affectibus renum, quia
aſcribitur Galeno, ſed reuera non eſt Galeni. Ideo
mingit cum dolore, quia calculi minuti adhuc exi-
ſtunt. Et aliud etiam patitur, cùm flatus illi ad caput
aſcendunt, quod iam omnino eſt imbecillius reddi-
tum propter frigiditatẽ, & inde maximè patiẽ ab il-
lis, & etiam propter debilitatẽ alimẽtum proprium
non conficit, quo fit vt deſtillationib. laboret, quas
omnes ſenes patiuntur. Hippocrates verò dicit, ca-
tarrhos in ſenibus difficulter curari: quod quidem à
Galeno in cõmento exponiẽ, difficulter, id eſt, nun-
quã. Quòd verò in hoc nobiliſsimo viro catarrhus
deſtillet & defluat ad partẽ poſteriorẽ capitis ad oc-
cipitium, cauſa reddi poteſt, quòd illa pars ſit in eo
imbecillior. Nam ſemper in corpore eſt vna pars de-
bilior quàm alia, etiamſi neſcimus cauſas, ideo dolo-
res ibi ciet, vt nõ poſsit mouere caput, & totum bra-
chium dextrum: in ſiniſtro nõ tam inſigniter crucia-
tur. Hæ ſunt cauſæ omniũ ſymptomatum: inter om-
nes tamen præcipua eſt ſenectus, ratione cuius mul-
tiplicãtur cruditates, quæ occupant varia membra.
Quòd autẽ integrè curari poſsit, difficillimũ eſt af-
firmare, id enim nõ fiet niſi reſtituaẽ in iuuentutem.
Iam accedit ad climactericũ maiorẽ, quem cùm eua-
ſiſſet Auguſtus Cæſar, ſacrificauit dijs. Huius recor-
detur, & ſe regat, ſicuti debet in hac ætate. Nunquã
curabitur quin habeat catarrhũ: nec erit eius ventri-
culus tam robuſtus, ſicut fuit ante annos x x x. aut
x x. ſed tantũ lucrabitur ex optimo regimine, vt me-
lius viuat. Primũ oportet vt habeat victus rationem
conuenientem morbo & ętati, & vt curet coctiones
ne generentur cruditates. Vtatur cibis boni nutri-
menti, & excremẽti pauci, vt generent bonũ ſangui-
nem. Sit cibus facilis concoctionis, & non redundẽt
in quan-

n quantitate, & non ſit multiplex. Non bibat poſt prandium aut cœnam, nec ſtatim à cibo dormiat, & cœnabit ſicut fert natura. non tantũ niſi duabus horis poſt cibum eat cubitum, interim ſenſim deambulabit, vt bene deſcendat cibus. Manè ſurgat, & matutinis horis antequàm prandeat, ſe exerceat: ita enim reddet multum excremẽtorum, & pluſquàm putet, quod illi multum ad rectam valetudinem conferet. Procuret quotidie beneficiũ alui vt habeat. Quantum verò attinet ad medicamenta, quandoq; autumno & vere vacuatio generalis facienda. Sed ſi habeat rationem victus congruam, & præterea aliquo familiari vtatur remedio per interualla, vt hiera, vel caſſia iũcta cum hiera, quæ melior quàm hiera ſola, quoniam hiera nimium exiccat, ſicut & aloë, non erit opus illis maioribus euacuationib. & vniuerſalibus, quæ extinguunt calorem naturalem. Accipiat quandoque terebinthinam, quæ ad colicam & ad renes vtilis erit, quæ etiam à Galeno laudatur in ſenibus. Quòd ſi vera terebinthina reperiri non poſsit, habemus laricinã, quam etiam Galenus accipiendam in eius locum dicit. Pro corroboratione ventriculi Diacalamenthũ bonũ eſt in ſene: ſed in tot cruditatibus magis laudatur Diatrionpipereõ, quod etiam poſſet miſceri cum ſaccharo roſato. Poteſt etiam admittere lotionem capitis, & ſemper in lixiuio decoquat ℥ j. agarici, in quo valde acquieſco: lauetur autem veſperi caput, nec egrediatur poſtea ædes. Ex vſu balneorum nõ poterit non maximam habere vtilitatẽ, cùm maximis redundet cruditatibus. Si verò quis timeret ſiccitatẽ, ne ex harũ thermarũ potu accederet, dico quòd ea non poteſt fieri, ſi tẽperatè ſumãt, & paucis diebus, quia tunc minus exiccabũt. Deſtillatoria laudo, & caputpurgia, ac maſticato-

ria. quòd si masticen masticabit quotidie, maximè laudarem, quia diuerteret materiam à parte posteriore ad anteriorem: nec noceret, etiamsi quandoq; ad ventriculum descenderet, quia illi etiam conuenit. His non sufficientibus ad cauteria tanquam ad sacram anchoram deuenirem.

Consult. XXXV. *De suppreßione mensium, cum grauitate capitis, pro Magnifica muliere.*

Voniam casus huius Magnificę mulieris futurus est omnino longus (quod illam intellecturã opto) & molestus, ideo erit diligenter ineunda ratio curandi illam. Et hoc velim sibi penitus persuadeat, hanc rationem non assecuturam suum effectum, nisi longissimo tempore: quoniam difficiles morbi non curantur pauxillo momento tẽporis: nam hoc omnibus perspectum est, quòd breui tempore, nil bene efficitur. Hoc ergo pro constituto & supposito habeat, se non liberam euasuram ab his dispositionibus quibus affligatur, nisi diuturnitare temporis, aliter meũ consilium non penderet nucem cassam. Hoc existente fundamento, dico principalem partem curationis suę, consistere in recta ratione victus. Et ideo circa aërẽ hæc diligenter aduertat, vt effugiat aëris frigiditatẽ, ventos cuiuscunq; qualitatis, & maximè nocturnum aërem, nec habitet in locis humidis & subterraneis, & ne prope accedat ad ignẽ, maximè verò capite. Præterea consulo, vt lauet caput semel tantùm in septimana, cum lixiuio dulci, in quo decocta sit camomilla, malua, betonica, & maiorana: & exiccabit caput pannis lineis mediocriter calidis, non multum fricando, sed suauiter exiccando. Hora verò huius lotionis erit commodior vespertina quàm matutina.

Inter

Inter omnia maximè euitabit molestias animi, & irã, quoniam hæc citissimè vitam eripiunt hominibus. Præterea exercebit se moderatè manè, vel domi res domesticas tractando, vel foris deambulando: hoc agat prout illi cõmodius. Item studebit vt omni manè aluus saltem semel respondeat: et si aluus non fungetur munere suo, accipiat quartã partẽ vnciȩ vnius terebinthinæ per horam ante cibũ, quod eam iuuabit in his suis affectibus non mediocriter. Circa cibum, quamuis iam habeat modum viuendi sibi præscriptum in tam diuturno affectu, tamen ego dicam ea quæ sunt magis principalia, & maximè de vino, quod vt cõmodum sit, multùm refert. Habeat ergo vinum pauciferum, clarum, & transparens, subtile, non intensi coloris, optimè maturum, & ante omnia ne sit austerũ. Et de tali vino in prandio & cœna bibat mediocriter, quod non sit actu frigidum, & ideo igni pauxillũ adhibebitur, vt illa frigiditas actu existens, repellatur. Varietatem ciborum euitabit: vnico cibo contenta sit. Fugiat carnes antiquas, vt sunt bouinæ, castratorum antiquorum, aues aquaticas, vt anseres, anates, carnes porcinas tam recentes quàm salitas, nec pisces cuiuscũque generis comedat, nec caseum, nec pastilia. Sed cibus suus erit, pulli, caro vitulina, oua recentia, far, spelta, hordeum, & milium præparatũ in optimo brodio. Pro insalatitio comedat aliquando cappares, cichorium, boraginẽ, & lactucas coctas. Et hic erit suus modus viuendi. Circa verò medicamenta hoc obseruet, vt bis purgetur in anno, hunc in modum:

℞. Floris casiæ ℥ j.
Specierum hieræ ʒ ij.

Cum zucchar o fiat bolus, detur tribus horis ante prandium. Deinde

℞. Syrupi de cichorea Nicoli cum rhabarbaro.
Byzantini completi ana ℥ j.
Brodij pulli, in quo decoquantur radices petroselini, ℥ iiij. Misce pro vno syrupo sic pro alijs. Finitis istis syrupis, accipiat infrascriptam medicinam:

℞. Confectionis Hamech ʒ iiij.
Syrupi rosati solutiui ℥ iiij.

Cum aqua boraginis fiat potio breuis. Detur in aurora cum custodia. Præterea laudo vt acceptis duobus syrupis primis, secetur vena basilica brachij dextri: & si hæmorrhoides appareret, maximè laudarem, vt aperirentur appositis sanguisugis, & postea statim reciperet fumum ex aquā, in qua bullierit camomilla. Item consulo vt sępissimè vtatur zuccharo rosato: vt si singulis diebus acciperet ℥. s. zucchari rosati ante cibum, vehementer laudarem. Item semel vel bis in septimana accipiat drachmā mediam rhabarbari, vel masticando illud, vel puluerizatū miscendo cum ℥ j. vuæ passæ, vel cum zuccharo rosato. Et hic modus est præseruandi hāc Magnificam dominam ad vernum tempus: quo tempore, si placuerit suæ Magnificentiæ, me certiorem reddat de valetudine sua.

Consult. XXXVI. *De catarrho, in quo periculum de tabe, pro nobili* Veronensi.

HIC nobilissimus vir factus est ferè tabidus ob copiam catarrhi defluentis à capite ad pectus & stomachum, vnde extenuatio & macies totius corporis sequuta est, liber tamen ab hectica febre existit. Cuius vt verā curationē instituamus, principio operæprecium est caput exiccare, pectus deinde corroborare, quod vtrunque futurum credimus materiæ euacua-

cuatione. Pro capitis exiccatione puluis ſequens toti capiti aſpergatur:

℞. Sandarachæ		℥ iij.
Maioranæ		
Roſarum rubearũ	ana	℥ vj.
Seminũ ocimi		℥ ij.
Ladani		℥ iij.

Pulverizẽtur omnia per ſe, deinde miſceátur. Quòd ſi non eſſet præſens puluis tantæ efficaciæ vt inde aliquod iuuamentum ſequeretur, vtatur ſinapiſmis, Galeni deſcriptione v. methodi, ex ſtercore columbino. Pro ſtomachi confortatione vtatur ſæpiſsimè zuccharo roſato. Pro catarrhi lenitione, & confortatione pectoris, melle roſato. prȩterea vtatur Diacodio confecto in hunc modum:

℞. Capitum papauerũ	num. xx.
Siliquarum dulcium	℥ vj.
Liquiritiæ raſæ	℥ iiij.

Eximantur è ſiliquis grana, & decoquãtur poſtea omnia in libris xii. aquæ puriſsimæ ad conſumptionem trium partium, vt ſcilicet remaneãt lib. iij. Deinde colentur, & exprimantur. Poſtea

℞. Penidiarum	
Zucchari candi roſati	ana lib. s.

Decoquantur omnia ſimul ad conſiſtentiam mellis, & ſumat de hoc electuario cochleare vnũ in introitu lecti. Prȩterea pro euacuatione catarrhi ſumat ſingulis menſibus bis aut ter hunc bolum:

℞. Specierum hieræ ſimp.	ʒ ij.
Floris caſsiæ	℥ j.

Cum zuccharo roſato fiat bolus.

Aquam bibat in qua cocta ſit farfara, & eam miſceat cum oxyſaccharo. Fiat etiam lixiuium forte, in quo decoquatur agaricus, quo lauetur caput ſemel

vel bis etiã in ſeptimana. Diebus intermedijs aſpergatur puluis iam ordinatus. Per nares attrahat decoctum iridis, arantiorũ, aut maioranę. Poſtremò fiant fontanellæ in brachijs per tranſuerſum, & in cruribus per directũ diuertentes, vt quæ non proſunt ſingula, multa iuuent, vt ſaltem aliquid diuertatur. Veſicatoria ſi fierent in capite, mirum in modum mihi placerent. A cauterijs autẽ capiti adhibendis, etiam ſi viderim in his magnos effectus, abhorreo: nam rarò commodè fieri illa poſſe ſcio, & vt bene fiant magnum ſemper adeſt periculum. Et vidi ego Venetijs puellam iuuenem, & Patauij ſcholarem etiam adoleſcentem, vtrunque in catarrho non deſperato, poſt cauteria facta miſerè interijſſe, cùm tamen ab excellentiſsimo chirurgo & ſine dolore fierent. Huius verò cauſam exiſtimo fibras illas duræ matris tranſeuntes meatus cerebri, & alligantes cerebrum cum neruis cõmixtis, qui ſunt valde ſenſibiles, vnde facta adustione in cauterio ad os vſque, illæ partes facilè læduntur, ad quod ſequunt̃ ſpaſmi. Præterea ſunt quędam capita, quæ ſuturas habẽt valde largas, per quarum cõmiſſuras maiores etiam duræ matris portiones tranſeũt, quæ proinde facilè læduntur. Si tamen hæc cauteria in capite bene fiunt, & non læduntur, aut aduruntur nerui, valde proſunt, ſed eſt magnum periculum. Et propterea Galenus in tota cura catarrhi, nunquam dignatur nominare cauteria, ſed tantùm veſicatorijs vtitur. Arabes tandem, qui ſua omnia habent ex Galeno, cùm viderent veſicatorijs ſe parũ proficere: nam ea quæ recitat Galenus, de ſtercore columbino, & alijs, vt cantharidibus, quia cantharides moleſtiores ſunt propter mictũ ſanguinis, ideo ad cauteria tranſiuerunt, relinquentes veſicatoria: Arabes enim erant ignari anatomiæ, vt quę lege

apud

apud illos prohibita fuit: & eam quam ſciunt, videmus eſſe fragmenta ex Galeno collecta: & proinde hæc non ita diligenter conſiderabant. Sed de his hatenus ſufficiat.

Conſult. XXXVII. *De tremore, ophthalmia ſiniſtri oculi, & reliquis ortis uitio cerebri, pro matrona Leonora Sacrata Fliſcha.*

Vditis & diligenter conſideratis affectibus omnibus, quibus infeſtatur nobiliſſima matrona Leonora Sacrata Fliſcha, iudicauerim primam originẽ eſſe in cerebro, propter paucitatem & malitiam ſpirituum animalium, non ſine tamen materia aliqua frigida deſcendente ad partes affectas. Materiã autem deſcendentem, malitiam, & paucitatẽ bonorũ ſpirituũ fieri ob cerebri frigidam intemperiẽ. Et quòd ita ſit, coniecturas habeo: primò imbecillitatem omniũ intrinſecarum actionum, quæ cerebro propriæ ſunt, ſicut ingenij, memoriæ, & cogitationis: non enim actiones remittuntur, niſi ob intemperiem frigidam cerebri, præcipuè ſi humiditati cõiuncta fuerit. Cùm ergo animalis virtus in cerebro ſedem habens, ſiue ſine ſpiritus vehiculo ſubitò, tanquam ſolis radius omnes corporis partes illuſtret, ſenſumq; ac motum adferat, ſiue vehatur ſpiritu (hoc enim apud illuſtriores Medicos non ſat compertũ habetur) conſtat tamen ſine animali ſpiritu, ſiue præceſſerit, ſiue comitetur, nihil agere poſſe, vel ſentiendo, vel mouendo. Sed ſpiritus animales neque multi, neque boni eſſe poſſunt, vbi fuerit ea, quam prædiximus, cerebri intemperies: quicunq; enim habẽt talem temperiem, primò ſegnes in motu & ſenſu reddunt, deinde aucto incõmodo torpidi: quòd ſi vltra proceſſerit, tre-

pidi,ac tandẽ resoluuntur,incidunt q; in eam,quam paralysin medici vocant.Neq; hîc à me repetendum esse arbitror, tremorem membrorum fieri æquatis, quæ sunt ex parte membri grauitâtis,&.deorsum trahentis,& ex parte animalis erígẽtis:dum enim æqualiter illa quidẽ erigit,hæc verò grauitant, fit tremor ex duobus motibus contrarijs. Quòd autem hic tremor præcipuè fiat ob spirituum paucitatem, ita coniјcio:primò,quòd eò magis tremit sinistrũ brachiũ, quò magis laborat,vel nititur aliquid cõplecti.Cõstat enim ex hoc conatu spiritus resolui, & pauciores fieri, vnde necessariò quoq; tremor augetur,sequiturq; deinde etiam dolor ob intemperiem frigidam confertim ad membra accedentem, scilicet ex spirituũ& caloris subita dissolutione.Preterea dum aliquid acriter intuetur, statim admirando quodam modo brachij tremor augetur, non ob aliam profectò causam,sicuti ego arbitror, quàm quòd spiritus animales ab illo intuitu dissoluuntur,atque ita paucioribus redditis,necessariò tremor augetur.Audio etiam, quòd vbicunque stat,cùm motus ille sit omnium musculorum, qui tonicus à Galeno appellatur, plurimam fieri spirituum exolutionem necesse est,propterea mira etiã imbecillitas totius corporis cõsequitur,ingensq;dorsi dolor : musculi enim qui in ea parte sunt,præcipuè laborauerunt,& ideo sentiunt veluti cõfractionem & lassitudinẽ. Vbi etiam sederit, si difficilis est exurrectio, ad quam causam melius potest referri, quàm ad spirituũ paucitatem? Deniq; illud ita esse manifestissimè arguitur, quòd post quencunq; ingentem motum præcipuè sinistri brachij,dolor ad cor accedere videt̃. quod quidem nihil aliud esse crediderim, quàm quoddam veluti procemiũ lipothymię,scilicet ex spirituũ multa dissolu-

olutione. Quòd autem à labore ſequatur dolor ve-
ementiſsimus,incipiẽs ab ore ventriculi,terminãs
n vterum,cauſam eſſe crediderim, quòd in eo labo
e calor in magna arteria, & vena deſcendentibus
erueat, & in eo feruore humores crudi attenuẽt,
& per ramos eorundem vaſorum deriuentur ad vte-
um, qui poſtea flatuati dolorem tanquam punctu-
æ excitent: ſedatur poſtea flatu cum murmure e-
niſſo ob compreſsionẽ viarum. Cur autem frequen
iſsimè infeſtetur oculi ſiniſtri pulſu, ophthalmiaq́;
aboret,illud ego pati crediderim cùm intumeſcat,
c ſanguine repleatur. Et cur eiuſdẽ ſiniſtræ partis
acies vehementer incaleſcat, inquiſitione dignum
ſt.Id autem fieri crediderim,quoniam vbi dolor &
mbecillitas eas partes occupauerit,calidus ſanguis
& vaporoſus illuc recurrit, remouendi incommodi
cauſa.Eſt enim(vt aiebat Hippocrates) omnium par
tium corporis mutua quædam conuenientia,vt ſua-
pte natura altera alteri ſuccurrat, & ſecundùm om-
nes affectus conſentiant.Si verò etiã pedes intume-
ſcant, de huius tumoris cauſa non poſſum ita exactè
proferre ſermonem,cùm nec tumoris quidem natu-
ram,aut colorem audiuerim. Supereſt tamẽ mihi du
biũ non paruum,nunquid ſit œdematicus, an eryſi-
pelatodes:nam cùm intelligam circa naturalia opti-
mè habere,fortè humor aliquis calidus & craſſus ad
eas partes decumbit ob hepatis caliditatem:& cùm
ille tam frequẽs feruor appareat circa partem faciei
ſiniſtrã,circa oculũ eiuſdẽ lateris,&ceruicẽ,ſuſpici-
onẽ fecit ne hepar ſit calidius.Nouimus enim,quàm
facilè vaporibus calidis caput repleri ſoleat, in his
qui temperaturã capitis calidã habẽt. Sed quicquid
ſit, in re non mihi intellecta, neq; ab alio explicata,
non poſſum certũ ferre iudiciũ. Tales ergo, vel non

multùm diſsimiles cauſas eſſe crediderim omniun
ſymptomatum, quibus nobiliſsima matrona affici-
tur, non tamen adeò ſum pertinax, vt ita eſſe omni
no contendam. Caſus enim, meo iudicio, admodun
difficilis eſt, qui non tam facilè à quolibet etiam pe
ritiſsimo medico ſit iudicandus, præcipuè in corp
re quod nũquam viderit, neque curauerit, neque al
aliquo medico præſente fuerit exaratus, aut manu
ductus, ad cauſas indagãdas. His ergo ita ſe habent
bus, ſuppoſita recta victus ratione, quam credo di-
ligentiſsimè eſſe prꝭſtandam à peritiſsimis medicis
ego in hoc genere curationis oculum ad illud præc
puè haberẽ, vt nec cibus, nec potus, nec aliquid ex-
trinſecus occurrens, exceſſum in aliqua qualitate ha
beret, ſed omnia eſſent quámaximè tẽperata. Idemq;
de quantitate oblatorum prorſus cenſeo. Subſtan-
tiam tamen cibi & potus talem eligerem, quæ eſſet
optimi alimenti, & facillimę concoctionis, & diſtri-
butionis, vellemq; vt in hac re præcipuè ſtudiũ col-
locaretur, quod quidem omnibus diuturnis morbis
videtur eſſe cõmune. Quantum verò ad medicatio-
nem attinet, optarem vt aſsiduè vteretur aliquo leui
medicamento, quod vim leniendi haberet, ventricu
lumq; & inteſtina expurgandi, qualia duo eſſent prę
cipua, vel caſsia, vel rhabarbarum, vel vtrunq; ſimul
confectum: nam abſque facultatum & ſpirituum de-
trimento, corpus totum hoc conſilio mundum con-
ſeruaretur, ſanguisq; purior redderetur, vnde & ali-
menti & ſpirituum copioſa generatio bene ſuccede
ret. Si ergo ter vel etiã quater in menſe ſumeret vn-
ciã floris caſsiæ cum ſemidrachma rhabarbari, cre-
do bene cõſultum fore. Quòd ſi fortè caſsia, vt mul-
tis mulieribus cõtingit, flatus & tormina excitaret,
exhiberem drachmã rhabarbari, cum vncia ſacchari
rosa-

rosacei, vel vncias tres aut quatuor syrupi rosati solutiui: talia enim in purgando hoc corpore excedere non auderem. Pro capite verò, ventriculo, ac corde roborandis darem etiam nonnunquam, pręcipuè vbi aër esset magis temperatus, scrupulos duos, vel etiam drachmã optimi Mithridatici, adiecta semuncia sacchari rosacei. Laudo etiam si matutinis horis mandet, aut, vt vulgò dicitur, pro masticatorio vtatũ mastiche, aut garyophyllo, aut nuce muscata confecta: caput enim corroborabit, pituitamq; educet. Illinire etiam sæpe trementia loca ex aliquo oleo odorato calefaciente ac resoluente, non parum vtile existimauerim: qualia sunt quæ à pigmentarijs venduntur, de styrace, garyophyllo, iaspis, & huiusmodi. Quòd si cõsueuerit caput abluere, omittendũ nõ puto, sed lixiuio dulci, in quo maiorana, stœchas, chamæmelum, & anethũ decoquetur. A fortioribus autem quibuscunq; remedijs in hoc morbi genere, & ab huiusmodi causis generato, & in hac ætate, maximè abstinendum putauerim: credo enim ex his, vel similibus, si curari potest, esse curandũ: si non potest, quod magis suspicor, saltem esse præseruãdam, ad laudem Dei omnipotentis.

Consult. XXXVIII. *De diminutione uisus, pro matrona Veronensi.*

OFfertur nobis casus huius nobilissimæ mulieris dignus consideratione, quoniã oculorũ ægritudines multa habent problemata, quæ nũc temporis angustia omittemus. Symptoma quidem affligens hanc nobilissimam mulieré est diminutio visus, & magis in oculo dextro, quàm in sinistro, quam quidem passa est hinc ab annis quinq;, & à xx. diebus incœpit esse in

ſiniſtro. Genus autẽ diminutionis huius & læſionis, eſt à nobis conſiderandum. Narrat enim ipſa, in oculo dextro læſionem hanc incœpiſſe, & videbatur ei quòd ſcintillæ quædam obuerſarentur ante oculos, & radij quidam, & maximè cùm à longè in aliquod magnum lumen ſeu lucernam intueretur: qui radij videbãtur circa lumẽ circulum quendã facere ſubuiridẽ, & hoc maximè cùm à remotis inſpiceret, maximè cùm in lumine magno attolleret palpebras, ꝙ videbat eoſdẽ radios, & hoc prçcipuè in manè cùm ſurgeret à lecto per horam, & quòd in nocte opplentur ei oculi multis excremẽtis, & videtur quòd ſit quaſi tela ſeu vmbra quædã ante ipſum oculũ dextrũ: ſed cùm abſtergit oculos & mũdificat, quòd remouetur maxima pars illius nocumenti. Præterea dicit quòd percipit grauitatẽ palpebrarũ, vt vix videatur poſſe attollere, & maximè dextri. & ſi quis diligentius intueatꝰ pupillam dextri oculi, videt obſcuritatẽ quandam, quæ non apparet in ſiniſtro: & ſic reliqua omnia minus in ſiniſtro apparent, ita quòd videatur eſſe quaſi principium in ſiniſtro illius quod iam confirmatum eſt in dextro. Et dicit quòd nullum prorſus iuuamentum percipit à rebus extremè frigidis, ſed tantùm à moderatè calidis, & maximum: à rebus verò ſummopere calidis maximè læditur, quia videtur quòd inflammentur oculi, & quòd repleatur caput. Hæc ſunt ſymptomata, de quibus conqueritur hæc nobiliſsima mulier, & quorum curationem à nobis expoſtulat. Sed vt ſimus boni medici, inueſtigemus primò cauſas horum ſymptomatum. Pro quorum inueſtigatione debetis ſcire, quòd hoc ſymptoma prçceſsit dolor capitis, qui diu perſeuerauit, ad quem ſecuta ſunt poſtmodũ hæc accidentia. Habuit præterea dolores quoſdã veluti artheticos, &
præ-

præcipuè circa brachia ipsa. Passa etiam est dolores colicos, & flatus quosdã in ventriculo: dolores prę-terea renũ. Quę omnia sunt indicia deprauatorũ humorum ex ascensione vaporum petentiũ caput, qui postmodum crassefacti descendũt ad partes inferiores per venas, neruos, nucam, atq; arterias, & replẽt totum corpus, & percipit caliditatem à quacunque cui causa extrinseca. Quantum sit de membris principalibus huius Magnificæ dominæ, dico quòd videntur omnia calida esse. Nam hepar ex eo quod potest per exterius iudicari, est calidũ: habet enim corpus carnosum, venas latas, multum sanguinem, & reliqua omnia attestantur supra caliditatem hepatis. Habet etiã cor calidũ, quia potius est virago, quàm fœmina, & aptissima est ad omnes hominis operationes, & habet generositatem, vt ita loquar, & audaciam maximã in omnibus rebus, ita vt videat̃ quòd caliditas sit insignis in corde. Ex operationibus prę-terea vegetalibus & animalibus indicat̃ cerebrum esse calidum. Cùm igitur habeat mulier hæc omnia sua membra calida, & vt dicit Galenus in tertio de locis affectis, capite De dolore capitis, corpora habẽtia membra inferiora calida, & maxime hepar, facilè capitis repletione laborant: & ratio est, quia plurimi ab hepate eleuantur vaporesqui replent caput, & pręcipuè si ratio victus non sit exquisita, imò perperàm facta, neq; multùm se exerceat. Præterea ista habet stomachum frigidum, ideo debet multa pituita abundare: & ex sexu etiã, quia mulieres sunt natura frigidiores hominibus: & credo quòd etiam lautè admodum vixerit, & nullum penitus exercitiũ facit. Quòd autẽ vẽtriculus eius frigidus sit & imbecillis, declarãt illi flatus, illi dolores colici, & renũ, qui omnes indicant non fieri bonã concoctionẽ. An verò

ratione obiecti, an ratione subiecti? Crederē ego ratione vtriusq;, & quia vtatur cibis diuersis, & quòd ventriculus non concoquat. Ex quibus elicio, quòd corpus istud aptissimum sit ad congreganda multa excrementa, & præcipuè in capite. Præterea vexata fuit diu à maximis animi accidentibus, quæ quātum valeant ad replendum caput ipsum, & ad faciendum omnes concoctiones deteriores, norunt omnes. Habemus igitur causas intrinsecas facientes repletionem capitis, scilicet caliditatem hepatis, & omnium membrorum inferiorum, & frigiditatem ventriculi, & etiam capitis imbecillitatē. Habemus etiam causas extrinsecas, scilicet accidentia animi, inordinatam victus rationem, vigilias, & reliqua omnia quæ videmus. Cùm igitur ex istis alter oculorū, scilicet dexter, magis imbecillus est, quærenda modò à nobis est imbecillitas ista quænam sit: potest enim esse vel ratione imbecillitatis ipsius virtutis visiuæ, vel ratione instrumentorum, per quæ demandatur virtus visiua: vel ratione spirituū. Quòd non sit ratione imbecillitatis virtutis visiuæ, apparet, quia reliquæ operationes aliorum sensuum perfectæ sunt. Quòd non ratione spirituū, quia si esset ratione spirituum, aut esset, quia spiritus essent crassefacti, vel refrigerati: sed hoc non potest esse, quia ijdem spiritus qui transeunt ad instrumentum visus, illi ijdem transeunt ad reliqua organa sensuū: sed cùm in nullo alio sensuum organo lædatur, præterquàm in organo visus, non est credendum hoc ratione spirituum accidere posse. Præterea si ratione spirituum læderetur, magis de longinquo, quàm de propè videret, quia illi spiritus egrediētes magis illustrarentur per aërem, & tamē totum oppositum contingit. Quòd autē sit vitio instrumentorū, aut in neruis esset

et obstructio, vel impactio quædã humorũ crasso-
rum viscidorum. Non est quòd sit obstructio in ner-
uis, quia penitus visu priuaretur. neq; inuiscatio hu
morum, quia si sic, non videretur impedimentũ exte
rius, id est, nebula illa & obscuritas in oculo. Si igitur
erit lęsio in oculo, hęc autẽ potest esse in diuersis par
tibus, quia oculus ex diuersis constat partibus, vel in
tunicis extrinsecis & intrinsecis, vel in humoribus.
Quòd non sit in tunicis intrinsecis, nullum est indi-
cium: quia si sic, spiritus semper ęqualiter impedirẽ-
tur, & nõ magis in manè, cùm surgit lecto, quàm po-
stea. Neq; in extrinsecis, quia in cornea nullum appa
ret esse nocumentũ, nec etiã in pupilla. Ideo crederẽ
ego potius vitiũ istud in humoribus esse, quoniã cir
ca pupillã apparet nebula quædã, quę magis videtur
esse in humore albugineo, quàm quòd sit in pupilla
ipsa. Et sic credo ꝙ humor ille albugineus ob per-
mixtionẽ substantiæ crassioris à capite defluẽtis, sit
denigratus, quia substantia crassiori nutriatur, & ob
id nõ fiat visio ita clara, quia instrumentũ nõ est per-
fectè clarũ. Et hoc etiã admonet nos ętas, quia excre
menta crassiora & frigidiora fiũt procedente ætate:
hæc autẽ sicut audio pertransiuit iam 50. annos. Et
ita credo, cùm ratione materiæ descendentis ad hu-
morem albugineũ, tum ratione alimenti crassioris,
quo alitur, affici visionẽ ipsam. Cuius signũ est, quòd
dum surgit, deterius videt: & hoc est, quia plurimi in
nocte vapores concepti, & deueniẽtes ad humorem
albugineũ, cùm nõ possint pertrãsire, causant illud:
sed cùm abstergit oculos & mundificat, & permanet
per horam à surrectione, melius videt, quia illi vapo
res resoluti sunt. Et quòd hoc sit patet, quia percipit
plures sordes siccas mordaces, dum surgit: & hoc
est, quia illi succi deprauati diuersi sunt, & à diuersis

causis:aliqui enim à cerebro,aliqui à vẽtriculo,quia humidi sunt interdum,& interdũ mordentes,& supercilia grauantur:cuius signum est quòd ægritudo est materialis,& quòd plurima materia tendit ad illas partes,& habet etiã omnia illa impedimẽta inæqualiter se habentia, non perpetuò illam turbãt. Cuius signum est,quòd ibi non adsit semper præsentia materiæ :& quòd morbus non est in complexione, quia non semper eodem modo affligitur,tum etiam quia subitò aduenit huiusmodi læsio. Sed perpetuò illa materia à capite emanat,quia oculus imbecillior factus recipit excrementa à cerebro, sicut dicit Galenus 11.de diff.febriũ,referens causas ophthalmię. Credo igiť ego,quòd cùm symptoma istud diu perseuerauerit,dexter oculus sit debilitatus, & ità credo quòd causæ proximæ huius affectus sint humores deprauati partim biliosi, partim pituitosi,& partim adusti,deueniẽtes ad oculos,& occupantes palpebras,& facientes sordes illas,& perturbantes humiditates oculi. An verò huiusmodi humores misceantur cum spiritibus,& ratione horum fiat deterior visio, hoc facilè potest contingere. Quibus sic stantibus,quid credis futurum de hac ægritudine? Si verum est quòd habeat causas illas corporeas perpetuò affligẽtes,&quòd iam per quinquenniũ passa sit istam malam dispositionem, & ob id quòd imbecillis factus sit oculus,& sit illa membrorum inæqualitas, etiam sit quinquagenaria, in qua ætate crassescunt tunicæ omnes & crispantur, atque humores omnes pauciores & crassiores redduntur, crederem ego huic morbo naturali mixto cum accidentali occurri neutiquam posse, nisi prouidendo ne in deterius labatur:quia oculus senis non est oculus iunioris: sed si poneremus oculum iuuenis in sene,videret

leret vt iuuenis, dicit Aristotel. in primo de anima. Prouidendũ est ergo ne in deterius labat, cùm omnimoda cura impossibilis sit. Hoc autẽ facerẽ, primò iuberem vt omnia animi accidentia dimitteret: vteretur optima victus ratione: exerceret se quandoque, & in sex rebus non naturalibus nihil peccaret. Quantum verò ad membrorũ inæqualitatem, corroborarẽ ventriculum & hepar, vt bene concoqueret, & ne vapores malos generaret: & vellem quòd continuè vteretur aliquo medicamento: vellem vt corroboraretur etiam caput & oculi, præcipuè dexter, & purificaretur & abstergeretur pupilla. Quantum autẽ ad euacuationes attinet, vellem vt hoc verè faceret vniuersales purgationes: primò acciperet aliquod lenitiuum, vt esset cassia, seu electuarium lenitiuũ, ex quibus purgaretur stomachus ab humoribus crudioribus, & deduceret etiã humores malos in primis venis. Postea vteretur quibusdam concoquentibus, sicut esset mel rosatum, syrupus acetosus, oxymel simplex, syrupus de endiuia: vt exempli gratia,

℞. Oxymellis simplicis
Melllis rosati
Acetosi simplicis ana ℥ s.

Decoctio verò fieret ex seminibus endiuiæ, ex folijs boraginis, ex seminibus anisorũ, ex eufragia, ex cinnamomo. Et si timeremus nimiam hepatis supercalefactionem, poterimus addere semina melonum, cucurbitæ. Medicamentum verò sit ad diuersos humores educendos cõmodũ, vt docet Galenus in v. methodi medendi, ex colocynthide, agarico, & scãmonio: & huic cochiæ sunt similes, atq; etiam confectio Hamech, similiter & pilulæ aggregatiuæ, quia in hac peccant omnes humores. De phlebotomia

verò vtrũ ſit facienda? Ego certè video corpus admodum repletũ, & licet ſit iam quinquagenaria, tamen quia eſt virago, & abundat plurimo ſanguine, & fortè ei etiam defecerunt menſtrua, ideo placeret mihi quòd poſt minorationem, quam fecerit, ſeu ex caſsia, ſeu ex lenitiuo, & poſt aſſumptionem duorum vel trium ſyruporũ, quòd mitteretur ſanguis à cephalica, & ſi placeret à baſilica, & poſtea procederet ad purgationem vniuerſalem. Quibus peractis placeret mihi quòd haberet aliquod pharmacũ ſibi familiare purgans caput, quo vteretur ſingula quaque hebdomada, ſicut eſſent pilulæ ex tribus illis confectæ, quæ habent caput euacuare, ventriculum & hepar: & corroborãt etiã omnia iſta membra, quia ingreditur rhabarbarũ, agaricus, & aloë: & vellẽ quòd iſta corrigerentur cum eufragia, cum capillis Veneris, cum modico macis vel cinnamomi: quæ omnia reſpiciunt caput, hepar, & ventriculũ, cum ſpica nardi & conſimilibus. Vtereť maſticatorio frequenter, quale eſſet maſtiche ſola, quia ipſa non poteſt tolerare aliquod calidum vehemẽs: eſt enim efficacisſima maſtiche ſimplex ad purgandum caput, & ſaliuã multam educit. His factis, vellem vt accederet ad diuerſiones, & ad coroborationẽ capitis, quia iam ſumus certi quòd ęgritudo iſta materialis eſt, ſicut apparet ex ſignis iam dictis, ex grauitate palpebrarum, ex lippitudinibus oculorũ: & quia etiam non ſemper permanet, aduenit etiam ſubitò: nulla autem immaterialis ægritudo ſubaduenit. Ideo oportet deriuare, & diuertere materiam iſtam à capite: & hoc poſſet fieri cum cauterijs in cruribus, cum applicatione ſanguiſugarũ hæmorhoidibus, quia ſicut audio, hoc ſibi fuit vtile, cùm ſemel fecerit, & cum frictionibus in cruribus, & brachijs. Quibus ſic factis, accederem

ad

ad aliquod leue collyrium in oculis apponendum. Acciperem igitur ſex vel octo radices althææ mundatiſsimas cum tribus vncijs fœnugręci optimè pręparati, & decoquerem in aqua clariſsima, & cùm eſſent decoctę exprimerẽ validiſsimè, & acciperem libram vnam decoctionis huius, & drachmas duas aloës ſubtiliſsimè puluerizatæ & lotæ in aqua Violarum, & iterum ponerem ad ignem lentum, clarum, ſine fumo, & ſine puluere, & rurſus decoquerem, donec hæc omnia ad ſubſtantiam mellis redigerentur: quod quidem fiet facillimè, propter aloën, & mucilagines illas, & ponerem in phiala, & ex hoc collyrio illinerentur oculi, & maximè dexter, & in mane: corroboraret enim oculum, mundificaret, abſtergeret, & confortaret etiam. Et ſic voluit Galenus 11. de locis affectis, & in 11. de compoſ. medic. ſecundum locos, vbi dixit expreſsè de dolore capitis, quòd ſiue in ſubſtantia cerebri, ſiue in meningis fuerit, nihil refert, nec propter hoc variatur cura. Ita affectus iſte ſiue ſit in albugineo humore, ſiue in pupilla, non variatur cura, ſiue in rhagoide. Hæc ſunt quæ mihi pro temporis anguſtia occurrerunt, tamen rem hanc indies magis atque magis perpendemus, & ſi quod in mentem aliud venerit, conſulemus.

Conſult. XXXIX. *De actione uiſus diminuta, pro iuuene Auguſtano.*

IVdicamus actionẽ videndi diminutam in hoc iuuene, cùm procul non videat quantum oportet, ſed propè exquiſitè poſsit, nõ eſſe ob aliam cauſam, niſi quia ſpiritus ex longo ſtudio, & labore mentis rationaliſque diſcurſus, fuerunt reſoluti paucioresq; redditi, quàm vt ſufficiãt longinquæ viſioni. Ac præterea ita

longo vſu & conſuetudine comparatum eſt, vt non niſi in interuallo diſtante, acutè & exquiſitè videat, in quo iugiter intueri conſueuerit. Solet etiã id contingere tum in alijs omnibus actionibus membrorũ, tum maximè in viſu. Ergo curatio huius ſymptomatis per ſua contraria proculdubio adminiſtranda erit, videlicet vt ſpiritus multi, clari & limpidi generentur, atq; vt procul intueri conſueſcat eo modo & arte, quam infrà docebimus. Spiritus generabuntur ſi adhibuerit ſtudium in optima victus ratione, quę perfici ſolet in recta adminiſtratione rerum, quas medici non naturales vocant. Primùm igitur cauebit, quantum fieri poteſt, ab aëre multum frigido, nec minus etiam à calido, etiam à feruente. Ventorũ omne genus euitabit, pręcipuè tamen Auſtros, & dum in Hiſpania moratur, oriẽtales quoq;: in Germania verò ab occidẽtalibus, & omnibus ſeptentrionalibus flatibus cauebit: deniq; omnes exceſſus aëris ſunt fugiendi. Neq; dormiat in cubiculo aut loco humido ſubterraneo, & vbi feneſtræ noctu ſunt apertæ. Omnes animi moleſtias, iram, mœroresque præcipuè euitabit. In ſomno mediocritatem requiret, laudoq; vt ad horas octo extendatur: ſed poſtea meridianis horis non dormiet. Nec poſt cœnam ſubitò cubitũ eat, ſed duas ſaltẽ horas interponat: hæc enim capiti & oculis maximè aduerſa ſunt. Si fuerit fortè adſtrictæ alui, quærat quãmaximè ſingulis diebus naturalia excrementa reddere, non enim hoc parum confert ſpiritibus clarioribus & minimè turbulentis efficiendis. Si eius natura in hac actione defuerit, aliqua arte ſupplendum: ſed pręcipuũ remedium erit, ſi pruna Hiſpanica dulcia arefacta numero octo vel decem cum pugillo paſſularum dulcium in iure pulli, aut carnis vitulinæ, vel optimi caſtrati exquiſitè de-

è decoxerit, & decoctū manè ſumpſerit ante prandium: hoc enim ſine moleſtia leniret aluū, & omnes humores corporis temperabit, vnde etiam clariores ſpiritus reddi neceſſe eſt. A coitu inter cætera abſtinebit, & præcipuè ſi non ſit aſſuetus: nam ſi prius in eo fuerit inordinatus, non laudarem omnino omnimodam abſtinentiam, ſed tamen vt quammaximè fieri poteſt, moderetur: hoc enim tantum refert, vt cùm hîc in ratione victus peccetur, illud vnum reliquorum omnium diligentiam impediat: nam oculorum acumini & ſpiritibus animalib. nihil poteſt eſſe magis aduerſum. Exercitio temperato quāmaximè vtatur, præſertim ſub dio vbi cœli temperies fuerit, & ſerenitas aëris: magisque deambulationem laudo in hoc nobiliſsimo iuuene, quàm quodcunq; aliud exercitationis genus. Exercitandi hora maximè opportuna proculdubio matutina eſt: neq; poſt exercitium frigido aëri ſe exponat, nec niſi poſt horam cibum ſumat. A prandio verò & cœna deambulare ſuauiter poteſt, quod potius laudo, quàm quòd otioſus ſedeat ſegnis & dormitabundus. Cauebit tamen ab omni valido exercitio tam mentis quàm corporis: & ſi fieri poteſt conſulo, vt poſt quatuor horas à cibo nihil ſcribat, nihil cogitet quod animū torqueat aut ſolicitet. Bis in die tantùm comedere aſſueſcat, atq; inter cœnam & prandiū ne minimum quidem bibere aut comedere. Simplici cibo quammaximè delectabit: menſas tertias, variaq; epularum genera effugiet. Caro ab eo eligetur vitulina, caſtrati iuuenis, perdicū, atq; omnium auium terreſtrium, præterquàm in paludibus degentium. omnes antiquas carnes fugiet, & porcinas. A piſcibus magis abſtinebit, & qui in ſtagnis ac fœtidis capiūtur aquis: reliquis parciſsimè vtetur. Olera, præcipuè lactu-

ca, paſtilia, lacticinia, legumina, & quæ in ſartagine friguntur, omnia hęc maximè aduerſa. Vino vtetur tenui, albo, & ſubrufo, non multum potenti, vel certè plurimum diluto. In ſecunda menſa comedet pineas, aniſum, quandoq; etiam coriandrũ conditum, & cydonia. Hæc vbi obſeruauerit cũ multa diligentia, fieri poteſt vt exquiſitiſsima ſit ratio victus. At quia corporum temperaturæ rariſsimè ſunt æquales & vndecunq; congruæ, ideo neceſſariò plurima excrementa iugiter generantur in corpore, quæ niſi arte aut natura excernãtur, in tractu temporis lædunt imbecilliores partes corporis, quales ſunt oculi. Ergo enitendum vt arte quoq; & purgationibus corpus ſtatis temporibus emundetur. Vere igitur & autumno hoc modo purgabitur:

℞. Floris caſsiæ ʒ x.

Cum ſaccharo fiat bolus, ſumendus hora ante prandium. Proximo die accipiat talem potionem:

℞. Verbenæ
Rutæ
Chelidoniæ
Roſarum
Euphragiæ ana man. ij.
Seminum aniſorum
Fœniculi ana ʒ iij.

Decoquantur omnia ſecundum artem in aqua fontis ad conſumptionem duarum partium, & facta expreſsione & colatura, ſyrupizetur decoctum cum optimo ſaccharo. Deinde

℞. Huius ſyrupi ℥ ij.
Aquarum euphragiæ
Chelidoniæ ana ℥ ij.

Miſce pro vno ſyrupo, & ſic pro alijs ſeptẽ. Quib. aſſumptis, ſumendũ erit proximo die tale pharmacũ:

℞. Pi-

℞. Pilularum cochiarum ℈ iiij.

Cum melle rosato formẽtur pilulæ numero v. deaurentur, & sumantur in aurora cum custodia. Et hæc purgatio bis singulis annis repetatur, autumno inquam & vere. Intermedijs tamen mensibus laudo vt hora ante cœnã sumat vnam vel duas pilulas ex infrascriptis, sine aliqua custodia, quod poterit fieri bis aut ter, aut etiam quater in mense:

℞. Agarici electi
Rhabarbari
Hieræ simpl. Galeni ana ʒ iij.
Garyophyllorum ʒ s.

Conterantur omnia per se, deinde misceantur, ponantur in ℥ iiij. succi euphragię, donec exiccetur succus in vmbra, postea cum melle rosato fiat magdaleon, de quo ad libitum fiant pilulæ sumendæ, sicut dictum est. Et caueat ne oculos abluat cum aqua frigida, imò nec faciem: sed cum vino optimo aromatico albo, quo etiã abluat os & dentes: nec in hyeme actu sit frigidum, præsertim vbi fuerit in Germania, vel aliqua regione frigida. Quantum verò attinet ad secundum propositũ, videlicet vt assuescat procul intueri, non hoc vtiq; facere conabitur, nam magis noceret resoluendo spiritus: sed eligat loca angusta, per quæ introspiciat aliquod obiectum viride, sicut arbores, prata virentia, & sit hoc aëre non multum claro, sicut in meridie, sed potius in vespertino crepusculo, vel aurora, vel saltem in loco vmbroso vel opaco, etiam si meridies fuerit. Neq; inutile est, quod multi opinantur, introspicere eum per aliquam oblongam tubam intus cõcauam, vel etiam vitream, ex viridi vel cæruleo vitro, quod adhuc esset pręstantius, & poterit terminari visus nõ tantùm ad viridia & amœna loca, sed etiã ad limpidissimos

fontes & ad nitidas aquas, quæ tamen non currant, ſed vel ſtagnent, vel ſenſim repant. Pro lotione verò capitis vtatur lixiuio ex cinere ſalicũ vel vitium confecto, in quo maiorana, ſaluia, betonica & citri folia decoquantur, vel lauri, ſi citri defuerint: apponaturq; ſemper agarici drachma vna. Et hoc lixiuio caput abluatur ſine multa frictione cum pãnis lineis moderatè calidis, & exquiſitè ſiccetur, ſapoq; eligatur præparatus cum aromatibus muſco & ambra.

Conſult. XL. De diminutione uiſus, & pilis in palpebris interius retortis, pro Polono.

CVM Magnificus dominus tantùm à nobis particularia remedia petat (iam enim vniuerſalibus euacuationibus vſus eſt, & ratio victus illi eſt inſtituta) ideo ne illi deſimus, collyrium hoc erit:

℞. Althææ
Sem. fœnugræci ana ℥ iij.

Mundentur diligentiſsimè ab omni ſorde, deinde decoquantur in aqua fontis limpidiſsima, ſine puluere, ſine fumo: ſitque aquæ pondus lib. iij. Bulliat donec remaneat libra vna, poſtea fiat fortis expreſsio & colatura. Deinde ℞. Aloës optimæ, raræ, & tranſparentis ac pulueriazatæ ʒ ij. Bulliat decoctum cum aloë ad ignem clarum ad conſiſtentiã mellis, deinde ſeruetur ad vſum in vaſe vitreo optimè obturato. Quando oculi mordicantur, abluat vel lacte recenti, vel aqua roſacea, in qua dſſolutum antè ſit ſaccharum candi roſatum, & eligat hoc vel illud. Circa palpebrarum curationem poſtquàm infeliciter expertus eſt inciſionem chirurgicam, ideo

noue-

ouerit ab ea abſtinendum eſſe, à qua & ego ſemper
bhorrui : ſed curabit vt euellantur commodiſsimè
perito vulſore. Et remediũ celebratiſsimum apud
ntiquos, ne pili ſuccreſcant, eſt, vt poſt euulſionem
requẽtiſsimè illinatur locus lacte canis. Optimum
etiam eſt, vt pili qui ſe inuertũt introrſum, reuellan-
tur extrorſum, & deglutinentur palpebræ exteriori
colla vel alio glutinis genere. Vbi abluendũ caput,
eligatur lixiuium dulce, factum ex cineribus dulci-
bus, vt cinere ſalicum, & addatur ſingulis vicibus
drach. vna agarici, quæ inuoluta in panno lineo de-
coquatur in lixiuio, & fortiter exprimatur. Abluat
autem ſe veſperi, & poſtea non exeat eo veſperi do-
mum. Queritur etiam quòd pedes ei aliquando
ſudant, quos abluat: & hunc ſudorẽ vtiliſsimum ar-
bitror, quoniam per eum fit aliqua auerſio à capite,
eamq; minimè impediendam exiſtimo.

ADDITIO.

Non alienum fore duximus, communis vtilitatis
gratia, hoc loco exponere omnibus regimen in po-
tu ligni præſcriptum huic Polono ex oculis laboran
ti. Nam non conferentibus remedijs præſcriptis, or-
dinauit hæc:

℞. Decoctionis noſtræ de elleboro ℥ vj.
Syrupi de betonica ℥ j. s.

Miſce pro vno, & ſic pro alijs: dentur manè in auro-
ra. Hos ſyrupos pręceſsit euacuatio vniuerſalis cum
præparatione. Poſtea accipiantur libræ duodecim
aquæ endiuiæ, & libra vna ligni detriti vel limati, &
ponantur in olla magna noua ſtricti orificij cum ſuo
coopertorio, & ita dimittantur in infuſione per ho-
ras 24. Deinde decoquantͣ lento igne ad cõſumptio
nem tertiæ partis, fiat expreſsio & colatura, & ſer-

uetur in vase vitreo bene obturato,& diuidatur hoc decoctũ in octo partes siue syrupos. Sumat duos in die, alterum hora octaua,& prandeat hora duodecima. Alterum hora vigesima vel decimanona,& cœnet vigesimasecunda. Et dum bibit primũ istud decoctum, semper anticipet & pręparet secundũ, ne deficiat, & ita perseueret vsq; ad XL. dies ad minus. In primis decem diebus suus cibus erit iste. Comedat vncias tres panis in prandio,& medium pullum paruum elixatum, qui non excedat magnitudinem perdicis, & medietatẽ eiusdem comedat in cœna, cum eadem quantitate panis: & panis sit optimè coctus, non tamen assatus: cauebit etiam à crustis assatis. Bibet duos cyathos ad summũ,& potius paruos quàm magnos. Vinum sit album, clarum, pauciferum. Poterit comedere post prandiũ & cœnam vnciam vnam vel duas vuæ passæ paruæ & dulcissimæ bene lotæ cum vino albo. Et si non poterit tolerare maiorem diętam, perseuerabit vsq; ad XL. dies: sed si posset tolerare, laudarem quòd post decem primos dies, per viginti dies postea subsequentes abstineret prorsus à carnibus & à vino, & esset contentus pane & passulis lotis ac pręparatis, sicut dixi, & loco vini biberet decoctum eiusdem ligni, quod quidem decoqueretur in aqua putei, & acciperet illud idem quod decoxerat in aqua endiuiæ: tolerat enim duas aut tres decoctiones, si vltimò bene exprimatur. Item laudo in toto tempore XL. dierũ, in quibus bibet hoc decoctum, quòd semper octaua die sumat tribus horis ante prandium bolum hunc:

℞. Floris casiæ	℥ j.
Specierum hierę simpl.	ʒ j. s.

Cum saccharo fiat bolus.

Restitutus est integrę valetudini.

CON-

Consult. XLI. *De debilitate uisus, & paralysi diminuta, & uertigine, pro doctore Veneto.*

SVppositis symptomatibus, quib. iste Excellentissimus Doctor molestatũ, quoniã fuerunt enodata, venio ad id quod principaliter iste quęrit à nobis: quęrit enim velle curari. Iste est scopus, quo ductus fuit accedere ad nos. Volumus ergo curare Excellẽtiss. virum. quid agendum? Primò debemus cognoscere causas suæ ægritudinis, quibus cognitis facilè remedia administrabuntur à nobis. Vt autem eæ causæ cognoscantur, debetis primò scire, quòd causæ morbũ facientes aut sunt intrinsecæ, aut extrinsecæ. Intrinsecæ dicuntur illæ, quę proueniunt à causa intrinseca, vt à mala temperatura membrorũ, aut ab eorundem debilitate. extrinsecæ autem sunt illæ sex res non naturales, aër, cibus & potus, &c. Videamus à quibus causis depẽdeat morbus Excellẽtiss. Doctoris. Discurrendo primò per intrinsecas, videnda est temperatura membrorum principalium, & primò hepatis. Video hominem satis carnosum esse, habentem bonum colorem, & vt ipse refert, passus fuit fluxum hæmorrhoidum. Ex ijs iudico hepar ipsius esse temperatum: non dico temperatum temperatura illa æquali, sed accedit maximè ad illam temperaturã: verùm si declinat, declinat per calidum aliquo pacto. Declaratur, quia video hominẽ habere colorem nigrum, similiter pilos nigros, & reliqua, quæ attestantur super caliditate hepatis adurente & exiccante, verùm quòd ista discrasia per calidum non est multa. Accedamus ad ventriculum. audio ipsum bene cõcoquere, similiter non pati aliquos dolores in ipso, & breuiter exercet rectissimè suas operationes. Et quia ab

operationibus cognoſcunt potiſsimè diſcraſię mem bri, ideo teneo ventriculum eſſe bene diſpoſitum, & rectè ſe habere. De corde: cor eſt ſpiritib. refertum, potens valde, & ex præſenti calidum, cuius ſignum eſt, quòd ipſe eſt firmus, ſtabilis in ſuis operationibus, magnanimus, & alia habet quæ indicant cor eſſe calidum, ac ſpiritibus refertum. De cerebro: credo, & re vera ita eſt, cerebrum ipſius eſſe optimè diſpoſitũ, ſimiliter rectè ſuas operationes moliri: nam audio ipſum virum habere memoriã tenaciſsimam, ſimiliter eſſe oratorem, & quòd optimè diſcurrit, & orat in cauſis ſuis agendis. & breuiter, iſte cerebrum habet ſatis temperatum, atq; nullam diſcraſiam patitur. Audio autem ipſum habere debilitatem viſus, ita quòd cùm propè eſt perſpicaciſsimè intuetur, à longè verò non ita rectè. hoc non debet referri ad malam cerebri diſpoſitionem: nam ſtat cerebrum optimè ſe habere, tamen oculos quandoque eſſe affectos, aut ratione organi, aut ratione conſuetudinis. ratione conſuetudinis, quia & hoc contingit vt plurimum in hominibus ipſis literatis, vti ipſe eſt: iſti enim quia ſtudendo tenent libros prope oculos, taliter quòd ex cõtinuo illo vſu virtus ipſa oculorum, & natura ipſa ex tali conſuetudine aſſueſcit in tali viſione propè: quare fit ex tali conſuetudine, homines hos propè acutius intueri, quàm à longè, quia cùm à longè videre non ſit oculus aſſuetus, tunc debilitantur ſpiritus, & non poteſt longè intueri: & hoc, vt dixi, ſtudioſis, ac literis deditis ſolet euenire. Poteſt etiam ratione organi prouenire: nam ſunt aliqui habentes oculos eminentes, ſimiliter oculos valde nigros: ex tali eminentia, & ex tali immoderata nigredine longè nõ poſſunt videre. Ad rem ergo. Tametſi Excellẽtiſs. Doctor habet quòd à longè videre non

poteſt,

oteſt, propè verò poteſt, nõ propter hoc debemus
guere cerebrũ eſſe affectum, cùm optimè ſuas ope
tiones exerceat: ſed, vt dixi, poteſt prouenire iſta
ebilitas viſus in hoc Excellenti Doctore à duabus
is cauſis, ſiue hoc proueniat à prima, ſiue à ſecun-
a, nõ refert: hoc vnum eſt, quòd nõ prouenit à cere
ro. Habetis hucuſq; membra omnia principalia eſ-
bene affecta. Et quia diximus in principio, quòd
orbus poteſt à duabus cauſis prouenire, aut à cau-
intrinſeca, aut extrinſeca. A cauſa intrinſeca cre-
o morbũ hunc in iſto Excellentiſſ. Doctore nõ pro
enire, quoniam (vt dixi) membra omnia intrinſeca
rincipalia rectè ſe habent: ideo quòd talis morbus
roueniat à cauſa intrinſeca nõ credo. Quòd ſi de-
endet à cauſa intrinſeca, tantùm ab iſta prouenire,
idelicet ab hepate, quod cùm ſit calidius quàm o-
orteat, & cõueniat ſuo tẽperamento, poteſt inflam
nare cibos, & maximè illos qui putrefactioni ſunt
bnoxij: iſti enim mediante caliditate hepatis poſ-
unt alterari & putreſcere, & ex ipſis eleuari fumi,
etentes caput, qui faciunt talia ſymptomata, videli
cet vertiginem, paralyſim illam diminutam in bra-
chio ſiniſtro, & in pede ſiniſtro: ſimiliter abſceſſum
n facie, videlicet in parte dextra faciei: ſimiliter ia-
cturam illam gingiuarũ, & alia ſymptomata enarra-
ta. Sed illa cauſa ex ſe nõ poſſet hoc facere, niſi cauſę
extrinſecæ adfuiſſent. Et quòd proueniant à cauſis
potiſsimè extrinſecis iſta ſymptomata, videlicet ab
ipſis omnibus non naturalibus, declaratur primò ex
aëre. Nam audio iſtum Excellentiſſ. Doctorẽ dereli-
quiſſe ſuam patriam, vbi aër frigidus eſt & ſiccus, &
montanus, & acceſsiſſe Venetias, vbi aër eſt calidus
& humidus & paluſtris. Quãtum potuerit iſta aëris
mutatio, nullus ignorat: Nam fuit principaliſsima

causa ista iuncta cum reliquis causis extrinsecis offendendi: aër enim immutat mirum in modum corpora nostra, cùm continuè attrahatur: & notum est quid dixerit Galenus de aëre in 11. Artis paruæ, vbi vsus fuit hoc vocabulo Exterminare, quasi innuerit alterationem & iacturam eius imprimentē in corporibus nostris: & ita aër fuit in causa symptomatū. Secundò, cibus & potus. Audio hunc excellentiss. Doctorem, quando fuit cum socijs, vltra modum crapulatum esse, & bibisse, similiter comedisse cibos diuersæ substantię. Ex ista crapula ergo (re vera ita est appellanda) fuit facta putrefactio illorū ciborum, ex quibus fumi eleuati, ac cerebrum petentes, potuerūt facere hoc apostema, & abscessū, & reliqua symptomata. Deinde motus & quies. Audio hunc Magnificum virum perambulasse satis per Venetias, & etiā in cymba cum socijs permansisse detecta, & aërem illum captasse, cuius signum est quòd statim serò hora 11. noctis reuersus est domum, & incidit in illum abscessum ingentem, similiter in vertiginem, & paralysim illam diminutam. Similiter somnus & vigilia fuit in causa: nam audio istum, cùm vigilandum erat, dormire, cùm dormiendum, vigilare: nam ipse fessus ex causis agitatis quandoq; noctu non poterat dormire. ita hæc permutatio vigiliarū & somni potuit etiā esse causa. Similiter accidentia animi ipsa: fuit solicitus in illis causis peragendis: & quantas ipsi Iuriscōsulti patiantur solicitudines, & animi affectus, nullus ignorat, & maximè Venetijs, vbi fiūt tot motus, & tot labores in causis peragendis. Similiter inanitio & repletio: hæc fuit etiam potissima causa, eò quia (vt ipse dicit) sunt multi dies quòd ipse non egessit, imò vt solitus erat nihil egerebat. Ista retētio facta an possit generare vapores malos, non

nos

os latet. Præterea permutauit consuetudinem: ipse
nim solebat comedere horis consuetis, tamen non
bseruauit hoc: imò aliquãdo hora prima noctis cœ
abat, aliquando tardius, aliquando citius. Et ita vi-
etis, quomodo omnes causæ extrinsecæ concur-
int ad hanc ægritudinem. De causis intrinsecis so-
 illa caliditas hepatis (vt dixi) est. Habemus huc-
sq; causas. Quid est agendũ? curandus est morbus.
uomodo curatur morbus? curatur remouendo cau
is. quænam fuerunt causæ? fuerunt omnes enarra-
æ: illæ ergo remouendæ. Quid ergo agendum? ego
naximè consulo, vt velit aërẽ ipsum permutare: nam
x permutatione aëris refrigerabit corpus, quia con
uetum aërem sentiet. Ista est potissima cura ad re-
nouendũ morbum hunc, scilicet permutare aërem.
Deinde in cibo & potu debet se moderare, sumẽdo
ptima cibaria, similiter in debito tẽpore, animi affe
ctus omnino repellere, dormire quando dormien-
dum, vigilare quando vigilandum. De euacuatione:
go non auderẽ fortiter euacuare, quia nunc sumus
n æstate, iam mensis Iunij transactus est. Ideo aude-
rem tantum in lenitiuis, dando cassiam cum rhabar
baro, aut cassiam tantùm, florem dico: ista enim ma-
ximè præstarent, quia tenebimus ipsum corpus lu-
bricum, & hoc maximè debemus quærere. Nam, vt
retulit mihi sua Excellentia, quando accessi ad cubi
culum, conquerebatur de ista repletione, & dicebat
ex ipsa maximum detrimentum sentire: ideo bonum
est vti cassia, vt corpus mundum & lubricum tenea-
tur: & si nollet ita sæpe vti cassia, poterit manè assu-
mere brodium, in quo sit decocta mercurialis, & be-
ta, & aliquid passularũ: istud enim lubricat corpus,
& facit egerere valde, vt dicit Galenus in v. de tuen
da sanitate, aut v i. si recolo. Et quoniam ipse habet

fluxum illum hæmorrhoidarum, & nondum est repressus, quod mihi maximè placet, ideo sinerem ipsum defluere, & adiuuarē, si non defluat, eò quia per aliam viam sanguinem nollem educere: est enim sententia illa Hippocratis, Vndecunq; natura repit, eò ducere oportet, si natura demonstret locum conuenientem, quo ipsa facilè exoneratur. quare cùm volumus sequi illam viam, nō debemus desistere, & ita prouocare hæmorrhoidas. Postea vellem vt fierent duo cauteria, & si non duo, saltem vnum in crure sinistro, vbi habet paralysim illam diminutam: neq; impediret hoc cauteriū naturam, vt non faceret diuersionem. Et ita habebimus diuersionē maximam tum per cauterium, tum etiam per hæmorrhoidas, qua diuersione, vt dixi, maximè indigemus, eò quia materia est in capite, & fuit causata ex illis causis dictis extrinsecis. Similiter causata fuit (& hoc dereliqui) ex clamore. Quantum possit vociferatio ad replendum caput vaporibus, vnusquisq; manifestè videt: istis enim clamatorib. deueniunt rubicundi oculi, & rubri. Et ita quia in causis actitandis ipse multum clamabat, eapropter facta est inflammatio: & ita diuersio necessaria est: quare cauteria summopere laudo. Et ita agerem hac æstate, lubricando corpus cum omnibus dictis, aut cum zuccharo rosato recenti: dico recenti, quia recens maximè lubricat, non commiscendo aliquid. Et si isto zuccharo posset lubricari, mihi maximè placeret, quia ex isto haberemus tria, videlicet corroborationē capitis, ventriculi, & euacuationem fæcum: sed si hoc non præstet, curetur prædictis. Veniente autem autumno tunc poterimus concoquere materiam, & euacuare cum pharmacia, & præsertim cum illa confectione hamech: illa enim mouet humores adustos, & ipsos

euacuat

euacuat. & alijs pharmacis poterit vti secundum humores peccantes, quod cognoscendum illis medicis hunc curantibus derelinquo. Deinde ego corroborarem caput cum caputpurgijs, & lauarem ipsum cum rebus exiccantibus, & resoluentibus. De materia ista, quęnam sit materia faciens hunc morbum, an calida, an frigida. Dicam duo verba. Illi Excellentissimi Medici in hoc fuerunt discordes. Aliqui dicunt quòd erat materia frigida, aliqui calida. Ista est disputatio de lana caprina, eò, quia clarum est quòd sit calida: patet, quia salsa est, erodit gingiuas. Et ita dico, vt etiã dicebat Excellẽtissimus Doctor, quòd materia est calida & frigida: & ita si duæ illæ opiniones in vnum redigantur, fiet vna opinio. Verùm etiam vtranq; opinionẽ saluabimus. Dicam duo verba de prognostico, & facio finem. Morbus iste curabilis est, non tamen est contemnendus: quia si contemnatur, augebitur continuè: quare fiet apoplexia, aut epilepsia, aut paralysis in toto corpore perfecta, ideo non sunt dandæ induciæ. Hæc pauca volui breuiter dixisse, quæ per Excellentiam vestram erunt iudicanda.

Consult. XLII. *De destillatione à capite ad diuersas partes, & febre, pro Abbate sancti Gregorij octuagenario.*

Rimum quod venit considerandum, est natura morbi, & subiecti. Subiectum autem est in vltimo senio cõstitutum, quæ quidem senectus, est pessimus morbus: & comparando morbum hunc ad senectutem, longè maior est senectus, quàm morbus, quo affligitur. Habemus ergo ætatẽ in vltimo senio: habemus corpus quo ad radicem validum: quod si comparare-

tur alijs decrepitis robuſtũ eſt, abſolutè tamen non eſt robuſtum: nos autem robore indigemus abſolutè, non per comparationem ad aliud. Habemus ergo imbecillum corpus: nec eſt conſideranda temperies elapſa, ſed præſens. Et quo ad præternaturales diſpoſitiones non omittam, quòd in hyeme proximè elapſa apoplexiam & paralyſim leuem paſſus eſt: quę quantum adferat incommodi in omni corpore, argumento eſſe poteſt, quòd apoplexia ita proſternit vires cerebri, & calorem innatum, & vires cordis, propter conſenſum cordis cum cerebro, vt videamus iuuenes cùm in apoplexiam inciderint, nunquam reſtitui: quanto magis ſenes, ſi inciderint? vel non euadent, vel raró, ſemper tamen percipiunt tale nocumẽtum. Conſiderandum igitur eſt ſymptoma, quod licet nõ curemus, tamen admonet, quòd ægritudo deterior eſt. Nunc verò patitur duas diſpoſitiones, deſtillationẽ ſcilicet à capite ad diuerſas partes: & quidem quæ occupat fauces, bronchus appellatur. aliam præterea patitur quæ pectus occupat, & catarrhus nuncupatur. ad iſchiam etiam, & ad crus infra genu vſq; ad talum deſcendit, & ibidem tumorem facit in præſenti œdematicum: adeoq; copioſa eſt deſtillatio hęc, vt perſeueret nunc cum tuſsi, quę non eſt ſufficiens ad excernendum catarrhum craſſum. Alia diſpoſitio eſt ipſa febris, quæ iam mẽſis eſt, ex quo incœpit affligere, & ita affligit, vt nunquam ferè fuerit ſine febre: ita tamen erat mos febris, vt ſeruaret hunc ordinem, vt alternis diebus magis inuaderet. Quo ad febrẽ, quę primò conſideranda eſt, & fortè primò curanda, ſi cõſideremus exeũtia, quæ maximè indicant naturam febris, & præcipuè vrina, quæ indicat febres putridas, etſi mineram putredinis habeãt extra venas, quia humor qui putreſcit

intra

tra venas, ille eſt qui effunditur extra: ideo vrina
dicat humorē putreſcentem. Cùm ergo vrinas ru-
eas & craſsiuſculas, quæ tales perſeuerant, habeat,
per humorem peccantem atteſtantur. Et cùm duo
nt humores in humano corpore rubei, ſanguis, &
holera ξανθὰ à Græcis appellata, à Latinis rubea,
gitur cùm nō videamus in hoc corpore ſanguinem
bundare, nec ſigna ſanguinis apparere, & pituitam
nultam abundare, non eſt ſanguis abſque dubio qui
peccet: tum etiam, quia ſanguis putreſcēs non facit
periodos. Relinquit ergo quòd bilis ſit, quæ putre-
ſcit in aliqua minera putredinis, de qua nondū con-
ſtat. Habemus ergo febrē hîc etiā, & à putredine, ex
putredine humoris bilioſi: habemus præterea ege-
ſtiones bilioſas: & hæc duo arguunt bilem putreſce
re. Et quia inuadit ſine typo, cum calore leui, & ſe-
gni, ſine ſiti, ſine capitis dolore, & ſine ſudore, cre-
dendum eſt quòd ſit mixta cum pituita, & ſit ex ge-
nere biliū quæ appellantur maioris famæ. & hoc ve-
riſimile eſt, cùm abūdauerit tanta copia pituitę, ma-
ximè cùm corpus ſit frigidum, & ſiccum: hæc enim
temperatura (vt dicit Galenus in 11. de temperamē-
tis) multam pituitam generat. Bene verum eſt, quòd
ſi caliditas & ſiccitas temperaturæ excederet, redū-
daret bilis: quatenus autem remanet veſtigiū calidi-
tatis, bilis abūdat ſcilicet: proceſſu verò cùm ſit cor
pus frigidum & ſiccum, abundat pituita. Nec verum
eſt id quod olim dicebat Caſſanus, cum quo habui-
mus ſuper hac re diſputationē, quòd generaret talis
temperatura humorem frigidum & ſiccum, quia ta-
lis humor generatur à caliditate adurente. Vlterius,
cùm vir iſte frigidus & ſiccus ſit ratione ætatis, non
eſt aliter credendum, niſi quòd ſit pituita multa, bili
permixta. Febris ergo, vt ex motu febris & exeunti-

bus apparet, est febris quæ pendet à cholera vitellina crassa mixta cum pituita multa: ideo longa est. Talis ergo est causa, & mos febris, iudicio meo. Vbi verò, & quo modo putrescat, videndum est. Omnino bilis generatur in hepate. Sed quomodo in isto viro generetur, multę causę adduci possunt, ex regimine maximè facto, cum dulcibus scilicet, quæ bilem generant. & præterea potuit esse causa, quòd factæ sint obstructiones in hepate à catarrho, & cùm in venis mesaraicis sint factæ obstructiones, nihil magis facit ad calorem augendum hepatis, & ad calefaciẽdum, sicut obstructio: quia cùm sanguis tenetur calescit, & facit multiplicare bilem: quæ cùm partim per venas deferatur, quia venę omnes non sunt obstructę, sed plures, ideo non euentatur sanguis, incalescit, & partim per venas, partim per porũ felleum ad intestina defertur: & ideo per secessum, & per vrinã, plurimã bilem emanãtem videmus. Minera ergo putredinis est, quia venæ sunt plenæ bile & pituita, & putrescit pars in venis, pars extra: sequitur quòd putredo varia sit, & modò in venis, modò extra venas sit, quia natura potest transmittere materiã extra venas sine typo, vt in primo ad Glauconẽ dicit Galenus: & non fit rigor in tertiana, nisi propter multitudinẽ materiæ subitò excurrentis ad loca sensibilia, ob sensibilitatem multam. Cùm igitur priuetur multa bile syncera, & membra sint sicca sine sensibilitate, ideo potest putrescere extra venas, & intra etiã. Sed quicquid sit, siue extra, siue intra putrescat, materia hæc cholera est crassa mixta cum pituita multa. Sed quãtum sit de ratione febris factę ex obstructione, si aperiet, trãspirare poterit, & bilis nõ generabitur, quia remota prohibitione transpirationis, omnia prosperè succedent. Circa catarrhum verò aliter est dicendum:

um: quia senes habent catarrhum congenitum, & ìm occupantur, tunc fit illis ita congenitus: & ęgri ido, sicut Hippoc. retulit, branchi & catarrhi in se-ibus rarò maturãtur. Dicit Hippoc. rarò: Galenus erò exponens in cõmento, nunquam catarrhos ta-es in senibus maturari dixit: & ratio est, quia sunt ip congeniti, quia cerebrum cùm non posit conco-quere alimentũ, & vapores eleuati ad ipsum non ex-pellantur, ideo tum ratione proprij alimenti, tum e-iam ratione vaporum, tum ratione vtrorunque, sic fiunt catarrhi senibus congeniti. præterea cùm vapores sint multi in corpore senum, propter imper fectionem cõcoctionum, plurimi ascendunt, & cùm non posint expelli, multiplicatur catarrhus: maxi-mè autem multiplicatur in illis, qui habuerunt cali-ditatem in iuuentute validam. Vbi enim perfecta fri giditas est, vt in sene qui fuit frigidus, non fit in eo euaporatio multa, ideo nec multitudo catarrhi, & non nisi propter alimentum cerebri. Corpus autem tale fuit calidum in iuuẽtute, vt apparet ex toto am-bitu, & nunc etiã hepar suum calidũ est: ideo fit mul ta euaporatio ad caput: ideo catarrhi multiplican-tur: multiplicatio autẽ catarrhi ratione cerebri non potest tolli, quia non potest fieri vt cerebrũ non sit frigidius seipso, ideo nõ possumus curare catarrhũ: possumus bene remorari ne citò interficiat. Cùm igitur hæc duo ita se habeant in hoc corpore, quid esset dicendũ, & quid faciendum? De ijs quę possunt cõtingere, aliquid est dicendũ. Quod ad catarrhũ at tinet, nõ curabit perfectè. Quo ad febrẽ poterit for-tè, sed cum difficultate: & ratio est, quia febris hæc nõ est nisi à forti causa, & non habet virtutẽ quę ad-iuuet Medicũ, quia Medicus naturę minister est, ipsa verò operatrix, I I. artis medicinalis. Non ergo ita

facilè curabitur ratione debilitatis corporis,& causæ: & ita sumus in re valde ambigua. De faciendis est primò videndũ,cui primò occurrendum sit. Dico quòd intentio circa febrẽ dirigenda est, non neglecto catarrho,quia febris periculosior,quia difficilior est naturæ senis : catarrhus autẽ familiaris. Ideo febris non seni, sed iuueni est familiaris : neq; ea febris hîc dependet à catarrho , nisi quia facit obstructionẽ : & bilis multiplicatur,quæ miscetur cum pituita . Ideo obstructiones essent tollendæ , vt febris tollat̃: quia si tollamus febrẽ, poterimus prouidere, vt iste Reuerẽdus dominus viuat diutius:si verò nõ tollet̃,interficietur, quia fiet quotidie deterior. sed quia ab humoribus dependet,tollendi sunt,& prouidendum est vt obstructiones hepatis aperiãtur.Et quia materia crassa est quę euacuari debet,attenuãtibus indigemus,deinde educẽtibus humores crassos in venis existentes. Et sic vna indicatio ab humoribus sumitur,alia à virtute:quia debet sumi venia à virtute,tanquã à principe terreno.Nos habemus virtutẽ quæ præcipit,& cùm sit in corpore sensili,& virtus affecta admodũ,nõ possumus ea facere quæ morbo conueniũt. Primò igitur manna proposita est, & ab ipsa inciperẽ . Sed diceret aliquis : Tu euacuabis humores subtiles,hîc autem crassi peccãt, ideo non euacuabis humores peccãtes.Dicebat autẽ Hippoc. Si talia purgãtur,qualia purgari cõuenit,cõfert,&c. Cùm ergo nõ purgent̃ humores quos cõuenit,nõ iuuabit̃. Dico,quòd etsi tenues humores euacuet mãna,nõ debemus abstinere ab ea, quia ab humoribus pręparatis debemus incipere,qui sunt in venis mesaraicis, ideo tutissimè cõuenit :& quia iuuabit etiam catarrhum, cùm febri non sit occurrẽdum neglecto catarrho,ideo summopere cõuenit.Non dico quòd

manna

anna penitus ſanabit,ſed quòd erit principium o-
imũ:quia vidi ego ſæpe, quòd manna licet tenues
imores euacuet,aperit obſtructiones:& facta prę-
ratione, vidi criſim fieri, & poſt quatuor dies ſani
tem ſecutam eſſe.Ideo inciperem à manna tãquam
re tutiſsima,& dare in veſpere ipſam : imò felicius
perabitur,vt eſt mos Romæ, vt libẽtius dent in no
e,& experiuntur feliciter operari, ſed ante cibum
atim:& exhiberem ℥ j. s. vel ij. Poſtea deueni-
em ad alia,niſi natura adiuuaret nos,vt nõ indigea-
nus alijs.Altera die nec brodium, nec ſyrupum da-
em,quia nollem vt brodium lauaret medicinã : nec
yrupus diſtribueret humores,quos volo euacuare.
Altera die, quæ tertia erit,darem ſyrupũ qui habet
vim abſtergendi,& mundificandi.propoſitum eſt o-
xymel ſimplex,à quo non recederem : ſed vellem vt
eſſet magis acetoſum, & præpararetur cum ſua ace-
toſitate:id enim quod habent pharmacopolæ,dulce
eſt.Non derelinquerẽ mel roſaceum ratione ſtoma-
chi,quia ſenum membra ſicca ſunt ſine pinguedine,
& inteſtina non habent pinguedinem,poſſemus de-
uenire ad excoriationem: vellemq́ vt eſſet ſubama-
rum,quia multùm refert habere optima medicamẽ-
ta.Poſtea facerem decoctum,accipiendo aquam en-
diuiæ,vel capillorum Veneris, ſi haberentur capilli
Veneris.nec erunt dimittenda farfara,id eſt,tuſsila-
go appellata propter excellentiam, quam habet ad
tuſsim.Ideo vellem quòd haberemus has tres aquas
ad pondus ſingularum lib.vnius. Et decoquerem in
ipſis aliquid aniſorum, vt corrigeretur earum frigi-
ditas, quoniam omnes aquæ diſtillatæ frigidæ ſunt,
vt etiam aqua diſtillata à calidiſsimo ſimplici,puta à
calamẽtho,quod ſtimulat linguam veluti piper,non
calefaciat,imò infrigidet :& vidi inflammatos homi

nespropter potū decoctiligni Indi,ab aqua calamēthi infrigidari summopere. Quia ergo aqua endiuię est frigidior,aqua capillorū Veneris ad temperamētum accedit,vellem miscere anisorū aliquid,vt aperirent oppilationes,& corrigeret frigiditas,& decoqueret vt duæ libræ remanerent:& exhiberentur huius decocti vncię quatuor:oxymellis simplicis,mellis rosati sing. vncia. Cùm autē dedissem quinq; vel septem syrupos, si viderē cōcoctionem, replicarem medicinam,& constante virtute,cum manna,vel infusione rhabarbari, vel cum syrupo rosato solutiuo euacuarem,nec accederē ad agaricū, quia laboriose soluit,& nauseam facit. Sed ego non recederem à benedictis,nec haberem virtutē defectam:oportet ergo manutenere ipsam, & cùm deuenerimus ad rhabarbari infusionem, & ad syrupum rosatum solutiuum,sufficiet nobis. Si postea symptoma catarrhus vrgeret, cum linimentis procederē: & ego maximè confido in vno à methodo Galeni sumpto. Vellem vt acciperemus adipem anserinum,quia maximè penetrat. Et licet antiqua expositio laudibus extollat arietinū, id perperàm dictum, quia textus Græcus habet anserinū. Etiam ille qui traduxit, ea attribuit arietino,quæ sunt attribuenda anserino,cum modico croci,& olei amygdalarū amararū: iuuabit enim mirum in modum ad cōcoquendum materias crassas. Nunc autem masticatoria non conuenirent, sed facta euacuatione. Caputpurgia per nares cōueniūt ad euacuandum catarrhum,& si per spatium leue facere vellemus masticatoria, possemus. Ideo si vellet masticare radicem capparū, optimū esset,vel mastichen:corroborat enim,nec facit violentā attractionem ad fauces: & conuenirent reliqua pro ventriculo,& pro concoquendo catarrho,& pro febre. In ijs im-

immorarer, vt ſcopus meus eſſet non recedere à benedictis. Circa rationē victus, ab eo tollendū vinum potens, & vinum ſit tenue, ſubtile, albū, vt non habeat acetoſitatē, nec dulcedinē, quia vellemus curare febrem, non catarrhum. Quo ad cibum, iuſculis ex hordeo optimè cocto, & farre cum lacte amygdalarum vtatur, & oua ſorbilia accipiat, quia in tertianis oua iuuenibus exhibebat Galenus: in reliquis regimine ſenū vtatur, cum aliquib. frictionibus. Quo ad illam excoriationē, non laboret ſupra nates, quia longo decubitu faceret deuenire ad gangrænas, & eſtiomenū. Ideo petiæ lineæ ſubtiliſsimæ in oleo de ceruſſa madefactæ loco apponētur, vel cum carie lignorum ſalicis, & cum modico olei roſati: vel puluis ille ſiccus conueniret, vel item vnguentum de lithargyrio ſimplex: & inter omnia ne moleſtaretur in decubitu, vellem vt ſuper re molli ſederet, & cum ſubtiliſsimis petijs, ne aliquid aſperum læderet ipſum. Quo ad œdema, vellem vt maius fieret: ſi tamē timerem ne humor multus deſtrueret temperaturam cruris, non eſſet malum ſi aqua marina ſalſa acciperetur, & germina ebulorum coquerentur in ea, & fierent lotiones, & petiæ lineæ magnæ infuſæ eſſent: facerent enim ad reſolutionem, nec reprimerent: & corroborarēt membrum, ne materia illa diutius permaneret deſtruens calorem innatum. Et iſta eſſent iudicio meo facienda.

Conſult. XLIII. De oculis lachrymantibus, pro Iudæo Turcico.

Curationis huius affectus quo affligitur, potiſsimum fundamentum eſt, vt prohibeamus materiam ne deſtillet: hoc verò neutiquā facere poſſumus, niſi membris

mādantibus proſpiciamus, ita quòd tota ratio curæ conſiſtat in eo, vt membra corroborentur, hepar ſcilicet, ventriculus, & cerebrum, ne generentur excrementa in corpore. Quod maximè fiet recta ratione victus, in qua quidē cùm multipliciter delinqui poſſit, in aëre, cibo, potu, & reliquis, ideo curabit vt ſibi viuat, & non alijs. Propoſita recta ratione victus, bis in anno purgabitur, vere inquā & autumno. Modus verò purgationis erit iſte:

℞. Specierum hieræ ſimplicis ʒ ij.
Caſsiæ ℥ j.

Fiat bolus, detur ante prandiū hora vna. Poſtea vtatur ſeptem vicibus infraſcripto ſyrupo:

℞. Syrupi de ſtœchade
De infuſione roſarum ana ℥ j.
Decoctionis fœniculi
Aniſorum
Roſarum ℥ iiij. Miſce.

Sumat deinde infraſcriptam medicinam:

℞. Pilularum cochiarum ℈ iiij.
Cum melle roſato. ſumat manè cum cuſtodia.

Interdum vna hora ante cœnam ſumat tres infraſcriptarum pilularum:

℞. Aloës optimæ
Agarici electi ana ʒ iij.
Myrobalanorū chebulorum ʒ ij.
Nucis muſcatę ʒ j.

Puluerizentur, & commiſceantur, deinde aſpergantur cum ſucco roſarum, & permittantur exiccari: poſtea cum melle roſato fiat magdaleon, de quo fiant pilulæ pro ʒ iij. Maſtichē maſticet manè, & expuat. Pro confortatione infraſcripto remedio vtatur:

℞. Tutiæ optimè præparatæ
Corticum ouorum puluerizatorum

Aloës optimæ ana ℥ j.

Inuoluantur in panno lineo, & fiat pila. Infundatur in aqua fœniculi, ſuſpenſa cum filo: poſtea ſæpe in die exprimatur ea pila in oculos. Si uerò perſeueraret mala diſpoſitio oculorum, & ſentiret ſe nõ leuari cum remedijs ſupraſcriptis, fiãt cauteria & fontanellæ in vno & altero brachio ſupra cubitum, per ſpatium quatuor digitorum parte exteriore tenendo ſemper aperta cum balla de cera, ſicut ſolet fieri. Corroborentur autem membra, hepar, ventriculus, & caput: & inter reliqua maximè laudo zuccharum roſatum, quod uidetur eſſe proprium morbis ventriculi & hepatis: abſtergit autẽ, corroborat caput, & prohibet aſcenſum vaporum. Caput etiam corroboretur calefacientibus, aſpergẽdo ei pulueres, tum etiam decoctis factis ex maiorana, camomilla, agarico, & cum ſapone confecto cum agarico, abluendo caput veſperi, & poſtea domum non egrediatur. Caputpurgia hîc quoque conueniunt, quibus etiam Galenus in morbis oculorum vtitur. Quòd ſi aliquis dicat hoc eſſe malè factum, quòd diuertamus materiam ex cerebro per locum affectum, is aduertere debet, quòd tunc hoc licet facere, quando exquiſitiſsimè corpus eſt purgatum: quam exquiſitiſſimam purgationem niſi præſuppoſuerim futuram ab eo, nunquam ei maſticatoria propoſuiſſem: gingiuas enim etiam habet paratas ad fluxus, neque tuta eſſent caputpurgia: diuerſiones potius fierent ad partes poſteriores, cum frictionibus, cucurbitulis ſiccis in dorſo. Sed his non iuuantibus, poſtremò (vt iam monuimus) ad cauteria erit confugiendum.

Consult. XLIIII. De uisione diminuta continua, & corrupta, sed intermittente, pro monacho sanctæ Iustinæ.

Vm duobus Reuerendus hic pater accidentibus molestetur, id proculdubio à nobis præponendũ quod magis notum est, & ad minus notum deueniendũ. Accidens ergo confessum & notum est debilitas visus, adeò vt nõ possit à remotis conspicere, sed tantùm de proximo videat: & hoc sibi essentiale & perpetuũ est, cùm iam duodecimus agatur annus, ex quo huiusmodi accidẽte afficitur. Aliud verò accidens non sibi perpetuum, nec essentiale est, quòd dum intensius aliquid legit, & aliquid fixè aspicit, percipit falsas imagines in aëre apparentes, vt muscas, vel fila, quæ ascendãt & descendant per aërem. Primum est proprium, vt dixi, & est visus operatio diminuta: secundum verò non est proprium, sed consequens ad primum, & est imaginatio corrupta, & operatio corrupta. Et sic sunt duo symptomata, seu accidentia, quæ non dant nobis indicationem curandi de se, nisi prius cognoscatur ægritudo, & causa ipsius. Ideo ægritudo, & causa ægritudinis quærenda est. Ipse enim narrat, quòd dum esset puer sex annorum, ichores quosdã in capite & crustas habuit, quæ cum medicamentis & inunctionibus repressæ fuerunt: in decimotertio anno post clausionem illarum cœpisse debilius videre, & hucusque perseuerare: & hæc existimat facere ad inueniendam causam istius ægritudinis. Ideo à nobis videndum erit, an ista fuerit causa. Sed prius tamen notanda sunt quædam, & primò consideranda est complexio eius, quia ex complexione elicietur aliquid, quod ad cognitionẽ causæ istius

ſæ iſtius ægritudinis faciet. Iſte enim habet habitum corporis ſatis bonum, robuſtum, & optimi eſt coloris, & habet operationes vitales & animales optimas, quia iſte optimè conficit alimenta: quæ omnia indicant ſupra caliditatem eius, quia omnia iſta procedunt à calido. Ideo nulli dubiũ eſt, quin iſte ſit calidæ temperaturę. Vtrum verò iſta caliditas ſit æqualis per omnia membra principalia, an verò ſit cum ſiccitate vel humiditate? Ego quia non video multum exceſſum in humiditate & ſiccitate, ideo in iſtis non multum laboro, quia nõ multum etiam faciunt ad rem noſtram. Quòd autem iſte habeat humidum cerebrum, ex naribus & oculis licet videre, ex forma & figura totius oculi, quia ſunt magni & prominentes: ideo cerebrum eius & oculi labuntur à temperamento per calidum & humidũ, quod patet ex venis in eis exiſtẽtibus, quæ magnæ apparent. Quod verò magis refert, eſt videre de loco, in quo ſunt ſymptomata, ſcilicet in quo ſubiecto ſit iſte malus affectus, & de cauſa materiali faciẽte iſtum malum affectum. De ſubiecto ergo videndum eſt, ſicut præcipit Galenus IIII. de cauſis ſymptomatum, an iſta læſio vel ægritudo ſit in ſubſtantia cerebri, vel in membranis eius, vel in ſpiritibus, vel in neruis opticis, vel in inſtrumẽto: & ſi in inſtrumento, an in tunicis, an in humoribus. Ideo difficile eſt videre, vbinam poſsit eſſe ægritudo iſta, quia hæc eſt tota rei ſumma, ad hoc vt inueniatur modus curandi. Quòd autẽ non ſit in cerebro, patet, quia nulla eſt de hoc cõiectura, quia (vt audio) omnes cerebri operationes rectè ſe habẽt, & ſecundum naturã: quia non conqueritur nec de grauitate capitis, nec de odoratu, nec de guſtu, nec de auditu, nec de alijs, ſed ſolùm de viſu, nõ autẽ de aliqua læſione quę in cerebro fiat: propterea illud mẽ-

brum ſanum eſt, cuius operationes ſunt ſanæ. Igitur cùm operationes cerebri ſanæ ſint, ſequitur ipſum ſanum eſſe. Neque lęſio iſta eſt in membranis, quia ſi ſic, ipſe in radicibus oculorum haberet dolorem vel grauitatem: ſed nullum iſtorum habet, ergo non eſt in membranis. Sed fortè dicet quis, quòd iſta eſt in neruis opticis: hoc autem eſſe non poteſt, quia ſi ſic eſſet, vel eſſet conſtipatio aliqua ibi exiſtens, vel aliqua mala complexio, vt nimia humiditas, vel nimia ſiccitas: & vbi ſunt iſta, ibi vt plurimum eſt conſtipatio. pręterea ſi eſſet ſiccitas, faceret alia longè ſæuiora accidentia. Non eſt etiam humiditas, quia non eſt conſtipatio perfecta. Quòd autem non ſit conſtipatio, apparet ex eo, quia nihil videret, ergo non diminutè. Nec poteſt eſſe ægritudo in cópoſitione, quia ſi ſic, contorquerētur illi nerui: ſed non contorquentur, ergo. Quòd autem non contorqueantur patet, quia ipſe nō habet viſum obliquum, ſed rectum: ſed ſi eſſet contorſio, obliquè videret. etiam ſi eſſet conſtipatio aliqualis, ſpiritus eſſēt ęquali modo, nec eſſet cauſa quare debilitaretur viſus, cùm per longum tempus videt: quia vbi eſt conſtrictio neruorū opticorum, vel aſtrictoria oppilatio in neruis illis, viſus ſuus ſemper in illa paruitate perſeueraret, & nō debilitaretur. Ideo non poſſumus dicere, quòd in neruo illo ſit aliquid quod impediat. Præterea ſi claudat oculum alium, videbitis ſpiritum confeſtim irruentem in plurima copia. Ideo cùm ſit liber tranſitus totius ſpiritus ad pupillam, non eſt dicendū impedimētum eſſe in optico neruo: ergo erit vel in ſpiritibus, vel in humoribus, vel in tunicis oculi. An in ſpiritibus, nec ne, cùm ſciamus viſum principaliter fieri per ſpiritus, ſecundariò per humores, vt cryſtallinum, & alios duos, & præcipuè per aqueum, ideo ſum

ſum in hac re multum cogitabundus. Quòd non ſit in tunicis, certum eſt: quia ego video quòd nõ ſit in cornea, quia nõ apparet nocumentum. nec etiam in vuea, nec in parte in qua eſt humor albugineus, quia ſi ſic, eſſet ſuffuſio: non duraſſet tandiu, quia ſecundum Galenum ſuffuſio ad ſummũ durat per ſex menſes, deinde fit turbulentia: ſed iſte habet oculos claros, & ſpiritus prodeuntes, & ideo in tunicis nõ eſt læſio. Ideo crediderim & in ſpiritibus, & in humoribus participare ægritudinem iſtam. Quòd autem ſit in ſpiritibus, conijcio: quia cùm iſte Reuerendus pater incipit videre, non diminutè videt, ſed bene videt: cùm verò diu vidit, iam incipit diminutè videre: ideo credo ego quòd ſint pauci ſpiritus, & etiam craſsi, qui non poſſunt ad longam diſtantiam diffundi & dilatari. Et maius ſignum eſt, quòd poſtquàm vidit per multũ ſpatium, & facta eſt multa ſpirituum reſolutio, quòd tunc ſequitur ſecundum illud accidens, & apparent ei muſcæ, & fila aſcendentia & deſcendentia. Ideo credo quòd ſimile nocumẽtum ſit in ſpiritibus, & etiam in humore aqueo, quia nocet ei lux multa & ſubita: & hoc eſt accidẽs ipſius aqueę humiditatis, quæ facta eſt propter defenſionem humoris cryſtallini: quæ cùm pauca ſit & tenuis, ideo facilè lęditur à multo lumine. Et ſic vitium eſt etiam in humore aqueo ex paruitate & ſubtilitate eius: & ſic ægritudo eſt præcipuè in ſpiritibus, & in humore aqueo. Vtrũ verò iſta ſit materialis vel non, & à qua materia: & ſi peccent ſpiritus, qua qualitate, an propter malam complexionem, vel quia magis craſsi, vel magis ſubtiles, vel magis humidi, vel magis ſicci? Certè eſt dubium non paruum, quia iſte dominus dicit ſe lędi & ab aëre lucido, & æſtiuo, & à turbulento. Quamobrem ſpiritus ſi quidem eſſent ſub-

tiles, non iuuarentur à cõtrario: ſi autem nimis craſſi, non læderentur ab aëre perlucido. Et ideo dico, quia omnis exceſſus nocet ſuæ viſioni, quod eſt imbecillitas in ſpiritibus, quæ non ſequitur malam tẽperaturam ſimplicem, ſed ſolùm paucitatem, adeò, vt ſint pauci ſpiritus, qui ſi etiam tranſirent, immutarentur à ſubiecto, & inſtrumento non bene affecto, quia figura iſtius oculi, vt videtis, non eſt naturalis, ideo non eſt commodum inſtrumentum: & ſi potentia materiæ ſit eadem, non poteſt cõmodè videre. Et ſic quia ſunt pauci ſpiritus, & etiã alterãtur ab inſtrumento non proportionato & idoneo, ideo à quacunq; cauſa extrinſeca de facili læduntur. Vnde autem prouenit iſta paucitas ſpirituum? A debilitate caloris innati dixerim ego: & ſic credo quòd iſta paucitas ſpirituum cum aliqua mala diſpoſitione & affectu in humore aqueo ſit. Vtrum verò ſit aliqua materia, quæ concurrat ad hoc faciendum, ita vt ægritudo nedum immaterialis, ſed materialis dici poſsit? Certè iſte non conqueritur de aliqua mala ſtomachi temperatura, & habet optimam temperaturam, cùm humiditas & caliditas non multum excedant in cerebro, & ſic per totum. Et ſic credo quòd imbecillitas oculi ſit cauſa materialis iſtius, quia ſtante imbecillitate oculi, ſtat imbecillitas inſtrumenti: & alimentum, quod ad oculos defertur, non ita rectè conficitur, ſicut ſi eſſent ſecundum naturam. Et non video quòd ſit aliquis humor, quia non habeo aliquod indicium, quo deducar ad hoc coniectãdum. Dices, quare apparent imagines poſt fixionem viſus? Dico quòd reſolũntur partes ſubtiliores ſpirituum, & remanent craſsiores, ideo apparent imagines poſt fixionem viſus, cùm ſpiritus non poſsint recipere obiectũ ſicut eſt, quia quod eſt intus

tus, apparet etiam exterius. Ideo quando diu laborauit, quia partes ſubtiliores reſolutæ ſunt, & reſtant craſſæ, apparent iſtæ imagines. Cùm igitur nullam aliam cauſam iſtius affectus poſsimus afferre, niſi hanc, dicendũ eſt, quòd ſunt paucæ materiæ facientes huiuſmodi accidens, vel quòd nullę ſunt, quę de directo hoc faciunt. Cùm igitur iam ſint duodecim anni, ex quo perſeuerat iſte affectus, & quia ſpiritus tales, & oculus qui eſt magnus, & valde diſpoſitus ad recipiendas iſtas diſpoſitiones, & ſic ægritudo talis, & cauſæ ſymptomatum tales, ideo quid circa curationem dicendum eſt? Certè credo quòd iſte non poſsit ſanari, neq; hoc ſperandum, neq; tentandum, ſicut vnuſquiſq; poteſt iudicare. Sed quid faciendũ? Dico quòd prouidendum eſt, ne iſti ſpiritus pauciores, & debiliores fiant. Ideo alendum eſt corpus optimis alimentis, & cauendum ab extrinſecis alterantibus, neque ſe exponere debet aëri, neque Soli, neque ventis, quæ excedant, & ſic ab omni aëris receſſu ſemper cauere. Et ab animi accidentibus cauere debet: quia quantum animi accidentia faciunt ad reſolutionem ſpirituum, quiſque nouit. Et à nimio ſomno, quia replet caput, & cùm oculi ſint debiles, omnes ſuperfluitates tenderent ad oculos. A nimia etiam vigilia, quia reſoluit ſpiritus: & à ſomno meridiano, quia ille maximè replet caput, & maximè ad rheumata facit. Ideo in cibo & potu debet eſſe diligens: debet enim cauere à craſsis & euaporantibus cibis, ſicut ſunt legumina, paſtilia, fricta omnia, piſces ferè omnes, & præcipuè ab ijs quæ proprietatem habent contra oculos, ſicut ſunt berberi, & alia huiuſmodi, & à lactucis, quoniam craſſefaciunt ſpiritus. Et ſic eligat vinum album, pauciferum: & poſt prandiũ vtatur chebulis myrobalanis,

ſicut deferuntur ex Damaſco, quia aſsiduus coriandrorum vſus noceret: citonia cum zuccharo conueniunt: & acoris communibus vtatur, qui habent ſtipticitatem, & repreſsionem, quia reprimunt ſummè vapores. Deinde habeat aliquod familiare, quo vtatur ter in menſe ad expurgationem ſtomachi, & ad expurgandum loca communia, ita ut ſemper ſint vacua, ſicut eſſent pilulæ ex tribus, ex hiera ſimplici, agarico, & rhabarbaro, cũ ſucco ſaxifragię, & eufragię: & ſuccus eufragię eſſet optimus cũ fœniculis, aniſo, & zuccharo. Pręterea cõferrent ſyrupi ex decocto aniſorũ, fœniculi, eufragiæ, & verbenæ, ſi vtereť per xxv. dies: & ſi vellet euacuari, mihi placeret, his ita ſtantibus, quia excrementa ſemper ad debiliores partes tendunt. Quantum ſit de balneis non video iuuamentum aliquod: fortè poſſet ſequi aliquod nocumentum: poſſet tamen tentari. In potu verò cùm ſit calidi hepatis, quod ex colore, & ex venarum latitudine patet, cauere oportet ne incendatur. De cauterijs in capite, & ſetaceis, non approbo, quia faceret ſpiritus pauciores, quia nimis exciccarentur ſpiritus. In cruribus autẽ poſſent fieri, quia nullũ inde ſequeť nocumentũ: & ſi aliquæ materię deberent aſcendere, iſta eſſet diuerſio. Et quia videt quòd peius ſe habet poſtquàm ingreſſus eſt religionem, ideo cauendum à ſuo modo viuendi: ſed comedat ſpiritus corroborantia, & à reſoluentibns abſtineat: oua enim recentia dicuntur ſpiritus corroborare, auellanæ, pini grana, & huiuſmodi. De extrinſecis verò apponendis oculis, nõ inuenio niſi quòd lauetur cum rebus aſtringentibus, & confortantibus, ſicut eſſet aqua roſacea cũ modico aloës puluerizato, & ebulliant, deinde elambicentur: & ex hoc poteſt lauare oculos, uel cum aqua fœniculi, & ſimilibus.

Con-

Consult. XLV. *De debilitate oculorum, & periculo suffusionis ex consensu uentriculi, pro D. Gasparo Vngaro.*

Bstineat à nimia lectione & studio, præcipuè post prandiũ & cœnã, & alijs etiã horis, nimis diuturna. Duo ocularia paret, vnum primò ex crystallo, quo in legendo vtetur: & alterum ex vitro viridi, quo non vtetur in legendo continuè, sed per certa interualla, quò spiritus recreentur. Tertiò faciat pyramidem rotundam in acumine non perforatam ex uitro den siori viridi, cuius basis tam lata sit, vt vtrunq; oculum recipiat, intus verò concauam, in quam intuens colligeret spiritus, & radios ad inuicem adiuuaret. Quartò diæta vtatur debita, abstineat à vino nigro crassiore, & omnibus fumosis cibarijs & crassis, qualia lacticinia, pisces, fructus, & fricta. Quintò vtatur singulis septimanis semel drachma vna hieræ simplicis, quam in hoc casu mirificè laudat Galenus, ita vt ea sola multos in Asia per literas Roma missas se curasse iactitet. vel tantundem aloës acipiat, quam felicissimè in hoc casu probauimus, & nunc magis in vsu habemus, quòd ex ijs quæ hieram ingrediuntur, tria nunc non possunt haberi, & male plerunque cõficiatur. Sextò, collyrio vsitato vtatur, quando extrinsecam aliquam in oculis humiditatem sentiret, aut quando in ipsis oculis uideri posit, abstergit enim illud & exiccat: sed dum nihil in oculo apparet, nec ab extrinseca inconuenienti humiditate infestatur, ab eo desistat. Esse autem malum illud non essentialiter in capite, sed ex ventriculo affecto, colligitur primò, quia ex vomitu cœperat: secundò, quia intermittebat quandoque, non erat cõtinuum:

tertiò, cùm amouebatur, præcipuè sentiebat, dum enim calefactus ventriculus, eleuabat vapores. Collyrium commune, quo vtetur:

℞. Fœnigræci ℥ i. s.
Radicis althææ ℥ ij.

Mundentur diligentissimè, & decoquantur in aqua communi purissima sine puluere & fumo ad cõsumptionem duarum partium. Facta diligenti expressione & colatura,

℞. Aloës optimæ pulueriza tæ ℈ iiij.

Bulliant omnia simul ad spissitudinẽ mellis liquidi, & reseruetur in vase vitreo bene obturato ad vsum.

Consult. XLVI. De ophthalmia, pro Corricio iuuene doctissimo.

VIX persuaderi possum, Corrici doctissime, me quicquã de re medica excogitare aut prȩstare posse, quod nõ abs te perceptũ prius ac probè deprehensum fuerit: noui enim ingenium, noui diligentiam ac doctrinam, qua plurimùm polles. Tu tamen enixè rogas atque obtestaris aliquid de ophthalmia cõscribam, habiturum te illud tanquam sacrum, & ab Hippocrate missum: vtinam tantæ spei de me conceptæ satisfacerem. Sed quoniam amor te decipit, facilè fero: amari enim abs te mirum in modum gaudeo. Ergo onus adeò efflagitatũ subire non recusabo, haud quidem quòd aliquid noui sperem in medium afferre, sed tantùm ne optimo amico defuisse videar. Habebis autem quicquid hoc est, raptissimè scriptum, quum nuncius festinans & ad iter paratus, incunctanter exigat, & de quacunque morula conqueratur. Quum verò tres similes morbi, ob naturæ propinquitatem, ab imperitioribus medicis plerunque con-

confundi soleant, χύμωσις, τάραξις, & ὀφθαλμία (Græcis enim nominibus agendum, ob Latinorum vsitatorum inopiam) primò singula distinguemus, postea ad veram ophthalmiã accedemus. Est igitur τάραξις leuis quædam inflammatio, quæ sine vllo discrimine palpebras, tunicam coniunctiuam, & reliquas oculi partes inuadit, vt nullus tamẽ vel minutissimus certè dolor consequatur. Sed nec rubedo aut tumor insignis apparet, vt meritò inflammationis potius exordium, quàm inflammatio appellari possit: raróque à causa intrinseca generatur, & si quandoque contingit leuissima est, & quæ pauco curamine indigeat: sed ferè semper ab extrinseco originem ducit, sole, puluere, fumo, ac reliquis similibus. Ophthalmia autem est inflammatio tunicæ coniunctiuæ, quæ sæpe præ magnitudine totum oculum inuadit. Differt τάραξις à chemosi & ophthalmia, tum quia semper mitis, tũ quia nullius partis oculi proprius affectus est. χύμωσις itẽ ab ophthalmia differt, quoniam chemosis propriè palpebrarum inflammatio est, licet nonnunquam alias partes in consensum affectus trahat: ophthalmia ad coniunctiuam tantùm tunicam attinet, facilè autem taraxis in primo intuitu dignoscitur, quæ tamen si negligatur, corpusque malis succis refertum inuenerit, in grauissimos morbos incidit. Chemosis & ophthalmia cùm simplices fuerint, facillimè discernuntur: chemosis enim tantùm palpebras inflammat, ophthalmia coniunctiuam: sed vtraque sæpe vno & aliquãdo quampluribus oculorum morbis complicantur, quorum singuli ex proprijs accidentibus à prudenti medico distinguuntur. Nos verò hîc de simplici ophthalmia disserere proposuimus: iustum siquidem volumen, non epistolam conficeremus, si varias mor-

borum, quæ oculis euenire ſolent, complicationes curationesque ſingulis correſpondentes proſequi tentaremus. Eſt igitur ophthalmia (vt diximus) coniunctiuæ inflammatio, & quatenus inflammatio eſt, tot habet cauſas, quot reliquæ omnes inflammationes, & iiſdem curationibus tollitur: ſed indicatione ſumpta à natura loci multam habet diuerſitatem, ut poſtea oſtendemus. Nunc videndum quomodo ſimplices ophthalmiæ diſtinguantur. Meminiſſe autem oportet, me ſimplices appellare, quę neque vlceri, neque alicui morbo coniunctæ ſunt: vel enim à materiæ inhærentia, vel à forma diſtinctiones habent. A materia, nam fieri poteſt à ſanguine, à bile, à pituita, à ſucco melancholico, à flatu, ſicuti & reliqui tumores præter naturam. A modo inhærentiæ, nam quædam per eſſentiam ineſt, quædam per defluxum, quædam vtroque modo. Per eſſentiā, vt ſi coniunctiuæ aliqua mala temperatura contigerit ſiue ab extrinſeco, ſiue ab intrinſeco aëre, vel cibis, vel coitu, cùm coctiones proprię alimenti deteriores redduntur, & inde excrementa plura colliguntur in loco, vnde poſtea inflammatio. Per defluxum, quia à capite, vel alijs membris materia ad locum imbecilliorem pellatur eo modo, quem Galenus ſecundo de diff. feb. deſcripſit. Vtroque modo, vt ſimul & mala tēperies ſeu laxitas cōiunctiuæ fuerit, & defluxus ab alio membro. A forma diſtinguitur, nam quædam earū humidæ, quædam ſiccæ ſunt, quas Græci ξήρας ὀφθαλμίας vocant. Si ergo fierent à ſanguine, maximus tumor in loco apparebit, maximus etiam rubor, tenſio præterea, pulſatio, & dolor, calidæ lachrymę exprimentur ad craſsitudinem declinantes, quæ vbi moram fecerint, facilè exiccantur: ſordes inſuper molles circa angulos oculi frequen-

quen-

quenter apparent. Et ſi à cauſa intrinſeca euenerint, plerunque corpus ægri ſanguine refertum videbis, prominentibus venis, colore rubro, qui fortaſſe in otio pridem victitauerit, lautosq́ue cibos atque potus ingeſſerit. Si à bile, tumor modicus, magisq́ue in ſuperficie eminens, color ad pallidum vergens, dolor acris & mordicás, lachryma vel nulla, vel parua, ſalſa, aut amara, ſtatim excreſcens: ſordes in angulis ſiccæ, & aſperæ, plerunque etiam vigiliæ, præſertim ſi à capite materia defluxerit. Si materia fuerit in ſtomacho, ſæpe & febris tertio die acceſsiones habens. Et ſi materia fuerit in toto, vrinæ, & fortaſſe etiam excrementa bilioſa egerentur: ſed & corpus ægri gracile, quod cibo & potu calido, validis exercitijs pridem abuſum fuerit. Si à pituita, tumor quidem maior, ſed laxus, color quidam albus, lachrymæ plurimæ, tenues, inſipidæ, quæ non excreſcant, ſordes vel nullæ, vel molliſsimæ, & penè liquores: & totum corpus ægri pituitoſum, ſegne, quod multo otio marcuerit, & cibos potusq́ue frigidos & humidos ingeſſerit. Si à flatu, quod rariſsimè eueniet ob loci raritatem, tenſio tantùm ſine grauitate percipietur, tumorq́; facillimè, & tota inflammatio diſcutietur. Quòd ſi per eſſentiam, nō per affluxum ophthalmia contigerit, paulatim & non ſubitò inuadet, & ante inflammationem lachrymæ, & ſordes oculorum præceſſerunt, & mordicatione à quolibet aëris leui exceſſu percepta etiam læditur, maximeq́ue à quacunque re aſtringente, quæ fortè inflammationi applicatur, cibiq́ue & potus abſtinentia iuuantur. Si per defluxum, dolor plerunque & tumoris augmentum certas habent periodos, membriq́; vnde excremēta illa expelluntur, affectus per ſua ſigna non ægrè deprehenduntur, eſtq́; plurimum caput in

causa. Si vtroq; modo, tunc & vtriusque notæ apparebunt. Distinctio itaq; ophthalmiæ quæ sumitur à forma, est (vt prædiximus) vt quædam ophthalmia humida sit scilicet, quædam sicca. Humida contingit ob materiæ multitudinem, tenuitatem, aut acrimoniam, & loci affecti tenuitatem, raritatemque, & aëris caliditatem relaxantem, & virtutis expultricis robur, aut contentricis imbecillitatem. Sicca ob causas euenit oppositas, & propterea Hippoc. primo Epid. sectione secunda, cùm in Thaso Austri & imbres præcessissent, successisse ait ophthalmias manantes & humidas. Et tertio Aphor. flante Aquilone siccas ophthalmias generari: siccas autem ophthalmias vereri oportet, nam si cum siccitate materia adfuerit acris & erodens, non euadet æger ab vlcere maligno. Pessimæ verò omnium ophthalmiæ sunt, quæ & siccæ fuerint, & à materia acri, & cum his imbecillitas magna oculi, & ingens à capite defluxus conuenerit. Atque hæc quidem de singulis ophthalmiæ distinctionibus dicta sufficiant. Quæ postea multifariam commisceri, conuenireq; possunt, vt sanguis simul pituitæ, aut bili, aut vtriq; iungatur. Oportet igitur prius exerceri in particularibus, singulorumque signa exquisitissimè obseruare, & memoriæ commendare, & inde non adeò difficulter composita quæque ex signis compositis discernemus. Vbi ergo ophthalmia curanda nobis occurrerit, antequàm quippiã facere moliamur, oportet primò, si veri medici esse studemus, totã eius naturam exquisitissimè considerare: huius enim cognitionem, curandi indicationes sequũtur, perpetuoq; ex distincta cognitione, distinctæ redduntur indicationes: & qua parte deficiet, eadem deficere indicationes necesse est. Natura autem exquisitissimè

cogno-

cognoſcetur, ſi quæcunqḗ ſuprà retulimus, diligẽter rememorabũtur, quænam materia peccet, sítne per eſſentiam, an per defluxum, sítne humida, an ſicca: eruntq́; ſingula ex proprijs notis, quas diximus, perpendẽda. Supponatᷓ primùm à ſanguine bilioſo ophthalmiã generatã propter defluxum à capite, cum raritate texturæ in tunica cõiunctiua, quæ redditur ad excrementa ſuſcipienda paratior, ſitq́ue ex genere manantium humidorũ: talis enim plerunq; contingit. Hæc vt manifeſtò apparet, plurimæ commixtionis eſt: nam ex diuerſa materia conſtat, bile inquã & ſanguine, & partim per defluxum, partim per eſſentiam loci affectio exoritur. Quòd ſi epidemicã quoque poſueris à conſuetudine veris calida & ſicca, cui præceſſerit auſtralis calida & humida, adhuc eã magis multiplicem efficies. Qua igitur uia & ratione hoc loco procedendum? Diximus, vbi naturam rei rectè conceperis, primò iſtiuſmodi diſtinctione vtêris. Habemus materiam talem, ſanguinem inquam cum bile iugiter defluentem à capite: habemus membrum recipiens, tunicam ſcilicet coniunctiuam relaxatam, nec reſiſtentem alienæ expulſioni: ex quibus relinquitur, aliquid iam fluxiſſe, & aliquid iam eſſe fluxurum. Hinc oriuntur indicationes quatuor: prima, vt fluxum prohibeamus: ſecunda, vt quod fluxit euacuemus: tertia, vt cauſam remoueamus, quæ talem defluxum fouet: quarta, vt membrum recipiens corroboremus, & laxitatem emendemus. Fluxũ prohibebimus auertendo & euacuãdo: id quoq; quo modo, à natura rei colligitur. Cùm ergo quod defluit, ſit ſanguis & bilis, conſtat vtrunq; in hepate generari: à fonte igitur cõmodiſſimè haurietur & auertetur. Vtrum à ſanguinis miſſione prius incipiendum? Si ſanguis exuperauerit,

copiosè educẽdus: si bilis, parcius, & postea purgatio à medicamento bilis ducente partem, sanguinis emissionem emendet. Basilica ergo incidenda, postridie purgandũ. Sic humorũ fluxum euacuabimus, deinde tũ repellendo, quod inter initia conuenit, tum digerendo, seu per halitum euoluendo, quod circa statũ efficiemus: tum utroque, quod à principio augmẽti usque ad statum fieri conuenit. Causam defluxus remouebimus, si recto calle venabimur, quidnam efficiat vt tãta vis sanguinis & bilis multiplicetur in capite. Et si fuerit caliditas excedẽs, refrigerabitur: si fuerit viarũ amplitudo, moderabitur: si succorũ feruor & tenuitas, in contrariũ habitum ducentur membra: sed coniunctiuæ raritatem stringentibus roborabimus. Quantum verò ad aëris constitutionem attinet, studebimus vel contrarijs qualitatibus emendare, vel ægrum in regionem ægritudini oppositam ducere. Et hæ sunt communes indicationes, quæ à natura rei sumuntur. Sed quoniam hũc, sicut reliquos morbos, in certis corporibus, regionibus, temporibus, multisque intercurrentibus occasionibus necessariò curabimus, ideo bonum artificem singula quæque istorum spectare oportet, & subiecta via, ratione que colligere, qua postea munitus tutò & facilè possit ad particulares accedere. Vbi ergo communes omnes indicationes quæ sumũtur à morbo, diligenter distinxeris, primò totam ægri naturam recensebis, cuius tẽperaturę sit tam in vniuerso, quàm in membris particularibus, & pręcipuè in mẽbro affecto, & an ibi ægritudo temperaturæ correspondeat, an sit diuersa vel opposita, quam habeat compositionem, an rari densiue habitus, an gracilis aut obesi, quæ sit figura membrorum, præcipuè capitis, sed potissimùm oculorum,
vtrum

vtrum prominentes, concaui, aridi vel humẽtes, nigri vel cæſij, aut alterius coloris, perſpicaces an hebetes, venis apparentibus an occultis, affectibus obnoxij vel perpetuò ſani. Deinde de illius conſuetudine in victu diligenter percũctaberis, quo cibo potúue vtatur, quantum & quoties comedat. De exercitijs, item vigilijs, & de ſomno, de animi occurrentibus, de coitu, de egeſtionibus, & reliquis huiuſmodi. Interrogabis quã artẽ exerceat, quo genere exercitij, & in hoc potiſsimè ophthalmiæ affectum intelliges, legeré ne an ſcribere cõſueuerit, & quod literarum genus, minutáſne, an ampliores, & ſi non ita multum à cibo. Regiones præterea, & anni tempora obſeruabis, calidiorá ne, an frigidiora: ſicciorá ne, an humidiora: nunquid ęgritudini cõueniãt, vel opponantur. Inſuper duo alia, quę morbi annexa vocare poſſumus, ſummopere ſunt attendenda. Primum, vnúſne ſit morbus, an plures complicati. ſecundum, quódnam ſit iſtius morbi tempus. In primo vix credi poteſt quàm multi medici cum ſummo ſuo dedecore, & ægri detrimento fallantur. Quoties enim oculum tumeſcentem aſpiciunt, ſine alia diſtinctione ophthalmiam appellant, & quod longè deterius eſt, ſtatim curant, quemadmodũ ſimplices ophthalmiæ curari ſolent, non perſpicientes, num quis humor corneam quoq; inuaſerit, & palpebras, & nũquid in ipſis palpebris aſperitas, quę frequentiſsimè acerrimos dolores, & nouos defluxus excitat, & nunquid aliquod tuberculum, aut vlcus, aut puſtula parua è diuerſo ſeu directo pupillę appareat. Hęc & alia cõplurima cum ophthalmia ſæpiſsimè complicari ſolent, quibus niſi diligentiſsimè occurratur, non eſt mirum ſi poſtea cæcitas & multa alia incõmoda ſequantur. Ego enim miſerum quendam ophthalmi-

cum noui,cui in ea parte,quę pupillæ opponitur,pustula inerat admodum exigua,vt vix sensu percipere tur.Huic imprudens medicus occurrens tanquã solam ophthalmiam curaturus,pomum feruenti cinere maceratum zuccharoq; conditum, temerè applicauit, eaque nocte tamen dolor omnino sedatus est, probeq; obdormiuit, manè lętus surgẽs medicũ accersiuit de sanitate gratulaturus, nec minori lætitia gestiẽs delirus medicus, soluto oculo propereq; abluto cataplasmate, subsequutus est humor aqueus, qui crystallinum præcedit,vt miserabili motu æger altero oculo priuaretur: illo enim cataplasmate disrupta pustula profundiori quàm sensu apparuerat, vlcus subortum est.Dies non sufficeret,si errores omniũ recensere voluerimus,qui quotidie oculis curandis cõmittunt.Nec mirũ,cùm nullum aliud membrũ sit,in quo tot partes insint tam exiguæ, tam coniunctæ, tam molles, tam affectibus obnoxiæ,tam simul consentientes, tam parum medicamẽta tolerantes, vt omnino sagacissimũ medicum esse oporteat, qui talium particularũ morbos exquisitè distinguat, & vbi distinxerit cõmodis remedijs occurrat: vt optimè de hoc,sicut & de reliquis,veteres consuluerint medicos nonnullos cæteris morbis omissis solùm esse oculares. Tantum enim negotij in solo hoc membro fore cõprehenderũt,vt vix,integro officio rectè obeundo, totus homo sufficeret. Ergo si quid aliud,hoc maximè intueri oportet ophthalmiam curaturus,sít ne alius aliquis in oculo morbus,vel alia pars læsa præter coniunctiuam: & præcipuè aduertendum an in cornea,& circa pupillam sit nocumentum, in hoc verò totus discriminis cardo versatur: partis enim nobilitas, & imbecillitas, & erroris nocumẽtum nunquam nos satis cautos reddit. Si ergo affe-

affectus aliquis in ea parte consistat, videndum an vlcus, vel pustula, an nubecula appareat: & singulis cõmodè occurrere, rei natura considerata: de his enim non est sermo à nobis propositus, sed ad hoc tantũ, vt ophthalmiæ ita suas medicinas applicemus, vt separentur à reliquis. Quòd si, quemadmodum iam sæpe contingit, in ipsomet loco ophthalmię pręter inflammationẽ vlcera quoque adfuerint, curatio reddetur proculdubio difficilior: quod & nos protestari debemus, ne fortè quod est in morbo, nobis id vitio vertatur. Deinde ita remedia moderari, vt simul & inflãmationis, & vlceris ratio habeatur, ad id cautè declinãtes, quod magis infestare videbiť. Et hæc satis sint quantum ad morborũ complicationes. De temporibus verò ophthalmię dicendũ superest, quę sunt, sicut reliqua omnium ægritudinũ, ad curationem admodũ necessaria: longè enim diuersa in principio, quàm in augmento, aut statu, & facienda, & iudicanda sunt. Ergo tempora in ophthalmia ante curationem distinguere oportet, quod non admodum difficilè fuerit. In principio, in humida quidẽ lachrymæ & sordes nulla coctionis signa prę se ferẽtes, seruabuntq; vel nimiam caliditatem, tenuitatẽ, pallorẽm, acrimoniá, vel frigiditatẽ, crassitudinẽ, lentorẽ pro humoris peccãtis varietate. In sicca verò nullæ prorsus aderũt lachrymę, sordes, neq; adhuc erit humor insignis, dolor tamẽ infestabit ob continuũ defluxum. In augmẽto & humor & dolor augmẽtabuntur, lachrymæ tamẽ & sordes quædá tenues meliorẽ cõsistentiá acquirẽt. In statu maximus dolor, rubor, & tumor: lachrymę verò & sordes in salubri ophthalmia, æquales, albæ, cõcoctæ: in perniciosa verò, aut liuẽtes, aut virides, aut nigrę, & fœtidę, ac in substantia ab omni mediocritate recedentes. Erit præterea

motus morbi attendendus, vtrum velox an tardus, vtrum paribus an diſparibus diebus affliget, quænã habeat accidentia. Ex quibus diligenter collectis & comparatis, diligenter prognoſticemus quoq; quid de morbo futurum ſit, & quo tempore feliciter vel infeliciter terminabitur. Quæ omnia aſsiſtentibus prædicentes, ſimul & culpa abſoluemur, ac præterea exquiſitè noſcemus quo modo & circa victum & circa remedia regendus ſit æger. Accidentibus etiam, ſi quæ erunt ſæua, quæ rationem cauſæ habere videbuntur, opportunè occurremus, inter quę præcipuè dolor eſt, cui frequenter cum ſtupefacientibus remedijs reſiſtemus, ne fortè tantæ materiæ vis ad locum trahatur, vt ſuffocato innato calore loci, gangræna aut ſphacelos occupet. Cùm ergo hæc omnia, quæ diximus, prudẽter & maturè collegerimus, à quánã materia ophthalmia generetur, sítne per adfluxum, vel per eſſentiam, sítne humida an ſicca, demũ quænam ægri temperatura, quæ compoſitio, quæ victus ratio, quæ ars, quibus aſſueuerit, quod tempus anni, qui motus, qui periodi: cùm hæc inquam omnia rectè collegerimus, tum cum optimis remedijs ſingula repellentes, & illud aureum præceptũ ſemper intuentes, Contraria contrarijs mederi, vt plenitudinem euacuare, aſperitatem lenire, caliditatem refrigerare, quartò humiditatem exiccare, & ſic de ſingulis. Vbi igitur materiam pręparatam & probè notam habuerimus, quid reſtabit, niſi vt hanc artem rectiſſimè exequamur, ac ſanitatem vindicemus? Occurrat igitur nobis Socrates xxx. annos natus, temperaturæ calidæ & humidæ, qui præter conſuetudinem ſuam ante aliquot dies biberit vina potentiſsima, aromataq;, & mellita cibaria ingeſſerit, plurimoque coitu exhauſtus fuerit, & nocturno aëri plus ęquo ſe ex-

expoſuerit:habeatq; in cõiunctiua oculi tunica maximum tumorẽ rubrum, durum, pulſantẽ, cum dolore extenſiuè, ac mordicatiuè, vt ferè ſenſum acuum pungentiũ percipiat: emanantes lachrymæ ex angulis oculorũ, acres, ſubſtantia mediocres, tum colore quadantenus ad citrinum tendente: ſintq; in ijſdem angulis ſordes medię conſiſtentię erodentes, ſitque grauitas, ac rubedo totius capitis, cum plenitudine venarum apparentiũ: vrinæ rufæ & craſſæ, pulſus ingens, vehemens, frequens, & velox. Talem cùm aſpexerimus, facilè eſt iudicare ophthalmicũ, quoniá in tunica coniunctiua habet inflammationẽ. Materiam autem inflammationis eſſe ſanguinẽ bili admixtum, ex notis partim bilem, partim ſanguinem indicantibus: & per defluxũ capitis, vt eius grauitas, rubedo, & venarum amplitudo atteſtãtur, concurrẽte etiam oculorum imbecillitate, quam pręcipuè ex intemperato coitu vendicauit: atq; inter ophthalmias humidas cõnumerari debet, vt lachrymæ & ſordes oſtendunt: demum totius corporis plenitudinem, vel defluxum conſpirare, adiuuante regionis & conſtitutionis intẽperie, & nocturno aẽre, in quo morá contraxerit, & reliqua victus ratione. Eſſe verò ſimplicẽ ophthalmiam, nulli morbo pręterea cõmixtam: nam aliæ partes oculi ſunt immunes: tempus autem morbi augmentum. Ergo ſeruatis indicationibus, quas ſæpius diximus à morbi natura ſumendas, non repugnantibus alijs quę ab ægri natura, & à reliquis annexis mutuantur, ſicut hîc minimè repugnãt, primò reuulſio euacuatioq; materię fluentis quęrenda eſt, quæ cùm ſanguis ac bilis ſit, ad venæ ſectionẽ & purgationem præparabimus. Et ſtante totius corporis plenitudine, quam ſupponimus (quicquid alij iudicent vel faciant) ego ita partirer miſsionem ſangui-

nis, vt manè, exempli gratia, basilica secaretur, vespere cephalica eiusdem lateris cum loco affecto, in singulis sectionibus, tali ętate, temperatura, regione, & statu cœli, ac plenitudine corporis existente, qualia omnia supposuimus, nō minus quàm vncias decem extraheret. Deinde vbi altero die corpus cōgruè alimēto recreassem, postridie manè exhiberē infusionem drach. ij. rhabarbari, adiectis vncijs iiij. syrupi rosati solutiui: vel si corpus robustissimū, pro syrupo rosato, electuarij rosati Mesue drach. v. vel electuarij de psyllio drach. iij. Et hæc quantum ad euacuationem. Loco verò, nactus tale augmēti tempus, in quo simul & multa iam materia defluxerit, & multa adhuc defluxura est, applicarem quę partim repercutiunt, partim per halitum digerūt. Vbi modò maximæ indicationes in loco affecto sumuntur, illius enim partis laxitas, sensibilitas, patiendi aptitudo, cōsensus, & vicinitas maximè pupillæ, & humorum oculi: hæc omnia nō sinūt nos applicare aliqua quæ sunt vel repercutiēdo, vel resoluendo efficacia. Quę enim nimis acerba astringentiaq; sunt, licet validissimè repercutiāt, has tamen oculi partes irritant, exasperant, maioresq; dolores excitant. Quæ verò nimis calida & acria, potenter quidem resoluūt, sed inflammationē augent, & à propria oculorum temperatura partes exterminant. In vtraq; igitur facultate tum repercutiendi, tum resoluendi, applicari debēt moderata: repercutientia quidem, qualis rosa, albumen oui cōfractum, myrtus, rubus, radices mori, hypocistis, lentiscus: resoluentia verò, chamæmelum, lilia, eorumq; radices, fœnumgræcum, parthenium, malua, althæa, & eiusdem radices, atque huius generis alia. Consulo autem, vt nihil oculo ophthalmico adhibeatur, nisi molle, lene, nullius visciditatis lento-

torisue particeps,aut nimiscorpulentum:talia enim frequenter adhærent affecto loco, & ita impinguntur,dum exiccãtur,vt remoueri non poſsint,niſi locus exacerbetur,dolor excitetur, & inflammatio augeatur. Si verò ita impacta omittantur, vt multi imperiti & ſordidi medici faciunt, computreſcunt, & alia fortè ratione etiam deteriorem morbum exaſperant & adaugent. Ab his igitur quãmaximè fieri poteſt,abſtinere oportet. Neq; hîc ego reticebo,quod mihi familiariſsimum eſt,& quo frequentiſsimè magna felicitate vti ſoleo. Roſas,myrtos,rubos,aut reliqua huiuſmodi cum fœnugræco, chamæmelo, ſeminibus lini, & ſimilibus, in aqua ſimplici, vel aqua etiam deſtillata plantaginis concoquo, atque in eo decocto pannos lineos tenuiſsimos ac molliſsimos, multiplices, ad oculi magnitudinem, & cõplicatos, dudum maceratos,oculis admoueo, æſtate quidem frigidos,hyeme calidos: obſeruentq; diligenter,vt priuſquàm areſcant, remoueantur, nouique iugiter applicentur, ita ſæpe repetendo, donec eorum vſus cõmodo eſſe videatur:ex his enim,ſine aliqua moleſtia aut grauitate corpulenti & viſcidi cataplaſmatis, repercutio ſimul, & per halitum digero, meq; à multis periculis tutum reddo:quale eſt,quod de pomo cocto,zuccharo admixto, retulimus ſuprà:quandò etiã albumẽ oui cum lacte mulieris ex optimis cibis nutritæ, cõfractũ exquiſitiſsimè,vt nihil viſcidi, aut craſsi remaneat,& in locum eodem prorſus modo applicetur, quo diximus de decocto. His ita ritè peractis,ſi adhuc fluxus perſeueraret, vel inflammatio intenderetur,quęrerem deriuationem, tum ſcarificatione in venis poſt aures apparentibus,aut hirudinibus applicatis,tum etiã ſi res vrgeret, vena frontis diſſecta. Poſtea ad intercipientia medicamenta

accederē. Quæ validè repercutiūt, fronti applican tur, ſicut cataplaſmata ex albumine oui cum aceto, admixto bolo Armeno, terra ſigillata, & eo quē vulgò ſanguinem draconis vocant. Quòd ſi dolor maxi mus adeſt, qui tolerari non poſsit, cum decocto pau lò ſuprà memorato admiſcerē hyoſcyamū, & papaueris nigri ſemina, & nonnihil ex pomo mandragoræ vel in eodem diluerem aliquid ex opiatis collyrijs, quæ ex Paulo & Galeno ab omnibus recentioribus deſcribuntur, qualia ſunt ab Arabibus Sief appellata. Vbi verò iam defluxus ceſſauerit, & corpus caputq; ſatis euacuatū videbit̄, tantū fomenta ex ſo lo fœnugræco, & ſemine lini, & huiuſmodi reliquis per halitum digerentibus cōmodè poterunt applicari. Quo etiam tempore balnea aquæ dulcis calida maximè competent: quo etiam eodem tempore vini potus vtiliſsimus erit, nam antea prorſus eſt abnegandus. Quantū verò ad victus rationem attinet, contineri debet æger ſumma quiete in cubiculo, ſi fieri poterit, vel ad aquilonē vel ſeptentrionē verſo, iubēdo ne oculos fricet, aut aliquo modo exaſperet, nec quidpiā intueri conetur. Capite elato dormiet ſuper puluinari molli quidem, ſed ex roſis ſiccis, aut minutiſsima palea, aut alga confecto. A carnibus, vino, ouis penitus abſtineat, & niſi ſecus vires ſuæ ferant, ſola ptiſana & mulſo contenta ſit, aut eo ſaltem ferculo, quod panatellam vocant. Quotidie vel natura, vel clyſtere aluus ducatur, manè autem in aurora bibat vncias vj. decocti boraginis, endiuiæ, eufragiæ, cum vncia iuleb roſati. Et hac arte ophthalmia ſimplex curabitur, quæ quidem per defluxum à materia ſanguinea & bilioſa generatur. Hîc reliquas quoque ophthalmiæ ſpecies curaturus eram, quæ ab alijs humoribus oriuntur, & quæ per eſſentiam fiunt,

fiunt, & quæ ſiccæ appellãtur, ac præterea quæ cum alijs diuerſis oculorum morbis complicatæ, cum vlceribus, cum chemoſi, cum trachomate, cum hypoſphagmate, cum ruptura corneæ, cum procidentia vueæ, cum ſuffuſione, ac cæteris huiuſmodi, quę ſingulæ propriam diligentiam, & admirandã quandam curam requirunt, & pace agentium dixerim, ab omnibus ferè medicis noſtræ ætatis neglectam, ac penitus ignoratam: Sed nuncius interpellare me non deſinit, vt me pudeat adoleſcentem optimum tandiu concepto itinere defraudare. Hæc igitur omnia in aliud tempus omittam, quę ſi exquiſitè & diligenter (vt ſpero) explicabuntur, in iuſtum volumen excreſcent: quod fortaſſe aliquando perfectũ tuo nomini dicabit, cùm tu ſolus autor fueris, vt hoc magnum pelagus ingrediar. Interim me ama, vt facis. Vale. Patauij, X V I. Calen. Auguſti, M. D. XLI.

Conſult. XLVII. *De ophthalmia, cum principio ſuffuſionis, & ulcere in cornea.*

HIc Magnificus vir patitur quaſdã diſpoſitiones præter naturã circa oculos, quę quidem diligenter conſiderandæ ſunt: quoniam partim curatu faciles ſunt, partim difficiles, & nunquam curabiles videntur. Primò eſt materia quædam exiſtens intra corneã & pupillam, ratione cuius videt quaſi per nebulam interpoſitam. Secundò, in cornea dextri oculi eſt album quoddã tendens verſus pupillam, non attingens tamen, quod etiam in ſiniſtro oculo videtur exoriri. Tertiò, in coniunctiua manifeſtam habet inflammationem, vt ex rubedine apparet. Horum trium ratione conſilium petit. Sed cum ijs alia quædam habet coniuncta, quòd per interualla quædã patitur, non

quidem dolorem capitis, sed stricturam cum grauitate circa frontem: præterea sibilum perpetuũ circa aurem sinistram. De his secundariò conqueritur, & precipuè circa oculos: de his principaliter videndũ, quia partim morbi sunt, partim symptomata, de quibus queritur. Nebula interposita est morbus in compositione: inflammatio est etiam morbus. Album verò in cornea, an morbus vel symptoma sit, videbimus inferius. Cõstrictio capitis, & tinnitus aurium, symptomata sunt. Sed quia neutrum curari potest sine suarum causarum cognitione, cùm natura cuiusq; rei per causas suas intrinsecas & extrinsecas cognoscatur, prius ergo causæ inquirendæ sunt. Cùm itaq; primò caput calefactum sit, deinde dolor frontis subsequutus sit, & vltimò morbi oculorum, non dubitandum videtur, an oculi prius affecti fuerint, an verò caput occasionem dederit. Quia manifestè apparet caput occasionem dedisse, ideo eius dispositio inquirenda, & videndum quenam causæ fuerint. Id verò ex dispositione naturali, & extrinsecus occurrentibus cognoscemus. De dispositionibus intrinsecis audio quo ad caput, semper habuisse operationes capitis secundũ naturam, vnde non scio quomodo possit esse dispositio in capite, que dederit occasionẽ morbo. Cõsueuit quandoq; expuere, & per nares emittere excrementa, vnde in capite humiditas conijcitur à quibusdam. Et hoc vnum dixerim verum perpetuò esse, quòd caput humidum semper est excrementosum, & redundat per nares ac os. Sed ex hoc non sequitur oppositũ, vt sit caput humidum necessariò, vbi plurima excrementa: est fallacia consequentis, quia hæc ab alijs causis fieri possunt, à vaporibus scilicet ascendẽtibus & replentibus caput, vt fiat seipso humidius, vnde plurimùm excernitur.

Idem de somno, quòd qui humidi cerebri sunt, multum dormiunt: nō tamen valet oppositum, quòd etiam sicci cerebri naturaliter, plurimū dormiunt interdum, propter plurimos vapores humidos ascendentes, ex quibus interdum etiam subeth cōtingit. Idem de colore circa faciem: frequēter rubicundus color, barba & capilli rubri, & tamen nō est calidum caput: quia signa cōmunia sunt hepatis calidi, generantis sanguinem calidum, qui diffunditur per omnes partes, & nutrit eas, & præstat eundē vsum cuti, capiti, & fronti, quem reliquis partibus. Vnde signa hæc communia sunt, nec fidem faciunt, nisi reliqua adiuuent, quæ propriæ sunt operationes, videlicet intrinsecę, quæ nunquam fallūt. Qui ergo rectè imaginatur & memoratur, habet tenuitatem & siccitatem substantiæ cerebri: quoniam humiditas obtundit, siccitas acuit. Qui caput humidum habent, nunquā sunt ingenio perspicaci, nec memoria bona pollent. Ideo dicebat Heraclitus, Spiritus siccus anima prudētissima. Is Magnificus vir, quia est ingenij perspicacis, ideo est operationum intrinsecarū cerebri optimarū: nam optimè de omni re discurrit, quamuis literas non habeat. In extrinsecis etiam quo ad motum, agilis est. Præterea quia oculi à membranis cerebri oriuntur, & sunt signum complexionis, video oculos paruos, & non magnos secundum proportionem capitis, prorsus introrsum recedentes: vnde crediderim cerebrū in propria natura siccius esse. Quo ad caliditatem, an calidum vel frigidum cum siccitate? Ex quo cor & hepar ponimus calidissima, sanguis feruidus & spiritus calidi generantur, propter quos præcipuè cerebrū frigidū generatum esse ait Aristoteles, vt temperet & refrænet caliditatem spirituum, quò faciant officium suum. Necesse

eſt igitur, vt ſi quando cerebrum calidum cum hepate & corde concurrat, mores feri fiant, & vt ij homines habeant mores tyrãnicos ob caliditatẽ membrorum & ſpirituũ. Hic vir eſt mitiſsimi ingenij, nec mores tyrãnicos habet, ideo magis iudico quòd cerebrum cum colore faciei & barba rubra, quę ab hepate habet, ſit temperaturæ ſiccæ & frigidæ, & ideo magis paſsibile à quacunq; cauſa extrinſeca: quia frigidum diminuit omnes actiones. Video igitur tali capite exiſtente, quomodo facilè catarrhum ſit paſſus per os & nares: quia quicunq; vapores aſcendentes non poſſunt difflari & concoqui, facilè vertuntur in catarrhum: & proinde facilè paſſus eſt catarrhum, quia facilè recipiunt tales temperaturæ, nec poſſunt concoquere: ſicut & ſenes frigidi & ſiccì ratione ætatis redundant catarrho propter vapores. Quòd autem plurimi vapores aſcendant in hoc magnifico viro, clarum eſt, quoniam cor & hepar calidum habet, ſanguis & ſpiritus calidi generantur: vnde plurimi vapores aſcendunt, & caput facilè repletur, ex qua repletione varia oriuntur ſymptomata. Sed aliud eſt non præter rationem, quòd ſcilicet vbi hepar calidũ, ventriculus ſit frigidior ſeipſo, & non ita cõcoquit, propter deperditionem pinguedinis: vnde ratione ventriculi vapores pituitoſi aſcendũt. Et quòd hoc ſit verũ, inde patet, quòd aqua aliquando deſcendebat ad oculos, quæ humida erat & frigida, quæ proculdubio ex vaporibus pituitoſis ortum habuit. Ex hoc ergo aſcenſu vaporum, exiſtente ipſa diſpoſitione cerebri apta, factũ eſt vt pateretur deſcenſum catarrhi ſine aliquo grauiori affectu. Succeſsit poſtea ætas, exercitium, ambulatio in Sole & ſicut gutta cauat lapidem nõ bis, ſed ſæpe cadendo: nec dici poteſt, quòd prima, vel ſecunda, vel vltima,

vel

vel penultima, ſed ipſa continuatio id facit: ita ſymptomata paulatim ſuccedente tempore, & redduntur grauiora, & magis manifeſta. Præterea delectatus eſt equitatione, venatione, liberrimè vixit, ſine delectu ciborum, vnde aggregata materia in corpore, & attracti humores ad caput, & repleto capite, principio leuius infeſtari cœpit: quoniam principio calefieri tantùm cœpit caput, quem calorem neglexit. Succeſsit grauitas circa frõtem, & videbatur illi ac ſi quis ſtringeret, quia humores decumbebãt circa radices oculorum, & membranas ad baſim cerebri, quæ corrugabantur, & faciebant cõſtrictionem apertam ad radices oculorum. Cùm hæc quoq; non curaret, & in eadem ratione victus perſeueraret, ſucceſsit inflammatio, & reliqua tandem. Primò inflammatio, quæ ophthalmia dicitur: quia dominium eſt vaporum calidorum aſcendentium, & ideo incœpit cum lachryma, quæ ſalſa erat. Cùm deinde ingraueſceret morbus, conſuluit medicum, nam adiungebatur aliud malum in vtroq; oculo: apparebat nebula, vt omnino quaſi per telam intermediã videret: quia paulatim ingraueſcebat morbus, ortus ex cauſa ſanguinea. Sed cùm ſanguis quotidie magis magiſque adureretur, vapores etiã magis bilioſi aſcendebant, cauſa etiam bilioſa reddita eſt ipſius morbi, ideo ſordes cœperunt apparere in oculis. Succeſsit ergo nebula, quæ ſuffuſio eſt, ſeu deſcenſus aquæ, vt vocat Auicenna: quia aqua deſcendit inter pupillã & corneam, & ita occupat, vt radij viſorij vel viſibiles non poſsint exire, vel ſaltem ſpiritus viſibiles ad eum penetrare. Hęc aqua aliquando craſsior, aliquãdo ſubtilior eſt, & diuerſorum colorum, prout purior eſt vel impurior. Mihi viſa eſt nõ eſſe alba nec cærulea, ſed ad cineritium ſubobſcurum colorem accedere,

quę omnium deterrima, vix vnquam curam recipit, imò ne per manualem quidem operam remoueri potest, videtur omnium maximè deteſtabilis. Quod mirandum eſt, licet adhuc eſſet in principio: quia dum ſex menſes præterierint, ſuffuſio incurabilis eſt, vt dicit Galenus, & Auicenna confirmat. Hic nunc annum integrũ patitur, & eò minus curabilis eſt: imò Auicenna aliud dicit, quòd cùm muſcæ tantùm per ſex menſes apparent, incurabilis eſt. Eſt præter hoc aliud, materia ſcilicet alba in oculo dextro, quæ vt plurimum ſubſequitur ophthalmiã, & incuſsit multis difficultatem in perquirendo, quid eſſe poſsit: quia ipſæ tunicæ ita ambiunt oculum, vt ſint continuæ, & nihil poſsit penetrare ſine ſolutione continui. Hic facta penetratio eſt, ergo ſolutio continui, & fortè vlcus: perſeuerante enim ophthalmia, fit aroſio. Et ita in oculo tres morbi ſunt in hoc Magnifico viro, ſuffuſio, ophthalmia, & vlcus: & ſunt morbi in compoſitione, & ſolutione continui. Hæc ergo ſufficiant de his tribus morbis, & qui ſint curabiles, & qui non. Nam ophthalmia, & album in cornea, facilè curabitur, ſiue ex vulnere, ſiue ex reſudatione ſit: ſuffuſionem incurabilem credo. Si quis tamen etiam eam poſsibilem curatu contendat, tunc non litigare volo, dummodo conſtet nõ venire eum affectum eſſentialiter à cerebro. Quibus ita ſe habentibus, ſatis conſtat iam quid de prognoſtico ſentiam. Nebulam credo difficilem curatu, præſeruari tamẽ poterit ad plurimos annos, ſicut multos noui, curatum autem ſcio neminem. Quibus autem remedijs curandus? Dicit Hippoc. & affirmat Galenus, ſæpe ex curatione facta indicari nobis curationem veram, & naturam morbi. Medicus quidam euacuauit illum, & felicisſimè ſucceſsit, ita vt remota ophthal-

mia

mia melius videat. Ideo præterquàm quòd ſecundũ rationem euacuandum eſſe videmus, fiunt enim hi morbi propter vapores ab ambitu corporis ad caput aſcendentes, ſumpta occaſione ab ipſo cerebro: vnde per eſſentiam ibi eſſe dicere poſſumus, non quòd ibi ſit primogenio affectu, ſed quia ſucceſſu temporis facta ſit aliqua impreſsio in ipſa ſubſtantia membri. In curatione igitur credo euacuationẽ neceſſariam, & erit neceſſarium etiam vt continua euacuatione præſeruetur, ne repleat̃. Primò ergo euacuandum eſt, quod repletum eſt: id fieri debet cum purgatione, quæ multiplex eſt, vt dicit Galenus de phlebotomia contra Eraſiſtratum, qui diſputabat nõ eſſe neceſſariam euacuationem, quia ſola inedia euacuare poſsimus ad quem velimus gradum. Reſpondet Galenus, verum eſſe, ſed quia ſæpe contingunt morbi, in quibus ſtatim euacuandum, vt dum tu expectares euacuationẽ per inediã, moreretur æger: ideo concludit neceſſariã phlebotomiã & purgationem. Hic morbus dat inducias maximas. Si igitur vtatur inedia, id eſt, parſimonia ciborum & delectu, iuuabitur, maximè autem in tempore purgationum: quia ſi ita vti continuò vellet, extenuaretur. Purgetur item, & mittatur ſanguis, id enim refrigerabit hepar & euacuabit: poterit autem fieri miſsio ſanguinis à mediana vel baſilica. Si hæmorrhoides prouocentur, fiet diuerſio cum euacuatione, quæ futura eſt vſui. Euacuetur autem cum educẽtibus bilem & pituitam: & ideo conueniunt pilulæ cochiæ, aggregatiuæ, & confectio hamech. Tandem vtatur electuario facto ex ſucco euphragiæ, roſarum, & fœniculi, & cum ſaccharo fiat electuariũ, quo vtatur quotidie. Vtatur etiam aliquando myrobalanis chebulis, nam inhibent aſcenſum vaporum. Circa oculos

vtatur collyrijs noſtris, quæ conſeruant oculos, abſtergunt ſine exiccatione. Credo cauteria in cruribus quo ad cauſam antecedentem, conferre plurimùm: ſed quo ad morbum factum, non curabitur ex ijs. Erit operæpretiũ localibus eum remouere, inde poterunt applicari ſanguiſugæ, & lauari caput cum decocto camomillæ, maluæ, & roſarũ. Temporibus intermedijs laudo vſum caſsiæ frequentem, adiuncta hiera. Auribus verò inſtillet oleũ amygdalarum amararum, quod quidem non mediocriter profuturum credo. Modus autem euacuationis in periculo ſuffuſionis, talis erit. Principio

℞. Floris caſsiæ ʒ x.
Specierum hieræ ſimp. ʒ ij.

Cum ſaccharo fiat bolus. Poſtea

℞. Succi roſarum puri & recentis
Verbenę
Fœniculi
Chelidoniæ
Maioranæ ana ℥ v.

Purificentur ſucci, deinde ſyrupizentur cum ſaccharo. Deinde

℞. Huius ſyrupi ℥ iiij.
Aquæ euphragiæ
Fœniculi ana ℥ ij.

Miſce pro vno, & ſic pro alijs, donec conſumpſerit totam deſcriptionem ſupraſcripti ſyrupi. Interim toto illo tempore dum accipit ſyrupos, conſulo vt habeat beneficium alui, & ſi deficiet, vtatur clyſteribus communibus. Sumptis ſyrupis, ſumat infraſcriptum pharmacum cum cuſtodia:

℞. Floris caſsiæ ℥ j.
Trochiſcorum alhandal gr. viij.
Agarici præparati ʒ ij.

Cum

Cum ſaccharo fiat bolus. Laudo etiam quòd dum accipit ſyrupos, habeat puerum vel puellam ſeptem vel octo annorum, quæ vel qui manè ieiuno ſtomacho maſticet roſam vnam recentem, & ſubitò poſt maſticationem ſimiliter lambat oculos. Poſt hæc ad purgationem capitis ac ad localia deueniet. Habeat optimam rationē victus. Caueat lacticinia, paſtilia, piſces. Vinum clarum, pauciferum, album, dilutum cum aqua, in qua decoctū ſit fœniculum, bibat. Sumat præterea interdum de hoc electuario:

℞. Nucis muſcatæ Macis Cinnamomi	ana ʒ j.
Garyophyllorum	℈ ij.
Sem. aniſi	ʒ iiij.
Thymi	ʒ j.
Sacchari roſati optimi ex roſis rubris	℥ vj.
Muſci Ambræ	ana gr. ij.

Cum modico iuleb fiat mixtura.

Conſult. XLVIII. *De apoſtematibus cancroſis in naribus, pro Germano.*

VT poſsit conſeruari atq; etiam præſeruari ſua dominatio, oportet vt habeat rationem diligētiſsimam circa omnes res non naturales, & primò circa aërē, cùm fere tota cauſa ſuę ægritudinis ſit vitio cerebri. quantum fieri poteſt, euitabit omnes exceſſus aëris tam calidos quàm frigidos: vnde ventos tam auſtrales, quàm boreales effugiet, & moram ſub ſole. Quòd ſi cogatur equitare vel flantib. ventis, vel ſub ſole, curabit omni artificio, vt muniat caput ab omni offenſa. Cauebit à pluuijs, & ne aliquid habeat in capite

humidũ, neq; capillos madidos, sed confestim si pluuijs se casu obiecerit, exiccabit caput calidis linteis. Et eadẽ ratione vitabit loca humida & terrena, & nocturnum aërem, vel noctu apertis fenestris dormire. Cauebit à meridiano somno. Surget diluculo, atque excretis superfluitatib. consuetis exercebit corpus, & negotia sua peraget. Post prandiũ studebit quiescere, neque scribendo, aut aliquid vbi mentis labor accesserit agendo, se defatigabit. Conabitur iucundè viuere, atq; omnes animi molestias euitabit. Bis tantùm in die comedet, neq; bibet intra prandiũ & cœnam. Dum equitat, parcè prandebit, vberius cœnabit, & hoc erit commune quotiescunq; post prandium aliquod magnum exercitiũ sit facturus. In reliquis temporibus par erit prandium & cœna, & neutrum ad satietatẽ. Ciborum electio talis erit. Carnes iuuenes omnes edat, præter agnorũ paruorũ & porcellorum: à porcis tamen siue iuuenes, siue senes fuerint (meo consilio) omnino abstinebit. Vitulinæ, castratorum iuuenum, leporum, hœdorum, auium omnium campestrium quæ non degunt in aquis, pullorum omnium, conueniunt. A piscibus cuiuscunq; generis quantum fieri potest abstinebit: ab omnibus rebus frixis in sartagine, à lacticinijs, præcipuè caseo antiquo, ab omnibus oleribus, præsertim syluestribus, ab ouis duris: recentia verò mollia, si in cinere calido vel in aqua decoquãtur, vtiliter sumi possũt. Hæc ferè ratio victus erit illi præscripta. Quantum verò ad medicinas attinet, bis singulis annis ipsum purgandum consulo, autumno inquam & vere, neq; omnino prætermittendum, donec omnino morbus extinctus fuerit. Purgatio erit huiusmodi:

℞. Floris casiæ	℥ j.
Specierum hieræ simpl.	ʒ ij.

Cum

Cum zuccharo fiat bolus. Item,

℞.Syrupi de fumoterræ simpl.
Acetosi simpl. ana ℥ j.
Aquæ endiuiæ ℥ iiij.

Misce pro vno,& sic pro quinque. Deinde verò

℞.Confectionis hamech ʒ iiij.
Syrupi rosati solutiui ℥ iiij.

Misce, & fiat potio danda in aurora cum custodia. Post hanc medicinã laudo, vt autumno quidẽ sumat meos syrupos de elleboro,quorum descriptio in tractatu nostro de morbo Gallico habet̃. Vere autem post casiam assumptam & vnum aut alterum syrupum,mittet sanguinem è vena communi dextri brachij,extrahendo circa vncias quatuor sanguinis:sed postea non sumat syrupos de elleboro.Hæc erit purgatio. In temporibus verò intermedijs,vt continuò diuertatur materia, laudo vt semel in septimana saltem sumat vnam pilulã ex descriptione infrascripta:

℞.Agarici electi ʒ ij.
Aloës optimæ ʒ iiij.
Rheubarbari electi ʒ iij.
Cinnamomi
Garyophyllorum
Spicæ ana ʒ j.

Puluerizent̃ omnia per se,deinde misceantur,postea cum succo rosarũ puro aspergantur, & dimittantur exiccari,atq; ita iteretur septies. Postea cum melle rosato fiat magdaleon,de quo fiant pilulę singulis vicibus numero tres pro drachma vna: ex quibus sumat vnam per horam ante cœnã,sine custodia,semel in septimana. Deinde permittet sua cauteria in brachijs,sicut sunt,aperta: imò si adhuc his omnib. peractis materia descẽderet,laudo vt cauteria etiã multiplicẽtur, & duo fiant circa pulpã & partem carno-

ſam vtriuſq; ſpatulæ. Circa verò locum naſi, ego nollem tranſire vnguentum infraſcriptum, ſi quandoq; vlcus aliquod emergeret, vel perſeuerarent reliquię antiquorum. Deſcriptio vnguenti talis eſt:

℞. Tutiæ optimè præparatæ ℥ j.
Succi ſolatri } depuratorum ana ℥ ij.
Succi plantag. }
Olei roſati completi ℥ iij.

Atteratur tutia diligẽtiſsimè in mortario plumbeo cum piſtillo plumbeo: poſtea paulatim addantur ſucci & oleum roſatũ, ſemper magis ac magis confricando cum dicto piſtillo per totum diem: vltimò addatur modicum ceræ liquefactæ, & fiat linimentũ pro loco. In ſingulis ſeptimanis fiat ablutio talis:

℞. Lixiuij dulcis quantũ ſufficit pro vna vice, atque in eo decoquatur agarici ʒ j.
Roſarum
Maioranæ
Betonicæ ana man. j.

Et cum hoc lixiuio, & aliquo ſapone aromatico abluat caput.

Conſult. XLIX. De *polypo narium ad cancrum accedente.*

Ictus ratione, dum purgabit, exquiſitiore vtatur. Abſtineat à carnibus antiquis & ſalitis, bubulis etiam ac porcinis, ab omni genere piſcium, à caſeo & lacticinijs omnibus, à frixis in ſartagine, leguminibus, & omnibus herbis. Sed comedat carnes vitulinas, hœdinas, pulli iuuenis, far quoq; bene coctũ in iure pulli & gallinarum, oua recentia ſorbilia, non dura, nec frixa. Vinum bibat tenue, album, pauciferum. Euacuabitur verò ita:

℞. Ele-

℞.Electuarij lenitiui ʒ xij. Fiant boli cum zuccharo. Deinde

℞.Syrupi de fumoterræ
De pomis ſimpl. ana ℥ s.
Syrupi Sabor regis ℥ j.
Aquæ boraginis ℥ iij.

Miſce pro vno, & ſic pro alijs. Poſt tertiũ ſyrupum extrahatur ſanguis à baſilica lateris dextri ad vncias ſeptem, quoniam eſt ſanguis niger, melancholicus & pituitoſus valde. Abſolutis quinq; ſyrupis, hanc purgationem ſumat:

℞.Caſsiæ nouiter extractæ ℥ j.
Agarici præparati ʒ ij.

Miſce, cum zuccharo fiat bolus. Facta miſsione ſanguinis, nares & locũ apoſtematis inungat ter in die tali linimento:

℞.Succi ſolatri purificati ℥ iij.
Olei roſati puri completi ℥ iiij.

Malaxentur omnia ſimul in mortario plumbeo cum piſtillo plumbeo, donec incraſſeſcant, idq; plurimo tempore fiat, vt per quatuor horas, donec linimenti ſpiſsitudinem aſſequatur: quo (vt dixi) inungat alas narium intra & extra, & ipſum apoſtema cum penna ter in die. A purgatione accipiat ante prandium & cœnam vnciam mediam zucchari roſati. Sequenti die decoctionem noſtram ex elleboro cum zucchari ſufficienti quantitate ſyrupizatam accipiat, cum ſero lactis caprini, ad refringendam eius caliditatem, quam ſumat octo vicibus, & educet ſepties in die ſine moleſtia materias nigras. Poſt horum aſſumptionem alumen aduſtũ experiatur in loco affecto, vt cognoſcat, ſi fortiora remedia perferre poſsit.

His non ſuccedentibus, ad manualem operationem veniendum iudico.

ADNOTATIO.

Per decoctionẽ ex elleboro, intelligas velim syrupum magistralem Montani, cuius descriptionem vide in tractatu de morbo Gallico, & in consilio primo, pro Serenissima Regina Poloniæ Sfortia Bona.

Consult. L. *De difficultate aperiendi mandibulam ex debilutate musculorum, pro domino Andrea Ponticello.*

SYmptoma frequenter afficiens hunc nobilem virum, quod est clausio oris violenta, & mutua dentiũ insertio, cum aperiendi impotentia, siue sit per cõtractionem musculorum temporalium, siue ob momentaneam resolutionem inferiorum, qui ad os mandibulæ ascendunt, certũ est fieri à materia frigida, vel tenui admodum, vel sub forma vaporũ, quæ ad eas partes tanquam debiliores à capite violenter exprimitur. Quòd materia frigida sit, indicat perseuerantia morbi, perceptio frigiditatis, color extrinsecus, & iuuari mirum in modum à calidis. Quòd tenuis, vel vaporosa, quoniam (vt audio) æger manifestè percipit descensum. Quòd etiam catarrho laborauerit, quòd musculi recipiẽtes debiles sint, ostendit, quòd prius in ijsdem partibus conuulsionem est passus, & quòd tandiu perseuerauerit in hunc ipsum locũ expulsio. Sed & hæc eadem perseuerantia demonstrat nocumentum iam esse per essentiam in capite, licet fortè inter initia potuit aliunde habere cõmunem. Optimũ pro salute consulo, vt vir nobilissimus primò non prætermittat annuas purgationes, ita vt bis eodem anno repetantur, autumno inquam & vere: sintq; vel pilulæ, vel potiones, vel solidiora antidota, dummodo admittat talia, qualis est agaricus, colocyn-

locynthis, elleborus niger, pityuſa, & reliqua huiuſmodi. Propterea laudauerim hieram Galeni ex colocynthide, hieram Logodij, Rufi, Archigenis: confectionem hamech, pilulas aggregatiuas, & quas cochias appellant: decoctũ vel infuſum agarici & rhabarbari cum ſyrupo roſato: bolum ex caſsia & agarico, & plurima huius ordinis: vt tamen materia prius attenuetur concoquaturq́;, cum oxymelite, ſyrupo de betonica, de ſtœchade ſimplici, cum decoctis ex aniſo, fœniculo, ammi, cymino, betonica, & huiuſmodi. Et poſt purgationes vtatur caputpurgijs ex ſucco betæ, & tandẽ etiam cyclamini, & elaterij. Pro muſculorum corroboratione illiniatur, mundo exiſtente corpore, ex oleo hoc modo confecto:

℞. Foliorum ſaluiæ
Menthæ
Betonicæ ana man. ß.
Radicum conſolidæ maioris
Calami aromatici
Enulæ ana ℥ ß.
Garyophyllorum
Piperis
Cardamomi maioris
Nigellæ ana ʒ ij.
Roſarum rubearum man. j.

Contundãtur radices & ſemina ſuauiter, deinde bulliant omnia ſecundum artem in ſufficienti quantitate vini albi odoriferi, ad conſumptionem duarum partium. Inde facta diligenti expreſsione & colatura, adde olei anethini libram vnam. Bulliant omnia ſimul ad conſumptionem vini, & in fine decoctionis adde euphorbij optimi puluerizati ʒ ij. croci ℈ ij. & vtere. Item ſingulis quibuſque decem diebus laudo vt deuoret duabus horis ante cœnam, pilulas

ex tribus rebus cõfectas, videlicet rhabarbaro, aloë, & agarico, æquis portionib. cum melle rosato simul confectis. Sit autem pondus pilularum pro qualibet vice ℈ ij. Ratio victus præterquàm quòd boni & facilis succi sit, declinet etiam ad genus attenuantium: vtaturque assiduè aniso, fœniculo, cinnamomo, confectis cum saccharo. Quæ ita peracta si non suffecerint, laudarem, non tamen ab ijs desistendo, vt accederet ad fortiora auertentia & deriuãtia, quale esset cauteriũ, aut perforatio occipitij, in parte tamen inferiori circa tertiam colli vertebrã, & in cute tantùm, vel in vtroque brachio supra cubitum ad quatuor digitos, in parte exteriori carnosa.

Consult. LI. De catarrho descendente ad uertebras colli, & impediente circumgyrationem capitis, item de immunda matrice coniugis, pro nobili Germano.

DVO quæruntur à nobis principalia. Primò, quomodo curandus sit à nobis quidam dominus in Germania, qui laborat hoc symptomate: Habet circa scapulas & vertebras colli dolorem remissum, sed perseuerantem, qui exacerbatur sub coniunctione lunæ: cui est annexum impedimentum in motu ad circulum, non in inflexione, sed circumquaque mouendo. De hoc doctissimè conqueritur suis literis, & petit consilium distinctum, vtrum competat curatio cum balneis aut thermis seu fontibus calidis, an cum pharmacis: quòd fortasse sit discrepãtia aliqua inter medicos illius loci, vtra magis conueniat ratio, vel ipse etiam nobilissimus vir ab alterutra abhorreat. Secũdò interrogat circa honestissimã vxorem suam, quæ con-

conqueritur de immunditie vteri, quomodo ea ſit curanda. Vt igitur ſuę Dominationi ſatisfaciam, incipiá à primo. Ex quo patet illud ſymptoma, qualitate, quantitate, & in quo loco ſit etiã, videlicet circa vertebras colli, apparet iam natura ſymptomatis. Dolet dolore remiſſo, qui exacerbatur circa cõiunctiones lunæ, & impedit motum circularem. Hæc ſymptomata nota ſunt ex ipſa relatione, ſed cauſæ facientes ea latent, & tantùm patēt medico experto in diſcurſu & curationibus. Quæ igitur ſunt cauſæ? eſt hìc dolor & impedimentum motus. Duo igitur læſa circa facultates ſentiendi & mouendi, quæ ambo ad animalem virtutem pertinēt, quæ læſa eſt dupliciter, in ſenſu & motu. Quærendæ ergo cauſæ ſunt, & primò intrinſecę. Quia actio animalis impeditur, & omnis actio animalis immediatè procedit à cerebro, ergo nocumentũ erit vel in cerebro, vel in inſtrumentis à cerebro immediatè procedētibus, qui ſunt nerui. Ergo hìc eſt impedimentum vel in cerebro, vel in neruis, vel in vtroque. In quo igitur ſit cauſa efficiēs hoc ſymptoma? Primò credendum quòd ſit in cerebro. apparent cõiecturæ: audio circa cõiunctionem lunæ maximè eum pati: & nos ſcimus ex Auicenna, cùm loquitur de actionibus lunæ, quòd vim habeat in noſtris corporibus, & præcipuè de cerebro loquitur, ita vt id dicat creſcere & decreſcere ad motum lunæ: & omnes ægritudines cerebri exacerbātur ſecundùm lunam, vt epilepſia: & omnes defluxus à capite maximè exacerbantur circa coniunctionem lunæ, quæ vt Galenus 11. de diebus criticis, maximã facit motionem, ſed intenſiuè tantùm, non extenſiuè, quia fit in puncto tantùm. Quoniam ergo in coniunctione exacerbantur morbi cerebri, non leue argumentum eſt inde dependere defluxum eiuſmodi.

Deinde ille dominus est optimi habitus, viuidi coloris, bonæ carnis: ergo bene concoquit, & bene distribuit, & primã & secundam digestionem habet vt oportet. Nec cõsueuit laborare multis morbis, semel tantùm quartanam habuit ex esu fungorum, & fortasse alia accidentia, & in renibus destillationẽ arenularum: ita vt si colligamus totam historiã, corpus hoc non est subiectum morbis, quia membra naturalia bene disposita habet. Quod cùm ita sit, & hic morbus perseueret, nõ possumus habere aliã causam nisi cerebrũ. Est ergo in cerebro primarius affectus tanquã in membro mandante, & ex eo est origo & fomes huius fluxus. Est igitur in cerebro intemperies frigida & humida, vel natura: quoniã sæpe hoc contingit, vt hepar & cor sint bene disposita, & tamẽ cerebrum sit humidius: vel etiã propter causas extrinsecas, vt quia degit in aëre humidiore, & in studio legum difficili versatur, ac negotijs publicis, vnde plurimũ laborat etiã tempore coctionis, propter quod impedimentum cõcoctionis vapores ascendunt, & ita cerebrum laborat: & propter malam hanc victus rationem non leuis est causa huius morbi. Ex his cõcluserim, temperaturam frigidiorẽ & humidiorem in cerebro quàm oporteat, ratione cuius abundant excremẽta, quæ collecta tandem, vt Galenus refert de ophthalmia, à virtute expulsiua depelluntur ad locum magis debilem & imbecillum. Iam de membro suscipiente dicendũ. Sunt autem nerui: hi siquidem sunt qui suscipiunt nocumentum, ex quo causantur prædicta symptomata. An verò illi etiam consentiant? hoc est necessarium: nam ad hoc vt fiat defluxio, non tantũ requiritur vt peccet membrũ mandans in generatione, sed requiritur etiã imbecillitas membri suscipientis. Vt enim membrum suscipiat, sit

ſit vel quia alteratur ad calidũ, & attrahit violenter, idq; duplici ratione, ob dolorem aut inflammationem, vel ex debilitate membri ob aliquã malam intemperiẽ. In hoc caſu noſtro ſit decurſus à cerebro ad neruos. An modò ſit violenta attractio, an imbecillitas? Credo vtrunq; cõcurrere, adeſt enim dolor qui attrahit, & eſt imbecillitas. Sed ea an calida, an frigida? Nemini dubiũ eſt eſſe potius frigidam, quoniam omnia atteſtantur ſuper frigiditate tali, perſeuerantia per longum tempus: ſi enim materia calida foret, diſſlaretur, nec tandiu perſeueraret. Et eſt dolor remiſſus, & omnes acuti morbi, vt primo Aphoriſmorũ docetur, ſunt vel à materia calida, vel propter nobilitaté loci. Cùm igitur hic morbus chronicus ſit, neceſſariò eius cauſa eſt intemperies frigida. Eſt igitur etiam intemperies loci, propter intemperiem frigidã, propter quã nec expellit excrementa, nec concoquit propriũ alimentũ: hæc facit vt facilè recipiat, & dolor poſtea etiam facilè attrahit, & ita accipiens dupliciter recipit. Nec eſt mirũ, quia ſubinde generatur in intẽperie frigida & humida, ideo perſeuerat & exacuitur in coniunctione lunæ, propterea quòd in cerebro pręcipuè eſt talis paſsio. Dolet autem propter materiam præſentem, quæ facit intemperiem, compreſsionem, & ſolutionem continui. Præterea impeditur in motu, quia ad hoc vt fiat motus, requiritur virtus illuſtrans neruos, & obedientia inſtrumenti, vt ſit aptum ad recipiendam impreſsionem. Hìc neutrum eſt vt oportet: nam virtus non poteſt illuſtrare, nam non poteſt tranſire ad membrum quod malam habet temperaturam, vel obſtructiones, ſicut radius ſolaris non poteſt tranſire per aërem nimis nebuloſum. Hìc eſt materia: ergo virtus non poteſt illuſtrare, & inde ſpiritus impe

diuntur &refrigerantur. Deinde inſtrumentũ etiam non poteſt extendi, dilatari, & contrahi, quod fieri debet in motu. Hic muſculus & chorda repleti ſunt viſcidis & craſsis humoribus, vt non poſsint cõtrahi & dilatari. Apparet iam catalogus cauſarum iſtorum ſymptomatum, quorum curatio quæritur. Prima cauſa ſymptomatis quo ad conſiderationẽ, membrum mandans eſt cerebrum, quod habet intemperiem frigidam & humidã, aggregans humores & excrementa. Secunda, recipiens locus, propter intemperiem frigidam, & in cerebro, & in his membris. Audimus primò de ſtudio, exercet artẽ quæ ſola poteſt reſoluere caliditatẽ cerebri, propter cogitationes, & actiones cauſarum non ordinatas, quæ augẽt cruditates. Regio frigida, & ætas eſt in 55. anno. primum autem ſeniũ terminatur in ſeptimo ſeptennio, hoc eſt 49. anno, vt in 1 1 1. Aphor. ſub finem, & inde incipit ſecundum ſeniũ vſq; ad 63. qui eſt climactericus maior, ſunt enim nouies ſeptẽ, ex quo paucisſimi euadũt, ita vt meritò ſacrificaret Dijs maximo ſacrificio Auguſtus Cæſar, cùm eum annum euaſiſſet, vt ſcribitur apud Aulum Gellium. Ita ratione ætatis frigidus eſt, & abundat excremẽtis: ſenectus enim per ſe morbus eſt: & vbi ſenes, qui natura ſunt frigidiores, nanciſcuntur aërem frigidiſsimum, nihil eſt perniciosius: indigẽt enim calore, & inde æſtate melius degũt, ſicut iuuenes hyeme, vt bene docet Galenus in Aphor. illo, Ventres hyeme &c. eorũ ſcilicet qui iuuenes & robuſti ſunt, non ſenum, qui læduntur à frigiditate. Si ergo iam verum eſt intemperiem eſſe in cerebro & in neruis, eſſe in ſenectute conſtitutũ, in regione frigida, morbum longum & antiquũ, non eſt facilis curatio. Et ratio eſt, quia non habemus virtutem & calorem, cuius nos medici miniſtri ſumus,

ita

ta validam, vt nobis sit amica. Nam ad curationem, vt dicunt Hippocrates & Galenus, tria requirũtur, natura, ars, & fortuna. In hoc natura nobis deest, quę sine dubio debilior est in sene. Ergo dubio procul erit difficultas in curando, non est tamen desperandum. Curatio verò an cum pharmaco, an cum balneis facienda? Hoc quæsitũ non erat proponẽdum: quia nemini dubium est, quin curari cùm debeat, utrunque futurum sit vsui. Est enim intemperies cum materia, ergo euacuanda est materia & auertẽda, & remouenda intemperies in mandante & recipiente, quæ cùm sit frigida, calidis remouebit. & ita vtrũq; faciendũ erit, neq; erat disiũctiuè proponenda quæstio. Euacuationẽ hac hyeme non tentarem: contentus sit leui fomẽto, & recta victus ratione, fugiat frigus, & maneat in vaporarijs, sed nõ ita calidis, vt quidam apud Germanos consueuerunt, vt excoquant & elixent carnes suas: sed vellem vt mediocriter calefierent, & minus in illis vestitus esset quàm cùm exiret, ne subitò obijceretur aëri frigido. Abstineat à vino potenti: & si studet, leniter id faciat, & nõ ventre pleno: minus laboret & cogitet. Vbi hæc in victu omnia peracta erunt, tunc facerem linimẽtum in ijs partibus, quod nec attraheret, nec repercuteret, sed calefaceret, ita vt iuuaret coctionẽ materię, vt posset facilius postea eradicari. Acciperem itaq; myrrham, in qua vis est cõcoquendi materiã frigidam & crassam, & astringit leuiter, vt corroboret membrum ne recipiat nouam materiam: & gummi ammoniacum, quod vtrunque dissoluatur in aceto. Et ne timeat acetum, cùm Galenus exhibeat acetum in longè profundiorum neruorũ vulneribus. quibus postea addatur oleum camomillinum, quod resoluit sine attractione: & oleum rosaceũ, quod penetrat: & crocum.

Hęc mixta ſimul illiniantur. His peractis habeat aliquas pilulas leuiores, quæ non moueant materiam, quam poſtea non educant. Ideo fugiat cochias, ſed ſint ex aloë ac hiera ſimplici. Poſtea accedente tempore verno, ſi verum eſt quòd corpus redundat ſanguine, non eſſet alienum vt fieret ſanguinis miſsio, cùm podagra etiam & alij morbi frigidi curati ſint à Galeno miſsione ſanguinis. Deinde erit euacuanda materia: proinde dabitur minoratiuũ ex caſsia & hiera. Syrupus de cichorio laudatur à Nicolo inuentore eius in ægritudinibus capitis, & epilepſia. Conuenit etiam ſyrupus de Iua, de ſtœchade, ſimplex & cõpoſitus. Facta concoctione, euacuaré cum omnibus, in quibus agaricus & colocynthis ingreditur, ſiue pilulis, ſiue electuarijs. Ideo cõfectio hamech, electuarium Indũ, pilulæ cochiæ, aggregatiuæ, cõfectio hieræ compoſitę, conueniunt. Poſt euacuationẽ, ad corroborationem membrorum laudo theriacam & Mithridatum, quia mirum in modum conferunt. Ad quæſitũ, an cõueniant thermæ Italicæ, an verò Germanicæ? non poſſum reſpondere, quia Germanicarum naturam nõdum perſpectam habeo. Hoc vnum dixerim, balnea conuenirent, ſed calida, & maximè ſulphurea: & ſi quid haberent aluminis admixtum, non refuto, quia corroborarent membra. Si talia habet in Germania, vtatur illis, ſed bene prouideat. Factitia proſunt quidem, meo tamen iudicio non poſſunt conferri cum natiuis. Nam artis cõfectiones & mixturæ, non ſunt ita perfectæ, vt illæ quæ à natura fiunt. Noſtræ thermæ bonæ eſſent: quare ſi non reperiret idoneas in Germania, poterit in Italiam accedere. Modus adminiſtrationis fieret, vt biberet, lauaret ſe, & vteretur ſtillicidio in capite & parte læſa.
Ad ſecundum, cùm proponatur mulierem matricem habe-

habere immundam, quia quęstio confusa est, nõ possum etiam nisi confuse respondere: & curatio necessariò confusa erit, cùm indicatio sit confusa. Est immunditiés: ergo abstergenda. Sed cum quibus? Non patet, quia à varijs causis pendêre poterit. Mundificetur ergo, sed cum quibus? sit autẽ siue à calidis, siue à frigidis humoribus, vtatur hiera simplici, quod est præstãtissimum in istis defluxibus menstruorum alborum, Galeno etiam testificante: quia diuertit, & euacuat, & corrigit membra mandantia. Vtatur ergo illa.

Consult. LII. *De sputo sanguinis.*

PRimò dicimus cauendum esse ab omni esu leguminum, & ab ijs quæ pastilia vocantur, à lacticinijs, à rebus frictis in sartagine, ab vuis, & pomis, & omnibus quæ sunt flatuosa: præterea à rebus acribus, vt sunt omnia aromata, allia, cępæ, & huiusmodi: item à vino dulci & à turbido, musto & crasso, ab aceto & rebus salsis, à carnibus antiquis, & ab auibus palustribus, & piscibus, præsertim qui capiuntur in paludibus & aquis cœnosis. Non comedat diuersa ciba ria: neque vbi habet in stomacho cruditatem, supercœnet aut prandeat, sed abstineat, donec se concoxisse percipiat. Habeat quotidie ventris beneficium: quòd si natura defecerit, adiuuet eam modò clysteri, modò vncia floris casiæ, modò decocto maluæ, betæ, & mercurialis, cum oleo & sale: cuius amplum cyathum bibat duabus horis ante prandium, calidum: & si illi adijciat vnciam sacchari, adhuc erit præstantius. His igitur procurabit, vt aluus mollescat, modò hoc, modò illud eligendo, ne natura vni remedio assuescat. Si etiam vtatur passulis

dulcibus ante cibum, lenietur venter, & cōferent pectori. Caueat ab exercitijs vehementibus, ab equitationibus violentis, pręsertim sub frigidissimo aut calidissimo aëre, aut ventis exposito. Caueat ab ira, rixa, clamore, & denique vitet omnes motus corporis & animi etiam. Coitu vtatur moderatissimè. Quantum verò ad medicaméta attinet, purgetur bis in anno, vere inquam & autumno, poteritque purgationis modus esse talis:

℞. Floris casiæ ℥ j s.

Cum saccharo fiat bolus, sumat hora vna ante prandium. Sequenti die bibat syrupum hunc:

℞. Syrupi de betonica
De lupulis ana ℥ j.
Decocti betonicæ
Lupulorum ℥ iiij.

Misce pro vno haustu, & ita pro alijs vsque ad ix. Bibitis syrupis, proximo die sequenti tale pharmacum accipiat:

℞. Rheubarbari electi ʒ ij.
Spicæ gr. vij.

Irrorentur cum vino aromatico, & infundantur in aqua lactis per horas decem. Deinde, facta diligenti expressione colaturæ,

℞. Confectionis hamech ʒ iij. Misce, fiat potio danda in aurora cum custodia. Hunc modum purgádi debet seruare tam in vere quàm in autumno, nisi quòd laudaré vt in vere venam secaret basilicā dextri lateris. Ante omnia verò pro conseruatione sanitatis laudo vt omni mense accipiat tribus horis ante prandium tale lenitiuum alui:

℞. Rheubarbari electi ʒ j.
Floris casiæ ℥ j.

Misce, fiat bolus cum zuccharo. Singulis verò die-
bus

bus ante prandiũ & cœnam dimidiũ vnciæ zucchari rosati sumatur: & hoc consulo toto anno non esse omittendum. Sumat præterea semel in septimana frustulum boli Armeni ad quantitatem paruæ fabæ, dum ingreditur lectũ. Et hoc seruando euitabit, nutu Dei, discrimina quæ negligenti possunt accidere.

Consult. LIII. *De sputo sanguinis cum febre hectica, pro puero Hebræo.*

PRimò sputa diligenter extinguantur pedibus in terra: nec expuat in muros aut lectum: quia periculum est à tabe alijs odorem haurientibus, præcipuè consanguineis & iuuenibus. Comedat carnes vitulinas, hœdinas, pullinas, oua recentia cocta in aqua aut cinere. Vinum pauciferum sit albumq́;. Caput sæpe lauetur, idq́; vesperi, quando amplius nõ exibit ædes, ex lixiuio dulci, in quo decoquantur, camomilla, maiorana, & agarici drachma vna in petia ligata, & postea exprimantur. Aliquando terebinthinæ videlicet lachrymę, aut pinguedinis abietis accipiat quantitate nucis, corroborabit caput, mundificabit pectus, & aluum molliet. Capilli incidantur, & in vertice ponãtur huiusmodi pulueres, capite prius mundato pectine:

℞. Laudani electi ℥ ij.
Rosarum rubearum
Sandarachæ ana ℥ iij.
Garyophyllorum ℥ j.
Maioranæ ℥ j. s.

Puluerizentur omnia per se, deinde misceantur, & imposita capiti permittantur per diem & noctem. Quouis mane loco syrupi bibat brodiũ, in quo decoquantur enulæ, marrubij, singulorum quantũ suf-

ficit,& hyſſopi parũ.Enula piſtetur antè, & poſt decoctionem fiat fortis expreſsio:quòd ſi guſtui ingratum eſſet,addatur mellis aut zucchari parum. Hoc per decẽ dies continuabit, poſtea quieſcet per quatuor vel ſex dies, & iterum inchoabit:interdum clyſteres fiant vſitati ex rebus ſolitis cum melle roſato, vel etiam ſimplici, cùm roſatum rarò bene præparetur.Pruna non conueniunt illi,ſed paſſulæ ſunt conuenientiſsimæ. Iſte etiam puluis erit optimus pro exiccatione catarrhi defluẽtis,poſt omnimodas purgationes:

℞. Sandarachæ
Maſticis ana ℥ ij.
Maioranæ
Stœchados
Florum maioranæ
Sem.Baſiliconis ana ℥ j s.
Garyophyllorum
Nuſcis muſcatæ
Macis ana ℈ iiij.
Sandalorum omnium ana ℥ j.

Pulüerizentur omnia,deinde miſceantur, & fiat puluis ſubtilis pro cõmiſſuris capitis, & imponatur veſperi capiti poſt pectinationẽ in introitu lecti, & manè etiam ſi volet.Pro diuerſione aliqua per nares,vngat nares pinguedine anſeris : attrahat item per nares ſuccum maioranæ.

Conſult. LIIII. *De empyemate cum ſuppreßione menſtruorum,pro puella.*

Robabile eſt in adoleſcẽtula in flore ætatis conſtituta, temperatura calida, ex omnimoda ſuppreſsione menſtruorum, ſanguinẽ regurgitaſſe ad partes thoracis,

cis, vt frequenter contingit etiam vſque ad venarũ fracturas, & ibi collectũ, ſiue fecerit inflãmationem, & pleuritim, ſiue aliquam aliam abſceſſus ſpeciem, tandem ſuppuraſſe, & erupiſſe ad pectoris cauitatem, vt inde ſucceſſerit ægritudo, quam Græci ἐμπύημα vocant. Quę cùm ſoleat terminari vel erumpendo extrinſecus ad cutis ſuperficiem, vel ſuffocando, vel exeundo per ſputum, vel deriuando ad ventrem vel vrinam (quemadmodum optimè declarauit Auicēna) duas ex quatuor vias inueniſſe ſibi hoc morbi genus audio in hac honeſtiſsima adoleſcentula: nam & ſputum purulentũ excernit, & pręterea in dextro latere ad vacuitates ventris decumbit materia, quę etiam videtur ibi colligi, neque ad naturales exitus ſiue per aluum, ſiue per vrinam excerni, ſed colligi tantùm extra illos meatus, & per flatum diſcuti, quemadmodum ex inſtructione colligere potui. Et cùm ægritudo ſit iam per quatuor annos confirmata, & partes quæ fluxionem recipiunt, imbecilliores redditæ ſint, & ita totum corpus magna ex parte contabuerit, fœtereq; iam incipiant quæ ſputo excernuntur, vereor ne ægritudo tendat ad perniciem, niſi & inter deploratas ſit referenda: imò non leuis quoque ſuſpicio eſt, ne deueniat ad contagium, ita vt aſsiſtentes quoque non debeant conuerſari circa ægrotam, præſertim pueri, & affines. Hæc de tota natura morbi ſatis. Nunc de curatione quæ fieri poteſt, dicendum eſt. Ratio victus præcipuè inſtituenda eſt, vt caueat à quocunq; aëris exceſſu, magis tamẽ à frigido, & ab humido. Venti omnes ſunt illi aduerſi, tam boreales, quàm etiã auſtrales. Caueat ne in loco terreno & humido dormiat, aut habitet: nocturnum aërem non accipiat. Ab omnibus animi moleſtijs quàm procul recedat. Corpus

moderatè exerceat, citra lassitudinem tamen. Alui beneficiũ singulis diebus quærat, ad quam rem commodissimæ sunt passulæ dulces singulis diebus ante cibum assumptæ vnciarum duarum quantitate. Vino vtatur tenui, claro, bene maturo, minimè austero, aut acerbo, aut acido, neq; à cibo bibat, pręcipuè post cœnam. parcior sit cœna quàm prandiũ, vtrunque tamen moderatum. Caueat à leguminibus, pastilibus, lacticinijs, piscibus, fructibus, herbis, præcipuè crudis, à rebus frigidis. A carne veteri caueat, item suilla & recenti & salita: etiam ab auibus quæ in aquis degunt, sicut anseres, & reliqua huiusmodi. Vtatur bono pane, bene fermentato, bene cocto, ouis recentibus, carne vituli, vel pulli, vel auium paruarum, oryza, farre, spelta, & hordeo, nonnunquam etiam panico, & milio: miliaceum tamen panem euitet. Capiti quoq; maximè cõsulet: nam destillatio à capite verus est fons incœpti empyematis, quod aliter quatuor annis non perseuerasset. Laudauerim igitur vt singulis septimanis lauaretur caput, & optimè exiccaretur cum lixiuio, in quo decocta fuerit maiorana, abrotonum, calamenthum, folia lauri, & pulegij: sed die quo lauatur, maximè effugiat aërem, quantum fieri poterit. Item inspergatur toto vertici capitis puluis infrascriptus:

℞. Sandarachæ
Mastichis
Gummi helemi
Picis colophoniæ — ana ℥ ij.
Storacis calamitæ
Belzoin
Myrrhæ — ana ℈ ij.
Laudani electi — ℥ iiij.
Rosarum rubearum — ℥ j.

Pulue-

Pulverizentur omnia per ſe, deinde miſceantur, & ex hoc puluere inſpergat caput ſingulis diebus, mane & veſpere. Item etiam illi alternis diebus, vel ſaltem bis in ſeptimana accipiendum tantum lachrymę pinguis abietis, vel terebinthi, quantum eſt nux parua, & deglutiat cum hoſtia, vel aliquo tali, vt libitum fuerit. Præterea ter in mẽſe circa mediam noctem optimè ſumet infraſcriptum bolum, & veſpere parciſsimè cœnabit:

℞. Floris caſsiæ ℥ j.
Agarici trochiſcati ℈ iij. vel iiij.

Miſce, & cum zuccharo fiat bolus. Item liniatur totum pectus antè & retrò linimento infraſcripto:

℞. Adipis anſeris
Olei amygdalarum amararum ana ℥ j.
Myrrhæ ʒ iij.

Et cum modico ceræ fiat linimentum molle. Nihil tamen præſtantius in hac curatione exiſtimauerim, quàm vt menſtrua prouocarentur: ſi qua enim res profutura eſſet, hanc maximè fore exiſtimo. Pro ratione ergo virtutis, quam ego metiri nequeo, laudarem vt ſingulis menſibus circa lunæ coniunctionem tribus diebus antè & pòſt, bis in die ante cibũ abluerentur ſua crura, & fouerentur, ſpargendo aquam vſque ad pecten, & ſemper trahendo inferius cum infraſcripta lotione:

℞. Pulegij
Calamenthi
Maioranæ
Artemiſiæ ana man. iij.
Cyclamini
Ariſtolochiæ rotundæ ana ℥ j.
Centaureæ minoris man. ij.

Decoquantur omnia in ſitulis duabus aquæ ad con-

ſumptionem tertiæ partis. Poſt lotionem verò appli candæ eſſent cucurbitulæ ab aliqua muliere, duæ quidem ſub poplitibus, duæ verò aliæ infra coxas. Tandem ijs nihil proficiẽtibus mitterem ſanguinẽ, ſi virtus toleraret, ab vtraque ſaphæna, & ſæpius iterarem, ſemel in menſe.

Conſult. L V. *De tuſsi ex catarrho cum ſputo ſanguinis, pro adoleſcente* Bononienſi.

DIſpoſitionem præter naturam huius adoleſcentis nobiliſsimi, in membris eſſe ſpiritualibus nemo dubitare poteſt: tuſsi enim affligitur, quę earũ partiũ proprium ſymptoma eſt: & quod per tuſsim excernit, catarrhus eſt craſſus, virulentus, ſubniger, ad citrinitatem quoq; declinãs, quandoq; ſalſus: & pręter huiuſmodi catarrhũ ſanguinẽ etiam nõnunquã expuit quãtitate paucũ, colore (vt audio) varium, quãdoq; enim atrũ, quandoq; rubentẽ. Hactenus in promptu eſt ſymptomata cõtemplanti, quæ pars corporis affecta ſit. Iam verò duo ſuperſunt cognitu difficilia, ſine quorũ cognitione vera curatio non poteſt inueniri. Primum, vtrum vitio ſpiritualium vtrunq; ſymptoma contingat, catarrhus inquã, & ſputum ſanguinis, an alterũ tantùm, vel neutrum: an verò nihil ijs patientibus, quantum in ſe eſt, aliunde deferatur materia atque oriatur. Cui alia quoque annectitur difficultas: nam vbi etiam conſtaret aliunde fluere iſtas materias, ad hæc ſupereſſet inquirendum, cuius membri vitio id fiat principaliter, an cerebri, an ventriculi, an hepatis, an omnium, vel plurium ex iſtis. Altera principalis difficultas eſt cogitare, quæ pars ſpiritualium potiſsimum afficiatur, vtrum muſculi, an cauitas pectoris, an caro pulmonis, an bronchia, & lenes arteriæ,

& venæ, vel plura ex istis. Hæ sunt difficultates, sine quarũ exquisitissima cognitione & distinctione, necessariũ est curationẽ etiam cæcam, & fortunæ destinatã esse, non electioni, aut arti. Ad primã igitur difficultatẽ, audiuimus nobilissimũ iuuenem à primis statim annis semper subiectũ fuisse destillationibus catarrhi, ex quo arguitũ vitiũ & affectũ fuisse semper in cerebro eius, cuius ratione plurimis excrementis redundauit. Vel igitur humiditas cerebri naturalis (teste enim Galeno, secundo Artis medicinalis, cerebrum humidũ, excrementosum, & destillationibus subiectũ est) vel hoc fuit non naturalis humiditatis ratione, sed frigiditatis potius, quæ etiã siccitati cõiuncta fuit: talis enim tẽperies cerebri frigida & sicca, fortè etiam magis quàm humida, destillationi subijcitũ, non quidẽ ipsius tẽperaturæ ratione (à sicco enim quatenus siccũ est, nullũ prouenit excrementũ humidũ) sed quoniã in frigido & sicco cerebro necessariò plurima excrementa colligũtur, tum quia propriũ alimentũ non bene conficit caliditatis defectu, tum quia non bene difflat & discutit excremẽta, tum etiam quia superfluitates reliqui corporis ad tale cerebrũ propter imbecillitatẽ facilè ascendunt, neque difflãtur. Necesse est igitur vt colligantur, condensentur, & multiplicentur, vnde oritur destillatio. Cerebrum igitur huius nobilis iuuenis est frigidũ potius & siccum in suapte natura, quàm humidum. Argumento est tum ipsius capitis forma, tum animales operationes intrinsecæ, ex quibus frigiditas & siccitas cerebri arguitur: hæ enim duæ qualitates in cerebro maximè faciũt ad prudentiam, quemadmodum erat Aristotelis & Galeni sententia, & nõ, vt vulgus medicorũ opinatur. Stante tali dispositione, accedit postea naturalis hepatis caliditas, quæ arguitur ex

amplitudine venarũ,& colore cutis ſubnigro, & pilis. Accedit præterea cordis caliditas, quod quidem indicatur ex prõptitudine ad iram, & ex motu arteriarũ. Vbi autem huiuſmodi temperatura calida hepatis fuerit cum frigiditate & ſiccitate cerebri coniuncta, maxima occaſio exoritur ad deſtillationes & catarrhos generandos: caliditas enim hepatis ſanguinem feruentem, bilioſumq́ue generat, à quo continui vapores ad cerebrum eleuantur. Ideo tertio de locis affectis Galenus dicebat, eos maximè plenitudini capitis eſſe ſubiectos, qui calidi hepatis ſunt. His poſtea ventriculi imbecillitas accedit, & fit integer circulus, & perfectus omnino, vt nihil etiã deſit iam ad omnem numerum catarrhi explendum. Imbecillitatem autem ſimul vẽtriculi eſſe, & inſignem in hoc nobili iuuene, multa declarant, ſiue iſta imbecillitas ſit naturalis, ſiue acquiſita: hoc enim mihi nõ conſtat, niſi quòd potius crediderim fuiſſe acquiſitam: habuit enim cauſas extrinſecas ad ventriculi robur debilitandum validiſsimas, ſed præcipua fuit illud aſsiduum ſtudendi munus horis etiam importuniſsimis, quod cuilibet etiam mediocri patet, quantum poſsit in corrũpenda concoctione, & omnibus ventriculi viribus relaxandis. Acceſſerũt & aliæ cauſæ extrinſecæ validiſsimæ, videlicet moleſta animi accidẽtia, & mala victus ratio in omnibus ſex rebus non naturalibus, quæ potuerunt ſimul & cerebri & ventriculi vires debilitare. Sed tarditas etiam cõcoquendi cibum manifeſtiſsimum ſignũ eſt imbecillitatis ventriculi. His ergo omnibus ita ſe habẽtibus, non eſt difficilè iudicare, catarrhũ in pectus deſcendere, per conſenſum ſcilicet aliorum membrorũ: primò propter imbecillitatẽ cerebri aggregantis plurima excrementa ratione ſui temperamenti frigidi & ſicci:

ſicci:ſecundò, propter intemperiem calidam & ſiccam hepatis, ratione cuius plurimi & aſsidui vapores aſcendũt ad caput:tertiò, ratione ventriculi tardè & diminutè concoquentis, & plurimã pituitam generantis, cuius vapores perpetuò ad caput aſcendũt per vias latas. Tot igitur ſunt cauſę deſtillationis. At cùm potius ad pectus deſcẽdat, quàm ad alias partes, neceſſe eſt aliquam quoq; occaſionem eſſe in ipſo pectore, cuius ratione ad illud potius, quàm ad alias partes materia deſtillat, inter quas potiſsimam iudicauerim præparationẽ loci: ad nullas enim partes commodius deſcendit materia fluens à capite, quàm ad bronchum, ſeu caput laryngis, quod ſemper apertũ & præparatum eſt, propter neceſsitatem reſpirationis. De cauſa autem ſalſedinis catarrhi, quam interdum percipit, non eſt difficilè videre: facilè enim ſalſus effici poteſt, propter vapores calidos à cerebro deſcẽdentes. Quòd verò non perpetuò ſalſus percipiatur, ſed rarò admodum, ſignũ eſt maximum inſignem eſſe intemperiem in vẽtriculo, cuius ratione plurima pituita generatur, quæ poſsit omnem acrimoniam humorum retundere: ſignum etiam eſt cerebrum immodicè frigidum, & ipſum retundere ſalſedinis cauſas: & inde eſt quòd quoties ſalſedinem percipit, ſicut ipſe refert, prius illi incaluerat cerebrum ab aliqua cauſa extrinſeca. Quòd etiam catarrhus per antiquam tuſsim à pectore eijciatur ſubtilis admodum & fluens, indicat cruditatem & frigiditatẽ catarrhi propter cauſas prius commemoratas. Quòd verò quando à pectore excernitur, craſſus, quandoque ſubuiridis, quandoque etiam ſubniger eſt, indicat plurimam moram factam in pectore calido, vbi partes ſubtiles fuerunt reſolutæ, addita etiam aliqua putredine propter nimium

caloré. De ſputo auté ſanguinis, quæ ſit eius natura, & quæ cauſa, in ſecũda difficultate dicetur. Et hęc ſatis de prima difficultate à nobis propoſita. Nũc accedamus ad ſecundã, quæ talis erat, vtrũ ſanguis iſte per tuſsim reiectus, vel à cauitate pectoris, vel à carne pulmonis, vel à brõchijs, vel lenibus arterijs, vel à venis in pulmone exiſtẽtibus excernat? Plurimũ enim refert, & ad prognoſticũ de eo quod futurũ eſt, & ad cognitioné præcipuè curationis, vtrũ ſit hoc, vel illo modo. Circa hanc partẽ coniecturis procedere oportet: res enim cognitu difficillima eſt: primò tamẽ remouebimus ea, quæ mihi nullã difficultatem faciũt. Neq; à carne pulmonis ſanguinẽ illũ excerni veriſimile eſt: nam neq; hoc eſſet ſine febri in habitu, neq; ſine pure, neque ſine fœtore anhelitus: tum enim maximum vlcus adeſſet, cùm nulla corporis pars facilius putreſcat, quàm caro pulmonis. præterea ſanguis à pulmone eiectus ſpumæ ita eſt admixtus, vt minima pars ſpumæ parti minimæ ſanguinis admixta ſit. Non etiã prodire ab arterijs, ſatis indicat ipſa primũ craſsior ſanguinis ſubſtãtia: deinde, quoniã perpetuò ſanguis exiret: nõ enim poſſet cõſolidari arteria pulmonis. Si etiã à brõchijs vel aſperis arterijs eijcerẽt, propter ipſorũ ſolutã cõtinuitatem aliquid ex ipſorũ ſubſtãtia prodiret ſimul, quod nunquã viſum eſt. Quòd etiã nõ prodierit ex ruptura vel corroſione alicuius venæ in pulmone exiſtentis, facilè inde conijciatur, quòd & maior copia ſanguinis exiret à vena vel corroſa, vel diſrupta. Neq; poſſumus dicere fuiſſe conſolidatã, quia corroſa nũquam conſolidari poteſt, diſrupta verò intra triduũ poteſt conſolidari, poſtmodum autem nunquam, vt Galenus v. Methodi docet. Videmus enim in nobili iuuene ſputũ ſanguinis etiã per aliquot mẽſes perſeueraſſe.

uerasse. Relinquitur igitur, vel quòd hic sanguis resudet per poros, vel meatus ipsarũ venarũ, vel quòd certis quibusdã temporibus aperiantur orificia, vel capita capillarium venarũ in pulmone existentium, vnde excernatur sanguis plus vel minus, secũdum quòd magis vel minus illa orificia aperiuntur, quẽadmodum videmus fieri exterius apertis ijsdem venarum capitibus, vel in naribus, vel circa hæmorrhoidas: quãdoque enim multus sanguis inde exit, quandoq; paucæ guttulæ, prout orificia illa magis vel minus aperiuntur. Inde est, quòd nobilis etiã iuuenis quadã die excreuit tantũ sanguinis, quãtũ est hemina vel scutella. Hactenus videtur hoc esse satis probabile, & in hac parte potius hęret malum. Posset tamen etiã fluere per colatoriũ simul cum catarrho, sicut etiam frequẽter contingit, vt inde postea simul cum eodẽ catarrho ex pulmone per tussim exiret: & huius rei augetur suspicatio ex eo quod audimus, uidelicet quòd cùm eijceret illam quãtitatẽ sanguinis magnã, quam paulò suprà diximus, non excernebat per profundã tussim, sed per leuẽ quẽdã screatũ: indicabat enim à capite hũc fluxũ deuenire, qui cùm maiores asperę arterię brõchos occuparet, & mordicaret, leuẽ illã tussim & screatũ excitauit. Sed aliud est etiã, quod non temerè præterire oportet, sed diligẽtissimè cõsiderare & examinare. Refert nobilis iuuenis se abhinc sex annis minus & magis quidẽ perpetuò tamen fuisse detentũ dolore quodã circa sinistram mamillã, qui dolor sæpissimè tactu externus percipitur, dumq; in eam sinistram partem decumbit, magis dolet, & premitur: at si in dextris decũberet, sedato dolore quiescit: denique in quancunque partem decumbit, semper minus dolet, quàm si in sinistram sese flexerit. Ait præterea dolorẽ illum sem-

per aſcendere vſq; ad humerum ſiniſtrũ. Ex his ergo omnibus ſecundum rationẽ colligimus, materiã aliquam quotidie colligi, & deſcẽdere ad illas partes, tanquã ad debiliores: & quòd locus huius collectionis ſit, vel in muſculis extrinſecis illius partis ſiniſtræ, vel in cõcauitate quæ eſt inter illos partis ſiniſtræ, vel in concauitate quę eſt inter illos muſculos, & membranas quę coſtas ambiunt. Cur autem locus ille fuerit debilitatus, multæ potuerunt eſſe cauſæ: duas tamen non parui mométi vidimus: primã, percuſsionem in ea parte: ſecundã, armorum geſtationem. Quibus ita ſe habentibus, non eſt longinquũ, quòd ex illis partibus ita debilitatis materia quę ibi collecta reſidet, ad partes interiores pectoris, & à pulmone mediante tuſsi excernatur. Vbi etiam conſiderandũ eſt, nunquid etiam vlcus aliquod ex lõga humoris corruptione ſubiectũ fuerit, vnde etiã ſanguis cũ materia ſimul excernatur. Hæc ergo habeo, quę de cauſis huius ſputi ſanguinis poſſum afferre, ſi ex principijs artis ſecundũ rationẽ, & nõ caſu vel ad placitum loqui volo. Reliquũ modò eſt, vt prædicti omnes affectus remoueantur. Circa quod duo principaliter erunt agenda: alterũ quod circa præſentiũ ſymptomatum curationem verſatur, alterum circa imminentiũ præſeruationem. Quantum ad præſentium curationem, triplici curabimus inſtrumento: primũ erit ratio victus, ſecundũ medicatio vel pharmacum, tertium auxilia per opus chirurgicũ. Per rationem victus, aër primò occurrit, circa quem diligentiſsimè erit enitendum, vt omnes exceſſus deuitet: pariter enim & à frigiditate & caliditate aëris, ſicut & à nimia humiditate & à ſiccitate lædetur. Quærat igitur maximè temperatũ: nam alteratio facilè contingit, vel propter ventos, vel propter pluuias,

uias, vel propter vicisſitudines, æſtatis inquã & hye mis. Itaq; neque ſe ventis, neq; pluuijs, neque feruo ri æſtatis, neq; algori hyemis exponat, ſed ſe in opti ma domo contineat, vel ſi neceſſarium fuerit exire, muniat ſe ab aëris iniuria, caput præcipuè: vitet etiã nocturnũ aërem, & loca ſubterranea, & humida. Rarò abluat caput: quãdo autem lauandi tempus erit, eligantur horæ veſpertinæ, ita vt poſtea nõ exeat domo, neq; aëri ſe exponat. Lixiuiũ erit ex cinere ſalicum, vel vitium, in, quo decocta ſint chamæmelũ, anethum, roſæ, & maiorana, ponatq́; in ea parte lixiuij, ita præparata & excolata, qua vult lauari, tantam quantitatẽ agarici boni electi puri, quantum eſt pondus drach. duarum, dimittaturq́; infundi in eo lixiuio dictum agaricũ per totam noctem in petia linea, poſtea manè ebulliat ebullitione vna, & cũ hoc lixiuio lauetur caput: erit enim vtile, & tanquã medicina, non tantùm curans, ſed etiam præſeruans. Exercebit corpus moderatè, nõ fortiter: & inprimis exercebit partes inferiores, ad quod deãbulatio optima eſt. Hora exercitij ſit matutina, reiectis excrementis cõſuetis, ſitq́; tribus horis ante prandiũ, ita vt perfectè quieſcat ab exercitio ante cibi aſſumptionẽ. Optimũ etiã erit illi, ſi frictiones manè fiãt in partibus inferiorib. & in brachijs etiã, antequã ſurgat è lecto, & quãtò erũt lõgiores, & crebrius repetitę, tãtò melius, erit enim efficaciſsimũ ad roborãdum corpus, & ad diuertẽdam materiã. Exercitiũ autem crurum paucum admodũ debet eſſe. Sed inter reliqua, duos maximè affectus vitet, iracũdiam, & mœſtitiã. Cauebit ab aſsidua ſcriptione, vel lectione, præcipuè poſt cibum, maximè pronè incumbendo ſcripto libro. Procuret vt quotidie beneficium alui habeat: quod ſi quandoq; deficiat, non negligat: eſt enim illi ad-

modum opus, vt vtatur aliquo modo clysterum lenientium, cum aliquo ex his tribus quæ ſubſcribentur. Primum eſt, accipere ius pulli tribus horis ante prandiũ, in quo iure decoquantur malua, mercurialis: & facta expreſsione & colatura, addatur ſemuncia ſacchari cum modico olei dulciſsimi, & bene maturi, vel olei amygdalarũ dulcium. Secundum remedium eſt, vt accipiat terebinthiná pinguẽ & puram quantitate drach. duarum vel trium, & deglutiat: vna verò hora poſt ius dictum ſumat terebinthinam in forma pilularum, aut in bolo, vt melius placuerit. Tertiũ eſt, vt accipiat quinque aut ſeptem ficus aridas pingues admodũ & optimas, à quibus totam cutim detrahat, & accipiat tantùm carnem mollem intrinſecá, & cum hac carne admiſceat drachmas duas medullæ cartami, & fiat bolus, quem deglutiat eodẽ modo, & horis, ſicut de duobus ſuperioribus dictũ eſt. Iſta tria ſunt optima & familiariſsima remedia ad aluũ emolliendá in ſanis etiam ſine aliqua moleſtia.

In nocte quærat, vt ſeptem horis tantùm dormiat, octo quidem etiam, at non imperamus: ſed caueat poſtea tanquam à peſte, à ſomno meridiano. Bis tantùm in die comedat, atque hora comedendi ſit hora quinta, poſtquàm lecto ſurrexerit. Spatiũ inter prandium & cœnam ſint horæ IX. ſi prandium iuſtum & integrũ fuerit. Poſt cœná non ingrediatur lectum, niſi poſt duas horas poſt cibũ, & interim nõ ſedeat, non dormiat, neq; apud ignẽ moretur, nec frigeat, præſertim caput: caueat à calore, caleſiat autem ſenſim, non ſubitò ad ignem: deambulet, vel ſtet: duo enim optima inde acquiret: ſuauius noctu dormiet, ſecũdò melius concoquet, & minus lædetur à catarrho. Vbicunq; autem igni approximabit ad frigoris iniurias propellẽdas, ſit ignis mediocris, ſcilicet ex

lignis

lignis dulcibus,& caueat ne caput incaleſcat. Inter prādium & cœnam neque aliquid comedat neq; bibat, præcipuè poſt cœnam:nihil enim catarrho deterius quàm dormituris bibere. Potus ſit vinum colore rufum,clarum,limpidum,bene maturum,potētia mediocre,quod nullo modo ſit acidum,vel acerbum:tale enim vinum aduerſiſsimum eſt,tuſsimque prȩcipuè excitat.Cibaria ſint vnius tantùm generis: nihil enim deterius, quàm ciborum inter ſe differentium varietas. Abſtinebit ab omni lacticiniorũ genere,ab omnibus paſtilibus , ab acribus eſculētis,ſicut ſunt allia,cæpæ,& huius generis :ab aceto,præcipuè acri,& potenti:ab omnibus oleribus,præter betonicam,ſaluiam,boraginē, & lactucam , quæ etiam non tantùm ratione cibi , ſed ratione medicamēti cuiuſdam cōceduntur. Cauebit ab omni piſcium genere qui capiũtur in paludibus : raròetiam & parcè alios comedat , qui in optimis aquis degunt : & non omnis generis , ſed quales ſunt lucij , marchiones, themali , & huiuſmodi . Cauebit tamen à frixis in ſartagine non tantùm piſcibus , ſed omnibus quæ hoc modo friguntur:ideo & oua deteſtabilia ſunt decocta in ſartagine. Abſtinebit à carnibus ſalitis cuiuſcunque generis : à carne antiqua , ſicut bubula , & caſtratorum antiquorum : abſtinebit à carne porcina tanquam à peſte : ab omni auium genere quæ degunt in paluſtribus locis,ſicut anates,& anſeres.Fercula eligat , ſicut far,& oryzam, hordeum, ſpeltam, panicum : omnia iſta grana ſint optimè decocta in iure optimo : admiſceatur aliquid lactis amygdalarum dulcium,vel ſeminum melonum.In æſtate conuenient etiam cucurbitæ coctæ cum modico cinnamomo. Ab acetarijs cōſulo vt abſtineat.Fructus parciſsimè comedat,non omniũ tamē generum,ſed ali-

quid peponis optimi, vel pruni genus, quòd vulgò verdaceum appellatur: ficus etiam optimè maturas, vt in tempore autumi: pyra decocta cum saccharo: si quandoq; etiam comederit pineas post cibum, aut auellanas, dummodo parcè id fiat, & bene dentibus conterat, non erit omnino aspernandũ. Carnes conueniunt vitulinæ, hœdinæ, pullorum, nonnunquam etiam columborum iuuenum & pinguium, omnium auium campestrium pinguium præter coturnices: nec vitupero carnem leporis iunioris, vel cuniculi. oua sorbilia, vel in aqua decocta, non indurata, si fuerint recentia, & ante cibum exhibita, sunt optimi nutrimẽti. Et hæc de tota diæta, siue victus ratione sufficiant. Quantũ attinet ad medicamẽta, quanquam Galenus in v. Therapeutices curet catarrhũ cum sputo sanguinis validissimis purgationibus, nihilo minus spectata habitudine nobilissimi iuuenis, corporis gracilitate, hepatis caliditate, & viriũ omnium imbecillitate, vnum propono, quod illi perpetuò obseruandũ erit, si me iudicem sequatur, vt nunquam inclinet animũ ad sumẽda aliqua medicamenta fortia aut solutiua, in quibus ingreditur aut scammonium, vel colocynthis, vel turbit, vixq; assentiat agarico, quod quidẽ erit summa, & veluti apex omnium suarum medicinarũ, vltra quod excedere perniciosum habebit: imò nec agaricũ temerè sumendum: neq; solũ non præparatũ, vt infrà patebit. Laudo igitur, quòd corpus quidẽ suũ sæpe expurgetur: est enim hoc necessariũ, cùm sit admodũ excrementosum, purgationes verò sint in omnib. qualitatib. moderatę. Simplicia quidem sint, sicut cassia, rhabarbarũ, manna, medulla cnici, terebinthina, & vltimò agaricum. Cõposita sint, sicut syrupus rosaceus, vel violaceus solutiuus, electuariũ de sebesten simplex,

electua-

electuarium lenitiuum, quandoque etiam hiera ſimplex de ſex rebus, raró tamen propter nimiam exiccationem. Purgabitur autem purgatione magis exquiſita bis in anno, vere inquam & autumno. Forma autem purgandi talis erit:

℞. Floris caſsiæ		℥ x.
Pulueris glycyrhizæ		
Hyſſopi	ana	℈ ij.

Miſce, & cum ſaccharo fiat bolus, ſumendus hora ante prandium. Sequenti die incipiat ſumere infraſcriptos ſyrupos:

℞. Syrupi violacei compoſiti Meſue		
Mellis roſacei colati	ana	℥ j.
Aquæ tuſsilaginis		℥ iiij.

Miſce pro vno ſyrupo, & ſic pro alijs. Poſt ſyrupos ſumat alterum duorum medicamentorum, prout illi felicius ſuccedet. Alterum tale erit:

℞. Floris caſsiæ	ʒ x.
Agarici præparati	ʒ ij.

Miſce, cum ſaccharo fiat bolus. Alterum:

℞. Rhabarbari electi	ʒ ij.
Spicæ	gr. v.

Irrorentur vino albo aromatico, & infundantur in aqua tuſsilaginis per horas decem: deinde facta diligenti expreſsione & colatura, adde agarici optimi præparati ſcrup. iiij. ſyrupi roſacei ſolutiui vnc. ij. Miſce, & fiat potio breuis, danda in aurora cum cuſtodia. Iſtæ erunt annuæ purgationes. In medijs autem temporibus, laudo etiam quòd frequenter aliquid ſumat quod leuius purget, ne ſcilicet excrementa aggregentur. Purgationes autem erunt, vel quales dictæ fuerunt in capite de dięta, vel quòd aſſumat caſsiam ſimplicem hora vna ante prandium vnciæ pondere: erit enim medicina facilis, pectori &

hepati valde conueniens, quæ euacuabit ſine extra-ctione, à qua tãquam à peſtifero veneno abhorreat oportet. Laudarem ego præcipuè, ſi ſuus ventriculus toleraret, & nihil aliud impediat, ſicut febris, vel inflatio hypochondriorum, vel dolor capitis, à quibus Deus ipſum cuſtodiat: laudo inquã, iſtis non impedientibus, vt poſt autumnalem purgationẽ manè bibat lac aſininũ, aſinæ quàm fieri poteſt ſaniſsimæ, & iuuenis, neque multùm diſtantis à partu. Bibat autem manè, non hora ſyrupi, vt malè conſueuerunt alij, ſed hora tertia diei, poſtquàm reddiderit ſua omnia excrementa conſueta, & bibat cyathũ, vel duos, etiã tres, quantũ ſcilicet ſuus ventriculus bene tolerare poteſt. Poſtea caueat cibũ, quandiu bene cognouerit lac eſſe perfectè concoctũ, & fame prouocetur ad cibũ, tunc modicè prandebit: erit enim hora tarda, hortorque vt ſit contentus pro prandio iuſculo hordeaceo cum ſaccharo, & poſtea cœnet vberius, ſeruando quę dicta ſunt in capite de diæta. Perſeueret in hac lactis potione vſque ad xv. dies, magis tamen aut minus, prout melius vel deterius tolerabit. Iſtud erit remedium efficaciſsimũ ad humectandum corpus, & nutriendum, & reuocandam famẽ, quod etiã vere poterit iterari, imò & æſtate, & quotieſcũque libuerit, ſi modò proſperè illi ſucceſſerit, vt ſpero. Hæc de purgantibus quę per os ſumi debent. De linimentis autem, vel cerotis exterius applicandis, nihil ſcribo, in illis enim parum confido. Quantum verò attinet ad opus chirurgi, cumprimis mihi placeret, ſi catarrhus perſeueret, vt facta purgatione autumnali applicarentur veſicatoria capiti, & excitarentur veſicæ & cruſtæ, quæ poſtea omni diligentia conſeruarentur. Idemque omnino fieret circa partem ſiniſtram pectoris, vbi percipit dolorem. vel ſi
nollet

nollet veſicatoria, propter moleſtiam (eſſent enim moleſta in ea parte) ſaltem foueat, & illinat locum modo præſcripto:

℞. Hyſſopi
Betonicæ
Saluiæ
Scabioſæ
Centaurij minoris
Pulegij ana man. ſ.

Decoquantur in ſufficienti quantitate aquæ, & vini albi, æqualiter cõmixtis, & cum ea decoctione calida foueatur locus cum ſpongijs. Facta fomentatione locus cõtinẽter exiccetur, poſtea inungatur hoc linimento:

℞. Adipis anſeris
Gallinæ
Butyri recentis ana ℥ v.
Myrrhæ ℥ iij.
Euphorbij ℈ j.

Miſce, & cum modico ceræ fiat linimentum. Laudo etiam, quòd pro auerſione materierum aſcendentium ad caput, poſt purgationẽ ordinariã fiant cauteria vel fontanellę in vtroque crure in loco conſueto, & dimittantur apertę vſque ad perfectam ſanitatem. Si etiam quandoque hęmorrhoides ſpontè accederent, optimũ eſſet: ac non accedentibus, ſi contingeret (quod Deus auertat) ſputum aliquod ſanguinis, laudarem vt prouocarentur, & tenerentur apertæ: eſſet enim optima & recta diuerſio. Et hæc de chirurgia ſatis. Quantum verò attinet ad præſeruationem, ne ſcilicet incidat in ſputum ſanguinis, & membra omnia corroborentur, nihil vnquam poterit pręſtantius habere, quàm frequentiſsimum vſum ſacchari roſacei, quo vtetur manè, veſperi, & qua-

cunque hora voluerit, dummodo non impediat horas coctionis. Magnum est etiam arcanũ ad exiccandum catarrhum pectoris, & ipsum pectus corroborandum, tum ad prohibendum sputum sanguinis, si in introitu lecti deglutiat boli armeni orientalis optimi, quantum est granũ ciceris rubei: est enim efficacissimum in præseruatione, sicut periculosum in curatione. Vesicatoria ex his confici solent, ex folio apij nascentis in pratis, flore luteo, folijs aculeatis, cortice interiore bryoniæ, flammula Iouis, sinapi, euphorbio, pyrethro, thapsia, nasturtij semine, herba quam vulgò appellant salsariam, quæ nascitur in hortis, folio oblongo, & pingui, gustu erodente linguã, longo pipere, & similibus. Inter reliqua tamen efficacissimum, & perpetuę veritatis in omni temperatura, quod nunquam fallit, sunt cantharides.

Consult. L V I. *De angustia pectoris ex catarrho & imbecillitate uentriculi, pro Gallo.*

PVrgetur principio hunc in modum:
℞. Casʃiæ ʒ xij. Postea
℞. Succi Farfaræ
Betonicæ
Saluiæ
Violarum
Calendulæ ana ℥ vj.
Purificentur ſucci, deinde cum ſaccharo fiat ſyrupus. Postea
℞. Huius ſyrupi ℥ ij.
Decocti betonicæ
Violarum
Farfaræ ℥ iij.
Miſce pro vno, & ſic pro alijs.
Post ſecundum ſyrupũ mittatur ſanguis ex vena cõmuni

muni brachij dextri : id enim & tempus, & morbus, & cóplexio exigere videtur. Post exhaustos septem syrupos,

℞. Floris casſiæ ℥ x.

Agarici præparati ℥ ij. Miſce cum zucchāro, fiat bolus. Post hanc purgationem vniuerſalem habeat pilulas, quibus ſæpe vtatur, quarum deſcriptio talis erit:

℞. Agarici pręparati ℥ iij.
Aloës ſuccocitrini ℥ iiij.
Rhabarbari electi ℥ ij.
Spicæ
Garyophyllorum
Nucis muſcatæ ana ℥ j.

Pulucrizentur, & miſceantur, & cum ſyrupo de stœchade fiat magdaleon : de quo ſingulis vicibus fiant pilulæ tres, pondere vnius drachmæ, de quibus unam accipiat ſemel in ſeptimana, tribus horis ante cœnam. Item

℞. Lachrymæ abietis pinguis ℥ ij. Inuoluantur in nebula, & deglutiat cum vino ſemel in ſeptimana, tribus horis ante prandium. Item

℞. Boli Armeni orientalis ℈ j. Deglutiat bis vel ter in ſeptimana in introitu lecti. Item

℞. Dictamni Cretenſis
Pyrethri
Piperis ana ℥ j.
Staphiſagriæ ℈ ij.
Masticis ℥ ij.

Pulucrizentur omnia, & cum cera pauca fiant trochiſci maſticandi manè tribus horis ante prandium, maſticando eos continuè per horam, & expuendo, bis aut ter in ſeptimana. Præterea fiat inunctio narium tali linimento:

℞. Adipis anserini
Olei amygdalarum amararum ana ℥ j.

Vngat vesperi in introitu lecti partem nasi superiorem, quæ est inter vtrunque oculum. Item

℞. Decocti betæ
Maioranæ Hordei
Betonicæ, quantum sufficit.

Cum modico zucchari. Et hoc actu calidũ attrahatur per nares manè antequã egrediatur ædes. Præterea tali brodio vti poterit:

℞. Enulæ campanæ ℥ j. dempto meditullio interiori decoquatur in scutella brodij ad cõsumptiõnem duarũ partium. Deinde facta diligenti expressione, addatur zucchari semũcia, & sumatur actu calidum ter in septimana tribus horis ante prandium. His etiam pilulis vtatur:

℞. Succi absinthij
Liquiritiæ ana ʒ j.

Misce, fiant pilulæ sex, quarum sumat vnam alternis diebus, vna hora ante prãdium. Habeat diligentem rationem victus, & se muniat à frigidiore aëre, & à ventis. Ad æstatis postea initium, purgato corpore modo superius dicto, bibat aquas Apponitanas.

VALENTINVS LVBLINVS
LECTORI.

Non te lateat, hũc Gallum post vsum thermarum restitutum valetudini integræ, sed accedens ad suos peccauit in quantitate, qualitate, & ordine cibi, vnde in febriculam incidit, ex qua postea expirauit.

Consult. LVII. *De tuberculo circa thoracis regionem lateris sinistri, tam in anteriori quàm posteriori parte, pro generoso domino à Stuberberg Germano.*

Tu-

Vber vel eminentiam Illustrissimi domini circa thoracis regionem tam in posteriore quàm in anteriori parte existentem in latere sinistro, sicut esse non puto propter luxationem alicuius vertebrę vel ossis in thorace, ita credo fieri non posse sine aliquo leui motu eorundem ossium à proprio situ, quem pararthrasin Græci appellare consueuerunt. Indicio est maxima durities in parte eminente apparens, quæ à nulla scirrhi specie produci posset. Cùm ex ea verò nulla adhuc actio impediatū sensibili nocumēto, ideo præseruatione potius indiget quàm curatione. Præseruabitur igitur primò cum recta victus ratione, deinde cum medicamētis cōmodè applicatis. Quantum ad victus rationem attinet, non erit in primis contemnenda aëris dispositio: nam & maximum frigus, & ingens calor, æqualiter contrarijs rationibus nocere possunt. Vitabit etiam vsum balneorū aquarum calidarum, & diutinā moram in vaporarijs nimium calefactis. Vtetur moderato exercitio, præcipuè inferiorum partiū, deambulando cōmodè: etiam brachium dextrum exercebit cum ense, aut aliquo tali instrumēto. Luctā fugiet, & omnia exercitia, in quibus violenter brachia vtraque & thorax cōcutitur: saltus etiam ab alto, & equitationes equorum robustorum, qui totum corpus valde concutiant: absoni etiam clamores & cantus non modicè nocebunt: lectio tum etiam locutio temperata proderit. Nocte dormiet sublimi capite in dextrū potius latus quàm sinistrum. Cauebit à valida tussi & sternutationibus, quæ si illi occurrerint, omni studio sedabit. Circa cibum & potum, primùm cauebit ab omni vino dulci & crasso, vel turbido: propterea & mustum maximè euitabit. Abstinebit à fructibus, præcipuè

vuis, & pomis, & caſtaneis, ab auibus paluſtribus, à radicibus, ſicut daucis, rapis, cępis, allijs, & denique ab omnibus quæ flatum plurimum pituitamq; craſſam generant. Ideo & fungos effugiet, & omnia leguminum genera. Vnico obſonio contentus erit. Bis tantùm in die comedat, neque inter cœnam & prandium potabit: compotationes tanquam peſtem effugiet. Quantum verò ad medicinas attinet, laudo vt bis in anno corpus purget, poteritque huiuſmodi eſſe purgatio:

℞. Specierum hieræ ſimplicis ʒ ij.
Floris caſsiæ ʒ x.

Cum zuccharo fiat bolus, ſumendus in aurora, vel tribus horis ante prandium.

℞. Oxymellis ſquillitici
Syrupi de cichorea Nicoli ana ℥. j.
Aquæ marrubij ℥. iiij.

Miſce pro vno, & ſic pro ſeptem. Quibus ebibitis ſumat pharmacum, quod habet:

℞. Confectionis hamech ʒ iiij.
Syrupi roſati ſolutiui ʒ iiij.

Cum aqua betonicæ fiat potus breuis, ſumendus in aurora cum cuſtodia. Hæc purgatio & in menſe Martio, & autumno poſt medium Septembrem ſingulis annis repetenda erit. Temporibus verò intermedijs vtetur zuccharo roſaceo quàm frequenter poterit, ante prandium, ad ſemũciam. Quòd ſi interim aluus aſtricta fuerit, lenietur cõmodiſsimè cum terebinthina Cypria, de qua ſumat tribus horis ante prandium pondus duarum drachmarum. Loco verò eminenti tam anterius quàm poſterius applicabit cerotum de betonica, vel de gumma Helemi, vel vtrunq; ſimul æquis portionibus confectũ, ſine quo neq; interdiu manebit. Optimũ præterea erit, ſi ſuprà appli

catum

catum cerotum fascia ligetur, quæ ita locum dolentem astringat, vt non inde tamen impediatur motus thoracis, vel augmentum, aut alimenti transitus prohibeatur. Hęc si diligenter obseruauerit, spero suam D. præseruandam esse à maiori incommodo, & illud quoq;, quo nunc vexatur, esse remouendũ, cum laude optimi Dei, cuius nomen sit benedictũ in secula.

Consult. LVIII. *De cardiaca paßione, pro nobili matrona Vicentina boni habitus, XLVII. annorum.*

Qvamuis casus iste tractatus sit ab Excellentissimis Doctoribus, qui & doctrina & experientia sunt illustres, temerariúmque videatur absentem me velle aliquid addere his, quæ ab illis præsentibus optimè administrata fuerũt: nihilominus vt ego quoq; officio meo satisfaciam, præsertim rogatus, & illis etiam ijsdem Excellentissimis Doctoribus hoc idem petentibus, dicam quid sentio. Primò igitur vt ex his quæ relata sunt, conijcere possum, hunc affectũ inter cardiacos numerandum censerem, ob calidos vapores, vel alicuius extremę qualitatis participes, ad cor ascendentes, ac deinde ob talem affectum corde imbecilliore reddito, (à quo calor naturalis generatus per totum corpus diffunditur, dans actum vitæ) subsequuta fuerit imbecillitas quoq; cõcoctionis, & præcipuè eius concoctionis quæ maiore indiget alteratione, ea scilicet quæ in ventriculo celebratur: vnde postea multiplicatis humoribus crudis, flatus plurimi generantur insidentes cùm circa hypochondria, tum in intestinis, tum etiam in ipso vẽtriculo. Et sic duo tantùm complicantur affectus, cardiacus scilicet, & tensio inflatioq; ventris inferioris, ex diuer-

ſis quidē cauſis procedentes, ſed ab vno fonte emanantes. Cardiaci igitur affectus cauſas eſſe crediderim intrinſecos quidem vapores, ſicut dixi, tum calidos, tum extremæ qualitatis participes, occaſione ſumpta intrinſecus ipſorum generationis, naturali caliditate hepatis, fortè etiam renū & matricis. Accedente poſtea primò retentione menſtruorum ante debitum tempus, in tali prẹcipuè temperatura: ſecundo ſuppreſsione quoq; copioſiſsima vrinæ, quæ ſingulis mēſibus vicem menſtruorum ſupplebat: ſed non minus fortaſſe quoq; adiuuante ſeminis retentione, quod quidē ſemē à propria electione propter religionem retentum fuit. Quantū enim ad affectus cardiacos generandos poſsit retentio cùm mēſtruorum, tum præcipuè ſeminis, indicat longa ſerie Galenus ſexto de locis affectis. His ita ſe habentibus, quoniam ſermo mihi eſt cum viris doctiſsimis, qui meam ſententiam ex paucisſimis etiam verbis comprehendent, curationis caput eſſe crederem in hac Magnifica matrona, diuertere materias & extraneos vapores ad cor aſcendentes, ad partes appoſitas, & (quod vix ſpero nos conſequi poſſe) vt hac iam prouectiori ætate menſtrua rurſus prouocarētur. In quatuor diuertētibus maximā ſpem ponerem. Primum diuertens eſſet diligentiſsima & exquiſitiſsima vrinæ prouocatio: nam ſi toto eo tempore, in quo ea copia vrinæ vice menſtruorum fungebatur, ſana degebat hæc nobiliſsima matrona, & poſt illius vrinæ ſuppreſsionem ſtatim cardiacus affectus incœpit, conſentaneum rationi eſt, vt vrinæ copia reuocata ſedetur affectus. Secundum diuerſiuum præſtātiſsimum eſſet, ſi hæmorrhides ita prouocarentur, vt ſingulis menſibus vicē menſtruorū ſupplerent. Neq; timenda eſt illa crebra ſanguiſugarum applicatio, paucis enim

enim mensibus applicatis sanguisugis, hæmorrhoides sponte fluerent. Tertium diuersiuum esset, vt crebrò per certa interualla sumeret benedictum aliquod medicamentum, ter aut quater in mense, aut etiam sæpius, quod aluum subduceret: per hoc enim diuerteretur materia, & vacuaretur per inferiora, neque propterea facultates læderentur. Atque apud me tale esset præcipuè medicamentum, quod ita haberet:

℞. Specierum hieræ simp. de sex rebus ʒ ij.
Rheubarbari optimi & bene maturi ʒ ij.
Garyophyllorum
Cinnamomi
Rosarum rubearum
Sandalorum citrinorum ana ℈ ij.
Zedoariæ optimæ ʒ j. s.
Seminis citri ʒ j.

Puluerizentur omnia per se, deinde misceantur, postea aspergantur succo rosarum puro, & permittantur exiccari, & hoc iteretur septies, postea cum syrupo de corticibus citri fiat magdaleon, de quo singulis vicibus fiant pilulę tres pondere vnius drachmę, sumendæ sine custodia horis tribus ante prandium, vel si tardioris fuerit operationis, hora ante cœnam. Erit enim remedium præstantissimum, conferens flatibus ventris, remouẽs cordis affectus, diuertens & euacuãs humores crudos corruptos, obstructiones aperiens, & membra naturalia corroborans, quod quidẽ manifestè patêre potest ex his quæ in eius descriptione reperiuntur. Quartum & vltimum diuersiuũ esset, vt his omnibus curam non perficientibus, tandem quoque cruribus cauteria in loco debito & consueto applicarentur. Quantum ad ipsius cordis corroborationem attinet, extrinsecus

quidem tali linimento vterer, quod habet,

℞. Vnguenti rosati Mesue recent. ℥ j.
Rosarum rubearum
Sandalorum citrinorum ana ʒ j.
Zedoariæ
Specierum cordialium temper. ʒ ij.

Misce, & si opus fuerit, addito modico oleo rosato completo, fiat linimentum pro corde. Intrinsecus verò confectione vterer, quam tum ipsi cordi, tum ipsi ventriculo corroborando mirum in modũ conferre semper expertus sum, quæ habet:

℞. Sem. citri ʒ j.
Ligni aloës optimi ʒ j. s.
Rosarum rubearum
Sandalorum citrinorum
Zedoariæ ana ℈ ij.
Corallorum rub. elect. ʒ s.
Musci
Ambræ ana gr. ij.

Pulverizentur omnia per se, deinde misceantur, & cum aqua rosata & zuccharo albo fiat confectio in rotulis pondere drach. iij. sumatq; singulis diebus hora ante prandium. Hæc ergo, sermonem habens cum doctissimis viris, breuiter admonenda censui, non quidem vt Mineruam instituerẽ, sed vt officio meo nõ deessem. Nam si vellem explicare pro intentione mea prima, quæ sint vrinæ prouocantia, item rationẽ victus instituere, cùm ad tales medicos sermo habeatur, omnino ineptire viderer.

Consult. LIX. *De febre ex intemperie membrorum naturalium, ac obstructione à materia frigida & crassa, orta, pro Francisco Casali medico Brixiano.*

CVM

VM in proprijs negotijs ita affecti sumus, iudiciũ quoq; proprium afficitur, vt delitescat. Sed ego propter officium fidelis amici huius Excellentis medici non deficio, & quod in eo casu facturus essem, affero. Et primùm hoc pro fundamento apud me constituo, hunc morbum non esse vno impetu aggrediendum, ac depellendum, sed paulatim remouendum. Cùm enim in naturalium membrorũ essentia intemperiem esse iudicem, obstructionesq́;, ac materiæ frigidæ & crassæ collectioně, patet neq; quo ad intemperiem, neq; quo ad materiã, neq; quo ad membrorum affectorum naturam, aliquid esse violenter impetuoseq́; agendũ. Constituta igitur optima victus ratione, quæ in hac cura primaria esse debet, ad medicationem accedendum. In victus ratione obseruarem, vt omnia cibaria essent optimi alimenti, facilis coctionis, sed quantum fieri posset, attenuãtia: ideo vinum subtilissimum, mediocris substantiæ sit. Præponerem cibis omnibus vsum anisorum, aut fœniculi, aut cinnamomi, ante prandium & cœnam. Panem optimè fermentatum constituerem cum modico salis & puluere anisorũ: reliqua cibaria nouit sua Excellentia. Et bibat parcè, nam desiderarẽ vt plus humoris per vrinam excerneretur, quàm biberet. Somnus sit satis prolixus, meridianus tamẽ euitetur. Manè satis tẽpestiuè surgat, & moderatè exerceat corpus: sitq́; quammaximè fieri possit, læto & iucundo animo. Aluum habeat semper mollem, & pro hac re laudarem maximè frequentem vsum resinæ terebinthinæ, de qua sumat Excellentia sua manè tribus horis ante prandium drachmam vnam aut duas: præter quàm enim quòd moderatè leniet aluum, etiam ad ventrem roborandũ, & obstructiones viscerum ape-

riendas ſine moleſtia conferet. Et hoc facto deinde purgationem exequerer.

℞. Specierum hieræ ſimp. ʒ ij.
Electuarij lenitiui ℥ j.

Cum zuccharo fiat bolus, dandus tribus horis ante prandium. Concoctio:

℞. Syrupi de abſinthio
Oxymellis ſcillitici ana ℥ j.
Decoctionis cetrach, id eſt, aſplenij
Cichoreæ
Agrimoniæ ℥ iiij.
Chamędryos

Miſce pro vno ſyrupo, & ſic pro alijs ſeptem. Euacuatio per pharmacum.

℞. Confectionis hamech ʒ iiij.
Oxymellis ſcillitici ℥ ij.

Cum decoctione cetrach & florum cordialium fiat potio danda in aurora cum cuſtodia. Hic meus eſſet curandi modus, quem ſi neceſsitas exigeret, in autumno repeterem. In medijs verò temporibus non prætereat dictum vſum naturalem. Laudarem vt reſinæ terebinthinæ ſingulis ſeptimanis bis ſumeret drach. vnam vel duas, & rhabarbari in puluerem redacti ſeſquidrachmam, poſſetque illud aſſumere vel cum reſina terebinthina, vel cum ſaccharo roſaceo, vel cum paſſulis Corinthijs, qui modus ei placeret magis. Quòd ſi etiam bis in menſe ſumeret Mithridatici optimi drachmam vel in pilulas redactam, vel in formam boli, admiſcendo ſacchari roſati drach. ij. credo illud fore ad calorem naturalem corroborandum, & ad membra principalia ſummopere collaturum. Iis eſſem nunc cõtentus: credoq; ſi omnia diligenter exequetur, vt mandantur, quòd Excellentia ſua ſanitatem adipiſcetur.

Con-

Consult. LX. De febre orta ex obstru-ctione, pro puero Veneto.

NObilem hunc puerũ febre affici ex obstructione, nõ modò ratio, sed sensus etiam indicat, obstructione inquam membrorũ naturalium. Curari ergo non poterit febris, nisi remota obstructione. Quantum igitur ad victus rationem attinet, mihi videretur quòd attenuans cibus & potus esset adhibendus. Ergo vinum album, pauciferũ, subtile, quale hucusq; rectissimè oblatum est, maximè conuenire existimo. Carnes hœdorũ, & pullorum, cum quibus coquatur anisum, vel fœniculum leuiter contusum, panno lineo inuolutum. A granis omnibus abstinerem, præterquàm ab hordeo optimè discocto in iure, quo essem contẽtus, addito petroselino, vel betonica, vel fœniculo. Et quoniam audio paroxysmũ circa vesperas inualere, laudo parcissimè cœnet, & in horis magis quietis: hoc enim in febre tollenda plurimũ cõferre arbitror. Prouiderem, vt singulis diebus beneficium alui haberet, nihil enim efficacius ad febrem ex obstructione tollendam, quàm lenire aluum, & prouocare vrinam. Et cùm audiui hunc puerum contineri non posse, quin se plurimùm puerili more exerceat, omnino hos incongruos motus coërcendos iudico, & intra ædes proprias, quantum fieri potest, puerum cõtinendum. Quantum verò ad medicamenta attinet, cùm apertio sit in hac curatione ferè principalis intentio, & quod verè aperit est amarũ, ideo amarorum vsum in hoc puero maximè laudarem. Si ergo persuaderi potest, vt de absinthio syrupum manè sumat cum iure pulli, in quo petroselinum, fœniculum, & alia huiusmodi diuretica decocta fuerint,

ſummopere laudo. Sed inter reliqua, quod ſemper certa fide à me longo experimento probatũ eſt, laudo vt ſingulis diebus ſumat infuſionem rhabarbari in aqua endiuiæ: nunquam enim vidi febrem ex obſtructione hoc remedio non eſſe ſublatam, ſi modò pertinaciter quiſpiã in eius vſu perſeuerauerit: quandoq; enim craſsiſsimos humores impactos, & obſtructiones, quæ ob caloris imbecillitatẽ facilè tolli non poterant, ex rhabarbati aſſumptione curatas vidi. Conſueui igitur accipere libram aquæ endiuiæ, in quam drachmam rhabarbari infundo in panno lineo inuolutam. Deinde ſingulis diebus vncias quatuor illius infuſionis, facta aliqua expreſsione, accipi iubeo circa auroram: & eſt huiuſmodi doſis puerorũ: neq; deſiſto ab hac potione, priuſquàm video omnino & febrem & obſtructiones eſſe ſublatas: auferuntur enim proculdubio, ſi reliqua omnia rectè fiant, & curationi conſentiant. Quantum verò attinet ad ea quæ exterius applicantur, ſtomacho quidem oleum de abſinthio confectũ cum puluere maſticis applicarem. Lieni verò linimentum hoc modo confectum:

℞. Bdellij
Ammoniaci ana ʒ ij.

Diſſoluantur in aceto ſcillitico. Deinde

℞. Olei amygdalarum amararum
Adipis anſeris ana ℥ j.

Ponantur omnia ſimul, & fiat linimentum pro ſplene. Hepati rectè applicari poteſt linimentũ ab Excellentiſs. Doctore applicatum, vnguentum roſatum Meſue cum ſandalino permixtum. Hæc ſatis eſſe arbitror pro hac febre tollenda, ſi modò puer rectè pareat, & aſſidentes non delinquant.

CON-

Consult. LXI. De scirrho lienis, & obstructionibus cum periculo hydropis, pro doctissimo iuuene Vtinensi, domino Ioanne Baptista Luuisino.

Onestus ille iuuenis, qui nobis sanandus in præsentia proponitur, cùm varijs præter naturã affectibus vexetur, & inter se cõtrarijs, nimirum diuersis etiam auxilijs inter se pugnantibus curandus est. Vitia itaque tollenda prius recẽseamus, deinde propria auxilia, & ita seruabimus methodũ. Laborat itaq; in primis lienis obstructionibus, atq; duritie adeò, vt ferè scirrhus vocari possit: atq; hic est pręcipuus morbus, de quo cõqueritur iuuenis. Etiã nõnihil obstructionũ in mesaraicis patitur. Flatu pręterea in ventriculo, & toto ferè abdomine abundat, cũ insigni tẽsione atq; sonitu, si quis digitis pulset: propterea ipsi discrimẽ magnũ hydropis imminet, nisi iam inchoata sit tympanites cũ leui ascite. Nihilominus ipsum hydropicum appellari posse negamus, sed spleneticum potius, quoniam eo sanato, à quo tanquã à fonte cætera vitia emanant, totum corpus ad pristinam sanitatem reuertetur. Præterea & febre quadã laborat, quæ residuum esse videtur quartanæ, quæ ipsum Decembri mense proximo inuasit, & pluribus mensibus infestauit. Nunc verò quodammodo erratica esse facta videtur, cùm neque certum diem, neque horam in suis circuitibus seruet. Huiusmodi tamen febricula non est ægrotanti admodum molesta: neque enim ipse propterea decumbit, sed domo exit, & quolibet expeditè admodum & promptè deambulat: nullum præterea in initio accessionis rigorem, aut extremorum frigiditatem percipit. Hi sunt præter naturam affectus, quibus iste infestatur, opemq; à medicis im-

plorat, ne in peius labatur, verùm priſtinam valetudinem recuperet. His cognitis à cauſarum narratione ſuperſedebimus: hanc enim à nobis ægrotus non poſtulat, ſed illicò ad remediorũ explicationem accedemus. Omnibus itaque per clariſsimos medicos conſideratis, ita illis ſatisfaciendum eſt. Primũ quidem, quoniã omnia hæc vitia à materia pendent, vt à cauſa, ea prius remouenda eſt: id verò duplici inſtrumẽto fieri poteſt, venæ ſectione, & purgãte pharmaco. Antequàm ad alterũ iſtorum veniamus, aluus lenienda eſt, deinde materia aliquibus conuenientibus ſyrupis præparanda. Accipiat ergo per quartam horæ partem ante prandiũ electuarij lenitiui, vt vocant, ſeſcunciã, idq; aut ſub forma boli cum ſaccharo, aut cum ſero caprino liquetur, aut cum aqua cichorij, & fumiterræ, & fiat potio. Sequenti die in aurora huiuſmodi ſyrupum accipiat:

℞. Syrupi de fumoterræ ſimplicis
Acetoſi ſimplicis
De cichorio ſimplicis ana ℥ s.
Decoctionis infraſcribendæ ℥ iij.

Miſce, & fiat ſyrupus.

℞. Agrimonij, id eſt, eupatorij
Cetrach, id eſt, aſplenij
Eendiuiæ
Cichorij ana man. s.
Aquæ quantum ſufficit.

Miſce, & fiat decoctũ ſecundùm artem. Quater aut quinquies huiuſmodi ſyrupo accepto, manè prius aluo lenita ſpontè, aut clyſtere cõmuni, per horam ſaltem ante cibum ſecetur vena interior cubiti ſiniſtri, extrahaturq; ſanguis moderatè vſque ad vncias ſex, aut ſeptem, aut pro iudicio pręſentis medici: melius tamẽ fuerit ſi hęc ſanguinis quantitas duabus vicib.

non

non ſemel extrahatur, neque propterea à ſyruporum aſſumptione deſiſtat, quoad in vrina cõcoctionis bonæ ſigna videantur. Quibus viſis pharmacum ſummo mane aſſumat:

℞. Agarici præparati ℈ iiij.
Confectionis hamech ſine ſcammonio ʒ v.
Aquæ lactis ℥ iij.

Miſce, & fiat potio. Vel ita:

℞. Diaſenæ ℥ j.
Sacchari quantum ſatis eſt.

Miſce, & fiat bolus. Accepto hoc medicamento iterum ſyrupi accipiendi ſunt, ſed prioribus efficaciores, hoc pacto:

℞. Syrupi de endiuia
De fumoterræ compoſiti
De pomis compoſiti ana ℥ s.
Decocti infraſcribendi ℥ iiij.

℞. Fumiterræ
Stœchados
Aſplenij Cichorij
Tamariſci ana manip. s.
Aquæ communis quod ſatis eſt.

Incidantur omnia craſsius, & mixta, in aqua decoquantur. Tales ſyrupos accipiat numero ſeptem, vel etiam plures. Poſtea hanc medicinam ſumere debet:

℞. Confectionis hamech compoſitæ ʒ iiij.
Electuarij lenitiui ʒ ij.

Miſce, & cum ſaccharo fiat bolus. Hoc medicamento aſſumpto per duos dies aut tres quieſcat, iterũq; ad nouos ſyrupos accipiendos adiungat ſe: cùm enim morbus à materia pendeat cõtumaci ac rebelli, non vnica pręparatione & purgatione educi poteſt, ſed pluribus eget. Itaq; huiuſmodi ſyrupis, ſequentibus diebus etiam vtetur.

℞. Syrupi acetoſi de quinq; radicibus ℥ j.
De epithymo ℥ s.
Decoctionis infraſcribendæ ℥ iij.

℞. Corticum radicum capparum
Polypodij
Dulcis radicis
Paſſularum enucleatarum ana ℥ s.
Aſari
Fumiterræ
Filicis
Tamariſci
Aſplenij
Betonicæ
Agrimoniæ
Cichorij ana manip. s.
Corticum radicum ellebori nigri
Florum cordialium ana ℥ j s.
Seri caprini quantum ſufficit.

Miſce, fiat decoctio ſecundum artem. Cùm huiuſmodi ſyrupos acceperit ſeptē aut octo, poſtea illicò talem medicinam accipiat:

℞. Rheubarbari optimi ʒ j s.
Spicæ ℈ j.
Vini aromatici parum
Decocti proximè ſcripti quantum ſufficit.

Fiat infuſio per diem naturalem: deinde facta expreſsione,

℞. Confectionis hamech
Electuarij Indi ana ʒ ij.
Syrupi roſacei ſolutiui ℥ j s.

Miſce, & fiat potio. Vel loco huius potionis accipiat pilularum cochiarum cum elleboro ſcrup. quatuor, aut pilularũ Indarũ, de fumoterræ, ana ſcrup. duos, & reformentur cum aqua fumiterræ, & fiant pilulæ

quinque. Deinde cùm ita exquiſitè corpus euacuatum fuerit, accedendũ eſt ad alia remedia, quæ cùm iecoris, tum lienis obſtructiones valenter expediãt. Itaq; ſemper in iuſculis ſuis decocta ſit radix petroſelini, & fœniculi cum folijs, & parũ aſplenij. Et quoniam morbus longus eſt, neque vnico remedio diutius vtendum, quia ei natura aſſuefacta non patitur, ideo modò vtatur hoc decocto:

℞. Radicũ arnogloſsi, id eſt, plantaginis ſiccæ
Corticis lauri
Chamædryos
Lapathi ſylueſtris
Foliorum hederæ ana man. j.
Aquæ lactis quantum ſufficit.

Miſce, fiat decoctio vſque ad cõſumptionem tertiæ partis, & in fine parum aceti, quantum ſit potabile, admiſceatur: & ex hoc decocto ſummo mane ſumantur vnciæ quinque. Aut hoc:

℞. Scordij
Foliorum ſalicis
Radicum eryngij
Anagallidis cęruleũ habẽtis florẽ, ana man. s.
Filicis
Chamæmeli
Agrimonij ana man. j.
Aquæ lactis quantum ſufficit.

Fiat decoctio vt ſuprà. Poſtea vbi hoc vſus fuerit per aliquot dies, inde vtatur quibuſdã remedijs ſub forma pilularum, aut pulueris, & paſtillorũ, ad reſerandas occluſiones hepatis, & lienis. Ad iecoris autem obſtructiones hoc ſit remedium:

℞. Radicum chamæpityos
Radicum cichorij ana ʒ iiij.

Conterito, & melle cocto excipito, & ad auellanæ

magnitudinẽ prębeto, & aquæ calidæ ℥. iiij. ab eius assumptione sorbendas dato. Item lupini iecoris sicci drachmã in puluerem redacti, cum vncia syrupi de cichorea propinato. Pro lienis obstructionibus:

℞. Scillæ assatæ

Corticum radicum capparum ana ʒ j.

Contunde, & præbe ex posca drachmam. Aliud valde laudatum. Accipe seminum viticis semunciam, agni casti contusi & cribrati per subtilissimum cribellum drachmas tres, atque ex posca præbeto bibendum: atq; ita alternatim in aurora exhibebis modò spleneticum, modò iecorarium medicamen: sed multò frequentius spleneticum, longè enim magis in hoc iuuene splen, quàm iecur ægrotat. Item vltimò possunt aliqui pastilli ad patefaciendas viscerum occlusiones exhiberi, vt exemplum sit: Accipe pastillorum de rhabarbaro, aut de rosis, aut de eupatorio drachmam, redigatur in puluerem, & cum vncia decocti cichorij & asplenij in aurora exhibeãtur ista eodem modo. Post pastillos autem exhiberi potest, aut drachma confectionis dialachæ, aut diacurcumæ, aut Mithridatici, aut theriacæ, si bona haberetur. Atque ita semper variando, modò vnum, modò aliud ex antedictis remedijs dandum est, neque diutius in vno insistendũ. Quòd si caliditas febrilis interdũ cogat, aliquantulum de speciebus diarhodon admiscendum est. Præterea exterius fomenta spleñi adhibenda sunt, vt ex decocto genistæ, filicis, asplenij, chamæmeli, seminum lini, anisorum, dauci, cumini, & spongia ex hoc decocto madens applicãda, vel vesicula bubula huius decocti plena superponenda: deinde cum oleo de capparibus, & amygdalino, & nardino inungendum est. Sed hæc olea debilia sunt, ideo ad cerota & vnguenta magis mollien-

mollientia & digerentia veniẽdum eſt, quale eſt cerotũ de meliloto, aut Aeſypi cerotũ: oportet enim ſimul mollire & digerere: ideo cerotum diachilon mollitum cum oleo irino optimum eſt, aut cataplaſma ex radice cyclamini, hoc modo:

℞. Radicum cyclamini lib. j. s.
Caricarum pinguium lib. s.
Aceti quantum ſufficit.

Coquantur, & fiat cataplaſma optimum. Item ſtercus gallinarum, ſiccum, contuſum, cribratum, in oxymelite concoquito, & confidenter imponito. Item optimè facit farina hordei, lupinorum, fabarumque ex oxycrato impoſita: præterea pyrites, aut molaris, aut gagates longitudine octo digitorum, latitudine ſex digitorum, non multæ craſsitudinis, igneſcat, acetoq; aſpergatur, panniculoq; in aceto calido madefacto inuoluatur, & loco imponatur affecto, ibiq; quandiu calidus eſt, permittatur. Emplaſtrum quoque ex hoc lapide à Galeno fit diapyrites vocatum, quod mirum eſt in ſcirrho diſcutiẽdo. Veruntamen totum ferè in ratione victus ſitum eſſe exiſtimãdum eſt, ſiquidem omnis diuturnus morbus maximam ex conueniẽti victus ratione opem ſentit. Quapropter aër in primis eligatur, qui neque in calore excellat, neque in frigore, & ad ſiccum declinet. Caueat itaq; à pluuijs, nebulis, & ventis auſtralibus, neque incolat, ſi fieri poſſet, loca paluſtria, lacuſtria, aut aquis vllis tum currentibus, tum ſtagnãtibus irrigua, ſed ſtagnantes longè ſunt peſsimæ: præterea loca olidis putridisque vaporibus referta euitentur: ſed aër ſit purus, apertus, & leui aura boreali perflatus. Exercitium corporis, cùm febre caret, ſit ante cibum, exonerata prius aluo, & id quidem moderatum, ingrediendo, aut requirendo aliquid, & alijs geſtationi-

bus vtendo. Quod si non poſsit, fricetur eius dorſum, crura & brachia deorſum verſus cum panno lineo tepido, non valde molli, neque aſpero, vſque ad cutis ruborem. A cibo quieſcat omnino per tres aut quatuor horas. Loquatur ante cibũ alta voce, & vociferetur. Noctu dormiat, quantum ad concoctionem ſatis eſt: meridianum ſomnum, niſi aſſuetus ſit, caueat. Quotidie ante cibũ aluũ exoneret aut ſponte, aut glandula ſimplici ex melle cocto, aut addita drachma ſpecierum hieræ, aut per clyſtere ex decocti chamæmeli, betæ, furfurum, mercurialis, maluæ, libra, olei anethini vnc. tribus, ſacchari rubei vncijs duabus. Animo ſit ſemper læto, nihil triſte cogitet, ſemper ſe conualiturũ eſſe confidat: ſolitudinem fugiat, muſicis delectetur, ſemper amicorum & hominum iucũdiſsimorum conſuetudine vtatur. Cibi verò & potiones, in quibus maximè victus ratio conſiſtit, ſint attenuatorij, inciſorij, abſterſorij, & acrium rerum. Comeſtiones per interualla interdum proderũt, vt ſinapis, piperis, ſacchari, & huiuſmodi, præcipuè cùm febris ſedata fuerit. modus autẽ cibi eſt, ne ſatietur. Potus vini ſit pauciſsimus, quãtum ſatis erit ad ſedandam ſitim. Panis itaq;, vt ab eo incipiamus, ex polline triticeę farinæ conficiatur cum mediocri ſale, & bene fermentetur: præterea, vt flatus, quibus hic ægrotus abundat, diſcutiantur, conficiẽdo pani cõmiſceatur ſemen aniſorum, fœniculi, ſeſeleos, cumini, & optimè coquatur. Carnes ſint hœdi aut veruecis iuuenis, aut vituli lactentis, pullorum gallinaceorũ, aut columbinorũ in turribus degentium, auicularum quæ ex arboribus, montibus, aut campis victum quæritant. Vitẽtur aues in aquis degentes, & carniuoræ: oua etiam ſorbilia proſunt. Etiam omnino hæ carnes elixentur, & in iuſculis

co-

coquantur radices fœniculi aut petroſelini cum folijs,aut vtraq;,& condiãtur cum cinnamomo omnia cibaria,& aceto.Piſces non ſunt boni,niſi ſaxatiles. Oleribus interdum elixis veſci poterit, vt beta,malua,aut quod cerfoliũ vocant,mentha,petroſelinum, & reliqua huiuſmodi. Abſtineat ab omnibus leguminibus, à braſsica, rapis, cucurbitis, cucumerib.cum lacte,& omnibus lacte confectis,& lacticinijs.In acetarijs frequẽter vtatur capparibus ex oxymelite,aut folijs bugloſſæ & boraginis coctis,& endiuiæ, intubi,aut cichorij.Fructibus vti poteſt,vuis paſsis ante cibum & poſt,interdum amygdalis. nuclei pinei ſtomachũ lædũt. A pomis,nucibus,caſtaneis,vuis,perſicis,melonibus,& breuiter ab alijs omnibus fructibus,præter ficus, & eis conſimiles, abſtinere melius fuerit,donec huiuſmodi febris & obſtructiones penitus ſublatæ fuerint .Potu vtatur vino albo, tenui, non acerbo,cum quo permiſceatur aqua,in qua ferrum candens igne ſæpe ſit extinctum . Optimũ erit ſi omnia ipſius cibaria in tali aqua decoquentur.Pręterea fiãt vaſcula ex ligno tamariſci, in quibus vinũ, quo vti debet , contineatur . His omnibus ita congruenter inſtitutis,& corpore diligentiſsimè,vt ſuperius comprehenſum eſt, purgato, ſi febris abolita fuerit , tunc credimus vltimum & præſentiſsimũ remediũ fore, ſi aquas Apponenſes potauerit,quarum experimenta multa viſa ſunt in aperiendis viſcerum obſtructionibus , & omnibus naturalibus membris roborãdis. Atq; ita,Deo annuẽte,huic nobiliſsimo iuueni priſtinũ corporis robur & valetudinẽ reſtitutum iri ſperamus, atq; indubitanter confidimus.

Conſult.LXII. De morbo Gallico,pro quodam nobili Germano.

I in tam ampla materia & congerie symptomatũ vellem inuenire rationẽ, essem valde molestus. Sed via hæc erit cõmoda, vt explicem naturalem temperiem eius, & præternaturalem acquisitam, quia ex ijs rectè explicatis reliqua clara erunt. Quod ad naturalem temperaturã pertinet, illud ponendũ est, quòd nisi constaret ex ægritudinibus, quibus antea affectus fuit, cholericis quidem, & nisi corporis habitudo esset, nullam prorsus suæ temperaturæ naturalis haberemus cognitionem: quoniam ex signis à Galeno traditis, in ipsius cognitionem non possumus adduci, maximè cùm animi mores nobis non sunt noti. Sed quòd sit calidæ & siccæ temperaturæ, omnes illę ęgritudines, quibus solitus est affligi & infestari antequã incideret in morbum Gallicũ, possunt attestari. Et primò, vt ex scripto eius apparet, circa x i. annum capitis dolorẽ habuit: primò acutissimũ, deinde crisi facta per fluxum ab auribus vtrisq; cum sanguine, in tertia vel in quarta die liberatus est. Indiciũ manifestum tum ex acrimonia doloris, tum ex velocitate motus, calidam fuisse dispositionem. Laborauit etiam scabie, quæ prouenit ab humoribus adustis, & à pituita salsa, quæ attestatur caliditatem hepatis. Præterea tertianas habuit, & cùm vexaretur catarrho, à x v. vsque ad x v i i i. annum, tenuis fuit admodum, acutus, mordax: ita quòd omnes ægritudines quas passus est antè, attestantur super dominio humorum calidorum. Ideo hæc signa videntur efficacia, vt credamus esse calidæ & siccæ temperaturæ, quia illæ ægritudines nõ solùm signa sunt naturalis temperaturæ, imò indicant habuisse omnes causas, quòd naturalis eius tẽperies fuerit labefactata, quia ex longo catarrho naturalis temperatura

tura

tura destructa fuit, quia perseuerante catarrho continuè, fieri non potuit quin labefactaretur. Quo catarrho perseuerãte, in XXIII. ætatis suæ anno concubuit cum muliere infecta morbo Gallico, à quo tempore cœpit conqueri de magnis & multis symptomatibus, quæ secuta sunt, de quibus loquemur. Sed primò oportet scire quòd ille Magnificus vir incidit ex tali cõcubitu in morbum Gallicũ, ita quòd contagium fuit complicatum cum tali naturali temperatura, quam inuenit calidam & siccã, ex qua complicatione fecerũt vnum tertium, ex quo postea tot symptomata secuta sunt. Sed non possumus scire illud tertium nisi extrema habeamus. Sunt autem extrema, primò temperatura, quę excedit per calidum & siccum. Secundum extremum est contagium morbi Gallici. Hìc dubitãt multi, quísnã morbus sit morbus Gallicus, an epidemicus dici posſit, nec ne. Ego credo quòd nõ posſit dici morbus epidemicus, quia epidemici habent causas vniuersales (vt inquit Galenus in primo Epid.) vel aërem, vel cibum & potum, sicut in libro de cibis boni & mali succi asserit Galenus, de eo qui propter qualitatem annonæ tempore suo accidit: ita quòd talis à causa vniuersali incipit, & desinit desinentibus causis vniuersalibus, siue in aëre, siue in aquis & cibis sit cõstituenda causa eius. Iam multi anni præterierũt, ex quo incœpit hæc infectio, credo quòd deberet iam desinere. Neque valet quòd per cõtagium perseuerat, quia cessantibus causis, cessant putredines: vt in febris pestilentialib. quę per contagiũ oriuntur, cessante influxu, & vniuersali causa, cessat cõtagiũ, & abolentur febres illę. Præterea maiores nostri ex historia obseruarũt, nullum eo tempore fuisse correptũ, nisi per contagium: & causam habuit particularẽ: scimus enim quòd eo

tempore, quo bellum à rege Gallorum apud Neapolim gerebatur, plurimi erant Hiſpani, qui à Calicut deuenerunt, in quibus regionibus plurima erat infectio, qui concubuerunt cum meretricibus illis, & ex cócubitu illo infectæ ſunt meretrices, & tandem infectio ad nos deuenit, quia ibi aderát milites cuiuſcunque nationis. Et ita conſtat in hiſtorijs, quòd habuit originem, & tale principiũ, per contactum particularem, qui morbus peculiaris eſt in illis regionibus, & non curatur niſi ligno illo, quod ad nos delatum fuit. Verùm num ſit morbus iſte collocandus in genere morbi qui ſit in mala compoſitione, vel ſolutione continui, & in quo genere ſit collocandus, eſt maxima difficultas. Et fortaſſe ſi vellem immorari, oſtenderem opinionem meam non longè à veritate eſſe: nec credo poſſe appellari morbum, niſi occupauerit hepar, & fecerit malam temperaturam. Cuius ſignum eſt, quia antequàm contagiũ deueniat ad hepar, vlcuſcula curantur omnia, & non redeunt: ſi verò ad hepar peuenerit, non modò bubones apparẽt, ſed caput occupat, & omnia membra inuadit: triſtantur homines, decolorãtur, & apparet tunc quòd cauſa eſt in membro principali, quia totum afficitur corpus. Ideo non eſt ſolutio continui, ſicut quidam exiſtimarũt, ſed hepatis intemperies. Certum eſt quòd debemus cóſpicere & videre, ſi in hepate eſt quis affectus, prẹter naturã exiſtẽs in hepate. Certè licet videamus quòd in omni tẽperatura efficiat cruſtas, puſtulas, vlcera, tamẽ ſymptomata ſemper eadẽ videntur, ſiue ſanguis, ſiue bilis, ſiue pituita ſit, quod aduſtionẽ habet, & nunquã ſeparari hoc ſymptoma ab abſceſsib. à puſtulis, à cruſtis, & ab vlceribus. Et quia hoc vniuerſale videtur, credendum eſt quòd ſit temperatura propria cauſans hæc ſymptomata. Et con-

tin-

git in hoc, quod in alijs contagiosis: vt si quis habẽs lepram vel scabiem, alium inficiat scabie vel lepra, licet habeat hoc perpetuũ quòd sit pituita, tamen secundùm diuersas temperaturas diuersę fiũt scabies, in vno fit pinguis & humida, in alio sicca, & ita unum commune habebit. Quo autem ad naturam vlcerum, erunt diuersa pro ratione temperaturarum. Hoc vnum obseruandum est, quòd contagium hoc à temperatura pendet, quæ nec calida, nec frigida, nec humida, nec sicca est: sed est qualitas quædam innominata, qnæ dum contingit hepar, facit sanguinem talis naturæ, vt semper declinet ad adustionem, fortè quia principium suum prouenit à nigris hominibus illis & adustis, quia proprius est morbus illorum hominum circa torridam zonam habitantium: fortè propter naturam illius adustionis depen det ab illo principio. Siue quia talis vel talis temperies sit, & innominata, habet hoc, quòd contagium primò inficit hepar, ideo facies decolor est, sequitur & tristitia animi propter humorem adustum genera tum, & si abscessus contingunt, duri sunt in primis diebus: & ita semper adustio est in tali morbo. Ista er go mala qualitas facit semper adustionem, & est cau sa, vt quęcunque materia sit, semper habeat adustionem. Hoc fundamẽto posito, & quòd à principio na tiuitatis habuerit temperaturam calidam & siccam, abundauit humorum adustione, vt ex scabie apparuit, quæ fuit propria ægritudo: ex catarrho mordicante & erodente superuenit contagium illi temperaturæ, cum qua conuenientiam habebat: ideo facil limè impresionem fecit, & maximam, quia agens & patiens erant disposita. Hæc fuit causa, quare secuta fuerunt tot symptomata: apparuerunt pustulæ, post pustulas apparuit humor distillans per virgã, dolor

in

in lũbo dextro, vt dixit ipſe, ſed fuit in rene dextro, quia ſubſecutæ fuerunt vrinę arenoſę, atteſtantes in renibus affectionẽ & calorem eſſe. Habuit maculas primò ſiccas, ſecundò humidas in vola manuũ, & circa cubitum. Habuit dolorẽ capitis intenſiſsimum in poſteriori parte capitis, & ex medela medici ex diuerſis curationibus in omni parte capitis tam anteriori, quàm poſteriori habuit, & ſemper abſceſſus illi duri permanent curatu difficiles. Apparuit etiam in naribus non ſolùm caro exerta, ſed vlcera, quæ omnia fuerũt cum eroſione, ita quòd poſt contagium omnia ſecuta ſunt: & aduſtiones habuit tum à temperatura, tum à contagio: & in hac re immorandũ non eſt, quia clara eſt. Hoc fundamento poſito, quærit à nobis iſte Magnificus vir tria. primò, vtrũ poſsit curari ſine exhibitione ligni, & vnctionibus, & ſuffumigijs: ſecundò, an poſsit curari ſine deturpatione faciei: tertiò, vt ſcribamus quid conſulimus. Circa primum, oportet primò videre vtrũ poſsit curari, ſecũdò cum quibus. Credo multa eſſe conſiderãda quo ad morbũ. poſſet quidẽ curari, ſi nõ haberemus alias indicationes, niſi eas, quæ à morbo ſumunt Gallico, etiã ſi inueteratus eſſet: imò vidi ego quòd quanto vetuſtior fuit cum abſceſsibus & puſtulis & vlceribus, curatus eſt cum ijs, quæ dicemus. Sed nos habemus plura cõſideranda, quę faciũt difficultatẽ. Habemus primò, & ego obſeruaui experiẽtia, poſtea ratione, ꝙ nihil deterius eſt iſtis ſic affectis, quàm adhibere, ſiue interius ſiue exterius, ſub forma vnguẽti vel ſuffumigij, id quod argentũ viuũ habet, quia ex tali applicatione homines ſecundũ membra principalia ſemper fuerũt affecti. Et teſtor Deũ, aderatq; Excellentiſs. Fracaſtorius, ex inunctione Mercurij ſtatim quendã incidiſſe in epilepſiã, & vix potuit curari ab

ea, &

ea, & nullam causam habuit, nisi eam occasioné. Post quidem assumptionem argenti viui, ita decolorantur, vt nunquá posint redire ad pristinum colorem. Et ego primò quando vidi hominem in facie, interrogaui an fuerit illitus aliquo vnguéto, in quo esset argentum viuũ, quia tot vidi, vt experientia doctus sim. Sed præter experientiam habemus rationem, & prætermittamus considerationé Auic. quia fuit primus qui voluit rem distinctè intueri, reprobrauit ipsum: Græci omnes id ipsum non cognouerunt, nisi quòd venenũ est, & nihil aliud de eo dixit Galenus, sed refugit ipsum tanquam venenum. Et quia Auic. voluit experiri argentum viuum, & similiter Arabes alij, quia fuerunt maximi Alchimistæ, dixit omnia apertè eius incommoda, & quomodo in paralysim, in stuporem, & in frigidas incidere facit ægritudines. Et primò videmus pati hepar, & incidere in frigidá dispositioné, ex qua sequitur decoloratio totius corporis: præterea ægritudines ex consensu neruorum sequũtur, paralysis, tremor corporis, stupores, & totius corporis refrigerationé facit, quia calorem naturalem, & spiritus refrigerat. Ideo abstinendum ab eo est, tanquam apertè lædente. Et præter frigiditatem & humiditaté maximam, quam habet (licet aliqui dixerũt esse calidum in quarto, quia de calcinato loquuti sunt) & præter malas códitiones omnes, quas habet, vnũ habet detestandum, quia facit operationem suam contra methodum, & contra rationem: est enim apud medicos vnum axioma, vt cùm euacuamus, ne trahamus humores ad locũ nobilem. At argentũ viuum quicquid in iuncturis est, ad pulmonem trahit, & expuitur: & sequitur fœtor, corruptiones dentium, gingiuarũ, vlcera maligna in ore. Et ideo vir iste non est mirum si habuit vlcus in pa-

lato post suffumigium, & post argentum viuum exterius sumptum. Credo ego quòd ex hoc, & non ex alio, secuta fuerit decoloratio, hæc mœstitia, & vlcera in palato. Et mirum est, cur non omnes ex plurima materia, quæ defluit ad pulmones, incidant in vlcera pulmonis. Et si euadunt multi, hoc est ratione fortis naturæ, & quia duri pulmonis sunt: nullus tamen euasit, quin habuerit vel gingiuas corrosas, vel dentes, vel aliquod deterrimũ. Et credo quòd sequatur sanitas ex tali illitione, sicut in pestilentialibus accidit qui in naui curãtur à calido vino epoto, qui postquàm cooperti sunt pannis, sudant copiose, & ex tali violentia naturæ facta, quæ fortis & valida est, ab errore ducti sanitati restituuntur. Concludo ergo, quòd, saluo semper meliori iudicio, argentũ viuum siue per linimentum, siue per suffumigium, non probo, siue minerale, siue artificiale fuerit, quia omnes, qui de eo scripserunt, cognouerunt tam minerale, quàm artificiale, venenum esse: ideo crederẽ ab eius vsu abstinendũ esse. Si diceretis, fuit curatus ab eo, à decocto autem ligni deterius se habuit, imò ex decocto tali dolor auctus fuit, ex suffumigio autem melius habuit. Istud non est mirum: quia si verũ est suppositũ à me factum, quòd vir iste tẽperaturã habuit à principio natiuitatis calidã & siccã adustam, & cõtagiũ habere adustionẽ sibi perpetuò annexã, & ideo habere symbolum cum temperatura: quę refrigerãt, humectãt, & repercutiũt, per aliquod tẽpus possunt conferre, quia a terãt naturã & stupefaciunt, vt non sentiat dolorẽ: & euacuãt trahẽdo ad partes interiores, & per sputum excernunt, ideo videntur bene se habere in principio: sed postea in deterius labuntur, non solùm quia remansit temperatura mala, sed quia vltra ea habuit venenositatem in membris. Et

si à

Et si à decocto non bene habuit, potuit esse, vel quia non fuit vsus recta ratione victus, nec bono ligno, nec bene purgatus: quia qui non fuerunt exquisitissimè purgati per phlebotomiã & pharmaciam, non fuerunt sanati. Ideo debuit primò optimè expurgari. Præterea multa sunt obseruanda, quæ sciunt peritissimi medici: quæ si non fuerunt obseruata, à caliditate tẽperaturæ ligni & siccitate potuit lædi, quæ valida est. Et licet in ore positũ non percipiatur acrimonia, sicut percipitur ea quæ in pipere est, hoc est quia fundatur in substantia terrestri, vt vix deueniat ad actũ, ideo in tertio crediderunt esse calidũ & siccum. Idq́; possumus experiri, si decoctũ faciamus ex maiorana, calamentho, cinnamomo, & ex ligno, maiorẽ percipietis caliditatem ex decocto ligni, quàm ex his quę sunt calida & sicca in tertio, interius dico sumptũ, quia ex elixatione permiscet̃ cum multa aqua, ideo non sentitur exterius: sed interius sumptũ mirum in modum calefacit. Ideo siue hoc, siue illud, siue omnia, siue plura fuerint, nõ est mirũ si non fuit adiutus. Cui tamen incommodo possumus occurre re. Cùm ergo duo sint, quæ possunt morbum Gallicum confirmatum curare, decoctum ligni, & illitio ex Mercurio: huic autẽ affectioni, quam facit argentum viuũ, non possumus occurrere: necessarium est igitur, vt accedat nobilissimus iste vir ad assumptionem potus aquæ ligni. Sed duo in primis facere debet: primò, remouere malã impressionẽ factam ex argento viuo, siue fuerit argentũ viuum, siue suffumigium ex cinaprio, in ambitu totius corporis impressum: secundò vellem, vt malus habitus tolleretur, & rediret ad propriam temperaturã. Cum quibus modò? Ego sine dubio in tanta materia aggregata tum à cõtagio, tum à mala temperatuta, tum à medicinis

resoluentibus totam struem corporis, vellem vt corrigeretur, & tot ac tanti humores euacuarētur cum medicinis. Et cùm habeat habitum pallidum declinantem ad frigiditatem, & tumorem corporis, cachexiam indicantem, hoc fuit ab aliqua re valde imprimēte: quia mirū fuit quòd in tali corpore impressa sit intēperies frigida. Ideo biliosi, pituitosi, & adusti humores sunt euacuādi. Et quia pituita mixta est cū adustis humoribus, habeat primò syrupos, in quibus ingrediatur epithymū, fumus terræ, polypodiū, arte confectos, habeatque senam, quæ euacuat humores melancholicos, & digerit, & incîdit humores pituitosos adustos. Syrupus acetosus etiam optimus est, & multi alij, quos non referam, quia qui scribentur, magis erunt vniuersales. Ego sic procederem cum digerentibus pituitosos & adustos humores. Postea euacuarem cum medicinis euacuantibus adustos & pituitosos humores, & inter omnia medicamenta confectionem hamech eligerē, vt patet ex ingredientibus. Pilulæ aggregatiuæ summoperè conuenirēt, in quibus ingrediūtur ea quæ possunt id facere: electuariū etiam Indum, diasene, diacatholicon, & haberet aliquod in se quod stimularet ipsum, quia leue est. Conuenienter ergo possent addi trochisci Alhandal, agaricum, rhabarbarum: & si non sufficeret vna euacuatio, plures fierent. Corroborarem caput, aperirem venas, & disponerem in alium habitum. Et si esset in regione calida, dimitterem beneficio aëris, quia fortè ex aëris beneficio corrigeretur: & si non esset in aëre tali, darem ei decoctum corroborans naturalē calorem: & decoctū esset tale ex garyophyllis & cinnamomo. & propter caliditatem hepatis vellem vt decoquerentur in aquis endiuiæ, cichoreæ, ad refrigerandū hepatis caliditatem

tem

tem quæ induceretur ex aromatibus. Et si fortè essent obstructiones in venis aggregatę per accidens, discuterentur, inciderentur, & difflarentur. His factis, deuenirem ad principalem intentionem, & esset tunc tempus autumni, & purgarem rursus exquisitè, & si viderem quòd in alium habitũ tenderet, secarem venam, & cum ijsdẽ purgantibus & euacuantibus pituitosos & adustos humores procederem. Postea sex vel octo syrupos exhiberem, sic compositos. Vellem accipere, exempli gratia, myrobalanorum citrinorum, chebulorum, Indorum, sing. semunciam, contundanturque, & facta leui contusione infundantur per diem & noctem in aqua fumiterræ. Facta infusione, imponerentur folliculorum senæ, epithymi, polypodij, glycyrhizæ, sing. vncia, seminum citri drach. quatuor, corticum elebori nigri drach. duæ. Infundantur simul, & decoquantur sufficienter, & totũ hoc in sex vel octo vicibus assumatur: & pro refrigeratione hepatis, in hoc decocto ponatur syrupus de corticibus citri, vel si timeamus caliditatem nimiam hepatis, syrupus rosatus, quoniam malum habitum abigit hoc decoctum, moderatè euacuat, & nigerrimos humores. Et testor Deum, quòd multi sanati sunt ex hoc decocto, maximè vbi morbus non sit inueteratus. Et ratio quæ me mouet vt hęc assumat, est, quia exquisitissimè purgati in decocto feliciter euadunt. His factis, ad decoctum ligni accedemus, supposito quòd malus habitus fuisset remotus, & rediret suum temperamentum. Vellem duas intentiones habere: prima ad contagiũ illud, quod quidem non remouebitur, nisi suo opposito. Et quia nomẽ non habet (non enim calidũ, nec frigidũ, nec humidũ, nec siccũ) ideo nec calida, nec frigida, nec humida, nec sicca opponemus. Vnde istud

lignũ ſemper curabit, ſi ſeruētur ſeruanda: nam non inueni manifeſtas qualitates quæ plus noceát, quàm iuuet iſta qualitas innominata. In ligno enim primò eſt illa occulta qualitas, quæ dicitur bezoartica, quę habet vim antidoti, & directè opponitur contagio. Habet ſecundò caliditatem & ſiccitatē: ſi enim inuenerit hepar calidum, plus calefaciet qualitas manifeſta, quàm occulta iuuet: & tunc debemus contemperare qualitatem illam, ſicut feci ego in domino Ioachino, cui cùm exhiberē decoctum ligni in aqua putei, in tantam calefactionem hepatis deuenit, vt totus eſſet eryſipelatus, & febres acceſſerūt peſſimæ. Acceſsi ad aquam endiuiæ, & tunc tanta felicitate omnia ſucceſſerunt, vt ex ea nunquam amplius ægrotarit, cùm tamen natura eſſet niger, macer, pallidus. Et hoc proueniebat à mala temperatura ligni, quæ remota fuit. Ideo plus illi nocebat caliditas & ſiccitas ligni, quàm occulta bezoartica iuuabat. Illis igitur duabus rebus conſulerem: & reſpiciens temperaturam hepatis refrigerarem hepar, & refrigerarem caliditatem, & ſiccitatē ligni, qua non indigemus, & occultam bezoarticā haberemus, qua indigemus. Et hæc faciet cum debito regimine victus: & ſi fuerit frigus, permanebit in ſuis vaporarijs commodè calefactis, vt ſudare poſsit liberè. Quomodo autem propinetur, nunc nil dicam: ſed ſi ſcribam, dicam. Circa vlcera illa, credo quòd ab exhibitione ligni omnia ceſſabunt, & niſi infectio morbi Gallici tollatur, non curabitur. Et ſi tolleretur vnum vlcus, decem prorumpēt, & iſte morbus erit veluti hydra. Vidi tamen ego empiricos quoſdā vnum habere medicamen in abſceſsibus ſimile admodum cerino antidoto, quod habet optimam terebinthinam, oleum roſaceum, & ceram, quæ omnia compo-

nunt,

nunt, & applicant. Abſceſſus curant, ſed redeunt in alia parte, & niſi occurratis, citò marceſcẽt om̃ia oſſa corporis. Habet etiã vlcus in ore, quod mihi non placet, & ideo iam acceſsit hoc cõtagium ad caput. Et eſt ille ſecundus gradus, de quo volebam dicere à principio, ſed è memoria excidit. Si modò accederet ad cor, tunc efficeretur incurabilis, & trãſiret ad tabem. Ex tribus membris, duo occupauit: ſi ad tertium deſcendet, non curabitur. Et hæc ſufficiant.

Conſult. LXIII. *Pro eodem.*

SVppoſitis his vniuerſalibus euentibus qui ab intemperie tum naturali, tum aduentitia huius Magnifici viri originem ducunt, necnon cauſis ſingulorum hoc tempore prætermiſsis, quæ omnia alioquin in colloquio noſtro exactiſsimè fuerũt conſiderata, hoc vnũ proponam, morbo Gallico vexari hominem: & quęcunq; ſymptomata, abſceſſus, vlcera, dolores ipſum infeſtant, vel omnino, vel maxima ex parte ab hoc eodem morbo pendêre, quo ſublato, ſicuti arbitramur, reliqua quoque omnia facilè aboleſcent. Ergo incedendum maximè, vt morbũ propulſemus: propulſabitur autem, malum habitum ab alijs medicis inductum remouendo, deinde bonum & naturalem introducendo: nunc enim & liuens & tumidus ſecundũ totam corporis molem apparet, quod ab alia ratione euenire nõ putamus, niſi à delibutoria qualitate tum argenti viui, tum adulterati, & falſi cinnabaris, quo vtroque varijs modis abuſus eſt. Primùm igitur, niſi regio calida, aut conſtitutio, aut tempus hac proxima æſtate obſtiterit, purgandum hoc corpus putamus, vt quicquid excrementi tum ob intemperiem deprauatam, tum ob malam rationem victus

collectum est,totũ exquisitè educatur.Postea membra corroboranda, & ad meliorem habitum ducenda: subinde ad morbi Gallici curam rectà accedendum.Purgatio proxima hoc modo perficietur. Floris casiæ quampinguisimæ drach.decẽ ad boli formam redactas, & saccharo inspersas,nõ ita multò ante prandium deuorabit. Postridie potum huiusmodi accipiet. Syrupi de succo betonicæ, de cichorea Nicoli completi cum rhabarbaro, singulorum vnciam.Decocti betonicæ,endiuiæ,& maioranæ,ex iure tenui pulli exigui vnc. quatuor. Sumet in aurora tepidum,idemque repetet VII. aut IX. continuis diebus.Tunc proxima die pharmacum tale cum custodia deglutiet in aurora:

℞. Confectionis hamech ʒ iiij.
Trochiscorum Alhandal gr. x.
Syrupi rosati solutiui ℥ ij.

Cum aqua betonicæ fiat potus breuis. Deinde proximis septem diebus sumet perpetuò ante prãdium & cœnam,zucchari rosati vnciam. Tunc per plures dies non abscedet ab vsu eiusdẽ zucchari rosati, vel saltem ante prandiũ,& bis in septimana sumat theriacæ optimæ, vel Mithridati drachmam in aurora. Vnum erat dicendum,quod est omissum. Eo tempore quo syrupos assumit, tertio scilicet aut quarto die venam secet basilicã dextri lateris,nec vltra sex vnc. sanguinis hauriet. Atq; vt melius sibi caueat, neque interim incidat in deterius,consulimus vt semel saltem in septimana sumat rhabarbari optimi scrupulos IIII. macis grana sex,zucchari rosati semunciã: quæ omnia simul confecta,& ad boli formã redacta, tribus horis ante prandiũ deuorabit. Poterit etiam talem potum crebrò in aurora tepidum assumere:

℞. Epithymi optimi

Folli-

Folliculorum ſenæ ana ℥ ij.
Seminum citri
Liquiritiæ ana ℥ j.

Contundantur ſemina, & omnia ſimul decoquantur in duabus heminis ſeri lactis, vt dimidium abſumatur. In victus ratione cauebit maximè ab aëris exceſſu tam calido quàm frigido & flatuoſo, nec minus Auſtrum quàm Boream euitabit. Animi moleſta accidētia tanquam peſtem effugiet. Singulis diebus curabit aluum ſubducere. A Veneris vſu penitus abſtinebit, ſaltē toto curationis tempore. Carnes hœdinas, caſtratorum iuuenum, vitulinas, pullorum, perdicum comedet: montanas aues tam elixas, quàm aſſas. Reliquis omnibus carnibus parcet, necnon cuiuſcunque generis piſcibus. Olera vituperamus tam cruda, quàm cocta. Vtetur ouis recentioribus, & ſorbilibus. Vſum lactis, & quodcunque ex lacte confectum euitabit. Vinum parciſsimè bibet, non acidum, non auſterum, non dulce, ſed maturum, tenue, limpidiſsimum: ac cōpotationes præ reliquis omnibus fugiet. His ita procuratis, appetente autūno circa Septembris initiū ita rurſus inchoabit. Primò ſumet quęcūq; in priſtina purgatione enumerauimus, caſsiam inquā, & ſyrupos, & pharmacum, nec minus venā eandē ſecabit. Laudamusq; vt, niſi vnica purgatione exquiſitè purgatus fuerit, bis eodē autūnni tēpore repetat. Deinde peractis purgationibus ſex perpetuis diebus, talē potū in aurora tepidū ſumat, ſeq; interim intra domū cōtineat. Poſtremò vbi hæc omnia rectè peracta fuerint, ad ligni Indici decoctum hac ratione progredietur, ſumēdo ligni Indici optimi, nigri & pinguis deraſi libram vnam: aquæ endiuiæ per deſtillationē factæ optimæ & recētis libras XIIII. ponenturq; ſimul in olla fictili vitreata bene

operta, vt integro die simul cũ sua nocte madescant: tunc decoquatur donec tertia pars absumatur, dein de excolabitur, & seruabitur decoctũ in vase vitreo mundissimo stricti orificij, & exquisitissimè operto. Huius decocti vncias v i. bibet horis quinque ante prandium, atq; interim se cõtinebit in cubiculo tepido, & si frigus fuerit, in vaporario, à quo frigido aëre existente nunquam etiam est recedendũ, donec totũ potionis tempus trãsiuerit. Septima verò hora post prandiũ totidem rursus vncias eiusdẽ decocti eodem modo potabit, & post quatuor horas cœnabit: & idem singulis diebus repetetur vsque ad quadraginta, vel ad summum 50. Cibus erit primò, pulli parui vnciæ tres, vel quatuor ad summum, ac totidem panis optimè fermẽtati & saliti. post prandium & cœnam vncias tres passularum Corinthiacarũ electarum edet: eadem enim prorsus ratio esse debebit & cibi & potus tam in prandio, quàm in cœna. Potio autem secunda talis erit. Sumetur illud idem lignum, quod prius decoctũ fuerat in aqua endiuię, ac rursus decoquetur in libris xx. aquæ fontis optimæ ad consumptionẽ quartæ partis, & facta exquisita expressione, pro potione seruabit. Singulis tamen quibusque octo diebus semper sumet vna hora ante prandiũ floris cassiæ drach. x. At si interim non egereret, clysteribus vtetur ex decocto eiusdem ligni, cum vncijs tribus mellis rosacei. At super omnia toto hoc tempore cauebit ab aëre frigido, & vento, ac rursus semel in septimana, qua die magis illi collibitum fuerit, sumet ante potionem suam ordinariam immediatè drachmam optimæ theriacæ, vel Mithridati, à quorum vsu consulo nunquam illum penitus abstinere debere. Hęc sunt quę scribenda occurrũt, ita vt nec prætermiserimus quæcunq; in colloquio

nostro

nostro memoratu digna visa fuerunt: nec dissimulauerimus, aut silentio transiuerimus, quæcunq; inter scribendum vtilia fore iudicauerimus.

Consult. LXIIII. *De morbo Gallico, cum febre & continuis uigilijs, pro nobili iuuene.*

Vm audirem processum & modum doloris huius nobilissimi iuuenis, mihi videbatur ita morbũ Gallicum depingi & effigiari, ac si visu perciperet. Dolor primò acutissimus capitis corripit hunc iuuenem, necnon tubercula apparuerũt in capite, quæ cùm essent sine dolore, tactu tamen cùm premerent, dolebant: signum euidens quòd ibi esset materia pituitosa adusta, modo quo potest aduri pituita. Præterea versatus fuit cum muliere infecta, vt hoc posit esse nõ leuis coniectura. Præterea nemini dubium est, quòd impressio extrinseci agentis in corpore præparato magis imprimit: & cùm corpus hoc calidũ sit & siccum, & plurib. abundet adustionibus, magis pręparatum est, quia corpora calida & sicca adusta magis cõtabescũt. Præterea pluribus humorib. malis abũdat, & bile & pituita: ideo nõ fuit mirũ si dolor validissimus adfuit, & tubercula emanauerint. Curatus fuit omni ingenio, vt si dolor capitis à prauorum humorum multitudine prouenisset, remota causa, affectus & dolor remoti essent. Remota enim fuit multitudo malorum humorum causans dolorem (si illa fuisset causa) non solùm per euacuationes vniuersales, quæ à toto euacuant, & per reuulsionem, vt omnino deberet excuti, sed etiam ad localia ventum est, ad deriuationem per vesicatoria prope scapulas, & tamen nihil profuit: ita quòd his exquisitè factis, licet cessauerit tantillũ dolor, quatenus à capite essent educti

humores, rediјt tamen. Cauſa autem eſt, ſi conſideramus naturã morbi Gallici, quia occupat duo principalia membra, hepar ſcilicet & cerebrum, ſua mala qualitate, quam certè nomino innominatã, quæ forma imbuiť in hepate, & malos aduſtos humores generat. Nec poſſumus dicere quòd calida ſit, quia generat pituitam, & alios diuerſos humores: & licet ad aduſtionem tendant, varij tamen generantur: & propterea iuuatur aliquando à calidis, ita quòd non eſt qualitas ex primis qualitatibus, ſed forma quædam mala imprimitur in hepate, vt generet malum ſanguinem: & ſicut varia eſt natura recipientis, ita varia forma recipitur, quæ in aliquibus depilat, in alijs vlcera, in nõnullis dolores facit, in aliquibus brachia, in alijs caput, in alijs crura occupat, prout vnũ membrum imbecillius eſt altero. Cùm ergo in hepate ſit illa mala forma, licet educatur materia mala, redijt tamen, quia adeſt infectio adhuc, & mala forma in hepate, quæ ſemper malos humores generat: & licet optimis cibis veſcatur, generat malos humores ex illa mala forma impreſſa: ideo palleſcunt ſemper ita infecti, nec vnquã læti ſunt, & affliguntur varijs ſymptomatibus ex malis humoribus. Præterea caput etiam læditur, & ita inuadit ipſum, vt totũ venenum appareat in capite, & non niſi dolor. Credo igitur eſſe Gallicum, tum ex ſignis illis, tum ex modo inuaſionis doloris capitis: & quoniam ea quæ ſolent curare hemicraniam, nihil profecerũt, tum etiam quia ſe cõmiſcuit cum muliere infecta, relinquitur quòd in hoc nobiliſsimo iuuene ſit morbus Gallicus. Et quoniam multiplicantur humores mali, & ſpiritus accenduntur, & dolor maximus affligit, facta fuit febris accidens, quæ remouebitur remoto dolore. Tamen cùm iſte nobiliſsimus vir febri continua laboret ſine

ret sine typo, & carnes ardentes habeat, & duritiem aliquam in pulsu, dubitandum est ne febris sit in habitu. De putrida nō audio, saltem quòd habeat typum insignem, nec percipit rigorem, nec magis affligitur in vno die, quàm in alio, vel in vno tēpore magis, quàm in alio. Est etiam mirū, quomodo post euacuationes factas non cessauerit, si esset febris putrida. Et hæc quo ad ea quæ patitur præter naturā. Habet præterea vigilias illas, quæ mihi videntur quòd sint accidens: & habent rationem causæ, ad quam debet intētio dirigi: quia symptomata cùm habent rationem causæ, vt vigiliæ, quæ prosternunt virtutem, & augent dolorem, propter magnā siccitatem, quam causant, ideo remouendæ sunt vigiliæ. Prætermittā dicere de prognostico, habet enim multa discrimina, & si perseuerabūt dolor & vigilia, & febris quæ hectica est vel in humoribus, nō haberemus virtutem ita validam. Quid agendum est? Purgatus est, & nunc exhibetur decoctū ligni, à quo sanatur morbus Gallicus, nec aliud genus remedij dandum est. Cùm ergo iuuenis iste patiatur morbum Gallicum, quod ad ipsum attinet, tali decocto curandus est. Diceret aliquis, hîc est arefactio, febris, & vigiliæ, ijs tribus insistendum est: si ad febrem respiciamus, quia calidum & siccum est decoctum, febris calida & sicca augebitur. Præterea si sit hæc febris habitudinalis, frigidis alimentis indigemus. Præterea vigiliæ adsunt, siccitas autē est causa immediata vigiliarum, quæ si caliditati iungatur, non vigilias, sed priuationē somni inducit, quod est symptoma sequens maiorem ægritudinem. Est ergo decoctum omnino aduersum febri, & superfluis vigilijs. Verum est, quòd si exhiberetis decoctum simplex, & non prouidissetis decoqui ipsum in alia aqua, quàm nostra sit

communis,quæ recipit impreſsiones omnes,nec habet propriam temperaturam: ideo ſi ſulphur ponatur in ipſa, fit calida & ſicca: ſi ferrum, fit frigida & ſicca:non rectè egiſſet.Sed quia prouiſum eſt,vt decoctum ipſum fiat in aquis quæ agunt proprijs temperamentis,& habent rationem refrigerandi, ſecus eſt:refrigerant enim & humectãt omnes,quia aquea pars illa eſt quæ diſtillatur,terrea reſidet, ſubtilis calida exhalat. Ideo optimè factum eſt accipiendo aquas alteratas. Igitur ſi ponatur in aqua endiuiæ, quæ refrigerat & humectat, optimum erit:ſe habet enim aqua ad endiuiam, ſicut ſe habet ad hordeum ptiſana:hæc enim frigida & humida eſt,hordeum frigidum & ſiccum: ita etiam endiuia frigida eſt & ſicca,aqua frigida & humida.Idem etiam facere poteſt aqua fumiterræ. Si igitur exhibeatur hoc decoctum coniunctis aquis loco ſyrupi, conueniens erit: imò poterit fieri frigidius ponendo parum ligni.Ideo talis ſyrupus conueniens erit,quia in ligno præter primas qualitates amaritudo abſtergit & mundificat. Credo ergo quòd ſyrupus conueniens erit ad tollendum cauſam ægritudinis,ſcilicet infectionem illam. Et ſi fortaſſe videretur, quòd febris augeretur in eo caſu,tutius eſſet intercipere decoctũ,& alterare corpus. Quo ad ſymptomata, præcipuè ad vigilias,non deſiſterem, licet ſyrupum exhiberem,quin in ſingulis diebus mane & veſperi poneremus emulſionẽ papaueris in ferculis, & drachmæ duę vel tres ſeminum acciperentur & contunderentur, & acciperetur lac,fieret enim impreſsio,& facerẽ id pluribus vicibus potius quàm accederẽ ad opiata ſemel, & ſomnum inducet. Et ſi dolor capitis perſeuraret præter rubificationem, tale quid tentaremus, vt ſanguiſugas venis applicarem poſt aures, maximè

poſt

post tot euacuationes factas : tum maximè,quia vidimus cum deriuatione aliqua cessare : ideo esset optimum tantisper dolorem sedari,quousq; tollamus veram causam. Præterea circa rationem victus, credo quòd optimè prouideremus, si decoctũ non exhibebimus cum illa diæta tenui : si fierent lotiones crurium cum decocto camomillæ, anethi,& papaueris,quæ haberẽt prouocare somnum & deriuare,esset optimum. Ista sunt,quæ mihi occurrunt dicenda. Etiam si fieret linimentum hepati,quod refrigeraret ratione febris,admodũ conueniret,& ipsa non ita inualesceret:& hoc esset optimum,& hac via ego procederem.

Consult. LXV. *De morbo Gallico, doloribus in extremis partibus digitorum, ulceribus narium ac gutturis, ex destillatione acri, pro generoso Polono.*

Enerosus Dominus ex inordinata viuẽdi ratione,& in primis nimio & inordinato vsu Veneris ac cõpotationis,aliarumq; rerum sex non naturaliũ abusu, perpessus est morbũ Gallicum, quo in hodiernũ diem vsq; affligitur. Olim vnctus Mercurio incidit in sęuiora accidẽtia:nam capitis dolore sęuo cruciabatur,& inflãmatione fauciũ & nariũ, cum leui vnius naris confractione. Bibit autem lignũ Indum, & postea liberatus quodammodo ab his affectionibus,statim in eadem accidentia incidit. Nunc est factus debilior ex doloribus assiduis, ac iam non amplius sustinet pati tot tantosque malos affectus ex Mercurij inunctione consecutos, proinde à nobis petit consilium.Nos itaque præscribemus illi curam, qua si diligenter vsus fuerit, dum ætas & vires

iuueniles integræ consentiunt, facilè pristinam sanitatẽ acquiret. Primò igitur sumat lenitiuũ ventris:

℞. Floris casſiæ ʒ x.

Cum saccharo fiat bolus, quẽ sumat hora ante prandium, præmiſſo clysteri cõmuni cum decocto betæ, maluæ, mercurialis, & modico salis cõmunis, addito etiam vitello oui recentis, & quod maximè necessarium est, additis vncijs tribus mellis rosati colati. Secundò digestiuum sit tale:

℞. Syrupi de fumoterræ
De succo buglossæ ana ℥ j.
Aquarum fumiterræ
Buglossæ ana ℥ ij.

Misce pro vno, & sic pro alijs. Et melius est si loco aquarum destillatarum accipiatur decoctum earum cum liquiritia. Solutiuum deinde accipiat:

℞. Confectionis hamech ʒ iiij.
Syrupi rosati solutiui ℥ iiij.

Misce, & cum eodem decocto fiat potio, danda in aurora. Die sequenti sumat zuccharum rosatum, eius autem accipiat vncias quatuor, & sumat manè & serò vnciam primis duobus diebus per horam ante cibum. Deinde sumat infrascriptos syrupos per septem dies continuos: sed si vltra modum euacuarẽt, sumat alternis diebus.

℞. Myrobalanorum Indorum
Citrinorum
Chebulorum
Emblicorum
Belliricorum ana ʒ iiij.

Contundantur groſſo modo, & fricentur manibus cum oleo amygdalarum dulcium. Postea infundantur per diem & noctẽ in lib. x. aquæ fumiterrę, & decoquantur ad consumptionẽ tertiæ partis. Deinde

adde

adde Corticum ellebori nigri ℥ iiij.
Liquiritiæ
Polypodij ana ℥ vj.
Seminum citri ℥ s.
Et bulliant donec remaneant lib. v. Poſtea adde
Folliculorum ſenæ
Epithymi Cretenſis ana ℥ j s.
Et bulliant donec remaneant lib.iij.ac coletur,& ex primatur decoctum,atque ſeruetur.
℞. Huius decocti ℥ vj.
Syrupi ex infuſione roſarum ℥ j s.
Et detur manè alternis diebus. Exhibitis his ſyrupis requieſcat per duos dies, ſumendo zuccharum roſatum,hora & quantitate vt dictum eſt.Laudo tamen poſt aſſumptionem caſsiæ & primum ſyrupum, ſtatim miſsionem ſanguinis ex vena hepatis media dextri laterisad vncias ſex.Deinde ad purgantes potiones ſupradictas deueniendum.His peractis,incipiat aquã ligni bibere iuxta modum infraſcriptum. Primò accipiatur libra vna ligni Indi,ex trunco non valde antiquo,ſed viridi quantum haberi poteſt, de robuſto, grauique ligno, quod ex magna parte ſit nigrum, & de circumferentia parum album. Diſſecetur in minutas partes, ac ſuperinfundantur libræ xiiij. aquæ de endiuia, & ponantur in olla noua ſatis capaci cum tegumento, ac infundantur per horas vigintiquatuor.Poſtea admoueantur igni,& bulliant tandiu, quouſque ex quatuordecim libris remaneant octo circiter. Spuma autẽ diligenter auferenda eſt,& ad partẽ ſeruanda.Poſtea fiat diligẽs expreſsio,& coletur ac reſeruetur decoctio illa in vaſe vitreo optimè tecto,ac diuidatur in octo ſyrupos, quorum vnum manè hora nona ſumat, poſtea prandeat inter duodecimam &decimamtertiam.Deinde

hora vigesima hauriat alterũ, ac cœnet postea inter vigesimamtertiam & vigesimamquartã. Sumpta hac decoctione ligni, si aliqua sudorum apparuerint signa, tegatˉ calidus in lecto, adiuuando sudorẽ. Si autem non adfuerit sudor, non prouocandus est, sed omnia permittantur naturæ. Sed quoniam illi syrupi suprà dicti ex decoctione ligni per octo duntaxat dies durabunt, oportebit antequàm priores ebiberit, alios parare, vt infusio etiam fieri possit per 24. horas, ne detur dies vacuus potioni sumẽdæ. Sumat autem per 40. dies hos syrupos. Laudo quoque vt quinquagesimum diem attingat, ita tamẽ vt exactis 40. diebus, vnum tantùm sumat mane syrupum per reliquos decem dies sequentes. In hoc autem tempore fugiat vẽtos, & omnes alterationes animi. Corpus quidem poterit exerceri ad arbitriũ suum, prout vires ei melius suppeditauerint. Ordo autem in sumendis his, & regimẽ eius tale erit: Primis decem diebus carnibus pullinis vescatˉ ad vncias duas pro vna vice: pane autem albo & optimo ad vncias tres. vino quidem vtatur albo, & temperatè, substãtiæ tenuioris, claro, lucido, maturo, optimiq́ue saporis. Et hoc quidẽ sit illi in prandio & cœna. Ceruisiã etiam optimã loco vini poterit bibere. Transactis illis decem diebus, viuendi rationem permutabit, in hunc modũ: A vino abstinebit, & à carnibus pullinis, sed suus cibus erit vncię quatuor aut tres panis albi, puri, optimè cocti & fermentati. Sumat etiam vuas passas nigras ad vncias duas: sint autem vuæ hæ dulcissimæ, & bene mundatæ. Et hic sit prandij & cœnæ modus pro alimento. Potus autem sit secundæ aquę decoctio eiusdem ligni in hũc modum facta: Sumat idem lignũ quod in prima decoctione sumpsit, & in lib. x x. aquæ purissimæ putealis infundatur. Dein-

de

de coquatur vſque ad remanentiam quindecim librarum. Hac aqua vtatur in potu in prandio & cœna, quæ ſi defecerit, poterit renouari cum dimidia libra eiuſdem ligni. Et hæc ſit cibi ratio per 30. intermedios dies. Vltimi verò decem dies ſint ſimiles in victu & potu illis diebus decem primis. In toto autem tempore, quo de ligno bibit, intra quoslibet octo dies aſſumat drachmas x. floris caſsiæ, vna hora ante prandium. Poterit autem eo die quo ſumit caſſiam, ſyrupum ex ligno intermittere. Cùm verò potum ſyruporum ex ligno præſcripta ratione ſumpſerit, tunc per multos dies & menſes, optima viuendi ratione vtatur. Veſcatur carnibus iuuenum animalium, & optimis cibarijs, ouis recentibus, auiculis, pullis, piſcibus ſaxatilibus, vino albo mediocri & boni ſaporis. Corpus autem valde exerceat. Ab alijs piſcibus & carnib. ſalſis, anſeribus, oleribus abſtineat, ſed à coitu maximè: omnes animi moleſtias fugiat. Si verò aliquam grauitatē ſui corporis ſenſerit, his pilulis vtatur ter in menſe vna hora ante cœnam:

℞. Aloës optimæ	
Agarici electi	
Rhabarbari optimi	ana ʒ ij.
Salis gemmæ	gr. iij.
Spicæ	ʒ s.
Maſticis	ʒ j.

Puluerizentur omnia per ſe, deinde cōmiſceantur, poſtea aſpergantur ſucco roſarum puro, & tandem permittátur exiccari, & poſtea cum melle roſato fiat magdaleon, ſiue maſſa, de qua ſuo tempore accipiat ℈ ij. & formentur pilulæ tres dandæ, vt ſuprà. Spumam autem, quam ſuperius dixi debere reſeruari in eo toto tempore quo aquam bibit, admouebit locis, in quibus fiunt tumores & dolores. Vbi verò bi-

berit hoc decoctum ea lege quam descripsimus, neque interim à doloribus perfectè liberetur, perseuerabit in eadem victus ratione quá suprà scripsimus. Pilularum suprascriptarum ℈ ij. vel iij. ter vel quater etiam in mense sumet hora ante cœnam: & expectet opportunũ tempus rursus sumendi decoctũ ijs modis, vt suprà declaraui. Erit autem opportunitas talis, vt si biberit vere decoctum, alia opportunitas erit in medio autumni: si in autumno biberit, erit opportunitas expectanda ad finem veris. Et si hæc omnia diligenter peregerit, & prima & altera vice non successerit, non despondeat animum, vt plerique faciunt, sed constanter in ea re persistat, iuxta Hippocratis sententiam: Omnia secundùm rationẽ facienti, si non successerit secundùm rationẽ, non est trãseundum ad alia. Persistat ergo in hac cura, neque voces impostorum audiat, qui vel suffumigijs vel linimentis primò sanitatem pollicentur, sed tandem in vltimam perniciem adducunt. Ad dolorem qui est quasi initium contractionis in extremis partibus digitorum manus, hoc infrascripto decocto sæpe lauet manus:

℞. Maioranæ
Pulegij
Calamenthi
Foliorum senæ ana man. j.

Decoquantur in aqua simplici. Ad vlcera narium & gutturis facta ex defluxu salso & acuto:

℞. Tutiæ præparatæ ʒ ij.
Olei rosati
Succi solatri ana ℥ ij.

Ponantur simul in mortario plumbeo, & ducanĩ donec habeant bonam consistentiam, postea cum modico ceræ liquefactę fiat vnguentum molle, & reseruetur

uetur vsui. Ad eadem vlcera lauanda:

℞. Aquæ plantaginis
Solatri
Endiuiæ ana ℥ vj.
Syrupi rosati ex infusione ros. ℥ ij.
Violati ℥ j. Misce.

Pro resolutione, & vlcere naris.

℞. Bdellij
Ammoniaci ana ʒ iij.
Croci ʒ j.
Betonicæ Saluiæ
Hyperici ana man. ij.
Pinearum
Amygdalarũ dulciũ ana lib. s.

Contundantur omnia per se, deinde misceant, sed prius addatur aceti squillitici lib. j, s. Et omnia ponantur simul in olla noua vitreata, obturetur que ne transpiret. Deinde ponantur in fimo equino, & bene sepeliantur ad putrefaciendum per 40. dies: deinde ponantur in botia vitrea lutata luto sapientiæ, & destillentur secundùm artem physici practici, & seruetur liquor ad vsum. Hęc ergo omnia sua Dominatio interim diligenter exequetur, & de successu horum, nos vel ipsa literis monebit, vel saltem Valentinus Lublinus discipulus noster, cùm rem hanc cognouerit, certiores reddet.

Consult. LXV. *pro Illustrissimo atque Excellentissimo Domino, Domino Galeotto Pico, Mirandulæ Comite dignissimo.*

ILlustrissimæ Dominationis vestræ corpus neque in membris suis, neq; in omnibus ætatibus, eisdẽ affectibus, sed longè diuersis obnoxiũ fuit. Membrorum

quidē præſens ſtatus huiuſmodi eſt, vt cùm reliquæ actiones omnes integræ ſint ac rectè valeant, in infima tamē recti inteſtini parte ac exitu, multiplici (vt poſtea dicetur) morbo infeſtatur. In diuerſis etiam ætatibus, alijs atque alijs affectibus fuit exagitatum, & ita fuit comparatum, vt facilè mutari atq; alterari poſſet. Cùm igitur veſtræ valetudinis nobis propoſita ſit cura, omnes illi affectus varij atque multiplices, quibus aut iam laborat, aut ne in poſterū redeāt eſt verendum, diſtinguendi mihi neceſſariò videntur: id quod ex multis quibus antea Illuſtriſs. V. D. vſa eſt conſilijs, facilè intelligetur. Ab eo igitur qui nunc infeſtat morbo initium ſumam, quem etiam cęteris omnibus, quibus iandiu eſt conflictata, leuiorem eſſe, ipſamet confitetur. Quoniam autem (vt dictum eſt antea) omnes actiones, vnica excepta, ſunt integræ, illa in præſens omiſſa, quomodo reliquæ in ſua integritate conſeruari debeant, explicabo. Recta verò earum valetudo minimè conſeruari poteſt, niſi à lapſu membra præſeruentur, quæ in hoc corpore inæqualiter admodum ſunt temperata, & vt turbam aliquam faciant, ac ſibi inuicem aduerſentur, præparata. Vt autem in ſingulorū particulatim natura explicanda inſiſtam, & cor & hepar inſignem habere à natura caliditatē affirmo: id verò tum ex eorū actionibus, tum ex his quæ ab illis efficiuntur, ſatis apparet: ea autem quòd aperta admodum ſint, breuitatis cauſa nunc prætermitto. Hepati tamen alia quoque aduentitia qualitas eſt adiuncta: ea ex Gallico morbo originem duxit, & peculiarem quandam vim hepati adiungit, qua humores ac ſanguinem exurit, ac eos ſemper magis ac magis exaſſat. Ea autem vis non idem in omnibus efficere ſolet: ſiquidem in hepate natura prædito calidiore, multò eſt deterior, & magis

gis

gis metuenda. Quare cùm V. D. hepar huiusmodi ſit, natura ſcilicet calidum, deinde lue etiam Gallica infectum, prauum & exuſtum ſanguinem perpetuò generari eſt neceſſe: vnde etiam fit, vt inde geniti ſpiritus, eius ſanguinis naturam ſeruent, potiſsimũ autem cùm in corde gignantur, in quo calorem immoderatum eſſe iam diximus. Huius autem rei plurima ſunt argumenta. Primum enim, ſpiritus eſſe calidiores ac feruere, indicio eſt frequens illa excandeſcentia & inflammatio: ſine vlla occaſione ab ephemera corripi febre: capitis calefactio, & inſignis ſæpe rubedo, vt ipſa quoq; alba oculi tunica rubore ſuffundatur: hęc enim omnia nõ aliã, quàm ſpiritus calidiores ac igneos, cauſam habẽt. Hinc etiã fit vt hęc omnia citiſsimè diſſoluant: id quod omnibus qui à ſpirituũ motu proficiſcũtur affectibus, ſolet acidere. Sanguinẽ autem exuſtũ ac feruidum generari, icteri, febres, & præteriti corporis ſqualores, ſatis manifeſtè declarant: ea enim omnia è calidioris ac feruidi ſanguinis prauitate oriuntur. Qui verò ſingulis noctibus nunc etiã prodit ſudor, cùm multæ iam adminiſtratæ ſint purgationes, & quæ refrigerandi vim habeãt exhibita medicamẽta, non aliunde fit, quàm ex ſanguine nutritioni inepto, quẽ aliquanto quàm antea robuſtior facta natura, attenuat, ſeparat, & tãquã minus idoneũ alimentũ expellit: idq; in nocte, cùm ob natiui caloris ad interiores partes reditum, actiones ſuas perfectius abſoluit. Et hæc quidẽ hactenus de his ſymptomatis, quæ hepatis & cordis intemperiem ſequuntur. Accedit hiſce etiam ventriculus, qui cùm peculiari ſibi natiuo calore deſtituatur, pituitæ generationi valde eſt accõmodatus: quam certè non olim tantũ copioſam genuit, ſed nunc etiam, etſi in victus ratione ſumma adhibetur diligẽtia, gi-

gnit. Adeſt præterea capitis temperatura, quæ mea quidem ſententia calida eſt & ſicca: atque ideo non tantùm nimiā aliorum membrorū caliditatem non temperat, ſed calida atque exuſta excrementa non pauca cōtrahit: cuius rei ſiniſter oculus manifeſtum indicium præbet, qui & diminuta viſione, & abſceſſibus in palpebris laborat, ac ſemper ferè eſt ophthalmicus. In hoc autē potius quàm in ſiniſtro, ſymptomata hæc conſpiciuntur, quòd ob acceptū olim vulnus debilior eſt factus. Cui igitur huius corporis integras actiones conſeruare propoſitum fuerit, is (vt ſuperius dictum eſt) immoderatas horum membrorum intemperies frangere, & ad mutuam quandam concordiam, vt melius inter ſe conſentiant, reuocare debet. atq; hæc propriè dicenda eſt præſeruatio. Cùm autem in hoc inſtituto quædam cōmunia ſint, quædam etiam particularia, à cōmunibus exorſi, ad particularia deinceps accedemus. Aër nobis occurrit in primis, qui quàm fieri poteſt temperatiſsimus eſt eligendus: neque enim nimiū aut tenuis aut craſſus, frigidus aut calidus, aut alicuius paludis exhalatione infectus eſſe debet: eadem etiam ratione nec à ventis agitatum, nec à pluuia madidum eſſe oportet. Scio equidem Illuſtriſs. D. V. inſtitutum, & tum bellicas tum ciuiles actiones eiuſmodi eſſe, vt ſumma qua opus eſt diligentia, obſeruare hæc minimè poſſit: vtiliſsimū tamen illi fuerit, ea ſibi habere perſpecta, quorum exceſſum declinare ſummopere debet. Cùm igitur iam à me ſit admonita, ad eius prudentiam pertinebit, opportunè ingruentia incommoda moderari, & cùm corpus vniuerſum, tum caput pręcipuè, idoneis tegumentis, pro imminente aëris intemperie, tueri ac munire. Quod verò de aëre à me nunc dictum eſt, id rebus omnibus accōmodari debet,

bet,quas cùm maximè moderatas & corpori cōmodas esse oporteat,si non ad vnguem obseruari, quoad fieri potest tamē moderari debent. Proximę sunt ab aëre animi perturbationes, vt ira, molestæ cogitationes, & reliqua his similia : quæ certè Illust. V. D. summa animi prudentia frænare ac coërcere debet: siquando enim illorum intemperantiæ sese permittet, supraquàm credi potest corpus plurimùm immutabunt, atque ita sanè, vt affectibus plus æquo animum diuexātibus, alia auxilia vix quicquā sint profutura. Summo igitur studio, diligentia atque animi moderatione, sunt coërcendi. Sequitur vt de corporis exercitatione dicam: quæ certè si opportunè fiat admodum est necessaria: cùm tamen Illustriss. D. V. militarem vitam agat, & ob grauissima negotia cogatur varias regiones peragrare, minuere potius ac moderari quàm augere illam debet. Huic enim corpori vehementer calido ac resolutioni parato, plus fortasse periculi ex nimia quàm ex pauca exercitatione est metuendum. Quemadmodum igitur perpetuum otium non probo, ita illi autor sum ne in exercendo modum excedat : potissimùm autem in loco aprico, in aëre calidiore, post prandium aut cibum qualemcunque: tum enim prodesse nihil, obesse autem plurimùm potest. Siquando igitur Illust. D. V. iter suscipere cogetur, suadeo vt manè ieiuno ventriculo totius diei iter perficiat: à prandio verò, aut nullum, aut breue, & non nisi longo post cibum interuallo, iter conficiat. Quòd si totam diem equitandum illi esset, manè prandebit parcè, aut potius parcissimè : verbi causa, oua duo, & exiguum panem in iure infusum edet, & semel tantùm bibet. Nec verò opus est me illam etiamadmonere, eiusmodi equum esse debere, vt aptè incedat: sellam verò & optimam,

& sessioni cõmodam : hoc enim ipsa non tantùm ex nobili sua ac præclara conditione, verumetiam necessitate magistra satis est edocta. Ad somnũ verò quod attinet, septem minimùm horarũ spatium dormiendũ puto, idq; in nocte. quòd si nocturnus somnus aut interruptus, aut impeditus sit, vt de spatio iam dicto pars non mediocris detraheretur, suaderem vt in meridie tantundem dormiret: moderatum enim somnũ in hoc corpore maximè probo. Quòd si legitimum temporis spatium dormierit in nocte, longè consultius est vt interdiu penitus abstineat à somno. Singulis etiam diebus aluum mollem esse oportet: quòd si spontè non deijciat, artis auxilio vtendum erit. Vt enim corpus hoc cõmodè præseruari possit, naturalium excrementorum quotidiana expurgatio est necessaria. Si igitur huic muneri natura desit, cõmoda aliqua ratione erit adiuuãda: nec tamen clysterium vim adhibendam esse puto, grauiori enim necessitati illa est admouenda, scilicet cùm leuiora ac tutiora auxilia nõ profuerint. Vbi igitur aluum mollire erit necesse, manè ante cibũ, aut etiam cum cibo in prandio, decẽ aut duodecim pruna siccata, plura aut pauciora, pro illorum magnitudinis ratione, sunt deuoranda : ea tamen in iure pulli cum saccharo molli igne ita decocta esse oportet, vt melior iuris pars sit absumpta, pruna verò molliora sint facta, totumq; illud ad sapę cuiusdam consistentiam deductũ : ac tum pruna cum suo illo iure comedet, id quod ad leniendam aluum, & efficax & familiare, omni etiam noxa carens auxilium est futurum. Idem etiam præstabunt passularum orientalium vnciæ duę, manè ante cibum singulis diebus sumptæ: illas autem nigerrimas, pinguissimas, dulcissimas, ac recentissimas esse oportet. Idem etiam pulli ius efficiet,

ciet, in quo malua, beta ac mercurialis ſint decocta: & hoc quidem medicamenti magis naturam refert, ſed valde commodum eſt ac ſalutare, & à veteribus etiam ſummopere cõmendatum. Cùm igitur huiuſmodi aliquo auxilio opus erit, Illuſt. D. V. illud eliget quod magis probabit, aut quod felicius officiũ faciet. De potu ac cibo ita ſtatuo: in primis pro ventriculo eiuſmodi vinum eſſe eligendũ, quod vbi fuerit ingeſtum, miſerum ventriculum ſua aut aciditate, aut auſteritate, aut acerbitate nõ lancinet, violet aut diſcerpat: ne tamen hepar aut exurat, aut incendat, potens admodum eſſe minimè oportet. Vinum itaq; maturũ, boni ſaporis, nec potens, nec imbecillum, ſed mediocre eligetur. Colore autem ſit aut album, aut rubrum, aut inter hos mediũ, in primis verò tenuis ſubſtantiæ ac pellucidum. A muſto penitus abſtinebit, nec niſi vbi per quatuor ſaltem menſes quieuerit, illud bibet. Cõmunem Dominorũ ac Principum cõſuetudinem ſibi maximè pernicioſam exiſtimabit, qui vinũ aut glacie, aut alia ratione refrigeratũ bibunt: peſsimus enim hic Principũ mos, luxus, deliciarum & nimio ſtudio exquiſitæ voluptatis pœnas dare illos cogit, dum & grauiſsimis morbis cõflictantur, & iuſtò citius, vitæ ſuæ curriculum abſoluunt. Eorum tamen ſors eſt miſeranda: cùm enim magna ac perpetua putredine in illis ventriculi laborent, ardore quodã à ciborum varietate ac multitudine genito exæſtuent, & moleſta anxietate ac ſiti vehemẽti continuè anhelent, dum ea incommoda ſedare atq; extinguere ſe poſſe exiſtimant, quàm graui ſuo damno hallucinentur ignari, errorem errore cumulãtes, illa augent, ac veluti flabello incendunt. Cum tamẽ D. V. Illuſt. in alijs rebus omnibus ſumma & prudentia & moderatione vtatur, & ſupra

communem ac vulgarem Principum rationem, præclari ac nobilissimi intellectus sui præstantia sese erigat atq; attollat, cõmuni etiã illo errore minimè implicatur. Ea igitur hæc esse verissima, ipso vsu intelliget: quæ etiã si exactè obseruabit, maxima sua animi voluptate, infelices alienorum errorũ exitus spectabit. Eiusmodi itaq; quo ipsa vtetur, vinum esse oportet: quod etiam moderatè bibi, & tantùm in mensa, debet. De cibis autem in primis generalis illa regula sanciat, in valetudine tuenda cibum seu obsoniũ simplex atq; vnum esse oportere: ac, vt mea quidem fert sententia, deterius est vti ciborum laudabilium etiam ac salubrium varietate, quàm vnico, vtcunq; etiam sit prauus. Hoc autem verissimum esse, multorum populorũ vsus docet, qui cùm solis piscibus, crudis quidem illis & in sole exiccatis, aut alijs huiusmodi cibis vescãtur, quoniam alia cibaria non attingunt, sed in eorum tantùm vsu perseuerant (si fides historijs est adhibenda) integra valetudine, & virium robore, duo aut tria secula perfruuntur. Eius rei præter ipsius vsus testimoniũ, multæ etiam sunt efficaces ac demõstrationis vim habentes rationes, quas nunc, quoniã huiusmodi res tractare mei non est propositi, libens omitto: qua enim viuendi ratione Illust. V. D. vti debeat, explicare meum tantùm nunc est institutũ. Vnico igitur ac simplici obsonio sit cõtenta: quod tamen si boni etiã succi, & salubris ac laudabilis fuerit alimenti, probabitur à me longè etiam magis. Illud autem repetendũ duco: si hoc in genere peccandũ sit, in vnico cibi genere, etiam prauo, minus delinqui, quàm in multiplici ciborum etiam salubriũ varietate. Alimẽtorũ porrò catalogus res est adeò iam vulgaris, vt cõmunem admodũ cantilenam canere me iam pudeat. Ne tamen vlla in me diligen-

diligentia desideret, ea omnia quæ nunc à me descri bent, vestræ valetudini multas ob causas plurimùm aduersari dico. Aromata, carnes salitæ, carnes antiquę, vt bouis & castrati, auium palustriũ, vt anserum & anatum carnes, pisces præcipuè palustres, tam recentes quàm saliti: lacticinia omnia, potissimũ verò caseus: pastilia omnia, & pulmenta quæ pasta inuoluuntur, vt placentæ, ac huiusmodi reliqua, legumina, acria omnia, vt allia, cæpe, ascalonia, porri, acetũ, & ex crudis oleribus acetaria, fructus etiam si libera lius ingerãtur, sunt perniciosi. Quoniã autem Illust. V. D. sæpe in Gallia peregrinatur, vbi (aiunt) sua vt plurimum in sartagine obsonia torrere solent ac frigere, & suilla tergora seu larida, soli Galli plura comedunt, quàm quatuor aliæ simul nationes, ideo ea mihi est admonenda, vt ab huiusmodi rebus absti neat, & pro viribus ab ea viuendi ratione abhorreat. Suis igitur coquis mandabit vt propriã mẽsam, sine huiusmodi apparatu instruant: ille enim oblinendæ potius gulæ ac voluptati, quã valetudini tuendæ est accõmodatus. Illust. profectò D. V. perspectissimum illud esse debet, res nullas sibi inuicẽ magis aduersari, quàm egregiũ coquũ, & præstãtissimũ Medicum: illorũ enim cõtraria penitus sunt instituta: hic enim prodesse, ille autem vult oblectare: huic finis propositus est sanitas, illi verò adulatio ac impostura. Non igitur simplici tantũ vniusq; tantũ substãtiæ, verùm simplici etiã ratione præparato cibo vtetur: & optimã potius valetudinẽ, quàm quæ ex cibo capit voluptatẽ, scopũ sibi cõstituet. Vt autẽ partiũ quas cõtra rio tẽperamẽto pręditas esse superius dixi, particula ris à nobis ratio habeat, pro vẽtriculi valetudine cõ seruãda, Illust. V. D. hortor vt inter vnã atq; alteram mensam, nouẽ minimum horarũ spatium ponat: nisi

eiuſmodi fortè imbecillitas contingat, quæ totum vnius diei cibum in tres partes diuidere cogat: in quotidiana tamen ratione, inter prandiũ & cœnam dictum iam interuallum probo, ne poſterior cibus, priori nondum plenè concocto, ſed crudiore etiamnum exiſtēte, ingeratur: quo profectò valetudini nihil poteſt eſſe magis perniciosum. A cœna etiá non niſi poſt duas horas ſomnus eſt admittendus: ac tum aut ſtando, aut domi leuiter deambulando, cum ſuis familiaribus de iucundis rebus ac ſibi gratis colloquetur. Aleam autem, aut in aliqua alia re difficili, grauiorem animi intentionem, minimè tum probo. Hac ſeruata ratione, ſine vlla moleſtia nox tranſigetur: ſomnus erit tranquillus, neq; pituita repleri caput aut ventriculum cõtinget. Pro hepatis verò ac renũ conſeruatione, conſulo ne in prima ſtatim menſa, vt multi ſolent, bibat: ſed pro viribus, ad mediam ſaltem menſam primus hauſtus differatur. Hoc autem vt facilius impetrari, & hepatis etiam ac ſanguinis feruor tẽperari poſsit, ante alios cibos iuris pulli cum ſaccharo idoneam menſuram ſemper bibendam eſſe ſuaderem, id quod ad molliendá etiam aluum plurimum conferret. Dicta hac victus ratione & membra hæc temperari, & ad mutuá concordiam ita reuocari poſſe exiſtimo, vt eorum munere recta valetudo conſeruari poſsit, id quod noſtrum à principio propoſitum fuit. Cæterùm quoniam præter affectus iam dictos particularis quidá nõ leuis morbus adeſt, qui annos quatuor perpetuos infeſtat, in muſculo ſcilicet ſphinctere vlcera quædam & rhagades, eius igitur præcipua etiam ratio haberi debet. Cùm autẽ eo in loco antea fuerit abſceſſus, ex eo vlcera prodijſſe ſatis eſt manifeſtum. In eo quoq; abſceſſu exuſtam ac bilioſam materiam latuiſſe, admodum

dum eſt veriſimile, id quod ex dicta ſuperius ſangui nis prauitate, & ex gallicæ luis contagio coniectare in primis licet: deinde etiam ex morbi diuturnitate, ex corroſione, ex curationis difficultate, ex craſſa, obſcura, atq; exuſta, quę ex vlceribus nunc fluit materia, & ex ſanguine & fæculento & nigriore, apparet. Alioqui melancholicis atq; exuſtis humoribus recipiendis paratiſsimum eſſe locum illum, hæmorrhoides illi peculiares locupletiſsimũ teſtimonium præbent. Audacter itaq; mihi videor poſſe pronũciare, tam præteritũ illum abſceſſum, quàm ſecuta deinde vlcera, ex melancholico atq; exuſto ſanguine ortum habuiſſe: illum autem eò natura ideo tranſmittit, quòd tum ob naturalem ſibi conſtitutionẽ, tum propter ſitũ, & perpetuã illam quę in egerendis fæcibus fit cõpreſsionis vim, ad huiuſmodi humorem excipiendũ locus ille videtur aptiſsimus. Quoniam igitur, ſi loci naturã conſideremus, hæc vlcera ſunt profundiora, cacoëthe etiã & exedentia & valde ſordida, ac præterea veluti cloacæ aut ſentinæ deteriorem ſanguinis partẽ recipiũt, horum omniũ exactiſſima habenda eſt ratio, in primiſq; ea quæſtio, cõſultúm ne ſit atq; expediat ea curare, an verò nõ, à nobis eſt diſcutienda: quæ profectò, mea ſentẽtia, haud facilè diſſolui poteſt. Neq; enim tantũ videtur turpe, ſed inutile etiam atq; incõmodũ, perpetua eius morbi moleſtia detineri: & cùm humor malignus ſit, & exacto ſenſu præditus locus, & qui facile afficiatur, deterioris etiã morbi metu perpetuo torqueri. Ex aduerſo tamen eorum curatio ſuſpecta nobis eſſe debet: cùm enim praua omnia excremẽta diu iam natura per eum locũ perpurgare cõſueuerit, fieri facile poſſet, vt curatis vlceribus, humores intra corpus retinerent, qui poſtea in nobiliorẽ aliquem locum de-

lati, deteriores illic affectus crearent, quemadmodũ frequenter contingere videmus. Hæc igitur mea est sentẽtia, hæc vlcera diligẽter esse tractanda, & cùm eorum sint tria, duo esse penitus curanda, ac solidanda, tertiũ verò apertũ est relinquendum, quod sanè si in fistulam degeneraret, nostris fortè rationib. minimè incõmodum putarem. Hoc verò & rationi & Hippocratis sententiæ valde consentaneũ videtur, qui in hæmorrhoidũ curatione, vbi quis, eius consilium secutus, claudere illas velit, vnam semper apertam relinquendã esse dixit: eundem proculdubio diuinus ille vir scopum sibi proponens, in quem nunc etiã nos intuemur, scilicet ne ob plures hęmorrhoidas locus ille violaretur, aut ob nimiã sanguinis copiam corpus labefactaretur. Atq; ideo omnes occlusas noluit, vt aliquis naturę exitus pateret, per quẽ solitas iam expurgationes moliretur. Quod itaq; de hæmorrhoidib. Hippocrates dixit, id nos nunc de illis vlceribus pronunciamus. In ipsorũ igitur curatione, iactis iam fundamentis innitentes, dicimus locum illum continuè & mundificandum & exiccandum esse, idq; minimè mordacibus, sed clemẽtibus ac lenibus medicamẽtis. In ablutionibus certè administrandis nulla alia re vterer, quàm hordei, furfuris, fabę minimè decorticatę, parietarię, anagallidis decocto: hæc enim omnia, & alia his similia, & mundificare, & sordes abstergere, sine vlla mordacitate aut calefactione possunt. Quòd si aut dolor, aut non admodum rubicundus, aut inflammationi similis tumor eo in loco appareret, chamęmelum, maluam, althæam, melilotum, ac his similia adderem. Vbi verò inflammatio aut purpureus rubor illic conspiceretur, quemadmodũ ego aliquando vidi, tum nil aliud quàm solatri succũ cum oleo rosaceo completo mi-
xtum,

xtum, & mortario ac pistillo plumbeo in linimenti formã redactũ, admouendũ existimarem. At verò si fortefortuna horũ vlcerũ curatio tã felix esset vt ad cicatricẽ etiã peruenirẽt, & eo in loco nulla amplius esset affectio præter naturã, in crurib. loco infra genu cómodo, duo vlcera omnino excitanda esse suaderẽ, vt qui per curata iam vlcera fluere humor solebat, nouũ, minus molestũ, tutiorẽ & cómodiorem etiam exitũ sibi patefactũ inueniret. Hoc itaq; nulla ratione aut negligi aut prætermitti vellẽ, ne grauiori aliquo symptomate Vestra aliquãdo D. cùm illud minimè suspicaretᷣ, corripi se animaduertat. Et hæc hactenus de illis affectib. à quib. D.V. nunc affligitᷣ, à nobis sint dicta. Quòd si maiorẽ etiam diligentiã & efficaciorẽ præseruationẽ cupit, aduersusq; omnia quæ euenire possũt incómoda tueri se magis velit, cósulo vt bis in anno, vere scilicet atq; autũno, suo quodã instituto, vniuersi corporis expurgationẽ moliatur. Et vere quidẽ huiusmodi purgandi ratio commoda videretur. ℞. Mannæ electæ ℥ ij.

Cum iure pulli fiat potus: sumatᷣ tribus horis ante prandium. Deinde

℞. Syrupi acetosi simp. multæ acetositatis
De betonica ana ℥ j.
Aquę cichoreæ destillatę sine plumbo ℥ iiij.

Misce pro vno syrupo, & sic pro alijs septẽ. Deinde

℞. Rhabarbari electi ʒ ij.
Spicæ gr. x.

Incidantur & aspergantur vino aromatico, deinde infundantur in aqua lactis per horas x. postea facta diligenter expressione & colatura,

℞. Confectionis hamech ʒ ij.
Mannæ electæ ℥ j.

Misce, & fiat potio, dãda in aurora cũ custodia. Atq;

hæc eſt quæ in vere cõuenit purgatio. Quo etiã tem pore ſi ſanguis copioſus eſſe videret, id quod facilè futurum credo, ſanguinis miſsionẽ ex baſilica dextri lateris, poſt duos ſyrupos, ſummopere probarẽ. Sanguinis autem mittendi pondus ſit vnciæ VIII. circiter. In autũno, in medio ſcilicet Septembri, aut initio Octobris, hæc purgandi ratio inſtituetur:

℞. Floris caſsiæ ʒ xij.
Cinnamomi ʒ ij.

Miſce, & fiat bolus cum ſaccharo, dandus hora vna ante prandium. Deinde

℞. Syrupi de cichorea Nicoli ſine Rhab.
De fumoterræ ſimplicis ana ℥ j.
Aquæ boraginis deſtillatę ſine plumbo ℥ iiij.

Miſce pro vno & ſic pro alijs, vſque ad ſeptimum. Deinde

℞. Rhabarbari electi ʒ j.
Spicæ gr. v.

Incidantur, & infundantur in aqua lactis per horas decem. Deinde facta diligenti expreſsione, colaturæ adde:

℞. Syrupi roſati ſolutiui ℥ iij.
Electuarij roſati Meſuæ ʒ ij.

Miſce, & fiat potio, danda in aurora cum cuſtodia. Hiſce pharmacis in dictis anni partibus corpus expurgabitur: neq; vnquam hoc & ſacchari roſacei vſus intermittetur. Illud autem potiſsimum V. Illuſt. D. ſuadeo & conſulo, vt in nulla vnquam anni parte ſaccharum roſaceum omittat: cõmoda verò illud accipiendi hora erit ante cibum. Medio autem inter vnam atq; alteram purgationem tempore, vt certior adhuc ſit præſeruatio, ſi fortè grauiorem ſe factam aut nimis incaluiſſe ſe ſentiat, conſulo vt X. aut XII. drachmas floris caſsiæ in bolo, aut ʒ j. rhabarbari

bari cum ſaccharo roſaceo, aut in iure pulli mannæ electæ vncias duas accipiat, ex his enim illud eliget quod magis arridebit, & natura commodius ac facilius feret. Quòd ſi optio mihi daretur, & natura etiam facilè ferret, reliquis omnibus caſsiam, vt quæ omnes humores euacuat, ſanguinem puriorem reddit, & vniuerſum corpus integrum efficit, præferendam exiſtimarem. Quoniam autem fieri poteſt vt Gallica lues, ob aliquod erratũ, ſuæ infectionis germen aliquod edat: nam progreſſu temporis fieri vix poteſt quin reuertatur, potiſsimũ autem cùm quis grauibus negotijs implicatur, per varias regiones peregrinatur, & frequens etiã eſt in itineribus: propterea danda opera eſt, vt ſi quod huiuſmodi ſymptoma exoriatur, opportuna illi auxilia adhibeantur: eo enim magis hoc à nobis eſt metuendum, quo ego certius ſtatuo Gallicam hanc luem ex eo corpore in quo ſemel egit radices, penitus tolli non poſſe: quanquam ita mitigari atq; extingui poſſe non nego, vt per longum temporis interuallũ, nullam moleſtiam faceſſat. Si quando igitur eiuſmodi lues infeſtaret, ad vnicum illud ac ſalutare auxilium, ſumma Dei beneuolentia ad eius morbi curationem hominibus conceſſum, confugiendum eſſe ſuaderem. Illud autem ligni Guaiaci eſt decoctum. Quod ſanè quoniam non vna ratione parari video (alij enim ſolum decoquunt lignum, alij corticem etiam addunt: aliqui etiam ex vino, & eo nunc potentiore, nunc autem mediocri parant: multi quoque diuerſa alia ſimplicia medicamẽta, ipſo ferè auditu nonnunquam horribilia adiungunt) ego qua ratione in eo parando vti ſim ſolitus, & quam non minus tutam quàm vtilem longo vſu ſum expertus, cùm ex methodo atque artis ipſius principijs illam didiciſſem,

inferius deſcribam. Illud autem ijs qui cum fructu Guaiaci decoctum ſunt bibituri, neceſſarium in primis præceptum puto, ſcilicet vt exactiſsimè ſint purgati, & diligenter etiam illis miſſus ſit ſanguis. Ipſe enim vſus ſatis docet, eos omnes qui non abſolutiſsimè antea fuerunt purgati, non magnam vſqueadeo ex eo potu vtilitatem adipiſci, vtcunque etiam omni adhibita diligentia, & optima victus ratione ſeruata, decoctum illud bibant. Ego itaque totam purgandi rationem, quam antequàm ad decocti exhibitionem accedam, adminiſtrare ſum ſolitus, initio deſcribam: deinde, qui modus & ratio temporis ſit ſeruanda, tam dilucidè tradam, vt quiſquis meum hoc præſcriptum ſit ſecutus, illam curationem nullo errore inſtituere poſsit. Huiuſmodi igitur eſt purgandi ratio:

℞. Mannæ electæ ℥ ij. s.

Diſſoluãtur in iure pulli, & per horã vnam ante prandium propinetur. Deinde

℞. Oxymellis ſimpl.
Syrupi de cichorea Nicoli ana ℥ j.
Aquæ betonicæ ℥ iiij.
Miſce pro vno, & ſic pro alijs ſeptem.

Poſt vnum atque alterum ſyrupum, mos mihi ferè perpetuus eſt in alijs, vt vncias octo aut decem ſanguinis mittam. Eum mihi morem eſſe in alijs dixi: nam ſi fortè Illuſt. D. V. paulò antè miſſus eſſet ſanguis, quid ſibi ſit faciendum intelligat. Poſt ſyrupos, inferius deſcriptum purgatorium medicamentum eſt aſſumendum.

℞. Syrupi roſati ſolutiui ℥ iiij.
Confectionis hamech ʒ iiij.

Miſce, & cum aqua betonicæ fiat potus. Detur in aurora cum cuſtodia.

Poſt

Post purgationem, per duos dies sacchari rosacei vncia media, bis in die, per horam ante cibum sumitur, & inferius describendi syrupi interim pręparantur.

℞. Myrobalanorum citrinorum
Chebulorum
Indorum
Emblicorum
Belliricorum ana ℥. s.

Contundantur crasso modo, & fricentur manibus cum oleo amygdalarum dulcium, deinde infundantur in aqua fumiterræ & endiuiæ lib. vij. per horas XXIIII. & hæ aquæ destillentur in alembico vitreo, in balneo Mariæ: & destillatio per plumbũ aut per aliud metallicum, omnino euitetur. Deinde

℞. Epithymi
Thymi
Polypodij
Foliorum senæ
Liquiritiæ rasæ ana ʒ vj.
Seminum citri ʒ ij.
Corticum radicum ellebori nigri ʒ iij.

Decoquãtur omnia simul lento igne, ad dimidium. Deinde facta diligenter expressione & colatura, decoctũ cum oui albumine purificetur, & sacchari additione dulcescat, & seruet pro sex syrupis, qui modo infra descripto exhiberi debent.

℞. Syrupi de corticibus citri ℥. ij.
Decocti suprascripti ℥. vj.

Propinetur manè calidum. Eiusmodi ferè est plurimis conueniens dicti syrupi pondus: in nonnullis tamen maior est ea dosis quàm expediat: nec eius decocti plures quàm quatuor vnciæ, alternisq; tantùm diebus, nõnunquam etiã tertio quoq; die, sunt

exhibendæ. A V. igitur Dominatione summa cautio est adhibenda, nec nisi quantum commodè ferre, & à quo moderatè etiam euacuari poßit, est assumendum. Sex tamen omnino syrupi, antequàm ad Guaiaci decoctum accedatur, sunt bibendi: omni enim periculo vacant: moderatè euacuant, & sine custodia sumuntur: multi etiam ad consueta se conferunt munia, & negotiant. Post dictos iam syrupos, Guaiaci decoctũ, modo inferius describendo, est bibendum. ℞. Ligni Guaiaci optimi, ex trunco craßiore, nigro & graui, lib. j. Lima redigat in puluerem, & infundatur in lib. xiiij. aquæ destillatæ iam dictæ per horas x x I I I I. in testa ampla, munda, & probè cooperta: postea decoque donec dimidium absumatur, atque interim quæ supernatat spumam detrahe: deinde colo transfundatur, ac leuiter exprimatur, & in vitreo vase diligenter obtecto seruetur. Hoc verò totum in octo syrupos est partiendũ, qui in quatuor diebus bibantur, singulis diebus duo, manè scilicet ac vesperi: ea tamen adhibita cautione, vt syrupus nunquam, nisi horas minimùm octo post præcedentem, tres autem ante subsequentem cibum bibatur. Atque hæc optima est tempus diuidendi ratio. Absumptis autem hisce syrupis superius dicta ratione, alij parari debent, eáq; diligentia adhiberi, vt antequàm priores absumantur, alij ita præparentur, vt in eo decocto bibendo nulla fiat interpolatio, sed continuè, omni alio potu neglecto, illud tantùm bibatur. Hæc verò ratio per dies saltem quadraginta est obseruanda. Mensa autem eiusmodi esse debet, qualis à me nunc describetur. In primis decem diebus, tam in prandio quàm in cœna, panis vncię tres plus minus, & gallinacei pulli iuuenis, mediȩ inter perdicem & coturnicem magnitudinis, dimidium,

midium,ſumetur. Potus erit vinum maximè imbecillum,aut probe dilutũ. album magis probo quàm rubrum:nigrũ autem aut craſſum minimè eſſe oportet:vnusq; vni menſæ cyathus erit ſatis. Præteritis hiſce decem diebus, per x x. dies ſubſequentes, vinum & caro ſunt prętermittenda:cibus erit panis ſupra deſcriptus, & vnciæ duæ paſſularum, quæ optimæ ſint, dulces, & per lotionem probè mundatæ. Potus erit eiuſdem Guaiaci decoctum, ex quo ſyrupi ſunt præparati:illud enim in optimæ aquæ communis lib. x x. donec quarta pars abſumatur,iterum eſt decoquendũ,ac tum per colum diligenter eſt tranſfundendum,valideq; etiam exprimendum. Hic erit in menſa potus: cui ſi ſacchari paululum addendum videbitur, non repugno. Poſt hoſce viginti dies, priorem illam viuendi rationem denuò inſtituet, ac per decem reliquos dies vinum ac pullum adhibebit, atq; ita totum illud curriculum abſoluet. Illud tamen interim etiam eſt obſeruandũ,vt ſingulis decem diebus, tribus ante prandium horis, mannam hoc modo paratam ſumat:

℞. Mannæ electæ ℥ ij. s.

Diſſoluatur in iure pulli. Illud autem in primis eſt neceſſarium, vt poſt Guaiaci decoctum, ſaltem per ſex menſes, V. D. Illuſt. optimis alimentis ac vino maximè imbecillo vtatur, probeque etiam ſeipſam exerceat, ſi modò eius potionis commoda, ac legitimum fructum conſequi cupit. At verò cùm V. D. Illuſtriſsimæ, ob Gallicæ luis infectionem, duo ſymptomata & viſu indecora, & politicæ viuendi rationi valde incommoda ſoleant accidere, ideo ſi quando alterutrius indicia apparerẽt, illis occurrendum, ac pręuertendum eſſe exiſtimarem. Porrò ſymptomata ſunt maculæ, & in vniuerſo corpore puſtulæ

quædam erumpẽtes, ac pilorum interitus. Posterius longo vsu probatissimis mihi auxilijs tolletur, quorum hoc est primum:

℞. Myrrhæ electæ
Aloës
Laudani ana ℥ ij.
Foliorum & baccarum myrti
Capillorum Veneris
Florum alchannæ seu ligustri ana man. ij.

Contundant̃ omnia per se, deinde misceant̃, postea

℞. Olei amygdalarum amararum
Sesamini
De alchanna ana ℥ vj.

Misceantur omnia simul, & permittantur fermentari in vase fictili stricti orificij, optimè lutato cum luto sapientiæ, vel sub sole feruentissimo, vel sub fimo per dies quindecim: postea destilletur hoc totum ab optimo destillatore, & separetur aqua ab oleo, & seorsum vtrunque seruetur: erit enim vtrunque ad vsum vtilissimum, illinendo loca quæ indigent instauratione pilorum. Aliud:

℞. Lacertorum viridium num. v.
Apum ℥ vj.
Propoleos, vel ceræ virginis ℥ iiij.
Capillorum Veneris
Myrtillorum ana m. ij.
Abrotoni syluestris ℥ viij.

Exiccentur animalia in vase fictili in furno, deinde puluerizentur, postea contundenda contundantur, & liquefacienda liquefiant. Deinde

℞. Adipis vrsi lib. j.

Pone omnia simul, & fermententur in vase vitreo bene obturato, vel in fimo vel in sole feruẽtissimo per dies tredecim, deinde destillẽtur, & separetur aqua ab oleo,

ab oleo,ſicut dictum eſt,& ſeruetur ad vſum. Aliud:

℞.Croci ʒ ij.
Aloës
Myrrhæ ana ʒ iij.
Laudani ʒ iiij.
Olei amygalarum amararum
Adipis vrſi ana ℥ vj.
Capitum muſcarum puluerizatorum ℥ j.

Miſceantur omnia ſimul, fermententur & deſtillentur vt ſuprà. Singula iam commemorata auxilia, inſtaurandis pilis valde ſunt opportuna, eosq; & ſolidiores & venuſto colore prȩditos reddunt. Alia quidem plura ad eandem rem ſunt auxilia: at ego ea quȩ ex Gallica lue tantùm deciduis pilis accommodata ſunt, delegi. Quòd ſi quis & ſimplicium medicamentorum quibus ea conſtant facultates diligenter conſideret, & cur in Gallico morbo decidant atque intereant pili, perſpectas habeat cauſas, vera eſſe quæ ſuperius dixi facilè intelliget. Quod verò ad alterum illud ſymptoma, maculas ſcilicet cutisq; aſperitates attinet, ſtillatitias aliquot aquas valde egregias, & illis tollendis opportunas, adſcribam. Hæc autem quæ nunc à me deſcribetur, omnium eſt efficaciſsima.

℞.Ellebori albi
Nigri ana man. ij.
Lapathij maioris viridis lib. ij. (℥ iij.
Cucumerum ſylueſtriũ,quos aſininos vocant,
Carnis melonũ recẽtiũ cũ ſuis ſeminib. lib. iij.
Carnis & ſucci limonum lib. iiij.

Miſce omnia ſimul, & per tres dies permittantur fermentari: poſtea deſtillẽtur per alembicũ vitreum, & aqua ſeruetur, eſt enim ad quaslibet maculas cutis, & aſperitatȩs tollendas ȩfficaciſsima. Aliud mitius:

℞. Lupinorum recentium non ablutorum lib. j.
Radicum liliorum alborum ℥ vj.
Amygdalarum amararum lib. ij.
Succi parietariæ lib. iij.

Ponantur omnia ſimul, & nõ permittantur putrefieri, ſed ſtatim deſtillentur, & ſeruetur aqua & oleum.

Aliud:

℞. Salis nitri ℥ iij.
Olei amygdalarum amararum lib. ij.
Scillæ lib. s.
Carnis limonum lib. j.

Miſce, & extrahatur oleum, ad hunc vſum efficaciſſimum: abſterget enim egregiè, & mundificabit cutim, vbi etiam fuerit principium lepræ.

Conſult. LXVII. *De tumore ſplenis poſt diuturnam febrem, pro* Reuerendo Boſchetto Mediolanenſi.

Eucrendus Dominus Ludouicus Boſchettus, poſt longã febrem paſſus eſt & patitur tumorẽ durũ in ſplene multæ duritiei & magnitudinis. Pro cuius curatione, ſi ex toto fieri poterit, ordinandũ eſt in primis regimen in cibo & potu, ſubinde deueniendum eſt ad medicinalia. Quantum ad cibos attinet, euitandi ſunt omnes humores craſſos generantes, necnon & humores melancholicos facientes, qui habebuntur in conſilio de melancholia poſtea, & in alijs omnibus ferè. Elixa plus conueniunt, quàm aſſata: non tamen ex toto prohibetur vſus aſſatæ carnis, præſertim paruarũ auium. Piſces ſint maritimi, vel de flumine currenti petroſo, ſquamoſi. Oua recentiora, ac tremula. Ex oleribus cõceduntur beta, borago, ſpinachia, lupuli, aſparagi, artichiochi, endiuia, cichorea, & lactuca tẽpore calido.

Cappares

Cappares cum aceto & oleo conditi, & aliqualiter cocti, conueniunt ante alios cibos: similiter sardellæ vel anguillæ salitæ cum aceto & oleo conditæ ante alios cibos conceduntur: oliuæ etiam mediocriter salitæ interdum conceduntur. Aromatum, item porri, allij vsus, & cæparum, prohibetur, æstate maximè, hyeme verò non nisi paucus conceditur. Aceto & acetosis vti licet. Fercula sint ex rebus suprà concessis: brodium vel ciceris, vel caulium, vel raparũ. Ex fructibus cõceduntur vuæ & ficus bene maturæ, tam virides quàm siccæ, pistacia, amygdalæ: tempore autem calido interdum concedo passulas, pruna bene matura, ac melopepones. In potu vitet aquã: vinum autem sit antiquũ, album, quod modicè flauum dicunt vel medij coloris, mediocris potentiæ, subtile, boni odoris & saporis, non dulce, velut nouum, crassum, & turbidum, nigrũ. Euitanda sunt ciborum & potus repletio, & varietas: saccharo & melle cum alijs cibis rarò vtendum est. His obseruatis, ineunte vere extrahãtur quinque vel sex vnciæ sanguinis ex basilica sinistri lateris, nisi fortè sanguis hæmorrhoidalis multùm fluxerit. Subinde capiat infrascriptum syrupum, & medicinam:

℞. Radicum tamarisci
Scolopendriæ, quæ cetrach dicitur
Chamædryos ana man. ij.
Corticũ radicum capparum ℨ ij.

Contundantur, & decoquantur in libris octo aquæ ad cõsumptionem medietatis, & huius decoctionis accipe libras quatuor: mellis, aceti, ana librã vnam, & fiat oxymel.

℞. Suprascripti oxymellis ℨ j s.
Aquæ cetrach ℨ iij.

Misce, & fiat syrupus. Deficiẽte aqua cetrach pona-

tur aqua decoctionis tamarisci, in qua sæpe ferrum ignitum sit extinctum, & capiat singulo die vnũ vsq; ad septimũ. Deinde capiat medicinã infrascriptam:

℞. Polypodij
Folliculorum senæ
Stœchados,
Passularum
Liquiritiæ ana ℥ s.
Myrobalanorum Indorum ʒ iij.

Decoquantur in libris tribus aquæ lactis, donec remaneant vnciæ nouem: deinde addantur epithymi drachmæ sex, bulliãt vnica ebullitione, & facta colatura addantur floris casiæ drachmæ sex, specierum hieræ simplicis scrupuli duo, & fiat potio, quam capiat summo mane, & tardet prandium horis sex. Facta purgatione, quæ reiteretur, si opus esse videbitur medico adstanti, sit frequens vsus electuarij infrascripti in quãtitate drachmæ manè, bibendo pòst vncias tres flaui vini, decoctionis tamarisci, cetrach, corticum radicum capparũ, chamædryos, partibus æqualibus.

℞. Cetrach Chamædryos
Radicum tamarisci
Corticum radicũ capparum ana ʒ vj.
Ammoniaci
Rubeæ tinctorum ana ʒ iiij.
Polij
Artemisię ana ʒ iij.
Galbani
Seminum hyperici
Nigellæ
Amygdalarum amararum ana ʒ ij.
Cardamomi fructus
Periclymeni ana ʒ j s.

Am-

Ammoniacum diſſoluatur cum aceto, & omnia excipiantur oxymelle ſcillitico, & fiat electuarium. Applicanda ſpleni exterius ſunt mollientia, ſubinde reſoluentia, vel miſcenda mollientia cum reſoluentibus. Sit igitur freques vſus inunctionis lienis cum oleo infraſcripto:

℞. Corticum radicum capparum
Foliorum tamariſci ana ℥ j.
Olei communis lib. ij.
Vini albi boni ℥ vj.

Decoquantur ſimul ad conſumptionem vini. Item

℞. Ceræ
Olei antiqui
Ammoniaci ana ℥ vj.
Croci ʒ ij.

Aceti quantum ſufficit ad diſſoluendum ammoniacum, & fiat in forma ceroti. Item ſit vſus freques vnguenti de arthanita parui, deſcriptionis Meſue, & loco applicetur vel ſuccus cetrach, vel ſuccus ebuli. Item accipe ſalis vſti quantum ſufficit, diſſoluatur in ſucco tamariſci, vel cetrach, vel in decoctione corticum radicum capparum, & cum veſica actuali caliditate ſæpe lieni applicetur. Item

℞. Viſci quercini ℥ vj.
Calcis viuæ ℥ s.
Corticũ radicũ capparum ℥ ij.
Picis liquidæ ℥ s.

Diſſoluatur viſcus ad ignẽ cum pice liquida, cætera pulueriȥata miſceantur, & lieni applicentur. Item

℞. Ceræ
Terebinthinæ
Picis ana ℥ iiij.
Auripigmenti
Calcis viuæ

Aluminis
Myrrhæ ana ʒ iij.
Aceti quantum ſufficit.

Auripigmentum,calx,alumen & myrrha cum aceto diſſoluantur,& cum cæteris excipiantur in forma cerati,quod vltimò poſt reliqua applicetur. Item

℞. Ceræ
Picis Reſinæ
Adipis tauri ana ℥. iiij.
Baccarum lauri ℥. iij.
Salis vſti
Ammoniaci ana ℥. j s.
Aceri quantum ſufficit ad diſſoluendum baccas lauri pulueriʒatas,ſal,& ammoniacum,& fiat ceratum. Item

℞. Corticum radicum capparũ ana ℥. j.
Foliorum tamariſci
Cetrach
Chamædryos ana man. j.
Rubeæ tinctorum ℥. j.
Cardamomi ℥. s.
Rutæ ſiccæ man. j.
Piperis ℥. iij.
Aniſorum
Fœniculi ana ℥. s.

Decoquantur omnia in aceto acerrimo pro fomento faciendo cum ſpongia ſupra lienem, poſt vſum tamen mollientium. Item

℞. Bdellij
Sepi vitulini
Ammoniaci
Radicum ireos ana ℥. ij.
Opoponacis
Galbani

Bac-

Baccarum lauri
Styracis
Thuris ana ℥ j.
Piperis grana num. clx.
Ceræ
Terebinthinæ ana ℥. vj.
Vini quantum sufficit. Fiat ceratum.

Et quoniam pleraque cerata sunt fortia, ante purgationes quatuor primis vti poterit, post purgationes autem quibuslibet.

Consul. LXVIII. *De intemperie frigida splenis, cum tumore insigni, cruditatibus uentriculi, & corporis atrophia ac decolorationibus, cum metu futuræ aquæ inter cutem, pro nobili* Polono *quadragenario.*

Portet vt nobilis iste vir, si curari debet à longa & difficili ægritudine, quæ est præcipuè intẽperies frigida splenis cum tumore satis insigni, ex qua postea multifariæ dispositiones præter naturam cõsequuntur, vt cruditates ventriculi, & in corpore, & in toto ambitu venarum, atrophiæ & decolorationes, ex quibus non immeritò timetur tandem aqua inter cutem: oportet inquam, si ab his sæuis dispositionibus liberari cupit, vt præcipuè habeat exquisitissimã victus rationem, quæ competat primario morbo, sine qua diutissimè & diligentissimè seruata, frustra medicorum implorabit auxilium. In primis igitur eligat aërem in quo habitet subtilem, minimè palustrẽ, minus frigidum quàm fieri possit. In quo aëre cauebit etiam ab omni excessu ventorum, vbi postea sereno cœlo & tranquillo se exercebit in venationibus, & eius-

eiusmodi motibus nobilibus. Laudo huiusmodi exercitium, si modò suo tempore fiat, videlicet manè, vel paulò ante cœnā. Euitet omnes animi molestias, sed iram præsertim & mœstitiam. Manè surgat diluculo, septem horis dormiat, caueat à meridiano somno, esset enim illi admodum lethalis. Deambulet & exerceatur in cubiculo proprio, motibus, frictionibus, pectinationibus, cantu, lectione alta, excernendo excrementa per sputum & tussim, quęratq; reddere alui & vrinæ egestiones. Vbi verò hæc omnia peregerit diligēter, mundasq; & odoratas vestes induerit, tunc ad exercitium se cōferat extra domum, si serenitas cœli apparuerit: sin minus, intra domū sese contineat, ludendo pila, vel gladio, vel alio aliquo exercitio. Bis in die, nō amplius, comedat, idq; satis parcè, vnoq; cibarij genere contentus sit, & illud sine aromatibus sit, sed cum modico croci & cinnamomi tantùm. A vino etiā caueat crasso, dulci, nigro, & potenti: sed eligat tenue, album, clarum, pauciferum, quod etiam parcè bibat. vel si assuetus sit ceruisiæ, illam bibat moderatè, bene tamen cōfectam: hic enim morbus maximè requirit temperantiam. Ergo cauebit à cōpotationibus. Inter prandiū & cœnam nihil nec comedat nec bibat. Cibaria sint, carnes iuuenum pullorum, hœdorum, vitulorū, auium campestrium, vt sunt perdices, phasiani, aues paruæ, oua sorbilia. Nec vitupero in ferculis hordeum, far probè concoctum, si parcè vtatur, præcipuè verò addito croco. A reliquis ferculis abstineat. Pane vtatur madefacto in iure carnium cum petroselino, & modico cinnamomo. A piscibus omnino abstineat, & à cibarijs arte confectis, sicut à tortis, pastillis, & omnibus lacticinijs, à leguminibus, oleribus, à carnibus antiquis, & omnibus cibis crassis & seruilibus. Panem

nem azymum, vel malè coctum ne comedat, nec aliquod placentarum genus. Quantum ad medicinas, hoc primũ obſeruet, vt & vere & autumno, quouſque perſeueret hæc mala diſpoſitio, euacuetur modo infraſcripto:

℞. Floris caſsiæ ℥ j.

Sumat hora ante prandium. Deinde

℞. Oxymellis ſimplicis
Syrupi de abſinthio ana ℥ j.
Decocti polypodij
Cetrach
Endiuiæ ℥ iiij.

Miſce pro vno, & ſic pro alijs ſeptem. Deinde

℞. Confectionis hamech ʒ iiij.
Trochiſcorũ alhandal gr. x.

Miſce, & cum zuccharo fiat bolus, ſumendus in aurora cum cuſtodia. Poſtea interquieſcat per duos dies, & iterum accipiat zuccharum roſatum ſemper ante prandium & cœnã per duas horas. Deinde ſumat iſtos ſyrupos:

℞. Myrobalanorum Indorum
Citrinorum
Emblicorum
Chebulorum
Belliricorum ana ʒ iiij.

Contundantur groſſo modo, & fricentur manibus cum oleo amygdalarum dulcium. Poſtea infundantur per diem & noctem in lib. x. aquæ fumiterræ, poſtea decoquantur ad conſumptionem tertiæ partis.

Poſtea adde Corticũ radicũ ellebori nigri ʒ iiij.
Liquiritiæ
Polypodij ana ʒ vj.
Seminum citri ℥ s.

Bulliant donec remaneant libræ quinque. Poſtea

Adde folliculorum senæ
Epithymi Cretensis ana ℥ j s.

Bulliant, donec remaneant libræ tres. Vltimò colentur, & exprimantur, & seruetur decoctum. Postea

℞. Eiusdem decocti ℥ vj.
Syrupi de infusione ros. ℥ j s.

Misce, & detur manè hora syrupi. Sumat autem per sex dies continuos: sed si nimium euacuarent, sumat alternis diebus: deinde quiescat, & vtatur victus ratione prescripta. Erit autem tempus veris & autũni, in quo euacuabitur. Inter hæc verò tempora placet vt familiares habeat pilulas, quibus vtet ter in mense hora ante cœnam.

℞. Succi cetrach
Chamædryos
Polypodij recentis ana ℥ j.

Exiccentur in vmbra secundùm artem. Deinde

℞ Agarici electissimi
Rheubarbari electi
Aloës hepatici ana ʒ iij.
Gingiberis
Cinnamomi
Garyophyllorum ana ʒ j.
Salis gemmæ ℈ j.

Misce, cũ melle rosaceo fiat magdaleon, de quo fiãt pilulæ pro singula drachma tres, sumendæ vt suprà.

Consult. LXIX. *De tensione hypochondrij dextri ex affectu frigido hepatis.*

VT satisfaciam officio meo, quatuor proponã. Primum erit explicatio omnium symptomatum, quibus affligitur Nobilissimus iste vir. Secundò est quærendum, quis sit locus principaliter affectus patiens, vel dans

dans occasionem symptomatibus: & simul ægritudinem quæremus, an vna vel plures sint. Tertiò videndum, qui mores, quod tempus, quis motus, qui terminus, & quæ causæ tam extrinsecæ, quàm intrinsecæ. Hæc sunt à nobis dicenda. Circa symptomata, vt à notioribus incipiam, primùm quod occurrit, & manifestè apparet, est tensio hypochondrij dextri circa costas mendosas in regione ventriculi cum dolore, vt vix percipiatur, cùm leuiter comprimitur: si verò fortius cõprimatur, manifestè percipitur. Secundũ quod apparet, est tensio in toto ventre inferiori, ita quòd dextra ventriculi regio, intestinorumq; regio inferior tument præter naturam. Præterea conqueritur de dolore, qui incipit, vt ipse asserit, à spina, & extendit se vsque ad vtrunque renem, percipitq; intendi cùm mouetur, ascẽdit scalas, & se exercet. Habet præterea egestiones liquidas, & quod notandũ est, quandoque veluti loturam carnis egerit. Vrinas tenues & varias habet, aliquando fuluas, aliquando albescentes. Conqueritur aliquando, sed raro, quòd nauseam patitur cum deiectione appetitus. Principalia verò symptomata sunt, tensio dextri hypochondrij cum dolore dorsi, qui ad vtrunq; renem extenditur. Habet præterea in toto corpore non quidẽ atrophiam, sed dispositionẽ ad cachexiam, quia non videtur mihi admodum emaciatus, habet tamen carnem subtumidam. His ita existentibus symptomatibus, oportet primò considerare locum affectũ, an sit vnus vel plures: secundò, dolorem & tumorem hypochondrij dextri, quoniam ex eis causas omnium symptomatũ inueniemus. Nulli dubiũ est, quòd ibi est dolor & tumor: & ex quo est in dextra parte prope costas mẽdosas in regione ventriculi, nemini dubium est ægritudinem facientẽ hæc duo symptoma-

ta esse vel in hepate, vel in ventriculo, aut in musculis exterioribus. Sed quòd non sit in ventriculo, ex actionibus vẽtriculi apparet, quia actio læsa indicat affectionem: & quia non videmus actionem aliquam ventriculi læsam, non possumus dicere esse in ventriculo. Quo ad virtutem appetendi, licet non appetat vt solitus est appetere, comedit tamen: & licet eueniat vt videretur affectus cõtentiuę, quia raro id accidit, ratione obiecti videtur cõtingere, cùm multũ & copiosissimè bibat & comedat. Præterea non habet fluctuationẽ in ventriculo, quod est signum, iuxta Galeni sententiã in tertio de causis morborum, pathognomonicum, cùm virtus contentiua est affecta: quia cùm non continet ventriculus quantum & quomodo oportet, fluctuationes apparẽt. Ideo quãtum ad contentiuã, bene se habet. Quo etiam ad concoctionem, ex egestionibus non apparet læsio: & licet sint liquidiores, nõ valet propter hoc quòd non sint concoctæ, quia quo ad substantiam & colorem sunt concoctæ. Quare autem sint liquidiores, dicemus. Cùm igitur omnes operationes sunt sanæ, igitur videtur sanus ventriculus. non dico sanum, quin dicam esse diminutum, quia ventriculus patitur per consensum membri affecti propter propinquitatem, imò reliqua membra naturalia compatiunt. Si igitur nocumentũ est in ventriculo, illud est ratione cõpassionis. Cùm igitur non sit in ventriculo ægritudo faciẽs illa symptomata, erit vel in musculis, vel in hepate. Sed nõ est in musculis, quia dolor est obtusus per compassionẽ, & vix percipitur, nisi fortiter cõprimatur. Præterea reliqua signa etiam apparent, quæ indicant affectionem hepatis. Erit igitur in hepate, tum quia dolor & tumor sunt in regione hepatis, & vbi dolor est continuus, ibi est ægritudo. Cùm ergo in dextra

dextra parte ſit, & non ſit nec in muſculis exteriori-
bus,nec in ventriculo, ergo in hepate eſt.Iſte diſcur
ſus mihi videtur rationabilis,& ſic locus affectus in-
uentus eſt iudicio meo. Sed hîc difficultas eſt, quæ
ſit ægritudo in loco iſto. Dicam ſententiã meam(ſal
uo ſemper meliori iudicio)non quidem animo con-
tradicendi, ſed vt id quod ſentio pro rei veritate in
medium adducã.Mihi inquam videtur quòd ægritu
do hæc, quæ in hepate eſt,nullo pacto ſit calida, ſed
prorſus frigida : & dicam coniecturas, quæ me mo-
uent,ne videar ad placitũ loqui. Primum eſt totius
cutis decoloratio,quia color plumbeus videtur eſſe
in toto, qui atteſtatur ſuper dominium frigiditatis.
Et maximũ quod vrget me, & perſuaſit vt id crede-
rem, fuit, quia ipſe dixit, quòd omnes in patria ſua
admirabantur,& percunctabãtur ab ipſo,cur ita de-
coloratus eſſet. Cùm igitur indicet color priuatio-
nem ſanguinis laudabilis,ad liuiditatem tendit.Suf-
ficit ergo quòd plumbeus color ſuper dominium fri
giditatis atteſtatur,quia Galenus v 1.de tuẽda valet.
dicit,colorem dominium humorum atteſtari,niſi ad
profundum decumbant:raro tamen (inquit ipſe) ad
profundum decumbunt. Sed præter illum colorem,
eſt illa diſpoſitio præcedens : quia ſcitis quòd pro-
prium munus hepatis eſt ſanguinem facere: quando
temperatura ipſius excedit per caliditatem, aſſat ſan
guinem, & calidiorẽ facit, & corrumpit: cùm autem
ſanguis calidior multiplicatur in toto, & ſuperaſſa-
tur,nõ poteſt vniri nec aſsimilari,& tunc non cõtin-
git decoloratio,nec tumor, ſed vlcera in toto vel in
parte apparent,in quam præcipitatur humor. Ideo
alia ſymptomata, & aliæ ægritudines ſequuntur ad
caliditatẽ intemperatã hepatis: hîc autem eſt potius
diminutio, & infelicitas ſanguinis ,propterea quòd

ſanguis non concoquitur,& inde abundat ſanguine crudo. Et iſta videtur vna coniectura, vt credam frigidam ægritudinem eſſe in hepate. Sed aliæ ſunt fortiores. Prima eſt, quia Galenus dicit in VIII. κατὰ τόπους, quòd vbi in hepate eſt mala temperatura frigida, virtus alteratrix afficitur, vt liquidæ appareāt egeſtiones, ſimilesque loturæ carnis: & hæc indicant ægritudinem frigidam. Sed vltra autoritatem Galeni, ratio hoc indicat & dictat, quia hepar non poteſt deducere chylũ ad rectam formā ſanguinis, ideo regurgitat ad inteſtina, & apparet lotura carnis. Quòd etiam ibi adſit frigiditas patet, quia non fit attractio chyli vt oportet, quia vbi eſt affectus calidus, non ſolùm non deficit attractio, ſed fortior fit. Nec debet dici, omnem dyſcraſiam corrumpere actionē, & deficere: verum quidem eſt quòd corrumpit actionem naturalem, ſed vbi fiat exceſſus per calidum, deficit ex ſuperabundantia caloris coctio, & corrumpitur, nec fit actio: deficit autem, quia ſuperaſſat, & ſuperat. Ita vbi eſt caliditas in exceſſu, quanto maior caliditas erit, tanto maior fiet attractio, non quidem ſecundũ naturam, ſed præter naturā, quia plus attrahit, quàm oportet. Præterea dicit Galenus, ſi in hepate talis affectus fuerit, & diutius perſeuerauerit, fiet temperatura frigida. Si ergo in iſto perſeueraſſet affectus calidus per quatuor annos, deueniſſet ad tabem: ſed potius in cachexiā deuenit. Præterea ſi tangimus, non apparet quòd ibi ſit inſignis caliditas: ergo non poteſt eſſe affectus calidus in hepate, nec in extremis, imò obtuſa eſt. Et iſta ſunt ſigna, quæ mihi ſatis perſuadēt, intemperiem frigidam eſſe. Diceret aliquis, quid dicis de egeſtionibus illis liquidis, & de vrina fulua? Dico quòd cauſa poteſt eſſe tam intrinſeca, quàm extrinſeca. extrinſeca quidem,

dem, assumptio vini potentissimi inflammantis hepar alioquin naturaliter calidum insigni inflammatione. Intrinseca verò potest esse, quia ibi adsunt ob structiones, nec liber est transitus humorum, qui generantur in hepate, congregantur in loco, calefiunt, & corrumpuntur, & hepar calefit, ex qua calefactione generatur postea bilis, quę apparet per vrinam, & per excrementa. Et ita possunt esse causæ tam intrinsecæ, quàm extrinsecæ. Præterea caliditas renum potest esse causa, quia stat quòd sit caliditas in renibus, & frigiditas in hepate superacquisita. Istæ sunt coniecturæ, quæ mihi persuadent, vt credam intemperiem frigidam potius quàm calidam esse in hepate.
Vtrum modò sit intẽperies sola, an verò præter eam sit aliquid aliud? Cùm ibi sit dolor ex compressione, & tumor in eodem loco præter naturã, ergo ibi est aliquod genus humoris præter naturã. Sed quod genus? Scitis ex Galeno, quomodo hepar ad scirrhos sit paratum. Ego vereor, & vtinam non sit, quòd ibi sit scirrhus, licet non insignis: sed tumor præter naturam frigidus, non quidem à melancholia, sed à pituita crassa causatus: quia scitis ex Galeno, scirrhum dupliciter fieri posse, vt inquit in secundo ad Glauconem, à melancholia, & à pituita crassa. Quòd autem crediderim esse ægritudinem compositã in hepate ex intẽperie frigida & humida cum scirrho incipiente, & in conuexo hepatis, id me mouit, quia tactu percipitur talis tumor. Igitur mihi videtur quòd locus affectus sit hepar, & pars illa quæ amplectitur stomachum, & in parte eius gibba: & non solùm intemperiem adesse, sed malam compositionem, principium scilicet scirrhi. Et hæc de essentia ægritudinis. Quantum verò attinet ad mores, ad tempus ægritudinis, & ad alia, credo mores esse pessimos.

Primò, quia in hepate eſt, & in mẽbro nobiliſsimo, cùm ſit inſtrumentũ generationis ſanguinis neceſſarij ad vitam, ex quo generantur ſpiritus: ergo ægritudo mala eſt ratione membri. Præterea principium ſcirrhi eſt, & pauciſsimi poſſunt curari: & Galenus dixit, nunquam curatos eſſe ſcirrhos. Præterea eſt peſsimorum morum, quia eſt maximus lapſus à naturali temperamẽto, quia ex habitu totius corporis, & quia mores habet bellatoris viri, calidi eſt cordis & hepatis: & cùm ad frigiditatem lapſum ſit, maximus eſt lapſus, & ex conſequẽti ægritudinẽ credo malam eſſe. Præterea ratione ſubiecti, quia hic homo nõ indulgebit pręceptis noſtris. Quo ad motum, quia ita tardus eſt, credo quòd ſit chroniciſsimus, quia iam quatuor anni ſunt, necdum apparet principiũ. Ideo crediderim tum ex intemperie, tum ex ratione, ſcirrhi eſſe principium, quia omnia adhuc ſunt imbecilia: nec frigiditas valida eſt vt faciat hydropem, bene credo vẽturam. Quo ad terminum morbi, credo quòd in hydropem terminabitur, ſi verum eſt quòd talis ſit intẽperies, & ſcirrhus, & quia iam incipit turgere venter. Reſtat modò vt de cauſis tam intrinſecis quàm extrinſecis dicamus. Sed antequã hæc dicamus, reliqua quæ ſequuntur ad iſtam ægritudinem, explicabimus. Primò conſequitur tumor tam in dextra, quàm in ſiniſtra parte. Cauſa huius videtur manifeſta, cùm ſanguis non ſit ſicuti oportet, ſed pituitoſior, flatuatur in locis ſubcalidis, & cùm flatuatur in loco vbi ſunt inteſtina, tunicæ inteſtinorum, omentum, abdomen, quæ partes dilatantur, implentur flatu, & intumeſcunt, & ad aſciten vel tympanitem terminabitur. Et quia ſplen conſentit, non attrahens fæcẽ ſuam, plumbeitas apparet, quia miſcetur ſanguini: præterea dolor in dorſo conſequitur, qui

extenditur

extenditur ad renes. Credo quòd causa sit sanguis il le pituitosus delatus ad venam cauam in gibbo hepa tis: cùm ad venam illam defertur in loco calidissimo existens, ebullit pars illa, & ita apparet dolor in vena caua: & quoniam ramificatur in duas propagines ad vtrunq; latus, & ad renes distribuuntur, extenditur dolor vsq; ad renes, propter venas illas quę ad renes deferuntur. Augetur autem cùm ascendit scalas, & cùm exercet se, quia tunc turget sanguis magis per motũ, & inflammatur magis frigida materia existẽs in venis copiosa. Etiam vrina multa consequitur ex plurimo potu, quia sunt apertæ viæ: & quoniam sumus adhuc in principio, non sunt sæua symptomata. quia ergo multum bibit, ergo multum vrinæ egerit. Quo ad causas illius intẽperaturæ hepatis, à qua dependẽt alia symptomata, dico quòd aliquæ sunt extrinsecæ, aliquæ intrinsecæ, & corporeæ, seu antecedentes. Extrinsecæ quidem & manifestæ, quia audio virum intemperantissimũ esse: ideo circa omnes res non naturales fecit multa peccata: & quia miles fuit, circa aërem, circa coitũ inordinatè se habuit, & breuiter omnia fecit delicta, quæ fieri possunt circa sex res non naturales. Et eæ fuerunt causæ extrinsecę & primitiuę, ex quibus postea ortę sunt obstructiones, propter crapulas, & maximè quia adest suspicio veneni assumpti. Sed nunquid posit venenũ assumptũ à quatuor annis citra, esse causa? Credo quòd non, nec possumus imaginari, quod genus veneni hęc fecerit symptomata. Bene possunt esse viri qui faciant venena, quorum notitia non deuenerit ad nos. Sed quoniã ad tria capita venena omnia deducunt, quorum quædam per qualitatem manifestã frigidam interficiunt, aliqua per calidam, aliqua per occultam qualitatẽ: si fuerit venenum quod per frigiditatem

operatur, dicebat Galenus v. de ſimplici medicina, ſi prima die non operatur, ſtatim ceſſat eius virtus: quia faciens moram non poteſt pertrãſire ad cor, & alteratur à calore innato, & non amplius fit venenum: cui ſi calidum quippiã permiſceatur, facilius & citius penetrabit, & magis interficiet. Habentq; ſua ſigna: ceruſſa inficit dentes: mãdragora, cicuta, & reliqua frigida oſtendunt ſua ſigna. Quia ergo pertranſiuerunt quatuor anni, ideo non poteſt eſſe ſuſpicio de veneno frigido. Calida verò venena ſunt illa, quæ per corroſionem operantur, vt auripigmentum, riſigallum, ſublimatum: vbi hæc fuerint aſſumpta, corroſionem faciunt, & vomitus æruginoſus ſequitur, nec deficit actio niſi fortè purgato toto corpore, cor fuerit corroboratum ex Mithridato: ſed hæc confectio occurrit venenis, quæ à proprietate, & à forma occulta operantur. Si verò fuerit venenũ quod à forma ſpecifica operatur, ſtatim interficit. Si fortè diceretis, ex pugna inter corpus & venenum talia ſequi accidentia: non video quomodo id fieri poſsit. Poſſet aliquis dicere, inficitur hepar, ſicut ex vulnere accidit, cùm curatum eſt vulnus, remanet adhuc imbecillius membrum, ita poterit venenum cauſare qualitatem malam ex illa infectione. Dico, hoc poſſe quidem dici: ſed ſi conſideramus ſymptomata, illum leuem vomitum, non video quomodo tandiu potuerint perſeuerare ſymptomata. Quantũ ad ſigna illa iam dicta de fuga coqui, ſi ego eſſem iudex, eſſent ſigna efficaciſsima ad torturã. Sed ſi cõſiderata fuerit res à propria eſſentia, fuga coqui potuit eſſe, quòd cùm hic ſit vir magnificus & terribilis, timens eum aufugerit: ſicut pincernę Cardinalis de Medicis euenit, qui auditis querelis, quòd Reuerendiſs. fuit veneno interẽptus, aufugit timens, poſtea tamen compertum

pertũ fuit ipſum fuiſſe in re illa innocentiſsimũ.Hęc volui dicere,vt oſtendam ſignum nullũ ſumi à natura rei de veneno aſſumpto. Sed quicquid ſit de illa ſuſpicione,quod potuerit facere huiuſmodi imbecillitatem,non variabitur cura, modò conueniamus in cauſa,& quæ ſit temperatura in hepate. Quo ad cauſas intrinſecas,credo tum ex malo regimine, tum ex veneno aſſumpto (ſi vultis venenũ aſſumptum fuiſſe)multos humores crudos fuiſſe aggregatos obſtruentes, & intemperiem illam cauſaſſe, & adhuc multam cacochymiã perſeuerare vnà cum ſymptomatibus.Et ex his quæ diximus,credo hæc fuiſſe ſymptomata,& quis locus affectus,& quæ ægritudo,& quæ cauſæ tam intrinſecæ quàm extrinſecæ. Remanet vltimò,quomodo ſit curãda hæc ægritudo. Circa quã curationẽ, ſicut diſtinximus de cauſis & natura morbi,ita etiã in ipſa diſtinctè debemus procedere,quia tunc diſtinctas habemus indicationes, cùm natura rei fuerit diſtincta. Indicationes autem curatiuæ potiſsimum à cauſa,& à loco affecto ſumuntur:& quia cauſæ aliæ ſunt intrinſecæ,aliæ extrinſecæ,de extrinſecis primò dicemus. Dico igitur cum rebus omnibus extrinſecis attenuantibus eſſe procedendum ad calidum declinantibus, vt obſtructiones aperiãtur, & craſsi humores attenuentur,& intemperies mala tollatur, quæ tamen non ſint eleuatæ in caliditate, quia cauſa faciens ægritudinem cùm valida non ſit, validis etiam nõ indiget. Ideo moderatè calidis vtemur,quæ in primo calida ſint:& ſic ptiſanam concederem, confectã tamen cum modico piperis vel cinnamomi:& reliqua mihi placerent,quæ currunt eodem curſu. Vinum moderetur in potentia,& tenue ſit in ſubſtantia. Carnibus vtatur modicæ ſuperfluitatis,facilis decoctionis:& circa reliqua ſeruetur ra

tio hæc, vt crudi humores non multiplicentur, nec obstructiones, vel propter multitudinem somni, aut paucitatem exercitij. Quantum attinet ad causas intrinsecas, est primò causa, quæ habet formam causæ antecedentis, præter eam quæ loco affecto coniuncta est. Et cùm in toto sit cacochymia, vt ex temperatura & ex colore apparet, ideo corpus primò mundificandum est ijs instrumentis distinctis: primò curatione per secessum, secundò prouocatione vrinæ, tertiò prouocatione sudoris vel difflatus per halitũ. Et hęc tria credo esse necessaria. Per secessum autem euacuabimus, cauẽdo ne exhibeamus medicinas trahentes à longinquo, vt dicit Galenus in secũdo vel tertio de fac. nat. qui ait, quòd nimia euacuatio medicinarũ validarum colliquat substãtiam hepatis, & relaxat ita venas, vt præparetur ad recipiẽdas superfluitates: & præterea attraheremus cacochymiã ad locum affectum. Ideo benedictis medicinis vti debemus, quia cum his attrahimus ab hepate, splene, & ab intestinis: & nollem vt trãsiremus hepar, ideo rhabarbarum, manna, diacatholicon, lenitiuum, essent conuenientes medicinæ: & si modicum agarici vellemus exhibere, possemus, sed in modica quãtitate, quia à longinquis attrahit, vt etiam à iuncturis attrahat. Et hęc fiant quo ad euacuationem per secessum, præparatis tamẽ prius humoribus, non cum his quæ habẽt proprietatẽ ad hepar, quia tunc nolumus corroborare: sed cum syrupo acetoso, oxymelite, cum melle rosato. Secundò per vrinam euacuare vellem materias quæ sunt in conuexo hepatis: tunc syrupus de cichorea, qui habet rhabarbarum, bysantinus, de radicibus, & omnes alij qui prouocant vrinam, mihi placerent, tam simplicia, quàm composita. Et in isto secundo processu ita facerem. Tertiò per sudorem

& per

& per halitum euacuarem, vt malus habitus solueretur: & cum oleis calidis aperientibus, & cum balneis præparatis cum herbis habētibus vim resoluendi & aperiendi procederem: & eo tēpore vterer euacuatione, quæ euacuat per hæc omnia. Tunc laudarem balnea Patauina, quia illa hunc affectum tollēt: & credo quòd balnea S. Helenæ, vbi adest bitumen, magis cōuenirent, in quo est vis molliendi, vt si qua durities esset in partibus, solueretur. Imò ne aliquid intactum relinquam ad intemperiem tollendam hepatis, cogitarem de potione ligni, vt prouocarentur vrinę, & tolleretur intemperies. Vellem etiam ijs ita peractis me conuertere ad locum affectum, & linimentis vterer habentibus vim corroborādi, sicut est oleum de spica, de absinthio: & deuenirem ad confectionem habentem vim corroborandi. Et inter reliqua post euacuationes factas, donec viderem sanitatem exactam, vellem vt in qualibet septimana pilulis ex hiera & rhabarbaro vteretur, vt si quid residuū esset in hepate, tolleretur, & obstructiones etiam, & per interualla assumeret florem casiæ cum rhabarbaro, maximè in tempore æstatis, & perseueraret, & contineret se in recta ratione victus. Et ista est forma, qua ego procederem.

Consult. LXX. *De melancholia hypochondriaca.*

Egritudo, qua affligitur hic nobilis vir, iudicio meo est melancholia hypochondriaca, sicut illa Dioclis, quam describit Galenus lib. III. de locis affectis, quæ nascitur per inflammationē humorū, aut ebullitionem in venis inter stomachū & hepar. Sed hæc ab illa diuersa est, quoniā ex inflāmatione seu ebullitio-

ne humorum crassorum malorum est, qui sunt inclusi in venis sinistri lateris inter splenē & stomachum, à quibus eleuatur quamplurima ventositas: & quia splen redditus est debilis, sæpenumero intumescit, & crasſior apparet, nec etiam ad se trahit fæcem sanguinis, sicut oportet: & ita fæx ista per sanguinem dispergitur, & reddit eum nigrum, pallidum, & melancholicum. Omni igitur diligētia curare debemus, vt illæ venæ mesaraicæ sinistri lateris aperiantur, & liberæ fiant, & splen confortetur, vt suo officio fungi posſit, & ita sanguis purus efficiatur: ex quo etiam sequetur, quòd stomachus nullam ventositatem patietur. In primis igitur curare debemus, vt sit aër optimus: quoniam in humoribus ipsis melācholicis plurimum refert optimi aëris electio: euitareq; debet præ omnibus nimis paludosum & crassum, sicut communiter est in locis Veronensib. planitiem versus, & debet cauere ne in locis humidis degat & subterraneis, ac expositis Tyrolum versus. Omniaque animi accidentia euitabit, sicut iram, tristitiā, melancholiam: omniq; ingenio conabitur lætè viuere inter musicos & bonos socios. Exercebit se cōuenienter manè, equitando, eundo, & parua pila ludendo, aut simile aliquid faciendo. Curabit quoq; vt quotidie beneficium ventris habeat. Circa victum euitabit omnes carnes antiquas, vt bubulas, castrati antiqui, atque quæ crassum dant nutrimētum, vt pernas salitas & recentes, omnesq; aquatiles aues, anates, anseres, & huiusmodi cibos, omnesque pisces, exceptis quibusdam, vt lupis qui in aquis currentibus viuunt, auratis, carpionibusq; recentibus. Comedat lemnulas, mazarones: ab omnibus alijs omnino cauebit, præcipuè ab anguillis & huiusmodi, quæ crasſum & viscosum dant nutrimentū. Præterea omnia

lacti-

lacticinia cauebit,& præcipuè caseum tam recẽtem, quàm salitum: omnia pastilia, placentas,tortas,rossiolos,panem calidum, male fermentatũ,& sine sale, ac pessimè coctum: omniaq; legumina fugiat cuiusque generis,aut recẽtia, aut exiccata, aut cruda,aut cocta. Cauebit etiam ab omnibus fructibus, & si eis quandoq; vti voluerit,accipiat ante reliqua cibaria, sed parcè admodũ.Omnes salatas crudas fugiet,sed cappares earum vice comedat,asparagos,lupulos,lapathum, endiuiã coctam, cichorium coctum, aceto & zuccharo conditum,vel oleo & sale.Vinum bibet album, sed pauci coloris,quod rosetum vocant,subtile,transparens,& bene maturũ. Vnico cibo sit contentus, neq; inter prandiũ & cœnam bibat, neq; sine fame comedat.Vellem vt hoc anno mẽse Iulij,primùm tamen aliqualiter purgato corpore cum cassia & rheubarbaro, & syrupo solutiuo, acciperet aquã balneorũ de Caldera, eo pacto,quo ei dicent excellentissimi medici qui aderunt.Bis in anno se purgabit,in vere & autũno:& velim quòd mitteret è basilica cubiti sinistri sanguinẽ. Intermedijs verò tẽporibus, inter ver & autumnũ accipiet ter aut quater in mense per horam ante cœnam infrascriptas pilulas:

℞.Epithymi Cretensis	ʒ vj.
Agarici electi	ʒ iij.
Corticum radicum ellebori nigri	ʒ iiij.
Specierum hieræ simpl.	ʒ iiij.

Cum melle rosato fiat magdaleon, de quo singulis vicibus drachmã vnam accipiat, & formentur pilulæ tres cum melle rosato: & eo die quo assumet has pilulas, sumet etiam vnam scutellã panis loti seu panatellæ, & aut nihil aut parum admodum bibat,accipiatq; sæpissimè per horam ante prandium conseruæ florum boraginis atq; buglossæ parum. Ante sy-

rupos ſumere poterit:

℞.Electuarij lenitiui ʒ x.
Cum zuccharo fiat bolus. Pro ſyrupis:
℞.Syrupi de fumoterræ
De bugloſſa
De papauere ana ʒ v.
Aquæ boraginis ℥ iiij. Miſce.
Pro purgatione verò:
℞.Confectionis hamech ʒ iiij.
Syrupi roſati ſolutiui ℥ iij.
Aquæ betonicæ quantum ſufficit. fiat potus.

Poſt hanc medicinam vtatur ſequenti electuario:

℞.Sacchari roſati ℥ ij.
Conſeruæ florum boraginis ℥ ij.
Bugloſſæ ℥ j. s.

Miſce, fiat electuarium. Et hæc pro nunc ſufficiant pro tali diſpoſitione.

Conſult. LXXI. *De flatibus hypochondriacis, pro ſacrifico.*

PRimò cuſtodiat ſe ab omni genere piſcium, & præſertim paluſtriũ, ab omnibus leguminib. tam recentib. quàm exiccatis, ab omnib. lacticinijs, & præſertim caſeo antiquo, ab omnibus paſtilijs: olera etiam ſunt illi peſsima, vti tamen quandoq; poterit lactuca leuiter decocta, & boragine, & calendula, quę vulgò dicitur fior de ogni meſe. Bibat vina clara, limpida, & & omnino abſtineat à craſsis, nigris, dulcib. Comedat tantùm in die bis, neq; bibat inter cœná & prandium, præcipuè veſperi. Euitabit omne genus ſalſamentorum, vt carnes ſalitæ ſunt, piſces ſaliti, oliuæ, & eiuſmodi. Nõ comedat carnes antiquas cuiuſcunque generis ſint, ſicut bouinæ, caprinæ, caſtratorum antiquo-

antiquorũ. Euitabit item carnes omnes paluſtres, ſicut anſerum, anatum, & ſimiles. Et hæc quantũ ad viuendi rationẽ. Vtatur ſingulis menſibus bis in potu vncijs ſex infraſcripti decocti, ita vt ſint duo dies continui, & bibat mane in aurora. Decoctũ erit tale:

℞. Myrobalanorum citrinorum
Chebulorum
Indorum
Emblicorum
Belliricorum ana ʒ ij.

Contundantur groſſo modo, & fricentur manibus cum oleo amygdalarũ dulciũ, deinde infundãtur in lib. ij. aquæ fumiterræ per diem & noctem. Poſtea

℞. Epithymi
Polypodij
Folliculorum ſenæ ana ℥ j.
Seminum citri
Glycyrhizæ raſæ ana ʒ ij.
Corticum rad. ellebori nigri ʒ j.

Decoquantur omnia ſimul in prædicta infuſione ad conſumptionẽ medietatis. Facta diligenti expreſsione & colatura ſumatur decoctũ, quod totum ſumat duabus vicib. duobus diebus, quẽadmodũ dictũ eſt. Item habeat caput ſemper ſine capillis, ita vt attondeatur vſq; ad cutim, poſtea veſperi quando it dormitũ, inungatur oleo amygdalarũ dulciũ. Item abluat caput bis in ſeptimana infraſcripta decoctione:

℞. Maluæ
Radicum althææ
Florum camomillæ ana man. ij.
Boraginis
Calendulæ ana man. j.
Furfurum tritici pug. ij.

Bulliãt omnia ſimul in aqua fontis ad cõſumptionẽ

medietatis. Cũ hac aqua colata caput abluat, & post ablutionem & exiccationẽ illinatur prædicto oleo amygdalarũ dulcium, & habeat semper capillos detonsos vsq; ad cutim, vt dictum est. Item frequentissimè etiam singulis diebus, si possibile est, bibat ante prandium per horas tres magná scutellam brodij pulli cũ modico zuccharo: hoc enim erit illi maximè vtile. Item semper teneat suum ventrem mollem, & vtatur clysteribus frequenter cum oleo communi & decocto maluarum, altheæ, camomillę, addito modico salis, & vncijs duab. mellis rosati colati.

Consult. LXXII. *De paßione hypochondriaca cum annexis symptomatibus, nimirum tremore cordis, & uentriculi mordicatione, & totius corporis macie, pro* Veneto.

Ristatur iste Nobilissimus vir sine causa, timet nõ timenda, & non lætatur. hoc est primũ symptoma, quo maximè affici consueuit. Est aliud, quòd quotidie in maciẽ deuenit, & maximè hoc anno videt se aridiorem factum, quàm duobus pręteritis annis. Conqueritur præterea, dixitq; hoc anno in prima quadragesimæ hebdomada correptum esse à quodam cordis tremore, quo frequentius solebat corripi. Dixit etiam, singulis diebus affligi circa finem concoctionis ante prandium & cœnam erosione ventriculi, vt debilitetur, & quærat subitò cibum, & famem incurrit, à qua irritatur: assumpto autem cibo nihil sentire dixit. Hæc ergo sunt symptomata, vt ea per capita colligá, quibus affligĩt: Tristitia, metus sine causa perseuerans, tremor cordis nõ perseuerans: tertium est gracilitas, quartum mordicatio ventriculi ante cibum.

cibum. Hæc ſymptomata cùm ſint præter naturam, non debent perdurare, & ſunt inueniendæ cauſæ, quia ſine inuentione cauſarum non poſſumus modum curandi & præſeruandi inuenire. Incipiamus igitur à primo illo affectu, à timore ſubito & triſtitia pręter rationem, quam melancholiam appellant: huius ſymptomatis, inquam, incipiamus cauſas indagare. Certè timor iſte prouenit, quia corruptæ ſunt imaginatiua & cogitatiua, quia cogitat quæ non ſunt cogitanda: imaginatiua autem & cogitatiua ſunt operationes animales in cerebro apparentes ſecundùm medicos. Eſt igitur affectus iſte cerebri, & actio corrupta operationũ intrinſecarum animalium cerebri. Cauſa poteſt eſſe diſpoſitio exiſtens in cerebro præter naturã, vel in toto ambitu, vel in parte aliqua. In cerebro autem non poteſt principaliter eſſe, quia habemus ſigna manifeſta: habet enim interualla manifeſta, & perſeuerat pluribus temporibus ſine ipſo affectu: ſi enim haberet affectum in cerebro eſſentialiter, perpetuũ haberet timorẽ. Non eſt igitur in cerebro eſſentialiter, ſed per cõſenſum. Cõſenſus autẽ iſte præcipuè & per ſe, talis metus ſine cauſa à vaporibus melancholicis, & ab humoribus melancholicis prouenit, vt dicit Galenus III. de loc. affect. & ſunt vel in cerebro, vel in ambitu totius corporis: & duæ ſunt ſpecies melancholiæ, & non ſunt plures, quia vel vapor vel humor eſt per eſſentiam in cerebro, vel in ambitu venarum. Non poſſumus autem dicere, quòd ſint in venarũ ambitu per ſe, vt probabimus: quia non conſequuntur accidentia, quę ſolent cõſequi, vbi humor melancholicus fuerit in venis, ratione cuius humoris vapor aſcendit, & fiunt ſymptomata melancholica, vt dicemus. Cùm igitur non ſit in cerebro cauſa ipſius, nec in ambitu vena-

rum,quærendus eſt ergo alius locus. Et quia metus non eſt cauſa per ſe,niſi ab humore melancholico,& cùm nõ ſint illæ duę ſpecies,videndũ eſtquid ſit cau ſa huius metus. Gal.poſuit aliam ſpeciem melancho liæ loco citato, quam hypohondriacam appellauit, ratione membrorum naturalium : & poſuit illam ex Diocle, ex feruore ſanguinis exiſtentis in venis meſaraicis inter hepar & ventriculum cauſatam. Cùm ergo nõ ſit in cerebro,videamus an ſit in ambitu totius,vel in venis illis meſaraicis.Quòd potius ſit ima ginatio iſta & triſtitia præter rationem, ratione affectus hypochondriaci, per ſigna probatur propria & pathognomonica.Primò videmus affectum habere periodos.Sed poſſet quis dicere,illa etiam quæ ra tione venarum fit,ab ambitu quarum aſcendunt vapores vel humores melancholici, poteſt habere periodos : ideo ſignum iſtud ſit cõmune.Præterea patitur tremorẽ cordis, ſcitur autẽ quam cõmunicantiá habeat cor cum ventriculo,imò dolor in ore ven triculi appellat̃ morſus cordis,& cardiacus affectus: & neſciebãt antiqui diſtinguere an cordis, vel ventriculi eſſet affectus. Ego potius credo,quòd ratione ventriculi fiat, quoniá nobiliſs. iſte vir habet cor validiſsimę caliditatis & ſiccitatis,reſiſtẽs nocumentis.Ideo tremorẽ nõ patit̃ in corde ratione imbecillitatis,ſed ratione vẽtriculi : ergo propter vapores aſcendentes à meſaraicis venis fit.Mordicatio etiá apparet circa finẽ concoctionis,eamq; percipit talẽ,vt deficere videat̃,niſi cibum aſſumat : & hoc eſt ratione humoris acidi mordicantis , quæ mordicatio facit vt incidat in talem defectum, ex quo cibo ſumpto quieſcit . Præterea propter priuationẽ reliquorum ſignorum,quòd affectus iſte non ſit ratione ſanguinis aduſti in venis exiſtentis per ſe, quia non video

deo nigrediné in corpore, vt posſimus dicere à ſanguine aduſto in venis exiſtente cauſari, quia carnes lucidæ ſunt, & optimi coloris: & dicit Galen. v i. de tuen. valet. humoris dominiũ à corporis colore indicari, niſi in profundũ decubuerint humores. Si ergo in venis humorẽ illum haberet, nutriretur ab humore illo, & color carnis ſimilis eſſet humori illi. Cũ igitur non videam veſtigiũ melancholici humoris, quia illi qui talẽ habẽt in venis humorẽ, & nutriunt ab illo, efficiuntur admodum nigri: & ex alia parte cùm videam ſigna propria atteſtantia affectum hypochondriacũ, ideo non dubitaui, quòd paſsio hæc melancholica ſit ratione affectus hypochondriaci. Sed quoniã hanc ægritudinẽ nõ poſſumus curare, niſi videamus eius naturã, & quomodo eam cõſequantur accidentia alia, dico ego omnia ſymptomata dependere ab hoc affectu: & ſi remouebimus hunc affectum, remouebitur tremor, qui fit ratione vaporũ, qui eleuantur ab illo loco. Prӕterea arefactio totius pendet ab eadem cauſa, & natura huius ӕgritudinis hoc indicat: quia dicit Galenus, quando humores crudi in ventriculo generantur, hepar attrahit humores illos crudos à venis meſaraicis: & quia fortior fit attractio propter validam hepatis caliditatem, & humor tenuis facilè ebullit, ideo fit inflãmmatio, & eò maximè accidit, vbi hepar calidiſsimum ſit, & ventriculus frigidus. Et cùm nobiliſsimus iſte vir ſit tẽperaturæ calidiſsimæ, & habeat caliditatem in hepate cum frigiditate ventriculi, quæ licet naturalis non ſit, eſt tamen acquiſita frigiditas multa in ventriculo, tum quia delectatur calefactione ventriculi, tũ etiã quia dicit ſe habere deteriùs hyeme quàm in ӕſtate. Et licet dixerit Hipp. Vẽtres hyeme natura calidiſsimi ſunt, illud dixit per antiperiſtaſin, quia

frigiditas aëris occurſans vnit calorẽ interius, ideo validus eſt. In ſenibus autẽ frigiditas occurrens penetrat ad ventriculum, quia non fit in illis antiperiſtaſis, cùm ſint pauci caloris: ideo peius ſe habent in hyeme, ſicut animalia frigida: non iuuantur autem, niſi qui habent antiperiſtaſin à validiſsimo frigore. In ęſtate verò calor aëris corrigit frigiditatem, ideo melius ſe habent. Præterea abundat rugitibus, & flatibus, & pituita craſſa, hoc eſt ſignum frigiditatis: cumq́; eleuantur à ventriculo, facit circulum, & multùm refrigeratur. Stante ergo hepatis caliditate, & ventriculi frigiditate, tardatur cõcoctio, abundat cruditas, hepar calidum attrahit multum cibum crudum continuè. Et cùm in venis illis meſaraicis ſit redundantia talis humoris crudi, exhalatio fit deterior, quia obſtruuntur: & quia maior fit caliditas hepatis propter obſtructionem illam, cùm non poſsit tranſpirare, cõtingit quòd ex maxima caliditate hepatis naturali & aduentitia, & ex obſtructionibus, ſanguis multiplicatur craſſus & aduſtus ex nimia caliditate, & ille ſanguis redundat ad venas, & ad ambitum venarũ, redundat dico per accidens: nec principalis ęgritudo fit in venis, ſed per conſenſum à primo affectu, quia aduſtio tantùm fit in hepate ratione maximi caloris hepatis. Et hinc pendent omnes leges & prophetæ. Eſt ergo ſanguis aliquis aduſtus in ambitu totius, qui cùm non ſit ſimplex & verus, ſed mixtus pluribus crudis humoribus, & cùm actio fiat à calore moderato, ideo corpus non bene nutritur. Et licet plurimus ſit ſanguis in venis, non nutritur, quia non eſt gratus naturæ, ideo exareſcit. & licet ſumat cibũ, non facit pro vera nutritione. Et hęc eſt cauſa tertij ſymptomatis, propter cruditatem & putrefactionem humorum tenuium, qui tranſeunt

in aciditatẽ, ideo isti euomunt acida. Tum etiam ratione obstructionis causantis caliditatem maximam in hepate, non nutritur vt oportet, quia sanguis non est laudabilis: ventriculus enim non cõcoquit, propter frigiditatem: hepar verò propter caliditatẽ maximam non facit sanguinem idoneum, & adurit: ventriculus autem crudum dimittit humorẽ. Causa verò cur debilitatem ante cibum sentiat, est, quia cùm fiunt digestiones, membra redduntur auara: ideo venæ trahunt ab hepate, hepar à venis mesaraicis, mesaraicæ à ventriculo. facta vltima concoctione, cùm percipit ventriculus mordicationẽ, debilitatur, quia indiget multo nutrimento tum, propter humorem mordicantẽ: sumpto cibo obtunditur acrimonia humoris, & hepar inuenit quod attrahit, & venę, & tũc cessat symptoma. Hæc igitũ sunt symptomata, & causæ symptomatũ, quæ pendent ab affectu hypochondriaco, quem melancholiam hypochondriacam appellant. Cur autẽ habeat interualla per duos annos? hoc est, quia cùm non sit per essentiam in capite, sed ratione obstructionis, & humoris feruescentis in venis mesaraicis, ideo habet interualla: & si leuabitur obstructio ab euacuantibus, & à victu debito, liberabitur. Si verò multiplicabitur, hoc est vel ab aëre, vel à cibo, aut ab aliqua alia extrinseca causa, vel ab humore corporeo, augebitur morbus. Non fuit autem mirum si hoc anno multiplicatus sit, quia (vt dicit Hippocrates & Galen. tertio Epid.) cùm aër nebulosus est & humidus, spiritus existens in ambitu totius, & sanguis, ab aëre nubiloso crassescit, & non fiunt debitæ transpirationes, multiplicantur humores, fiunt malæ coctiones, calor naturalis obtunditur, fiunt obstructiones, & symptomata dicta causantur. Vnde ego crediderim, symptoma hoc etiam non

nisi per accidens contigisse, quia humor melancholicus non per se, sed per accidẽs multiplicatus est, propter feruorem hepatis adurentis, ob obstructionem quę facit inflammationem in venis, & sanguis seipso calidior factus est: affectus autẽ non est per se à melancholico humore, sed à phlegmatico frigido ebulliente circa illas partes. Vnde à medicis cura variat nõ parum: alij frigidam credunt esse affectionẽ, & ad calida recurrũt, & non parum nocent, quia hepar inflammant: alij ad frigida descendunt, & nocent, quia frigidus est ventriculus, hepar calidum: vnde fit, vt cùm vnũ sanetur, alteri noceant. Cùm igitur humor phlegmaticus frigidus sit causa huius affectus, & nõ humor calidus, frigiditate nõ indiget, sed indiget apertione obstructionis. Ideo Gal. 111. de loc. affect. contra Dioclem disputãs, cùm de inflammatione venarum mesaraicarũ loqueretur, dixit Dioclem non assignasse rationẽ, cur ex ascensu vaporum fiant tristes imaginationes, cùm tamen humor melancholicus non sit redundans: ac si videretur alienum, quòd fieret affectus melancholicus, & non ab humore melancholico. Ideo Galenus posuit tres differentias, & quòd alia sit melancholiæ species, cùm vapores eleuantur ab humore crasso frigido, quibus spiritus obtenebrescunt: & illæ tenebræ sunt causa quòd timeant, cùm spiritus non habeant claros, timentque ac si viderent tenebras, & essent in tenebris exterioribus, quia nati sumus vt viuamus luce ex spiritu animali, scilicet qui lucidus est. Qui ergo fuerint tenebrosi ex melancholia vera, patiũtur melancholiã: qui autem ex vaporibus ab humore pituitoso eleuatis, hypochondriacam passionem incurrũt, propter obstructionem venarum mesaraicarũ ab humore pituitoso. Cognita natura morbi, apparet quid pręsagien-

giendũ. Ego nullum aliud præſagium proponam, niſi quod à Galeno propoſitũ eſt, qui loquens ex Diocle dixit, quòd à quacunque cauſa proueniat hypochondriaca paſsio, prorogatur in pluribus, & nõ curatur, niſi diligẽtes ſimus, & in multis annis. Quantum ad curationem attinet, cùm hîc duo ſint humores multiplicati præter naturã in ambitu totius, tam ratione ventriculi, quàm ratione hepatis, vt ex vrina apparet, quæ coloratior eſt, quia feruor eſt in toto, & exceſſus maior quàm ſit opus, & obſtructio adeſt: ideo ad veram curationem, primò cacochymia, quæ eſt in toto, remouenda eſt: quia non curabitur obſtructio hepatis, & eius tẽperatura vnà cum temperatura ventriculi non redigetur in melius, ſi permittamus hos humores etiam quo ad præſeruationem. Imò ſi ſtabit cacochymia, ſuccedet ægritudo, & vel in humorem melancholicum incidet, vel in ęgritudinem deteriorẽ. Ideo primò eſt euacuandum corpus, & hæc prima eſt indicatio rectè operandi. Circa euacuationẽ modò bene conſtituti ſunt multi modi: & primò miſsio ſanguinis propoſita eſt, deindepharmacia. Vtrunq; conuenit, quia ſanguis malus multiplicatus nõ debet permitti, ſed euacuari, vt natura rectificato hepate faciat meliorem ſanguinem. Sed vbi hæc duo cõueniũt, debemus incipere à miſſione ſanguinis, antequàm medicamentum purgans exhibeamus: niſi fortè lenitiuũ exhibere vellemus, ad euacuandum id quod in ventriculo & in inteſtinis, & in vijs (vt iſti dicunt) ductuũ reperitur. Et accederem ad venam illam quæ à fonte euacuat, ad baſilicam ſcilicet, vt fieret euentatio & refrigeratio hepatis. Si etiam à vena media, vt propoſitũ eſt, fieret, non eſſet error: quia Hippocrates in 11. reg. acut. & Galenus dicunt: Si non inuenitur baſilica, mediam

tangas.Ideo nõ eſt diſputandum, an media vel baſilica ſit ſecanda.Si à media euacuabitis,quia habet ramum magnũ à baſilica,poterit tangi:ſola autẽ media ſolet ſecari cùm læſio eſt in cerebro,vt ab vtroq; euacueť. Facta ſanguinis miſsione, nõ omitterẽ euacuationem per pharmaciã. Sed quia concocta medicari atq; mouere,non cruda, debemus,maximè ſi obſtructio ſit in meſaraicis,debẽt aperiri,vt melior fiat attractio: ideo ſyrupi abſtergentes & aperientes cõueniunt.Tales autem ſyrupi ſumuntur ab indicationibus rectè operandi: & quia ſuppoſuimus in toto ſanguinem calidiorem humori crudo permixtum,ſtante ventriculi frigiditate, cùm prima concoctio non corrigatur à ſecunda,ideo ſi in ventriculo eſt cruditas,attrahitur talis, ideo humor craſſus eſt incidendus.Et quia hepar calidũ eſt,non vtemur calidis incidentibus : ideo vſus ſyrupi acetoſi conueniret. Et quia dicit Hippoc. III. reg.acut.cum Galeno, acetum cõuenire magis bilioſis,quàm melancholicis:& dicit ibi vnũ verbum, quòd acetum facit degenerare bilem in pituitã:an verum ſit, & fieri id poſsit,remitto alijs conſiderandum, quia Galenus locum illum tranſit ſicco pede. Quamuis igitur acetum non conueniret,quia abundat humor melancholicus,aſſociabitur cum ſyrupo de pomis,in quo eſt frigiditas & humiditas ad contemperandum feruorem ſanguinis,&humor ille aduſtus reducetur ad temperiẽ: ex acetoſo autem habebimus inciſionẽ, & cum melle roſato parabimus ad abſtergendum.Decocta acciperemus de bugloſſa,boragine,capillis Veneris.Pro euacuatione autem eligerem eradicatiua, vt confectionem hamech,in qua eſt agaricũ & colocynthis, quæ craſſos humores euacuant:eſt præterea ſena,polypodium,epithymum, quæ euacuant efficaciſsimè humo-

humorẽ melancholicũ, & maximã habent vim corroborandi, quia ingrediuntur in ea myrobalani omnes: & fortè magis dicenda eſt medicina ſecuritatis à Meſue, quàm diaphinicon. Et ſi vellemus aliud, ſyrupus roſatus ſolutiuus addi poterit ad confortandum cor, hepar, quia facit ſolutionem aliarum medicinarum meliorem. Circa euacuationẽ hactenus perſiſterem. Propoſitum eſt, an hæmorrhoides eſſent prouocandæ. Certè feruor ſanguinis circa venas meſaraicas exiſtens ita calefacit hepar, vt neceſſariũ ſit quòd multiplicetur humor melancholicus in venis. Eſſet optimum tempore veris prouocare ipſas: ſed poſtquã hominẽ dimittemus, ſibi ipſi redibit diſpoſitio. Si ergo haberet hæmorrhoidas quę veris temporibus fluerent, contemperarent hepar, & euacuarent melancholicum humorem. Sed in appoſitione ſanguiſugarum nihil ſpero, quia craſſum ſanguinem dimittunt, & attrahunt ſubtilem, cùm non ſit ibi foramen. Vtilitas autem, quam ſpero, non ex attractione ſanguinis, ſed quia aperiuntur per ſe ex tali applicatione. Et vidi ego mercatorem frumentarium, cui affecto liene à tumore maximo iuſſi vt prouocarentur, & duabus ſanguiſugis applicatis ita apertæ fuerunt, vt exirent viginti libræ ſanguinis, ita vt crederem bouẽ iugulatũ. Quia ergo videmus quòd ſpontè in multis ſanguis euacuat̃, apertis illis, non ex ſanguiſugis ſperarem vtilitatem, ſed ex apertione quæ ſequitur. Propoſita fuere balnea ex dulcibus aquis: & ego illa laudo, quia corpus humectãt, coctionem adiuuant, calorẽ hepatis contemperant, & corpus maximè corroborabunt. Ideo parare poterimus tinam in domo, & ibi permanebit vſque ad guttur, & poſt balneũ corpus inungetur cum oleo de roſetis. Balnea tamen non fient niſi factis prius euacuatio-

nibus, & apertis obstructionibus. Ad præseruandum, quia in præsenti modica est obstructio, licet sanguisugæ non prouocarent, paucum damnum facient, quia vnciæ duæ vel tres ad plus euacuarentur, vel aperirentur, quod esset valde vtile. Proposita autem fuere balnea Patauina & Calderiana. Patauina nullo modo conueniunt ratione suæ caliditaits: & si non timerem ventriculum, laudarem Calderiana, & credo quòd conuenirent, quia aperiunt obstructiones, & prouocant vrinam: & domino Fabio Contareno affecto olim melancholia, mirum in modum profuerunt. Nunc autem conqueritur de ventriculo frigidiori: sed scio curatũ fuisse à melancholica affectione, & nescio quomodo cõqueratur, cùm sit pinguis, & optimam habeat habitudinem. Et hæc dicta sint circa balnea. Pro cõfortatione, & conseruatione sanitatis, & ad cõtemperandum hepar & ventriculum, & ad apertionem venarum mesaraicarum, laudarem pro re familiari continuè vtenda, vt tempore totius anni vteretur zuccharo rosato cum puluere rhabarbari, quia ex hac semper educeretur aliquid aggregatum in mesaraicis. In æstate verò, prætermisso zuccharo rosato, cassię drachmas quinque vel sex, cum semidrachma rhabarbari eligerem: pręter illos dies æstiuos cum zuccharo rosato miscerem confectionẽ dianthos, & species diamusci dulcis, & diacinnamomum. Præterea circa cibum & potum & circa reliqua rectè se habeat. Et circa potum, credo quòd tota vis consistat in electione boni vini, quia vinum continuũ est: & ideo vinum bene maturũ, & albũ, & ceresiolum esset eligendũ. Cõuenientius autẽ pro stomacho esset quod minus album est, quia vina alba in hac ciuitate Venetiarũ habẽt quandam crassitiem. Et ita ego isto itinere procederem.

Con-

Consult. LXXIII. *Ad ramicem intestinalem.*

T locus & modus tumoris, & materia exiens, quæ proculdubio ex intestinis est, manifestissimè indicant esse ramicem intestinalem, non ex apertione, sed ex ruptura peritonęi. Propterea cura perfecta non est tentanda, quam omnino fieri non posse arbitramur, præcipuè cùm tandiu perseuerauerit. Sed quæ cura adhiberi potest, ne in deterius decidat, & vt consueta negotia transigat, talem esse iudicauerim. Primò, vt perpetuò se abdicet ab aëre frigidiore circa partes illas affectas, & à frigore pedum, quin etiam totius corporis, quantum fieri potest: euitetque etiam niues & pluuias, quæ vel caput & alias corporis partes humectent & refrigerent. Caueat à quocunque valido motu, ab equitatione equorum tolutim vel incommodè ambulantium, & à sella duriore ac aspera, & à stapedibus longius productis, & non equitet post cibum aut potum, illud enim pessimum est. Caueat à coitu præcipuè intenso, à retentione anhelitus, à nimia compressione ventris, à clamore, à vociferatione, ab occasione tussis, & sternutationis magnæ. Effugiat compotationes & comessationes, sitque parci victus: bis tantùm in die comedat & bibat, in prandio scilicet & cœna. Cibaria sint simplicia, vnius generis, minimè flatuosa, sed boni nutrimenti. Pessima sunt omnia lacticinia, pisces, legumina, olera, allia, cæpe, & huiusmodi: pasticæ, res frixæ in sartagine, castaneę, & tandem omnia quę flatuosa sunt, ac vina dulcia ac crassa, & noua turbida, quale mustũ est. Caueat à fructib. præcipuè vuis & pomis cuiuscũq; generis. Habeat quotidie beneficiũ alui, neq; hoc dimittat, quantũ fieri potest: quod si quan-

doque deficiat, suppleat vel cum clysteri communi, vel cum pilula aloës simplicis ad pondus ℈ j. sumpta per horam ante cœnã: vel cum terebinthina, ad pondus ʒ j. sumpta tribus horis antè prandiũ. Vtatur sæpe pilulis de hiera simplici, sicut ter vel quater in mense, sitq; pondus ʒ j. hora vna ante cœnam. Descriptio autem pilularum talis sit:

℞. Cinnamomi
Croci
Cubebarum
Masticis
Asari
Spicæ ana ℈ ij.
Aloës optimæ ℥ j s.

Pulverizentur per se, &c. Quantum verò ad extrinseca localia attinet, primò tumorem rupturæ liniat blandè singulis diebus, siccando cum oleo anethino. Postea vbi ex recta ratione victus, purgationibus & linimento retrocesserit intestinum ad interiores partes, quemadmodum consueuit, tunc apponat ceratum, firmissimè adhęrẽs loco, quod cõficitur vulgò apud aromatarios, & appellatur ceratum de pelle arietina. Deinde supponat ligaturam ab optimo artifice ita compositam, vt & firmissimè adstringat, & sustineat, & minimũ aut nullum excitet dolorem, sitq; mollissima & lenissima tactu, quantum fieri potest, quam die ac nocte affixam loco tenebit: singulis autem quibusque xv. diebus, aut saltẽ tribus septimanis ceratum innouabit. Hæc sunt, quæ ad possibibilem curam pręcipuè mihi præstare videntur.

De

Consult. LXXIIII. De hernia.

Rimò abſtinebit ab omnibus rebus ventoſis, ſicut à lacte, à fructibus, ab omnibus leguminibus,ab allijs,cæpis, & tandem ab omnibus radicib. Cauebit etiam ab omnibus generantib. humorẽ craſſum, ſicut ſunt res fricte in ſartagine,piſces,panis azymus,caro porcina,caſeus,vina craſſa & dulcia,præcipuè nigra. Cauebit ab omni valido motu, ſicut ſaltu, vel repentè aſcendere ſcalas,vel currere. Equitatio illi eſt cõtraria admodũ,præcipuè in equo ſaltãte aut citò ambulante, & cum ſella dura inæquali, & cum ſtapedibus longis,& hoc præcipuè poſt cibum. Cauebit ab omni clamore magno,à cantu alto,à retentione anhelitus,à fiſtularum ſono,& præcipuè earum quæ vulgò Corneta dicũtur. Cum hac victus ratione ſumet ter ſaltem in menſe reſinam pinguem puriſsimam aut abietis,aut laricis,præſtat tamen laricina,& ſumat ſemunciam ſingulis vicibus cum drachma ſpecierum hieræ ſimplicis,faciendo bolum cum zuccharo : ſumet autem tribus horis ante prandium. Caueat à potu aquæ, & præcipuè ſi admiſceatur vino. Cauebit quantum poterit ab omni genere acetariorũ,& herbarum crudarum. Præterea apponet loco rupto vel rumpendo ceratũ de pelle arietina, vel ceratũ quod vulgò dicitur pro crepatis, & ita apponet, vt ſuprà aptet ligatura cõſueta:vel loco cerati illam apponet habentem figurã hemiſphærij, ita vt planum hæmiſphærij ſit extrinſecus, conuexum intrinſecus ſupra rupturam:ſitq; illa conuexitas ſenſim rotunda,neq; multùm protuberans, ne nimia compreſsione infigatur dolor,firmeturque, ſupraligetur cum ligatura conſueta.

Consult. LXXV. *De imbecillitate uentriculi, cum fluxu mensium alborum, pro matrona Veronensi.*

T matrona ista nobilissima preseruetur, primò attendendum est rectę victus rationi. Atque in primis cauere oportet à cibis pastilibus, à lacticinijs, & piscibus, placentis, à carnibus suillis, ab auibus quæ in aquis degunt, vt anseribus & anatibus, ab oleribus crudis, & fructibus, præter ficus bene maturas: ab omnibus rebus frictis in sartagine, à leguminibus, à carnibus antiquis, sicuti bouinis. Vinũ nec nimis potens, nec nimis pauciferum, sed mediocre, limpidum, & clarum, & præcipuè non sit acerbum: non bibat inter cœnam & prandium, præcipuè post cœnam. Quantum attinet ad medicinalia, cõsuescet sumere singula septimana semel tres scrupulos hieræ simplicis in formam pilularum redactos, vna hora ante cœnam. Descriptio hieræ erit ista:

℞. Aloës optimæ ʒ vj.
Cinnamomi
Masticbes
Spicæ
Croci
Asari
Cubebarum ana ℈ j.

Puluerizentur omnia per se, deinde misceant̃, postea fiant pilulæ: singulæ sint vnius scrupuli. Præterea illinet renes vniuersos infrascribendo linimento:

℞. Consolidæ maioris
Rosarum rubearum
Radicum rubi
Nucum cupressi
Rasæ tabularum ana ℥ ij.

Bul-

Bulliant omnia ſimul in aqua communi,ad conſumptionem duarum partium.Deinde

℞. Olei roſacei completi
De cotoneis
De myrtis ana ℥ j.

Bulliãt omnia ſimul ad conſumptioné aquæ.Deinde

℞. Sandarachæ
Maſtiches
Thuris ana ʒ ij.

Conterantur minutiſsimè,& ponantur in prædictis oleis,& cõmiſceantur:deinde fiat linimentum,addita modica cera. Hoc linimento illinet vniuerſos renes vſq; ad ſedem,prætermiſſa ſpina dorſi: & temporibus calidis illinet eo frigido: hyeme verò modicè calfiet,quoad tepefiat.Prȩterea laudo vt alterno mane vna hora ante prandium ſumat pilulam factam ex maſtiche in puluerem redacta, quæ optima ſit,& electa.Hæ autem pilulæ formentur cum melle roſaceo: pondus ſingularum pilularũ erit ſcrupulus.Hoc modo ſi perſeuerauerit in hac victus ratione, & his remedijs vſa fuerit, non vereor quin S. D. non ſit intentam ſanitatem conſecutura, ad laudem Dei omnipotentis.

Conſult. LXXVI. *De affectu hypochondriaco,pro Comite de Montfort Germano.*

LAborare Illuſtriſsimum Comitem eo affectu non dubitamus, quem antiqui medici flatum hypochondriacum, recentiores myrachialé appellarunt:ita enim eſſe,& mœſtitiaprȩter cauſam,perpetuiq; ferè circa hypochondria rugitus facilè oſtendunt. Cùm verò huiuſmodi affectus à contraria intemperie duorum membrorũ dependeat,ventriculo inquã frigidiore,

& hepate calidiore, habemus in Illustrissimo Comite vtriusq; intemperaturę manifestissima signa: nam & tardè admodum concoquit, plurimaq; redundat pituita, & quod ad ventriculum attinet, iuuatur à calidis, nocumentoque afficitur à frigidis. Renes verò calidiores, arenarum rubearum frequens & copiosa eiectio ostendit, vrina lutei coloris, subtilis, pellucida: pustulæq; quandoque erumpentes, mordaces, vlceraq; emanantia, caliditatẽ insignẽ hepatis arguũt. Aegritudo igitͤ Illustrissimi D. est intẽperies ventriculi frigidior, & hepatis calidior, à quibus proximè generantur symptomata cruditatis, flatuum, mœstitiæ, ob vapores feruefactos & adustos, à venis mesaraicis ascendentes ob materiæ inflammationem in illis partibus collectæ. Hinc oritur curationis difficultas, & morbi longitudo: cùm enim ventriculus calidioribus ad curationem indigeat, hepar verò frigidioribus, nõ potest medicus alterum sine alterius insigni noxa curare: vnde etiã morbi longitudo cõsequitur, præcipuè quoniã duo illa membra vniuerso corpori nutriendo inseruiũt, quæ cùm ægrotent, necessarium est nutrimentũ quoq; generari neq; aptũ, neq; vtile corpori. Tot igitur sunt causæ, & longitudinis, & malitię morbi, quibus postea si accesserit mala viuendi ratio, & medicorũ importuna & malè intellecta curatio, tunc nihil deerit ad perniciem Illustrissimi Comitis perficiendam. Primò igitur pro scopo curandi illud est proponendũ, ne aliquis medicus audeat totis viribus, vel magno aliquo impetu ad morbum tollendum proficisci, siue purgando, siue alterando, vel corroborando processerit. Cùm enim purgationes fiant per attractionem humorum à tota corporis circunferentia per hepar ad ventriculum, venenosa virtute epharmaci violenter attrahente,

hente, necessarium est vt ab huiusmodi purgatione tam ventriculus quàm hepar mirum in modum debilitentur, exiccentur, proprioq; ac naturali calore destituantur, ac consequenter ad omnem perniciem præparētur. De alteratione verò & corroboratione quid dicere oportet? Quomodo enim vel ventriculum, quantum oportet, calefaciet medicus, vel refrigerabit hepar, sine alterius maximo detrimento? Ergo primùm prouidere debemus, vt placidè moderatéque omnia pertractentur, & siue purgatione, siue alteratione indigeat (vtroque enim indigebit) tam hæc quàm illa cautissimè fiat: quodque vno impetu confertim fieri non potest, longo tempore paulatim efficiatur. atque hæc videtur esse tota ratio curationis in Illustrissimo Comite, à qua si tantillum discesserit, præterquàm quòd frustra laborabit, maximis etiam periculis se exponet. Exordiendo igitur curationem magis particularem, dicimus Illustrissimam D. S. potissimam spem in rectissima victus ratione constituere debere: ac primò omni diligentia procurare debet, vt ab omnibus animi molestijs prorsus liberet, fugiat præcipuè aulica negotia, in quibus nunquam ab ambitione, ab æmulatione, ab ira, à suspicione & odio poterit separari: hæc enim omnia ita aulæ & regijs domibus sunt annexa, vt nullo vnquã tempore, neque segregari potuerint, neque poterunt.
Quandiu igitur in negotijs aulicis implicabitur, tandiu morborum suorum causam præcipuam fouebit. Ergo si sanitatem procurat, ad animi quietem, & ad tranquillitatem confugiat, proprijsque fortunis amplis & honestis contentus sit, eligatq; habitationem optimi aëris, & iucundam: opportunisque & cõmodis venationibus corpus exerceat, atque in alijs honestis voluptatibus occupetur, cum iucũdis amicis

versando, ludẽdo, & cõfabulando, de nullaq; alia re minus, quàm de sua ægritudine sit solicitus, tantùm se custodiat, & muniat, in reliquis morbum contemnat. Cauebit tam à frigore intenso, quàm à calore: vnde & ventos omnes euitabit, niuesq; horridas, & pluuias: sed aëri tranquillo se semper exponat: & si quandoq; aliquo vrgẽte negotio cogetur in aërẽ intẽperatũ accedere, muniat se opportunè his, quę illi tẽperaturę aduersari possunt. A Venere non omnino vellẽ vt abstineret, imò (quemadmodũ ego opinor) moderata Venus illi non mediocriter cõferet, si modò cõmodè, & suis temporibus illa vtatur. Tempus opportunũ tam Veneris, quàm exercitij est, cùm ventriculis sit à cibo vacuus: facta enim prima cõcoctione, tam ad Venerẽ, quàm ad exercitiũ accedere oportet. Procuret præ cæteris omnibus, vt quotidie habeat alui beneficium: & ad hunc vsum summopere laudo illud etiam quod prius admonui, vt habeat familiarem terebinthinã Cypriam, quam deglutiat ad quantitatẽ nucis paruę, tribus horis ante prandiũ, semel aut bis aut ter in singulis septimanis, prout expedire videbiť. Nam præterquàm quòd aluum mollem efficit, ventriculũ etiam purgat, obstructiones aperit, vrinam prouocat, calefacit ventriculũ, neq; propterea hepar lædit, imò & illi mirum in modum confert, aperiendo, abstergendo, & mundificando. Quantum verò ad cibum & potũ attinet, primò euitabit tanquam pestem multitudinem cibariorũ, sed vnico tantùm cibo contentus erit, neque illo copioso, sed semper citra satietatẽ à mensa recedet. Erunt cibi laudabiles, à quibus nunquã discedet, caro pullorum, hœdorũ, vitulorũ lactentiũ, phasianorũ, perdicum, & auium campestrium pinguiũ, prẹter coturnices, quas vulgò qualias vocant: vtetur ouis sorbilibus,

bus,

bus,& recentibus. Abstinebit ab omnibus carnibus antiquis,ab auibus palustribus,à carne porcina, à piscibus,à leguminib.ab oleribus, à fructib.à caseo,& ab omnib. lacticinijs, ab vsu aromatũ, à rebus frictis in sartagine. Vinũ eliget albũ,clarũ,pellucidũ,bene maturũ,mediocriter potẽs(vina enim potẽtia sunt illi maximè infesta)quod etiã vinũ moderatè bibet,in prãdio tantũ & cœna: & omnino cõpotationes effugiet.Hęc est victus ratio à S.D.diligentissimè seruãda,in qua ferè tota curatiõis spes statuẽda est.Quãtũ verò ad medicamẽta, in illis ero admodũ parcus:laudarem tamẽ vt bis singulis annis moderatè se purgaret,vere inquã & autũno.Esset purgatio huiusmodi:

℞. Specierum hieræ simpl. ʒ ij.
Floris cassiæ ʒ x.

Cum saccharo fiat bolus,sumendus hora ante prandium. Deinde

℞. Syrupi de cichorea Nicoli sine rhabarbaro
Mellis rosati ana ℥ j.
Aquæ absinthij ℥ iiij.

Misce pro vno,& sic pro septem. Deinde

℞. Rhabarbari electi ʒ ij.
Spicæ gr. x.

Irrorentur vino albo aromatico, deinde infundantur in aqua endiuiæ per horas decem. Postea

℞. Syrupi rosati solutiui ℥ iiij.

Misce, & fiat potio,danda in aurora cum custodia. Hic est modus purgationis,quem tam vere quàm autumno poterit obseruare. In spatijs verò intermedijs, si quandoq; terebinthinæ vsus non sufficiet ad vẽtriculũ idoneè expurgãdũ,poterit quandoq; mandere scrupulos duos rhabarbari electi, & deglutire tribus horis ante prandiũ.Vtetur etiã frequẽtissimè ante prãdiũ & cœnã saccharo rosaceo ad vncię quã-

ritatem: est enim & ventriculo, & hepati, & renibus quammaximè vtile. In extrinsecis autem linimentis parum admodum confido, ideo illa omnia consultò prætermitto. Neque hîc electuariorũ & confectionum multitudinem congero, noui enim quantũ turba ac multitudo remediorũ confertim congesta diuturnis morbis nocere solet. Et hæc si rectè obseruauerit, spero Illustrisimã S. D. bene habituram, cum Dei optimi auxilio, cuis nomẽ semper sit benedictũ.

Consult. LXXVII. *De urinæ difficultate cum pruritu, & de dolore dorsi ac renum, & de grauitate in inguine, & de lue Gallica.*

Vpposita historia fideliter recitata, considerãda sunt præcipuè symptomata, eò, quia vt hæc tollamus, à nobis consilium petitur. Symptomata autem sunt hæc. Primò quidẽ conqueritur de difficultate vrinæ cum quodam pruritu: hic enim Magnificus vir cùm vult vrinam emittere, id liberè prius efficere non potest, imò dolore afficitur circa partes illas, & quodam (vt diximus) pruritu, ita quòd nõ potest liberè mingere, donec prius exierit materia quædã crassa, qua egressa facilis postea est exitus vrinæ. Deinde conqueritur de dolore circa renes & dorsum. Præterea est aliud symptoma: nam videmus eius vrinam colore glaucam admodũ, & est talis color tendens & propinquans albedini, & appellatur rufus à Galeno, secundo de temperaturis. Talis igitur est color vrinę. Secundò, quo ad luciditatem, hæc vrina subobscura apparet: præterea quo ad substantiã ipsam est subtilis: quo autem ad cõtenta, hæc habet hypostasim, siue potius sedimentum crassum, viscosum: in superficie etiam vrinæ plurima adest spuma. Hæc sympto-

mata in vrina, propter illud sunt considerandа, eò quia talis vir circa partes illas dicit se dolorem sentire cum pruritu, & de illis conqueritur membris, ex quibus exit vrina. Conquestus est etiã de alio, quòd in principio vrina esset fœtida, ita quòd secundùm quod nobis retulit excellẽtissimus medicus, qui curam huius Venetijs habuit, medici illi arguebant putredinem vlcerosam in vesica esse: hoc nos non vidimus, sed ipse sic retulit. Sunt postea alia subsequẽtia symptomata ad hæc, ex quibus illud vnum est, quòd percipit pondus in inguine. ac etiam narrat, quòd si incõmodè pedem in terra figat, aut pedi insistat, sentit dolorẽ in illis partibus, scilicet in partibus ipsius vesicæ. Habuit & alia annexa symptomata, scilicet morbum Gallicũ: vnde fuit perunctus vnctione illa maledicta argenti viui, propter quam dentes ad vnũ ex ore decidère, licet visum sit, ipsum ab eo sanatum tunc temporis morbo. His visis symptomatibus, ac fideliter enarratis, singulorum causas inuenire operæpretium duximus, quò rectè curare, & tollere hęc symptomata valeamus: quoniam ab hisce causis, ex quibus sunt symptomata, curatiuæ sumuntur indicationes. Consideremus ergo singulorum symptomatum causas. Primò quo ad difficultatem vrinę, quam patitur, dicimus non esse in his immorandum, scilicet in inuestiganda huius symptomatis causa, enumerando causas omnes quæ tale symptoma causare potuerunt, cùm aut imbecillitas membri sit, aut materia, aut ambo, quæ materia collum vesicæ obstruxerit, aut aliquod tuberculum: huius causa per se patet. Prętermissis itaq; omnibus, dicemus causam suppressionis vrinæ esse materiã crassam adhærentẽ collo vesicæ, & obstruentẽ meatum illum: obstruendo enim supprimitur vrina, cuius signũ euidentissimũ

est hoc, eò quia cùm prius laboret vt mingat, hac emissa materia cessat labor & dolor, & postea liberè mingit. Subsequitur postea ad vrinā emissam, & materiam crassam, illud symptoma, pruritus in collo vesicæ, propterea, quia (vt bene dictū est à suo Doctore) hic Magnificus vir calidæ fuit temperaturę, nunc autem cùm sit in ætate senili, in qua dominatur frigiditas, pituita fuit reddita salsa & nitrosa, tum propter adustionē, cùm fuerit calor diminutus, tum propter putredinē humorū in senibus, ex quibus fit salsa pituita. Vnde hæc materia salsa cùm per collum vesicæ, quæ est maximè sensibilis, permeet cum vrina, causatur ille pruritus ea in parte, id est, in collo vesicæ, in qua facilè figitur materia, cùm ibi sint multæ cauitates, quemadmodū ex anatome potest cognosci facilè. Et sic habetis iam causas horū prædictorū symptomatū duorū, quare scilicet difficulter in principio mingat, ac etiā propter quid in ea parte patiatr̄ pruritū, propter materiā salsam in colli vesicæ cauitatibus adhærentē. Cùm autem symptomata hæc tales habere causas, scilicet pituitā salsam declarauerimus, reliquū est vt videamus, à quibúsnam membris mandantibus vesica talem recipiat materiā pituitosam, & cur sic magis ipsa, quàm alia membra fluxionem recipiat, ac etiā per quas vias demandetur: hæc enim suprà sunt declarata: quia iam declaratum est, quę sit materia fluens, quę est pituita salsa, crassa, ducta ad putredinem propter aliquam causam, sapore salsa, fœtida. fœtidam diximus, quia prius perceptus est fœtor, licet nunc non adsit, cùm tamen fuerit quandoque magnus, vt retulit Nobilissimus vir. Et ita crassa viscidaq; fuit hęc materia, vt in longum spatium cōtinuè traheretur, absq; hoc scilicet quòd diuideretur. Talis ergo fuit materia. Cur autem vesica

ſica potius recipiat ſuperfluitates quàm cætera mẽbra, nunc videamus: quia ſolet etiam talis materia ad pectus, aut ad pulmones, ad pedes, ad articulos, iuncturas, labi. Sed quid fuit in cauſa, quòd in hoc Nobiliſsimo viro materia hæc ad veſicã defluxerit, non ad alium locum? In corporibus humanis aliquãdo aliqua pars alijs reddit imbecillior, & illud non modò contingit, vt ſcilicet pars aliqua reliquis ſit imbecillior propter aliquod accidens, ſed à natiuitate etiam. Vnde à natiuitate aliqui habent pectus adeò imbecillum, vt illuc ſemper defluat materia. Aliqui verò habent muſculos debiles, alij iuncturas, in quibus articularis morbus non abeſt: alij veſicam, ſicut habuit hic Magnificus vir: & ſic non modò ſecundum accidẽs aliqua pars alia eſt imbecillior, ſed, vt diximus, etiam à natiuitate. Quòd fuerit per accidens aliquod veſica facta imbecillior, omnibus manifeſtum eſt: ſiquidẽ hic Nobiliſsimus vir plurimùm equitauit, itineraque habuit, perpeſſusque eſt maximè, ex quibus agitata fuit veſica propter illos motus non parũ: vnde eſt eius virtus reſoluta. Præterea huius etiam in cauſa fuit multus coitus, cui toto tempore ferè fuit deditus: ex quo fuit euacuata humiditas radicalis, exiccata ſunt membra, & pręcipuè quę ſicca ſunt, vt eſt veſica. Hac autẽ reddita imbecilli, tranſmittũt fortiora membra excrementa ad illam, quia fortius ſemper demandat ad debilius quod nocet. Et ſic quicquid fuerit in cauſa imbecillitatis virtutis veſicæ, aut victus ratio, aut id fuerit à natiuitate, ſatis ſit ſcire hoc quòd propter eius imbecillitatem ſit. Veſica materias defluẽtes recipit, quoniã, vt diximus, membrũ fortius, vt 11. de potentijs naturalibus, & prima primi, doctrina ſexta, cap. 11. dixit Auic. expellit ſuperfluitates ad debilius, & minus

nobile. Quòd autem ſit reddita imbecillis veſica, patet, quia eſt eius diminuta actio, quod indicatur ex frigiditate eius. Hactenus ergo habemus quęnam ſit materia, & qualis, & quæ fluit: & quod ſit membrum recipiēs propter imbecillitatem eius, aut ſit imbecillitas à natiuitate, aut propter rationem victus malā, aut propter quid aliud quod inciderit, nihil refert, quia non impedit curationem. His viſis, modò per quas vias defluat materia talis ad veſicam, exploremus. Viæ propinquæ, per quas defluat talis materia ad locum, ſunt vaſa vrinaria: per ſola hæc deuenit ad veſicam, & non per alia membra, niſi per reſudationem dixerimus. Huius ſignum eſt, quia ibi recipitur dolor in membris, quibus adhærent vaſa hæc vrinaria, ſcilicet in veſica & renibus, vt ſuprà diximus. Si enim materia defluxa eſt ad veſicam & defluit, certè iter erit per vaſa deferentia talem materiam, & contingentia ad veſicam: ſed talia ſunt vaſa vrinaria, ſcilicet pori dicti vritides, qui contangunt veſicā & renes, vnde talia incipiunt vaſa: qui quidem renes recipiunt per venas illas materiam vrinalem ab hepate. Ergo per renes neceſſarium eſt quòd materia tranſeat per vaſa vrinaria ad veſicam: per renes inquam, quia eſt membrum ſuperius. Nunquid autem renes ſint & ipſi membra mandantia, inquirendū eſt. Dico quòd nullum contingit vitiū renibus, propter quod talem mandent materiā: bene tamē crediderim ex attractione materię factos eſſe imbecilliores, ita qꝫ malim ego dicere, renes recipere pręcipuè à toto corpore, vt poſtea deueniat materia ad veſicā: & ſic ſint duo membra recipientia, tamen ad veſicam vltimò terminatur materia. Modò videndum eſt, quęnā ſint mandātia. Pro quo obſeruandum, pituitam, quam dicimus eſſe materiam defluentem, partim in ventri-

culo,

culo, partim in hepate generari, licet differat pitui-ta quæ eſt in hepate, ab illa quę eſt in vẽtriculo: quia illa in hepate eſt mixta ſanguini, hæc autem non, vt 11. de facult. natur. Eſt quaſi purè æquiuoca pituita quæ eſt in vẽtriculo, ſicut illa eſt quę fluit è naribus, impropriè tamen dicitur pituita: ſed vera pituita eſt quæ generatur in hepate cum ſanguine, & contradi ſtinguitur ſanguini ac alijs humoribus. Nunquid ergo ſit membrum principale mandans hepar? Notandum, quòd corpus huius Nobiliſsimi viri fuit calidiſsimum, quod patet ex multis ſignis, & talibus, vt & mutata temperatura denũciet ſtatum pręteritum: vt venæ latæ, quæ ſunt indicium, vt dicit Hippocrates, hepatis calidi: ſemper enim manent, etſi mutata ſit temperatura. Præterea habitus corporis, habet enim multos pilos, habet corpus ſubnigrum, virtus vitalis adhuc fortis: quæ omnia ſunt calidioris temperaturæ ſigna, vt & eius calciamenta adurerentur: illud autem erat propter motũ, ex quo vapores multiplicabantur, ac penetrabant per cutim ad calciamenta. Fuit igitur calidioris temperaturę. Sed aliud eſt fuiſſe, aliud eſt eſſe: modò enim cùm deuenerit ad ſexageſimum annum, non adeſt amplius caliditas illa, ſed deuenit ad frigiditatem: cuius indicia ſunt ipſius excrementa, vt vrina: videmus enim vrinam admodum glauci coloris tendentis ad albedinẽ, qui quidem color atteſtatur frigiditatem. Si conſideretis etiam vrinã quo ad luciditatẽ, hæc eſt ſubobſcura: obſcuritas autem indicat frigiditatem. Deinde ſi attendamus ſpumæ quæ eſt adhærẽs, hoc ſignum eſt calorem eſſe diminutũ, quod non potuit materiam illam diſſoluere. Præterea ſedimentum eſt craſſum, quod denotat pituitam craſsiſsimã, & ſic frigiditatem membrorum: ſi enim pituita, quæ eſt naturalis,

frigida humida existit, & sentitur, quantò magis si hæc erit crassissima, erit frigida? cùm crassities non proueniat nisi à maxima frigiditate. Et sic cócludendum, vrinã prouenire à membris frigidis, & indicare membra frigida. Et non tantũ ex ijs indicatur, sed etiam ex vno alio, scilicet ex multitudine vrinę, quę attestatur frigiditaté: cùm enim sit multa materia, signum est, quòd non potest digeri à calore, & ideo euacuatur per vias has, quemadmodũ & per halitum, & per sudoré: nec huiusmodi posset euacuari, si calor dominaret. Et ideo iam patet dominari frigiditaté, maximè cùm sit senex, in qua ætate semper calor diminuitur. Præterea vsus est labore superfluo, qui maximè facit ad exiccationé humoris radicalis. Fuit & coitus, fuit & pestis illa, scilicet applicatio argéti viui, quando laborabat morbo Gallico, quod quidem est frigidissimum, prout considerauere optimè Arabes: dico Arabes, nam Galenus non cognouit. Et notandum quòd Rasis dixit argentum viuum non tantùm non esse frigidissimũ, sed calidissimũ dixit esse in quarto. Sed crediderim quòd Rasis intellexerit de argento sublimato: id enim calidissimum esse in quarto, verum est. At argentum viuum, de quo diximus, est frigidissimũ, ita quòd & Auic. dicat hoc inducere paralyses, stupores &c. & penetrat ad medullas ossium, ita vt calorem extinguat naturalé, & est vt venenum. Videtis ergo causas extinctionis caloris: primò est ætas senilis, mala victus ratio in sex rebus non naturalibus, in quibus omnibus iste peccauit: præterea vnctio illa. Quantum etiam ad id adiuuet infectio Gallica nõ dixerim, quia vos scitis quãtum adurat, exiccet, quæ omnia faciũt ad exiccationé caloris, & humidi radicalis, & consequéter abbreuiatur vita. Cùm tot ergo causæ cócurrant, non tantùm

tùm erit dicere pituitã generari in hepate,& multiplicari,ſed & in vẽtriculo,in capite,ex quo fiunt catarrhi, qui ſunt propria paſsio ſenũ:& hic etiã laborat catarrho.Et cùm(vt dixit ſuus Excellentiſs.Doctor)poſsit catarrhus fluere ad alias partes etiã ſubiectas,tamẽ quia in hoc viro veſica eſt pars imbecilliſsima omnium, ad eam fluit:nam inuenit vias,vaſa, quæ diximus, per quæ deferatur materia ad veſicã. Et ſic iudiciũ meũ eſt, quòd recipiẽtia membra ſint duo,& renes,& veſica,quæ tandẽ recipit materiam. Mandantia autem primò ſunt hepar, quod generat nunc pituitam,cùm ſit lapſum à ſua temperatura calida ad frigidũ,& ratione ætatis,& aliarũ ſupradictarum cauſarum. Extat & ventriculus multã generans pituitam:& hic eſt paſſus etiam dolorẽ colicum, patitur & catarrhum.Et ſic caput etiam mandat, & omnia conſpirant ad confluxum: & ſic non eſt mirum ſi confluat materia multa ad locum:& hic adeò fuit catarrhoſus, vt cùm ſpueret ſiue in templo, ſiue alibi, multi qui eum nouerant,facilè ex viſo ſputo iudicarent hunc Nobiliſsimum virum ibi fuiſſe: & adeò quandoque expuebat,vt multum admirarentur medici, & nunc etiam, licet à frigidis & humidis cibis & pituitam generantibus ſe continuò abſtineat, tamen continuè multiplicatur talis materia. Colligendo ergo fragmẽta,ne pereant.Iam habemus quę ſint membra recipiẽtia,quæ ſint viæ, & vaſa,per quæ materia defluat ad veſicam:quæ quidẽ viæ ſunt latæ, & paratæ ad deductionem materię,propter duas rationes: primò propter caliditatem hepatis,quòd dilatat, & ſic fiunt apertæ viæ: ſecundò propter ea quæ ad talem viam dilatandam iuuerunt, vt fuit coitus inordinatus multus,equitatio,&huiuſmodi,quę trahunt materias ad renes & ad veſicam. Habemus &

quæ ſit materia, quæ ſint membra hanc generantia. De cauſa ſalſedinis materiæ dictũ eſt, illud eſſe propter putrefactionẽ pituitæ, cùm ſit iam ſenex: ex putredine enim quæ ſequuta eſt ad diminutũ calorem naturalẽ, facta eſt pituita ſalſa, nitroſa, quæ ſalſedine ſua proritat partes illas. Ex ijs ſubſequitur: percipit nocumẽtum in partibus inguinis, & cùm terræ figit pedem, & cùm mouetur inordinatè. Et circa hoc notandum quid dicant moderni: inquiunt enim, huiuſmodi ſignis apparẽtibus indicari lapidem eſſe in veſica, qui lapis ibi cõquaſſatur. Cùm poſtea audiũt, quòd virga erigitur, huius cauſam aſsignant, eſſe ſcilicet vapores in poros illos erumpentes. Excitatur & pruritus quidam ex materia ſalſa, qui eſt cum quadam delectatione, eò, quia licet ſit ſalſus, tamen eſt cum aliquali dulcedine. Hęc ſunt ſigna calculi poſita à modernis, ita quòd ijs poſitis ponat̃ & calculum ineſſe. Verùm huiuſmodi ſigna poſſunt etiam inexiſtere ex materia craſſa flatuoſa: quare non concludunt de neceſſario, quòd ſit calculus in veſica. Et ſemper aduerti vnum in tot colloquijs, vbi fuerunt excellentiſsimi viri chirurgi, quòd ſcilicet nullum ſignum calculi ex his habeat: at ſemper volebant ad hoc videndum an ſit calculus, vt immitteretur ſyringa: ſic & nos debemus etiam facere. Sed hîc crediderim in cauſa eſſe materiam, quam diximus craſſam, viſcidam, cum aliquali ſalſedine. Et ſic habemus ſymptomata, & cauſas eorum. De prognoſtico autem quid dicam? Id videlicet quod Hippocrates in Aphoriſ. & declarat Galenus: Nephritici ſenes non curantur. Habemus prognoſticum hoc, quòd non curabitur curatione perfecta, quæ totũ auferat morbum: ſed bene erit prohibere, ne tanta materia generetur: cauſam enim generationis pituitæ poterimus dimi-

diminuere,ſed nõ omnino tollere,ex ætatis diſpoſitione,in qua nunc eſt: prohibebitur autem recta victus ratione. Et ſic oportet hunc nobiliſsimũ virum alijs negotijs poſtpoſitis, ſoli rationi victus attendere, vt ſunt res optimi nutrimenti,vinum habens bonum odorem,quod declinet ad aliquá vim incidendi. Vtatur cinnamomo, aniſo,ante cibũ,quæ poſsint calefacere:at non exiccetur,ſed humectetur,cùm ſit iam ſenex,ex optimis alimentis. Pòſt ſe exerceat moderatè,vt dicit Galenus in fine quinti de ſanit.tuen.

Balneum autem aquæ dulcis quantũ cõferat?Dico nihil conuenientius poſſe inueniri, & hortor vt bis in ſeptimana temporibus debitis vtatur balneo huiuſmodi,quia optimum eſt auxiliũ,quoniam ſubtiliabit materiam,adiuuabit calorem innatũ,& conſequenter concoctionem, confortabit membra, & in illo immoretur donec voluerit: pòſt vngatur oleo illo de roſis, quod moderatè calefacit, ne tranſpiret calor. Pòſt caueat ab accidentibus animi,& ſe gerat bene in omnibus ſex rebus nõ naturalibus,recta victus ratione inſtituta.Pòſt purgarẽ,materia tamen prius præparata & concocta. Tandem deuenirem ad corroborationẽ membrorum affectorũ:quia alteratio fit facta euacuatione eradicatiua.Sed quoniam in principio adeſt aliqua materia apta ad euacuandum,vterer leniẽtibus ventrem,vt caſsia,manna,ſyrupo roſato ſolutiuo. Hoc facto,eſsétne regulariter,mittere ſanguinem? Sed cùm ſit ſenex, & ſit materia craſſa viſcoſa,non mitterem. Poſteaquàm lenijſſem ventrem, deinde præpararẽ materiam,deinde euacuarem,& procederẽ cum incidentibus hanc materiam craſſam viſcoſam,vt cum ſyrupo de betonica, de liquiritia, melle roſaceo, oxymelite ſimplici & compoſito. Concocta materia deuenirem ad

euacuationem, & euacuarem cum pilulis aggregatiuis, aut confectione hamech, aut cochijs, aut cum pilulis agarici: & vellem quòd vtereť ante prandium horas tres diaspolitico, diacalamẽtho. His factis deuenirem ad alterationem membrorum, vt renum, ne amplius materia per has partes ad vesicam expelleretur. Et id agerem medicamẽtis roborantibus & ventriculum, & alia membra: essent autem medicamenta, quæ non sint valde calida, vt aromaticũ rosatum, syrupus de cichorea, diacalamenthum, &c.

Consult. LXXVIII. *De fluxu hæmorrhoidum, pro muliere nobili.*

Rbitror Illustrissimã Dominam pati fluxum hæmorrhoidum simplicem, neque sufficiens signũ est dolor quòd fluat ex mesaraicis, cùm flatus quoq; possint dolorẽ facere, vel alia materia ibi conclusa. Quòd verò fæces præcedant vel subsequantur, videmus vtrunque in hæmorrhoidum defluxu contingere. Quando verò sanguis fæcibus est permixtus, tum perpetuò à superioribus partibus emittitur. Id autem non audio hìc euenire, imò præcedere vel sequi. Si à mesaraicis procederet, grumi sanguinis essent. Syncope autẽ est ex multa ea inanitione, vt Galenus XII. Therapeutices. Ex fluxu autem tali ita refrigeratur hepar, vt nõ solùm priuatio sanguinis & spiritus, sed etiam cachexia sequatur, deinde tandem hydrops, quod & hìc fit. Habet colorem totius corporis pallidum, quod nota est cachexiæ: deinde tumorem pedum, hoc initium hydropis. Est igitur hepar insigniter refrigeratũ, quod priuatur sanguine, & spiritus pauci ac mali generanť: & cùm calor mediantib. spiritibus toti corpori impartiať, ideo refrigerať spiritibus

tibus

tibus omnibus qualitate vel quãtitate corruptis:refrigeratione hic intelligo priuationẽ caloris innati, cum qua ſtat ſæpe caliditas ignea, ex varia putredine humorũ.Hinc eſt quòd quidá hydropici quãdoque plurima bile abundãt, quamuis frigidiſsimi ſint hepatis, & perpetuò citrina repleant aqua, nõ ob aliud quàm ob obſtructiones, vnde putredo & calor igneus augentur: ideo & frequentiſsimè hydropici & cachectici febricula laborant,quæ neq; à medicis neque ab ægro percipi poteſt. Hoc genus febris tiphodes à Græcis, ab Arabibus latica appellatur. Ex hoc apparet,cur ſtãte frigiditate hepatis,in hac Magnifica domina appareant humores acres & erodentes. Cauſę verò tam copioſi fluxus nõ ſatis apparẽt vel conſtant: fortaſsis ſanguis accedente ætate conſiſtente ob caliditatam hepatis redditus eſt ſeipſo calidior, & inde melancholicus euaſit. Multiplicato autem melancholico humore, natura vt par erat per hæmorrhoidas euacuationẽ tentauit. His ſtantibus proculdubio difficilis curatio erit,quia fluxio induxit habitum malum: hepar & cor refrigerata non facilè calefiunt,cùm ſint naturæ domicilia:non tamen eſt penitus deſperandum, ſed pro virili tentandum: quòd etſi perfectè curari non poterit, præſeruanda tamen erit ne in deteriorem diſpoſitionem incidat, vt eſt hydrops, &c. Quare intentiones ſunt,primò vt auertatur fluxus ad oppoſitas partes: ſecundò,vt corpus ita regatur,vt generet optimum ſanguinem: tertiò, vt membra mandantia alterentur, ne expellant,& recipientia confortentur. hoc tamen vltimo loco cum maxima cautela agendum erit: ſtãte enim ſanguine corrupto, ſi cohiberetur fluxio, ſæuiſsima ſequerẽtur accidentia. Optimè igitur dicebat Hippocr. Vbi hæmorrhoides adſtringendæ ſunt, venam

ſemper apertam relinquendam eſſe. Vt igitur bonus ſanguis generetur, id fiet victus ratione cõgrua, aëre optimo, hilaritate animi: ex his enim multiplicantur ſpiritus, tum quantitate, tum qualitate. Exercitium moderatũ ſuperiorum partiũ, cum pilis plumbeis. Vinum bibat album, inde enim lucidior & melior ſanguis generatur: ſed ita præparatum, vt vindemiæ tempore accipiat vnam partem vuæ expreſſæ, & duas partes aquæ limpidiſsimæ, in qua prius decoquantur, polypodij lib. iiij. betonicæ lib. x. roſarum ſiccarum lib. vij. baccarum myrti lib. v. Poſt bullitionem fiat expreſsio, & his addatur vuæ expreſſæ ſuccus, atque ita ferueat ſecundum conſuetudinem. Hoc vinum optimè nutriet, ſanguinem lucidiſsimum generabit, atq; membra roborabit. In reliquo victus genere non delinquat: nam in corpore priuato ſanguine & ſpiritu, vel parũ proficiunt medicamenta, vel etiam lædunt. Vitet acetaria, ſalita, item aromata. Pro auerſione, ad partes oppoſitas fiant frictiones aſsiduæ matutinæ, in ſpatulis & brachijs, ſuaues, & lenes, longiores tamen, donec rubeſcat cutis. Vbi nimis moleſtus fuerit fluxus, ventoſa ſiniſtro lateri in ſplenis regione applicetur: poſſet idem in dextro hypochondrio fieri. Item liganda ſunt brachia. Omnino longè tutius eſt diuertere, quàm conſtringere. Quòd ſi ſanguis, qui exit, ſit corrodens, manè ſingulis diebus ius pulli pinguis bibat tribus horis ante prandium: hoc enim maximè acrimoniam ſanguinis corrigit, teſtariq; poſſum me plurimos fluxum hæmorrhoidum patientes hoc ſolo remedio curaſſe: ſed vſus huius ſit per plurimos dies. Talibus auerſionibus leuioribus non iuuantibus, conueniunt fortiora, videlicet cauteria in ſpatulis vel brachijs. Hæc de diuerſionibus. Pro mem-

brorum

brorum verò mandantium roboratione, applicetur exterius hepati hoc linimentum:

℞. Olei de ſpica boni	℥. j.
De roſis	℥ j. s.
Maſtiches	ʒ iiij.
Sandal. citrinorum	ʒ ij.
Ambræ	
Muſci	ana gr. iij.

Miſce, & cum modico ceræ fiat linimentum pro hepate. Pro ventriculo paretur ſacculus ex ſindone cum iſtis pulueribus:

℞. Garyophyllorum	
Nucis muſcatæ	ana ʒ ij.
Macis	ʒ s.
Laudani electi	ʒ iij.
Sandali citrini	
Roſarum rubearum	ana ʒ j.
Ambræ	
Muſci	ana gr. iiij.
Maſticis	ʒ vj.

Fiat ſacculus pro ſtomacho.

Interius verò laudarem vſum myrobalanorum chebulorum, vt manè vnum aſſumeret tribus horis ante prandiũ: vel accipiat optimi Mithridati ℈ ij. cum zucchari roſati ſemuncia: iſta enim maximè faciunt ad membra naturalia corroboranda. Sume poſtea aquas in agro Regij Longobardiæ, quas non tantùm bibat, ſed ſe in illis lauet. Locum recipientem non conſulo adſtringi. Et caueat ne ſedeat ſuper frigida & humida, dura & aſpera, motumq; maximè euitet. Suffumigio infraſcripto vtatur, cõfortat enim ea loca ſine manifeſta adſtrictione:

℞. Laudani electi	ʒ iij.
Thuris optimi	ʒ ij.

Sandarachæ ʒ j.
Bdellij ʒ iij.

Cum mucilagine dragaganti fiant trochiſci, de quibus fiat ſuffumigium. Abluantur etiam loca illa decocto roſarum, abſinthij, & betonicæ. Et ſemel in ſeptimana conſulo accipere rhabarbari electi ſemidrachmã, quia maximè corpus mundificat, & vaſa corroborat. His remedijs conualituram ſuam Dominationem non dubitamus, cum auxilio Dei opt. cuius nomen ſit benedictum in ſecula. Patauij. M. D. XLVI.

Conſult. LXXIX. *De calculo renali, pro nobili Germano.*

GErmanus vir nobiliſsimus, qui calculi affectu laborare cõſueuit, tria nobis propoſuit diſcutienda, quæ à rei euentu orta ſunt. Primum, cur in eo tam citò tam multi tamq; magni calculi generarentur, non apparentibus neq; in vrina arenulis, neq; in renum regione doloribus, neq; aliquo horũ veſtigio. Secundò, quæ ſit præſeruatio, ne amplius generẽtur. Et quia timet ne adhuc ſint generati, quęrit tertiò ſi geniti eſſent, & ſigna apparerent, quanã arte eſſet curandus. Quorum omnium facilis apparebit reſponſio, ſi morbi naturã, & ea quæ conſequuntur, conſiderabimus. Voluiſſem autem naturam ipſius corporis cognoſcere, ſiquidem magna ab eo indicationis pars ſumenda erat: verùm quia nihil de naturali tẽperie ad nos ſcriptum eſt, morbi naturam, relicta hac, contemplabimur. Calculus itaq; cùm eandem, quam reliquæ fluxiones omnes, naturam habeat, etſi res ſolida ſit, tamen de vna parte ad aliam fluit: nihil enim refert, ſiue id quod fluit ſit tenue, vel craſſum, & terreũ: neque prohibet quo minus ſit fluxio appellanda, & ſub

fluxionum

fluxionum genere collocabitur, eoſdemque ſcopos habebit, quos & ipſa fluxio. Natura autẽ fluxionum in quatuor conſiſtit: in conſideratione membri mandantis, recipientis, viarum per quas fit fluxio, & materiæ quæ mandatur. Inquiremus igitur primò, quis ſit locus generans & mandans huiuſmodi calculos: ſecundò, materiã iſtorum, & à quibus cauſis efficientibus proueniant: tertiò, vaſa per quæ defluunt: vltimò loci recipientis naturam contemplabimur. Locum itaq; in quo calculi generãtur, vel renes vel veſicam eſſe oſtendit primò ipſe Hippocrates, deinde Galenus ſexto Epidem. cõm.j. tex.ſexto, in quo de calculi natura pulcherrimè diſſerit Galenus: præterea autor ille de renũ affectibus, quiſquis fuerit, mẽtem Hippocratis & Galeni optimè aſſecutus, idem teſtatur. Verùm de calculo veſicæ nihil dicturi ſumus (nam in hoc viro nõ in veſica, ſed in renibus generatur) ſi de his quæ nobis indicata ſunt iudicare volumus: quare de renum calculis agemus. Sed quoniam renes diuerſa habent loca in quibus generari poteſt, ſubſtantiam ſcilicet & concauitatem, diſtinguemus in quo hos generatos credimus. In ſubſtantia autem ſeu carne ipſorum renum ita poſſunt generari (inquit Galenus) ſicut in carne & muſculis mẽbrorum contingit generari tophos vel poros lapideos. Quæ verò ſit calculi propria materia & cauſa efficiẽs, ex natura rei ſcire debemus, item ab Hippocrate & Galeno, ex quatuor ſcilicet humoribus poſſe generari calculos: vel enim dominabĩt pituita, vel bilis, vel melancholia, vel ſanguis, qui concreſcit, & in lapidem vertitur: crebrius tamen & frequẽtius ex bile mixta cum pituita: ideo vt plurimũ apparent rubei & ſubcitrini cum aliquali albedine, qui colores bilem pituitamq; dominari atteſtãtur. Vbi hę m

riæ, & maximè vbi bilis abundauerit, præcedunt arenulæ fuluæ, asperæ, quæ ex se vniri non possunt, nisi aliquod viscidum, quod ipsos conglutinet, accedat: bilis enim cùm de se sit calida & sicca, fiatq; calidior ob renum caliditaté, quicquid in ea humidi est absumitur, partes terreæ veluti arenulæ remanent. Atq; ita fit vt qui calculum patiuntur, plurimas habeant arenulas: qui verò arenulas habent, tandiu subiecti sunt calculis, quandiu arenulæ fluunt, quæ si in multa copia fluunt, tuti omnino sunt: virtutis enim expulsiuę fortitudinem ostendunt. Si verò retinentur, periculum est ne statim generentur calculi. Vbi verò pituita bili dominatur, quæ in ipso calculo veluti gluten est, leuiores sunt, nõ ita duri, neq; asperi, neque inæquales aut friabiles, suntq; ex ea calculi minimè periculosi. Inter hæc duo extrema multa contingunt media, secundùm variam humorum inter se mixtionem & proportioné, quę ex colore inter se facilè cognoscuntur, suntq; hi calculi magis minúsue periculosi, prout ad alterum magis & propius accedunt. Causa efficiens est calor accidentalis vel naturalis existens in renibus: nam siue sint naturaliter calidi, siue accidentaliter, sicut cótingit propter affectum extrinsecum, vt propter laborem plurimum, coitum plurimũ, cibaria calida, hepatis & venarum caliditatem, coquitur huiusmodi materia, non aliter quàm lapides in fornace. Hæc verò materia causas habere potest procatarcticas, quæ sunt mala victus ratio nõ tantùm qualitate, sed & quãtitate peccans, ex qua multæ cruditates generantur. Addebat Auicenna debilitatem virtutis expulsiuæ, quę si fortis esset, priusquàm materia ea excoqueretur, expelleret, atque ita ipsorum generationem prohiberet. Si igitur segnis est, & calor fortis, & materia præparata,

rata, facillimè calculi generabuntur. At vbi calor ille eſt factus idoneus ad calculi procreationem, difficillimum erit ipſum ab hoc vitio retrahere: nihil enim, etſi diligenter aduerterimus, quod magis ſit reciduum, quàm ipſe calculus, quippe qui bis, ter, aut quater in anno generetur. Viæ, per quas hi calculi tranſeunt, ſunt vaſa vrinaria, quæ renibus coniunguntur, per quæ & vrina & materia hæc expellitur. Poſſunt autem hæ eſſe vel anguſtę vel amplæ: ſi anguſtæ, difficilis erit meatus cum dolore, ita vt nonnunquam in tranſitu in ſyncopen incidant, & aliquando moriantur: ſi ſunt amplæ, ita vt ſine dolore calculi decidant, ſintq; hi lenes ob pituitæ dominium (ſunt enim hi quàm qui à bile flaua proueniunt multò benigniores) his defluxus erit facilior, & ſine ægri moleſtia. Membrũ recipiens calculum eſt veſica. Nonnunquam autem cõtingit, quòd lapis in renibus genitus mandetur ad veſicam, in qua ſi moram traxerit ob materiam continuè defluentem augetur: adhæret enim illa lapidi ob viſcoſitatem, vt tandem propter longam moram in veſica inſignis lapis procreetur. Accidit autem id ob virtutis expulſiuæ in veſica imbecillitatẽ, quæ ſi fortis fuerit, illicò vbi tranſmiſſus eſt ad ipſum calculus, expellit ad virgam, quę ſi amplum habet meatum, facilè & ſine dolore expellit: ſi verò anguſtum, cum ſummo dolore. His omnibus conſideratis, totam calculi naturam quo ad ſuas cauſas inuenimus, ex quibus facilè poſſumus reſpondere. Primum eſt, cur tam citò, tam multi, & tam magni generẽtur, & ſine dolore expellantur, & non præcedant arenulæ. Si modò huius nobilis viri temperatura & propria natura nobis eſſet cognita, melius iudicaremus: vt ex calculis tamẽ cõiectare poſſumus, quos flauos & albicantes intelleximus, pituitã

bili commixtam dominari colligimus: habere enim debet hepar & renes calidos, nutritus multis cibarijs calidis & optimis vinis, ex quibus aggregantur multæ ſuperfluitates: & licet cibis (vt ſcribit) exquiſitiſsimis vſus fuerit, nihilominus tamen eos quantitate ea ſumere potuit, vt cõficere eos minimè potuerit, indeq; plurimæ creatæ fuerint cruditates. In aëre præterea frigido degit, vbi pori adſtringũtur, excrementaq; plurima redundãt. Habet præterea viarum amplitudinem, quam hepatis caliditas indicat. Cùm igitur plurima abundet materia in hoc corpore, & renes ſint naturaliter calidi, ideo plurimi calculi generantur. Et quia caliditas renum eſt cauſa efficiens, eaq; eſt valida, ideo citò generãtur: fortitudo enim cauſæ efficientis, & multitudo materiæ, cauſa eſt quare plurimi crebrò & citò generentur. Quòd autem non ſentiat dolorem niſi quando per virgam egreditur, & non in tranſitu à renibus ad veſicã, cauſa eſt, quòd calculus ille generatus eſt in cauitate renum: & quia vrinalia vaſa habet ampla, ideo in tranſitu non ſentit dolorem. Dolor enim à duplici cauſa prouenit, vel ab intemperie, vel à ſolutione continui. Hìc verò nõ poteſt eſſe dolor ob intemperiem, quia in lapide nulla inſignis aliqua qualitas reperitur. Fit igitur ſolutionis continui ratione. Sed cùm viæ ſunt amplæ, non ſoluitur continuum, ideo nec dolor fit. Atq; ita cùm ſit calculus albicans propter dominium pituitæ, & non friabilis, ſitq; genitus in concauitate renum, qui ex ſe nullius ſenſus ſunt, nec premendo, neq; incidendo, neque extendendo potuit ſoluere continuum, accidit vt ſine dolore tranſmitteret. Quòd verò dum ſecundo Nobiliſsimus vir hunc pateretur affectũ, circa lumbos ſenſerit dolorem, contingit, quòd hi calculi nõ in cauitate, ſed

in ſubſtantia renum eſſent geniti : & licet rarò ob fibras ſit aliquis ſenſus , tamẽ quoniam intumeſcebat & extendebat membrana quæ validiſsimi eſt ſenſus, ideo percepit dolorem, quem ſenſit quouſq; in carne permanſit calculus : cùm verò ad cauitatem pertranſiuiſſet, neq; amplius compreſsionem extenſionemq; faceret, dolorẽ amplius non percepit, donec ad virgæ meatum perueniſſent: & quia parui calculi erant, minimè dolorẽ excitabant: tres autem illi maiores, qui ad fabæ magnitudinem excreuerant, dum ad virgam protruſi eſſent, ob eorum magnitudinem grauiſsimum dolorem excitauerunt: hęrebant enim impacti ibi ob meatũ virgæ non capacẽ, & anfractuoſum , ita vt meatum obſtruerent , & vrinam patiens reddere non poſſet, tum aquæ illius diureticæ auxilio, vrinã prouocãtis, expulſi ſunt. Quare autẽ ipſos calculos non præceſſerint arenulæ , vt in pluribus contingit, hoc ideo eueniſſe credo: licet enim ſit latarum viarum, & virtus expultrix validiſsima, tamen renes adeò ſunt calidi , vt concoctio à validiori calore & maturatio, expulſionem arenarum præuenerit : nam vbi materia illa eſt in renibus, ſtatim à pituita corripitur compingiturq;, atque ita ſubitò calculus fit, qui concretus ſine alicuius arenæ præmiſsione eijcitur. Ad ſecundum igitur nobis propoſitum accedimus, in quo præſeruationem nobilis hic vir à calculi generatione quærit. Sed quoniam indicationes præſeruandi , à curandi rationibus non multum variant (quæ enim præſeruant, eadem valent ad curationem) ideo ſimul & de præſeruandi, & de curandi ratione dicemus . Aëris itaq; exceſſus omnes pro viribus ſunt euitandi, frigus tamen præcipuè fugiendum. Circa renum regionẽ nihil applicet, à quo vel caloris vel frigoris redundantiam percipiant, por-

ſusq́; ſtudeat vt omnia temperata in caliditate & frigiditate tam per os, quàm per exterius corpori admittat: hic enim morbus hoc habet propriũ, vt vtroque tam caloris, quàm frigoris exceſſu lædatur. Animi omnes ingentes motus quantũ humana fragilitate fieri poteſt euitet, præcipuè iram & mœrorẽ. Somnos longiores effugiat præſertim meridianos, & niſi noctu occaſione aliqua impeditus fuerit, tempeſtiuè ſurgat, eoq́; tempore exercitio tam animi quàm corporis commodiſsimè vtatur: vtrunq; enim alternatim admitti poteſt, præcipuè corporeum vſq; ad ſudorem & anhelitus frequẽtiam, magnitudinemq́; expetendum, ita tamẽ vt peracto eo aërem frigidum fugiat, & ſi ſudauerit, ſudor exquiſitè abſtergat, quieſcatq́;, vt inter prandium & exercitiũ ſaltem vna hora intercedat. Procuret omni conatu quotidianas alui excretiones. At ſi aliquando defecerint, hoc familiari vtatur præſidio. Manè hora vna aut altera ante prandium gallinacei iuris heminam amplam bibat, in quo decoctus ſit manipulus maluæ & mercurialis, addita in fine portiuncula zucchari. Eundem vſum optimè præſtabũt caricæ pingues, hoc eſt, ficus aridæ, ſi decem aut quindecim iugiter in prandio ſumantur: præterquàm enim quòd aluum mollem efficient, renes etiam non mediocriter purgabunt. Bis tantùm ſingulis diebus, prandio inquam & cœna, cibum moderatè & citra ſaturitatem aſſumat, neq; in medijs interuallis potet, quandò & intra comedendum parcè admodũ bibendũ cenſeo. Sit autem vno cibi genere cõtentus, & præcipuè euitet carnes, lac, & butyrum, lacticiniorumq́; genus omne piſcibus commiſcere. Ad ſecundum cibum non accedat, niſi priorem ſe exactè concoxiſſe cognouerit: & quomodo ſcribit ſe exquiſitiſsimo cibo & potu vti, velim

in eo

in eo perſeueraret: verùm quãtitatem & varietatem eodem tempore euitet: velim tamẽ vt à piſcibus omnibus abſtineret. Carnes eligat vitulinas, hœdinas, pullaceas, aues omnes quę in montibus & locis campeſtribus minimeq; paluſtribus degũt, lepores quoque & cuniculos iuniores. Vtatur ferculis bene elixatis, qualia ſunt far, oryza, ſpelta. Sumat iura omnia, in quibus laudatæ carnes concoquantur. Oua ſorbilia vel ſimplici aqua elixata ſummopere laudo. Pro acetarijs & condimentis cappares, intyba, oliuas conceſſerim, nonnunquã æſtatis tempore lactucas: in ſecunda mẽſa pyra aut poma cocta, & zucchаro vel fœniculo aut aniſo aſperſa. Aromata ſummopere euitet, & iuſculorum illa genera feruentiſsima, quæ non minus comedunt viſcera, quàm ipſa comedant, quorũ in Germania & in Polonia eſt frequentiſsimus vſus. Vinum eligat tenue, lucidum, maturum, quod nec dulce, nec acerbum eſt, in quo nullus eminet ſapor, nec tamen inſipidum, ſed potius ſapidiſsimum ſentiatur, optarimq; id colore prorſus album. Ceruiſiam autem cùm flatuoſa ſit, niſi neceſsitas cogat, omnẽ dimittendam cenſeo: ſi tamen illam bibendo aſſuetus fuerit, neq; inde nocumentũ percipiat, poterit interdum ea vti, vbi vini probabilis copia defuerit. Hæc omnia ſi diligenter obſeruarentur, ſatis ſufficere poſſent tum ad tuendã ſanitatem, tũ ad remouendos fomites futuræ ægritudinis. Sed quoniam ea eſt humana imbecillitas, vt neq; in propria vita ſeruãda ſemper ratio adamuſsim ſeruetur, imò frequẽtiſsimè homines delinquunt delirantq;, ideo adminicula quoq; adſcribent, quibus errores corrigi poſsint, & ſanitas caſura fulciri. Primùm itaque cõmodiſsimum iudico, vt ſemel aut bis ſingulis annis totũ corpus exquiſitè purget circa idus Apri-

lis & Septembris, eſſetq́; purgatio huiuſmodi. Primò ſumat hora vna ante prandium optimi floris caſſiæ & recentis drach. decem, cum zuccharo ad bolum redactas. Syrupum die ſequenti in aurora calidum bibat, quem vſq; ad nonum eundem repetet.

℞. Syrupi acetoſi
Mellis roſati ana ℥ j.
Decoctionis infraſcriptę ℥ iiij.
℞. Radicum althææ num. iiij.
Seminum melonum
Maluæ
Anguriæ
Cucurbitæ ana ʒ ij.
Capillorum Veneris
Comarum viridium fœniculi ana man. j.

Bulliant omnia ſimul in libris duabus aquæ endiuiæ vſq; ad conſumptionem medietatis, deinde coletur & exprimatur, pro tribus vicibus. Sumptis nouē ſyrupis ita deinde purgetur:

℞. Floris caſsiæ ʒ vj.
Electuarij de ſucco roſarum ʒ ij.
Syrupi roſati ſolutiui ℥ iij.

Cum aqua capillorũ Veneris fiat potio, ſumenda in aurora cum cuſtodia. Laudo etiã quòd frequentiſsimè ante cibum optimi zucchari roſati vnciã deglutiat: ſummopere enim confert ad ſtomachi, hepatis, renum corroborationem. His ita hoc anno integro peractis, ſpero ſalutem nõ renum tantùm, ſed totius quoq; corporis aſſecuturum. Quòd ſi reliquiæ quædam permanſerint, longa experientia compertũ habeo ad hoc genus morbi potum aquæ thermarũ ferrearum, quales ſunt in Italia in agro Veronenſi Calderianæ, in Lucenſi Villanæ, deſperatos etiã renum dolores, & aptitudinem ad calculos generandos,

hoc

hoc solo præsidio sæpe prorsus sanari. Sunt autem potandæ in diebus Canicularib. cœlo sereno & feruentissimo, pręmissis exquisitis totius corporis purgationibus. Vbi verò dolores iam in actu infestauerint, primò vomitũ prouocabit, deinde clysteribus per inferius educet materiam intestinis impactam, hoc modo:

℞. Camomillæ
Anethi ana man. j.
Fœnugræci
Seminis lini ana ℥ j.
Cumini ℥ s.

Decoquantur in aqua fontis sufficiẽti ad dimidium. Sumatur huius coctionis libra, & misceatur cum vncijs sex olei camomelini, & imponatur. præstantissimum est remedium ad excutiendos flatus, & sedandos dolores. Quòd si adhuc dolor perstiterit, addantur libræ eiusdẽ decocti, hieræ picræ drach. sex, diaphœniconis drach. quatuor, olei anethini vncia. Exterius verò cum lana succida applicetᷓ oleũ de scorpionibus, cum oleo amygdalarum amararum confectum, vel oleum liliorum alborum, aut anethinum, vel camomelinũ, aut quæ ex his componuntur. Vtaturq; eo tẽpore cibo tenuissimo, sitq; illi potus ius pulli calidum cum cinnamomo aut aniso. Si neq; dolor his cessauerit, hac vtatur statim medicina:

℞. Floris cassiæ ʒ vj.
Specierum hieræ simpl. ʒ ij.

Misce, fiat bolus cum zucch, & statim vbi hunc bolum sumpserit, sumat heminã vnam iuris, in quo decocta sint folia maluæ & hordeum. Velim singulis mensibus pro præseruatione sumeret pilulas tres.

℞. Rheubarbari electi
Aloës optimæ

Agarici ana ℥ ij.
Rosarum
Myrobalanorum citrinorum ana ℥ j.
Spicæ
Seminis fœniculi ℥ s.

Pulucrizentur omnia per se, deinde misceantur, & cum mucilagine radicum althææ condîta cum zuccharo fiat magdaleon, de quo singulis vicibus fiant pilulæ tres pondere drachmæ vnius, quas sumat hora vna ante cœnam. Hæc sunt quæ pro viri huius nobilissimi salute in medium attulimus. Vellemus tamen priusquàm his vtatur prudentissimũ medicum consulat, qui pro ægri natura nobis incognita poterit illa moderari: consulatq; de missione sanguinis eo tempore quo bis in anno vniuersales fiunt purgationes, quæ summopere nobis placeret post primos duos syrupos exhibitos. His omnibus diligẽter obseruatis, speramus Dei optimi maximi nutu à summis cruciatibus fore liberum.

VALENTINVS LVBLINVS.

Locus hic postulare videtur, vt ea annectamus, de quibus est Montanus in eodẽ casu interrogatus, vt tibi omnia candidè cõmunicem, quod quidem fecisse me in reliquis intellexisti. Nam quæsitum est à Montano, sanguísne mitti posit nato quinquagintaseptem annos, & laboranti calculo? ita respondit. Dicimus, quoniam bonæ habitudinis est, venas amplas habet, & multum sanguinis, bene potest etiam in hac ętate respectu huius morbi sanguinẽ mittere. Porrò hæc missio in vere fieri debet, & ex basilica dextri lateris. Quantitas sanguinis mittenda est secundum considerationẽ temperaturæ & substantiæ sanguinis, obseruando diligẽter qualitatẽ regionis, naturamq; eius & proprietatẽ, ac etiam rationem la

titudinis

titudinis & eleuationis poli. Vſus erat antè vino ſublimato cum hedera ſylueſtri, & calculos excreuerat ea medicina: cur ſibi nunc interdicat quæritur, cùm ipſe iuuamentum ſenſerit? Poſſet iam quæri, vtrum vinum ſublimatũ illud cum hedera prodeſſet ad calculum renum. Sed quia illud non quæſitũ eſt, ad id quod quæritur reſpondemus. Quod à calore & ſiccitate concretũ eſt, non poteſt niſi per contrarias qualitates diſſolui & liquefieri: ita & de calculorum diſſolutione ſentiendum. Calculus renum ab igneo calore concoctus, non poteſt vino ſublimato aut rebus calidis & ſiccis diſſolui, imò ab his magis induratur. Quòd autem ad diſsipationem & diſiectionem calculorum attinet, ſciendum, quòd illi qui ex calore cocti & concreti ſunt, non diſijciuntur, niſi per ſubſtantiam ſubtilem & penetrantem ad fundum vſque, ſiue ea ſubſtantia ſit frigida, vt eſt ſuccus limonum vel acetum, ſiue calida, vt vinum ſublimatum, & aquæ deſtillatæ aliæ calidiores etiam in tertio gradu: de quibus aquis diſijciẽtibus calculos omnes medicorum libri ſunt repleti. Quare vinum aduſtum ratione ſubſtantiæ ſubtilis & penetrantis diſijcit lapides, ſicut in hiſtorijs de aceto Annibalis legimus, quo ipſe rupes & moles lapideas fregit & diſiecit. Quo ad præſeruationẽ, ne congregentur arenulę, & fiat calculus, ſuperfluũ exiſtimo aliquid addere, cùm illud in cõſilio noſtro, quod ante menſes aliquot Dominationi ſuæ miſimus, ſatis clarè oſtenderimus. Caueat ab eo quod ab aliquo ei (quantum intelligo) perſuaſum eſt, quod mihi diſplicet, nempe vt quotidie vtatur cibis illis qui vrinam prouocant, vt petroſelino, quod omnib. cibis immiſcet, & cum ijs vtitur: quo petroſelino tanquã cum medicamento incõuenienti ipſe omnem materiam trahit ad lo-

ca imbecilliora, vt ad renes & vesicam, quo meatus ampliátur & maiores fiunt, & ita ipse multos fluxus eo petroselino prouocat, qui solet esse error non minus communis medicis illis vulgaribus & imperitis (vt aliqui inepti pharmacopœi sibi medendi prouinciam vsurpant) in quos plerunq; impingunt. Quòd calculi tam graues in renibus nõ excreuerint in tantam quantitatẽ, facilè cócedo. Non enim video quo modo tam grandes lapides per tantam angustiã mitti queant sine maximis doloribus & vitæ periculo. Sed veritati videtur admodũ consentaneũ, quòd in renibus cœperunt fieri, & cùm ad vesicam postea venerũt, creuerũt paulatim & aucti sunt, donec vi tandem sunt expulsi. Quomodo euitari posit fluxus catarrhalis, quo sub finem hyemis laborat quotannis? Ad euitandũ catarrhum, necesse est vt regimen victus in nostro consilio descriptũ diligenter obseruet, si quidem suam sanitatem conseruare velit. Præterea ibi memoratis ter vel quater in mense vti poterit pilulis infrascriptis vesperi hora vna ante cœnã:

℞. Agarici electi ℥ vj.
Aloës optimæ
Garyophyllorum
Nucis muscatæ ana ℈ j.

Puluerizentur omnia per se, postea misceantur, deinde infundantur in succo rosarum puro, & permittatur exiccari subtile, & ita iteretĩ septies. Postea cum syrupo de stœchade fiat magdaleon, de quo formentur pilulæ tres pro singulis vicibus. Est etiam maxima & optima medicina pro euitando catarrho, confortare ventriculum, hepar, renes, & vesicam, quod fiet si singulis diebus ante prandium & cœnam sumat zucchari rosati vnciam, vel semunciam.

CON-

Consult. LXXX. De calculi præseruatione, pro Reuerendiß. Cardinali Petro Bembo.

VONIAM arenæ quæ in vrinis subsistunt, calculum fieri vel in renibus, vel in vesica indicant, vt quarto Aphor. Galenus testatur, dolor autem affectũ distinguit, vt secundo de locis affectis ostenditur, certũ est perseuerãte dolore in renibus, ac simul arenulis in vrina subsistentibus, renes ipsos à calculi suspicione minimè liberandos. Ergo Reuerendissimus Dominus meus, cui omnia debeo, cùm in hoc ipso discrimine sit, summa ope adiuuãdus est, ne incidat in deterius: quod spero facillimum fore, tum quia sua Dominatio prudentissima, & tuendæ sanitatis studiosissima semper fuit, ac præceptis exquisitissimè parens, quæ saluti profutura cognouerit, tum quia me plurimũ amat, mihiq; consulenti maximè cõfidit: quod quantum momenti afferat, vt medici remedia proficiant, indicat Auicenna sexto naturalium, qui fiduciam ægri, quam de medico concipit, & arti & consilio, & omnibus medicinæ instrumentis præferendam opinatur. Circa præseruationem igitur totum cõsilium vertemus, non enim iam factum, sed futurum incommodum curamus, atq; ita rem moderabimur, vt rationẽ quoq; podagrę habeamus: nam audimus suam D. in eam proximè incidisse. Alioqui duo isti affectus, renum inquam calculus, & podagra, talem inter se consensum perpetuò seruant, vt peritus medicus, dum alterũ curat, non minori studio debeat alterũ curare, ita eueniet vt cum duobus simul sit dimicandũ. Proponemus ergo duo instrumenta præsenti negotio maximè necessaria, alterũ in ratione victus, alterũ in medicamẽtorũ quorundã auxilio cõsistẽs.

Quantum ad rationem victus attinet, primò D. S. quãmaximè fieri poterit, omnem aëris excessum euitabit, frigus inquam, solis ardorem, vẽtos præcipuè meridionales, & ex opposito septentrionales, pluuias, nebulas, & reliqua huiusmodi quæ cœli tempe riem ad immodicos flatus trahunt. Propterea & cubicula, porticus, stationesq; eligat temperatas, atq; ab huiusmodi prorsus incommodis muniet caput, & capitis operimenta ita moderabitur, vt neq; aggrauari caput, neq; refrigerari sentiat. Catarrhos enim & destillationes summopere cauere debet, tanquam quæ ad calculos generandos non paruã afferant occasionem. Reliquas etiam corporis partes indumentis, siue noctu, siue interdiu, talibus muniet, quæ nec nimis calefaciant, nec parum à frigoris iniuria tueantur: renesq; præcipuè tueri debebit, vt nullo qualitatis excessu laborent. Omnino enim huius affectus propriũ est, vt pariter tam ab immoderato frigore, quàm calore excitetur: ergo vtrunq; vitare oportet. Exercitijs vtetur temperatis, videlicet vsq; ad anhelitus mutationem, cauebitq; præcipuè à pomeridianis. Horum cõmodissimum tempus erit, matutinis horis, vbi prius corpus rectè fuerit procuratum, alui, vrinæ, screatusq; eductionibus, capitis congruis pectinationibus, faciei, manusq; lotionibus. Ab exercitio quiescat: nec citius ad prandium accedat, quàm anima spirituq; exquisitè sedato, & calore ad pristinum gradum remisso. Animi verò molestias, sed pręcipuè iracundiam & mœstitiam tanquam pestes euitet: inde enim & concoctiones deteriores fiunt, & feruor sanguinis præter naturã augetur: nam in mœstitia quoq; interius augetur, nisi cùm immodica fuerit & diutissimè perseuerans. Ab his autem causis calculi potissimè generantur, si corpora

fuerint

fuerint præparata, vt perito medico facilè patet. Studebit etiam diligenter, ne post cœnã prius cubitum accedat, quàm duæ horæ excesserint: nec supinus omnino cubabit. Somni tempus septem horas non excedere optauerit, nisi fortè longa consuetudo secus faciendũ persuadeat. Manè circa Solis ortum surgere enitetur: si tamen ea hora dormire cõsueuerit, saltem moderabitur, eniteturque vt quambreuissimus somnus sit: tuncq; magis laudarem, vt sedens potius dormiret, quàm decumbens. Postea D. S. exquisitissimè procurabit, & huic etiam præsidio tanquam saluberrimo maximè fidet, vt singulis diebus semel tãtùm aluus cõmodè ducatur. Et si fortè vomere cõsueuisset, aut certè facilè ad vomendũ accederet, laudarem summopere vt singulis mensibus euomeret, inde enim & euacuaretur corpus, & humor auerteret. Præterea ad cibum non accedat D. S. cruditate existente in ventriculo, sed expectabit sensum appetitus manifestum: & in ipso comedendi initio semper aliquod iusculum, vel liquidum assumet edulium, deinde ad solidiora vertetur, ita tamen vt nec varia, nec multa offerantur. A varietate cauebit, verbi gratia, carnes cum piscibus admiscere, aut cum vtroq; fructus, aut lacticinia: nec minus oua piscibus malè adhærent. In stomacho diuersarum naturarum cibi admiscendi non sunt, & præcipuè si qui facilè putrescunt, solidioribus succedant, vt lac aut fructus horarij carnibus. Vitabit etiam cibaria ex diuersis generibus cõfecta, sicut est omne placentarum genus, quod vulgò tortas & roffiolos appellãt. à frixis pręcipuè abstinebit, sunt enim inquinata potius, quàm cocta. Hęc autem omnia licet ad reliquũ vsum sanitatis maximè euitare conueniat, præcipuè tamen ad præseruationem à calculo, in quo cruditates om-

nes prorſus ſunt fugiēdę. Cibo aſſumpto, ſenſim quidem deambulet, vt facilius ad ventriculi fundū deſcendat, à valido tamen exercitio & equitatu cauebit. E ferculis comedet ptiſanam hordeaceam, far, oryzam cum lacte amygdalarum, & zuccharo, ac modico cinnamomo. Iuſculum paretur cum petroſelino, & omphacino liquore, quem vulgò agreſtam vocant: raro boraginē, betam & fœniculum comedat: nonnunquam tamen cucurbitam, ac caules hyemis tempore, nō omnino vituperamus. Pro acetarijs vtetur cappare, cichorio, lactuca, boragine, endiuia, aſparago etiam & dauci ſpecie quam carotam appellant, præcipuè corpore puro exiſtente. Quòd ſi talem ſibi viuendi rationē prę́ſcribet, multum illi auxilij allatura eſt. E fructibus horarijs ante cibū interdum aſſumet, ſed parcè, pruna bene matura, præcocia, armeniaca, perſica, magis tamē melopepones & optimas ficus eligimus, omnia tamen parcè ſumenda, ſunt enim potius humectādo & refrigerando corpori, & aluo leniendæ, quàm nutritioni expetenda. Ex autumnalibus verò poſt cibum comedet pyrum decoctum vel cotoneū cum zuccharo, tamē neque admiſcebit aniſum, vel fœniculum, vt nonnulli perperàm faciunt. Carnes comedat, ex agreſtibus lepores, ſi iuniores fuerint, ſin ſecus, omittendi: idemq́; de ceruis aſſerimus. Nec omnino malum pronunciamus, ſi quandoq; apri modicū ingeſſerit, eſt enim optimi alimenti, &, ſi modò parcè ſumat, non ita difficulter cōcoquit. Aues item comedet, quales perdices, francolini, phaſiani, turtures, turdi, & reliqua id genus montana omnia: nam notiſsimū eſt ab omnibus paluſtribus abſtinendum. Ex domeſticis verò animalibus, hœdi annales, caſtrati, vituli lactentes, pulli gallinacei & columborum: à reliquis abſtinebit,

bit, præſertim à carne bubula. In vino autem eligendo, non modicum ſtudium adhiberi oportet: habet enim vinum præ cæteris alimentis quòd corpus humanum maximè afficiat & mutet, tum quòd citiſsimè & plurimùm nutriat, tum quòd copioſe ingeratur, tum quòd ſit eius vſus aſsiduus, quæ pane excepto, nulli præterea alimento contingunt. Vinum igitur eligetur quod quàmaximè fieri poteſt, nullum qualitatum exceſſum habeat: neq; enim nouum eſſe debet, neque peruetuſtum, ſed medium: nec album, nec atrum, ſed ſubrubrum: nec potens, neque adeò pauciferum vt ventriculo noceat, ſed moderatum. Duo tamen ſuprema in vino deſideramus, vnum vt quãtenuiſsimũ limpidiſsimũq; ſit, atq; permaturũ, nullius aciditatis vel dulcedinis particeps, ſed eum maximè ſaporẽ præ ſe ferat, quem vinoſum vocant: talia ego ſæpe bibi Romę Salernitana. Hęc ſunt quę circa omnẽ victus rationẽ optauerim Dominũ meũ ſemper obſeruandiſsimum obſeruare, qua obſeruatione ſpero aſſecuturũ, vt nõ tantũ à calculo, & moleſta podagra præſeruet, ſed à reliquis quoq; innumeris morbis diutiſsimè immunis perſiſtat. Quantum verò attinet ad medicamẽta, ea quidẽ pauca admodũ & leuiſsima proponemus. Si enim talem viuẽdi rationẽ ſibi cõſtituerit, qualem præſcripſimus, nõ erũt medicamentorũ auxilia multũ neceſſaria. Quia tamen non ſemper lineã ita exquiſitè attingere poſſumus (homines enim ſumus) propterea laudo, pręcipuè ſi fuerit aſſuetus, vt bis in anno, principio inquã veris & medio autumno, ſcilcet menſe Octobri, ſuauiter purgetur, vt nobilia & delicata corpora ſolent. Deinde vt toto anno rhabarbari vſum familiarem ſibi proponat, ita vt ſaltem ter in meuſe aſſumat ex eo, quantũ ſunt duo ſcrupuli vel integra drachma,

ſiue mandendo & deglutiendo abſq; alterius uei cō mixtione, ſiue permiſcendo vel cum zuccharo roſato, vel cum paſſulis, prout Dominationi ſuæ cōmodius eſſe videbitur. Studebit autem vt habeat myrobalanos chebulos optimè conditos, qui ex Alexandria deferuntur, quorū vnum manè tribus horis ante prandiū aſſumet: eſt enim optimū & ſingulare remediū non tantū ſtomacho, & membris omnib. naturalibus corroborandis, inter quos renes cōnumerant, ſed cerébro quoq;, vt etiá ſenſus om̄es tam interiores quàm exteriores exacuat, ac præterea guſtui ſatis iucundū ſit, & humanæ naturæ familiariſsimū.

Conſult. LXXXI. *De arenulis & metu futuri calculi, pro iuuene Siculo.*

CVM hepatis ac renum caliditas, efficiēs cauſa ſit vt arenæ & calculi generentur: materia auté ſint humores, partim biliosi, partim pituitoſi, qui ex praua victus ratione ſuam originē ducūt: ideo in legitima eius morbi curatione, vtraq; cauſa neceſſariò eſt ſubmouenda, ita ſanè vt nimia eorum viſcerum caliditas mitigetur, dictorū autem humorū copia inhibeatur. Ad ea verò præſtanda, duo potiſsimū ſunt inſtrumenta, quorū alterū eſt optima victus ratio, quæ etiā magis neceſſaria mihi videt̄: alterū verò eſt illud, quod ex medicamentis peti ſolet auxilium. De priori itaque in primis, de poſteriori autem deinceps dicemus.

Communis viuendi ratio non tantū ex cibo & potu, verùm etiam ab aëre, animi affectibus, ſomno & vigilia, inanitione & repletione, motu & quiete, ſolet immutari: quinimò hæc poſteriora, nō minoré quàm cibus & potus, vim habēt corporis immutādi. Proptea in ea præſeruatione quam in Nobili hoc viro mo

liri tentamus, omnia ex æquo sunt cõsideranda. Igitur ab omni aëris tam calidi quàm frigidi excessu: à deambulatione ac labore omni qui fit in aëre aut ob solem ęstuãte, aut à vẽtis agitato, potissimũ verò ab Euroaustro & Austro, quoad per ipsum fieri potest, abstinebit. Minimè autẽ in cubiculis quæ aut in plana humo sint, aut humida, sed ne sub dio quidẽ, aut sine stragulis, aut nudus, vt in magnis ęstibus fieri solet, dormiet aut cubabit. Ab ira, tristitia, omniq; animi grauiori molestia ac perturbatione, pro viribus sibi tẽperabit. Corpus manè exercebit, aut vesperi per horã vnam ante cœnam. Nec tamen statim ab exercitio cibum sumet, sed per spatiũ mediæ horæ ad minus quiescat. Neq; ab exercitio adhuc calidus vestes deponet, nec vento, aëri ue frigidiori se exponet. A cibo, longiori quoad fieri potest temporis spatio, ab omni corporis atque animi labore abstinebit. Igitur neq; scribendum, neq; legendum illi est aliquid, nisi id cum voluptate aliqua coniunctũ sit, & minimè fatiget. Hoc verò spatiũ in horas aliquot extendi vellem: quòd si tandiu quiescere illi non licebit, saltem vt serò ad labores sese cõferat, pro viribus curabit. A cibo debet à somno abstinere, potissimũ à prandio: à cœna verò nisi post duas horas erit illi dormiendum. Manè autẽ surget è lecto tempestiuè: hoc enim renibus, oculis ac membris omnib. summopere prodest. Igitur à longiori ac nimio somno sibi temperabit. Dabit etiam operã vt singulis diebus alui excrementa educant, id quod si spontè non fiet, iure inferius describendo per horã vnam ante prandiũ assumpto, id fieri curabit. Huius autẽ iuris ea vis erit, vt nõ tantùm aluũ mollire, sed humores etiam temperare & renum caliditatem possit mitigare.

℞. Hordei mundati pugillum j.

Radicum althęæ num. iij.
Mercurialis man. j.

Bulliant hæc omnia in libris duabus iuris pulli, donec dimidium absumatur: & addito sacchari tantillo, dicto iam modo, calidum bibatur. A coitu etiam potissimum abstinebit, & penitus quidem à cibo. Ille autē in coëundo perniciosus erit modus, si præter ordinē ac rationē fiat: vt si in coitu diutius immoreť, nec pręparatū iam semē statim emittať: si pręter naturę ordinē mulieri vir subijciatur: si stans coëat, aut alio modo qui nimium fatiget, & dorsum labore nimio afficiatur. Hęc verò omnia ab hoc iuuene in coitu sunt obseruāda, vt quæ maximi in hoc affectu sint momenti. Igitur in coitu temperantissimū illum esse oportet, & si me auscultabit, in duabus septimanis, aut ad summū in vna semel tantùm coibit. Ea siquidem Hippoc. est sententia, Vnciam vnam seminis importunè eiecti, plus afferre detrimenti, quàm sanguinis quadraginta: idq; non tantū renibus, sed capiti quoq; ac membris omnibus maximè est noxium.

Quod ad cibaria attinet, in primis abstinebit à pane nō vt decet fermētato, aut minus probè cocto, à crustulis & bellarijs quocūq; modo paratis: à pane etiā quacunq; alia ratione præterquā in furno, vt sub cineribus cocto: & si oleū aut butyrū aut liquor alius admixtus illi fuerit. Pessima etiam sunt omne genus pastilia, vt offulæ, & lagana, & fercula omnia quæ ex attenuata pasta parari solent, siue ea simplex, siue alijs rebus sit admixta: & quanquā quocūq; modo cocta noxia sint, in sartagine tamen frixa, vt in vniuersum frixa omnia, admodum sunt perniciosa, potissimum verò cùm alioqui tota sua substantia aduersentur. Euitandę illi sunt antiquę carnes omnes, vt boū, castratorū, suum, & reliquorū huiusmodi animaliū: auium

auium præterea palustrium, vt anatũ & anserum: pisces quoq; maiores, vt thunni: reliquos pisces comedet moderatè. Lacticinia omnia illi sunt fugienda, quemadmodũ etiam caseus tam recẽs quàm salitus. A cibo fructus nullos: ante cibum verò generosi peponis partem aliquam, & pruna probè matura comedere licebit, omnia tamen parcè. oua recentia sunt illi salubria, aut in cineribus cum cortice, aut in aqua sine cortice, prout illi magis arridebit, ita cocta, vt mollia sint ac tenera, non dura. A ciborum varietate in vna mensa sibi tẽperabit, & vnico cibi genere contentus erit: & tota vnius diei alimonia in tres partes diuisa, vnam in prandio, duas verò in cœna sumet. olerum genus nullum probo, præcipuè crudum, vt acetaria: quanquam cappares, asparagos, & lupulos, cùm tempestiua fuerint, vt parcè comedat illi concedo. Potus erit vinũ album potius quàm nigrum, subtile, & quoad fieri potest, minimè potens: quod dilui etiã debet aqua nõ admodum frigida, quę non recẽs sit ex puteo aut fonte hausta: nõnunquã etiam cùm glycyrhiza aut hordeo aut althæa, prout vrina magis aut minus est mitiganda, decoqui debet. Hic autem illi perpetuus mos erit, ne ingerat cibaria aut nimis calida, aut nimis frigida, sed temperata. Hæc, quod ad viuendi rationem attinet, vt à calculo pręseruetur, dicta sint satis. De medicamentis autem ita à nobis est statuendũ. Cùm morbi paroxysmus constituta quadã periodo ad mediũ Maij mensem reuertatur, & vsq; ad medium Iunij perseueret, certam ac statam euacuationẽ, inferius illi præscribendam, ad medium Martium circa, moliri omnino est necessarium. Illud autem in primis mihi probaretur, vt ex basilica eius lateris in quo vehementior percipitur dolor, siuę illud dextrum sit, siue sinistrum, sanguis

mitteretur. quòd si latus vtrunq; dolor infestaret, in dextro venã secandã esse iudicarẽ. Mittẽdi sanguinis pondus infra octauã ne subsistat, sed ne decimã quidem vnciã excedat. Particularis autẽ euacuandi ratio & progressus erit huiusmodi. Antequàm euacuationẽ auspicetur, per duos dies rectã viuendi rationem instituet, & in cibo ac potu parcior erit, quàm antea cõsueuerit. Tertia autẽ die, per horã mediam ante prandiũ, floris casiæ drachmas decẽ accipiet: sequenti verò die, cùm iam casia suam absoluerit euacuationẽ (alioqui per clystere in quo sit mel rosatum, aluus erit excitanda) hora diei tertia, eo quo diximus modo, mittendus est sanguis. Quinta demum die inferius describendis syrupis vti incipiet.

℞. Syrupi acetosi simplicis
Mellis rosati ana ℥ j.
Decocti infrascripti ℥ iiij.
Misce pro vno syrupo.

℞. Radices althææ num. iiij.
Seminum maluæ
Melonum
Anguriæ
Cucurbitæ ana ʒ ij.
Capillorum Veneris
Comarũ virentium fœniculi ana man. j.
Bulliant omnia simul in libris duabus aquę endiuię, vsque ad consumptionem medietatis, deinde coletur & exprimatur, pro tribus vicibus: & sic perseueret vsque ad nouem syrupos. Sequẽti verò die, post syrupos accipiet purgans hoc medicamentum:

℞. Floris casiæ ʒ vj.
Electuarij de succo rosarum ʒ ij.
Syrupi rosati solutiui recentis ℥ iij.
Misce, & cum aqua capillorũ Veneris fiat potio, dan-

da in aurora cum custodia. Octo deinde consequentibus diebus, aut etiã quindecim, id quod longè vtilius fuerit, manè ac vesperi, per horam vnam ante cibum, accipiet sacchari rosativnciam mediam. Atque illi suadeo vt per totum annum sacchari rosati vsum faciat sibi familiarem, ac horis iam dictis frequenter illud sumat: pauca enim aut fortè nulla auxilia inueniet suæ affectioni magis salutaria. Dictis iam euacuationibus administratis, per integrũ mensem hoc vnguento renes inunget:

℞. Succi rosarum
Violarum
Plantaginis ana ℥. j.
Olei rosati completi ℥. ij.
Ceræ albæ ʒ. x.

Misce, & fiat linimentũ pro renibus. Illud verò præ cæteris curabit, vt post purgationes & sobrietate & recta victus ratione vtatur, omniaque superius præscripta obseruet. Quòd si in Sicilia, quemadmodum in Italia in agro Lucensi & Veronensi prope Calderium, ferreæ thermæ essent, author illi essem vt per duos aut tres annos deinceps, in æstate, in Caniculari bus diebus biberet eam aquam, & more etiam consueto in ea lauaret. Mihi etiam maximè probaretur, si bis saltem in mense hisce pilulis vteretur:

℞. Rhabarbari electi
Aloës
Agarici præparati ana ʒ ij.
Rosarum
Myrobalanorũ citrinorũ ana ʒ j.
Spicæ
Seminum fœniculi ana ʒ s.

Pulverizentur omnia per se, deinde misceantur, & cum mucilagine radicum althææ condita cum zuc-

charo fiat magdaleon, de quo singulis vicibus fiăt pi lulæ tres, pondere drachmæ vnius, quæ per horam vnam ante cœnā sumantur. Et hæc, quod ad præseruationē attinet, dicta sint satis. Cùm autē paroxysmus infestabit, si fortè (quod Deus auertat) reuerteretur, illud primùm curabit, vt si ille facilis est ac paratus ad vomitū, omnem cibum qui tum in ventriculo continetur, statim vomat: quòd si quid præter cibum, euomere etiam posset, vtilissimū fuerit, & adhibita dexteritate debet adiuuare. Post vomitum vnus aut alter, aliquando etiā tertius & quartus clyster erit inijciendus: spatiū autem inter vnum & alterum interponetur, quantum doloris acerbitas concedet. Clysterium descriptiones sunt huiusmodi:

℞. Foliorum camomillæ
Florum maluarū ana man. j.
Furfuris man. ij.

Bulliant in sufficienti quantiate aquæ, ad consumptionem medietatis. Deinde

℞. Cassiæ pro clysteribus ℥ j s.
Mellis violati ℥ ij.
Olei cōmunis ℥ iiij.

Misce, & cum prædicto decocto fiat clyster. In secundo clysteri seruato superiori decocto, sequentia electuaria adijcientur:

℞. Hieræ picræ ʒ vj.
Mellis violati ℥ ij.

In tertio & quarto clysteri eadem, si opus fuerit, adijcientur.

Illud autē in primis adnotandū, nisi prius aut per vomitum, aut per clysteres, aut per vtrunque, quod multò melius foret, fuerit euacuatus, loco affecto, ac dolenti, nec linteamina calida, nec vnguēta, neq; alicuius generis fomenta, vt ferè fieri solet, aliquo modo

modo applicanda esse: hoc enim dolorem augeret, malum cumularet, & miserum hominem magnis cruciatibus conflictaret. Quamprimum autem hæ factę fuerint euacuationes, leuioribus tum fomētis vtendum erit, vt vitreolo in oleo seminis lini mortificato. Sequens etiam est vtilissimum:

℞. Farinæ ex qua conficitur panis, duos plus minus pugillos.
Sapæ
Olei dulcissimi
Vini dulcis optimi, ana cyathū vnum magnū.

Omnia simul misceantur, & lentè bulliant, ac interim permisceantur, donec acquirant formam emplastri, non quidem solidioris, sed potius mollis: illud deinde inuoluatur in lineo panno, & loco dolenti applicetur, ad dolorem enim sedandum est efficacissimum.

Iniectis clysteribus & vomitu etiā excitato, si dolor adhuc perseueraret, hoc illi medicamentum purgans exhibebitur aut manè aut vesperi, prout magis videbitur expedire: sed in media etiam die aut nocte exhiberi potest, in huiusmodi enim affectibus nulla interponenda est mora.

℞. Floris cassiæ ʒ vj.
Specierum hieræ simplicis ʒ ij.

Misce, & fiat bolus cum zuccharo.

Diuidatur in parua frusta, & sumatur: deinde iuris in quo oleum, malua & hordeū sint decocta, libram vnam statim bibat. Quòd si post medicamentū perseueraret adhuc dolor, accipiat olei amygdalarum dulcium, olei amygdalarū amararum ana ℥ iiij. aut v. quo accepto, per septem horas ab omni cibo ac potu abstinebit. Hisce omnibus administratis, si pertinax adhuc esset dolor, manè ac vesperi tribus horis

ante cibum, hoc decoctum ſumet:

Accipe iuris in quo decoctus eſt pullus	lib.	ij.
Radices althææ	num.	ij.
Foliorum maluæ	pug.	j.
Crana alchechengi	num.	x.
Cicerum rubrorum	gr.	xx.
Cinnamomi craſsè contuſi	ʒ	s.

Miſce, & bulliant ad dimidium, & colentur: deinde in eo decocto imponatur butyri recentis, aut ſi ille abhorret à butyro, olei amygdalarũ dulcium recentiſsimi vncia vna, & ſacchari optimi tantundẽ. Hoc totum bibatur calidum temperatè. Quandiu dolor perſeuerat, ſobrietas mihi maximè probatur. Igitur elixus panis, & ſuccus hordei ex iure pulli, illi erit cibus: aqua autem in quo hordeum & ſaccharũ ſint decocta, erit potus. Interim etiam frigidum nihil bibet. Singulis etiam diebus clyſteribus vtatur, non quidem quales ſuperius ſunt deſcripti, ſed è ſolo eo decocto, cui olei chamæmelini ℥ iij. olei roſati completi ℥ ij. vitelli ouorum num. ij. adijciantur. Atq; hæc quidẽ præſente paroxyſmo adminiſtrari debẽt.

Conſult. LXXXII. *De eiectu materiæ craſſæ & fœtidæ per urinam, cum dolore renum.*

Iffícillimũ eſt iudicare in huiuſmodi Magnifici Domini caſu, vtrum expediat illi Calderianã aquam potare: hoc enim pręcipuè videtur exquiri. Difficultatis cauſæ oriuntur tum ex parte corporis patientis, tum ex ipſis diſpoſitionibus præter naturã. Audio primùm, corpus hoc redditum eſſe admodũ imbecillum, cum maxima appetendi deiectione, & areſieri ac tabeſcere. at potus aquarum mineraliũ conſtantes viros requirit, eſt enim efficaciſsimum potentiſsimumq́ue re-

remedium, ideo debiliori corpori oblatum, ſæpe hominem potius quàm morbum tollit. Diſpoſitiones etiam corporis ad medelam admodum ſunt ambiguæ: nam & maxima illa ſitis tandiu perſeuerãs indicat vel magnas obſtructiones, vel multam putredinem, vel febrim occultam. Quicquid horum fuerit, Calderianæ aquæ ſuſpectę ſunt. Eò autem magis vereor, quia intenſiſsimè ſitit: & cùm audiã frigus inexpugnabile ſuperadditũ in exterioribus partibus modò, vt exteriora maximè frigeãt, & interiora ferueãt, vel febrem malignam, vel intrinſecũ abſceſſum, aut inflammationem portendit: ideo & hìc quoq; thermarum aquæ ſuſpectiſsimæ ſunt. Sed & illud, quòd audio materiam plurimã per vrinam educi, quæ admodum craſſa ſit, fæculenta & ſordida, impedit omnino rectam Calderianarũ aquarum exhibitionem. Si quis modò illarum aquarũ naturam cum hac diſpoſitione rectè & ſecundùm artem comparauerit, facilè importunè impedietur, aſtringeturque materia profluens ob vim aquarum aſtringentem, quod facillimam dabit occaſionem ad ſupprimendam vrinam, cum maximo patientis diſcrimine, cui ſuppreſsioni alioqui valde paratus eſt, & in illam perquã frequenter ſolet incidere. Quid quòd dolores nephriticos, vel colicos, vel fortaſſe etiam vtroſq; iam proximis diebus non ſine diſcrimine perpeſſus eſt? ad hos enim affectus aſtrictio & frigiditas aquæ maximè infeſta eſt. Hæc ſunt, quæ me valde ancipitem reddunt, vtrum Magnificus iſte vir aquam thermarũ Calderianarum rectè ſit potaturus. Nam ex alia parte poſtea, ad dilatationem tam amplam, ſicut audio, meatuum vrinariorum, & ad corroborationem imbecillitatis partium omnium naturaliũ, præcipuè quæ ob redundantem humorem cõtigerit, præſtantiſsimus

eſt earum vſus:ad ardorẽ vrinę etiam non parũ conferret:ſitim præterea quę ob puram intemperiem & caliditatem intrinſecorũ membrorum contigit, validiſsimè extinguet. Cùm ergo vtrinq; rationes adſint quæ perſuadeant an accipi debeant, an non debeant,in ancipiti perſiſto, cùm planè ſcire nequeam exquiſitũ ſui corporis ſtatũ vel gradũ,aut etiã naturam diſpoſitionũ. Ideo hanc deliberationẽ præſentibus medicis determinandã relinquo, ponderatis utrinq; rationib. tum his quas ego percurri, tum his etiã melioribus, quas ipſi excogitabũt. Interim pro pręſenti diſpoſitione, qua præcipuè videtur affligi, fluxu videlicet materiei craſſę, viſcoſę & fœtidę per vrinam,cũ dolore circa partes renũ,cõſulerẽ vt potu vteretur loco & hora ſyrupi,quo ego in huiuſmodi affectibus efficaciſsimè vti conſueui,cuius deſcriptio talis eſt:

℞. Pentaphylli cum radicibus & folio man. iiij.
Granorum alchechengi ℥ j s.
Agrimoniæ man. iij.
Verbenæ
Roſarum ſiccarum ana man. ij.
Limonũ minutim conciſorũ num. iij. ſimul cum corticibus ſuis.

Contundantnr omnia groſſo modo, & aſpergantur cum vncijs octo infuſionis roſarum.Poſtea deſtillentur per alembicum vitreum,vel per balneum Marię, deinde ſeruetur aqua ad vſum.

℞. Huius aquæ ℥ v.
Syrupi de cichorio Nicoli ſine rhabarbaro
Myrtini ana ℥ j.

Sumat ſingulis diebus in aurora loco ſyrupi. Laudo præterea, quòd ſingulis diebus vel tribus horis ante prandiũ,vel immediatè ante ſyrupũ accipiat ℈ j.

in forma pilulæ, de infraſcriptis trochiſcis.

℞. Trochiſcorum de abſinthio
De roſis ana ʒ ij.
De aniſo ℈ ij.
Succi liquiritiæ ʒ j s.

Miſce, & cum ſyrupo roſato fiant pilulæ pro ſingula drachma tres, ſumendæ vt ſuprà. Pro vnctione dorſi, hoc eſt, totius regionis lumborum ſecundùm longitudinem vtrinque:

℞. Pinguedinis anſeris ℥ ij.
Olei roſati completi ℥ iij.
Roſarum rubearum
Sandalorum citrinorum
Maſticis ana ʒ ij.
Laudani pinguis ʒ j.

Miſce cum modico ceræ albæ, fiat linimentum ſecundùm artem, ad vſum, vt dictum eſt. Vinum eliget limpidum, mediocre, coloris ſubrubri. Vtatur in cibo carnibus ſiccioribus, boni tamen & optimi nutrimenti, quales maximè ſunt pulli, perdicũ, phaſianorum, gallinacei, leporis iuuenis: aues omnes campeſtres, præter coturnices: turtures etiam cõueniunt, & oua ſorbilia. à reliquis omnibus edulijs, quàm maximè poterit, abſtinebit. Hæc ſunt quæ abſenti in re difficili conſulenda videbantur, remittens me in omnibus ſaniori iudicio.

Conſult. LXXXIII. *De ardore urinæ, cum eo ut ſæpe urinam emittat.*

Ræmiſſa ratione victus, vtatur quolibet mane, quando eſt in itinere, fruſto cinnamomi optimi, & triturando in ore deglutiat ſuccũ. Bis tamen in ſeptimana loco cinnamomi ſumat rhabarbari drachmã mediã die

bus interpolatis, & illud mandendo ſuccum deglutiat. Ante cibum ſumat ſemunciam anethi præparati, & omni die inungatur locus, qui eſt intra vnam & alterá natem, oleo ſcorpionis facti ex oleo amygdalarum amararum. In autumno & vere purgetur infraſcriptis medicamentis:

℞. Specierum hieræ ſimplicis ʒ ij.
Floris caſsiæ ℥ j.

Miſce, cum zuccharo fiat bolus, & ſumat tribus horis ante prandium. Deinde ſumat ſequétes ſyrupos per ſeptem dies continuos:

℞. Syrupi de cichorea Nicoli
De abſinthio ana ℥ j.
Decoctionis infraſcriptæ ℥ iiij.

Decoctio autem talis eſt, vt ſequitur:

℞. Aquarum maluæ
Althææ ana lib. j.
Aceti albi ℥ iiij.
Foliorum pentaphylli
Betonicæ
Agrimoniæ ana man. j.

Bulliant ad conſumptioné tertię partis, & ſeruet pro ſyrupo. Octauo die ſumat ſequentem medicinam:

℞. Syrupi roſati ſolutiui ℥ iij.
Confectionis hamech ʒ iiij.

Cum aqua althææ fiat potio, danda in aurora cum cuſtodia. Poſt hæc per tres vel quatuor dies continuos ſumat vnciam zucchari roſati ante cibum manè & ſerò. Verùm laudo quòd in vere incidatur vena baſilica dextri lateris, & in autumno poſt purgationé vtatur aqua balnei ſulphurei, vel aluminoſi, & pro quolibet mane accipiat XII. cyathos per dies duodecim: & ſi ſint balnea, ſubmergatur in eis. Localia nulla adhiberi velim ante mundificatum corpus,

eò

eò quòd frigida aſtringant, calida verò adhuc magis lædant. Patauij, M. D. XLVII.

Conſult. LXXXIIII. *De calculo ueſicæ, cum ſtranguria urinæ, pro nobili puero Italo.*

NE conteratur tempus in ſuperfluis, prætermiſſa longa prefatione, rem ipſam aggrediar. Nobilis puer conqueritur de quibuſdam diſpoſitionibus præter naturam circa actiones quæ ſunt in emittendo vrinã: & quia non ſunt vnius generis, diſtinguendæ ſunt. Primò patitur quandam conſtrictionem vrinæ, quandoque enim guttatim emittit, quandoque accedit pars aliqua vrinæ, & tendit ad penem, & dum eſt in medio, regurgitat, & facit anguſtiam. patitur præterea grauitatem circa partes illas: cum maxima difficultate ſedet, & cogitur ſedere erectus, diuaricatis pedibus: & dum vrina retinetur in pene, & exit, percipit dolorem & ardorem. Quærendũ ergo, an ſymptomata hæc habeant vnam cauſam, an diuerſas. Primò tamen conſtat in veſica calculum eſſe, quem tetigerunt clariſsimi chirurgi. Suppoſito hoc, quærendum videtur, an iſta ſymptomata habeant pro cauſa coniuncta, calculum in veſica, an verò non ſit cauſa omnium calculus. Si conſidero ea quæ clariſsimus chirurgus cum inſtrumento percepit: percepit non eſſe in collo veſicæ, ſed in fundo: ergo non poteſt eſſe calculus cauſa, vt fiat ſtranguria. Erat enim ſententia Galeni, primo de locis affectis, de puero illo, in quo retinebatur penitus vrina, cùm dubitaret de cauſa ſuppreſsionis, erexit puerũ, & quæſiuit, & deprehendit quòd erat in collo veſicæ calculus obſtruens, vbi cùm eſſet remotus, incepit liberè emittere

vrinã & mingere. Et ideo vbi calculus non obſtruit collũ veſicæ, non eſt cauſa neq; impedimentũ emiſſionis vrinę. Cùm iſte puer non habeat hanc ſtrangu riam tantùm, ſed vrinæ retentionẽ omnimodam, & quod magis animaduertendũ eſt, cùm habeat ardorem, & illam anguſtiã, meo iudicio vtile erit, vt prætermiſſa cauſa calculi, & ipſo calculo, videamus cauſas quæ poſſunt facere iſta ſymptomata. Nemini dubium eſt, quòd cùm ipſa ſtranguria nõ tantùm proueniat, quoniam obſtruatur meatus veſicæ, ſed quan do ſunt humores erodentes, qui dum occupant veſicam, irritatur ad expulſionẽ, vnde guttatim exilit vrina: & cùm retinetur, colligitur, & cõfertim exit: & vbi acris eſt, vt ferè in ſenibus contingit, qui ſtran guriam patiuntur, quia egerũt nitroſa, & baurachia, propter plurimam materiam admixtã, ſcilicet ſalſam pituitam. Cùm igitur nos videamus, ſicut obſeruaui cùm D. imponeret fiſtulã intra collum veſicæ, & dilataret hinc inde orificium, propterea tamen non edidit aliquam copiam vrinæ, ſicut ſolet fieri quando retinetur vrina, vbi aliquid circa collũ eſt: & ideo manifeſtiſsimũ ſignum eſt, quòd circa collũ veſicæ non eſt obſtructio, ratione cuius fiat ſtranguria, ſed erodentes vrinæ ſunt cauſa, vt non poſsit retineri vrina, quia ſtimulat virtutẽ expultricem, vnde perpe tuò diſtillat. Credo igitur quòd cauſa iſtius ſtrangu riæ, & illius anguſtiæ, ſint mordentes vrinæ, quæ expelluntur, nec expelluntur liberè, ſed pars quæ circa collum inhæret, dolorem excitat in parte ſenſibili, vnde per conſenſum ſpiritus omnes cõcutiuntur, & fit ſyncopa, quæ appellatur anguſtia, & videtur totus dolere, & dolor ille eſt lipothymia, & prooemiũ ſyncopes. Quòd autem hoc contingat cùm aliqua mordicant penem in vrina, notat Ariſt. vnde qui aliquid

quid mingunt tale, horrescunt propter acrimoniam vrinæ. Vbi igitur vrina efficitur mordacissima, non est mirum si loco horripilationis, quæ fit in sanis, in ægris faciat angustias: sicut enim magis ad magis, ita simpliciter ad simpliciter, vt est regula topica. Credo ergo has causas esse horum duorũ symptomatũ, stranguriæ inquã, & lipothymiæ: erat enim ista materia acris in capite, & omnibus membris. Crediderim lapidẽ non esse in causa, cur ita sit vrina acris. Causæ sunt dispositiones in vesica: est tẽperatura calida & sicca, hepatis pręcipuè & cordis. Audiuistis etiã hũc puerum habuisse pessimã rationẽ victus, & dum esset sub præceptore, ingessisse crassa cibaria præter omnem consuetudinẽ suam, fabas, pisa, legumina, & reliqua, quę aggregãt humores pituitosos, nam exercebat satis se, animo vexabatur strenuitate sui præceptoris, vnde erat materia aggesta. Et cùm copia humoris crudi multiplicaretur, quæ non fuit in totius ambitu, sed in hepate, & venis mesaraicis, & cũ inueniat hepar calidum, & cor calidum, non est mirum si ille humor pituitosus in locis calidis aggregatus, fiat salsus modo adustionis. Vnde existente tali temperatura, aggregati humores crudi facti sunt salsi: qui dum fuerint paulatim aggregati, & per calorẽ hepatis vlterius adusti, sunt duo consecuta: primò lapis generatus est in vesica. quare generatur? habet materiã pituitosam, calidam postea. summa erat, materia erat idonea exterius acquisita. Erat secundò agens præsens calida tẽperatura, vnde necessariò consecutus est effectus conueniens, calculus, ex materia pituitosa lapideata, sicut lateres induresunt, quoniã primò per calorem excoquuntur, deinde per frigus condensantur, vnde neq; per calidum, neque per frigidũ possunt dissolui. Ita redditur calculus sicut la-

teres penitus indiſſolubilis à calido vel frigido, ſed bene poteſt incidi. Cur magis in veſica generatur, quàm in renibus? Gal. affert cauſam, & dicit, quòd hoc eſt in pueris propter validam virtutem expulſiuam: nam quæ in imbecillioribus & ſenibus retinẽtur in renibus, expellũtur in pueris ad veſicam, quæ materia ibi retinetur, & cùm prius excocta fuerit à calore, refrigerat, & à caliditate veſicę magis & magis excoquitur. Iſte calculus in veſica primò percipitur tactu: deinde in ſyncopis percipit grauitatem inſignem circa partes pectoris. Non poteſt ſedere, nam collũ veſicæ vergit circa terrã, quod dum conſtringitur, conſtringitur veſica: igitur & non poteſt ſedere, & fit impedimentum in varijs ſitibus. Adeſt pruritus circa partes illas: ſed lõgè certius eſt dictũ iam ſignũ. Adeſt etiam illa eadem cauſa ſtranguriæ, multitudo materiæ pituitoſæ, quæ continuè trãſmittitur à partibus ſuperioribus, quæ ſua mordacitate facit ſymptomata illa. Credo vniuerſalẽ cauſam eſſe referendam ad materiam antecedentem horum ſymptomatum pituitoſam, quæ fouet & tegit calculum, & facit ardorem vrinæ, & ſtillicidium. Quærendum modò videtur, an calculus ſit morbus in cõpoſitione, vel in complexione. Certum eſt, quòd in compoſitione, & quòd ille morbus generatus fuit propter affluxum materiæ. Et etiam credendũ, imò ferè neceſſariũ, quòd ſit intemperies frigida in veſica, non abſolutè tamen, cùm adſit pituita ſalſa, à cuius ſalſedine caliditatem acquiſiuit: ergo poteſt eſſe intemperies in veſica frigida ſine defluxu materiæ. Hęc eſt tota ratio huius ægritudinis, & conſequenter apparet prognoſticum. Si volumus iudicare de futuro, dico quòd ſtranguria, & ardor vrinæ, poterunt tardè curari. Vbi exquiſitè ipſum euacuabimus, & alterabimus

bimus illam intemperiẽ superacquisitã propter acrimoniã, curabitur excoriatio, & vlceratio in epidermide, quæ leuis est: credo quòd ista facilè poterunt curari: in senibus non curarentur. Nephritici &c. dicit Hippocrates. Sed quantũ ad calculũ, dico quòd non curabitur sine incisione: nam nullus, licet plurimi tentarint dissolutionem, nemo tamen eam est assecutus: tamen exhibuerũt primò ea quæ abstergũt & incîdunt visciditatẽ, dum esset appensus lapis corpori vesicæ, vnde facilius postea extraheretur: præterea illa quæ cõminuerẽt superficiẽ lapidis, & eam partem lapidis quæ mollior est: continuè enim lapidis pars post partem augetur, licet non sit vera auctio, sed iuxtà positio. Cura igitur ita exordienda: primò exquisitissimè euacuandum corpus, vt omnino tollamus materiã istam salsam, & diuertatur per euacuationẽ. Facta euacuatione haberem non diuretica tantùm, sed potius incidentia & abstergentia: bene diuretica admiscerem his, quæ eorum penetrationem adiuuarent. Primò igitur purgaretur leniendo ventrem, exhiberẽ cassiam, quia lenit humorem salsum, diuertit per intestina, euacuat humores crassos, vt testatur primò Actuarius, & postea Mesue. Hiera est diuretica: darem electuarium de sebesten simplex, deinde exhiberem quæ incîdunt humores crassos. Haberem primò intentionẽ incisionis, & attenuationis, postea confortarem. Vterer syrupis, vt melle rosaceo, syrupo de betonica, de stœchade: illi enim sine mordicatione incîdunt. Nolo oxymel simplex, vel squilliticum, vel ex acetosis aliquem syrupum, ne adderetur acrimonia propter acetũ: & ideo isti syrupi essent conuenientes, etiam bysantinus sine aceto. Haberem postea aquas distillatas, quæ facerent penetrare syrupos ad partes, ad quas alioqui

non penetrarent. Facta concoctione purgarē ipſum cum agarico:non abhorrerē à confectione hamech, nam licet ſit ſolutiua, tamen euacuat diuertendo, dum trahit à circunferentia ad centrū. Ideo trahendo ad ventriculum, diuerteret illam materiam, quæ cauſam antecedentem habet ab ipſis renibus. Reſpiciendo ætatem pueri, ſi excederet decimum quartum annum, mitterem ſanguinē, quæ miſsio ſanguinis eſſet opportuna ad euacuationē & euentationē, & remouendā malam qualitatē humorum. Fortaſſe ſi aliqua adeſt redundantia ſanguinis, quia habet venas latas, poſſent etiā ventoſæ applicari non ſine ratione. Vbi iſta pituita eſſet euacuata, & factæ euacuationes, quærendum, an aquæ calidæ thermarū conueniant. Oh ſunt calidæ, augent ſalſedinem, non habemus intentionem: amplius, iam præterijt occaſio. Poſtea exhiberem quæ cōminuerent & inciderēt lapidem: vellem diſtillare limones non in alembico plumbeo, quoniam cùm vapor limonis ſit acutiſsimus, generaret ceruſſam, & faceret venenum: & hęc aqua eſt magis penetrabilis, quàm acetum. Ergo facerem alembicum vitreum, & diſtillarem limones, & chelidoniā, in quibus duabus aquis confiderem: poſtea in deſtillatione ponerem raphanum, ex quibus facerem deſtillatam aquam efficacem ad comminuendū lapidem, & gratam guſtui. Quòd ſi poſtea cum illa aqua aliquid illis admiſceretur, ſi ceſſaret ardor vrinæ, optima eſſet: ſi non ceſſaſſet, ſerum caprinum adderem. Et ita puerum iſtum regerem, ad hoc vt conuenienti tempore (credo enim in æſtate hoc eſſe importunum) incidatur, & extrahatur lapis: & fiet faciliter inciſo. Vtatur attenuante victus ratione omnino. Et vt ſemper lenem habeat aluum, frequentiſsime vtatur caſsia pro diuerſione & euacuatione

tione humorum craſſorum. Vt corrigatur ſanguis in venis, aſſumat bis in ſeptima caſsiam, cum portiuncula rhabarbari. Cum iſto progreſſu tenerem iſtum puerum toto hoc tempore. Pro ſtranguria & anguſtijs, apponerē decocta althææ, maluarum, camomillæ, fœnugræci, ſandalorum citrinorum: facerem fomentum, & olea linirem conuenientia circa pectinem. Quòd ſi magis vrgeret, tunc peritus chirurgus, & bene exercitatus, lac inſtillaret.

Conſult. LXXXV. *De paßionibus pudendi, ardore urinæ, difficultate mingendi, gonorrhœa, & febre erratica, pro nobili* Veneto.

Qvatuor ſunt ea, quæ in hoc Nobiliſs. atque Magnifico viro ſunt præter naturam, de quibus conqueritur, & quorum ratione ad nos acceſsit, quæ conſiderare debeo. Primum eſt ardor vrinæ: ſecundum, impedimentū ipſius, quod tale eſt, quòd non liberè mingit, ſicut prius: & vrina tenuius exit quàm ſolebat. tertium eſt fluxus quidam præter naturam, & inuoluntariè exiens ab ipſo veretro, quem gonorrhœam (ſi libet) nunc appellemus: quartum eſt febris erratica. Iſtæ ſunt diſpoſitiones præter naturā, quæ moleſtant hunc nobilem virum, & de quibus conqueritur, quæ ſunt cōſiderandæ à me. Et vt ordinatè procedam, primò recenſendę ſunt diſpoſitiones eius naturales, naturaliſq; temperies ipſius: quia vos ſcitis quantū referat cognoſcere cuiuslibet naturalē temperiē, & ad morbos cognoſcēdos, & curandos, & ad modū rectè operandi, & ad tēpus curandi, & ad loca quibus debent applicari. Sed re vera difficillimū admodū eſt tēperaturā cuiuslibet cognoſcere. Et tantùm tria ſunt principalia, quibus ſingulorū tēpera-

turam dignoſcere poſſumus. Primùm ſunt actiones omnium virtutum: oportet enim videre quomodo ſe habeant: ſecundum, excrementa omnia: tertium, quæ exterius apparent, quæ cõmuniter accidentia dici ſolent. Ex actionibus enim cognoſcimus membrorũ temperaturas, quia qualis temperatura membri, talis eſt actio ipſius: ſed vbi corpus eſt affectum, non vna tantùm actio eſt vel ablata, vel diminuta, vel corrupta, ſed plures: ideo diſpoſitiones naturales in ſingulis cognoſcere difficillimum eſt. Et dicebat Galenus in procœmio libri primi ad Glauc. & in tertio Methodi: Opus eſt ſi volumus aliquem rectè curare, cognouiſſe ipſum in ſanitate, & ſingulorum membrorum temperaturã, colorem, habitudinem, natiuum calorem, arteriarũ pulſum, quiſnam fuerit à natura. Quæ ſi ſciremus, magnitudinem morbi ſatis aliquando iudicare poſſemus: & ſic exeuntia, & accidentia. In caſu noſtro habemus omnes difficultates iſtas: ſiquidẽ prius non nouimus. Tamen ſi diſcurramus per ſingulas actiones tam animales quàm vitales, & naturales, percipimus naturales ſi non corruptas, ſaltem diminutas, propter multa accidentia, quæ in hoc corpore contigerunt: ſiquidem actiones quæ cerebrũ & cor ipſum conſequũtur, non bene niſi ex conuerſatione aſsidua cognoſci poſſunt. Ideo conſiderabo tantùm vnum in hoc Nobiliſsimo viro, ſcilicet actiones naturales, quod noſtro propoſito attinet, quia neque circa cerebrum, neque circa cor videtur aliquis exceſſus manifeſtus: ſed bene circa naturaliũ membrorũ temperiem, quia ipſa ſunt, quæ verè læſa ſunt. Si ergo exactè conſiderauerimus ipſorũ lapſum, habebimus quod à nobis intenditur. Reliquis igitur omiſsis, ad inquirendũ naturalium membrorũ diſpoſitionem, & hepatis præcipuè, accede-

cedemus. Primò ergo consideremus, quænam fuerit naturalis istius viri temperies hepatis, antequàm ad accidentia deueniamus. Sed non habemus actiones aliquas nec à sanguine, nec ab excrementis, nec ab extrinsecis accidentib. videlicet à colore, calore, &c. ex quibus in cognitionẽ naturalis istius temperiei deuenire valeamus. Sunt tamen quædã, in quibus circa hoc iudiciũ nostrum firmare possumus: est enim amplitudo venarum, atque musculorũ, sunt & pili, & structura corporis, quæ omnia etiam indicãt præteritam temperiẽ. Sed hæc in hoc viro non sunt talia, vt intensam caliditatem vel frigiditatem indicent: attestantur tamen magis supra caliditatẽ, quia venæ sunt satis amplæ, & structura corporis satis magna, & pili non sunt adusti, nec crispi, nec subalbidi, sed potius subrufi, tendentes ad nigredinẽ. In passiuis verò qualitatibus nullum video signum, ex quo possim iudicare vel multam siccitatem, vel multam humiditatem. Quòd autem calida temperatura sit, indicatur etiam ex eo, quòd maximè fuit & est pronus in Venerem, & caliditas hepatis immediata causa est salacitatis. Ideo bene Plato concupiscentiã in hepate, irascentiam in corde, animalem virtutem in cerebro posuit. Quòd autem caliditas renum faciat ad salacitatem, dico quòd non per se, sed per consensum solùm, quia facit vt vasa illa seminaria sint ampla, & lata, & sic per consensum. Sed hepar prębet caliditatẽ, & materiam ipsius salacitatis, & immediata causa ipsius est, vt inferius patebit. Arguitur igitur ex ijs quę apparẽt, vt ex moribus pręteritis, quòd sit calidæ temperaturæ hepar huius Nobilissimi viri, in quo est vis sanguificandi. De ventriculo, nec ex præteritis, nec ex præsentibus, audio aliquem excessum, neq; in caliditate, neque in frigiditate, nec de ipsius

diſpoſitione nunc multũ curandũ, maximè cùm non cõqueratur de ipſo. His igitur ita ſe habentibus, credisne tu, quòd talẽ nunc ſeruet temperaturã hepar iſtud, qualem habuit antea? Minimè: imò dico quòd ipſa tẽperatura hepatis longè diuerſa eſt ab eo quod prius erat, & eſſentialiter firmata iam in hepate per plurimos annos. Sed quænã eſt intemperies iſta? Dico, quòd cùm prius calida eſſet reſpectu proprij temperamenti illius, non reſpectu tẽperati, ſed reſpectu ſui ipſius, erat à prędominio calida, nũc lapſa eſt ad frigiditatẽ reſpectu ipſius, non abſolutè, & habet diminutas hepatis operationes, & non ſolitas, propter additã frigiditatẽ. Hoc autem indicat color apparẽs in toto hoc corpore: quia ſcitis ex quarto de tuenda valetudine, non longè à principio, quòd humorũ in corpore exiſtentiũ dominium cognoſcitur ex colore cutis, niſi humores illi in altum ſeſe receperint. Et ibi dat ſigna, & cauſas, quando in altum & profundum recedunt, ſcilicet vel propter frigora, rigores, animi affectus, vt timorẽ, triſtitiam ingentem, & incipientẽ verecundiã, &c. In iſto autem eſt color plumbeus, liuidus, exanguis cum fuſcedine quadã, & non habet colorẽ ſuum naturalẽ, floridum & viuidũ, ſicuti apparet, vbi eſt hepatis caliditas iuncta ſiccitati: & talis color iam per plures annos perſeuerauit. Præterea abundat plurima pituita, quod indicat ex vrina, quæ immediatè profluit à ſanguine: ideo indicat temperamentum ſanguinis, ſanguis verò temperamentum hepatis, ſiquidẽ in eo generatur. Vrina autem quo ad colorẽ cùm ſit ſubalbida, quo ad ſubſtãtiam craſſa redundans plurima pituita, ideo ſignum eſt, quòd ſanguis eſt pituitoſus: ſi ſanguis eſt pituitoſus, ergo hepar labitur ad frigidũ: ſi ſic, & tamen præceſsit caliditas hepatis, ideo redũdat aduſtionibus,

ſicut

ficut dixit Gal.2.artis medicę. Qui ſunt calidi & ſicci hepatis,procedente tempore fiunt frigidi & ſicci. Hepar igit iſtius Nobiliſsimi viri tum propter plurimos labores,tum propter plurimas reſolutiões,quę acceſſerunt propter delicta,ad frigidum declinauit: & quoniā diu perſeuerauit iſta intēperies,credendū eſt quòd iam ſit cōfirmata. Accedit aliud inſuper cōſiderandū,quod non modicā de hac re fidem faciet, an ſcilicet perpeſſus ſit morbū Gallicum: & ſicut ſcitis, morbus Gallicus ſedē habet ſuā in hepate, & vt alias dixi,eſt intēperies ipſius hepatis. Quòd ſi adeſſet in hoc nobili huiuſmodi morbus, magis eſſet læſum,& generaret humores magis aduſtos,quàm prius,ſicut apparet. Et ſic hepar licet ad frigidum labatur,& per conſequēs pituitā generet,illā tamen adurit: & ſic ſi bilem generat,ita etiam dicendum eſt de melācholia. Ideo multū refert ad diſpoſitiones eius cognoſcendas, ſcire an ſit perpeſſus morbū gallicū. Ideo dicā liberè id quod ſentio,videlicet quòd credo,quòd perpeſſus ſit morbū Gallicū,& nunc etiam patiatur. Et adſunt præter communia illa ſigna,quæ maximā faciūt coniecturā,quòd ſcilicet cōcubuerit cū infectis huiuſmodi morbo mulieribus: tamē iſta coniectura potius legislatorū, quàm medicorū eſt. Habuit etiā puſtulas,& bubones: & licet diſiunctiuè non valeat,hic eſt bubo,hic ſunt puſtulæ,ergo adeſt morbus Gallicus: cōiunctim tamē valet, hic eſt bubo& puſtulę in veretro,ergo adeſt morbus gallicus: & cum habuerit rem cùm inquinatis, hæc non ſunt leues coniecturæ ad ſuſpicandum hic adeſſe morbū Gallicū.licet quælibet harū per ſe ſumpta leuem faceret coniecturā,omnes tamen ſimul ſumptę non ſolùm perſuaſionem,ſed etiam fidē certam & firmā faciunt. Sed dicetis vos,prępter puſtulas & bubones in

pudendis in morbo Gallico laborantibus, ſolent etiam cõſequi puſtulæ in capite,& dolores inter iuncturam & iuncturã in perioſtijs illis : ſed hæc in hoc non fuere,ergo non laborat morbo Gallico.Reſpódeo quòd non valet : quia licet non habuerit dolores, & in capite puſtulas, hoc ideo fuit, quia perpetuam ex renibus euacuationé habuit,& materia quę debebat facere dolores illos , & illas puſtulas , euacuata eſt per penem, & diuerſa eſt aliò,ideo non fecit illa accidentia. Cuius ſignum eſt, quòd quando erat in naui, & quidam medicus repreſsit huiuſmodi fluoré, ſtatim ſenſit dolores in omnibus membris ex retentione illius materiæ:& ſi nunc eam retineret,eadem accidentia cauſaret. Sed dicet quis veſtrûm : Tu ex colore ipſius arguis ſupra morbum iſtum,ſed huiuſmodi color pallidus ſequitur huiuſmodi fluorem. Dico,quòd ſi tantùm iſte color eſſet propter refrigerationem hepatis,& propter exitum illarum materierum , eſſet ſubalbidus , & cachecticus,& non plumbeus, & fuſcus: fuſcedo autem cum palliditate indicat aduſtionem humorum, quam ſolet huiuſmodi morbus generare.Ideo ſuſpicor hunc virum affectum eſſe morbo Gallico.Præter intemperiem hepatis,quæ frigida eſt,credo etiam adeſſe frigiditaté reſpectu morbi Gallici.Et hæc quo ad temperiem morborũ naturalium. Accedamus modò ad ad eas diſpoſitiones præter naturã,quibus affligitur Nobilis iſte.Eſt primò ardor vrinę:hoc autem cõtingit,vel ratione ipſius vrinę,vel ratione inſtrumenti. ratione verò vrinæ dupliciter , vel quia vrina mordax,ſalſa,acris,& calidior in ſe, vel quia addita ſit ei aliqua ſubſtantia ſalſa, vel acris.Quid credis tu,quę ſit cauſa iſtius ardoris ? Dico , quòd eſt non ratione propriæ ſubſtantiæ ipſius vrinæ,quę ſit ſalſa,acris,&

mordax

mordax, præter eam quæ ſibi propria eſt: quia color ille ſubalbidus, & ſubſtantia ipſius craſſa, nõ indicat mordacitatẽ eſſe: ſed iſte ardor aduenit propter materiam ſalſam ipſi vrinæ adiunctam, & purulentam. Aut eſt ratione inſtrumẽti, & ſic eſſet vel quia in ipſo veretro eſſet excoriatio aliqua, vel vlcus, vel exiccatio illarum humiditatum, quæ ſolent eſſe in glandibus penis, quæ factæ ſunt à natura, vt vi ſua emplaſtica humectent longitudinem penis, ne vrina in tranſitu propter ſui mordacitatem excoriet: & ſic etiam inteſtina veſtita ſunt pituita illa craſſa, ne mordacitas fæcum, & bilis in trãſitu corroderet ipſa: & quando inteſtina ipſa propter aliquam qualitatẽ priuantur illa humiditate, tunc contingunt abraſiones. Sic etiam contingit in pene, vbi propter exceſſum aliquem ſuperfluæ Veneris, vel aliam ob cauſam conſumitur huiuſmodi humiditas, areſcit meatus virgæ, & mordacitas vrinæ occurrit membro immediatè, & ſic cauſat ardorẽ. Hìc credo quòd ſit materia mordax propter ſalſedinem, non propter acrimoniam. Sed ſiue ſit nitrum, ſiue ſal, ſiue ex vtraque materia tum purulenta tum nitroſa, per aduſtionem, nihil refert: nam vbi ſubſtãtia humida iuncta eſt cum terreſtri, & pars terreſtris aduritur, tunc fit ſalſedo: & ſi vlterius aduratur, fit amaritudo: licet Auicenna voluerit ex admixtione bilis & pituitæ fieri ſalſedinẽ. Sed aliàs oſtendi, quomodo hoc fieri nequeat, & quòd hoc repugnat rationi, veritati & experientiæ: quia ex amaro mixto cum inſipido nunquã fit ſalſedo, ſed bene quidem amaritudo: ſalſedo autem fit ex aduſtione partium terreſtriũ in ipſo humido. Cùm ergo iſte plurima abundauerit pituita, & intemperie ad frigidum, & propter morbum Gallicum aduſtione, facta eſt ſalſedo propter moram ipſius pitui-

tæ in hoc corpore: & licet respectu proprij tempera-
menti lapsum sit hepar ad frigidum, respectu tamen
temperati habet caliditatem maximam: & sic auge-
tur salsedo, & sic hepar generat humores adustos,
quos per vrinam excernit. Et quia non est perfectè
concocta illa materia, licet aliquę partes adurantur,
ideo in exitu causat horrorem, sicut contingit dum
pus mouetur de loco ad locũ. Et ista est causa, qua-
re vrina in exitu mordicet, & horrorem faciat, pro-
pter subitũ motum materiæ mordicantis partes sen-
sibiles. Præterea credo ego quòd adsit etiam aridi-
tas illius humiditatis, ex qua sequitur ardor, & ma-
ximus. Quòd autem sit ariditas, patet ex præceden
tibus & enarratis: quia, vt audiuistis, maximè Vene-
ri deditus fuit, & ante tempus, & nunquam peper-
cit, ita vt dum adhuc adolescēs esset, annos circiter
quindecim natus, in decem diebus quinquagesies
concubuerit, ita exinanita fuit huiusmodi humidi-
tas, quæ etiam sola cogitatione exit, quandoque e-
tiam ex longo isto defluxu, qui decem & octo an-
nos perseuerauit, & ex intemperie incaluit locus e-
tiam propter assiduas functiones, & propter pluri-
mum coitum substātifica illa humiditas resoluta est:
tum etiam quia pars illa non nutritur, sicut opor-
tet, quia facta est debilis, propter ea quæ dicta sunt,
etiam quia occupatus fuit perpetuò in multis labo-
ribus in exercendo mercaturā, & in regionibus qui
dem calidissimis, in Oriēte, & in Aegypto, ex quib.
maximè exiccatus est. Et hæc quo ad hunc ardorem
vrinæ. Habet præterea retentionem vrinæ, ita vt vri
na liberè non exeat, sicut solebat, sed subtilius. Pro
quo notare debetis, quòd tria sunt apud Græcos,
dysuria, stranguria, & ischuria. Dysuria est, cùm vri-
na difficulter exit: stranguria, cùm vrina guttatim
exit:

exit:iſchuria verò, cùm totalis retẽtio vrinę eſt. Dyſuria igitur vel difficultas vrinæ eſt, cùm quis licet liberè mingat, cum dolore tamen, & cum difficultate mingit: ſicut accidit in dyſenteria, illis qui ſic affecti ſunt, plurimum quidem egerunt, & plus quàm oportet, ſed cum difficultate. In ſtranguria guttatim exit, & nõ poteſt retineri. Iſchuria vel ablata totalis emiſſio vrinæ eſt, vel diminuta. In hoc igitur eſt iſchuria, non ablata actio, ſed diminuta tantùm: iſte non mingit amplè, liberè, ſicut ſolebat, ſed ſtrictè. Cauſæ autem retẽtionis vrinę ſunt, vel quia eſt defectus in expulſiua virtute, quæ non expellit id quod debet, vt quarto & ſexto de accidẽti & morbo Gal. docet, vel vitio vrinę, vel vitio inſtrumẽti. Expulſiua virtus debilitatur vel propter frigiditatẽ, vel propter aliquid aliud, vt non poſsit fungi proprio munere. Vitio vrinæ, vel quia non habet ſolitam & debitam mordacitatem, quæ mordicet, & inſurgere faciat expulſiuam virtutem ad expellendũ, vel propter ſui craſsitiem, & in iſtis non eſt defectus. Vel in inſtrumento, quod eſt vel collum veſicæ, vel meatus virgæ. Et cùm iſta ſit iſchuria, impedimentum non poteſt eſſe in renibus, nec in veſica, nec in vaſis illis quæ deferunt vrinam ad ipſam veſicam: in meatu autem virgæ, vel collo veſicæ poteſt eſſe impedimentum, vel quia obſtructus ſit ob calculũ vel inflãmationẽ, vel propter callum, vel aliquem humorẽ ibi impactum, vt grumum ſanguinis. Hìc non eſt calculus, quia nullũ calculi ſignũ adeſt, nec arenulæ in vrina, nec aliud quidpiam. Non callus, quia hoc ſemper ita eſſet, & eodẽ modo mingeret: ſed nũc quãdoq; liberè magis mingit, quãdoq; minus. Nec etiã adeſt inflammatio, quia nõ adſunt aliqua inflãmationis ſigna. Non vlceratio, quia exiret ſanguis: ꝙ ſi interdũ exierit, illud fuit propter

immiſsionem candelæ. Ideo credo quòd cauſa, quare non liberè & amplè mingat ſicut prius, ſit materia aliqua viſcoſa, quæ in illis partibus cõtinetur. Quod apparet, quia antequàm mingat, exit quid viſcoſum album, quod apparet in fundo vrinę. Et ſic credo materiam aliquam eſſe impactam & in meatu veretri, & in collo veſicæ, quæ adhæreat in illis partibus, quæ craſſa eſt in propria ſubſtantia, quod indicat craſsities, & turbulentia vrinæ. Et hæc ſunt ſigna quæ vidimus, & cauſæ in hac difficultate vel tenuitate vrinæ, quæ non erant prætermittenda. Quo ad gonorrhœam, vtrum huiuſmodi fluor quem nunc patitur, ſit appellandus gonorrhœa nécne? Dico quòd credo à principio virũ hunc paſſum fuiſſe gonorrhœã, propter omnes rationes: quia (vt ſcitis ex ſexto de locis affectis, & ſexto de tuen. ſanit. & in ſexto de accidenti & morbo) gonorrhœa eſt inuoluntarius exitus ſeminis, qui accidit vel vitio ſeminis, vel vitio vaſorum ſeminalium: quoniam iſta duo ſunt, quæ per ſe faciũt gonorrhœam, alia verò per accidens, & per conſenſum: vt cùm quis ex aſsidua imaginatione ſemen emittit, & iſte verberibus, & non medicamentis curandus eſt. Quãdoq; ex caliditate renum, quia quandoque poteſt eſſe tanta caliditas in renibus, vt dilatet & operiat vaſa ſeminaria, & hoc faciat non quia aliquod cõmercium iſta vaſa habeant cum renibus, ſed ſolum propter vicinitatem: quia nullum vas ſeminarium vadit ad teſtes, quod affinitatem habeat cum renibus. Non in dextra parte, quia vas ſeminarium dextrum oritur à vena caua, quæ deſcendit ad dextram partem. Nec etiam in ſiniſtra, quia ſiniſtrum deducitur à magno ramo venæ cõcauæ, qui ramus concauæ antequàm ad renes pertingat, emittit per longum ſpatium à ſe ramum, qui poſtea facit

aliũm

alium ramum, qui ad ſiniſtrũ teſtem pertingit, & ex eodem ramo, quem facit emulgentem, vaſa ſeminaria oriuntur. Nec per arteriã habet cõmercium cum renibus, ſed multum diſtat ab his quæ ad renes pertingunt. Ideo non video quomodo gonorrhœa poſſit fieri vitio renum, niſi per conſenſum, & ratione vicinitatis, & nõ per ſe, quicquid dixerit Auic. Poteſt igitur propter vicinitatem renum cum vaſis ſeminarijs fieri gonorrhœa, eò quia adeò calefacti ſint ipſi renes, vt ratione vicinitatis incaleſcant vaſa illa, & ſic dilatentur, & ita exeat ſemen inuoluntariè: & ſic poteſt excuſari Auicenna. Et poteſt prouenire fluxio ſeminis ratione muſculorũ, dicebat ipſe: ſed huiuſmodi fluxio non eſt à muſculis, ſed per virtutem expulſiuam: & non concurrunt muſculi, niſi quando quis velit vehementer conari. Sed dicet quis, quomodo exit ſperma per conuulſionem, cùm quis in epilepſian inciderit? Dico quòd hoc contingit propter villos, qui contrahuntur, & extenduntur, & mouentur motu ſpaſmoſo: & ſic omnes muſculi mouentur & excitantur. Galenus tamen in VI. de tuen. ſan. reducit huiuſmodi fluxus ad iſtas duas cauſas, vel ratione ſeminis, vel ratione ipſorum vaſorum ſeminariorum, quæ ſint affecta & vitiata, & imbecillia reddita, & in ſuperioribus partibus. Et contingit de ſemine, ſicut de lacte in mamillis: ſicut enim ſanguis efficit ſub forma lactis in ipſis mamillis, ita ſanguis in vaſis ſeminarijs, & in illis inuolutionibus efficitur ſub forma ſeminis. Contingit autem vt exeat ſemen propter imbecillitatẽ iſtorum vaſorum, vel quia relaxata & aperta ſunt & calefacta, ita quòd trahant, quod non deberent trahere, & cùm ſint debilitata, multa excrementa ad illa demandantur, & ſic inuoluntariè exit: quod etiam contingit de lacte in ma-

millis existẽte. Quando verò fit ratione vitij existentis in semine, hoc cõtingit vel ratione multitudinis vel ratione malæ qualitatis acris, vel huiusmodi. In isto erat vera gonorrhœa ratione vasorũ, & viarum dispositione, per quæ fit huiusmodi transitus, & præsentia humoris mali, & ratione imbecillitatis vasorum, quæ effecta sunt imbecilliora propter malam victus rationem, & propter excessiuum & immoderatum coitum. Et sic quia dilatatę fuere illæ viæ, & aucta est materia ratione malæ victus rationis, ideo huiusmodi dispositio perseuerauit. An modò etiam nunc patiatur gonorrhœam, & fluxum seminis inuoluntariũ? quia materia seminis, quæ est sanguis, prouenit ab hepate: spiritus verò fermentans huiusmodi semẽ, à cerebro & à corde emanat: sanguis autem iste cùm ad vasa seminaria venerit, in illis vasis conficitur. Ideo liberè dico, quòd credo illum non pati nunc veram gonorrhœam: sed ad alborum fluxionem istũ venisse opinor, qui fluxus fit à materia quadam pituitosa & corrupta, quæ cùm vias paratas & apertas inuenerit, illud defluit ad vesicam. Et sic credo quòd in tota massa sanguinea sit vitium (ita vt oportet) ratione hepatis, quod lapsum sit à proprio temperamento per frigidum, & maximè cùm accesserit illa infectio morbi Gallici: & quòd recipientia sunt debilitata, vt Auicenna XXII. tertij: sunt mandantia fortia, scilicet hepar, & totus ambitus venarum, plurima superfluitas pituitosa, & adusta, & salsa: & vasa dilatata fuere, cùm etiam à natura sint lata, quia calidę fuit temperaturæ à prædominio, ideo habuit amplitudinem venarum & vasorum, quæ etiam vasa dilatata sunt propter plurimum coitum, & longum defluxum: & sic mandantia sunt fortia, recipientia debilia, vię latæ, & multitudo materię malæ.

Et sic

Et ſic credo quòd iſta ſi debet dici gonorrhœa, ſeu iſte fluxus, ſit permixtio quędam ſeminis, & aliorum plurimorum. Et ſicut in mulieribus contingit, quòd poſt fluxum gonorrhœæ ſequitur fluxio alborum, vel ratione hepatis, vel ratione totius, quòd acquiſiuerit malam temperiem, & aggregata ſit cacochymia, & materia mala: & cùm vias reperiat paratas, hinc fluũt huiuſmodi alba, ſi eſt mulier, per vuluam, ſi eſt vir, per penem: ita credo in iſto fuiſſe, quòd plurimę materię pituitoſæ ratione hepatis & totius ambitus venarum, per venas emulgentes ad veſicam deuenerunt, & minguntur ita putridæ. Sed dicetis, ſi ſunt putridæ, ergo ibi deberet adeſſe vlcus. Dico quòd non valet, quia materia pituitoſa poteſt circa venas putreſcere, ita vt pus appareat, & tamen nõ ſit vlcus, vt vidi ſuperioribus diebus in quodã viro Fulginate. Quòd autẽ ſit materia pituitoſa, videtur ex colore: alba enim eſt illa materia quæ fluit, & putrefacta, nullum prę ſe ferens colorem. Quartum & vltimum accidens erant febres quædam erraticæ. Et multi mirantur quęnam ſit cauſa iſtarum, contingentium maximè poſt quartanã. Sed ſi cognoueritis cauſas iſtas, non mirabimini: & quandoque antecedunt quartanam, quandoque verò ſubſequuntur, quia aliquæ quartanę habent affinitatem cum illis. Sed quęnam ſunt cauſæ iſtarum erraticarum, quę nullum ſeruant ordinem? Nullæ aliæ certè niſi tres illæ, quas Galenus in fine ſecundi de diff. feb. aſsignauit, vbi dicit, quòd febris erratica fit, vel quia permutatur humor putreſcens, vel quia variatur ratio viuendi, vel quia alius humor putreſcit in aliqua parte corporis, & alius in alia. Et ſic prout variæ generantur putredines propter varios humores defluentes ad varias partes, ſic variæ fiunt febres & periodi, cùm

humores varij ſunt,qui putreſcunt. Nam interdum putreſcit pars ſubtilior ſanguinis, quæ ſapit naturã bilis,ideo facit paroxyſmũ tertianæ : aliquando fæx ſanguinis,& ſic facit paroxyſmum quartanæ: quandoq; pituita putreſcit,& ſic facit paroxyſmum quotidianæ. Alio verò die fieri poteſt quòd putreſcat pars craſsior,& ſic facere poteſt quartanam,quia illa aduſta fuerit. Fiunt etiam ex variatione ciborum, quando viuunt modò vno modo, modò alio, modò plurima ingerunt, modò pauca, modò craſſa,modò tenuia:& ſic prout varij humores generantur, ſic ex putredine illorum fiunt poſtmodum variæ periodi. Tertia cauſa iſtarum eſt,quando eſt aliquis locus,ad quem præcipitetur aliquis humor, & ibi putreſcit: alius autem ad aliam partẽ,& ibi putreſcit: & ſic varij poſſunt fieri pro varietate humorum putreſcentium.Sed quæ cauſa eſt in hoc Nobiliſsimo viro iſtarum febrium ? Dico quòd omnes concurrunt,quia abundat omnibus humoribus, habuit varios paroxyſmos, & ſic duos vel tres paroxyſmos quartanæ habuit,poſtea ſecuta eſt tranſmutatio,& habuit ſextanã, prout modò vnus,modò alius humor computruit, & exijt ad exteriores partes venarũ: quia non æqualiter generati ſunt iſti humores, quia non ſeruat eandem rationem victus.& in vaſis ſeminarijs,vt venis in teſtibus,& veſica,poteſt putreſcere iſte humor pituitoſus, à quo eleuantur vapores putridi, & petunt cor:& ſic ponunt ipſum cor in calefacto eſſe. Et ſic credo quòd omnes iſtę tres cauſæ concurrant ad generationem febris erraticæ in hoc Nobiliſsimo viro. Accedamus modò ad curationem iſtorum accidentium, prætermiſſa febre, quam non habet, nec de ipſa conquerit̃. Et primò quo ad gonorrhœam, quia, vt dixi, credo quòd certa illa materia

quæ à

quæ à veretro emanat, non ſit ſemen, ſed cum ſemine permixtam eſſe plurimam materiam pituitoſam, ſalſam, putridam, quæ à toto ambitu venarum, & ab ipſo hepate emanat, ex qua ſequitur ardor vrinæ, & retentio ſeu emiſsio illa vrinæ diminuta. Et ideo credo, quòd ſi remoueatur fluxio, remouebũtur etiam omnia alia. Sed cùm in qualibet fluxione quatuor ſint, mandantia, recipientia, viæ, & materia, ideo debetis primò prouidere, ne mandantia mandent: ſecundò, recipiẽtia corroborare: tertiò, vias aſtringere. principalis tamen intentio eſt, vt dicit Galenus ſexto de tuend. ſanit. intercipere materiã, quia ſtante materia & imbecillitate membri, ſemper de neceſsitate ſequitur fluxio: materia autẽ intercipitur, prohibendo ne generetur. Hoc autem fit recta ratione victus adhibita circa qualitatem & quantitatem, ne tantum comedat, quantũ appetit: quia ſi ſanguis bonus efficietur, natura auara pro ſe retinebit. Et hoc quo ad qualitatem & quantitatem ciborum. Ita etiam de vino: nõ ſit nimis calidum, aperiens, nec nimis frigidum, ſed temperatũ in calore & ſubſtantia. Quo ad exercitium, moderatè ſe exerceat, non dormiat in meridie, & reliqua huiuſmodi. Quo ad euacuationem verò humorũ qui generati ſunt, plurima ſunt inſtrumenta. Primum eſt euacuatio propriè dicta per propria loca, per vomitũ, per ſeceſſum, per vrinam, per ſudorẽ, & diuertendo per cauteria: quia natura rei indicat nobis, cùm diu perſeuerauerit iſte morbus, ideo difficillimè expellet. Cùm igitur iam ſint decẽ & octo anni, ex quo perſeuerauit morbus iſte, ideo ſi ſola euacuatione propriè dicta velimus procedere, non bene ſuccedet. Et oportet prius corroborare membrum mandans & generans, ne noua generetur materia, & debemus auertere ipſam, an-

tequàm membrum recipiens corroboremus: quia prius corroboraremus quàm diuerteremus, poſſ ad aliud membrum nobilius præcipitari hæc mate ria: ideo à leuioribus euacuationibus incipiendu eſt. Et primò leniendа eſt aluus. De miſsione sa guinis, tum propter diuerſionem, tum propter ſu ſpicionem illam quam habeo de morbo Gallico, propter aduſtionem quæ in hepate generatur, ſua derẽ vt fieret à baſilica lateris dextri phlebotomi Quo verò ad præparationem materiæ cum ſyrupi varia ſunt inſtrumẽta. Notum eſt quis ſit humor ſu perfluus, & quæ intemperies, ideo cum incidenti bus & abſtergentibus præpararem, quæ tamen no eſſent diuretica: & talia eſſent ſicut oxymel, mel ro ſatum, ſyrupus de betonica. Cum ijs vel decoctis ſi milibus præpararem materiam, & cum ſolutiuis ap propriatis poſtea educerem. Iſtis peractis antequàn ad corroborationem mandantiũ, & ad viarum con ſtrictionem deuenirem, facerem prius cauteria, v diuerterem materiam. Sed cùm morbus ſit infra re nes, qui tamen habet originem in partibus ſuperio ribus, an magis conueniret quòd huiuſmodi caute ria fierent in brachijs, an verò in tibijs? Dico breui ter quòd facerem in tibijs. Rationem nunc non aſ ſigno, quia eſſem nimis prolixus. Deinde ad corro borationem membrorum mandantium & recipien tium, & ad conſtrictionẽ viarum deuenirem. Et quia duo propoſita fuere: primũ, an decoctum ligni Gua iaci in hoc Nobiliſsimo viro: ſecundò, an balnea Ap ponenſia vel Veronenſia conuenirent, ideo modò ex his quæ ſuppoſita fuere à nobis, conueniret de coctũ ligni: in ipſo enim eſt forma illa ſpecifica, quæ ex toto formæ morbi Gallici aduerſatur. Non enim curat quia calidum vel frigidum, humidum vel ſic-

cum,

eum,ſed quia tale. quo ad qualitates tamen manifeſtas habet caliditatem vltra ſecundum gradum,ſiccitatem vſq; ad tertium. Ideo exhiberem iſtud decoctum ratione illius morbi Gallici: & ratione formæ ſuæ ſpecificę,etiã adſtringit & corroborat membra. Quòd autem habeat vim calefaciendi,quia erat dubium,quia calefactio in primo ſenſu nõ ſentitur,ſed à ratione ſenſui cõiuncta, vt Galenus in lib.de ſimplici medicina teſtatur, ideo dicebãt ab aliquibus, primo occurſu nõ pungit linguã,ideo calidũ in primo. Dico quòd mordicat linguam,& quòd eſt calidum in ſecundo intenſe etiã: & dico quòd quando caliditas fundata eſt in ſubſtãtia tenui,illicò mordicat linguam,& citò euaneſcit.Ideo dicit Galenus in IIII. de tuen .ſanit. loquens de Diatrionpipereon, licet ſit medicina ignea,ita vt vẽtriculũ inflãmet,tamen quia in ſubſtantia tenui & ſubtili fundata eſt,citò euaneſcit,& ad hepar nõ peruenit.Sed cùm eſt in ſubſtantia craſſa terrea,huiuſmodi ſubſtantia nõ permittit actionẽ caliditatis adeò facilè percipi:nam auripigmentum,quia eius caliditas fundata eſt in ſubſtantia tenui & ſubtili, ideo ſi apponatis ſuper linguam,ulcerabit.Sed in ligno,quia eius caliditas fundata eſt in ſubſtãtia craſſa & terreſtri, ideo primo occurſu non percipitur eius caliditas,ſed per decoctionem extrahitur, ideo in ipſo percipitur amaritudo. Ideo calidum & aduſtum eſt, quia Galenus & Auic. volunt, quòd vbi eſt amaritudo, ibi adſit caliditas: ſic etiam Ariſtoteles & Theophraſtus voluere, licet Auer. negauerit, quia in opio eſt amaritudo, & tamen eſt frigidum. In decocto hoc eſt amaritudo, & acrimonia,& maxima,ita quòd quãdoq; qui vſi ſunt iſto decocto,toti eryſipelati ſunt:quibus verò exhibitum fuerit cum aqua endiuię,nihil calefacti fuere.

Ideo decoctum huiuſmodi habet caliditatem in ſecundo, quia acrimonia non ſtat in primo tantùm caliditatis gradu, ſed cum intenſiori. Et quia quærebatur, an miſcendum eſſet, & decoquendum cum aqua endiuiæ: & videbatur quòd nõ, quia dicebatur, quæ operantur per ſpecificam formã, & à proprietate occulta, ſi cõmiſceatur cum ipſis aliquid, deſtruetur eorum forma ſpecifica. In ſecundis qualitatib. hoc contingit: ſed endiuia & huiuſmodi, non deſtruunt formam huius ſpecificã. Et quia dabatur exemplum de Magnete illito allio, quòd nõ poteſt trahere ferrum, & non poteſt agere ſua forma ſpecifica, dico quòd ideo eſt, quia allium habet formam ſpecificam contrariam Magnetis actioni, & ſi alia illinatur re, non propter hoc amittit formã ſuam ſpecificã Magnes. Et vos ſcitis, quòd ex vno particulari non ſequitur vnum vniuerſale: etſi in Magnete contingeret hoc, non tamen contingit in hoc decocto cum endiuia: imò non calefacit, ſed refrigerat. Cur eſt quòd cùm aqua cõmunis ſit primum frigidorum, nõ magis reprimat caliditatẽ ligni, quàm aqua endiuiæ? De hoc diximus dum de morbo Gallico ageremus. Ideo exhiberem iſtud decoctum, tum quia qualitatibus manifeſtis proderit, quia calefaciẽdo & exiccando cor roborabit, & exiccabit materiã illam: & quo ad formam ſpecificã, quia in hoc timeo de infectione Gallica. Quo verò ad aquam thermarum, licet de directo morbo Gallico infeſta eſſe videatur, & licet multos viderim laborantes iſto morbo, ex aqua balneorum læſos fuiſſe, tamen darẽ huic nobili viro, ſi iſtud decoctum non ex toto ſanabit ipſum. Sed à quo eſt incipiendum? Ego inciperem à decocto ligni alterato cum aqua endiuiæ, quia hoc indicat & naturalis eius temperies, & anni tempus, quia nunc ſumus in

æstate. Ideo factis exquisitissimis euacuationibus, quæ debent fieri, & factis etiam diuersionibus, exhiberem istud decoctum, ex quo desperatos etiam sanaui in maximis etiam caloribus hoc modo præparato, quia sic non timerem calefactionem. Et si ex toto nõ leuaretur & liberaretur, exhiberẽ aquam thermarum Veronensiũ, adhibita solita diligentia. Et sic credo quòd sanabitur, si omnia, quæ dicta sunt, exactè, & summa cum diligentia, sicut fieri debent, obseruabuntur. Et hæc satis.

Consult. LXXXVI. *De calculo, dolore renali, & iuncturarum, cum ardore urinæ, pro ciue Florentino.*

IVdicamus calculos per vrinã excretos, dolores circa renes, ac iuncturarum affectus, à plurima pituitosa materia generari. Vrina est turbida, subalbida, sero lactis similis, cum sedimento crasso, & albo. Calculorum color calci antiquorũ parietũ similis, eorumq; substantia crassa, & dura. Præterea victus ratio comessationibus & potui dedita, cum paucitate exercitij. Ex temperatura etiam calida, & habitu corporis, & animi moribus, appetitui & voluptati mancipati, credimus hunc in venereis plus æquo excessisse, vnde calor naturalis, & concoctiones omnes diminutæ fuerunt, accedente præcipuè ætate, quæ accedit ad septimum septenarium, & consequẽter ad finem primi senij, si Galeno & Hippocrati credimus. Ardorem autẽ vrinæ fieri arbitramur partim ex priuatione humoris in glandulis vreteris nimia venere consumptis: partim verò ex mordacitate vrinæ, quæ in immensum aucta fuit ex admixtione plurimæ pituitæ salsæ. Habuit autem pituita salsedinis causas, tum

ex naturali hepatis caliditate adurente, tum ab obstructione,& putredine. Et hæc quidem de causis,& natura affectuum: nam de vesicæ calculo nos quoq; dubitamus adesse, si vera sunt quæ intelleximus, ex equitatione impediri, ac lædi, in pectine grauitatem percipi, prurire præputium: quæ omnia cõiecturam faciunt, vesicam calculo laborare: ac nos quoq; operarijs parum confidimus. Quantum ad curam, arbitramur eam difficilem fore: ętas enim maximo impedimento est, si Hippocrati fidem adhibemus: nephriticos enim,& circa vesicam dolores, asserit non facilè curam admittere. Sed præter Hippocratis autoritatem, ratio quoq; & rei natura nos ita cogit fateri, quam tamen consultò omitto: neq; enim hic docemus, sed consulimus quid agendum. Credimus ergo hunc nunquã ita conualiturum, vt tutò sibi possit confidere, quin in eosdẽ affectus incidat quacũq; etiam leui occasione incidente: posse tamẽ efficere, cura & assidua diligentia adhibita, vt vel nunquam, vel rarissimè molestetur actu, quãuis inclinatio perseueret. Vt autem hoc cõmodissimè fiat, primò maximè eniti debet, vt in sex rebus non naturalibus nihil, vel minimè delinquat. Ac circa aërem, cauebit omnes excessus, tam calidos, quàm frigidos: ventorum omne genus, pręcipuè tamen australes & boreales, nocturnum cœlum, habitationes humidas & terreas, apertis fenestris noctu quiescere,& reliqua huiusmodi. Somnum meridianum præcipuè fugiat: nocte septem vel octo horas dormire studebit: reliquo tempore, quantum fieri poterit, vigilabit. Exercitia matutina conueniunt, ac superiorũ potius partium, quàm inferiorũ: proinde equitationes magis laudarem, si affectus vesicæ tolerarent: sed arcu exerceri, aut iactu lapidum, ac similibus, tutissimum iudicarem.

rem. Post cibum quiescat tam animo quàm corpore: quies tamen nõ ea sit, vt iaceat, vel aliquo modo decumbat: quin potius stet, vel molliter deambulet, sine aliquo labore. Ab omnib. animi molestijs quamlongissimè recedat, lætus cum iucundis amicis vitam degat. De reliquis, nitatur aluum habere lenem: quòd si natuta defecerit, leniet vel clysteribus, vel resina laricis quampinguissima, quam mane sumat ad magnitudinem nucis: vel sumat carnem pinguium caricarũ ad vnciam, medullæ cnici, id est, cartami drachmæ duas, & facto bolo deuoret ãte prandium, & ius pulli eadem hora bibat, in quo decocta fuerint malua, beta alba, mercurialis. Cibum ita temperet, vt bis tantùm in die comedat, neq; bibat vnquam inter cœnam & prandium, abscedatq; à mensa citra saturitatem. Sit cibus simplex, atq; vnius generis: multitudinẽ epularum & vinorum, tanquam pestem euitet. Sunt autem cibi qui maximè laudantur à medicis, boni nutrimenti, & facilis concoctionis, qui cùm omnibus medicis sint notissimi, consultò omittantur. Vinum eligerem pauciferũ, substantia tenue, liquore purissimum, colore vel album, vel rubeum, clarum, sapore neq; acidũ, neq; austerum, sed maturũ. Hæc vbi ritè peracta fuerint, maximam partem suæ præseruationis peractam arbitror. Cùm verò vel necessitate itineris, vel societate, vel incontinentia sæpe delinquant homines, vnde humores maligni generanĩ, qui postea ad loca imbecilla fluentes morbos generant: ideo necessarium putamus ad conseruationem aliquod habere pharmacum familiare, quo ter aut quater in mense sine aliqua molestia vtatur. Tale autem esse poterit:

℞. Agarici optimi
Aloës optimæ

Rhabarbari bene maturi ana ʒ iij.
Roſarum rubearum
Sandalorum citrinorum ana ʒ j.
Gingiberis
Cinnamomi ana ʒ s.

Pulueri zentur omnia per ſe, deinde miſceantur, & fiant pilulæ cũ melle roſaceo pro qualibet vice tres, & ſumatur drachma ſingulis vicibus manè tribus horis ante prandium. Laudamus præterea, vt bis ſingulis annis purgetur, autumno inquam & vere. Purgatio talis ſit:

℞. Floris caſsiæ ℥ j.
Specierum hieræ ʒ ij.

Miſce, cum ſaccharo fiat bolus, ſumendus tribus horis ante prandium. Item

℞. Syrupi magiſtralis facti ex ſucco betonicæ, & ſucco ſaluiæ ſecundum artem, ℥ j.
Decocti infraſcribendi ℥ iiij.
℞. Agrimoniæ
Cetrach ana man. j.
Polypodij
Glycyrhizæ
Roſarum ana ℥ iij.
Seminum melonum ℥ iij.

Decoquantur in libris tribus aquæ maluæ deſtillatæ, donec remaneant libræ duæ: deinde ſeruetur decoctum pro ſex ſyrupis. Dentur autem ſyrupi vſque ad nonum vel duodecimum. Poſtea

℞. Confectionis hamech ʒ iiij.
Syrupi roſacei ſolutiui ℥ iij.

Cum aqua betonicæ fiat potio danda in aurora. Talis ſit purgatio tam veris, quàm autũni. Vere tamen tentarem miſsionem ſanguinis à dextro latere poſt duos primos ſyrupos faciendam. Peractis purgationibus

nibus postea per x v. saltem dies continuos probarem, vt acciperet sacchari rosacei semunciá hora vna ante cibum bis in die. Ad membra verò corroboranda primò laudarem, vt crebrò caput ablueretur ante cœnam, ita vt à cubiculo postea non discederet. Lixiuiũ esset è cinere salicum, aut vitis, in quo decoquerentur maiorana, chamæmelum, rosæ, betonica, & stœchas, addita etiam agarici electi semidrachma. Vtendum etiam cõsulo masticatione mastiches simplicis manè, tandiu vt deglutiat granũ eiusdem mastiches. Vtatur etiam assiduè immediatè ante prandium seminib. melonũ confectis vsq; ad semũciam: post prandiũ verò comedat pistacia confecta ad numerum decem vel quindecim ad summũ. Circa partes pectinis quotidie illinat oleo amygdalarũ dulcium recẽti, vel liliorum alborum, vel camomelino, vel mixto ex his. Vbi verò ardor vrinæ multum vrget, factis purgationib. quibusdã, vel lenitione ventris, & iniuncta tenui diæta, vtatur freqũter in die linctu confecto ex oleo amygdalarũ dulciũ, & penidijs: ac manè loco syrupi, sumat sequens decoctum.

℞. Seminũ alchechengi, vel solatri vesicarij	ʒ x.
Cicerum rubeorum	gr. x.
Radicum althææ	℥ j.
Seminum maluæ confractorum	℥ s.
Cinnamomi	℈ j.

Bulliant in iure pulli, & facta diligenti expressione & colatura, accipiatur scutella satis ampla huius decocti, & in ea ponatur sacchari vncia, & tantundẽ butyri recentis. Bibat hoc totum noctu calidum quantum sustinere potest: hæc enim potio maximè faciet ad vrinę ardorẽ sedandũ. Sedeat etiã in decocto maluarum, anethi, althęæ, chamęmeli, seminũ lini, fœnu græci: plurimũ enim confert ad hunc vsum, magisq;

si decoctum fuerit ex aqua & vino albo simul commixtis. De aquis thermarum, neq; ferreæ solæ placerent, neq; sulphureæ: placeret tamen, vt si in regione ad id cōmoda esset æger, potaret calidarum thermarum aquas, quales sunt Apponenses, & Porrhetanæ: postea suo tēpore biberet aquas ferreas, quales sunt Calderianę vel Senenses, ita tamen vt calidæ sumerentur vere, media autē æstate ferreæ: neq; enim aliter tutam putarem potionem. Non esse autem deferendas aquas thermarum ad loca remota, multis rationibus persuademur, sed bibendas credimus seruato adhuc suo naturali & actuali calore.

Consult. LXXXVII. *pro Reuerendißimo Cardinali Petro Bembo.*

QVamprimū R. D. V. literas, mihi profectò quamgratissimas, accepi ac legi, magnā mihi oblatā esse occasionē sensi, qua eius summa tum humanitate, tum benignitate reuera frui possem: nō eam tamē quā ego tū primū cognoscerē ac admirarer, illā enim iamdiu antea & cognouerā, & multis etiam modis eram expertus, atque ideo in animo mihi solidè inhęrebat. Nec verò cuiquam mirū videri debet, si in viro nobilissimis natalib. prædito, & quē natura atq; ars certatim omni virtute ac probatissimis morib. locupletarunt, omnia humanitatis lumina splendeant, & si quo magis illū fortuna in cœlū vehit, eo ipse se tum magis benignū, tum erga omnes affabilē præbeat: cùm eorū longè diuersa sit ratio, qui tam pręclaris naturæ atq; animi dotibus destituūtur: illi enim & insolētiores, & omniū contēptores esse solēt. Quā itaq; mihi suæ erga me & beneuolentiæ & beneficentiæ significationē candidè admodū declarauit, eam summa

animi

animi alacritate amplector, & ingentis thesauri loco mihi cõseruabo. Deũ profectò Optimũ Maximũ precor, eam mihi det occasionẽ, vt ego vnà cum reliquis omnib. qui erga amplissimũ R. D. V. nomẽ prę clarè admodũ sunt affecti, & benignitate & liberalitate candidissimi eius animi, frui aliquando possim. Vxor mea non sine manuũ osculo, reuerẽter illã salutat. Mei verò liberi eam in gratiã adolescunt, vt illi aliquando obsequanť & seruiãt. Quòd verò ad meã qualẽcunq; cõsultationẽ attinet, ea fuit à me descripta pro ratione earũ rerũ quæ tũ mihi fuerũt exploratę. Cùm autẽ V. R. D. omnia quæ ad affectus suos pertinent, distinctè ac explicatè iam scripserit, neq; hactenus aut calculũ, aut eius principiũ, adesse suspicemur, sed solã renũ imbecillitatẽ, & fortè etiã eorũ meatuũ nimiã amplitudinẽ: cũ etiã podagra nũc primũ cœperit infestare, quę tamen admodũ sera est, ac imbecilla: propterea pro exacta notitia & curatione horum symptomatũ, intelligere oportet, senilis ętatis hęc esse incõmoda, quę necessariò illã cõsequantur. Membra enim omnia nõ ex morbis, sed ipso naturę curriculo imbecilla reddunť, hæc quidẽ magis, hęc verò minus, prout in ipsis naturę primordijs magis aut minus validã sortita sunt constitutionẽ, aut prout vnusquisq; in suis actionibus alterum altero grauius afflixit, fatigauit, aut nimio labore exhausit. Omnia igiť senũ mẽbra ipso naturæ cursu sunt imbecilla. Quib. autẽ accidit, ob dictã iã rationẽ, reliquis corpus habere imbecillius, hi destillationib. vertigini, lippitudini, surditati, sunt obnoxij: sępe etiã sensib. destituunť, aut alijs huiusmodi morbis infestanť. Aliqui ex pectore magis laborãt, quib. etiã tusses accidũt ĩcurabiles: alijs verò asthmata aut raucedines. Aliqui aũt in vẽtriculo, renibus, vesica, aut articulis

conflictantur, quibus singulis morbi accidunt peculiares, vt nauseæ, vomitus, calculi, venarum ad renes pertingentium apertiones, dysuriæ, podagræ, arthritides, & alij ijs similes morbi. Paucissimi aut fortè nulli reperiuntur, qui in senectute alicui ex his affectibus non sint obnoxij. In eo tantùm est discrimen, quòd alij alijs grauius aut leuius, citius aut tardius affligunt. Id verò aliunde nõ prodit, quàm quòd variæ sunt in hominibus temperaturæ, variæ partium corporis cõpositiones, summa in vita ac viuendi ratione varietas, magnũ in astrorum aspectibus, ciborum generibus, animi affectibus, studijs ac viuendi institutis discrimẽ. Omnium tamen ex æquo vna est conditio, vt quicunq; fit senex, senectutis incõmoda declinare nõ possit, sed aliquando, aliquo saltem modo dictis calamitatibus afficitur. Accidũt autem hæc omnia, nõ vlla vi morbi, sed vt dictum est, ipsius naturæ motu, quare ineuitabilis ea est necessitas: natiuus siquidem calor quotidie seipso fit imbecillior, & membra sicciora: cùm enim calor cibũ pro ratione concoquere ac distribuere, & vt antea consueuerat, non possit, humoribus partim crudioribus, partim putrescentib. corpus repleri est necesse: qui certè eo magis redundant, quo membra iam arefacta & imbecillia vtcunq; multo egeant alimento, eius tamen exiguã quãtitatem, tum quia imbecillia sunt & sicca, tum etiam quia ipsum nutrimentũ à natiuo calore non vt decet est præparatum, attrahere, ac illo frui non possunt. Vbi igitur humores dicto iam modo creuerint, eò quòd cùm pauci essent, ad legitimã alimenti formam à natura minimè potuerint permutari, duorũ alterum necesse est sequi, scilicet vt à natura quadantenus maturati expellantur, aut ab vno membro in aliud protrudãtur: quorum certè ea iam est con-

est conditio, vt nec tueri seipsa, nec deperditæ substantiæ iacturam resarcire posint, quin potius illam minui, & quotidie plurimùm labefactari experientia ipsa docet. Atque hinc diuinus Hippocr. permotus, nec semel, nec iisdem verbis, suis in monumentis verissima illa oracula pronunciauit: Senibus spirandi difficultates, destillationes cum tussi, vrinæ stillicidia, vrinæ difficultates, articulorum dolores, renum passiones, apoplexiæ, mali habitus, pruritus totius corporis, vigilia, alui, oculorum humiditates & narium, visus obtusus, glaucedines, auditus graues. Alibi verò: Seniores iuuenibus plurimùm ægrotant minus: qui verò morbi ipsis accidunt longi, magna ex parte comitantur ad mortem. Hæc omnia ideo à me fusius sunt explicata, vt Reuerendiss. V. D. inde intelligat, ob renum quam percipit imbecillitatem, non admodum sibi dolendum esse, cùm ea & naturalis sit, & ætati suæ consentanea. Sed neq; ea qua ante x x v. annos fruebatur valetudo, aut speranda est, aut expetenda. Illud potius curet, ne malum augeatur, aut renũ imbecillitas progrediatur, vt aut calculum, aut alios grauiores morbos gignat: hoc enim aliquã do accidere illis solet, qui cùm sint intemperantes, suam valetudinem parum curant. Illud verò D. Vestræ Reuer. minimè est metuendum, cùm non recẽs, sed multorum annorum consuetudine temperanter viuendi habitum sibi compararit. Primùm igitur dicam, quæ tuendis renibus conueniat, tum viuendi, tum curandi ratio. Deinde ad particularia quædam postulata, de quibus illa me interrogauit, distinctè respondebo. Cùm recta viuendi ratio duplex habeatur, vniuersalis scilicet & particularis: in hoc affectu, quemadmodum in aliis quoq;, non huius tantùm, sed illius etiam est vsus. Vniuersalem eam voco,

quę etsi valetudini cõseruandæ in vniuersum est accõmodata, vni tamẽ affectui magis quàm alteri videtur cõuenire. Particularis autem est illa, quæ præter cõmunẽ obseruationẽ, certis limitibus ita est circũscripta, vt vnicũ morbi genus respicere, illiq; soli aduersari videatur. In cõmuni illa ratione explicanda, diutius mihi non est immorandum: certum enim est mihi R.D.V. illam ita instituere, vt in ea parum desiderari possit. Iam enim omnibus notissimum est & vulgatissimũ, optima cibaria esse ingerẽda, & à crassioribus abstinendum. Particularem igitur viuendi rationem tractabo, cùm vniuersalem illam à R.D.V. exactè obseruari non dubitem. In particulari igitur hac renum curatione illud in primis est animaduertendum, immoderatum & calorem & frigus, illis esse infestissimum: cùm enim caloris propriũ sit meatus amplificare, eadem opera plures quàm oportebat humores etiam trahit, & eos qui in loco retinendi erant, expellit. Frigiditatis autem contraria penitus est ratio: ea enim nec sanguinis serũ trahit, quod quidem proprium est renum officium, neq; illud vt decet ad vesicam pellit: quo fit vt contrarij hi affectus sæpe in senibus conspiciantur: nam prout aut ex frigore, aut ex calore fuerunt affecti, fit vt aut exiguum quid, & non nisi ægrè & guttatim mingãt, aut sanguinolentum quendam humorẽ copiose profundant. Igitur vtrunque extremum à renibus diligentissimè est arcendum. Solent autem renes nimiũ incalescere, cùm quis laborat nimis, aut calidiori cœlo se exponit, siue illud à sole æstiuo, siue à copioso igne in calidioribus cubiculis incaluerit: præterea cùm quis calidioribus cibis, vt aromatis, ac vinis potentioribus vtitur. Idem facit etiã Venus, quæ in senibus nullum vnquã locum habet. Cùm autem laborem

borem nimium, aut nimiam aëris caliditatẽ dico, ad corporis affecti, ac renum imbecillitatem, comparationẽ fieri debere semper intelligo, quæ à leui quocunque excessu, ob exiguã resistendi vim, haud mediocriter alterantur. Refrigeratio autem immoderata fit aut à loco in quo quis degit, aut ab aëre, aut à frigidioribus cibis, quales sunt fructus, cucumeres, cucurbitæ, lactucæ, endiuia, omphacium, & reliqua his similia: præ cæteris autem frigida aqua, & vina refrigerata. Nimia igitur caliditas & frigiditas renibus præcipuè aduersantur. Verùm non hæc sola infesta sunt, sed reliquarum rerum omniũ excessus: quanquam non æquè ac rerum illarum quæ nimiùm aperiunt, vsus, à medicis eò quòd vrinam permoueant, diuretica sunt appellata: huiusmodi sunt, asparagi, pastinacæ, apium, petroselinũ, fœniculum, ficus, pepones, melopepones, vinũ album subtile, & reliqua his similia. Hęc verò multò magis noxia sunt à cibo: nam præterquàm quòd plus iustò vrinarios meatus aperiunt, crudioris etiam cibi partem aliquã, & minimè concocta excrementa eò deducunt, quæ multorum malorũ autores esse possunt. Quæ igitur plus æquo aperiunt, in renũ valetudine cõseruanda semper noxia sunt: eadem autẽ à cibo sumpta, valde sunt perniciosa. Hoc autem à me in quadam tractatione, in gratiã clarissimi viri Marciantonij Contareni philosophi, aduersus aliquot medicos qui contrarium sentiebant, fusius ac diligentius est explicatũ. Cùm verò aperientium vsum reprehendimus, non ita est accipiendum, quasi verò ea quę nimiùm adstringũt, renibus sint vtilia: ea enim aliquando, potissimũ verò cùm tum ipsi, tum meatus ad ipsos pertinẽtes excrementis sunt referti, multò magis sunt noxia. Adstringunt autem vina austera, pyra, cidonia, palmu-

læ,& huiusmodi reliqua. Ex cibis etiã euitandi sunt illi qui crassum ac viscidum nutrimentum præbent, & quæ pinguia sunt & adiposa. Crassum alimentum gignunt legumina omnia, pisces maiores, vt thunni, sturiones, ombri, anguillæ quoq;, tenchæ, ostrea, limaces, fungi, terræ tubera: quadrupedum maiorum carnes, vt bouis, cerui, apri: aues quæ in paludibus degunt, vina dulcia, aut nigra: quòd si vtraque prædit sint qualitate, tum planè sunt perniciosa. Viscidi alimenti cibaria sunt, caro suilla, pastilia, caseus recens, & omnia ex lacte quocunque modo parata, placentæ quæ vulgò tortæ vocantur, pulmenta quæ pasta sunt obducta, fricta omnia: ea etiam quæ in melle aut saccharo vulgò multifariã cõdiuntur, aut aliqua simili ratione miscentur, quemadmodnm etiam crustula, & omne itriorum genus. Hæc omnia renibus ideo aduersantur, quòd crassos ac viscidos humores gignunt, quos deinde ampliores facti renes, facilè ad se trahũt, & aut vrinarios meatus obstruũt, aut calculum ipsum creant. Quòd si compressi ac refrigerati sint renes, sanguinis serum crassius ac viscidius factum minimè ad se trahunt: vnde fit vt multiplici periculo corpus repleatur. Siccioris alimẽti cibaria sunt lepores torrefacti, cerui, capreę, & diuturnior aceti vsus. Vt autem summatim dicam, nullius rei excessus renibus est salutaris: atque hoc illis præ cæteris membris est peculiare, vt apud Græcos tritum sit in sermone prouerbium, νεφριτικοῖς εὔκρατα. Rationem eius rei non aliam esse puto, quàm quòd renes à natura ideo facti sunt, vt sanguinis serum ad se trahant, & vt ab eo excremento vniuersum corpus expurgent. Vt autem commodius possent officium hoc præstare, eorum substantiam densiorẽ esse oportuit, & meatus habere angustiores, vt solum se-

rum

rum & aquea ſanguinis pars attracta, tranſmittere-tur. Hinc etiam videmus, cùm iuſtò latiores ſunt facti, ipſum etiam ſanguinem trahere, vt in ſanguinolentis vrinis apparet. Cùm igitur talem & ſubſtantiam & ſtructurã renes habere oporteat, ſi à quouis exceſſu læduntur, mirũ videri non debet: ſiue enim paulò magis adſtringantur, ſiue latiores fiant, à ſua actione impediunt: & ſiue craſsior ſiue tenuior paulùm fiat ſanguis, eadem oriuntur incõmoda. Hoc autem imbecillioribus corporibus frequentius contingit, aut cùm renes maiorem quàm reliquæ partes ſortitæ ſunt imbecillitatem. Hæc autem ita ſe habere, quiuis exactius rem conſiderans, facilè iudicabit. Vt itaque ad particularem R. D. V. curationem veniam, illud in primis ſtatuo, rerum omnium exceſſus eſſe fugiendos, tam frigoris quàm caloris, idq; non ſolùm in aëre ambiente, verùm etiam in cibo ac potu, & in his quæ vrinam mouent aut adſtringunt, ac vt ſummatim dicam, in omnibus quæ à mediocritate ad extremũ aliquod diſcedunt. Hæc hactenus de victus ratione ſeruanda, à nobis ſint dicta. Quod autem ad medicamenta attinet, aſsiduus ſacchari roſacei vſus, in præſeruandi ratione, præ cæteris omnibus mihi ſummopere probatur: vix enim qnicquam magis ſalutare à nobis excogitari poteſt, & quod ſine vllo nocumẽto ant perturbatione omnes corporis partes iuuet, præcipuè autem renes, qui, vt diximus, ab omni exceſſu lædi ſolent. Hoc ſalutare auxilium ita eſt temperatũ, vt ſi latiores facti ſint renes, ad conuenientem naturæ ſuæ ſtatum illos deducat: quòd ſi obſtructi ſint & pleni, abſtergat: ſi incaluerint, refrigeret: nec tamen affectibus frigidis nocet, cùm ſit (vt antea dictũ eſt) in omnibus qualitatibus ſuis temperatiſsimum. Ventriculum autem ab om-

nibus excrementis, præ cæteris mundum reddit ac roborat, ipſam quoque abigit deſtillationẽ: quæ certè adiumenta quàm ſenibus ſint neceſſaria, quiuis facilè poteſt iudicare. Maximè igitur mihi probaretur, ſi quotidie manè per horã vnam ante prandium R. D. V. mediam eius vnciam ſumeret, ac deinde leniter deambularet. Conſultum etiam mihi videretur, ſi aliquando, vt bis aut ter in menſe, ſcrup. vnus aut media drachma optimi ac exactè maturi rhabarbari illi adiungeretur: quo ſanè tempore per tres ad minus horas ante prandium erit ſumendum: hoc enim vniuerſum corpus mundum maximè conſeruaret, & à multis aliis morbis & à podagra poſſet pręſeruare. Quæ autem cõmoda renibus afferre poſsit, quiuis vulgaris etiam medicus intelligere facilè poteſt. Nam præterquàm quòd per vrinã exactè illos mundificat, poſtea etiam roborat, & ſine vi adſtringit. Atque hoc, in ea qua R. D. V. prædita eſt temperatura, pro præſeruatione, ſatis mihi videretur. Siquando verò contingeret vt renes adeò aperti eſſent, vt iam ſanguis excerneretur, tum reliquo corpore mundo exiſtẽte, quale proculdubio eſſet ſi præſcriptam viuendi rationem obſeruaret, ſuaderem vt ad idoneam renum adſtrictionem, in aurora inferius deſcriptum puluerem, in aqua capillorum Veneris, aut aſparagorum, aut cardui, aut fœniculi, ſumeret calidum:

℞. Boli armeni orientalis ʒ j.
Gummi arabici
Tragacanthi ana ℈ ij.
Roſarum rubearum
Myrtillorum
Hypociſtidos ana ʒ j.
Coralliorum rubeorum ʒ s.

Miſce

Misce,& fiat puluis subtilissimus,cuius singulis vicibus sumatur semidrachma, cum vncijs quatuor alicuius ex prædictis aquis. Interim etiam dum renes ita erunt aperti, & descripta superius potio bibetur,hoc vnguento renes etiam illinentur:

℞. Succi foliorum lentisci
Foliorum myrti
Radicum consolidæ maioris ana ℥ j.
Vnguenti infrigidantis Gal. simplicis ℥ ij.

Misce,& fiat linimentum secundùm artem.

Hæc omnia facilia satis ac familiaria, efficacissima tamen,cùm nimia dilatatione renes iam laborabunt,administrari debent. Quod verò ad purgationē bis in anno moliendam attinet, si R. D. V. institutā iam viuendi rationē obseruabit, & si rhabarbarū,ita vt superius dictum est, sumet, minimè fore necessariā puto,pręsertim cùm ea vti non consueuerit, neq; vllam vnquā huiusmodi purgationē admiserit. An verò quarundā thermarū aquę cōueniant, vt Lucensiū de Villa, aut Veronensiū de Calderio? Cùm sua natura frigidę sint,& vētriculo infestę,nō ita facilè assentior, & illarum vsu minimè opus fore confido. De fructibus ita sentio. Reueren. D. V. ab illis quoad fieri potest,debere sibi tēperare: quò enim exactius hoc hactenus seruauit, eò in posterū nocentiores illi erunt fructus,cùm eis minimè sit assueta. De vino autem quod quęritur,albúm ne an nigrū magis conueniat. Ego medio colore præditū magis probarē, rubrū scilicet & clarū, ac probè maturū,nec tamen nimis potens. Huiusmodi ferè sunt Salernitana,& quædam etiā Romanensia. Aceti autē vsum penitus non reprehēdo:certū enim est mihi R. D.V. cōdimenti tantū loco illo vti:id verò cùm exiguum admodum sit, obesse nihil potest. Quòd verò

ita adhibitũ neruis nocere, & articulari morbo aduersari quidã dicunt, valde est ridiculum: cuius sanè rei multæ mihi sunt rationes, quas ne molestus sim nolo nunc recensere. Lac autẽ ac lacticinia omnia probari à me non possunt: cùm tamen R. D. V. illis sit assueta, & eorum vsu plurimũ delectetur, aliquando ante alios cibos recentissimum lac, ioncatam etiam quam vocãt, aut pinguiorẽ illam partem, quam ideo quòd in suprema lactis parte in viscidam quandam crustam concrescit, caput lactis solent appellare, & recentem etiam caseum, sed parcè, comedet: à veteri autem penitus abstinebit. E piscium genere, arbores vocatos, barbos, auratas recentes, & in profundo mari victitantes, aut in craticulis, aut in iusculo coctas nõ reprehendo, quin potius illorum esum innoxiũ fore puto. Autũnales fructus, vt pyra, cydonia cum saccharo cocta, R. D. V. aliquando degustabit, sed parcè admodum, quemadmodum in rebus omnibus illa semper est modestissima. Cæpæ atq; allia sua quidẽ natura vt alimenta, praui sunt nutrimenti, ac penitus reijciendi: quòd si aliquando prosunt, id certè nõ vt alimenta, sed vt medicamẽta præstare solent: crassiora enim phlegmata incîdunt, aut flatus pellunt. Hæc mihi nunc in animo occurrerunt, de quibus R.D.V. admonerem, atque illi respondere: quæ certè si non eiusmodi fuerint vt ipsa res postularet, atq; ego etiam exoptarem, non meæ voluntati, quæ erga R.D.V. propensissima est atque obseruantissima, sed meę potius imperitię est adscribendum. Meam etiam in scribendo tarditatẽ vt boni consulat supplex rogo: maxima enim & frequentissima à Magnificis ac Nobilissimis viris exhibita mihi negotia (nam & extra ciuitatẽ proficisci, & cum alijs medicis longas quotidie habere cõsultationes

cogor)

cogor) ne horulam quidẽ otij aut quietis mihi concedunt, ita ſanè vt ſucceſsiuis horis R. D. V. pauca hæc ſcribere vix potuerim. Cui humiliter me commendo, & ſupplex ſacras eius manus, ſumma animi ac corporis adhibita ſubmiſsione, reuerenter exoſculor. Patauij.

Conſult. LXXXVIII. *De ardore urinæ, cum quadam ſuppreſsione urinæ, ſuffocatione noctu à primo ſomno, dolore renis præcipuè ſiniſtri, de dolore ſpatulæ ſiniſtræ, dolore uentriculi, uentoſitate in fundo uentriculi & inteſtino colo, de continua ſtomachi imbecillitate, cum dolore podagrico remiſſo in pollice pedis dextri, pro Franciſco Vargo Regis Hiſpaniæ Conſiliario.*

OMnia ſymptomata, vel accidentia, de quibus conqueritur Illuſtriſsimus Dominus, iudicio meo, ad duas intrinſecas cauſas ſunt redigenda, quæ tamen cauſę fomentum incrementumq; à cauſis extrinſecis nactæ ſunt, & continuè nanciſcuntur. Interiores ergo cauſæ ſunt, ventriculi frigiditas maior quàm expedit, & exceſſus caliditatis in hepate, & renibus, & toto ambitu venarum. Ex his duabus cauſis efficitur, vt prima concoctio ſit diminuta, & pituita quantitate & qualitate excedẽs dominetur, colligaturq; in ventriculo, & ſubinde diſtribuatur, primò ad venas meſaraicas & hepar, ibiq; plures variasque efficiat obſtructiones. Exceſſus autem caliditatis in hepate, & amplitudo vaſorum, quæ neceſſariò talem temperaturam conſequitur, multiplicat ſanguinem, bilemq; aduſtam, ac præterea pituitæ partem diſtri-

butam crasſiorem, calidioremq; reddit. Cùm igitur maſſa ſanguinis expurgatur, attrahiturq; ſeroſa humiditas ad renes, promptè ſimul excernuntur ex occaſione amplitudinis venarũ, reliquæ quoq; ſuperfluitates pituitoſę & aduſtæ: dumq; in renum anguſtijs immorantur, vlterius aduruntur, vnde & calculi renũ, arenęq; plurimæ generantur: quæ poſtea per vrinarios meatus ad veſicam delatę, & confertim ad ipſius ceruicem infarctæ ita occludunt meatũ, alioqui anguſtum, vt interim vrina prorſus retineat̃ tandiu, quandiu plurimæ vrinę copia impetu facto erũpat. Sed antequàm erumpat, dolor circa illas partes excitatur ex arenularum aſperitate & acrimonia, doloŕq; ille maior aut minor efficitur, prout etiam excrementa illa retenta quantitate plura, aut qualitate acriora fuerint, vel pauciora, & mitiora. Pituita autem in ventriculo collecta, & occluſa in venis meſaraicis, dum intumeſcit, & in ſpiritus flatuoſos vertitur à calore agitata, varios affectus producit. Nam vbi ſpiritus intra tunicas cùm ventriculi, tum inteſtinorum includitur, dolores excitat vel colicos, vel cœliacos, prout vel ventriculum, vel inteſtina occupauerit: pars verò eiuſdem ſpiritus quæ repentè & confertim traducta per hepar ad renes detruditur, dolores efficit nephriticos modò in dextro, modò in ſiniſtro rene, frequentius tamen in ſiniſtro, quoniam pars illa imbecillior eſt: qui vbi amplior maiorq; efficitur, cõmunicatur etiã & protenditur vſque ad ſpatulam, humerosq; eiuſdem lateris, obſeruata rectitudine tranſitus, ſiue neruos ibi exiſtẽtes, ſiue venas, aut arterias, aut etiã iſta omnia ſimul occupauerit. Vbi verò ſpiritus ille & vapor ad ſuperiores partes cõfertim retruditur, ſuffocationes efficit maiores vel minores, prout maior vel minor copia vapo-

vaporũ fuerit. Quòd autem huius ſuffocationis cauſa ad dictos vapores ſit referenda, pręter alias rationes hoc maximè indicio comprobatur: quoniam ſicut velociſsimè inuadit, ita etiam velociſsimè reſoluitur, quod quidem eſt flatuoſæ materiæ proprium, non corpulentę & craſſæ. Cui etiam rei adſtipulatur primò illius ſuffocationis origo, quę inuaſit à comeſtione lacticiniorũ, & vini diluti cum oliuis, quę omnia proculdubio ſpumoſa admodum flatulentaque ſunt cibaria. Neq; ratio aliunde petenda eſt podagrici doloris dextri pedis pollicẽ occupantis, quàm ab illis prioribus duabus cauſis, frigiditate ſcilicet ventriculi pituitam generãte, & caliditate hepatis, & ex quo viæ & meatus ampli progrediunt, per quos cõmodè poſsit tranſire materia. Conſentaneum autem rationi eſt, vt craſsior quidẽ humor deorſum ad pedes deſcendat, leuior autem & flatuoſior ſuperiores magis partes petat. Quòd autem magis occupat pedem dextrum quàm ſiniſtrum, cauſa eſt, quoniam ab hepate per venas talis deſcendit materia: vnde ſeruata rectitudine, quæ naturæ familiariſsima eſt, dextrã potius partem quàm ſiniſtrã inuadit. Hæ ſunt cauſę intrinſecæ omniũ iſtorum ſymptomatũ, quæ morbi Illuſtriſs. Domino appellantur, numero octo videlicet vrinæ quædam ſuppreſsio, & ardor: ſecundò, ſuffocatio nocturno tempore à primo ſomno repentè occupans: tertiò, dolor renis præcipuè ſiniſtri: quartò, dolor ſpatulæ ſiniſtrę: quintò, dolor ventriculi: ſextò, ventoſitas & oppilatio, vt ipſe vocat, quę videtur permanere in fundo ventriculi, & inteſtino colo: ſeptimò, continua ſtomachi imbecillitas: octauò, dolor podagricus remiſſus in pollice pedis dextri. Iſtę autẽ duę cauſę, quas intrinſecas diximus, pluſimũ adiuuantur & fouent à cauſis extrinſecis malè

applicatis, vt aëre, cibo & potu, exercitio incõgruo, Venere, & reliquis alijs cognitis. Vtrum autem frigiditas ventriculi, quam prædiximus, & hepatis caliditas fuerint Dominationi suæ cognati & naturales affectus, an aduentitij? De hepate quidem facilè dixerim caliditatem esse cognatam: de ventriculo autem non ita constat: potuit enim facilè tum propter vehementia studia literarũ, tum propter Venerem, aut propter alias immodicas mutationes, quæ frequẽtissimè in humana vita cõtingunt, præcipuè quę libera non est, sed negotijs rebusq; agendis addicta, ad talem intemperiem reduci. Hæc igitur dicta sunt de causis illorum omnium symptomatũ tam intrinsecis, quàm extrinsecis. Superest, vt nunc de præseruatione futurorum agatur, & de curatione præsentium. Et quoniam, vt sententia Galeni est, ijsdem ferè remedijs præsentem morbum curamus, quibus à futuro præseruamus: ideo maxima ex parte, quæ de præseruatione dicẽt, ad curationẽ transferri poterunt. Fiet potissimè præseruatio cum his, quæ innatum calorẽ conseruãt, quo totum animal gubernat̃: neq; enim excedere potest in eo corpore, vbi calor naturalis dominat̃, alicuius membri vel calidi vel frigidi excessus. Calor innatus cõseruabitur, si recta ratio in sex rebus extrinsecus occurẽtibus obseruabit̃. Primò igitur cauebit Illustrissima sua Dominatio ab omni aëris excessu, siue calido, siue frigido: frigidus intemperiem ventriculi & cerebri augebit: calidus hepatis, renum ac venarum. Et eadem omnino ratio est de cibis, seu calidis, seu frigidis. Labores verò atque animi accidentia, si moderata fuerint, calorẽ naturalem excitabunt, concoctiones distributionesq; adiuuabunt: si deficient, torpidum frigidumq; corpus totum efficient: si exuperabunt, primò quidem

calor

calor igneus excitabitur, & naturalis diminuetur: postea verò vbi maior fuerit exuperãtia, calor etiam igneus resoluetur, & torpida succedet frigiditas. Ergo in omnibus excessus est euitandus. A somno meridiano quãmaximè cauere oportet: inde nanq; caput repletur, & destillationes excitantur, vnde postea Illustrissimi Domini affectus foueri, adaugeriq; possint. Egestiones alui quãmaximè sunt procurandæ: inde enim auersio ad contrarias partes, ac præterea euacuatio excrementorum paratur. Ad hanc lenitionem summè probauerim frequentẽ vsum hierę simplicis Galeni de sex rebus: nam ex hac ventriculus corroborabitur, obstructiones aperientur, hepar euentabitur, & excrementa simul auertentur, & per inferiora ducentur: quæ omnia in hoc corpore à nobis quammaximè sunt expetenda. Erit vsus hierę, vt accipiatur in catapotij formã redacta hora ante cœnam bis in septimana. Sed & assumptio terebinthinę vel laricinæ lotæ, totidẽ quidem vicibus deglutita, sed horis sumẽdi immutatis: manè enim assumi solet tribus horis ante prandiũ. Assumendi quantitas circiter drachmas duas: hæc in alijs quidem non inferior hiera, in ventriculo tamen corroborando longè imbecillior. Quantũ verò ad nutrimentorũ substantiam attinet, etiam me tacente intelligendum arbitror, vt cibos potusq; eligat optimi succi, non facilè corruptibiles, & qui citissimè concoquantur distribuanturq;. Tales sunt carnes hœdorum, castratorum iuuenum, vitulorum lactentium, pullorum, atq; auium campestrium iuniorũ, quales perdices sunt, phasiani, & passerculorũ omnia mõtana genera, turdi, etiã ficedulę, & columbacei pulli non sunt aspernendi. A piscibus cauendum consulo, à lacticinijs, à pastilibus, à leguminibus, à carnibus antiquis & sali-

tis,ab ouis vel duris,vel antiquis,vel sartagine decoctis,ab acetarijs crudis abhorreat,sed præcipuè à ciborum varietate:imò vnico cibo contentus sit. Cruditatem etiam effugiat,nihil enim illa pestilentius:à Germanicis comessationibus & compotationibus quámaximè abstineat. Vinum verò eligat paruũ,subtile,lucidum,colore mediocre inter albũ &nigrum, minimè acerbum:sed neque dulce, medij enim saporis,coloris,& potentiæ esse oportet,quod etiam parcè bibat: & inter prandium & cœnam à quocunque potu omnino abstinebit. Vbi hæc ritè peregerit, sciat maximam partem suæ non tantùm preseruationis, sed etiam curationis transegisse. Quantum verò attinet ad pharmaciã,suademus Illustrem suam Dominationem bis singulis annis purgari,vere inquam & autumno. Purgationẽ veris ita faciendã statuerẽ. Circa quintumdecimũ diem Martij, nõ impediente lunæ cõiunctione,triduoq; antè preparato vẽtriculo cum tenuiori victus ratione,manè sumat tribus horis ante prandium leue pharmacum ita habens:

℞. Floris casiæ ℥ j.
Specierum hieræ simplicis ʒ ij.

Cum saccharo fiat bolus. Sequẽti die syrupum assumat ita habentem:

℞. Syrupi de absinthio
De cichorea Nic.cum rhabar. ana ℥ j.
Decoctionis liquiritiæ
Saluiæ
Betonicæ ℥ iiij.

Misce pro syrupo vno,& sic pro septem.Deinde

℞. Confectionis hamech ʒ iiij.
Syrupi rosati solutiui ℥ iij.

Cum aqua betonicę fiat potio.Sumat in aurora cum custodia,die immediatè sequenti syrupũ septimum.

Postri-

Postridie verò accipiat sacchari rosati semunciã, hora ante cibum, manè & serò. Ita perseueret per dies quindecim. In hac tamẽ purgatione veris laudarem, vt sanguinẽ mitteret à vena hepatis ad vncias octo, vel decem: autumno autem eandem prorsus euacuationem repeteret, sanguinis tamen missionem omitteret: in reliquis anni temporib. vitet illas euacuationes. Vtatur Illustriss. sua Dominatio bis in mense, aut ter ad summum, ad præseruationem, pilulis, quæ ita habent:

℞. Myrobalanorum citrinorum
Rosarum rubearum
Garyophyllorum
Nucis muscatæ ana ℈ iiij.
Aloës electæ
Rhabarbari ana ʒ vj.

Puluerizentur omnia per se, deinde misceanẽ, postea aspergantur succo rosarum puro: postea permittantur exiccari, &ita iteretur sępius. Deinde cum melle rosaceo fiat magdaleon, de quo singulis vicibus fiãt pilulæ tres pondere vnius drachmæ, sumendę hora ante cœnam. Laudo pręterea, vt itidem bis in mense sumat quatuor horis ante prandiũ optimi Mithridatici in bolum redacti, vel in pilularũ formam scrupulos duos, & superbibat tantũ vini aromatici, quantum caperent cochlearia duo. Ventriculum quidem muniri suaderem pannis lineis duplicibus & triplicibus, quantum sufficeret ad calorem optimè retinendum atque seruandum: qui quidem panni linei quámaximè puri, & ab omni sorditie liberi seruarentur. Apponere verò cerota, siue ex mastiche, siue ex quacunq; alia materia, ad vsum continuũ, ego prorsus non laudarem, quicquid alij velint dicere: exugũt enim talia omnia longo vsu naturalem humorẽ,

ita vt tandem refrigeretur ventriculus. Nam de gutture vulturum, pellibus leporum, & alijs huiusmodi, nihil aliud dixerim, nisi esse apertissima impostorũ cõmenta, quibus ignorantiam propriã velare nituntur. Quantum attinet ad emplastrum diachylon, laudarem quidẽ si discutiendus esset tumor, vel abscessus maturandus. Sed in casu nostro de renibus proposito, optarem vt tantùm esset superuacaneum, neque aliud incõmodum nobis facesseret. Saccharum modicè sumptum, ego quidem non improbauerim. Vinum dilui oportebit aqua fontana, sed quæ maximè tenuis sit, & nullius qualitatis particeps. Vbi ista non habeatur, copiaque affuerit aquæ recenter destillatæ limpidæ & puræ, minimè putridæ, laudarem quod ex betonica, vel absinthio, vel saluia sublimaretur. Aquam ligni Indici, vbi corpus exquisitissimè purgatum esset (hoc enim est admodum necessariũ) verno tempore assumendam consulerem, quoniam mirũ in modũ ventriculum corroborat, intestina & renes. Quòd si fortè præcessisset etiã suspicatio aliqua morbi alicuius ad nos non relati, tunc omnibus modis hanc decoctionẽ profuturã iudicauerim. Admoueri igni, & ex lignis pręcipuè mitioribus, quales salices sunt, & vites, hyberno tempore maximè laudo: nihil enim frigore in hac præcipuè ætate, & ad hos morbos detestabilius puto. Exercitiũ tunc obeundũ est, quando exquisitissima facta est cõcoctio in hepate, & venis, quod quidem pręcipuè habemus matutinis horis. Sit autẽ exercitij terminus mutatio anhelitus manifesta: placet autẽ vt superiores magis partes exerceantur, quàm inferiores. Equo insidere tunc optimũ est, cùm renes & totũ corpus fuerit expurgatũ: alijs temporibus nõ omnino tuta equitatio est. A cœna & prandio negotijs tutò non vacabit, nisi vbi

si vbi ventriculi concoctio exactè perfecta fuerit, id fieri non potest, etiam in validioribus, nisi post quatuor horas à cibo. A cœna somnũ capiendũ consulo duabus horis peractis, ita vt interim Illustris sua Dominatio suauiter deambulet, aut stet, neque sedeat. Caput manè fricare tum pectine, tum spongia, dũmodo sub tepido aëre, & minimè frigido id fiat, meo iudicio, non est aspernandũ. Patauij, M. D. L.

Consult. LXXXIX. *ex tempore. De præfocatione matricis.*

PRoponitur nobis Nobilissima mulier agens iam trigesimũ tertium annum ætatis suæ, quæ cõqueritur de matrice ipsa, & patitur multa symptomata. Primò habet dolorem siue vertiginem in capite, non quidem cerebrum totaliter obsidentem, sed partem aliquam cerebri: & ex tali dolore seu affectu in capite, videtur non posse aliquo modo loqui: habet etiã febrem quandoque, & cum hoc habet etiam menstrua suppressa. Ista sunt symptomata, & reliqua per Excellentiss. Doctorem relata, quę cùm ex vna radice dependeant, ea non amplius referã. Patitur ergo pręfocationem matricis: illa præfocatio quandoque potest esse morbus in compositione, ita quòd matrix non sit in debito loco sita, sed vergat aut ad partem dextrã, aut sinistram. Ex tali enim morbo in compositione (vt dicit Galenus in VI. de locis affectis, vbi agit de præfocatione matricis) potest cõprimi ventriculus, & reliqua intestina, ex quorũ compressione comprimitur diaphragma, quod quidem postea compressum mirũ in modum læditur. A quanam causa in ista Magnifica muliere proueniat talis pręfocatio, mox dicemus. Inquiramus temperaturam ipsius.

Teneo temperaturam istius Magnificæ mulieris esse optimam, & ad æqualitatē tendere, quoniam ista est carnosa mediocriter: habet etiam colorem rubeum, qui color attestatur dominium sanguinis supra cæteros humores. Et ita teneo hepar esse optimè dispositū, & habere temperaturā debitam ad sanguificandum. & breuiter, prima, secunda & tertia digestio in hac Magnifica muliere optimæ sunt. Sua ergo complexio calida est & humida. hæc de complexione.
Veniamus modò ad morbum. Sum in hoc valde anceps, à quónam dependeat: & hoc multum refert, quia morbus secundū varias dependentias, varias ad se trahit curationes. Scitis enim suffocationem matricis prouenire à tribus. Primò prouenit ex pluribus humoribus collectis in matrice, qui aduruntur, & putrefiunt, & causant hanc suffocationem, & sæua accidentia. Secundò prouenit ex plethora, nam aliquando ita æqualiter humores abundant, vt repleantur illæ venæ matricis, ex quarum repletione causatur ista suffocatio. Tertiò prouenit, & hoc sępe vidi, ex ipso animi affectu, quum aliqua mulier pro zelotypia viri irascatur, & animus valde afficiatur, tunc fit illa præfocatio. Et ego noui quasdam mulieres, quæ ita irascebantur, & afficiebantur à zelotypia, vt statim caderent in hunc morbū, & perpessæ sunt sæuissima accidentia. A quánam causa trium harū proueniat ęgritudo istius Nobilissimę mulieris? Vt rem veram ingenuè fatear, multum sum dubius. Nam primò audio hanc mulierē esse diuitem, & charū virum habere, à quo maximè diligit. Ideo non credo quòd proueniat ex ista ira: neq; hoc certò scio, quia nullus retulit. Præterea credo non prouenire ab adustione humorum, quia, vt dixi, ista mulier est temperaturæ sanè æqualis. Neque potuit generare hos
multos

multos humores aduſtos, licet comederit cibos, & herbas aliquantulū nocuas, propter ſuam optimam temperiē. Neq;, puto, potuit hoc prouenire à retentione ſeminis: ex retētione enim ſeminis poteſt fieri iſta præfocatio, quā cauſam omiſi ſuprà. Et quia non poteſt prouenire ex iſta cauſa, quia audio virū ſuum eſſe iuuenem, & agere iam trigeſimū tertium ætatis ſuæ annum: à quánam cauſa ergo diceres hoc prouenire? Credo quòd à plethora proueniat, & quòd ob æqualem eius temperaturam ſit facta tanta ſanguinis abundantia, vt iſte ſanguis retineatur in venis illis anguſtioribus, non quòd ibi incraſſetur, ſed ob anguſtiā viarum, & ſanguinis affluentiā, non poſsit pertrāſire, & ibi inficiatur, & trāſmittatur ad pectus, ad caput, & faciat iſta ſymptomata. Hoc ego dicerē, licet (vt dixi) non ſim certus, quia non rectè illi informarūt nos. Tamen credo quòd proueniat ex iſta plethora, cuius ſignum eſt, quòd ille medicus qui eam curauit, miſit ſanguinē, ex illa miſsione percepit maximum iuuamentum: hoc eſt ſignum quòd eſt à plethora. Stāte quòd proueniat à tali cauſa, de cura credo quòd facillimè hæc mulier curari poteſt. Et cauſa cùm ſit duplex, vna præſeruatiua, altera quoniā iam febre afficitur, ideo duas debemus habere intentiones: primò curare ipſam, quādo habet paroxyſmū, & hoc ligaturis, frictionibus factis in coxis, in cruribus, ad diuertendū etiā factis ſcarificationibus cum cucurbitulis, ponendo ipſas in coxis: omnia iſta faciūt pro diuerſione. Pro cōſeruatione verò, ne quādo febris non adeſt, in ipſam non cadat, ego euacuarem ipſam cum manna, aut caſsia, ponēdo hierā ſimplicē, bis aut ter in ſeptimana. Hepar ipſum non tangerem, quia cùm bene ſe habeat, non alterarē ipſum. Confortarem vterum, roborando ipſum. Neq; face-

rem phlebotomiã, quia cùm iam facta ſit ab illo Excellentiſsimo Doctore, & fiet poſtea cum cucurbitulis, non amplius eam tentarem, quòd oporteat (non erit forſitan malum) prouocare ſanguinẽ ab hæmorrhoidibus. Præterea ego maximè laudo, vt fiant duo cauteria in ambobus cruribus, ita quòd illa cauteria faciant, vt illa materia diuertatur. Poſtea cùm fuerit euacuata, laudarem balneum aquæ dulcis, vt immoraretur in eo: nam balneum, quia calidũ eſt, aperiet venulas illas exiſtentes prope cutim, & per ſudorem emittet omne vitium. Et hæc breuiter volui dixiſſe, licet in iſto caſu ſim anceps, à quanam cauſarum facientiũ præfocationem, talis præfocatio proueniat. Sed hoc in ſumma dicerem, quare &c.

Conſult. XC. De fluxu materiæ albæ è uirga per decennium, pro Magnifico Contareno patritio Veneto.

Vamuis Magnificus iſte vir multis affectibus præter naturam vexetur, ſicut refertur, vnum tamen præcipuum eſt, cuius ratione à nobis conſiliũ requiritur: & eſt deſtillatio quædam albæ materiæ non mordicantis, neque fœtidæ, colore ſubpallidæ, quæ paulatim quidem, ſed continuè, & iam per decennium perpetuò è virga emanat. Quæritur igitur quod genus ſit hoc ſymptomatis, nũquid id ad gonorrhœã, vel ad aliud quippiam tale ſit referendũ? an verò ſit alterius generis, & quæ ſit ægritudo, quæ ratio, vnde actio læſa conſequatur: deinde vbi conſtiterit de ſpecie tum ſymptomatis, tum morbi, qua arte curari poſsit, ſi modò curationem admittat. Ac de ſymptomate quidem, non crediderim eſſe gonorrhœam, neque enim ego ſemen excerni audio, ac propterea

nec

nec dicerem esse excretionem seminis. Sed nec pus esse dicendum est, cùm vlceris nullum signum, quod ego intellexerim, appareat. Non etiam humiditatē è glandulis in collo vesicæ existentibus esse crediderim, cùm non inde sequatur ardor vrinæ, quod proculdubio consequeretur, si per decennium eo affectu aliquis laborasset: habet enim illa humiditas hūc vsum præcipuè, vt acrimoniam vrinę obtundat, oblinatq;, & tanquam vestiat suo lentore partes colli vesicæ sensibiles ad acrimoniā vrinæ sedandam. Ergo in eam potius partem inclino, vt materiæ pituitosæ, tenues, & crudæ, cum portiuncula aliqua bilis admixta, propter hepatis & renum caliditatem, destillēt per vrinę meatus, atq; ita excernātur, præcipuè cùm hic Magnificus vir amplos habeat meatus, & calidos renes, ob hepatis scilicet caliditatem, ac præterea in tota sua florēti ætate plusquàm oportuit Veneri indulserit, neque rectam rationem in viuendo seruauerit. Confirmat hanc coniecturam, ventriculi audita imbecillitas, cuius ratione pituita proculdubio multiplicatur. Indicat etiam hoc ita esse nodulorum scirrhosorū multitudo, qui in virga frequentes & multi sunt. Indicat etiam difficultas illa in emittendo lotio, quod sine certo conatu expelli non potest: hoc enim contingit, quoniam pituitosa viscidaq; materia facilè circa vesicæ collū impingitur, lociq; illius angustias, magis coarctat: virtutē etiam expultricem imbecilliorem reddit tum refrigerando, tum etiam vrinæ acrimoniam plus quàm satis est obtundendo. Cùm ergo tale opiner esse symptoma ob materiam pituitosam ad eam partē defluentē, causasq; habere corporeas, vētriculi imbecillitatē frigiditatis causa, simul cum hepatis & renū caliditate, & meatuū amplitudine, curationem moliendā arbitror cum his,

quæ huiuſmodi affectibus opponuntur. Ac primò corroborandum eſſe ventriculum, ne ſcilicet pituita multiplicetur: & euacuanda quæcunq; hactenus fuerit generata: deinde hepatis & renum caliditatē temperandā, meatusq́; roborandos. Ergo ab euacuatione totius corporis incipiendū: primò cum his, quæ pręparatas materias, quas vulgò communes vocāt, euacuent: deinde cum his, quæ reſiduū concoquāt, poſtea educant. Conſulerem igitur vt Magnificus iſte vir curandus primò ſumeret florē caſsiæ pondere vncię, cum drach. duabus ſpecierum hierę, ex quibus bolus conficeret, maneq; tribus horis ante prandiū exhiberet. Deinde ſumeret infraſcriptū ſyrupū:

℞. Syrupi de abſinthio
Oxymellis ſcillitici ana ℥ j.
Decoctionis cichoreæ, & agrimonię, in iure tenui pulli ℥ iiij.

Miſce pro vno, & ſiç pro ſeptem. Poſtea

℞. Confectionis hamech ʒ iiij.
Diacatholiconis ℥ j

Miſce, & cum zuccharo fiat bolus, dandus in aurora cum cuſtodia. Facta hac purgatione vtatur pro familiari remedio tum ad leniendam aluum, tum ad corroborandum ventriculum, ſingulis ſeptimanis ſemel ſaltem bolo vel pilulis, quomodo illi libuerit, confectis hoc modo:

℞. Terebinthinæ optimæ ℥ j.
Rhabarbari electi ʒ j.

Miſce, & ſufficiat hæc quātitas pro duabus vicibus, ſi in bolū, vel in pilulas redigat. Placet etiā vſus frequens zucchari roſati, ſi ſumpſerit ſemunciam paulò ante cibum cum ſcrupulo ſpecierum aromati roſati. Laudo etiā vt præmiſſa euacuatione vtatur bis in anno, autumno inquā & vere: neq; enim facilè aut citò tol-

tolletur hęc dispositio, quæ per totũ decenniũ perseuerauit: sed si curari cupit hic nobilissimus vir, non tantùm vtetur præscriptis medicinis, sed etiã habebit optimam victus rationẽ, sine qua omnia proculdubio frustra fiẽt. Cauebit igitur præcipuè à comessationibus, & cõpotationibus, parcusq; erit tam in cibo, quàm in potu, vtaturq; simplici obsonio, & epularum varietatẽ euitabit: nihil enim illi perniciosius. Cauebit à piscibus, pastilibus, lacticinijs, fructibus, carne porcina, auibus palustribus, carne agnorum, & bubula, & prorsus quæcunque antiqua fuerit. Vinum bibet limpidum, maturum, neque adeò potens, sed moderatè. Cauebit quãmaximè fieri potest à Venere. Aëris etia excessum euitabit. Atque hac victus ratione, & medicamentis, spero felicẽ successum in hoc Magnifico viro, ita vt prorsus ab omni incommodo, tam præsenti, quàm futuro, sit liberandus, quantum attinet ad hanc, de qua cõsulimus, ægritudinem, cum laude omnipotentis Dei, cuius nomen sit benedictum in secula.

Consult. XCI. De præseruatione à calculo, pro ciue Veronensi.

Asus huius Nobilissimi viri indiget præseruatione, & curatione: debet enim prę seruari ab his quę facillimè possunt euenire. Cùm enim sit frigidi ventriculi, hepatis calidissimi, & renũ, cum venis amplis & latis, vt par est in tali temperatura, primùm non est mirũ, si redundat plurimis arenulis rubeis excretis per vrinam: excoquitur enim materia tum pituitosa, tum biliosa, & aduritur à superflua renum caliditate, vnde excernunt arenulę. Sed postea successu tẽporis facta imbecilliori virtute excretiua, & multiplicatis vẽtri-

culi cruditatibus, verendum ne arenulæ concreſcāt in lapidem cum maximis doloribus, vt fieri ſolet, & ſubijciatur calculis renum, fortaſſe etiã veſicæ: imò & ab ijſdem cauſis ſenile corpus incidere poſſet in dolores articulares, & podagras, & alias huiuſmodi malas ægritudines. Ergo ſumma diligẽtia præſeruandus eſt: præſeruatio autem cùm indigeat longo tempore, & aſsidua diligentia, tota eſt in manu patiẽtis. Igitur erit noſtrũ conſulere, ſuum autem erit parêre, & perſeuerare. Circa igitur victũ, cuſtodire ſe debet ab omni aëris exceſſu, & ne alteret corpus tam ad calidum, quàm ad frigidum, vtrunque enim nocebit. Ideo venari hyemis tempore, & in nauicula piſcari, plurimùm nocet, quia aër extrinſecus refrigerat & humectat: labor verò intrinſecus calefacit & exiccat, & ita in vtroq; extremo ſimul exiſtẽs etiam corpus maximè afficitur. Debet igitur primò omnes exceſſus aëris euitare, tam caloris, quàm frigoris, omnes item exceſſus laboris & exercitij, præcipuè poſt cibũ, ſed moderatè ſe exercere: neque enim ab exercitio abſtinere debet, & id horis matutinis, & poſt cibum quieſcere. A coitu quantũ poſsibile eſt abſtinere: ſed pręcipuè nocet vẽtre repleto. Habeat quotidie alui beneficium, & ſi non habuerit, vtatur manè iure pulli, in quo decoquatur malua, pruna ſicca dulcia x. aut xij. & paſſularum vncia, & facta diligenti expreſsione, bibat ſcutellam huius brodij calidam tribus horis ante cibum. Erit enim hoc remedium, & ad temperandum hepar, & ventriculum, & ad leniendum aluum accommodatum, ad reneſq; expurgandos. Vinum eligat pauciferum, id eſt, leue, coloris rubei clari, non multùm, ſaporis medij, non dulcis, neq; acidi. Caueat ab vſtis, & ab omni vino turbido, & craſſo, & potenti, & dulci: caueat etiã à vino refri-

refrigerato,& à potu aquę frigidæ,& non bibat post prandium aut cœnam. Vtatur tantùm carnibus iuuenum animalium, sicut vitulorum, hœdorum, castratorum iuuenum, auium omnium campestrium, præter coturnices. Vtatur ouis sorbilibus,& recẽtibus. Abstineat quãmaximè ab omnibus aromatibus, omnibus salsis, à rebus frictis in sartagine, à caseo,& lacticinijs, à pastilibus, ab herbis,& maximè crudis, & ideo euitabit acetaria: poterit quandoq; temperatè vti asparagis dulcibus decoctis, capparibus,& lactuca,& cichorea cum modico cinnamomi: ab alijs omnibus abstineat. Euitabit multitudinem ciborum, sed semper vnico cibo sit contentus. Laudo vt pro cõseruatione stomachi vtatur vel aloë ante cœnam pondere scrupuli vnius, vel rharbarbaro, vt consueuit, ante prandium tribus horis pondere semidrachmæ, vel etiam flore casiæ cum rhabarbaro. Hæc omnia conueniunt,& contemperant, euacuantq; membra læsa præter omne nocumentum. Sed inter omnia maximè mihi placet vsus ipsius aloës, neque timebit caliditatẽ eius, etiam tempore æstatis, & permittet dicere vulgares medicos quicquid volunt. Laudo præterea, vt quamfrequentissimè sumat semunciam ante cibum cicra horam vnam, optimi sacchari rosati per totum annum, etiam si quotidie sumeret: est enim præstantissimum remedium. Consulo igitur vt iubeat præparare sibi hoc anno vas magnum illius sacchari pro toto anno: facilè enim conficitur etiam in domo propria. Hæc pauca sunt, quæ credo nunc suffectura: & si omnia diligẽter obseruauerit, proculdubio ab omnibus incommodis præseruabitur. Quantum attinet ad linimenta circa renes, laudo potius vnguentũ infrigidans Galeni simplex, quàm aliquid aliud.

Consult. XCII. De fluxu per uirgam, pro ciue Taruisino.

Luxum hunc, qui creditur esse seminis, magis putarem esse materierum crudarum, quæ in toto corpore multiplicantur, siue propter ventriculi frigiditatẽ, in quo frigidi humores multiplicantur, & inde attracti propter hepatis & renum caliditatẽ, ad vasa seminaria præcipitantur, quæ vel propter flatus, vel propter nimium Veneris vsum, vel propter magnos labores, aut equitationes, plus æquo fuerũt dilatata & relaxata. Aliqua enim harum causarũ, vel omnes potuerũt concurrere: quæ cùm explicatæ non fuerint, per idoneas coniecturas à nobis quærendæ sunt. Quicquid igitur fuerit, hoc vnum constat, curationem moliendam esse, tum per optimam victus rationem, ne humores plus æquo aggregentur, tum per auersionem ad alias partes, tum per membrorũ corroborationem. Quantum igitur ad primum attinet, euitabit omnes aëris excessus, quantùm fieri poterit, tum caloris, tum frigoris. Eliget regionẽ quammaximè temperatã, quantum ab eo poterit fieri. Fugiat etiam omnes animi molestias: cauebitque post prandiũ, vel cœnam, ne laboret tam corpore, quàm animo, sed quiescat, leuiter tamen deambulando, vt cibus melius resideat in ventriculo. Simplici cibo semper vtatur, fugiendo epularũ diuersitatem, qua nihil magis aduersum. Eligat carnes laudabiles, pullorum, hœdorũ, vitulorũ, & castratorum iuuenum: neq; oua recentia vitupero. Cauebit à piscibus, à lacticinijs, à pastilibus, à fructibus, ab acetarijs crudis, ab oleribus, & à rebus frixis in sartagine. Vinum eliget pauciferũ, rubeũ, vel si hoc defecerit, album, limpidum,

pidum, non multum potens, quod parcissimè bibet; omnesq; euitabit comessationes & compotationes, si sanitatem acquirere cupit, alioquin omnia frustra tentabit. Quantum verò attinet ad auersionem materiæ, & euacuationẽ, primò toto tẽpore suæ aduersę valetudinis bis singulis annis purgabitur, vere inquã & autũno, poteritq; purgatio hoc modo perfici,

℞. Diacatholiconis ℥ j.
Specierum hieræ simplicis ʒ j.
Misce, & fiat bolus cum saccharo. Deinde

℞. Syrupi de mentha
De absinthio
De endiuia ana ℥ s.
Decoctionis pentaphylli & betonicæ, in brodio macro pulli ℥ iiij
Misce pro vno, sic pro alijs. Deinde

℞. Confectionis hamech ʒ iiij
Trochiscorum alhandal gr. vj.
Misce, & fiat bolus cum saccharo, dandus in aurora cùm custodia. Vel,

℞. Pilularum aggregatiuarum ʒ j. s.
Fiant pilulæ quinque eodem modo sumendę. Et hęc erit annua purgatio, tam vere, quàm autumno celebranda. Deinde ęfficacius etiã auertendo vtetur ter vel quater in mense rhabarbaro cum saccharo rosato, sumẽs ex eo drachmã cum semuncia sacchari rosati tribus horis ante prandium. Hæ auersiones vbi non suffecerint, laudo tandem vt fiant in cruribus vtrisq; remedia à perito chirurgo, quæ sunt cauteria. Quantum verò ad corroborationẽ membrorum attinet, factis omnibus purgationibus & auersionibus, & proposita victus ratione, quam prædiximus, laudo vt cõgruis temporibus, circa finem veris, aut principiũ autũni, bibat aquas thermarũ, in quib. alu-

men & ſulphur dominetur. Partes & renum & lumborum iiſdem temporibus poſt harum aquarum potum illinet vnguẽto de corticibus caſtanearũ, vel eo quod cum ſandalis conficitur. Ventriculũ etiam illinet vnguento confecto ex oleo de abſinthio, & maſtichino. Quandoq; etiam, vt ter vel quater in menſe, primo mane, quinq; horis ante prandium, ſumat drachmam Mithridatici: ſummopere enim ad membrorum corroborationem confert. In omnibus autem temporibus à multa equitatione cauebit, & præcipuè in ſellis duris, & in equis qui tolluntur ac curſim incedunt, & deniq; ab omni labore earum partium, quieſcãt crura, renes, & dorſum. Et hæc ſi obſeruabit, ſpero illi omnia feliciter ſucceſſura, ad laudem Dei omnipotentis, cuius nomen ſit benedictũ.

Conſult. XCIII. An diuretica conueniant in præſeruatione affectus renum & ueſicæ, pro Magnifico Contareno Prætore Patauino.

Væritur an in præſeruatione ſanitatis Magnifici & Clariſsimi domini Marci Antonij Contareni conueniãt diuretica. Et vt ſub vniuerſali particularis rei veritas magis eluceſcat, non erit abſurdum vniuerſalẽ quæſtionẽ proponere: An in tẽpore ſanitatis, ad præſeruationẽ conueniant diuretica, ijs qui renũ veſicæq; affectibus ſint parati. Nam quòd conueniãt, videntur nobis perſuadere aliquot rationes, & autoritates. Primò enim, quæ vias aperiũt vrinarũ, & abluũt materias impactas, & craſſas incìdũt, ea maximè conferre videntur ad talem præſeruationem: ſed diuretica cuiuſcunq; generis hæc omnia id maximè efficere poſſunt: ergo. Confirmatᷣ, quia multitudo vrinę proculdubio vtiliſsima eſt abſtergẽdo,

abluendo,& incidẽdo,vt tam renes quàm vesica purissima remaneant: ad vrinæ autem multitudinẽ generandam nihil efficacius diureticis: ergo. Præterea Paulus in tertio lib.cap. XLV. in præseruandis à calculo diuretica exhibenda iubet cum oxymelite: idemq; omnino asserit Auic.lib.tertio,Fen XVIII. tractatu secundo,cap. XVIII. Præterea autor ille qui de renum affectibus scripsit, in præseruando renes à passionibus vtitur vino albo tenui, & cibis attenuantibus,quæ omnia sunt diuretica.Ergo diuretica videntur conuenire in præseruatione sanitatis. In oppositum, quòd minimè conueniant, arguitur sic.In conseruanda sanitate renum & vesicæ,summopere cauendum est ne materia trahatur ad loca infirma,sed potius auertatur:à diureticis autem trahuntur materię,ergo diuretica non conueniunt.Neque obstat quòd aliqui dicant, trahi quidem materias, sed easdem quoque educi. Nam præterquàm quòd non conueniat euacuare, & materias attrahere per loca infirma, est & aliud incongruum, quòd in longo transitu & mora multæ materię fæculẽtæ,aliquid semper residet,impingiturque parietib.tum renum, tum vesicę,quæ successiuè ad maximam molem perueniunt,vt in matulis videre licet.Præterea in quolibet membro euacuando intentio perpetua medici est,vt illud corroboret, augeatq; vim, quã Galenus tonum appellat, quæ vis seu tonus secundum magis & minus omnibus membris est necessaria, vt resistat extrinsecis,& proprias vires conseruet.Id autẽ fit rebus mediocriter astringẽtib.Ergo à diureticis cauere debemus, quæ omnia, quatenus diuretica sunt, vim habent aperiendi & attenuandi,non adstringendi.Præterea manifestum est,renes & vesicam,vbi semel aut bis afficiuntur, vt plurimum imbecilliores

reddi, & preparari ad nocumenta facilè suscipienda. Quod inde apparet, quòd qui semel aut bis calculum, vel retentionem aut difficultaté vrinæ perpessi sunt, vix possunt omni conatu præcauere, quin toto vitæ curriculo non subijciantur ijsdem. Certum autem est, quòd ad loca imbecilliora in humano corpore semper propelluntur, decumbuntq; excrementa totius, vt Galenus I I I. de naturalibus facultatibus dicit. Igitur nõ sunt aperiendi renes aut vesica, alioqui debiles in tempore suæ sanitatis, aut præparandi ad excreméta suscipienda: sed potius corroborandi, & adstringendi, ne facilè recipiant nisi serositatem tantùm, quam naturaliter attrahunt. Preterea autor de renum affectibus, in præseruatione sanitatis auertendos esse humores corporis asserit, per aluum præcipuè, vt scilicet (vt ipse ait) vrinæ clariores purioresq; reddantur. Præterea Nicolus vir doctissimus, sermone v. tractatu I x. detestatur in tali præseruatione diureticorum vsum, cùm asserit ea renes debilitare, & ad superfluitates totius corporis suscipiendas disponere, & renes tanquam lacunam effice re. Vnde concipe (inquit) errorem cõmuniter practicantiũ, & asiduò vtentium eis. Arculanus etiam in I x. ad Almansorem, cap. de ardore vrinæ, cùm cognouisset diureticorũ vsum summopere nocere, experiétia & ratione ductus, nesciretq; quomodo Rasis & Auicennæ autoritatem saluaret aliter, non male distinxit diuretica, asserens leuioribus quidẽ nos interdum vti posse, à fortioribus tamen cauendum. Ex ijs igitur apparentibus rationibus in vtranq; partem, oritur ambiguitas, quid magis credendum sit. Sed profectò viros doctos, & in medica arte eruditos, qui scire potius quàm altercari student, ne sint tales, quales Petrarcha descripsit, Non di saper, ma di con-

di contender vaghi, id eſt, qui ſapere haud cupiunt, ſed lites nectere malunt, nulla impedit dubitatio: facilè enim diſcernunt, quo tempore, & quibus competant, & quando prohiberi debeãt. Ad ſophiſticas igitur moleſtias euitãdas, diſtinguemus quæ ad rem pertinent, vt clara ſingularum rerum habeatur cognitio, quæ ad rectum vſum accommodetur. Primò ergo ſciendum, diuretica cõmuniori ſignificatu ſumi poſſe pro quibuſcunq; quæ quocunq; modo vrinæ copiam efficere poſſunt: & ſic omnia aquea, aut liquida, quæ tenuis ſubſtantiæ ſunt, diuretica appellant, inter quæ vinum præcipuè album, tenue, & pauciferum eſt: habent enim à tenui ſubſtantia, quòd facilè penetrent ad vaſa vrinaria: habent ab aquoſitate multa, & pauco ſucco ad alimentum idoneo, quò copiam vrinæ faciant: nam & facilè iiſdem de cauſis ſeparantur à natura, & ad renes attrahuntur. Sub hoc etiam communi ſignificatu includuntur, quæcunque cum tenuitate ſubſtantiæ abſtergunt, & penetrant: hæc enim ijs qualitatib. vias aperiunt, craſſioresq; humores modicè attenuant, & viſcidos abſtergunt, quæ omnia vrinæ copiam poterant intercipere. Et ſic ſemina melonum, gramen, adianton, hordeum, diuretica appellantur. Alio modo propriè ſumuntur diuretica pro ijs, quæ vim habent ſeparandi ſeroſitatem admiſtam ſanguini, colliquando, incidendo, diſtinguendo, quæ omnia inuenta ſunt in eſſe. Et hæc ſunt modò tenuis admodũ ſubſtantiæ, calida & ſicca in tertio, ſicut ſeſeli, daucus, aniſum, fœniculum, petroſelini ſemen: & de ijs expreſsè intellexit Galenus, non de alijs diureticis agens, v. de ſimplicib. medicamẽtis, cap. x i i. Sciendũ ſecundò, renes & veſicam diſponi ad facilè ſuſcipiendos affectus, vel vitio eſſentialiter in ipſis exiſtente, vt mala

complexione frigida, exempli gratia, aut calida,aut aliqua ex alijs octo,cum materia,vel ſine materia:vel mala compoſitione, vt nimia viarum latitudine, aut anguſtia,aut obſtructione impactorum humorũ,aut abſceſſu,aut ſcirrho,aut huiuſmodi : vel vbi aliunde vitium emanarit,vt ſi in toto ſanguine plurimus fuerit ſuccus deprauatus bilis , vel pituitæ, vel alterius cuiuſpiam humoris, vel à capite diſtillatio emanauerit,vel aliquid tale. Tertiò,aliud eſt conſeruatio ſanitatis, aliud præſeruatio. conſeruatio enim eſt,vbi remotis omnibus impedimentis corporis,tam complexionis,quàm compoſitionis,& continuitatis,totum ſtudium noſtrum eſt conſeruare quod acquiſiuimus,quod quidem fit cum ijs quæ cuſtodiunt proprium calorẽ membri, propriam temperaturã,compoſitionem,continuitatem, & tonum . Præſeruatio verò à timore vel cautela non ſeparatur: videt enim ſemper aliquid imminens , proximumq́; periculum. quæ adhuc duplex eſt,vel enim illud periculum iam actu in corpore eſt,vel iam proximũ eſt vt adſit.Primo modo , vel ibi eſt aliqua ex malis temperaturis, vel compoſitionibus , quę actu quidem non faciunt ægritudinẽ,ſed facturæ ſunt. Secundo modo,quando nõ eſt quidem adhuc ita, ſed iam præſens corpus eſt,vt in aliquid eorũ collabatur.His igitur ita prænotatis dicimus , in cõſeruatione ſanitatis illius qui in morbos renum,vel veſicę incidere conſuetus eſt, nullo modo conuenire diuretica,ſiue propriè dicta, ſiue impropriè, niſi fortè quatenus alterant, & alterando corroborãt:vt, exempli gratia,ſi quis eſſet frigidorum renum, vel veſicæ,conuenirent illi diuretica propriè dicta, non quatenus vrinam prouocant, ſed quatenus calefaciunt:ſi verò haberet renes calidos,conuenirent illi diuretica frigida,vt ſemina me

lonum,

lonum, cucurbitæ, quoniam alterarent sua frigiditate contrariam temperaturam. nec malè talia alterantia eligemus diuretica, quoniã promptius & facilius ad eas partes deferuntur. Vnde & Galenus decimo κατὰ τόπους cap. primo, admisceri iubet diuretica lenitiuis & emplasticis, non quia vt diuretica conueniant, sed vt conducant reliqua &c. Si verò ratione temperaturæ aggregarent humores crassos & viscidos, aut vias angustas haberent, conuenirent inter reliqua attenuantia diuretica communiter dicta liquida, & tenuia substantia, modicè calida, quale est vinum albũ: & nõ etiam hoc quatenus diureticum, sed quatenus alimentum tenue præbet, & facilè per vias angustas penetrat. In præseruatione verò sanitatis vel est pręseruatio primo modo dicta, videlicet quando aliquid in corpore est præter naturam, non quidem faciens ægritudinem, sed iam facturum: & tunc vel illud est in renibus & vesica essentialiter, vt in secundo notato patuit, vel in alia parte corporis. Si in renibus & vesica, vel erit mala complexio cum materia, vel sine materia. Si sine materia, erit alteranda per oppositas qualitates, vt frigida cum calidis, calida cum frigidis, & sic de singulis: & tunc per accidens poterunt cõuenire diuretica, vt in præcedenti capite dictũ est. Si verò fuerit cum materia, & illa materia erit calida, & ita conuenient diuretica frigida cõmuniter dicta, vt semina frigida nota. Si verò fuerit materia frigida, præsertim crassa aut viscosa, tunc maximè cõueniũt diuretica propriè dicta, non tamen semper, & quocunq; modo, sed vbi prius totum corpus purgatum fuerit, si in corpore fuerit suspicio multitudinis eiusdem humoris. Diuretica enim in hoc casu nõ tantùm præparant humores, sed etiam euacuant, vt testatur Galenus in primo sexti

Epid. Si verò fuerit vitium in compositione, vel viæ erunt nimis latæ, tunc sic nullo modo cõpetent diuretica, sed potius adstringẽtia: si verò viæ fuerint astrictæ, in hoc etiam casu nullo modo cõpetunt diuretica absolutè, sed per accidens, vt quæ generant tenues humores, vel crassos incidũt: tale enim corpus humoribus indiget tenuibus, & bene concoctis, aliter renes facilè obstruunt. Si verò fuerint obstructiones viarum, certũ est eas indigere aperientib. & incidentibus: & quoniam talia sunt pleraque diuretica, ideo hoc nomine diuretica conueniunt. At si renes & vesica nullo vitio laborẽt, sed propter humorum multitudinem, & nimiam potentiam membrorũ expellentium, materias ad eas partes præcipitantium, nullo modo in eis cõueniunt diuretica, neq; per se, neq; per accidens: imò potius vtendũ erit auertentibus, & purgantibus, vel per ventrem, vel per vomitum, vel per sudorem, aut vias alias magis paratas. Si verò præseruatio sumatur secundo modo, quando scilicet nullum vitium in corpore fuerit actu, corpus tamẽ ita se habeat vel paratum sit, vt ipsa vesica, & renes ex qualibet leui occasione incidere possint in huiusmodi affectus, tunc neq; in hoc casu vllo pacto diuretica debẽt admitti quatenus diuretica sunt nisi ratione alicuius qualitatis, quæ membrũ corroborare posit, vt in præcedenti capite diximus. His igitur ita vniuersaliter dictinctis pro casu Magnifici & clarissimi Prætoris, suppono illum esse subiectum retentioni vrinæ, quæ fit propter crassos & viscosos humores collum vesicę obstruentes, & impedientes transitum vrinæ, vt nos ita nunc experimento probauimus. Supponimus secundò istum Clarissimum & Magnificum virum habere sui morbi purissima & longissima interualla: purissima, quoniã in tempore

suæ

ſuæ ſanitatis liberè admodum & copioſè mingit, vt ego notaui dum mingentem obſeruarem: potius vt dubitandũ ſit ne vias nimis latas habeat, ratione quarum facilè incidat aggregata in corpore materia viſcoſa, in huiuſmodi affectu, dum ſcilicet ea materia facilè ad vias veſicæ prolabitur, neq; habet aliquid aliud accidẽs interim affligens ſiue ardoris, ſiue difficultatis vrinæ. Suppono tertiò, ſuam Magnificẽtiam non ita exquiſitè viuere: ſed licet non ingurgitet ſe ſicut heluo, viuit tamen nullũ genus cibi aſpernans, & nullum habens vinorũ delectum. Quibus ita ſuppoſitis, dico ex ſuperius probatis, quòd ſi iſte Clariſs. vir actu iam ægrotauerit propter præſentiã materiei, vel ſi nõ ægrotabit, percipiat autem ex ſignis manifeſtis habere illum in vijs vrinæ aut veſicæ humores craſſos & viſcoſos, qui proximè iam facturi ſunt accidẽs, expediet illi in hoc caſu, euacuato prius toto corpore, & præſertim ventriculo & inteſtinis, vt per diuretica præparet, & euacuet illas materias in renibus & veſica contentas. Vtrunq; enim ex diureticis fieri poteſt, vt diximus ex primo VI. Epid. & conueniẽtiſsimè euacuabimus per vrinam, quæ in veſica & renibus ſunt, vt tertio Artis paruæ, cap. de cauſis præſeruantib. Si verò nihil quidẽ humoris in illis partib. habuerit, ſed in toto corpore ſint, & continuò aggregentur, maximè cauebimus à quocunq; diureticorũ genere. Si verò corpus omnino mundũ fuerit huius Clariſsimi viri, neq; alia re indigeremus niſi pura cõſeruatione, dico nullum prorſus conuenire illi diureticũ, quatenus diureticũ: dico quatenus diureticũ, nam ego ſæpe admonui ſuam Magnificentiã, vt quãmaximè euitaret quæcunq; craſſos humores generãt, ac propterea inter cætera laudaui vinum tenue, pauciferũ, non quia vinum eſſet vrinam

prouocaturũ: ſed quia facilè concoqueretur, diſtribueretur, tenueq; alimẽtum generaret, imò & craſſos humores attenuaret, quod in hoc Clariſsimo viro maximè quærimus. In vſu verò ſanitatis ſuſpectũ habeo ſummopere vinum album: nam plus æquo penetrat ad vrinæ meatus, & ſecũ excrementa conducit. Tutius ergo eſt vinum tenue quidem, ſed ſubrubrum, habet enim quod attenuet, & humores minimè craſſos generet: ſed nõ quòd ita vrinas prouocet, & aperiat. Tota ergo vis in preſeruando Clariſsimum virum eſt, vt humores craſsi minimè generentur, & ſi generati fuerint, per omnes potius vias educamus quàm per vrinas, per ventrem ſcilicet, & per vomitum, & per ſudorem: facilè enim per ſudorem eſt euacuare, ſi cõgruè exerceatur, vt bene notauit, & optimè declarauit autor de renum affectibus, in capite de præſeruatione. Si verò artificio cõcoquendæ ſint materię craſſę, vtatur oxymelite, & omnibus incidentibus, & abſtergentibus, quæ minimè excedant in vrinæ prouocatione. Quanto enim minus erunt diuretica, proculdubio tanto magis cõferent, niſi fortè, vt diximus, iam materiæ ad illas vias decubuerint: tunc enim poſtea diureticis educentur. Atque ijs declaratis iam apparet, quid ad argumenta in oppoſitum reſpondendum. Ad primum, in quo aſſumitur, diuretica aperire vias vrinæ, & incidere, & abluere, concedo, & propterea etiam conuenire, vbi ſcilicet materiæ fuerint in illis partib, cuiuſcunque generis, vt arenulæ, calculi, pituita, ſanguinis grumus, aut tale aliquid. Ad autoritatem Pauli & Auicennæ, & aliorum quorumcunq;, fatemur bene exhiberi, & in præſeruatione conuenire, vbi ſcilicet aliquid reſidui materiæ fuerit in renibus & veſica, ſicut ibi facit Paulus & Auicenna: educto enim calculo

culo iubent diuretica per aliquot dies pro præserua tione exhiberi, vt arenulæ, & pituita, quæ vt plurimum relinquunt, excerni posint: & propterea Paulus quidem iubet dari oxymel cum leui diuretico, quale est gramen, aut adianton. leue dicit, quoniam timet cum fortibus, ne nouæ materiæ præcipitētur: dat tamen leue, vt oxymel facilius deducatur ad abstergendum & incidendum, ita vt videatur vti diureticis potius per accidens, quàm per se. Auicēna verò præcipit per vices vtendum diureticis, ita vt paucis aliquot diebus vtamur diureticis leuibus, vt scilicet præparemus leuiter humores ibi existentes ad exitum, nec nouos attrahamus, postea semel tantùm vno impetu cum diuretico forti iam pręparatos excutiamus. Vbi expresè declarat Auicēna, quantum timeat longum vsum diureticorum, & quando materiæ actu in renibus sint. Ad autorem de renum affectibus, dicimus vinum album pauciferum exhiberi, ne humores crasi, & ne bilis etiam generetur, quæ sunt materia calculi. A vino autem crasso & nigro, vtcunq; fieri potest, abstinendum.

Consult. XCIIII. *De laßitudine ex labore, pro mercatore Veneto.*

X quo manifestè patet ex historia lasitudinem præcesisse hunc dolorem, ait enim quòd cùm in quadragesima præterita plurimum laborasset dorso, incidit in lasitudinē longam, vnde dolor causatus est, qui dolor labor, à Græcis πόνος dicitur. Sed πόνος est affectus potius laboris, quàm labor, & sequitur ex defatigatione: & sicut contingit hoc sponte fieri, ita quoque à causa extrinseca: fiunt enim sæpe ijdem morbi à causa extrinseca, qui à causa intrinseca fieri so-

lent. Cùm igitur ſoleant eſſe, & ſint (vt tertio de ſanitate tuenda dicit Galenus) tres laſsitudines diuerſæ, quæ indigent diuerſa curatione, quædam vlceroſa, quædã extenſiua, quædam apoſtemoſa, vt ipſe appellat, vnaquęlibet iſtarũ habet diuerſas cauſas corporeas. Et quamuis à diuerſis accidentibus extrinſecis fiant, ſunt tamen ſemper eædem cauſę coniunctę proximæ. Vlceroſa fit propter humores acres erodentes, qui decurrũt ad locũ lęſum ex labore. Extenſiua fit, dum flatus tendit ad muſculos, & facit extenſionem. Apoſtemoſa compoſita eſt ex vtraq;. Quærendum eſt, quænã laſsitudo ex his tribus ſit in hoc viro. Ex quo perſeuerauit illud idem, quod factum eſt à cauſa extrinſeca, primò dixerim non eſſe vlceroſam, quia non audio perpeſſum eſſe corroſionem in loco, ſed tantùm grauitatẽ quandam circa dorſum, ita vt non poſsit erigi: videtur enim tanquam clauum infixum habere in dorſo. Nec eſt apoſtemoſa, nam illa eſt cum maxima caliditate, & cum extenſione, quæ rariſsimè contingit, & illam ſemper ſequitur febris. Ergo cùm nec vlceroſa, nec apoſtemoſa, relinquitˋ quòd ſit tenſiua propter humores craſſos, vt denotat morbus, & perſeuerantia ipſius doloris. Refert enim ipſe dolorem eſſe grauatiuum, fixum, & permanentem in loco: refert etiam hactenus eum ita perſeueraſſe, licet variet ſecundùm tempus. Credo igitur quòd ab ea cauſa primitiua, videlicet à labore & nimio exercitio contigerit idem, quod in laſsitudine ſpontanea contingit, vbi multiplicantur humores ſiue acres, ſiue calidiores, ſiue frigidiores, qui tenſionem faciunt, vel apoſtemoſam, quæ eſt mixta. Quoniam ergo humores plurimi ſunt in corpore, à quacunq; leui cauſa mouẽtur, & faciunt laſſitudinem. Contigit id in hoc ex nimio labore dorſi: licet

ſi:licet enim non adſit multitudo materiæ, nihilominus propter maximum dolorem relaxatæ ſunt partes dorſi, arteriæ, & venæ, & nerui, & propterea incaluit membrũ, & propter calorem apertæ ſunt magis viæ: calor etiam attraxit, vnde materia defluxit, & ex ea cauſatus eſt dolor: nam non dicerem, quòd tanta eſſet materia frigida, quæ ſponte defluxiſſet, ſed contigit hoc violentè. Quòd non fuerit materia multa quæ potuerit hoc facere, habeo coniecturam ſatis rationabilẽ. Habet corpus hoc membra ſcilicet penitus præparata, vt minimè generent humores pituitoſos. Habet hepar calidũ, vt ex toto ambitu apparet, & quod potius calidos, quàm frigidos humores generet. Præterea nunquam conqueſtus eſt de ventriculo: videtur ergo ventriculus calidus. Nec de catarrhis conqueritur, & conſequenter habet cerebrum calidum, quod nõ potuit generare humores frigidos, quãtum ad naturalem diſpoſitionem. Nihilominus patitur ægritudinẽ frigidam, propter materiã frigidam, quæ ægritudo nõ proportionatur ſuæ temperaturæ. Sed vnde cõtigit? Eſt mercator, vendit merces, manet in ſua officina ſemper, & mala ratione victus vtit̃. Potuit ergo cõtingere hoc tum ratione diſpoſitionis corporis, tum ratione cibationis, pręcipuè tẽpore quadrageſimę, in qua vſus eſt cibarijs maximè generantibus humores crudos, qui dum habuiſſent occaſionem à cauſa procatarctica, & incaluiſſet dorſum, fecerũt morbum iſtum, de quo nunc conqueritur. Credo igitur defluxiſſe materiam frigidã ad locum à cauſis extrinſecis violenter, non ratione propriæ temperaturæ: nam propter malum victũ, & artem quam exercet, generatus eſt humor, ex quo dolor. Nemini dubium eſt quòd materia defluens congregat̃ in aliqua parte, & quòd ex

ea collectione fiunt duo: primò intemperies, quę est frigida: secundò materia defluxa, quæ si frigida fuerit, refrigerabit locum: si calida, calefaciet. & itidem de passiuis dicendum. Vnde generatur intemperies in membro secundum affluxum materiæ. Materia frigida est, vt apparet ex dolore, & perseuerantia longa doloris: iam enim est annus, & tamen resolutus non est ex aliqua parte, imò augetur potius. Materia frigida & viscida est, ergo probabile quòd impresserit talem intemperiem in membro, ad quod defluxit. Secundò, dum materia ibi colligitur in neruis, musculis, & locis angustis, extenditur & flatuatur, & ex tali extensione causatur dolor. Istæ sunt duæ causæ doloris propriæ, vt altera posit inducere dolorem sine altera, vt rectè est interpretatus Auicenna sententiam Galeni, licet importunus Auerrois malè intelligat Galenum, vtitur enim æquiuocatione. Ex intemperie ergo primò causatur dolor: ex tensione, & solutione continui causatur dolor: ergo si vtrunq; conuenit, & dominatur hoc & illud, fit acutior dolor. Ergo crediderim quòd materia genuît intemperiē: & probabile est (loquor de materia fluxa) quòd materia affecerit locū eadem intemperie, qualis ipsa est. Ideo non percipitur amplius dolor, quia æqualiter facta est intemperies in loco: & illud euenit (quod diximus in lectionibus de phrenitide) propter humorē biliosum existētem in capite, quando æqualiter occupat totum cerebrum, cerebrum non percipit amplius nocumentum, quia factum est tanquam hecticū: ita contingit in membro, vbi perseuerauit diutius humor: facit enim membrum tanquam hecticum, vt æqualiter per totum membrū inducatur qualitas secundū naturā humoris. Et ideo non percipit dolorē, nisi quando flatuatur materia

propter extenſionẽ,& ſolutionem cõtinui,cùm non poſsit percipere dolorẽ propter illam intemperiem habituatam. Hic adeſt intemperies permanens frigida,& materia ſuis temporibus flatuata & extenſa: ergo ſecundũ varietatem temporum dolor efficitur. Iſta eſt ægritudo,ex qua ſequitur,quòd locus eſt factus imbecillior,& tandem iſtę diſpoſitiones permanentes: factus autem eſt imbecillus propter intemperiem frigidam & humidam,qua intemperie inducta neceſſarium eſt, vt exiſtente corpore tali, vbi ſemel eſt facta illa occaſio, defluant poſtea humores, qui aggregãtur in corpore,ad illam partẽ,qui humores ſunt neceſſariò pituitoſi. Ex imbecillitate præterea loci,& intemperie,datur occaſio noui defluxus, ita vt iam partim materia fluxerit, & fecerit morbũ, partim fluat,& faciat morbum,& partim factura ſit. Oportet ergo iſta omnia diſtinguere rectè, pro recta curatione. De materia quæ fluit,dico quòd non eſt vniformis,ſed talis, qualis natura cibariorum,ex quibus præcipuè in corpore calido probabile eſt, quòd generẽtur humores calidiores, & deſcendant ad partẽ debiliorẽ. Eadem ratio eſt de humorib.fluxuris.Hactenus habuimus,qui ſit ille morbus,à quibus cauſis dependeat, & vtrum ſit factus, an fiat,vel partim factus ſit,& fiat,vel futurus ſit. Dicamus modò de accidentibus. Dicit quòd in tempore hyemis & æſtatis melius ſe habet,quàm in vere & autumno. Vnde cauſatur iſta diuerſitas?Stante illo humore pituitoſo, certum eſt quòd non generatur dolor, niſi quando flatuatur & extenditur humor pituitoſus: & hoc fit in temporibus medijs,in vere & in autumno:in hyeme quieſcit,quia tunc materia non flatuatur,quæ excitet dolorem : in æſtate tantùm reſoluitur,quantum flatuatur:in tempore medio flatuatur,

quia attenuatur & colliquatur humor, & nõ potest resolui: aptus enim est vt colliquetur, sed non resoluitur. Vnde dolor maior causatur in tẽporibus medijs, quàm in temporibus calidioribus vel frigidioribus, propter causas iam dictas. Quæritur an humores biliosi præter pituitosos adsint? Possunt adesse, nihilominus est pituita à prædominio. Non tamen negarim etiam adesse plurimum debile, propter temperaturam suam naturalem, & de sanguine, licet sanguis sit parcior. Est dicendum de loco affecto. Cùm dicat se dolere circa vltimas vertebras colli & dorsi, dico ex sententia Auicennæ, vbi dolor, ibi ægritudo. Est ergo credendum, quòd ibi sit circa illas partes materia impacta, & propterea credo breuiter humorem esse, vbi dolor est, & in profundo, quia non audimus quòd extrà appareat tumor ad tactum: sed interius percipitur dolor circa ossa & neruos, qui proximè deueniunt ad vertebras. Vtrum in periostio? Credo potius esse in vertebris, quia consentit totum crus, & coxa: non posset hoc fieri, si in periostio esset, tantùm enim doleret in ea parte. Si in musculis, læderentur illæ partes quæ mouentur à musculis: sed cùm sentiat totũ crus, & musculi illi non moueant crus, qui sunt affecti, credendum est quòd nerui vigesimæsecundæ vertebræ sint læsi, & dolorem patiantur, & ita per cõsensum causent dolorem in mouendo crure. Quia verò materia viscida & crassa est infixa in parte frigida & priuata calore, nemini dubium est quòd tum ex parte materiæ, tum ex parte loci curatio erit difficilis. Materia enim quæ crassa est, non facilè concoquitur, & expellitur: vbi postea est in membro frigido & exangui infiltrata, quia non habet rationem concoquendi, longè difficilius tollitur. Præterea si membrũ non habeat mea-

tus

tus apertos & vias, sed sit densum, & compactum, difficilior adhuc est curatio: vt si adhuc materia est in profundo, cui difficulter possint applicari remedia, sequitur etiam ratione situs difficultas curationis. Ergo tum ratione situs & compositionis, tum ratione materiæ, erit difficilis curatio, & longa, vt quotidiana experientia videmus. Quòd si etiam ratio societatis accesserit, & membri affecti cum alijs membris mandantibus sit consensus aliquis, tantò difficilior est adhuc curatio. Cùm ergo laborent huiuscemodi nerui existentes circa vertebras, & cerebrum sit aptum ad hoc vt multiplicet catarrhum & pituitam, siue vt Græci dicunt, blennã, siue mucum, magis & minus ratione temperaturæ: cerebrũ enim suapte natura est frigidum, quod ascendentibus vaporibus plurimam materiam generat: vnde cùm in partibus superioribus generetur pituita, cõsensusq; magnus sit, propter talem consensum membrorum superiorũ cum spondylis fit, quòd continuè descendat materia, & foueatur augeatúrq; morbus, & ideo fit difficilior curatio. Quòd si accesserit ætas senilis, facilius quidem corripietur à catarrhis: sed difficilius tamen curabitur propter imbecillitatem caloris cõcoquentis, vt Galenus testatur in aphorismo: Bronchi & coryzæ in valde senibus coctionem non admittunt. Tot sunt rationes, quare curatio nobis difficilis erit. In curatione non debemus discedere à natura morbi. Morbus iste partim est factus, partim futurus: vtriq; debet curatio, sed diuersa. Quantum ad factum, debemus remouere intemperiẽ frigidam & humidam, & ita confortare locum. Materia impacta frigida est, quæ est causa propinqua, & continetur in morbo. Sunt causæ aliæ, est materia continuè affluens, & est materia fluxura. Quid debemus

facere? Incipiendum est à causa coniuncta, quia adfert indicationes curandi. Materia fluxura habet rationem primæ causæ antecedentis, & non est in parte, sed in toto: quandoq; enim materia excrementosa est in toto corpore, quæ habet rationem illius causæ, quæ vbi commodos habet meatus, defluit ad locum imbecillem. Ergo primò euacuanda est materia factura morbũ: vnde breuiter euacuarem totum corpus, & redundantes humores, qui in corpore generantur. Hoc corpus est calidum & siccum, ergo multiplicat humores calidos & siccos, & sanguinẽ cholericum: redundat ergo bilis & melancholia, sed minus postea secundũ proportionem de sanguine malo generatur, quàm de bile, & de melancholia. Igitur cùm velimus euacuare, debemus respicere ad redundãtes humores. Sed quia etiam adest aliquid de pituita, dico quòd euacuandũ est de omnibus humoribus. Lenita igitur prius aluo, extrahendus est sanguis, nõ dixerim ratione magnitudinis morbi, quia extensiuè morbus iste nõ est magnus, nec intensiuè, sed propter futurum morbum vellem quòd caueret omnino ab omnibus excrementis: ita crediderim esse mundandũ totum corpus. Mittatur sanguis à basilica, non tantùm ratione diuersionis, sed euacuationis, quia non est maior diuersio à brachio, quàm à pede, vt dicebat Galenus sexto Epid. qui vbi ęgritudines sunt intra hepar, circa diuersionẽ ambigit, primo cõmento, loquens de affectibus renum. Et sic æqualiter possumus facere diuersionem, vel à pede, vel à brachio: sed eligerem brachium, quia magis euacuaretur sanguis, propter basilicam magis respicientem fontem, quàm ex saphena. Tales curarem syrupos cõficiendos, vt sanguis redderẽt bonus. Non dimitterẽ syrupum de cichorea Nicoli sine rhabarbaro,

baro, qui habet aliquã vim incidendi humores crassos, & adæquandi. Haberem etiam aliquid oxymelitis, propter adæquationem, & incisionem. Postea haberem decocta ex betonica, iua, saluia, boragine, & reliquis, propter intemperiem calidam hepatis. Postea deuenirem ad euacuationẽ materiæ: deinde accederem ad materiam quæ defluit, quæ debet diuerti, ne defluat. Et licet quando erit euacuatum totum corpus, nõ fluet amplius, nihilominus laudo vt confortetur corpus faciendo ablutiones capitis. Deuenirem postea ad morbum factum, qui curatur deriuatione, & euacuatione. Et in hoc casu, sicut consueuimus, debemus facere deriuationem prope locum affectum: & deriuationes optimę sunt in hoc casu per clysteres acutissimos, qui deriuant materiam à loco, propter vicinitatem loci. Fierent clysteres cum decocto centaureæ, & aliarum herbarum, quæ possunt habere abstersionem, vt anethum, camomilla, & alia huiusmodi. Apponerẽ hieram picram Logodij, Hermetis, quoniam acrius purgabunt humores. Hæc breuius dico tantũmodo pro forma medendi. Postea facta ista deriuatione per clysteres acutos, oportet, si aliquid residuum erit materiæ, deuenire ad ea quæ mundificant locum: non dico de repercussiuis, quæ non conueniunt in morbo facto, sed in futuro. Ergo euacuarem à loco affecto, vbi vtitur Galenus his, quæ solent inducere vlcus in locum. Facta ergo prius diligenti euacuatione, facerem scarificationem, vel adhiberem etiam cerata. Præterea si aliquid perseueraret doloris, & accederet tẽpus Maij, non displiceret si acciperet aquas thermarum, & ablueret se in istis: & etiam acciperet per potum, quia locus ex aluminosis aquis confortaretur, & aliquid etiam resolueretur: habent enim calcem & alumen

ista balnea. Posteahis omnib.ritè peractis,quantum ad præseruationem,facerem cauteria ex opposito loco,ne materia flueret amplius. Placeret terebinthina,qua diuerteretur materia per aluum. Vtatur acoro, & tandem ea accipiat quæ possunt corroborare partes neruosas, & si quid est impactum resoluere, si accesserint ad partes istas. Hæc satis sint dicta. Patauij. M. D. L.

Consult. XCV. De dolore genu obtuso ex destillatione pituitæ à capite,pro Magnifico Veneto.

Num considero rectè considerandum, quòd iste Magnificus vir est calidæ temperaturæ hepatis & cerebri, ventriculi etiã non omnino frigidi, sed frigidiusculi. Cùm ergo ab ortu suo habuerit calidum hepar & cerebrum, & nunc appareat dominium frigiditatis, & patiatur frigidã dispositionẽ à pituita, vt ab exeuntibus apparet, & à multitudine humoris pituitosi,iudicandum est non esse caliditatem illam naturalem in capite. Cùm ergo fuerit lapsus talis à propria natura,ideo fortè non erit ita facilè tollendus: quia cùm ægritudines contingunt præter propriam temperaturam, maior erit lapsus,quàm si contingant similes propriæ temperaturæ. Ideo si frigida temperatura à frigida ægritudine occupatur, minor erit lapsus,quàm si calida ægritudine affligeretur. Si ergo cerebrum fuerit naturaliter calidum, & nunc frigidam patiatur ægritudinẽ,maior est lapsus: ideo diligenti cura est curandus. Circaq; symptomata, primò conquerit̃ de dolore obtuso occupante vtrunq; genu, maximè sinistrum: & dicit ita leuem esse, ac si pungeretur digitus,& leuiter suppuraretur,& leuis dolor perciperetur,cùm tamen clamosi soleant esse: & licet

&licet multa materia deſcendat ad locum,& impediat motum, nihilominus non dolet,niſi moueatur. Iſte eſt modus doloris. In deſcenſu autem materiæ percipit in motu illo frigiditatem:cùm verò figitur, non. Conqueritur præterea quòd non poteſt liberè mouere caput, & cùm aſcendit cymbam, videtur quòd nauſeam habeat,ac ſi fluctuaret in mari: & omnino conqueritur de debilitate capitis. Probabile eſt illam deſtillationem,quia omnia referũtur ad deſtillationem,à capite prouenire: & cum aliqua calida,aliqua frigida, aliqua craſſa,aliqua tenuis ſit,pro modo doloris, & pro modo deſcenſus, credo quòd iſta ſit tenuis cum inſigni humiditate: in actiuis verò credo quòd nõ ſit multum frigida,nec calida. Et quòd nõ ſit calida, patet, quia percipit frigiditatem aliquam. Non eſt etiam frigida admodum,quia frigiditas facit dolorem:quia Galenus dicebat in quarto de ſimplici medicina, declarans illud Hippocratis dictum,Frigidum vlceribus mordax, quòd frigidum ſoluit continuum. Et in ſexto de locis affectis, & in ſecundo etiam inquit, ex humore frigido pituitoſo fieri atrociſsimos dolores,vt videretur perforari locus,vt in colico,& podagra:iſte autem Magnificus vir eſt ſine dolore,licet multã habeat materiã.Si igitur excedit,excedit per frigidũ,& ita materia deſtillans humida fit & frigidiuſcula,non tamen admodum frigida videtur. Ex colore barbæ pilorum, eſt calidi cerebri à natura:ideo nõ poteſt deduci ad tantum lapſum, ni fuerit admodum frigidum. Nec eſt multus lapſus,quia non patitur nocumentũ ex hyeme hic,& melius ſe habet in ęſtate aliquantulũ.Ideo non eſt hìc tanta frigiditas, quia tẽpore hyemis,qui habent frigidũ caput,læduntur.Eſt ergo deſtillationis cauſa,frigiditas capitis,nõ tamen multa.Fuit au-

tem acquiſita, vel quia decubuit in loco illo frigido & humido, vel quia in aëre frigido verſatus ſit, vt incideret in lapſum, & in vapores aſcendentes ad caput, ſicut fumus ad caminum, qui inuenientes cerebrum ſeipſo debilius redditũ, non reſoluuntur: nec cerebrum ita conficit alimentũ ſibi delatum, vti conuenit. Ideo humores illi in capite aggregati deſcendunt à virtute expultrice propulſi per ſpõdylos colli, per guttur, fauces, per viam vẽtriculi, ſed maximè per neruos à vertebris deductos ad iuncturas decurrit tanquam ad partes debiles: & quia à natura inſtitutum eſt, vt alterum membrum recipiat excrementa alterius, requiritur vt debilius ſit, quia ita à natura factum eſt, vt fortiores partes tranſmittant ſuperfluitates ſuas ad imbecilles: extremæ autem partes imbecilliores ſunt, quoniã diſtant à fonte caloris & ab hepate, & ſunt paratę deſtillationib. frigidis: quia ſicuti humores frigidi ſunt parati ad partes inferiores deſcendere, ita calidi ad ſuperiores. Habet prętereavias latas, quia ab ortu habet dominium caliditatis cum ſiccitate, quę vbi eſt ſuæ ſiccitati coniuncta, aperit vias, & propterea cùm habeat latitudinẽ viarum, & imbecillitatem crurum, non eſt mirum ſi deſtillatio deuenerit ad crura. Ideo lapſus ex mala ratione victus generatus eſt in cerebro, & generauit humores illos frigidos, qui ita generati per periodos, ſicut fieri ſolet in omnibus ſuperfluitatibus, decurrunt ad loca illa extrema. Et hanc credo eſſe cauſam omnium ſymptomatũ, & quòd tota origo ſit in capite. Quòd etiam humiditas ſit in capite, patet ex hoc, quia balbus eſt: & Galenus ſuper illo aphoriſmo Hippocratis, Balbi diarrhœa corripiũtur, reddit huius rationem, quia humidi capitis ſunt. Cùm igitur talis ſit cauſa, & talis lapſus, & caput taliter præ-

paratum

paratũ ſit, patet quid de præſagio ſit dicendum. Curabitur quidem: ſed cauere debet, ne incurrat in malum regimen victus, quia habet præparationem naturalem, & lapſum habet in capite: ideo debet diligenter curari, & cùm curatus fuerit, conſeruare ſanitatẽ, quia incideret in eandem, & fortè deteriorem ægritudinem, puta in podagrã, in paralyſin, deſcendẽte multa materia per neruos & muſculos ad iũcturas: ideo cauere debet, cùm erit ſanus. Cum quibus autẽ inſtrumentis? Bene hoc corpus debet euacuari, quia vbi ſunt humores deſtillantes, à capite maximè, quia à leui qualibet cauſa vacillant, hoc non eſt niſi ratione vaporum & materiæ in capite aggregatæ: ideo corrigendi ſunt humores & ſanguis, & tota maſſa humoralis à ſuperfluitatibus purgari debet. Euacuantia autem erunt agaricum maximè, quia trahit humores craſſos & pituitoſos. Ideo agaricũ vel ſub forma pilularum, vel temperatum, ſicut electuarium aliquod, aut caſsia cum agarico, & pro minoratiuo caſsiam cum hiera ſimplici, bonum ſit accipere. Sed cùm voluerimus exquiſitius purgare, loco hieræ ſimplicis poterimus ponere agaricum. Ideo vel cum caſsia, vel cum rhabarbaro poterit euacuatio fieri. Talia ergo erunt genera medicinarũ: nec pertranſirem agaricũ. Digerentia erunt, ſyrupus de betonica, vel de ſtœchade ſimplici, cum portione oxymellis ſimplicis, vel ſyrupi acetoſi, vt tranſitum maiorem haberet, cum decocto betonicæ, endiuiæ, cichoreæ, vt habeatur ratio hepatis. Et ita factis mundificationib. ſi verũ eſt quòd caput habeat lapſum, ſi volumus remouere lapſum, oportet euacuare ipſum per loca propria. Et ideo maſticatoria adhiberẽ, cum maſtiche, ſtaphiſagria, pipere, vel cum alio tali: caput purgiũ per nares cum ſucco maioranæ, betæ, vel ſuc

co maioranæ, betæ, vel ſucco cyclamini. Maſticare etiam radices capparum, ad extrahendam pituitam à capite, optimum eſt. Factis deriuationibus, corroborabitur caput cum puluiſculis ſingulis diebus, & quando vadit dormitum, ex mace, garyophyllis, maiorana, ocimo, & cum alijs odoratis, quę habent vim exiccandi pituitam. Pro remotione autē caloris, qui eſt in iſtis puluiſculis, roſas, ſandaracham, quæ exiccant & refrigerant, cōmiſcerem, & ſuper caput ponerem, poſtea ſuperponerē pileum ſuprà: & ita corroborarem caput cum illo tenui puluiſculo, & in hora veſpertina curarē caput, nec amplius diſcederet à domo. Et facerē lixiuiū corroboratiuū dulce, primò nō ex cinere ex quercu, nec ex fortitudine illarū rerum in quibus eſt aliquid adſtringendi, & vis adurendi, ex qua aduſtione adſtringantur pori. Et ideo aſarum acciperem, & bacchará, ſenam, polypodium, camomillam, ſtœchadem, cum maiorana & iride, & ex ijs facerem lixiuium. Et fieret ſapo ex garyophyllis, mace, cinnamomo: & muſci aliquid, & ambrę adderem, pro barba & capillis, & confortabit. & iſtud ſit pro ſapone. Aliqui etiam ponunt fruſtum agarici in lixiuio, & quando abluitur caput, loco ſaponis utuntur illo, quia habet vim quandá extrahendi: imò ſi ponatur ſupra locum podagræ, tunc fit euacuatio pituitæ: cur non fiet etiam ſi in capite ponatur? Præterea electuaria pro corroboratione requirerentur, & maximè myrobalani chebuli conditi, non tamen Venetijs conditi cum illis aquis malis. Ideo ſi haberi poſſent ex India confecti, laudarē illos ſummopere, ſunt enim confecti cum ſyrupo de carobolis vulgò dictis, id eſt, ceratijs ſeu ſiliquis, & nō calefaciūt. Theriaca aliquando & Mithridatū conueniret: zuccharum autem roſatum inter omnia erit præſtantiſſimum.

ſimum. Circa victũ, à coitu, ab exercitio poſt cibum caueat: non ambulet in ſole: auſtrum & boreã vitet: à loco humido caueat: non dormiat in meridie, & habitet in cubiculo verſus Orientem: & circa cibos, ſit contentus cibis vnius generis. Quo ad carnes, vitulina, hœdina, pullorũ, auium montanarũ, & oua ſorbilia conuenientiſsima ſunt: oua tamen cocta ſint in aqua, vel igne: à butyro autem cum ouis cauendum eſt. Piſces neſcio qui conuenirẽt, quia omnes ferè capiuntur prope magnificam hanc ciuitatem. Mihi placeret lucius, laudarẽ etiam auratas Iſtrianas, mullobarbatas, id eſt, barboni. Faciatque exercitia conuenientia. His omnibus peractis corroborationibus, & reliquis iam dictis, quia propoſitum fuit balneũ, laudo illud: & cùm habeat cerebrũ calidum, lapſum ad frigidum, non valet ratio Galeni VI. de tuenda ſanitate, qui vituperat balnea vbi ſit diſtillatio. Loquitur Galenus de intemperie calida & ſicca: ſed cùm in caſu noſtro lapſus ſit ad frigidum, ideo conuenirent, quia deducerent ad veram temperaturam cerebrum: & non alterabitur, quia à ſimili non fit alteratio. Duciam præterea accipere poterit. Et ante omnia, factis iſtis omnib. ſi remaneret debilitas aliqua in cruribus, ponere poterit Magnificentia Veſtra crura in luto: & poſtremò facerem fontanellam in crure. Et hæc erant nobis recenſenda pro ſalute Magnificentiæ veſtræ.

Conſult. XCVI. De tumore in utroq; genu, pro domino Georgio Freidel Germano.

Vmore exiſtente in vtroq; genu Nobilis viri maturè conſiderato, tum ex his quæ præceſſerũt, tum ex his quæ ſubſequunt̃, credo materiã eius nõ eſſe vnam,

ſed difformẽ. Quantũ enim attinet ad partem extrin ſecam, durities quædam ſolidior tactui apparet, quę tactui non cedit, ita vt foueam aliquando relinquat: pars verò interior ita intumeſcit, vt tangenti ſenſus manifeſtiſsimus flatus cuiuſdã craſsi appareat, atq; hîc quoq; nulla fouea cõprimenti relinquitur: quod proprium inſeparabileq; ſignum eſt tumoris à pituita dependentis, qui œdema appellatˀ. Ergo tumor extrinſecus, ex quo œdema nullo pacto appellari poteſt, abſceſſus frigidus ad aliquam duritiem vergens eſt dicendus. Sed cùm durities vel ſcirrhus, ſit vel à materia melancholica, vel pituitoſa, probabile eſt pendêre potius à ſucco melancholico: & coniectura eſt venarũ ille tumor varicoſus in totius cruris longitudine circa eandem partem extrinſecus apparens: non enim dubitandum eſt eandem materiam eſſe illius tumoris, quæ in venis adiacẽtibus apparet. Nec obſtat ꝙ in ſuperficie non appareat nigredo, quod ſignum, autore Galeno, diſtinguit inter duritiẽ melancholicam & pituitoſam. Cùm enim humor ſit infra cutim, colorem abſceſſus videre non poſſumus: neq; enim cutis tranſparens eſt. Ergo cutis color naturalis percipitur, & non ipſius abſceſſus. De tumore verò alio in parte intrinſeca incipiente, paulò ſupra genu longè magis protuberante quàm in extrinſeca, ſicut nõ eſt dubitandum pendêre à materia vel vapore craſſo flatulento, ita non ſatis conſtat vtrum in profundo ſit materia melancholica vel pituitoſa, vnde huiuſmodi flatus exoriatˀ. Sed quod magis probabile eſt, videtur in neutro loco materia eſſe abſolutè ſimplex, ſed melancholiam pituitæ quoq; commiſceri, præcipuè quoniam rarò contingit alterum humorem dignoſci poſſe ſine altero: huiuſmodi autem humores in vno corpore dominari, multis con-

iectu-

iecturis haberi poteſt.Et ſic cùm temperatura huius nobiliſsimi viri calida fuerit & bilioſa, iamq; ad declinantẽ ętatem accedat,non mirum ſi humores melancholici multiplicentur diminuto calore, vt cum alijs quoque talibus fieri contingit.quòd ſi calor naturalis diminuitur,quantùm per adulterinum multiplicatur melancholia,tantùm per cruditatem pituita. Sed huc quoque acceſsit cogitatio ſuperflua, aſſiduè enim cogitat, perpetuum ſcribendi ſtudium, & otium corporis magnũ, quæ omnia vbi ſimul conueniunt,duo ſimul faciunt:corpus enim exiccant,& calidos humores adurunt,præterea cruditatem ventriculi, cerebriq; deſtillationes plurimas gignunt. At ſi his quoque addatur in cibo & potu peſsima ratio,ita vt varijs cibarijs & compotationibus potentiſsimi vini vacatum fuerit, nulla poſtea cauſa deeſt ad hoc vt duo illi humores dicti multiplicẽt. Omnia autem cõueniſſe in hoc nobili viro,ipſo etiam referente & atteſtante, compertum habemus.Non dubitamus igitur huiuſmodi cauſas eſſe tumorum prętor naturã in vtroq; genu exiſtentium. Sunt autem huiuſmodi tumores ſine dolore, cùm neque faciant tenſionem, neq; alia inſigni qualitate actiua præditi ſint.Et cùm ab his duabus cauſis doloresproueniãt, non eſt mirum ſi dolor non adſit.Motus crurum impeditur, cùm muſculi & principia chordarũ finesq; ita impediantur,vt ad debitum terminum neq; contrahi,neque diſtendi poſsint: & cùm motus crurum fiat ex cõtractione & dilatatione oppoſitorum muſculorum,ideo non ab re huiuſmodi tumoribus impeditur. Verùm fiunt varicoſi,propter melancholici humorisredundantiam,ad partem imbecilliorem per venas expulſi. Vtrum autem huiuſmodi morbus ſit ad articularem referendus,non eſt admodum di-

ſputare neceſſariũ:ſat enim eſt ſcire locum affectum, & eius naturã ſimul cum ſua intemperie, & mala cõpoſitione, & proprijs cauſis:non enim curamus nomina, ſed affectus. His igitͅ ita ſtantibus, dicimus hũc nobilem virũ pro ſua curatione indigere ſumma, aſſidua & longa diligentia: neque enim facilè curabitur, ſicut ego arbitror. Humores enim craſsi & frigidi, in loco etiam frigido & profundo inculcati pertinaciter adhærentes, non ita facilè concoquentur & expellentur. Ac præterea notandum fomentũ quotidianum & incrementũ. Cuius ſignum eſt ſatis euidens, quòd veſpertinis horis ſemper augentur tumores: neq; enim hoc eſſet niſi noua materia deflueret. Oportet igitur vt nobilis iſte vir cognoſcẽs ſtatum ſuum & naturam ſuæ ægritudinis, adhibeat perſeuerantiam, patientiam, & obedientiam: deberetq; conſtantiſsimè medicorũ præceptis parêre, alioqui non curabitur omnino, imò in peiores decidet ęgritudines. Proponantur ergo quæ agenda ſunt, poſtea ſua prudentia & fortitudine animi exequatͅ, & tandem optatam ſanitatẽ aſſequetur. Principiò in victus ratione potiſsima cura adhibẽda eſt: in omnibus enim longis & pertinacibus morbis, nihil efficacius, nihil præſtantius, quàm optima victus ratio. Non tantùm igitur Dominatio ſua in cibo & potu ſtudebit modum ſibi præſcribi, ſed in reliquis quoque cauſis omnibus corpus humanum alterantibus. Et quoniã aër eſt primus qui occurrit, omni ingenio cauebit ne occurrat aëri nubiloſo & turbido: neq; habitet in cubiculo aut obſcuro aut boreali flatui expoſito, aut humido & terreno: neq; dormiat feneſtris apertis, aut ablatis operimentis, ſicut in æſtate fieri cõſueuit. Euitabit etiam nocturnum aërem, neque vento ſe exponat tam auſtrali quàm boreali. Inter omnia euitabit

bit omẽs animi molestias, assiduas cogitationes, scribendi consuetudinẽ præcipuè post cœnam & prandiũ: neq; legat, aut aliquo modo intendat animum in aliquam rem. Sed nunquam repleto ventre exercebit corpus. quiescet ergo sumpto cibo tam animo quàm corpore, & cum amicis iucundis versabitũ, aut leniter ambulabit per cubiculum, vel stabit erectus, vt cibus melius ad fundũ ventriculi descendat. Horis verò matutinis, & hora vna ante cœnam exercebit corpus exercitio moderato, vt superiores partes quámaximè exerceantur, inferioribus verò & cruribus nõ adeò laborantibus. Multiq; consulueruut, vt homo in huiusmodi casibus iaculando vel arcu se ex erceret: alij consueuerũt vti plumbeis pilis, quarum singulę pendant circa libras duas, quę manibus contineãtur, & cum his pondera agitentur, manibus suprà infrà & secundùm omnem situm, vsque ad manifestam mutationem anhelitus, & ad erumpentem sudorem. Ex hoc enim sic habetur conueniens exercitatio corporis, & caloris naturalis excitatio, excrementorũq; difflatio, ac præterea diuersio, eorumq; excrementorum ab inferioribus ad superiora traductio, quod etiã maximè hoc loco quærendũ est. Ad hunc eundẽ vsum maximè pertinent frictiones, quæ quotidie fiant in superioribus partib. circa dorsum, brachia, & pectus, manibus illitis oleo anethino & camomelino. Sunt autẽ hæc omnia non vna aut altera septimana peragẽda, sed pluribus subinde diebus, fortè etiã mensib. si vtilitas sit inde percipiẽda. Morbus enim natura chronicus est & pertinacissimus, neq; pauco tẽpore curari potest, quod quidem nobili huic viro semper in animo fixum esse oportet, videlicet ne credat se breui tempore euasurũ, sed perquã longa perseuerãtia esse vtendũ sibi persuadeat, alio-

quin ſeipſum decipiet, vel medicorũ remedia vana erunt. Nocturno quidẽ ſomno prolixiori vtetur, mallemq; ipſum dormire ſaltem per octo horas: ſed interdiu ſomnũ tanquã peſtẽ euitabit. Procurabit, vt quotidianas alui excretiones habeat, laudauerimq; vt tum pro alui mollitione, tum pro euacuatione & auerſione humorum per aluum excretorũ, tum etiam ad obſtructiones aperiendas, ad membra naturalia ac caput corroborandum, ſaltem bis ſingulis ſeptimanis vteretur pilulis tribus pondere drachmæ, vel ſcrupulorũ trium, horis tribus ante prandium, quæ haberent:

℞. Reſinæ terebinthinæ Cypriæ ℥ iiij.
Rhabarbari optimi ℥ j.
Garyophyllorum ℈ ij.

Pulverizentur pulverizanda, & omnia miſceantur, & ſeruentur ad vſum. Inter omnia ſtudebit vt ſemper vnico & ſimplici cibo contentus ſit: nihil enim deteſtabilius, quàm ciborum multitudo & varietas. Parcè etiam comedat, & citra ſatietatem: ſed longè parcius bibet, cauebitq; tanquam à re pernicioſa, à quolibet vino potenti, ſed præcipuè nigro & dulci. Cauebit etiam à compotationibus, neque bibet intra prandiũ & cœnã. Cibos eligat facilis concoctionis & boni nutrimẽti, qui apud om̃es notiſsimi ſunt, ſicut caro hœdina, pullorum iuuenum, vituli lactentis: ſed meo iudicio cauebit à piſcibus, prēſertim Venetijs. oua ſorbilia recentia maximè congruunt. Fercula ex farre, hordeo, ſpelta, beta etiam cum boragine, bugloſſa & petroſelino, non negantur: conceditur etiam lactuca, ſi parcè comedatur: nec omnino ſunt deteſtandi aſparagi, præcipuè dulces, & hortenſes. Cauebit à caſeo tam recenti quàm antiquo, & ab omnibus lacticinijs, à carnibus antiquis & ſalitis, à legu-

leguminibus, à rebus frictis in sartagine. Parcius cœnabit quàm prandebit: sed & prandium erit moderatum. Non ibit cubitum nisi per duas horas post cibum, & si poterit vel leniter deambulet, vel erectus maneat, citra tamen defatigationẽ. Hęc diligentissimè sunt obseruanda, non vno aut altero mense tantùm, sed per plurimum temporis, alioqui non tantùm non sanaretur, sed etiam in deteriores dispositiones prolaberetur. Sed præter hanc viuendi rationẽ, erit etiam ad reliqua medicinalia remedia accedendum, interq; illa pręcipuè cõsulo vt bis in anno purgetur, vere inquam & autumno. Purgatioq́ue hoc modo esse poterit:

℞. Floris casiæ ʒ x.
Specierum hieræ simplicis ʒ ij.

Cum zuccharo fiat bolus, sumat tribus horis ante prandium. Item

℞. Syrupi de cichorea Nicoli sine rheubar.
Oxymellis simplicis ana ℥ j.
Decoctionis Cetrach Liquiritiæ
Capillorum Veneris, in aqua buglossæ destillatæ ana ℥ iiij.

Misce pro vno syrupo, & sic pro alijs vsq; ad septem vel nouem. Sed vbi acceperit duos primos syrupos in purgatione veris tantùm, mittetur sanguis ex basilica dextri lateris vsque ad vncias octo. Postea acceptis nouem omnibus syrupis, accipiat pharmacũ, quod erit tale:

℞. Confectionis hamech ʒ iiij.
Oxymellis scillitici ℥ ij.

Cum decocto cetrach & polypodij fiat potus breuis: sumat in aurora cum custodia. Facta euacuatione veris, abstinebit ab omni pharmaco vsque ad autumnũ, pręter illam tantùm terebinthinã, vel pilulas

ex terebinthina, de quibus suprà locuti sumus. Vtetur tantùm nõnullis gratis & iucundis cõfectionib. ad membra contemperanda, sicut est huiusmodi:

℞. Zucchari rosacei
Boraginati
Violati ana ℥ ij.

Misce, & ponanĩ in vase mundo vitreo, & deaurentur. Et ex hoc electuario sumat semunciã tribus horis ante prandium. Quandoq; etiam loco istius electuarij sumat myrobalanum conditã chebulam, vel belliricam, vel emblicam. Sed quæ attinent ad ipsa loca, hoc est, ad genua localiter medicanda, non hic describimus in præsenti tempore, quoniã longè melius est vt S. D. purgetur primò, deinde per multos dies perseueret in vita instituta, & in omnibus his quæ admonuimus. Nam facilè potest contingere, vt inde cureẽ absq; aliqua molestia circa genua, à quibus quantum possumus, abstinere debemus. Nam nihil est quod magis debilitet iũcturas, & preparet ipsas ad omnem defluxum recipiendum, quàm fomentare, inungere & linire. Sed si oportebit, & nos post aliquot mẽses admonebit, procurabimus vt id quoque quãmaximè tutò fiat. Vnum hic non omittam: quòd si perfecta purgatione huius veris, quemadmodum ordinauimus, vellet huc accedere, & accipere aquas thermarum nostrarum, & in illis etiam fouere crura, fore illi vtilissimum. Vnde consulo, vt eo tempore huius rei gratia omnino Patauiũ se conferre haud grauetur.

Consult. XCVII. *De tumore œdematico utriusque pedis, pro ciue Ferrariensi.*

Quando

Vando aliquis pituita, & succo melancholico suapte natura redundat, non video propter aliquam aliam causam esse posse, nisi quia ventriculum habeat frigidiorẽ, hepar verò calidius: ita enim pituita in ventriculo plus æquo multiplicatur, sicut in hepate sanguis redditur crassior, & supraquàm oportet excoctus. Quòd si etiam caput excremẽtosum, frigidum, mucosumq; fuerit, nõ facilè euitabit hic homo morbos, qui vel à melancholico succo, vel longè magis à pituita generari solent, præcipuè si incõgrua victus ratio accesserit, & aëris intemperies. Cùm ergo hæc omnia de hoc nobilissimo viro enarrentur, haud ab re esse videtur, si tumor ille laxus & œdematicus utrunque pedem vexet, æstate præcipuè, ita tamen vt non sit absque aliqua caliditate, modicoq; rubore: multitudo enim pituitę per venas distributa, & plus æquo multiplicata, tandem expellitur vigore facultatis expultricis, & sicut est grauis & ponderosa, potius ad infimas partes declinat, æstateq; id pręcipuè contingit: nam præterquàm quòd in æstate plus delinquit, tum copia potus frigidioris, tum fructuum, crudorumq; olerũ, & rerum frigidarũ assiduo vsu, tum quia nudo ventriculo frigidus aër & humidus quãmaximè exquirĩt, sunt etiam meatus & vasa magis laxa & ampla, humoresque defluentes subtiliores: hyeme omnia contraria eueniunt. Non mirũ ergo est, si æstate pedes intumescant, hyeme exiccentur. Sed quòd nõnihil caliditatis & ruboris ad œdematicum tumorem accedat, non absonũ est: nam & hepar calidum nõnihil transmittit subtilioris sanguinis pituitæ permixti, quam rem etiam adiuuat calor æstatis. Eandem videtur habere rationem, cur cùm decumbit aut quiescit, tumor non accedit, & qui ac-

ceſſerit remittatur: ex motu enim conſtat humores agitari, attenuari, & moueri, in quiete verò ſiſti, neque in pronum deſcendere. Hæc de cauſis affectus à me auditi. Curatio igitur dirigenda videtur contra proximas cauſas ſymptomatum: ergo qui generati ſunt humores, euacuandi, & auertendi: deinde prohibendum ne generentur, quod duplicem ſcopum habet. primus eſt, vt rectiſsima victus ratio adhibeatur: ſecundus eſt, vt membra corroborentur, ad contrarios habitus deducendo. Quantum igitur ad rectam victus rationem attinet, conſtat à calore aëris quàmaximè cuſtodiri oportere: experientia enim comprobat, ſub calidiore tantùm aëre pedes tumefieri. Et non diſsimili ratione ab ira quoq; & vehementibus tum animi, tum corporis motibus abſtinere oportet, cùm experiatũ agitatione & motu eoſdem tumores excitari. Conſulo igitur, vt ſuperiores potius partes exerceat, vt ſagittando, lapidẽ aut palum ferreum iaculando, prout illi magis gratum, aut viribus magis cõmodum, vel magis conſuetum fuerit: earum quoque partium ſuperiorum quotidianas frictiones, præcipuè æſtatis tempore, faciendas conſulerem: ita enim auerteretur materia quæ ad pedes decumbit. Quòd ſi ęſtatis tempore aërem Ferrarienſem mutare poſsit, & ad ſubtiliorem ſicciorem q; accedere, qualis eſſet Bononienſis, non parum crederem profuturũ. Quòd autem debeat eſſe parcior potus vini ſubrubri, & bene maturi, ne nimius humor redundet, etiam me tacente facilè cogitatu eſſe arbitror: ſicut etiam quòd cibi ſint offerendi optimi alimenti, & paucarum ſuperfluitatum. Particularẽ verò materiam ſingulorum nimis ineptè hoc loco aggregandam cenſeo, cùm ſemper Magnificus iſte vir prope clariſsimos medicos ſit moraturus. Hac igitur victus

victus ratione prohibeẽ generatio excrementorum. Quantum verò ad euacuationẽ eorum qui iam fuerint generati, laudo primò vt vere purgetur: & si in tumore illo pedum sanguinis aliquod dominiũ appareat, sicut suspicari possumus ex intellecta rubedine & caliditate, etiã aliquid sanguinis est detrahendum: facilè enim ex hac annua purgatione abscindetur materia, quæ æstatis tempore ad pedes solet decumbere. In alijs verò temporibus ad purgationem habeat aliquod familiare, quod facilè educat, & leniat aluũ, vt corpus minimè excrementosum seruet: eritq; hoc præcipuè necessariũ, si fortè aluum adstrictam habuerit. Darem igitur vel hierę simplicis Gal. de sex rebus scrupulum, vel scrup. duos, prout aluus magis vel minus obediet. Hieram intelligo ipsas species in pilularũ formam redactas, vel rhabarbarum cum saccharo rosaceo, quod mihi magis placeret tẽpore æstatis. Nec displicet vsus frequens terebinthinæ Cypriæ ad hanc eandem cõmoditatem præstandam. Quantum verò ad membrorũ tum mandantiũ, tum recipientiũ corroborationẽ attinet, pro ventriculo quidem & hepate, illius eiusdem hieræ & rhabarbari vsus non tantùm leniet aluum, sed etiã roborabit ea membra naturalia. Pedes verò qui recipiũt excrementa, ad mediũ veris per totam æstatẽ alternis saltem diebus abluendos putauerim decoctione rosarũ, saluiæ, nucum cupresi, rasuræ tabularũ cupresi, chamæmeli, aliqua etiam salis portiũcula adiecta, ita vt lotio fieret horis matutinis, videlicet ante prandium. Neque malum putauerim, si post lotionem partes ablutas inunxerit aliquo oleo de citoneis, vel de baccis myrti. Et hæc, si modò rectè seruata fuerint, fortè sufficient ad curationem, & præseruationem huius nobilissimi viri.

Consult. XCVIII. *De titubatione pedum ex leui uertigine, pro Magnifico Bernardo Nauagerio Senatore Veneto.*

CVM non posſimus curare affectus exiſtētes in hoc Magnifico domino, niſi exquiſitiſsimè cognoſcamus ipſos: & quia cognitio noſtra incipit ab ijs quæ apparent, primò cōſiderabimus ſymptomata recitata ab ipſo, quæ oportet explicari diligenter. Conqueritur iſte Clariſsimus Dominus de pluribus, & quia olim fuit Conſul in Dalmatia, & dum verſaretur circa negotia, & circa lites, propter laborem cerebri, inquit ſe incidiſſe in imbecillitatem cerebri: & cùm poſtea Venetias acceſsiſſet, & mala etiam ratione victus uteretur, & ſtudio literarum incumberet, iam menſes aliquot ſunt, ex quibus inuaſit eum hoc ſymptoma, vt videret cadere in terram, & cecidiſſet, niſi teneretur, & habuit immenſum. Sed poſteaquā ſibi conſuluit, nō ſunt viſa perſeueraſſe, niſi quòd iam quatuor menſes ſunt, in quibus cùm quibuſdam circumuolutionibus laboraret, & dum videret circumuolutiones illas, cogebāt ſedere. Nunc verò cùm ſedet, patitur: cùm verò ſurgit, ceſſat. Hęc autem circūuolutio non eſt cum vertigine multa, nec ita immenſa, vt videatur cadere: ſed eam circūuolutionē patiī, vt vix poſsit ſcire, an circumuolutio ſit, adeò breui tempore perdurat. Dum autem inuadebat eum, iam ſunt nonnulli dies, circumuolutio ipſa, inflammabatur facies, & iam à duodecim diebus inflammatur. Et vidi ego ipſum inſigniter inflammatum cum leui ſudore circa faciem, & cùm ambulabat, ceſſabat: nūc cum rubedine liuida circumuolutionē patitur leuem ſine cauſa, & cùm ambulat, ceſſat, nec audimus pati ſym-

pto-

ptomata, alioqui perseuerarent in capite aliqua prę-ter naturã. Sensus autẽ omẽs, tam interiores quàm exteriores, habet acutissimos, & dum percũctamur ab ipso, an percipiat in ventriculo aliquid, dicit percipere ructationes. Sed alia symptomata sunt aduertenda, quia inquit quòd postquàm hæmorrhoides fuerunt apertæ, apparuerunt pustulæ quædam, & ab ipsis mirũ in modum læsus est. Præterea inquit, dum iacet, vt pedes suspendantur, nunquam inuadere ipsum symptoma, etsi multùm remanserit: dum autem pedes super terram figit, symptoma inuadit. Quantum autem attinet ad excremẽta, quo ad vrinã, non est secundùm naturam, tum quo ad colorẽ, tum quo ad residentiam: quia color magis fuluus est: nec habet colorẽ illum palearẽ, qui indicet bilem esse concoctam, vt inquit Galenus VI. de tuenda sanitate, vbi dicit: Cùm bilis concocta est, in colorem pallidum transit: cùm cruda, russa est. Et Auicenna secunda Fen inquit: Vrina aurea arguit in corpore redundare plus bilis, quàm oporteat. Habet pręterea vrina hæc subsidentiam indicantem adustionem, & arenulas subrubeas habet. Excrementa autem per aluum nigra sunt (ignoro tamẽ an omnia talia fuerint) cum ampullis, & tumida sunt: & tetigi hypochondrium dextrum, & percepi tensionem cum flatibus. Hæc sunt quæ præter naturam visa sunt consideratione digna, tam symptomata, quàm actiones læsæ, quàm excrementa mutata, quia hæc indicant affectus interiores. Inuestigandi ergo sunt intrinseci morbi, à quibus proueniunt talia symptomata. Sed quia ordinatè debemus procedere in diuisionibus, vt sciamus lapsum præter naturam, ad moderanda medicamenta, & ad præsagiendum maximè facit, si sciuerimus temperaturã totius corporis, omissa pro

nunc ſingulorũ membrorũ temperatura. Et procul-dubio plus redundat in iſto Magnifico viro, & plus redundauit calidi, quàm frigidi: & ſecundùm qualitates actiuas per calidum videtur recedere à temperamento: in paſsiuis per humidum, vt poſsit corpus calidum & humidum pronunciari, & vt dicunt iſti, ſanguineum, quia ex tali temperatura generatur plurimus ſanguis. Et hoc oſtenditur ex ſignis: ſi habitum totius volumus conſiderare, redundat plurima carne, & ſanguine, & habet colorem rubeum, quia quarto de tuenda valetudine, color indicat humorũ dominium, niſi in profundo latuerint. Igitur temperatura calida & humida ſanguinẽ indicat. Præterea ex operationibus naturalibus hoc idem atteſtatur: bene concoquit, & reliqua naturalia opera bene exercet, quæ per calorem innatũ, qui humidus eſt, fiunt. Præterea operationes cerebri caliditatem indicant cum humiditate, quę non ſuperat caliditatẽ, ſed hęc dominatur humiditati: ideo bonus diſcurſus eſt. Pulſum preterea habet plenũ, magnũ, & excandeſcit, licet facilè ſedetur, quod indicat caliditatem & humiditatem. Ideo ex operationibus omnib. facilè eliciemus, & ex habitu faciei, & ex pilis, qui non ſunt nigri, nec rufi bilem atteſtantes, eſſe ſanguineam temperaturam. Ideo iudico ego, corpus hoc ſecundùm totum plus calidi quàm frigidi habere, & plus humidi quàm ſicci: & habere corpus tale, talem à natiuitate temperaturam. His ita cõſtitutis, cùm talia ſymptomata apparuerint, & primò circa corruptas imaginationes cerebri, quia quòd videatur circũuolui, aut non poſſe ſuſtineri, ſine dubio eſt operationis cerebri læſio: ſed quæ operatio lædatͬ, nolo diſputare, vtrũ lædatur imaginatio, vel ſenſus cõmunis, an exteriores ſenſus. Dixerim ego vnam lędi facultatẽ, &

esse phantasticam virtutem, quia potest contingere quòd imaginatio corrupta sit, & sensus reliqui incolumes sint præter visum, quia spiritus deferuntur ad oculos, qui cum ventriculis cerebri sunt communicantes, ideo patiuntur. Si autem esset passio sensus cõmunis, paterentur etiam exteriores: nisi magnum sit symptoma, nam tum compatiuntur, & priuantur, vt in epilepsia, & in apoplexia videtur accidere, quia morbi isti sunt affines, & difficile est quòd separetur vnus ab alio, sicut hesitarunt medici Veneti, vt patet ex eis quæ ordinarunt. Iudicarunt enim dispositionem hanc esse in confinio cum epilepsia. Tale ergo symptoma est virtutis imaginatiuæ, ad quam reliquorum sensuum & interiorũ & exteriorum sequitur læsio, cùm inualescit causa. Materia verò faciens symptoma, & locus affectus, consideranda sunt. Locus affectus sunt ventriculi anteriores cerebri: materia verò & causa proxima faciens symptoma, vt à Galeno & ab Hippocrate probatur, sunt vapores agitantes & mouentes inordinatè spiritus existentes in ijs ventriculis: & agitatio illa est causa formalis & essentialis, quia vertigo nihil aliud est, nisi motus inordinatus spirituũ existentiũ in anterioribus ventriculis. Tale ergo est symptoma, talis locus affectus, causa proxima vapores. Quid modò moueat vapores, an generentur in cerebro, vel aliunde mittãtur, dubitari potest. In cerebro quidẽ, veluti ob malam temperiẽ cerebri, vel ob materiam crassam existentẽ in cerebro. Cùm à mala temperatura generantur, fit quia agit diuersa, & fit motus inæqualis humorũ, & ex eo motu agitantur spiritus, & fit symptoma. Materia autem crassa, causa est vaporũ, vel propter causas extrinsecas, cùm à caliditate aëris materia agitatur & incalescit, & ex illa excitãtur vapores: vel à ni-

mio motu, vel ab agitatione exercitij, quia materia agitatur, & vapores agitant ſpiritus: vel ab intrinſecis, vt ſunt cogitationes moleſtæ, ex quibus agitantur ſpiritus etiã animales intrinſeci ex diſcurſibus, & fiunt vapores: vel ob medicinam, aut cibum calidum, ratione cuius fiunt vapores, & eleuantur, & ſpiritus exagitantur. Vel aliunde deueniunt, tunc aut à ſtomacho, aut ab alijs membris, vel à toto. Materia autẽ faciẽs tales vapores per conſenſum, poteſt eſſe ſanguis & ſubtilis & craſſus: poteſt eſſe pituita, bilis, humor melancholicus, & mixtus. Ex hoc igitur diſcurſu habemus cogitationem eſſentiæ morbi. Et ſi declinet verſus epilepſiam, in iſta inclinatione licet lædatur magis, & fiãt maiora ſymptomata, ab eadem cauſa fiunt: ideo non diſcedimus in diſcurſu à confinio. Cùm ergo ita ſit, quid iudicandũ eſt eſſe in cauſa, Magnificũ hunc virum tantis ſymptomatibus laborare? Non habemus ſigna, vt dicamus vapores iſtos eſſe in cerebro, & in cerebro generari: quia ſigna quæ indicant primogenium affectum eſſe in cerebro, ſunt grauitas perſeuerans, capitis dolor, oblæſio ſenſuum interiorum & exteriorũ: quæ cùm non fuerint in hoc Nobili, non eſt dicendum cerebrum per protopathian lædi: ergo erit per conſenſum ab inferioribus. A quibus igitur? Proculdubio licet credam aliquid à ventriculo eleuari, non tamen totum, quia non habet morſum cordis, nec mordicationem percipit: non negauerim tamen eſſe aliquid, quod eleuetur. Sed cùm conſideramus temperiẽ calidam & humidam hepatis, & timeat de proprio affectu, & quia eſt multæ carnis, & abundat calore, & feruido ſanguine & calido, habet cerebrum calidum: & Galenus dicit in tertio de locis affectis, nullum corpus magis paratũ ad excrementa multiplicanda in cerebro,

bro, quàm corpus ſanguineũ, & calidi capitis, & venarũ, & hepatis: talia corpora non poſſunt liberari à talibus ſymptomatibus. Et cerebrũ factum eſt debilius, quia exiſtente valido membro non recipit aliorum excrementa, imò repellit: cùm verò imbecillius redditur, cùm non poſsit reſiſtere, recipit excrementa. Sed cùm cerebrũ ante ſeptem annos validum eſſet, repellebat excrementa: ſed cùm in maiorẽ debilitatẽ incidit, recipit excrementa, & patitur affectus: non tamen ita debilitatũ eſt, vt multũ ſuſcipiat. Sed quæ materia, & qui vapores, an à pituita eleuentur, & vapores craſsi ſint, an à ſanguine, & tenues ſint? Crediderim ego vapores fuiſſe tenues, & à ſubtiliori parte ſanguinis & bilis eleuatos. A calidis igitur & ſubtilibus vaporibus affectus prouenit, quia leuẽ video eſſe vertiginem, & non apparent tenebræ. Ex leuitate autem ſpirituũ ſubitò euaporant, nec tenebras patiuntur, quia non ſunt vapores craſsi à pituita eleuati, vt in hypochõdriaca paſsione cõtingit, in qua tenebreſcunt ſpiritus non niſi à vaporibus craſſis. Cùm ergo non appareãt tenebrę, ſed ſubitò quędam reuolutio citò tranſiẽs, ſunt igitur leues, & tenues vapores ſubitò euaporabiles. Cuius ſignũ eſt, cùm ſedet aſcendunt vapores, quia cùm non moueť, nõ difflantur: ſed cùm mouetur, excitatur virtus per motũ, & diſcutiuntur. Eſt etiã aduertendũ aliud ſymptoma: cùm ſuſpenſos tenet pedes, non patitur: cùm verò figit in terrã, patitur ſymptoma hoc. Cauſa huius eſſe poteſt, quia ſanguis decumbit ad illas partes, & prę multitudine ſanguinis obſtruuntur vię, & fiunt obſtructiones, & ſtupores etiam illi, qui formicæ dicuntur. Cùm ergo ſuſpenduntur pedes, declinat ad illas partes ſanguis, & humores & vapores nõ aſcendunt. Præterea quòd calor & vapores calidi

aſcendant ad cerebrum, habemus indiciũ, quòd ex quo habuit illam phlebotomiam violentam factam per hæmorrhoidas (dico violentam, quoniam cùm non ſint ibi foramina, fit violenta: & ſi adſunt, adeò conſtricta ſunt, vt ſanguis tantùm vaporoſus & ſpumoſus exeat ſubtilis admodum, violenter extractus, & craſsiores partes remaneãt) non apparet amplius in facie rubor, nec inflammatio, ſicuti prius apparebat, quia non aſcendunt vapores ſubtiles. Et quòd ſanguis craſſus remanſerit, indicant puſtulæ illæ, & in vrina color rufus: & hoc credo poſt phlebotomiá apparuiſſe, quia in corpore eſt maior caliditas, & propter accidentia animi. Cur verò hypochondrium dextrum appareat ſubtumidum, hoc eſt, quia abundat pituita: quia corpora humida facilè incidunt in multiplicationẽ pituitæ, maximè cùm cauſæ extrinſecæ concurrunt: quia habuimus in vere turbulentiam aëris, & nubiloſum ver multiplicauit pituitam, quia craſsiores ſpiritus redduntur, & corpus frigidius fit pro ratione temperaturæ: ideo abundat pituita. Et quia habet membra tendentia ad humidũ, multiplicata eſt etiá in cerebro: ideo patiebatur grauitatem, quæ ceſſauit, poſtquàm per nares exiuit: & quia ad ventriculum deſcendit, etiam potuit obſtructiones feciſſe: ideo apparent aduſtiones plurimæ, quia ſanguis calidior factus eſt ſeipſo, & pars ſubtilior euacuata per hæmorhoidas. Et hæ ſunt cauſæ ſymptomatum. Id autem quod trahit curationẽ ad ſe, eſt ſymptoma apparens in capite. quo ad febrem non percipitur, nec aliud niſi de puſtulis conqueritur, de quibus non debemus eſſe ſoliciti in curatione. Stantibus ijs cauſis, quid credis tu poſſe contingere? Minimè dubium eſt, ſi conſideremus perſeuerantiam ſymptomatis, credendũ eſt imbecillitatem

factam

factam esse in cerebro, & fotè intemperies iam fixa est, quia videtur labi ad frigiditatem non solitam: siue ab aëre extrinseco, siue ab impressione cõtingat, dies indicabũt. Siue igitur à causa extrinseca, siue ab intrinseca intemperies maior reddita est, & iam cerebrum incipit pati per essentiam, difficilis erit curatio. Præterea redundat sanguis in corpore calidior euaporabilis, & hæc temperies cùm sit difficilis vt remoueatur, difficilis etiam erit curatio. Credo tamẽ quòd diligentia nostra poterit curari, & maximè quia faciet quicquid imperabitur pro salute sua. Pro curatione igitur huius symptomatis siue sit mera vertigo, siue dispositio ad ipsam, siue dispositio media inter vertiginẽ & epilepsiam, quicquid sit, crediderim in duobus principaliter consistere curationẽ: primò, vt prohibeamus vapores ne ascendant: secundò, vt corroboremus caput ne recipiat. Prohibebũtur vapores ascendere, si prohibebimus generari: secũdò, vt materia iam genita pro vaporibus, educatur, & auertatur quamlongissimè. Credo si hæc tria fient, prohibebuntur vapores ascendere: deinde corroborabitur caput cum moderatè refrigerãtibus & exiccantibus. Quo ad primum, pro prohibitione generationis vaporis, circa rationem victus studerem, & prouiderem vt cibaria essent pauci alimẽti, & non plurimi, quia calorem habet plurimum, concoquentem etiam carnem porcinam, & optimè. Oportet igitur vt abstineat à multũ nutrientibus, & à pane non bene fermentato. Carnes vituli porcinasque euitet: & ab omnibus quæ plurimùm nutriunt, à leguminibus, & ab ijs quæ multum & malum præstant nutrimentum, summopere abstineat: à lacticinijs, à pastillis, & ab omni genere piscium, præterquàm à saxatilibus. Pullorum iuuenum caro, & auium quæ degũt

in campis,& hœdina,vel vitulorum paruorum,alterata cum frigidis ſuccis, vt cum ſucco agreſtæ, probatur:& vtatur ſucco granatorũ,citriorum,vbi ſtomachus toleraret, & tandem quæ parum nutriũt eſſent laudabilia. Et ſi cibis Arabum ex lentibus cum aceto decoctis vti poſsit, illi mihi non diſplicerent: ſed quia non ſumus conſueti in his,dimittemus illa. Ptiſana etiam hordeacea conueniret. Præterea vina paucifera alba,quæ prouocarẽt vrinas, eſſent conuenientia: & vellem vt diureticis vteretur, quia diuerterent ad alias partes, & non generaretur plurimus ſanguis: & vinum ſit potius acidum & auſterũ, quia non multum nutrit,& vrinam prouocat. Deinde declinet potius ad vigilias,& à ſomno diurno caueat. Præterea prouideat vt habeat beneficium alui. Vtatur frictionibus aſsiduis, & maximè inferioris partis:ideo poſt cœnam fricentur pedes,quando vadit dormitum. Dicetis vos,in podagram incidet: vtinam,vt caput defendatur. Præterea vtatur in mane exercitio temperato,& multum ambulet poſt frictiones. Caueat ab omni exceſſu circa operationes animales, & maximè circa ſtudium literarum, à quo abſtineat. Quo ad coitum,vellem vteretur aliquando,non tamen multum agitante, tanquam re excernente ſuperflua, & maximè ante cibum.Et hæc quátum ad ſex res non naturales, vt non multiplicetur multum ſanguis. Quo ad medicinas, hoc corpus quia maximè tolerat phlebotomiam & pharmacias, vellem vt ijs duobus vteretur auxilijs. Quo ad miſſionem ſanguinis, quia iam fuit euacuatus, dimittemus eam. Laudarem & euacuationem toto anno: & medicinę eſſent illæ quę purificant ſanguinẽ,& euacuant: primò eſſet caſsia,quæ humores craſſos aduſtos,bilem & pituitam euacuat. Vteretur etiam rhabarba-

barba-

barbaro,quia aperit,abstergit,& euacuat. Vteretur etiá syrupo rosato solutiuo,agarico præparato,præcipuè propter dominium pituitæ nunc generatæ:& acciperetur casiæ vncia, agarici præparati sesquidrachma:& interpolatis diebus sumat hanc medicinam, quandoque rhabarbarum, quandoq; syrupum rosatum solutiuũ,& zuccharum rosatũ cum rhabarbaro in diebus calidioribus æstatis. Transactis diebus æstiuis,pilulis vteretur ex hiera simplici, agarico, & rhabarbaro, quæ possent dici de tribus, nisi quòd loco aloës ponitur hiera simplex. Hæc euacuant ventriculum,obstructiones remouent, & à capite euacuant.Placeret etiá syrupus acetosus multæ acetositatis,cum aqua pentaphylli,aut acetosę:quia in pentaphyllo est virtus exiccãdi, & prouocãdi vrinam:acetosa etiá corroborat cor,refrigerat,& exiccat intemperiem hanc: syrupus etiam de acetositate citri:& quandoq; alterando perseuerarem, & quandoque dictis vteretur medicinis, quia optimè tolerabit.Et hæc quo ad euacuationem, quæ fuit secundum institutũ,vt prohiberentur vapores.Tertiũ institutũ propositũ est,vt fierent auersiones vaporum: & quod mihi præcipuum videtur,est,quòd omnino fierent cauteria in cruribus, & si quod corpus accipiet iuuamentum,hoc erit:si enim à suspensione pedum accipit iuuamentum, quid recipiet à cauterijs? Etiam in hæmorrohidibus sperarem, si fieret apertio:sed fallax est apertio hęc,quia prouocatione per sanguisugas non est vsus: sed quia aperiuntur venæ ex operatione illarum, & si hoc fieret, optimè res se haberet:si non,non succedit,quia subtilior pars euacuatur,& crasior remanet. hæc de auersionibus.Dicetis vos,Tu igĩt velles in hoc iuuene tam magna remedia facere?Vtiq;:quia dicit Galenus v. Methodi:

Cùm magnæ ſunt ægritudines non modò præſentes, ſed futuræ, ſi à leuioribus volumus procedere, longum paramus ægroto interitum. Cùm ergo accidens non ſit ita leue, ſed ſuſpicio eſt de epilepſia & apoplexia, ideo plurimo ſtudio oportet prouidere. His omnibus factis, ſi quid eſſet tentandum, niſi perſeuerarent catarrhi, eſſet conſiderandum an conuenirent balnea Calderiana, quia rectificant caput, refrigerant, & prouocant vrinam, & aduſtiones remouebuntur, & obſtructiones, & puſtulæ: eſtque maximum remedium pro aduſtionibus, & tunc non eleuabuntur vapores, quia in hoc corpore eſt maxima dubitatio de ſanguine aduſto. De Patauinis non dicerem, niſi fieret maior lapſus. Et quia aquam ligni Indi propoſuerũt medici Veneti, non laudarem eam: quia cùm vteretur victu tenui, & aqua exiccaret, quare exiccarentur humiditates, per accidens iuuaret: ideo in ea nihil ſperarem. Quo ad corroborationem capitis, credo quòd optimum erit corroborare prohibendo vapores aſcendere: & factis euacuationibus optimum eſſet zuccharum roſatum, & confectio triaſandali, & myrobalani condîti chebuli, quia mirum in modũ corroborarent caput & ventriculum. Similiter ex linimento, vt Galenus facit, inungerem caput cum oleo roſaceo, & inijcerem in aures puluiſcula ex ſandalis, myrtis, roſis, & ſandaracha, ad reprimendum & refrigerandũ: ſpargerem ſuper caput odoramẽta ex ſandalis, roſis, violis, nenufare, camphora, vt cum aceto roſaceo in ſindone vteretur, & odoraret. Et iſta via procederem.

Multa alia eſſent dicenda, ſed hæc exempli loco ſufficiant.

Consult. XCIX. De luxatione pedis, pro Illustrißimo puero Germano.

Emo poteſt dubitare ſitum & figurã pedis Illuſtriſsimi pueri luxatione corrũpi, & ab eadem cauſa motum quoq; impediri. Quæ verò oſſa ſunt luxata? Credimus primò illa eſſe, quæ ſunt in pectine pedis, deinde os clauiculare, tertiò talũ, quartò os calcanei. Et hæc omnia expreſsè patitur, vt patet ex ipſo modo impedimẽti motuum, & ex figura vitiata, ex ipſo ſitu & locis vbi apparet luxatio. Cauſas extrinſecas quidem pro comperto non habemus. Intrinſecæ verò quæ aduenerunt, fouerunt & auxerunt luxationes: humorẽ crudum & viſcidum opinamur eſſe vnde ligamenta laxentur, oſſa lubricentur, & lubricata coarctentur. Cruris verò gracilitatẽ non modicam credimus maximè fieri ab humido nutrimentali nimis exiccato, ita vt etiã periculũ immineat, ne pars quoque radicalis humidi exaruerit, ſcilicet ob laborioſum importunumq; motum in ea parte excitatũ. Indicio eſt quòd tum maximè arefieri incœpit, & deterius habere, cùm vacabat choreis. Curationem arbitror quidem difficilem & arduam admodum, nihilominus tentandam conſulo. Si enim puer ille generoſus pati voluerit, fortè curatio non erit omnino difficilis vel impoſsibilis: eſt enim adoleſcentia plena ſpe. Primò igitur eſſet illi diligentiſsima victus ratio proponẽda, & vt ille cum toto crure maximè cuſtodiretur à frigore, optimeq; muniretur, ea tamen ratione habita, ne nimis incaleſcant: ſi tamen ad alterum declinare oporteat, ad calidũ potius declinet. Parcat cõpotationibus, vitet epularũ multitudinẽ, vnico cibo ſit contentus: fugiat paſtilia, lacticinia,

fructus, pisces, præsertim palustres, carnes porcinas, bubulas, & omnes antiquas. Persuadeatur vt quácrerrimè, sicut esset bis in septimana, vt semel saltẽ, tantum rhabarbari manderet ac deglutiret, quãtum est scrupuli pódus: si enim hoc fecerit, nullo alio medicamento indigebit soluente. Circa lutum sancti Bartholomæi pro materia illa viscida resoluẽda, quę circa luxationes adhæret, laudo quidem, sed ea lege, vt toto eo tempore quo extra lutum morabitur, liniatur locus oleo amygdalarũ dulcium, vel adipe suillo recẽti sine sale, vel butyro recenti, vel oleo camomelino. Post experientiã factã huiusmodi lutum applicando, pro ijs materijs quę adhuc relinquẽtur, laudo fomentum lapidis pyritis, ita vt prius mollificetur locus cum linimentis paulò antè recitatis. Deinde altero quoq; die excipiat fumũ lapidis pyritis, crebro agitando & mouendo, quemadmodũ Galenus pręcipit. Valet etiã ad resolutionẽ simul & mollitionem œsypi ceratũ ex descriptione Philagri: frequentissimè tamen vtatur lotione facta ex ramentis cupressi, rosis siccis, camomilla, saluia, & betonica, valet enim ad resolutionẽ materiei, exiccationem & corroborationẽ loci. Pro crure alendo suaderem, vt minimè laboraret, & manè modicè fricaret, deinde deliniretur oleo amygdalarũ dulcium, vel medulla recenti cruris vituli, & vteretur optimis alimentis pro cibo. Quòd si contingat vt materia in loco luxationis contẽta maxima ex parte dissoluatur, tum poterit tentare restaurationem luxatorum ossium non quidem violenter aut confertim, sed suauiter & paulatim cum hastulis mollibus ac planis, & cum ligaturis cómodè ab optimo chirurgo situm ossium naturalem intelligente perfectis: quia nos puerũ sine consensu tutorũ, propter calores, & imbecillitatẽ etiam

ac te-

ac teneritatem corporis, ad thermas mittere noluimus. Consulã vt accipiat duas vel tres etiam vncias syrupi rosati solutiui, cum modico aquæ betonicæ. Pes luxatus liniatur bene cum decocto camomillæ, & deinde supponatur ceratum œsypi ex descriptione Philagri, ac singulis diebus semel innouetũ. Crus manè leuiter frictũ inungatur oleo amygdalarũ dulcium, & quietus viuat. Singulo octiduo semel masticet rhabarbarum, vt suprà.

Eidem consuluit abeunti ex Italia in Germaniam hæc quæ sequuntur.

CVM laudauerimus in hoc prestãtissimo puero post purgationẽ veris, vsum thermarum, ita vt fumo & luto humores fouendo quæreret discussionẽ materiæ & locorũ corroborationẽ, ipse autem ob vrgentia negotia cogatur in Germaniam proficisci, petitvt thermarum loco aliquid proponam, quod idem præstare possit quod ipsæ thermæ. Dico igitur, postquàm in patriã redierit, atque ibi animo & corpore aliquandiu quieuerit, optimum fore vt rursus expurgetur. Neque enim probabile est tantum itineris cõfecturum, quin in ratione victus non delinquat plurimũ, atq; inde rursus non aggreget crudos & deprauatos humores. Est autẽ omnino contra rationẽ, loco adhibere resoluentia & exiccãtia remedia, nisi primò totum corpus fuerit expurgatũ, alioqui longè plus humoris attrahetũ, quàm resoluatur. Facta ergo purgatione, postquàm animo & corpore quieuerit, nullo tẽporis spatio interposito parabit infrascriptũ remediũ. Primò duobus aut tribus diebus loca tumentia illinet cũ adipe porcino recẽti, hoc est, eiusdẽ anni, non salito, admixto oleo amygdalarũ dulciũ, ac bu-

tyro etiam recenti:illinet autem ſingulis diebus bis, manè inquã & ſerò. Tertio die accipiet quatuor aut quinque fruſta ad magnitudinem oui lapidis pyritæ,quem vulgò marcheſitam vocant.Quòd ſi haberi non poterit, eius loco ſumet fruſtum lapidis molaris noui,& aquam non experti, & ſit eiuſdem magnitudinis,quæ inijciet in ignem ex carbonibus accenſum, habebitq; vas ad id præparatum ſtricti orificij æneum, qualia ſunt ea quibus vtuntur tonſores ad lixiuium deferendum, in quod vas aceto ſemiplenum infundat repentè tantã copiam eorũ lapidum ignitorum, vt fumus ſufficienter exhalet: quem fumum totum diligenter excipiat circa tumores, adiectis vndecunque pannis operientibus,ne fumus per alias partes exhalet:& dum incaleſcẽt partes tumefactæ,per illum vaporẽ ſemper agitabit crus hinc inde mouendo,tandiuque illum fumum admittet, quandiu partes exudent humorem ab intrinſeco.Deinde locum abluet aqua calida, in qua decocta ſit camomilla, & roſæ ſiccæ, & abſterget leuiter panno lineo calido. Vltimò inunget eodẽ linimento paulò antè deſcripto, & per duos adhuc dies eodem modo bis ſingulis diebus manè & ſerò idem repetat. Deinde tertio die ad illud idem ſuffumigium redibit, alternatim repetendo per quindecim dies aut etiã viginti: poſtea quieſcet,& ſi curatus fuerit,bene erit: ſin minus,interim quieſcet donec autumnalis purgatio acceſſerit,qua purgatione facta ſtatim tentabit illud idem fomentũ vel ſuffumigiũ, deinde quieſcet vſq; ad vernam purgationem. Denique nunquam ceſſabit ab ijſdem remedijs itidem repetitis,donec ſanitatem acquirat. Neque enim eſt diſcedendum ab ijs quæ inter initia rectè fuerint inſtituta, etſi non ſucceſſerit,quemadmodũ optimè cõſulit Hippocrates.

Eſtque

Estq; illi omnino præsupponendũ, quemadmodum etiam in consultatione admonuimus, ægritudinem longam fore, & perseuerantia esse peruincendam, in qua sola est cum diuino auxilio spes ponenda, cum firma opinione. Nihil enim deterius huic, & omnibus alijs chronicis ac diuturnis morbis, quàm crebra mutatio sententiarum & remediorum. Hoc igitur admonere volui tanquam rem fortasse præ reliquis omnibus maximè opportunam.

Consult. C. *De præseruatione à podagra, pro nobili uiro domino Mathia Zesz Consule* L. *Bohemo.*

IR nobilissimus atque prudentissimus agens annum ætatis quadragesimum secundum, habitus corporis optimi, petit à nobis cõsilium, quomodo toto tempore vitæ suæ effugere posit podagrã, non quòd eam iam patiatur, sed quòd timeat, ne declinante ætate, & calore decrescẽte, in eam incidat, propterea quòd aliquãdo (vt nobis refertur) leui destillationi subijciatur. Cùm igitur quærat modum præseruationis à podagra futura, consilium meum est, ne quid magni moliatur sub hyemẽ, quæ iamiam aderit, sed habito bono regimine victus in sex rebus non naturalibus, leuibus aliquibus pilulis vtatur, quæ paulatim educãt materiã. A vino si abstinere posset, optimum fore iudicarem: ad sanitatẽ enim esset certa via. Sed quia id durius videbitur, cùm sit assuetus vti optimis vinis, saltem accipiat quatuor metretas aquæ, in quibus coquat quatuor cistellos saluiæ, & totidem betonicæ, donec remaneant tres mastelli aquæ, quibus deinde facta diligẽti expressione addat octo mastellos vini albi bene maturi, & simul bullire permittat, idque postea bibat. Abstineat à piscibus, fructi-

bus, leguminibus, caſeo, & omnibus, præter carnem vitulinam, pullorum, auicularum montanarum, oua recentia, panem in brodio, panatellam. His contentus viuat ad minus per annum. Cum ſua coniuge honeſtiſsima non niſi à natura ſtimulatus, & ieiuno ſtomacho verſetur. Ab aëre maximè nocturno fugiat, & diurno etiam craſsiore. Muniat caput contra ventorum & aëris iniurias. Ad præſeruationem verò vtetur his pilulis:

℞. Aloës optimæ
Rheubarbari electi
Agarici electi & leuis ana ʒ ij.
Garyophyllorum
Nucis muſcatæ
Sandalorum citrinorum
Roſarum rubearum ana ℈ j.
Myrobalanorum chebulorum ʒ j.

Puluerizentur omnia per ſe, deinde miſceantur, poſtea aſpergantur ſucco Iuæ arteticæ, & permittantur exiccari, & ita iterum vſq; ſepties fecerit, poſtea cum ſyrupo de betonica fiat magdaleon, de quo ſingulis vicibus fiant pilulæ tres pro ſingula drachma. Et hæc erit tota ratio præſeruationis à futuro morbo, quem timet, & ab alijs plurimis ab eadem materia oriundis. Rurſus, quia Dominatio ſua petit conſilium præſeruatiuum à calculo pro quodam amico ſuo, idcirco Dominatio ſua, vt à calculis ſe immunem omnino reddat, operæpretium eſt vt in ſex rebus non naturalibus rectè ſe gerat. Nihil ergo comedat quod humores generet calidiores, vel pituitoſos: omnia ſint εὔκρατα & tẽperata, media inter craſſum & tenue: bilis enim à ſiccis & calidis cibarijs, pituita à frigidis & humidis originem ſumit. Oportet igitur cauere à calidis, frigidis, craſsis & tenuibus,

bus, ne Scyllam fugiendo incidat in Charybdim. Temperatè itaque edat & bibat. Et quia nemo tam prudẽs eſt, quin cadat aliquando, prouidendum eſt vt præueniat purgando eos humores, qui apti ſunt cauſare huiuſmodi malum, & corroborando membrum, ne facilè generet, & recipiat facilè. Cum quo inſtrumento? Optimum eſt ex rhabarbaro & agarico medicamentum, admiſcendo aliquid myrobalanorum, & aliquid temperatum, quod facilè pertranſeat ad vias vrinæ, vt cinnamomum cum ſemine melonum. Exempli gratia:

℞. Rheubarbari	ʒ iij.
Agarici electi	ʒ ij.
Cinnamomi	
Myrobalanorum	
Seminum melonum	ana ʒ ſ.

Semel in ſeptimana vtatur. Si calculus effectus ſit, neceſſarium erit illicò mittere ſanguinem à poplitibus, quibus nunc non vtimur, ſed ſaphenis, facta diuerſione cum ijs quæ leniter euacuant, vt caſsia: poſtea adiungatur caſsiæ agaricum. Si eſſet in renibus, vtatur oxymelite, & aqua mulſa. Nunquam frigidis, nunquam calidis procedendum cõſulo, ſed ſemper temperatis & incidẽtibus: quoniam terreum, quod à calido coagulatum fuerit, vt lateres, non à calido nec à frigido diluit̃ facilè, vt Ariſtot. IIII. Meteor. teſtatur. Quare non poſſumus progredi, niſi cum incidentibus, quibus minuuntur. Admiſceatur igitur oxymel cum aqua mulſa. His omnibus diligenter & exquiſitè obſeruatis, credo quòd D. ſua non ſolùm à calculis, quos timet, præſeruabitur, verumetiam à grauiſsimis morbis vindicabitur, cum auxilio Dei Optimi Maximi, cui ſoli honor, gloria, & imperium in ſecula.

Huic verò Bohemo non conferentibus remedijs in consilio positis, instituit puluerem sequentem capiti inspergendum:

℞. Laudani electi		ʒ iiij.
Spicæ		
Stœchados		
Maioranæ		
Roris marini		
Asari	ana	ʒ j.

Puluerizẽtur minutissimè, & inspergant̃ capiti. Laudauit etiã vsum Alexandrinę aureæ. Pro potu verò,

℞. Cinnamomi electi	ʒ ij.
Anisi	ʒ iij.
Zucchari	℥ iiij.

Decoquãtur in aquæ cõmunis lib. VI. ad tertias. Victu tenui vtendum consuluit. Sed quoniam facta est mentio Alexandrinæ aureæ, ideo operæpreciũ nos facturos arbitramur, vt hoc loco studiosis communicemus examen illius à Montano factum, quod licet sit imperfectum (nam alijs studijs Montanus occupatus, perficere id minimè potuit) nihilominus studiosis non mediocriter profuturum arbitramur: quoniam habebunt decẽ scopos propositos à Montano, in medicamentis cõpositis semper spectãdos.

Alexandrinæ aureæ examen Montani.

ANtequàm descriptionem propositam aggrediar, pauca quędã pręfari oportet, vt in cõponendis medicamentis antiquos medicos multũ operæ, artis, & studij posuisse intelligamus, Medicamenta ergo quæ ore sumuntur, varia nomina habuerunt: aut ab vsu, veluti stomachica & arteriaca, quoniam gulæ & arteriæ vsui

vſui ſunt, hoc eſt, medenī: aut à modo ſumendi, qualia ſunt dicta eclegmata & catapotia, illa quidē lambendo capiuntur, hæc verò deuorátur & deglutiuntur: aut à forma, vt ſunt trochiſci, latinè paſtilli, figuram rotę referentes: aut ab excellentia virium, vt medicinæ quæ vocantur hieræ, hoc eſt, ſacræ, quia venenatis ſuccis corpus liberant & perpurgant: aut à multiplici vſu, ſicut ſunt antidoti, quæ propinantur aduerſus genera plurima morborum. De his ipſis poſtremis ſum verba facturus: quoniam confici non potuerunt, niſi à uiris præſtantiſsimis, & medicæ facultatis conſultiſsimis: poſtulant enim hæc medicamenta mirabilem artem componendi. Componuntur autem triplici de cauſa, vt ſcriptum reliquit Galenus in lib. de antidotis: vel aduerſus venena, quæ aliquo malo fato ſæpe dantur & potantur: vel contra eadem, quæ foris corpori admota officiunt: vel vt aduerſentur humoribus vitiatis, qui ſæpe ſic efficiuntur noxij, vt non minus noceant quàm venena, quemadmodum tradit Galenus libro ſexto de locis affectis, vbi loquitur de ſignis veneni: vel ob tres ſimul haſce cauſas, quas nunc attuli. Ortum porrò habuerunt à Regibus & Principibus, quale illud eſt quod Mithridaticum appellatur: nam Mithridates Ponti rex medicamenta componi ſibi iubebat, aut ipſe excogitabat (Reges enim medicæ artis ſemper fuerunt ſtudioſi) aduerſus venena, deinde ſceleratis & nocentibus, quos in carceribus detinebat, venenum propinabat, mox medicamentum aduerſus veneni vim, vt experirentur quid poſſet præſtare. Quid? nónne etiam tempore Neronis Imperatoris Andromachus medicus mira arte compoſuit theriacam aduerſus omnia venena? ex quo factum eſt poſtea, vt Andromachi theriaca vocari cœperit. At ve-

rò hæc noſtra antidotus, de qua in præſentia ſermo habetur, aduerſatur prauis vitiatisq́; humoribus. Aurea vulgò dicitur, ab auro quod ingrediē eius compoſitionem. Cognominatur itidem Alexandrina, ab vrbe inſigni Alexandria, vbi cōfecta eſt: eo ſanè tempore ſtudia bonarū literarum florebant, atq; à Ioanne Grāmatico, & Simplicio, reliquisq́; philoſophis excolebantur. Hæc ſanè antidotus multa præſidia promittit: capitis dolorem ſedat, oculorum lachrymas ſiſtit, dolores dentium leuat, prodeſt morbo co mitiali, inſania liberat, omnib. affectibus capitis medetur, tabidis auxiliatur, ſanguinis vomitum cohibet, paralyſim medicatur, laterum viſcerumq́; morbos depellit, calculos comminuit, vrinæ ſtillicidio & difficultati magno eſt vſui, confert ad vteri affectus, ad febres tum tertianas tum quartanas, ad apoplexias, ad epilepſias. Mira profectò ſunt quæ pollicetur huiuſmodi antidotus: ſed vtrum efficere poſſit quæ pollicetur, decem capita ſunt conſideranda à nobis, ne reliquæ antidoti in poſterum nobis poſſint imponere: his enim exploratis, facilis erit gradus ad alias omnes dijudicandas. In primis, ſcopus qualis eſt ipſius antidoti, eſt cognoſcendus: deinde perpendendum, vtrum ea ex quibus componitur antidotus, cōmoda & vtilia ſint ad illum ſcopum: deinde facultates omnium medicamentorum, ex quibus conſurgit, ſunt ad artificis ſtateram perpendendæ: dende deligenda ſunt medicamenta, & contemplanda, quæ feliciter cōmiſceri poſſunt, vt harmonia antidoti belliſsimè conſtet: deinde cōferendæ ſunt rationes ponderum & proportionū, vtrum caſu & ſine cauſa, menſura ſeruata ſit, an arte & ratione: deinde ex huiuſmodi cōmixtione inueſtigandum eſt, formá ne natutalis, an ſimilis naturali conſurgat: deinde ſcru-

de ſcrutandum eſt, quomodo medicamenta quando miſcentur, fermẽtentur, & quot ſunt genera fermentationis, & quid eſt fermentatio: deinde quomodo ſimplicia, hoc eſt, herbę præparantur, id eſt, quæ erit proportio humidorũ corporum & ſiccorum, id eſt, medicamentorum, vbi ſeſe offerent nobis innumerabilia penè errata pharmacopolarum: deinde, vtrum doſis propoſita ab hoc autore, ſemper ſeruanda eſt. Erit ad extremum ſtatuendum, vtrum hæc antidotus, quæ ex tot diſsimilibus rebus componitur, poſſit ſtare promiſsis. Scopus itaq;, vt ſingula capita paucis verbis amplectar, huiuſce antidoti eſt, vt capitis morbum ante omnia oppugnet, & oppugnabit quidem, ni fallor, quoniam vera eſt antidotus, cuius principalis ſcopus, id eſt, operatio nunquam impeditur. Cęterùm omne medicamentũ componitur, ſumpta ſemper indicatione à morbo, quem depellendũ aggredimur. Cùm ergo in præſentia capitis morbus, & quidem diuturnus curatur, veriſimile eſt caput laborare frigida intemperie, vnde multa recrementa affluant neceſſe eſt, quoniam actiones naturales ſunt infirmę, id eſt, diminutæ. In primis igitur exhaurire recrementa operæprecium eſt, quò facilius caput mala temperie liberetur. Ergo prius perpurgato corpore, ſi purgatione erit opus, rebus quæ habeant concoquendi facultatem vti proderit, non ijs quæ euacuent, id eſt, educant excrementa. Vim autem concoquendi obtinent, quæ non tranſgrediuntur ſecundum ordinem caloris, qualis crocus, myrrha, bdellium, ſtyrax. Quare craſſa recrementa attenuabis, tenacia detergentur, lenta incidentur: detergunt amara, incĩdunt ſicca calidáue tertij ordinis & tenuium partiũ. Vt primùm incideris, dabis operam vt difflentur: id tibi præſtabunt ea quæ ſunt mode-

ratè calida, vt myrrha. Verumenimuero quia aſsiduus ille vſus rerum calidarum & ſiccarum ſæpe adigere poteſt ad vigilias maximas, ideo admiſcere frigida perutile erit: qualia ſunt illa quæ ſomuum conciliant, in quorum albo eſt opium, id quod exemplo Antonini Imperatoris facilè cognoſci poteſt, qui ab aſſumpta theriaca, etiam iura dando populis, non leui ſomno corripiebatur, propterea quòd cõmixtum erat opium: quare ſine opio rurſus ſibi parari iuſsit, ex quo poſtea factum eſt, vt ſomnum captare nequiuerit. Itaq; ſuæ ſaluti & cõmodis corporis cõſulens, repetendum opium & recipiendum in theriacam voluit, indeq; ſomnum cepit, quemadmodum commemorat Galenus in libello de antidotis. Quantum ad autoris ſcopum attinet, hoc vnum apud omnes cõſtat, ad frigidos capitis affectus hanc medicinam fuiſſe confectam, vnde & vulgare de ipſa circunfertur, Aurea quando datur, caput à languore leuatur. Sed quoniam antidotus eſt, & antidoti (vt docuimus in præcedenti lectione) non habent popularem & feſtinatam compoſitionem, ſed eo artificio conſici ſolent, vt dum membro vni conſulunt, exquiſitiſsimè obſeruent, ne prorſus vllum impedimentũ vel in ipſo membro genitũ, vel aliunde tráſmiſsũ, ſuo conſilio poſsit obſtare: vnde neceſſariũ eſt, & magnum numerum ſimpliciũ in compoſitione adaugeri, & reconditam quandam artem tam diuerſorum commixtioni adhiberi: quæ omnia ita ſe habere manifeſtiſſimè in hac Aurea antidoto ſingulari diſtinctoq; exemplo oſtendemus. Deliberans igitur autor antidoti ad frigidos capitis affectus medicamentũ componere, atq; optimè cognoſcens omnem componendi rationem ad morborũ naturã, quos depelli oportet, eſſe referendã, primò contemplari cœpit, quænã eſſet fri-

ſet fri-

set frigidorum morborũ natura, qui tandiu tamque pertinaciter membro inhærerent: facileq; deprehendit aliunde id euenire non posse, nisi quòd mala intemperies frigida membri essentiam substantiamq; inuasisset: neq; enim solus humorum affluxus sanum alioqui membrum tandiu torqueret, imò temporis successu, vel natura, vel ars, vel vtraq; simul materiã concoxisset, & excrementa expulisset, ac membrum corroborasset, sicut quotidie fieri videmus in omnibus morbis, substãtiali membri temperatura adhuc permanente. Ergo hîc duo vidit autor, quæ necessariò se inuicẽ consequuntur: primum, cerebri temperaturam ad preternaturalem frigiditatem esse collapsam: secundum, humoris frigidi redundãtiam, quæ semper membri frigiditatem & infelicem imperfectamq; concoctionem sequitur. Hæc duo cùm animaduertisset, & tanquã scopos sibi proposuisset, ad hos potissimum cœpit dirigere materiam compositionis: & cùm sciret, quotiescunq; coniungitur præsentia humoris cum intemperie in essentia membri, non solùm remouendã intemperiẽ, sed etiam materiam defluxã vel ibi genitã esse euacuandã. Pro euacuatione igitur materiæ, quæ proculdubio frigida est & pituitosa, vertitur ad cõmunes intentiones, ad quas verti solent & debẽt qui pituitosam materiam euacuare proposuerũt. Sunt autem illæ numero quatuor: cõcoctio, incisio, abstersio, apertio. Hîc autem concoctionẽ intelligo propriè dictam, vt omnes medici & philosophi recta sentiẽtes intellexere, & non illam metaphoricam, & per similitudinem, quam plures aberrantes medici conceperunt. Coctio autem propriè dicta, vt definitur ab Arist. quarto Meteor. est perfectio à naturali & proprio calore in passiuis contraiacentibus, id est, in materia concoquenda.

Medici igitur in hoc ſicut in reliquis omnibus naturam imitantur: natura autem quencunq; redundantem humorem in corpore animalis inuenerit, niſi ita putrens extraneusque fuerit vt nullo modo coctionem recipiat, ſemper ante expulſioné coctioné tentat, vt per huiuſmodi coctionem, quicquid in materia vtile fuerit, totum id concoctũ pro alimento ſeruetur, reliquum verò inutile excrementoſumq; depellatur. Inconſultè enim & imperitè ageret natura, ſi cùm materia adhuc cruda eſt, ſiue in venis, ſiue in alia parte corporis cum ſanguine vel cum laudabili humore permiſta, quæreret eam nulla facta ſeparatione expellere & euacuare. Ergo & medicus arte expulſurus materiam hanc ipſam, coctionem quam diximus, prius tentat: nam incidere, craſſefacere, attenuare, abſtergere, non eſt aliquo pacto concoquere, vt imperiti putant, ſed materiam præparare, ſiue ad coctionem, ſiue ad expulſionem: & qui huiuſmodi actus coctiones appellant, non poſſunt ob imbecillitatem intellectus operationem naturæ diſcernere. Ad propoſitum igitur redeuntes, dicimus autorem huius antidoti euacuaturum pituitam quatuor cogitaſſe, coctionem, inciſionem, abſterſionem, apertionem. Ac primò quidem coctionem, vt ſeparetur quod vtile eſt ab excrementoſo. Inciſionem, vt quæ craſſa materia eſt, & ideo coctioni expulſionique inepta, attenuetur, & ad minima diuidatur. atque hac ipſa eadem ratione etiam abſterſio conuenit, ſcilicet vt materia illita, & ſuo lentore membris impacta, commodè vel concoqui vel educi queat. Quomodo autem, vbi facta cócoctio ſit, & excrementum quantum in ſe eſt fuerit excretioni paratum, euacuatio facilis conſequetur, niſi viæ præparentur & aperiantur, per quas aptè poſſit excerni? Neque enim aliud

aliud admonebat Hippocrates in Aphoriſmo, Corpora vbi purgare volueris, oportet prius fluida face re, quàm huiuſmodi viarum præparationem. Aperiendę igitur ſunt viæ, quod erat autoris noſtri quartum cõſilium. Sed quibus medicinis adiuuatur concoctio? profectò (vt bene oſtenditur lib. v. ſimplicium) cum his quæ non excedunt primum, aut ad ſummum, gradum ſecundum caliditatis, & cum calore humiditatem habuerint temperatam, ita vt licet excedat calorem innatum, vel altero gradu, eidem tamen calori aſsimiletur, neque aduerſetur, ſed potius adiuuet ipſum imbecillum: tale eſt chamæmelum, althæa, malua, crocus. & ſi aliquæ medicinæ humiditatem non habuerint, & in earum ſubſtantia ſit lentor & viſciditas, huiuſcemodi viſciditas humiditatis locum ſupplebit, ſcilicet ne calor diffletur, aut per halitum diſcutiatur, ſed in ſeipſo contentus augeat concoctionem: talis eſt myrrha, bdellium, ſtyrax, & reliqua huiuſmodi, quæ præcipuè conueniunt concoctioni materiæ craſſæ & pituitoſæ. Inciſioni autẽ idonea ſunt (vt toties diximus) quæ tenuiſsimæ ſunt ſubſtantiæ, cum caliditate & ſiccitate tertij gradus: tenuitas enim ad inciſionem primò & per ſe neceſſaria eſt, nam nec incidere aliquid poteſt, niſi penetret, nec penetrare, niſi tenuis ſit ſubſtantiæ: & ideo calidum adiuuat quidem ad inciſionem & penetrationẽ, ſed non eſt neceſſariũ, nam & multa frigida validiſsimè penetrant & incîdunt, ob hoc tantùm, quia tenuis ſubſtantiæ ſunt, vt acetũ, & ſuccus limonũ. Abſterſioni verò ſimili modo etiam conueniũt quę tenuis ſiccæq; ſubſtãtiæ ſunt: ſi enim abſtergere debent, oportet vt quadãtenus penetrẽt: lõgè tamẽ minor tenuitas requirit̃ abſterſioni quàm inciſioni: nam quæ incîdunt, totum corpus penetra-

re oportet, ita vt prorſus partiũ fiat ſeparatio, & ſolutio continui: ſecus verò faciendum in abſterſione, ſufficit enim vt quod abſtergere debet, primam tantùm ſuperficiẽ pertranſeat, & inde ſordes illitas vel impactas exiccet: quod non faciet, ſi ſtatim totũ corpus penetret & incîdat, ſed potius ſi parti abſtergendæ adhæſerit. Quod aduertentes fullones, in ſapone conficiendo cineres & ſuccos herbarum abſtergentium olei lentore coërcent, ſcilicet ne nimia ſubtilitate pertranſeant, & potius incîdant quàm abſtergant. Ergo tenuitas abſtergentium debet eſſe moderata, præcipuè ſi fuerit adiuncta caliditati: nullum enim habet frænum tenuitas ſubſtantiæ coniuncta calori. Ideo omnia amara quæ calida ſunt, abſtergunt, quoniam fundantur in ſubſtantia terreſtri craſſa, ita vt nec caliditas ſua, nec ſiccitas poſsint ad profundum penetrare, & diuidere aut incidere, ſed coguntur inhærere, vbi tranſiuerint ſuperficiem corporis abſtergendi. Non ita autem euenit tenuibus medicamentis, quorum tenuitati frigiditas copulatur: vbi enim talia corpori animalis applicantur, quantũ habent in tenuitate ſubſtantiæ vt profundiſsimè penetrent, tantum ab innato calore repelluntur frigidam ſubſtantiam abhorrente: & inde eſt quòd talia poſſunt & incidere, & abſtergere: abſtergunt quidẽ vbi occurrunt membro animalis viuo & repellenti ſubſtantiam frigidam, quæ cogitur adhærere & abſtergere: incîdunt verò vbi occurrũt inanimatæ ſubſtantiæ, quæ non reſiſtit. Et inde eſt quòd ſuccus limonum occurrẽs humori pituitoſo, incîdit ipſum egregiè, imò vt aiunt, vim habet ferrũ quoq; diſſecandi: vbi verò occurrit membro animalis viuo, abſtergit tantùm, & nõ penetrat & incîdit, ſicut piper & reliqua tenuia calida. Acetũ tamen magis incîdit quàm

abſtergat,

abstergat: & hoc bene habet secundum rationem di ctam, nanq; in aceto est aliqua substãtia calida adiuuans ad penetrationem & incisionẽ, vt autor est Galenus secundo simpliciũ. Et hæc satis de viribus medicinarum concoquentium, incidentium, & abstergentium. Supererat quartum genus aperientiũ. Primò igitur sciendum, quæ aperiunt necessariò calida esse debere: nam calidi est aperire, frigidi constipare. Sed cùm aperientibus vtamur, vt meatus clausos constipatosq; reseremus, meatusq; ipsi duabus rationibus constipari queant, vel qualitate quapiã adueniente quæ astringit, vt alumen, vel materia crassa, aut viscosa, aut multa, ductum eorum obturante, de prima hoc loco nõ intelligimus, sed de secunda. Hanc igitur obstructionem siue sit à viscida, siue sit à crassa, siue à multa materia, nõ poterit caliditas tenuis substantiæ & velocissimi transitus aperire, nam talis potius incidet, & viam sibi violentam faciet in materia obstruẽte. Ergo indigebit caliditas aperiẽs, substantia terrestri crassa, quadantenus tamen à calore concoquẽte attenuata, ita vt penetret quidem, sed tardè: & ea tarditate sua innata caliditas attenuet, concoquat, discutiat materiam in loco obstructo impactam, & adhærentem. Et ideo amara vim habent maximã propriamq; aperiendi, nõ tamen quælibet amara, sed ea tantùm, quæ parum aut nihil habent de substantia terrestri crassa frigida adstringente: talis enim substantia impedit transitum apertioni necessarium. Ideo quæ huiusmodi sunt, potius abstergunt, ob rationem paulò suprà dictam, sicut absinthij, rhabarbari, aloësque substantia. Cuius rei signum est, quòd si talia infundantur, vel succus eorum exprimatur, efficiuntur aperiendo quidem efficacissima, sed corroborando parum idonea, scili-

cet quoniam partem frigidam terrestrem astringentem ob infusionem vel expresſionem amiſerunt, calidam verò tenuem penetrantem amaram retinuerunt, quæ tamen ſubſtantia calida non ita tenuis eſt vt incidentium: eſt enim quod amarum facit, terreum aduſtum, non ſubtile igneum, ſicut eſt in incidentibus. Et hæc ſatis ſint pro quatuor conſilijs ad localem particularemq; euacuationem materiæ frigidę in capite exiſtentis legitimè faciendam. Supereſt vt euacuato capite tēperatura frigida emēdetur: & quoniam ea frigiditas intenſa ac pertinax eſt, vt indicat longitudo morbi & curandi difficultas, & extremis morbis extrema remedia adhibenda ſunt, ideo calefacientia meritò applicabuntur, quæ ad tertium & quartum gradum accedant. Cùm verò à tot intenſè calidis cerebrum etiam exiccetur, & inde vigiliæ ac tabes oriantur, ideo vt ſomni etiam ratio habeatur, voluit autor admiſcere huic medicamento opium & narcotica, quæ hunc ipſum vſum habere in hoc medicamento & alijs conſimilibus expreſsè indicauit Gale. primo antidotorũ, Antonini exemplo, qui ſublato à theriaca opio, in maximas vigilias incidit. Hæc igiť quæ hactenus expoſita ſunt ad hanc antidotum rectè conficiendam, ſufficerent, ſi nihil aliud expoſceremus, niſi vt præſens capitis affectus tolleretur. Sed quoniam in tam artificioſa compoſitione non tantùm capitis curatio promittitur, ſed etiam præſeruatio, ideo aliorum quoq; membrorum, non capitis tantùm ratio meritò habenda fuerat: ab illis enim perpetuò exhalant vapores, fouentq; mirum in modum omnes capitis affectus. Ergo & reliqua mēbra ſpectare oportebat, vt ſingula proprios actus ritè exercerent, & collecta excrementa ad regiones magîs congruas quàm ad caput depellerent.

Ergo in ſtomacho & hepate, quæ ſunt prima inſtrumenta naturalia, tres potiſsimum virtutes erant corroborandæ, quæ concoquit, quæ retinet, quæ excernit alimenta: vbi enim hæc rectè fient, etiam cõgrua attractio conſequetur. Concoctionẽ fieri cum moderatè calidis, iam didiciſtis. Retentio fit cum rebus aſtringẽtibus: tales oportere eſſe ſapore acerbo aut auſtero, ſubſtantia terreſtri, frigida, craſſa, in ſimplicium methodo oſtenſum eſt. Excretio iuuatur plurimis quidem alijs inſtrumentis, ſed non parum abſtergentibus & mordicantibus, vt ſecundo & tertio de facultatib. naturalibus. An hæc omnia rectè peracta ſint, in ſimplicium ingredientium explicatione apparebit. Cæterùm in venis quoque, renibus, veſica, vtero, ſplene, muſculis, cute, & intermedijs vacuitatibus quotidie aggregantur excremẽta, quæ niſi ſedulò educantur, molem effatu dignam ſucceſſu temporis contrahũt, vnde poſtea plurimæ oriuntur ægritudines. Ergo ad venas quidẽ purgandas diuretica propriè dicta cõueniunt, quæ ſunt calida & ſicca in tertio, vt ex meth. ſimp. colligitur: illa enim (vt ibi docetur) à ſanguine excrementum ſua inciſione eliquant & ſeparant, & ad renes deducunt. Sed ad renes & veſicam purgandam conueniunt diuretica impropriè dicta, videlicet quæ ſubſtãtia humida, liquore tenui & facilè penetrante, & poſt penetrationem efficaciter abluente & abſtergente, ſicut eſt vinum album tenue, & decoctum ſeminum althęæ, cucumeris, melopeponum, capillorũ Veneris, & aliorum huiuſmodi, quę omnia in ſimpl. meth. diligentiſsimè oſtenſa ſunt. Vtero expurgando eadem penè conueniũt, quę ad vrinã propriè ciendã diximus, niſi quòd longè præſtant quæ quadantenus amara odoratáque fuerint, quoniã amaritudine ſua vias obſtructas

potentius aperiunt & odore corroborant ſpiritum, & languidum calorem reuocant. Nec multum diſsimilia lieni conueniunt. Muſculos autem, & medias vacuitates expurgāt quæ tenuiſsimæ ſubſtātiæ ſunt, calida & aperientia. & hæc omnia qualia eſſe oportet, iam ſatis oſtendimus. Verùm vt exactiſsima ſit hæc antidotus, nō membrorum tantùm naturalium & capitis ratio fuerat habenda, ſed etiam cordis: à corde enim ſpiritus vitalis & calor naturalis per ſingulas quaſque partes perpetuò diffunditur: vnde eo deficiente, vel malè affecto, neceſſe eſt omnes corporis partes aut deficere, aut malè habere. Cordi ergo prouidendum fuerat, tum cum odoratis ſpiritum & calorem recreantibus, tum cum his quæ à forma ſpecifica operantur. Nunquid igitur hæc omnia ſint ab autore diligentiſsimè obſeruata, in explicatione ſimplicium ingredietium proximè videbitur, quod erit tertium caput à principio propoſitum. Et vt breuitati ſtudeamus, neq; bis idem fruſtra repetatur, nō deſcribemus totam antidotū continuato ſermone, ſed ſingula ſimplicia ſeriatim recenſebimus eodem ordine, quo poſita ſunt: & vbi diſcrepabit deſcriptio modernorum à Græca & antiqua, notabimus & admonebimus. Aſarum eſt calidum & ſiccum vſque ad tertium gradum, habet tenuitatem ſubſtantię, habet ſaporem acrem, qui acris ſapor apud modernos dicitur garbo: ſed ego intelligo acutum & pungitiuum, vt gingiber & piper: ſic habet aſarum acrimoniā, ſicut piper: eſt odore iucundo, habet præterea amaritudinem quæ fundatur in terreſtri ſubſtantia craſſa. Ex iucundo odore indicatur bona concoctio ſubſtantiæ igneæ: ex acrimonia ſaporis indicatur notabile dominium caloris in ſubſtantia tenui: ex amaritudine indicatur craſsitudo ſubſtātiæ terreſtris. Ergo aſa-

go aſarum, quod ſimplex appellatur, non eſt abſolutè ſimplex, ſed habet diuerſitatẽ ſubſtantiæ, tenuem ſcilicet & concoctam, calidam igneam, vt notatur à ſapore & odore, ita tamen vt ſapor indicet caliditatem & tenuitatem ſubſtantiæ principaliter, odor verò indicet perfectam cõcoctionem. Ergo ex his qualitatibus primis & ſecundis ſequũtur tertiæ & quartæ. Tertiæ ſunt, quòd abſtergat aſarum ratione ſuæ amaritudinis, quòd adſtringat ratione ſuæ ſubſtantiæ craſſæ terreſtris, quòd incîdat ratione ſuæ acrimoniæ & caliditatis ad tertium gradum & tenuitatis ſubſtantiæ. Quantum ad quartas virtutes, quòd corroboret ſtomachum, quia aſtringit & abſtergit: quòd aperiat obſtructiones hepatis, quia abſtergit & incîdit: quòd prouocet vrinam, quoniam incîdat & calidum ſit vſq; ad tertium gradum: quòd prouocet menſtrua, quoniam eſt amari ſaporis, craſſæ ſubſtantiæ, & aperiendi facultate pollens. De opobalſamo. Succus balſami tenuiſsimarum partium eſt, & ob multam tenuitatem ſubſtantiæ decipit medicos, qui propterea credunt ipſum eſſe calidiſsimum, quoniam re vera multũ calefacit & exiccat. Sed hoc non facit ratione ſuarum qualitatum, ſed ratione ſubſtantiæ, quoniam tenuiſsimus: ſicut etiam facit acetum, quod quidem maximè refrigerat, nõ quòd frigidiſſimum ſit, neq; enim excedit primum gradum frigiditatis, ſed quoniam tenuiſsimæ ſubſtantiæ eſt, multum penetrans, & propterea multum refrigerans: & hoc admonuit Galenus cùm alibi ſæpe, tum vndecimo ſimplicium, cap. de caſtoreo. Et hæc de ſucco balſami. Lignum verò ipſius, quod appellatur xylobalſamũ, & fructus, qui appellatur carpobalſamum, recedunt à ſucco in tenuitate ſubſtantiæ: fructus tamen vel carpobalſamum magis abſtergit & minus

exiccat, & coctioni magis idoneum eſt, ideo tuſsientibus, catarrhis, epilepſiæ, vertigini magis confert: quibus omnibus in hac antidoto indigemus. Bene igitur hoc loco ponitur ab autore. Hyoſcyamus, ſeu vt Moderni, iuſquiamus albus, id eſt, qui albo flore conſtat, eligendus (nam reliqui duo, niger inquam & flauus, venena ſunt) frigidus in tertio. Vbi ſciendum, quæ in tertio & quarto frigida ſunt, ſed pręcipuè in quarto, potius exiccare quàm humectare: & ratio eſt dicta à Galeno, IIII. de ſimpl. med. cap. II. quoniam ſcilicet frigidiſsimũ excedens exhaurit humidũ comprimendo, & diuellit cõtinuum. Contingit tamen quandoq; humectare non per ſe, ſed per accidens, vel per aliud, ſcilicet aut propter plurimam humiditatẽ, id eſt, humorem aliquem crudum ſubſtantiæ frigidæ adhærẽtem, vel propter extinctionem caloris, ad quam poteſt ſequi humiditas, vel quia ibi non eſt caloris præſentia exiccans, vel quia excrementoſa humiditas augetur ex cruditate. Propterea Galenus primo de temperaturis in principio ait, Opium refrigerare & exiccare. Et in VII. & VIII. de ſimplicibus tam de papauere quàm de hyoſcyamo loquens, gradũ quidẽ ponit in refrigerando tertium & quartum, in humectando verò nullum. Garyophyllum, vt guſtus oſtendit, & Paulus etiam atteſtatur, calidum & ſiccum in tertio eſt, & ex tribus ſubſtantijs diuerſis conſtat: vna inſigniori calida & tenui, quod acrimonia demonſtrat: & alia calida & illa quidem, ſed craſſa terrea, à calore quadantenus extenuata, quod oſtendit amaritudo: habet & tertiam craſſam terreſtremq;, quam non euicit calor, & hoc indicatur à ſapore aſtringente. Si igitur Garyophyllum guſtaueritis, apertè hos tres ſapores deprehendetis, acrem primò adurentem

tem-

tem linguam, amarum, & aſtringentem. Ex quibus ſequitur per methodum vobis propoſitam, conuenire ſtomacho & hepati, propter ſuam aſtrictionem & amaritudinem: aperire quæ ſunt aperienda, propter amaritudinem & craſsitudinem ſubſtantiæ: incidere, propter caliditatem & tenuitatem. Eſt etiam illi ſapor iucundus, ex quo elicere poteſtis ex methodo, vim quoque illi ineſſe ſpiritus recreandi, & conſequenter cerebro & cordi conſulendi. Et quoniam in omnibus ſuis ſubſtantijs dominatur ſiccitas, habetis ipſum conferre neruis & oſsibus, & omnib. membris in quibus abundat excrementũ. Opium propter multam frigiditatẽ, quam habet in quarto gradu, à tota ſubſtantia rebellis eſt calori naturali, ſpiritibus tam animalibus quàm vitalibus, quàm etiã naturalibus, ſi naturales ſunt, prout reuera ſunt. Quo fundamẽto poſito relinquitur, in opio vim eſſe mortificandi, ſtupefaciendi omnẽ ſenſum, ſiſtendi ac retinendi omnem fluxum, craſſefaciendi, atq; (vt vno verbo dicamus) impediendi omnẽ motũ facultatum animæ, & inducendi quietem: dat enim viam & aditum ad mortẽ obeundam. Myrrha habet quidem in ſe plurimam amaritudinem, cuius ratione plurimum abſtergere deberet: ſed ita moderatur abſterſio ab emplaſtica ſubſtantia, qua plurimũ redundat, vt abſtergat abſque vlla mordicatione: propterea & ocularibus, & arteriacis medicamẽtis adhibetur, & ad omnia quæ abſtergi & exiccari debent ſine mordicatione. Cyperi radix, quem angularẽ iuncum vocant, inſignem in ſe habet ſiccitatẽ: quod quidem ita eſſe, ſi quis eius effigiem contemplabitur, ex ſolo intuitu facilè deprehendet: caliditatem verò habet moderatã, vt primum gradũ non pertrãſeat. Ex eius verò guſtu deprehenditur, non multũ adſtringente,

neque amaro, habere tenuitatem ſubſtantiæ, cum leui tamen aſtrictione, quoniam & leuiter aſtringit guſtum: ſed aſtrictio leuis, vt toties didiciſtis, cùm tenui ſubſtantiæ adiungitur, non impedit tranſitũ medicinæ, ſed potius adiuuat. Ex his igitur colligitur ex methodo, quid poſsit in tertijs & quartis virtutibus: exiccat enim validiſsimè quantũ ad tertias attinet, & abſtergit ſine mordicatione: quantum verò ad quartas, vlcera glutinat, calculos frangit, vrinam & menſtrua prouocat, & reliqua huiuſmodi, quæ ex primis & ſecundis ſuis facultatibus facilè elicere poteſtis, ſi methodum noſtram de ſimplicibus rectè legiſtis, vel legetis. Cinnamomum, quod non habemus verum, ſed caſsia pro eo vtimur, calidum & ſiccum eſt in tertio: in tenuitate verò ſubſtãtiæ quandam antonomaſiam & excellentiã præ reliquis omnibus aromatibus habet. Sequitur ex hoc fundamento per methodum, vt maximè exiccet, maximeq; calefaciat, longè etiam magis his, quæ parem habent tum caliditatem, tum ſiccitatem, ſcilicet ratione ſuæ tenuitatis. Ergo cùm ita tenue ſit, & in eo gradu caliditatis, pollebit mirũ in modũ incidendi vi: & propter maximam vim exiccandi, maximè prohibebit putrefactionem. Caſsia, qua vice cinnamomi vtimur, parem habet gradũ in qualitatibus primis cum cinnamomo, in ſubſtantia tamen craſsior eſt, & guſtanti diligenter, guſtu eſt manifeſtè aſtringẽti: ideo non tam facilè penetrat, vt cinnamomũ, nec tam facilè exiccat. Vnam tamen habet facultatẽ cinnamomo præferendam, videlicet quòd magis corroborat ſtomachũ, & membra naturalia: in reliquis omnibus longè inferior eſt. Iurè igitur præcipitur à Galeno, vt deficiẽte cinnamomo, vice eius duplo caſsiæ vtamur. Folium malabathri ponitur à Galeno viribus

ſimile

ſimile omnino nardo. Cùm ergo folio prorſus careamus, ne in re vana occupemur, ad nardum tutò tranſibimus. In nardo, id eſt, ſpica, caliditas eſt moderata, vt guſtanti facilè apparet: neque enim linguam alterat guſtãtis ad ſenſibilem caliditatem. ſiccitas in ſecundo gradu, ſapore quadantenus amaro, cum acerbo vel auſtero: ex quo ſequitur, ſubſtantiã quoq; illi adeſſe craſſam & terreſtrem à dominio. Et ex his primis & ſecundis ſuis qualitatibus colliguntur tertiæ & quartæ. Tertiæ, quòd poteſt abſtergere ratione amaritudinis, quòd poteſt adſtringere ratione auſteritatis. Quartæ, quòd conuenit ſtomacho & hepati, ſed hepati longè magis: ratio, quoniã ſtomachus tum indicatione ſumpta ab eius ſubſtantia, quæ ſicca eſt, tum à ſuis excrementis pituitoſis admodũ & humidis, indiget rebus valde exiccantibus, ſicut eſt abſinthium & aloë: hepar verò cùm neque ſubſtantiam habeat ita ſiccam, ſed humidam potius, neq; ita redundet excrementis, non indiget tantùm exiccantibus. Conuenienter ergo ſpica magis cõueniet hepati, quàm ſtomacho: è conuerſo autem aloë & abſinthiũ magis ſtomacho quàm hepati. Habet præterea nardus odoris iucunditatem, qua vim habet ſpiritus recreandi, propterea & capiti & cordi conuenit.

Zadura, quam nunc Zedoariam vocant, vt guſtanti apparet, proculdubio calida eſt & ſicca in tertio: feruet enim guſtu, quod propriũ illius gradus eſt: licet moderni in ſecundo tantũ gradu poſuerint, qui gradus non ſine ratione deprehendi poteſt, vt in fine v. de ſimp. med. & nos etiam in methodo noſtra tradidimus. Tenuiſsimæ ſubſtantiæ eſt, vt duo indicant: primũ, quòd guſtanti nulla apparet aſtrictio: ſecundum, quòd vis eius & calor facilè penetrat ad profundum, & facilè etiam exhalat & diſſoluitur. Ex his

apparet, quòd in tertijs virtutibus vim habeat incidendi: in quartis posset discutere omnem flatum in quacunq; parte fuerit, propterea vtero maximè confert, colicis & diuturnis stomachi inflationibus confert, & omnino concoctionem adiuuat. Aiunt etiam conferre venenatorum morsibus: quod si verum est, videndum faceré ne id posit à caliditate sua veneni vim exterius euocante, sicut & multa facere videmus, an potius à qualitate occulta & forma specifica. Hac occasione ducti nostrarum ætatum medici, quòd scilicet venenatorũ morsibus prodesse zedoariam legerint, illa ad pestilentes status pasim vtuntur. Zingiber calidæ quidem substantiæ & feruentis est, non multò infra piper, sed non ita apparet primo occursu, ratione humoris cuiusdam recrementitij, quo plurimũ redundat, veluti piper longũ, ideo & vtrunq; teredinem sentit. Quæ autem talia sunt, sicut tardius calefaciunt, ita cùm ad actum ducta fuerint, pertinacioré inducunt calorem, nec tam facilè exhalabilem, sicut qui à tenui & sicca substantia procedit: euenit enim illi quod flammę à paleis excitatæ: qui verò calor à re humida educit talis est, qualis à lignis viridibus: hinc calor nasturtij, sinapis, thapsiæ, cantharidum, pertinacisimus exurensque est, quoniam in plurimo humore excrementitio fundatur. Calor igitur à zingibere pertinacius quidem hæret, non tamẽ vt nasturtij: ideo confert stomacho & coctionibus, & totum corpus calefacit. Cùm in corallo insit vis exiccandi manifesta, & astrictionem habeat, vt gustanti patet, neq; in eo aliquod signum caliditatis appareat, necessariò sequitur quòd sit frigidus & siccus cum crassa substantia, non multùm tamen excedit primũ gradum frigiditatis. Ergo in causa calida conueniet, vbi astrictione & corroboratio-

ne

ne indigebimus, vt in æstuáte stomacho, sanguinem biliosum reijcientibus, dysentericis. An verò collo suspensum tam mira possit efficere, vt scribitur, aduersus omnes stomachi affectus, syncopas, vermium & vteri præfocationes, alijs considerandum relinquo: de hoc enim vidi experientiam, vt etiam de suspensione pæoniæ, videlicet nihil prorsus neque iuuare, neq; nocere: quamuis Galenus tantum nobis persuadere conatus fuerit, se etiam testem aduocãs de virtute pęoniæ. In tragacantha nullam esse caliditatem insignem sensus ostendit: inest tamen illi vis exiccandi: à substantia autẽ viscida & lenta, qua pollet, vim habet emplasticã non mediocrẽ: ex quibus qualitatibus sequitur, posse obtundere acrimoniã, lenire quæ sunt aspera, & sistere omnẽ fluxum. Thuris quatuor partes in vsu medicinæ veniunt, ipsum gummi, cortex, lignũ quod dendrolibanũ Græci appellant, manna. Quantum ergo ad gummi attinet, sapore est moderatè amaro & subastringenti: ex quibus saporibus sequitur per rationem methodi, calidum esse circa secundum gradum. Substantia verò illi inest, vt sensui apparet, viscida & emplastica, quę indicat in eo dominari etiã partes aërias aqueis & terrestribus admixtas: non ergo transibit primum gradum siccitatis. Quibus stantibus sequitur ex methodo, vt ratione amaritudinis vim habeat abstergendi: ratione verò subadstrictionis paruæ, vim modicè corroborandi & exiccandi: imò propter caliditatem secundi gradus, lentorẽ substantiæ & moderatam exiccationẽ, non mediocriter cõcoquere potest materias crassas & coctioni rebelles, & obtũdere etiam acrimoniã ratione emplasticæ substantię, si modò meministis quæ in methodo dicta sunt. Ergo vlcera sordida absterget, quoniã cõcoquit, & medio

criter exiccat: carne replebit, ſcilicet vlcera, ſecundùm dogma Galeni lib. I I I. therap. & quoniam ſine mordacitate abſtergit & exiccat: cicatricē quoq; inducet. Et cùm ſit ſeorſum tam multiplicis vſus, ſequitur vt varijs rebus admixtum, varias vires acquirat: nam ſi cum lacte miſcetur, ſedatiuus dolorũ efficitur, qui mordicatiui appellantur, ob acrimoniam humorum contingentes, vt ſciuiſtis in methodo dolorum à nobis tradita. Si cum aceto & pice illinatur, aſperitates cutis, vitiligines, & lepras ſanat, ob maximam vim abſtergendi, & exiccandi, & incidendi, quam ex aceto & pice acquiſiuit: vſtiones præterea ignis, & perniones frigore cõtractos, cum adipe porcino & anſerino tollit: lenit enim & tẽperaturá ſiccam inductá ab exceſſu frigoris vel caloris: nam humidum ſiccando, ſiccitatē inducit: mollit & recreat, ac ſimul acrimoniam humorum ſedat, & vlcus mundificat & incarnat: atq; ita prout varijs admiſcetur, varia poteſt, quoniam in medio multarum virtutum eſt conſtitutum. Et hæc ſit vobis via, ex primis qualitatibus in medicamento repertis, ſemper indagari tertias & quartas facultates, quarum ratione primæ & ſecundę conſiderantur, hoc eſt circa qualitates & ſapores. Cortex habet & ipſe eaſdem cum gummi vires, longè tamen efficacius aſtringit: propterea in dyſenterijs, & ſputo ſanguinis, & vbicũq; aſtrictione indigemus, ſemper eſt præferendus. Dendrolibanum verò cùm ponatur calidum & ſiccum in tertio gradu, admirari debetis quomodo à Galeno dicatur purgare & replere poſſe vlcera oculorũ: ſi enim indicatio curandi ſumatur à natura membri, oculus (vt ipſemet Galenus aſſerit) humidus eſt & aqueus & valde ſenſibilis, ideo non illi cõueniunt calida & ſicca in tertio, tum quia nimis calefaciunt & exic-

exiccant, tum quia mordicant: quæ autẽ nimis exiccant vel mordicant, poterunt quidem fortaſſe vlceribus valde ſordidis etiam oculorum conuenire, replere autem & carnem generare nullo modo poterunt, ſi modò vera ſunt principia, quæ etiã Galenus ipſe ponit in III. methodi. Eſt etiã ſuſpicio, ne hoc loco ſibi id Galenus cõminiſcatur: cùm enim medicamentorum vires ſemper ex Dioſcoride referat, vt patet mediocriter exercitato, & hoc tantùm addat vt ad methodum cogat deducere quęcunq; Dioſcorides indiſtinctè protulit, hic dendrolibano apertè tribuit quæ Dioſcorides non dendrolibano, ſed ipſi thuri aſsignauit, ita vt etiã ijſdem verbis vtatur ad dendrolibanũ tranſlatis, quæ de thure dixit Dioſcorides. Si igitur diſſentire à Dioſcoride volebat, aſsignanda erat aliqua ratio, & contra Dioſcoridem diſputandum, vt alibi facere non veretur. Sed hoc ſatis ſit tetigiſſe, vt vos quoq; animaduertatis. Mannam aſſerunt coccos ſeu granula quædam thuris eſſe, quæ cùm affertur thus, ex colliſione & attritu ſeparanť permixta ex cortice & gummi, ideo & vtriuſque facultatem poſsidet. Si Saluiam diligenter guſtaueris, percipies primò moderatam quandam aſtrictionem, poſtea acrimoniam, quæ tamen non accedit ad hoc vt planè mordicet linguam, ſicut origanum, ſerpyllum, nepeta, & reliqua huiuſmodi: at ſi diutius ſub lingua continueritis, tunc aſtrictio non mediocris occurret. Ex his patet calidã eſſe ſaluiam vel in fine ſecundi gradus, vel in principio tertij, ſi modò memineris quæ in methodo noſtra ſimpliciũ, & v. de ſimplicibus dicta ſunt: ſiccam verò in tertio completo. Patet præterea ex ſubſtantia duplici conſtare, altera tenui calida, vt teſtatur acrimonia, altera craſſa terreſtri frigida, vt indicat aſtrictio. Ergo ca

lida ſubſtantia tenuis adiuuabit vt penetret ad profundum: frigida terreſtris exiccabit, aſtringet, corroborabit. Tota igitur ſubſtãtia pota vel illita mirè valet ad fluxus omnes præcipuè ſanguinis ſiſtendos, & membra firmanda. Ideo ad continendos fœtus utiliſsimè comeditur ante cibum, & ad hos qui ex alto ceciderunt, aut flagellis vel fuſtibus cæſi fuerint, efficaciſsima eſt: tuſsibus prodeſt, catarrhos ſiſtit, & vlcera maligna ac fiſtulas exiccat, purgat, & ſanat. Si verò decoquatur, retinet quidem decoctum, exhauritq; à Saluia partes omnes tenues ac calidas, multas verò terreſtres craſſas ac frigidas derelinquit, quas non poteſt excoquere. Ideo bibitum hoc decoctum, vrinis & menſib. prouocandis mirũ in modum confert. Nec minori vtilitate ad capillos tingendos illinitur, ſcilicet quoniã ſua caliditate & ſiccitate abſumit quicquid pituitoſi in pilo eſt, & eundem ſua vi aſtringente denſat, firmat, robuſtioremq; reddit, ne tam facilè pituitoſa excrementa recipiat. imò etiam putredinem prohibet, quæ non leuis cauſa eſt vt cani oriantur. quibus ſcopis & ſuccus nucum & garyophyllum ad hunc ipſum vſum adhibentur, vtrunque enim iſtorum hac ipſa ratione capillos tingunt. Hac via ſi proceſſeritis, ex primo guſtu medicinarũ reliquas omnes virtutes deprehenderis, neque vnquã vos fallet hęc methodus, niſi vos guſtãtes decipiamini. Meu radices, quibus vtimur, guſtanti acerrimæ ſeſe offerunt, non ſtatim tamẽ, ſed vbi aliquantulum eas dente contriueris: & hoc euenit ob plurimam earum humiditatem excrementitiam. Propterea ſi comedantur virides & recentes, capiti admodum ſunt infenſæ, ob multitudinẽ acrium vaporum aſcendentium: quod vitium arefactæ maxima ex parte amittunt. Quantum ad ſapores attinet, nullum ferè

rè præter ſolam acredinem in hac radice percipies. ergo fatendum illam tenuis eſſe ſubſtantiæ, calidæ igneæ, cum qua nõnihil aqueę quoque excrementitiæ admiſcetur. Non mirũ igitur ſi talis exiſtens, veſicæ & renũ obſtructiones aperiat, & vrinæ difficultatibus proſit tam intrò ſumpta, quàm exterius illita, ac tantundem flatus vbicunque exiſtentes excutiat, atque eadem ratione menſes educat.

CONSVLTATIONVM MEDICINALIVM PRIMAE CENTVRIAE FINIS.

Conſult. CI. Pro hydropico ex aſcite cum tympanite.

Abemus hominem qui fuit Curſor, & prius incidit in anginã, quę vexauit eum per 40. dies. Eſt valde prudens, vt mihi videt̃, inter eius ordinis homines: quia audiuit vinum non conuenire, abſtinuit à vino per duos menſes: quia verò ſitijt admodum, multũ aquę bibit, in quo nõ ſatis fuit prudẽs: & iam vndecimus eſt dies, ex quo incidit in tumefactionem pedum, & ventris inflationem. Credit ſe melius habere, cùm non appareret tumor adeò magnus in pedibus: ſed deterius habet multò, quia materia aſcendit ad ventrem, & percipit ex motu velut fluctuationem quandam, & videtur initium eſſe veræ tympaniæ, & aſcitæ: plerunq; enim iunguntur iſta. Tympaniam non poſſum deprehendere ita manifeſtè hodie, vt heri ex ventris inflatione. Sed quibus ex cauſis oritur? Anaſarca fit, quoties intẽperies eſt in venis & hepate, ſine aliquo alio inſigni nocumẽto. aſcites verò & tym

panites fiunt, quando ſunt obſtructiones in hepate, meſaraicis & ſplene, vt cibus nō poſsit reddi per omnes partes. Et ſemper fiunt iſtę duæ ſpecies cum obſtructionibus inſignibus. Vidi Venetijs religioſum quendam ordinis Prædicatorij in hoſpitali S. Ioannis & Pauli, hydropicum ex aſcite & tympanite, qui fuit curatus. Adfuerunt mecum excellentiſsimi medici plurimi, ſcilicet, Papienſis, Eugubinus, Trincauella, & alij. Habebat is, vt dixi, aſcitem cum tympanite, & tabē cum febre hectica: oportebat tum exiccare & humectare: quare eramus in maxima diſcordia. Ego volebam vt multùm biberet, ſed quæ aperirent, quia habebat plurimas obſtructiones. Præterea vt humectaretur, quia ad tabem peruenerat. Ordinabam ego ſyrupum acetoſum, cum omnibus quę prouocant vrinam. Eugubinus nolebat quicquā eſſe bibendum, & narrabat de quodam hiſtoriā, qui per ſicca fuit curatus. Papienſis, vt litem dirimeret, concluſit, neque liberaliter, neque omnino nihil eſſe bibendum. Res extrahebatur vſque ad noctem, deducebant nobiles vnumquenq; Medicū ad ſuam cymbam. Ibi tum Papienſis, quod antea diſsimulauerat, conuerſus ad Magnificum quendam, dixit, ſi vultis curare hunc Dominum, profectò non aliud erit faciendum, quàm quod conſuluit Baptiſta Montanus. Vidi repletum quendam aqua inter cutem, qui non poterat ventrem ſuſtinere, ſed faſcia ligatum continebat. Vidi aliū qui in ponte Riui alti eleemoſynam petebat, mendicum hydropicū tantùm in brachio: is adeò diſtentam habebat manum, vt facilè ęquaret manicas ad terram vſque demiſſas. Vidi etiam puellam hydropicam in gutture tantùm, vt tumor longiſsimè dependeret, quam curaui per inciſionem. Eſt ergo hydrops, abſceſſus quidam, qui in qualibet

parte

parte corporis accidere poteſt, pręcipuè tamẽ in abdomine. Quantò deterius habent, tantò plus habẽt de aqua: & ſi melius, plus de vento. Eſt igitur tympania minus malum quàm aſcites. In hoc autem noſtro eſt adhuc plus de vento quàm de aqua, nec adhuc facta eſt putredo. Accipit iam ſyrupum acetoſum, diarhodon, ordinatum à Domino Hieronymo de Saxonia, quem non mutabimus, quia aperit & confortat: ſed loco aquarum iubebimus fieri huiuſmodi decoctionem:

℞. Chamædryos
Agrimoniæ
Cichoreæ ana man. j.

Coquantur in libris duabus aquæ ad conſumptionem tertiæ partis: facta expreſsione diligenti, ſeruetur decoctum pro quatuor ſyrupis, cum ſyrupo ordinato à Domino Hieronymo. Item accipiat ante ſyrupum pilulam infraſcriptam:

℞. Specierum hierę ſimpl. ʒ s. fiat vna pilula.

Per agrimoniam intellige eupatorium antiquorum, non argemonem: debemus enim nominibus vti vſitatis, & habere intentionẽ rectam. Habebit inde hęc iuuamenta: égeret ſingulis diebus, aperiet, corroborabit ventriculum, cõcoquet melius, & exiccabit aquam. Agrimonia, chamædrys & cichoreum habent etiam proprietatẽ ad hepar: & quia obſtructionem magis habet in ventriculo, ſingulis diebus accipiat vnã pilulam de hiera. Quando ſepties, aut prout videritis, iſta exhibueritis, poteritis alia maiora exhibere. Nunc nihil exterius applicetur, ne materia attrahatur. Accipiat ſyrupum tantùm ſine pilula, quia iſta pilula plurimũ eduxit: vnde colligere poſſumus, eſſe in concauo magnas obſtructiones, quę ventoſitatis cauſæ ſunt, & imbecillis coctionis. Quare niſi

istæ ablatæ fuerint cum ventositatibus, nunquam curabitur. Necesse igitur est vt accipiat hieram. Preterea volo fomentum ex absinthio, cum vino potente & aceto, sine aqua, ordinare, quia volumus resoluere, vt fomentet venter cum spongia bis vel ter, deinde linimentum adhibeatur.

℞. Absinthij man. ij.
Aceti fortissimi
Vini optimi ana quantum sufficit pro fomentatione.

℞. Pulueris Cimini
Anisi
Carui
Ameos ana ʒ j.
Olei de Costo
Nardini ana ℥. j.

Cum cera fiat linimentum molle pro loco.

Tertio die abijt Montanus, & post octiduum redijt, ac proœmij loco hæc nobis retulit. In sene isto hydropico videtur mihi malum auctum, quia intumuit vehementer, etiam facies magis est tumida, si rectè animaduertetis. Causam audietis. Cura nostra, si rectè meministis, erat directa in id, vt calefaceremus, & exiccaremus hepar, quia ex longo aquæ vsu, quam copiosissimè biberat per sex ferè menses, nimiū sese refrigerauit: obstructæ ergo viæ inter hepar & meseraicas, & facta est tympania flatū habens inter peritonæum & partes alias, quæ raro, imò nunquā est sine aqua. Est præterea vir circa 56. vel 60. annum. Est ergo morbus frigidus, vt omnis hydrops essentialiter est frigida. Exhibebamus ergo syrupos calefacientes & aperientes, & singulis diebus vnam pilulam de hiera, vt calefaceremus, & paulatim educeremus. Præterea fecimus magistrale linimentum ventri

ventri & pedibus, & ita in hoc puncto reliquimus patientē, & abiuimus aliò vocati, credentes ita perseueraturum eum in medicamentis ordinatis. Sed aliter factū inuenimus. Nam interim accepit ſuccum fumi terræ, cum ſero lactis, & extrà vſus eſt emplaſtris meliloti. Videamus quid iſta poſsint, an intentionibus noſtris ſatisfaciant. Serum lactis refrigerat & humectat, teſte Galeno libro de alimen. & ſimpl. facult. Quamuis Meſue dixerit habere vim calefaciendi & exiccandi, ſed eam admodum leuem, nec inſignem. Quare & ipſe vbi vult refrigerare in humoribus aduſtis, exhibet ſerū lactis tanquā aquam, (non putemus Meſuen virum certè magnum, contradixiſſe Galeno) quæ habet frigiditatem, actu potius humiditatem quàm potentia. Quare Galenus volens infrigidare, accipit aquam valde frigidam in ſynochis & cauſonib. & iſta frigiditas poteſt remoueri facilè cum aliquo ſimplici: nam ſi addaī ſulphur, calamenthū &c. tunc calefacit magis: vtimur enim aqua tanquam fundamēto, materia, baſi & ſubiecto aliorum calefacientiū & refrigerantium. Tale quid præciſe imaginatus eſt Meſue de ſero lactis. Et ſine dubio per ſe, & abſolutè loquendo, voluit ſerum eſſe frigidum: ſed quia à lacte vulgò ſeparatur cum coagulo, quod eſt calidum & ſiccum, facilè in ſe recipit iſtas qualitates, aut ſecundùm Dioſcoridem cum oxymelite. Credidit ergo propter adiuncta ſerū eſſe calidum & ſiccū, non per ſe. Et ita eſt cōcordandus Meſue cum Galeno, neq; propterea eſt mendacij arguendus, ſed propriè cōfuſus eſt dicēdus, quod proprium eſt Arabum: nam omnes Arabes potius ſunt confuſi quàm mendaces, quia procedunt cōfuſe, aut quòd ea quæ bene intelligebāt, nō poterāt exprimere, aut ꝙ malè verſi & tranſlati ſunt. Certè Meſue

non debebat absolutè dicere serum esse calidum & siccum, sed distinguere, scilicet, serum præparatum secundùm modum Dioscoridis, aut etiam vt nos facimus, esse aliqua ex parte calidum & siccum, licet in se sit frigidum & humidum. Sed si non vis conciliare ipsum hoc pacto, crede magis Galeno, principi Medicorum, qui & distinctè loquendo, apertè serũ frigidum esse ponit. Non ergo dandum fuisset, vbi calefacere & exiccare oportebat. De fumoterræ nullus certus est gradus à Galeno, neq; ab alijs expressus: vbi enim Galenus subticet, ibi miris modis alij cęcutiunt & contendunt: velut etiá de rhabarbaro, argento viuo, ferro, quia methodum eorum non habent, destituuntur luce Galeni. Sed nos certum gradum dabimus, vera methodo inquirentes. Gustanti apparet in fumoterræ amaritudo satis insignis, hoc est, supra mediocritatē, non tamen aloë & absinthio cóparanda, & præter ipsam nulla percipitur vis aut astringendi, aut acrimoniæ. Ergo amarus est cum aqueis partibus pluribus. Signũ, quia aquositas eius videtur linguam humectare. Pręterea tantilla herbula plurimum reddit succum, et si tantum saluiæ, calamenthi, aut absinthij sumpseris, duplo ferè plus ex fumoterræ extrahes. adhæc facilè exiccatur, & fit prorsus effœta, sicca, sicut fœnũ: nec retinet ea succum, sicut aliæ plantæ, quia succus eius est tenuis, subtilis: percipit igitur amaritudo cum insipiditate. Sensus autem magis percipit insensibilia intensa quàm remissa: sed aquea cùm sint insipida, non mouēt sensus. Amaritudo autem est obiectũ gustus, ferè vt dicit Aristoteles, vellicans, quod sumpsit à Platone. Amaritudo est ex partibus terrestribus adustis, insipiditas ex frigiditate & humiditate. Et licet plus adsit humiditatis & frigiditatis, tamen non ita percipi

tur

ır:non enim mouēt sensum,nisi frigiditas valde in-
ensa fuerit. Scimus nunc esse partes diuersas in fu-
oterræ, sicut in coriandro, quod & calidum est &
umidum.Ratione amaritudinis fumusterræ est ca-
dus & siccus, abstergēs & aperiens,& hæc non po-
est secundum gradus pertransire : nam omnis ama-
itudo in caliditate nō pertransit secundū gradum,
uia per vehementissimam adustionē fit acris sapor.
n amaris simplicibus partes igneæ potius exhala-
unt,& remanserunt terreæ. Sic absinthium est cali-
um in primo gradu: succus autem eius, quia terre-
reitas est magisremota,est calidior.Ita aloë nō per
ransit secundum gradum. Si ergo absinthium cali-
lum est in secundo gradu, quid dicemus de fumo
erræ, qui adiunctam habet plurimā humiditatem?
Certè vix attingit primū gradum caliditatis.In pas-
iuis autem est ferè temperatus,quia habet amaritu-
dinem cum multa humiditate tenui:quare valde ab-
stergit,& obstructionē liberat,& non calefacit : po-
test etiam refrigerare & humectare multa aquosita-
ta. Quare rectè dicitur abluere melancholicos hu-
mores,'& conferre succis adustis,quod experientia
in omnibus terris probauit : & certè experientię est
plurimùm fidendum. Quòd si opiniones omnes vul
gi huius vrbis cōiungerentur, de fumo terræ, aut re
alia,optimus exurgeret medicus. Quare ego consu-
lo, vt quoties refrigerare, humectare & abstergere
volueris,sumas fumum terrę:non autem quando in-
tentio occurrit calefaciendi & exciccādi.Malè ergo
hactenus factum est cum ægroto nostro.Neque em-
plastrum meliloti admodum facit ad propositū no-
strum, quod in duritie confert,sicut etiam cerotum
œsipi descriptione Philagrij, vt habent Luminaria.
Sed in isto volumus resoluere,& etiam vnà corrobo
rare,

rare, vt tonus membrorum maximè principaliũ con seruetur. Nam quando laxa ſunt reddita, non poſſunt bene conficere alimentum: ergo & illa remouebimus. Hæc procemij loco dicta ſint hac veſpera quæ nobis valde vtilia eſſe iudico. Neque verò me quiſquam iniquum eſſe dixerit in alios medicos, qui ea vobis propono & declaro, quæ recta ſunt & artificioſa: nam hæc eſſet magna malignitas, indigna bonis diſciplinis. Primùm omnia ſymptomata obſeruate circa ægrum, poſtea eadem diligenter audíte, ſi vultis proficere. Hydropicus quia habet tympaniã cum aſcite, magis tamen tympanitem, eſt iam in manifeſta declinatione: perſeuerabimus tamẽ adhuc in noſtris intentionibus, quę ſumebantur à veris indicationibus. Calefaciemus & exiccabimus hepar, & obſtructiones auferemus, tumorẽ etiã ex flatu & aqua reſoluemus, & euacuabimus. Quatuor ergo iſta faciemus. Ordinabimus autem linimentum, non emplaſtrum. Sumo autem emplaſtrũ modo moderno, quod nos cerotũ vocamus: appellarũt emplaſtrum, quia emplaſtra dum exiccantur, decidunt, & per lectum ſparguntur, & ſunt ægris moleſta.

℞. Olei de coſto			℥ j.
	Nardini		℥ j s.
	De abſinthio		℥ ij.
	Maſtiches		ʒ ij.
	Specierũ diacimini		ʒ ij.

Cum modico ceræ fiat linimentũ pro toto ventre.

℞. Syrupi acetoſi			
	De radicibus	ana	℥ j.
	De abſinthio		℥ s.

Detur manè ſine aquis: quia humida vt aqua, nõ cõueniunt vbi habemus aquã & ventum, atq; vbi aperire volumus obſtructiones in regione ſtonmachi & meſe-

reseraicis, oportet medicamẽ ibi moram facere. In adice credo quòd fuerit calidæ & ſiccæ temperatu æ, ſicut etiam ex habitu corporis apparet & colore, qui ex malo regimine prouenit. Fuit enim curſor, & oſt magnam defatigationem, vt fit in tabernis, vini lurimum hauſit potentis, aut etiam craſsi. Collegit nultũ etiam aduſtionis, malancholici humoris, qui leſedit in crure: ſolet enim illa loca petere propter grauitatem, vnde varices, & κακοήθη vlcera fiunt. Ex olore igitur, aſperitate ad tactũ, & calore etiam, ibi pparet humor aduſtus, qui longè aliter eſt tractan-lus, quàm ſuperiores illi affectus, qui calida & exic-cantia requirunt. Nam cruribus in hac diſpoſitione conueniunt res abluentes & refrigerantes. Optimũ igitur fuerit lauare pedes ſero lactis, in quo ſint res abſtergentes, vt fumus terræ: ſi verò ſumptibus par-cant, aqua hordei cum fumo terræ, folijs boraginis, & aliquanto furfuris.

℞. Hordei		pug.	iiij.
Fumi terræ			
Boraginis			
Endiuiæ	ana	man.	ij.
Furfuris		pug.	iiij.
Ebulorum			v.

Bulliãt in ſitulis duabus aquæ, ad conſumptionẽ me dietatis. Vltima Maij. Curſor peius nunc habet quàm antea vnquam, quia nihil eorum quæ præſcri-pſimus, fecit. Vrina eſt alba, liuida, non pallida: nam hæc eſſet ſatis bona, quia pallida & citrina, ſed plum bea aut cineritia, ſignificat frigiditatem, & extin-ctionem caloris naturalis. Luciditas & ſplendor, aliorumque quæ ſunt in vrinæ corpore, fiunt à calo-re & ſpiritu. Ergo priuatio luciditatis indicat ſpi-rituum priuationem. Hydrops eſt accidens, non æ-

gritudo. Intemperies aut hepatis, & meseraicaru obstructio est ægritudo. Prouidimus ergo cum cal facientibus, aperientibus & abstergentibus, sed nihil est adhibitũ. Morietur bonus senex, nisi adhibea summa diligentia. Potest commodè adhiberi in ho casu, diaphœniconis, meliloti, Agrippę. Sed quia a grauant, & etiam exiccant, sunt ægris molesta. Linimentum igitur ordinauimus, quod idem faciat. Ser per est opera danda vt non tantùm salutaria ordine mus remedia, quod ad morbũ attinet, sed etiam gr ta ægrotis, & quæ minimè ipsis sint molesta. Sempe cùm vultis aperire, addant amara, quia ista cùm fun dantur in materia crassa & terrestri, moram faciunt & obstructiones aperiunt: acria incîdunt potius, & penetrant. Galenus fuit non dico simplex, ne putetis me Galenum reprehendere, sed bonus vir: nimie quodã studio voluit se cõformare Dioscoridi. Nam cùm ille in fumo terræ dixerit vim esse mouendi lachrymas, hic etiam præter methodi rationem dicit eum habere acrimoniam.

Consult. CII. *De Phthysico.*

INfirmus iste in sinistra parte, perpetuò diu noctuq; à mense Septembri vsq; ad Bacchanalia, sed ad tactum non doluit, sicut mihi interrogatus respõdit. Nunc nihil dolet nisi circa ventrẽ, in affecto latere cubans doluit. Hoc præcipuũ est symptoma, ex quo reliqua dependent. Inquiramus igitur eius causas. Iste dolor vel est à mala temperatura, sine materia, vel cum materia: nõ à simplici, quia ad tactum doluit, postea multum etiam sanguinis excreuit, & cessauit dolor. Etiam si simplex mala intemperatura fuisset à principio, tamẽ diu sine affluxu permanere non potuisset.

Eſt igitur affluxus materiæ frigidioris, quia per ſex menſes durauit. Sed vbi eſt tota materia? In parte exteriore pectoris: quia cubans in latere affecto, doluit, propter compreſsionē: ſi enim in interiori parte fuiſſet, non doluiſſet eodem latere cubãs, quia materia coſtis incumbens non extendit locum. Quare etiam totum oppoſitum accidit, ſi in latere non affecto cubat. Dolet enim nunc locus affectus, quia materia ſuſpēditur, ſi eſt in interiore cauitate pectoris: ſi verò in exteriore, quieſcit ſine dolore. Eſt ergo materia in exterioribus, intra venas ibi exiſtentes, quæ erant tumefactæ. Nam ſi extra venas putruiſſet, aut apoſtema aut ſcirrhus apparuiſſet. Ergo obſtructæ fuerunt venæ à ſanguine craſſo ibi collecto, quo natura irritata, poſtquam ſe patiens pręter ſolitum mouiſſet, cōpreſſus hominū multitudine, Venetijs die Iouis in Bacchanalibus agitata eſt materia, & poſtea ſubitò erupit, & tranſijt per membranam ſuccingentem coſtas ad pulmonē, & tandē expuit. Fuit iſte ſanguis purpurei coloris. Ergo à loco eductus, & craſſæ ſubſtantiæ, cùm ſanguis à pulmone proueniens ſit rubeus, ſpumoſus & tenuis. Igitur in exteriori parte pectoris fuit prima affectio: non tamen immediatè ſub cute, ſed in interioriparte muſculorum, quia non doluit ad tactum. Et quia locus iſte debilis permanſit, adhuc nonnihil dolet. Poſt ſputum ſanguinis natura euacuationē à loco eſt aggreſſa, ſicut etiã faceret Medicus, volens ſe iuuare: eduxit multū ſanguinis ex venis narium, quod niſi feciſſet, impetus fuiſſet factus ad ſuffocationem. Non potuit autē ita exquiſitè purgare, quin remanſerit in pulmone aliquid: ſed de hoc nihil dicemus, quia prius videbimus ſputum. Tuſsis ſi non eſt ex ſanguine in pulmone detento, erit fortè propter leuem deſtillationem

ex capite, vel ob cõſenſum, vel eſt ſicca propter malam qualitatem, quę infecit pulmonem, ad cuius expulſionem vires intendit natura. Dolor ventris eſt propter conſenſum, fortaſsis circa diaphragma. Sanguis eſt vnà euacuatus, & ita calor debilitatus, non potuit alimentũ vitæ conficere, nec virtus retentiua continere quantũ conuenit: quare flatus exorti dolorem inferentes: frigus in extremis, & velut horripilatio in toto eſt, ex vapore potius quàm ex materia. Aliàs horripilatio fit, quoties mala qualitas, aut humor mordax vel calidus vel frigidus, ſubitò per mẽbra ſenſibilia ſpargitur. Hîc non eſt humor, quia fieret febris, ſed eſt potius vapor, qui non poteſt exhalare. Nam ſi ægrũ corpus, nihil difflatur, niſi ſymptomaticè: ſi ſanũ, optimè difflatur: ſi mediũ, medio modo ſe habet: & quia iſti vapores non ſunt tenues, quia non difflãtur, ſed craſsiuſculi, fit vt diutius hæreant, & horrorem ita perpetuò inferant. Extrema frigent ob caloris inopiam, quia ſunt exanguia. Iam habet febrem, quam ego credo eſſe hecticam, complicatam tamen cumputrida: quia pulſus eſt durus, velox, frequens, & inęqualis. magnus non eſt, ſed magnitudinem compenſat frequentia & velocitate.
Inęqualitas pulſus ſemper duo ſignificat, aut febrem putridam, aut pulmonis affectus. Eſt autẽ iſta putrida ex materia pituitoſa, craſſa, quam Græci τυφώδα, Auicenna Laticam appellat, in qua obſtruitur calor, nec poteſt liberè tranſire. τύφος enim Græcis ſignificat ſepultus calor. Hodie deterius multò ſe habet quàm heri: oportet igitur attendere euentationi & exiccationi ad prohibendam putredinẽ, & aperiendas obſtructiones. Præterea corroborandus eſt calor naturalis, quo corroborantur omnes virtutes. expectandũ præterea, num dolores ſint proportio-
nati

ati futuri altero die. Ptiſana hordeacea erit illi valde conueniẽs, quia abſtergit, refrigerat, lenit etiam atione aquæ. Sed ne aceſcat in ventriculo, parũ cinamomi addere oportet, quod etiam prohibet putrefactionem & confortat, concoquit pituitam exiſtentem in ventriculo, & corrigit eius frigiditatem: c licet verum cinnamomum non habeamus, vti tanen poſſumus eo quod habemus, aut etiam caſsia lignea. Loco alimẽti ſumat vitellum oui, aut carnes etiam: eſt enim valde debilis. Vinum ſit albũ & leue: nam hoc ad humectandum confert. Etſi enim humectatio nunc non eſt vtilis, ob putredinem, tamen facit ad aperiendum & euentandum. Nam & humida corpora dummodo euentantur, non putreſcũt. Nec parum alimenti adfert humiditas illa ex vino tali. Nunc cùm adeò ſit debilis, & res procedat in deterius, ordinabimus linimentum pro parte ſiniſtra dolente, quod partem iſtam humectabit, & facilitabit etiam ſputum, nec tamen putredinem augebit. Sumimus oleum camomelinum, & adipem anſerinum. Adeps anſerinus valde penetrat, eſt enim ſubtiliſſimarum partium, relaxat, reſoluit, & habilitat pectus ad motum. Probari poteſt etiam ſubtilitas & penetratio, ſi infundantur in manum, tunc enim celerrimè pertranſit, & in ſubſtantia poſitus citò diffunditur ad magnum ſpatium. Anethinum eſt reſolutiuum materiæ calidæ, vt ſanguineæ, & eſt concoctiuum frigidæ. Nota: Quæ concoquere aut maturare debent inflammationem à ſanguine & calida materia, non debent tranſire primum gradum caliditatis, ſicut camomelinum, amygdalarum dulcium, & liliorum alborum, quæ in primo gradu ſunt calida. Quæ concoquere debent materiã frigidam, non de-

bent transire secundum gradum caliditatis, vt anehinum calidum in secundo gradu. Quando miscentur medicinæ calidæ in secundo gradu, cum calidis in tertio, tunc totum mixtum est remissum in secundo, iuxta Galenum, sicut ostendimus in nostra Methodo de compositione pharmacorum. Ex oleis in hoc casu præferrem camomelinũ, quia etiam vim habet corroborandi: habet etiam leuem astrictionem. Et iam ista tria agere intendimus: Victum instituemus, linimentum ordinabimus, & corroborabimus omnia naturalia. Ad corroborationem ergo iuuatur totus venter inferior, cum oleo de absinthio. quòd si paulò melius habere cœperit, medicinas ordinabimus. Vix euadet hic, sed eligemus ægrum alium, de quo maior sit spes, ne si omnes prius desperati moriantur, nostra culpa perijsse dicantur: sicque vos facietis in praxi, non sunt desperati casus recipiendi. Est à me quæsitũ, vtrum possimus veram cognitionem sumere ex vrina, qua semel corrupta, calida aqua pòst reparat. Respondeo, nihil sumi posse: nam in vrina considerari debet liquor, color, substantia, subsidentia. Sed hæc omnia destruuntur, posita ad ignem vrina: semper enim magis tincta ad ignẽ redditur, quia partes quædã tenues aduruntur, quæ mixtæ cæteris, tingunt. quandoq; etiam minus tingitur, cùm partes non sunt aptæ ad vstionem. Substantiam facit calor naturalis, quia magis vel minus attenuat. Idem non potest calor ignis: non enim eodem modo potest regere, quo calor naturalis. Idem de liquore dicendum, sunt enim liquor & substãtia valde annexa. Limpidiores plerunque redduntur. Subsidentia autem semper post calefactionem. Est ergo nihil certi ex tali vrina: sed est inuentũ hoc auarorum Medicorum, qui multum ea ratione lucrantur. Aui-
cenna

cenna inquit, multi putāt vrinam collectam post sex horas non esse inspiciendā: ego verò nec post vnam horam. Quidam post tres dies vident, & prædicant, modo des vnum Mucenigum. Quando vrina statim putrescit, non est facta concoctio. pus & sedimen in vrina, media sunt. inter putrefactionem & concoctionem. Sumat ouum sorbile, scutellam brodij carnis vituli aut pulli, loco syrupi: licet etiam carnes manducare.

℞. Adipis anserini ℥ j.
Olei anethini
Camomelini ana ℥ s.

Misce pro vnctione pectoris in parte dolente.

℞. Olei absinthij ℥ ij.

Misce pro vnctione totius ventris inferioris. Lichenes Plinij (quam etiā vocat mentagrā, quia mentum erodebat vsq; ad ossa, & proportionata erat morbo Gallico, nunc verò non extat, differt à lichenibus Græcorum. Pro eductione materierum putridarū & catarrhaliū, ordinabimus nunc remedia ex facilè acquisibilibus, ne nobis accidat quod Venetijs cuidā insigni Medico super hydropico cōsulenti accidisse nouimus, qui non sine risu aliorū consuluit, exhibendam esse vrinā camelorum, quam ex India afferri oporteret. Medicamenta sunt exhibenda quę possunt haberi, quæque non sunt ita magno comparabilia, si medearis pauperi.

℞. Terebinthinæ pinguis ℥ ij.
Zucchari rosarum puri ℥ iiij.
Agarici præparati ℥ s.

Misce, detur in aurora quatuor vicibus, aut prout patiens ferre poterit. Lachryma ipsa terebinthina seu laricina, dilatat, abstergit, & tabidis iuxta Dioscoridem est accōmodata. Succus rosarū refrigerat, con-

fortat & expurgat. Agaricus euacuat materiã. Temperatura ipſa vel febris nõ poteſt tolli, niſi cauſa ſublata. Cibus ſit humidus & refrigerans. Ego ſemper ſumo naturam rei, & inde omnia primùm deduco, quæ à me dicuntur, ſepoſita interim omni autoritate: poſtea verò Hippocratis, Galeni, & aliorum ſententijs comprobo. Hectico electuarium non dabimus, quia euacuauit heri quater, & dicit ſe mitigationem manifeſtam ſentire ex pharmaco aſſumpto. Sed tamen in ſiniſtra partecõqueritur adhuc de dolore vehementi, ita vt quieſcere non poſsit: quare vnum tantũ fiet in hectico, in cæteris relinquamus eum his quæ iam ſunt ordinata. Ordinabimus ei linimentum, quod vim habeat corroborandi locum, ne recipiat fluxionẽ. Non tamen eiuſmodi erit corroboratio, qualis ſolet adhiberi in inflãmationibus, quæ eſt correctio ſeu reductio tẽperaturæ. Erit hæc tamen aſtrictio, ad quam maximè faciet abſinthium, betonica, chamędrys: habet enim vim maximam corroborandi omnia membra naturalia, cum endiuia, cichorea, & roſis, ſi timetur caliditas. Facta ex his fomentatione, liniendus erit locus cum oleo camomelino & abſinthino.

℞. Abſinthij
Chamædryos
Cichorę
Betonicæ ana man. j.

Bulliant in ſufficienti quantitate aquæ ad conſumptionem medietatis, & fiat cum ſpongia fomẽtatio.

℞. Olei de abſinthio
De anetho ana ℥ j. ad inungendum locum poſt fomentationem. Phthiſicus hodie quieſcet, ſed tamen interim vtetur ſuis fomentis. Pulſuum differẽtias, quę poſſunt verè à medicis cognoſci,

ci,non ſcio plures quàm iſtas ſex.Si Galenus potuit
lias cognoſcere & obſeruare, bene eſt. Hoc ſcio,
quòd omnes nos non alias cognoſcimus quàm illas
communes:quod de alijs alij dicunt,forſitan ſunt im
poſturæ.Prima differẽtia pulſus,eſt magnitudo,quę
ndicatur ſecundũ omnes dimenſiones,ſcilicet,longum,latũ,& altũ:quandoq; enim ſentitur vnica tantum dimenſio,ſcilicet longitudo,& tunc percipitur
arteria,velut filum quoddam tenue extenſum.Et talis non eſt magnus pulſus, quia non habet omnes dimenſiones.Eius oppoſita differentia eſt paruitas.
Secunda eſt velocitas quæ ſumitur ex celeritate motus vſque ad quietem:ei oppoſita eſt tarditas. Tertia eſt frequentia & raritas, quæ attenduntur penes quietem.Quarta eſt inæqualitas & æqualitas,quę attenduntur penes omnes prædictas differentias. Eſt autem inæqualitas duplex: vna, vnius tantùm pulſus,& hæc eſt fortaſsis incomprehẽſibilis:altera plurium,& dicitur inæqualitas συςηματική, quaſi collectiua,ex multis pulſibus collecta.Vehementia etiam & debilitas pulſus poteſt cognoſci:nam vehemens eſt, qui medici tangentis manũ valde pulſat:debilis contrà.Item plenitudo & vacuitas. Si quærat à vobis aliquis,quáſnam differentias habeat iſtius pulſus? credo inter vos alios aliud reſponſuros:ſed vt habeatis ea in re artem aliquam,nunc de pulſibus dicam. Sex differentias pulſuum habeatis ſemper præ oculis,ſicut elementa quædam:tot enim cognoſco,& cognoſci poſſe credo. Vltimas quatuor poſitas à Galeno, ſi qui cognoſcet,bene eſt,ego ingenuè fateor me nõ cognoſcere. Nihil enim minus vnquam volui quàm decipere. Itaque haud æquo animo patior me interpellari inter tangendum, & explorandum pulſum, quòd nihil adeò magnam requirat diligentiam

vt pulſus: vt mirum ſit alios confabulari interim, & tamen omnes pulſuum differentias aſſequi. Ego neſcio an poſsint eſſe tam ingenioſi, & tanta celeritate diſcurrere. Vos debetis eſſe maximè diligentes, vt eas quas dixi differentias, cognoſcatis. Primùm conſiderabitis, vtrum ſit magnus an paruus. Nam & à natura primùm intenditur magnitudo, quam ſi poteſt perficere, ea ſola contenta eſt. Non abundat enim in ſuperfluis, & in omnibus moderata eſt natura. Itaq; fruſtra ſunt aliæ differentiæ, vbi in pulſu eſt magnitudo. Conſideratur autem magnitudo in tribus dimenſionibus, ſcilicet vtrum ſit altus, hoc eſt, an multum eleuetur: an longus, per quatuor digitos æqualiter: an ſtrictus vel largus. Poteſt enim iſtorum aliquod eſſe ſine alijs, & nihil in his ſine cauſa accidit. Secundò conſideretis vtrũ velox ſit, hoc eſt, vtrum celeriter moueatur in pauco tempore: an tardus, qui longo tempore mouetur. Attenditur hæc differentia penes motũ: percipiuntur enim in quolibet pulſu ſemper iſta duo, motus & quies. Tertiò, vtrum frequens ſit an rarus. frequés eſt, quando breuis quies intercedit: rarus, quando longa eſt quies inter duos pulſus: ſicut vites raras dicimus, inter quas magnum eſt interuallum: & rarum auditorium, cùm miſer doctor vix quatuor diſcipulos: frequens autem, cùm ſedent confertim. Eſt igitur frequens pulſus, quando quietes ſunt paruæ: rarus, quando quietes ſunt longæ. Quòd Galenus gloriatur ſe amorem deprehendiſſe ex pulſu, apertum mendaciũ credo eſſe: eo fuit ingenio, vt voluerit in omnibus &c. habuit neſcio quid Græci. Quartò eſt vehementia & debilitas cõſideranda. Vehemens dicitur, quando eſt validus, vrgens, & certat cum digitis veſtris, nec vult cedere. Debilis autem, quando non facit reſiſtentiam. Sed

hic

hic habeatis vnam cautelã, ne durities vos decipiat, & ne vehementem iudicetis, qui eſt durus. Differũt enim vehemẽs & durus pulſus: quia durus poſt preſſionem quaſi victus cedit ac ceſſat: ſed vehemens reſiſtit fortiter. Quintò, an ſit plenus vel vacuus: apparet enim aliquando materia ac ſi eſſet vacua. Sextò, vtrum ſit æqualis an inæqualis, maximè an inęqualitas ſyſtematica. Non autẽ turbet vos vocabulũ, quia nihil eſt in vocabulo: poteſtis vos dicere collectiuã, pro ſyſtematica. Eſt autem inæqualitas ſyſtematica, quando decẽ vel duodecim ſunt pulſationes, & nulla eſt æqualis ſeu correſpondens alteri. Simplex inęqualitas eſt, quãdo in vna pulſatione percipitur magna diuerſitas: vt ſi in vna parte mordicat, in altera minimè: aut in vno tactu eſt velox, in altero tardus &c. Iſtam diuerſitatem non puto poſſe deprehendi, cùm vix quies in pulſu percipiatur. Quare nugas eſſe arbitror reliquas differentias, quas certè impoſsibile eſt cognoſcere. Et quòd Galenus diuidit poſtea genera pulſuum vſq; ad minimũ, credo ipſum riſiſſe cùm ſcriberet. Quidam dicunt ſe poſſe pulſum ſerrinum percipere, quod ſplendidum eſt mendacium: ſicut Medicus quidã dixit ęgrum habere ſerrinũ pulſum, & cùm alter doctior eum ſe deprehẽdere poſſe negaret, tandẽ & ipſe confeſſus eſt, nec ſe deprehendiſſe, hoc tamen ideo dixiſſe, vt ſi fortè alter cognouiſſet, ipſe non minus ſcire videretur: ſed quandò tu non cognoſcis, inquit, neque ego cognoſco. Hęc de differentijs pulſuũ, cras de cauſis agemus. De ſalute hectici deſpero, ſed tamẽ nunc bene ſe habet: virtus ſatis conſtat. Vrinæ ſunt laudabiles in ſubſtãtia, & colore: ſputũ eſt heterogeneũ, ſpumoſum, tenue, & in quibuſdam partibus coctum: pars craſsior, viridis, ſuppurulẽta venit ab vna parte, & ſputũ ſpumo-

ſum ab alia. Factum eſt autem ſpumoſum idéo, quia ſpiritus cum humore eſt admixtus, & confractus ad minima. Craſsior auté pars eſt cruda, putrida, & derelicta à natura, vnde non potuit ſpirituari, ſeu ſpirituoſa fieri: non enim admittit ſpiritum iſta craſsities. Viriditas cruditaté & malignitatem ſignificat: ſpirituoſa pars proculdubio deſcendit ex capite in pulmonem, nec multam mora fecit in ipſo, alioquin enim putruiſſet. Eſt iſte noſter æger in capite de empyemate. Non eſt mirandũ quòd pus per membranam ſuccingentem coſtas in pulmone recipiat: nam vt Galenus etiam inquit, natura multa alia facit miranda magis, vt quòd pus per os tranſit, quæ quomodo fiant, non poſſumus imaginari, fiunt tamen, & omnes medici tanquam manifeſtum id recipiunt.

Hac nocte vehementer doluit in latere affecto, forſan quòd heri plus iuſtò comederit, ſicut ipſe fatetur. Et quando repletio adeſt in corpore, ac pulſus non eſt factus debilior, iterabimus eius medicinam de terebinthina, vt natura aliâs excrementis ſuffocata excitetur. In hectico hodie nihil mutabimus, quia virtus ſatis eſt imbecillis, & pharmacum multum eduxit. Verendum ne incidat in ſymptoma grauiſsimum, quod ferè accidere ſolet cum catarrho, in tabidis maximè, vt cum diarrhico fluxu pereat, propter virtutis imbecillitatem, quæ conſiſtit in tribus, in calore & ſpiritu, in ſanguine, & in ſolidis. Quando hæc omnia bene ſe habẽt, valida etiam eſt virtus: quando deficit vnum, imbecillior fit ipſa. In tabidis autem omnia iſta deficiunt: deficit enim calor, ſanguis, muſculi conſumpti, & denique nihil aliud ſunt quàm oſſa & cutis, vt ait Galenus: non mirum itaque ſi ex retentricis imbecillitate in diarrhœam incidãt, hinc enim & fæces iam indigeſtæ apparent. Poteſt

etiam

tiam esse propter catarrhũ. Ita videbitis semper fie
i, quando prouenit fluxus, quod vt plurimum con-
ingit tabidis, tunc mors est proxima. Fiat huic ta-
nen fomentum ex absintbio & aceto, ad corrobora-
ionem, quia propter frequentem egestionem mul-
um est debilitatus, & corroboratio ista non est pro-
priè dicta, sed largius sumpta. Quia verò conforta-
io cùm nihil aliud sit quàm reductio ad temperiem,
esset in isto procedendum cum frigidis & humidis.
Pulsus est admodũ paruus, sed velocitas non admo-
dum mutata. Si hæc nondum deprehendistis, exerce
te manum & mentem vt positis deprehendere. Ve-
lox, paruus, magnus, sunt relatiua in comparatione
ad aliud, ad temperatũ scilicet in calido aliquo aut
bilioso. Pulsus in se non rectè dicitur magnus aut ve
lox, sed bene in comparatione ad Socratem calidum
& humidũ: & excessus notamus tantùm in pulsibus.
In velocitate nõ recesit pulsus, sed mutauit insigni-
ter frequentiã: est enim multò frequẽtior quàm he-
ri. Nam cùm tria sint quæ pulsum faciũt, necesitas,
virtus, instrumentũ: necesitatẽ habet eandẽ quam
sanus, & fortè etiam maiorẽ, & duritiem instrumẽti.
Ergo non potest dilatari ad iustam & opportunã di-
mensionem. Natura ergo prouidet cum velocitate.
Sed quia etiam virtus imbecillior, non est velocior:
ad velocitatem enim requiritur virtus, siquidem se-
nex non potest bene currere. Supplet ergo frequen
tia, quod magnitudine & velocitate nõ potest: & est
frequẽs pulsus perinde ac formica operosa: nec de-
sunt ista vsq; ad mortem, quia vltimum est refugium
miserorum, pulsus. Nusquã desperet medicus, quan-
do constat in pulsu magnitudo, velocitas, vehemen
tia: si aduenit pro his frequẽtia, malũ. Quantũ ad ta-
bidum, pauca sunt dicenda, & pauca etiam faciẽda,

deuenit enim ad extremā extenuationem, & ad fluxum ventris, quod pessimum est, iuxta Hippocratis illud: A tabe habito fluxus ventris superueniens malum, ac ferè omnes moriuntur. Sic Cassianus noster, & M. Antonius Barolinus. Est autem malum & per viam signi, quia significat defectū omniū virtutum. Virtus enim naturalis non concoquit, non sanguificat, non distribuit: & pręterea catarrhū augeri ostendit, qui descendit ad stomachū, & lenit aluū. Et per viam causæ malum est, quia ipse nutriméto indiget, quod subtrahitur per defluxum ventris. Non loquemur igitur amplius de isto, nisi quòd conabimur facere dum viuit, quæ possumus. Appetit lac, quod dabimus ei, sed in quo ferrū candens fuerit extinctum, vt partes serosæ, tenues, abstergentes auferantur, & maneat pars casealis, ad alui astrictionē non parum conferens. Linimentum etiam ordinabimus ad corroborandum ventriculum, & sistendum aluum.

℞. Ladani electi	℥ s.
Mastiches	ʒ ij.
Olei de absinthio	℥ j.

Misce pro vnctione stomachi. Ladanū, præterquàm quod concoquit, etiam facit ad penetrationē. Mastiche appropriata est stomacho, & absinthium mirificè roborat ventriculum. Affligitur in sinistra parte, & non potest quiescere in opposita, quia tumor iste iam deuenit ad partes interiores. Ex chamæmelo & chamædry facere possumus fomentationem. Præterea emplastrum meliloti est optimum: quia resoluit, maturat, & cōfortat. Si materia indiget resolutione, tūc ręsoluit: si maturatione, maturat: si vtroq;, vtrunque facit. Ergo loco dolenti applicabitur illud emplastrum meliloti, sicut pridem dixi. Ita iste miser est mortuus cum fluxu ventris.

Con-

Conſult. CIII. *De Iſchiadico.*

Vm accedetis ad ęgrotũ,quod primũ debetis agere,eſt iſtud.Primum cõtemplemini vultum, deinde colloquamini cum ipſo,poſtea tangatis pulſum,& obſeruaitis omnia quę vobis ad morbi cognitionem erunt neceſſaria.Decumbit hic iſchiadicus,qui ad tabẽ ferè peruenit.Adſunt febris cõtinua,tabes totius corporis,dolor in ſiniſtra parte circa glandulas , inguiis dolor,non erigit crus, ſed flectit. Iſta omnia con iderandain hoc veniunt . Quomodo curandus hic rit & liberãdus ab his affectibus? Indicationes erũt neceſſariæ.Vnde?à natura morbi & ſymptomatibus. Sed pręſupponemus, primò eius tẽperaturá,quę eſt calida, ſicca,cholerica: eſt enim gracilis,& talis fuit ſanus : pili plurimi in corpore , & nigri,craſsi, venæ amplæ . Laborauit antea ex hepate : antea, vt dixit, laborauit morbo Gallico. Eſt Ceretanus,vagabundus,vixit inordinatè,vt ſolent iſti.Incipiamus à primo ſymptomate. Primò ſenſit dolorem cum tumore in partibus glanduloſis circa pubem,qui cauſatus eſt à materia pituitoſa, vel etiã ex fæce ſanguinis , in eam partem natura debilem delatã,propter ambulationem , & victum inordinatũ : cõmunicata deinde eſt propter loci vicinitatem, neruis & muſculis mouentibus crus , qui aut reſoluti ſunt , aut debiliores facti:fortè etiã per vertebras dorſi delata aliqua materia eò decubuit . Morbus ergo eſt mala intemperies, vel obſtructio in iſtis partibus . Febris eſt ſymptoma:quia materia multa in locum aliquem depulſa ,non bene euentata, neceſſariò putreſcit . & puto febrem eſſe hecticã, quæ vt plurimũ iungitur putridæ,etſi ex ephemera poteſt fieri tranſitus in hecticã,

ſicut dicit Galenus: multò magis ex putrida, præcipuè in cholerico corpore diu laborante. Si velis febrem morbum appellare, nihil refert. Febris putrida ferè ſemper iungitū hecticæ. Et hoc eſt quod Auicéna inquit, primā & ſecundā ſpeciem hecticæ cognoſci difficillimè. Cōtrariū dicere videtur Gale. ſed Auic. intellexit de hectica cōiuncta putridæ: & ſic doctiſſimi iſti viri non ſunt pugnantes. Ατροφία ſeu tabes, fit propter dolorem febremq́; : ſed primū vitium eſt in neruis & muſculis pedum. In cura reſpiciendum eſt ad id, quod eſt principale, quo ablato auferuntur & cætera. XI. Meth. quod habet rationē cauſæ ſine qua nō, ſed cætera curari poſſunt: quod perpetuò in complicatis vitijs eſt obſeruandū. In hoc caſu dum dolor adeſt, tolli nequaquā cætera poterunt. Dolor ergo primò ſedetur. Solet autem ſedari aut per mitigatorium, aut per ſtupefactiuum, aut per euacuatiuum. Nō per duo priora, ergo per euacuationē. Sed iſte humor faciens dolorē, vel totus decubuit in partem, vel habet adhuc cauſam fouentē. Euacuare ipſum non auſim, quia fuit ſatis purgatus, & heri ſumpſit pilulas ſatis fortes: præterea eſt arefactus omnino. Sed ex loco oportet tollere materiā. Inſtituatur regimen primò, deinde à loco materia euacuetū. Sed quibus modis? aut fomētis, aut emplaſtris, aut vtriſque. Et nota, ſi per emplaſtra applicata rubeſcit locus, erit iter curæ cognitum, quia materia diſsipabitur & reſoluetur: ſin minus, cura erit difficilis & impoſsibilis. Poſtquàm igitur facta eſt generalis euacuatio, fomenta applicabimus, & emplaſtra quater aut quinquies: ſi tumor non obedit, ad fortiora ibimus: ſi neq; tum, ad chirurgiā ægrū mittemus. Inter reliqua ſemper habeat patiēs vētris beneficiū. Aqua mellis loco vini bibatur: nam bene nutrit, & melius

quàm

uàm vinum. Inijciatur aliquid ſaluiæ & betonicæ, ropter corroborationem neruorum, & reſolutio-em materiæ. A clyſteribus primò incipiemus leuio bus, deinde fortiorib. Reſoluere & mollire opor-et in hoc caſu. A leuibus incipiamus, & tandem ad ropaciſmos perueniamus, ſi iſta non contulerint.

℞. Anethi ſicci
Florum camomillæ
Maioranæ
Pulegij
Calamenthi ana man. j.
Sem. lini
Fœnugræci ana ℥ j.
Ebulorum viridis man. iiij.

Bulliant omnia ſimul in ſufficienti quantitate aquæ, ad conſumptionem medietatis, pro fomentatione. cum ſpongia terantur quater.

℞. Hyſſopi ceroti
Dialtheæ ana ℥ j.
Butyri recentis ℥. ij.

Miſce, fiat linimentum pro loco, quod adhibeatur poſt fomentationem.

℞. Aquæ communis lib. iij.
Mellis ℥ iiij. s. Sumit̃ octaua pars mellis.
Saluiæ
Betonicæ ana man. s.

Bulliant in aqua ad tertiam partem, bibat loco vini. Conualuit, & diſceſsit tertio. Iuuenis quidã ſciati cus bibat aquam mellis, & clyſterem ſumat ex mal-uæ brodio, cum hieræ picræ ʒ iij. Mellis roſati ℥ j. Olei ℥. iij. Potus pro febricitante:

℞. Aceti lib. j.
Sacchari ℥ viij.

Fiat oxyſacchara, atque de iſto ſumatur aliquid, &

miſceatur cum aqua cocta, quantum ægro placet, &
ſit potus febricitanti.

Conſult. CIIII. *Pro melancholico.*

CAſus nobis oblatus diligenter eſt cõſiderandus. Ex colore iudicamus ipſum valde abundare melãcholia, & aduſto humore, & corpus eſſe cacochymicũ. Color em̃ maximũ indiciũ præbet humorũ exiſtentium in corpore, vt dicit Gal. Præterea germina illa in diuerſis partib. idem oſtendunt. Sed melãcholici ſunt frigidi & ſicci. Iam, vt dicit Gal. 11 artis, tẽperatura calida & ſicca, decedẽte ętate, tranſit in frigidũ & ſiccũ, quia calor adurit humores: ergo omnes tales ſunt flatuoſi. Et abundant etiã pituita. Quare in euacuandis melãcholicis, ſemper etiam aliquid admiſceas, quod pituitã educat. Confectio Hamech eſt diuina apud me, pro melancholicis & aduſtis humoribus, in qua melancholiã purgãtia, optimè admixta ſunt cum his quæ ducunt pituitam. Bene etiam illud, quòd coitu iuuẽtur melancholici, quia excernuntur flatus. Sed quæritur an iſta cacochymia ſit ratione propriæ intẽperaturę, an ratione regiminis. Credo eſſe propter vtrunque. Pili nigri, craſsi, oſtendũt habitũ naturalẽ melancholicũ. Gal. 11. de temp. Nõ ab excrementis iudicabis tẽperaturam, ſed ab adnatis, quæ cõſequunt̃ tẽperaturã, ſicut maximè ſunt pili, ſiquidẽ cholerici facti melancholici retinẽt pilos ſuos rubeos, nec mutãt cum tẽperatura, niſi poſtea per longũ ſeceſsũ. In hoc ſunt nigri & craſsi: ergo fuit melancholicus à natura. Acceſsit regimen inordinatum, eſt enim pauper, ſolitus humi cubare, & fortaſſe dormire in ſolo per cõpita. An habuerit morbũ Gallicũ neſcio, ipſe nõ fatet̃, ſed vlcera mali

ra mali aliquid repræſentãt. Quãdo accidit morbus Gallicus, accidit cõtagiũ quoddã in hepate innominatũ, quod nec calidũ, nec humidũ, nec frigidũ, nec ſiccũ dicere poſſum, quia omnes humores redundãt in talibus, niſi ꝙ ſemper craſsiores reddant & aduſti. Nõ eſt credendũ eſſe infectionẽ calidã, quia non iuuarentur à ligno ſancto, quod eſt calidum: ſed eſt potius quædã occulta qualitas, quæ nobis eſt incognita. Et talem eſſe cauſam credo, quòd ſit cacochymicus. Quæ cùm ita ſint, iſta omnia videtis ſequi: habet vlcus malignum circa oculum, cuius ſanies exiẽs videbatur mihi quaſi caro nigra aſſata: eſtq; hæc ſerpigo in ſuperficie, quod oſtendit tenuem & rodentem humorem: veriſimile eſt enim partes ſuperiores infeſtari tenuioribus, craſsiores verò inferiores partes occupant: quare circa genu eſt inſignis abſceſſus cum dolore, deueniens nunc ad exiturã. Quanquam ſemper cõſulo vt caueatis à ſuppuratione circa iuncturas, quia ſunt difficillimæ curæ. Arabes bene hæc diſtinguũt. Apoſtema ſeu inflammatio dicitur, quando materia colligitur: veniens ad exituram, quando exit in ſpatiũ quod eſt intra cutẽ & muſculos: quando ſuppuratur, aldubalaton vocãt. Credo quòd non tantùm peruenerit materia ad exituram, ſed quòd etiam aliquid ſit de pure. In omni abſceſſu ſemper reſolutioni eſt intẽdendum, ſi poteſt fieri, aut ei quod eſt melius. Quatuor enim ſunt quibus terminantur abſceſſus: aut reſoluitur, aut ſuppurat, qui duo ſunt boni termini: aut in ſcirrhum tranſit, aut corrumpit membrum: quæ duo mala. Quod de crure, idem dico de brachio, eſt enim eadem ratio, licet in brachio non ſit tanta materia. Materia in crure eſt melancholica, aduſta, permiſta cum pituita, ad exituram veniens. Materia in iſto eſt ſubtilis, acris, erodens in ſu

perficie. Si procedes cum calefacientibus & hum ctantibus, reddes vlcus peius: si cum calidis & sicci exacerbabis, ita vt in gangrænam transeat. Nec fr gida & humida conueniunt: ergo frigida & sicca runt applicanda, velut vnguentum de pompholy ge, quod in istis vlceribus plurimùm confert. Opo tet autem pompholyga optimè & subtilissimè ess contritam atq; lotam, ne mordicet. Addatur oleur rosaceum, omphacinum, & cõmisceantur in morta rio plumbeo, & fiat linimentum pro loco. Si mod sufficiens esset exiccatio, succum solatri potes sum re cum exiccantibus, velut est vnguentum de ceruss sa, plumbo, cadmia: & ex omnib. metallis optimè elc ta conueniunt. Vnguentũ de calce eiam conuenit, sed oportet esse bene lotam. Ne fidas hac in re aromatarijs, quia omnia negligentius lauant. Hęc in vlcere. Sed in oculo ipso tutia simplex cõfert. quòd si à leuiorib. incipere voluerimus, saccharũ candi bene puluerizatũ optimũ erit, deinde aqua plantaginis manè lauetur. Ad alias partes, quia corpus nondum est euacuatũ, applicabimus interim quod sequitur.

℞. Rosarum man. ij.
Camomillæ man. iiij.

Bulliant in sufficienti quantitate aquæ, ad consumptionem medietatis, pro fomentatione.

℞. Olei Camomelini ℥ iiij.
Rosacei ℥ ij.

Fiat linimentũ, quo inungatur post fomentationes. Sed oportet omnibus modis corpus purgare, ad tol lendam cacochymiam, seruato etiam optimo regimine in sex rebus nõ naturalibus. Edat, si habere po test, carnes pulli, oua, ptisanam factam cum seminibus refrigerantibus. Bibat vinũ album, lymphatum. Pro minoratiuo sumat,

℞. Ele-

℞. Electuarij lenitiui ℥ j.
Diasenæ ℥ s.

Misce cum saccharo, fiat bolus. Hic miser omnia habet genera ægritudinum: sed quia hora cœnę instat, reseruabimus eum casum integrum.

Consult. CV. pro diarrhico.

Ciuis Nobilis Patauinus, Doctorem ad se accersitum miserat, qui de eius constitutione ita nobiscum commentabatur. Complexio eius est calida & humida, vt ad oculum apparet: necdum annũ quadragesimum, vt opinor, egressus est. Is iam inde vsque ab ineunte ætate varie se exercuit, nec quicquam minus potuit quàm in otio transigere ætatem, quare in militiam profectus stipẽdia diu fecit. Abhinc annis duobus exercitia primũ omisit, & otio summo se dedidit corrũpendum: quare etiã homo varijs est mutationibus obnoxius. Nuper dolore ventriculi laborauit & cholico, ex quibus iuuante diuina clementia conualuit. Nũc verò de lapide renũ & dolore haud mediocri cõqueritur. Atq; altera iam dies est, ex quo fluxu ventris laborare cœpit, & quemadmodum videtur, deijcit crassam pituitã cum bile ex clysteri, quò materiam peccantem moui. Præscripsi deinde diætam optimam, ac inunxi ventriculum oleo mastichino. Sed quia omnis materia necdum excreta erat, sequebatur ventris rugitus, & dolores alij: quare clystere ordinaui ex hordei decocto, cum melle rosato solo. Ad hæc mala accessere etiam dolor, vigiliæ, sitis. Sed quem discursum quis habere posset in hoc casu? Tria autem in primis sunt consideranda, quod passim Galenus inculcat: Res naturales, præternaturales, & aër ambiens. Alijs omissis considere-

mus symptomata, quæ primũ consideranda veniũt, & nos in cognitioné tum morbi, tum causarum inducunt. Symptomata verò sunt, dolor ventriculi, & cholicus, ex intemperatura nimirũ, cùm materia scilicet eò delegata est, quia egerebat copiose, propterea quòd non exerceretur vt antea, & nihilominus copiosa & crassa egerebat. Deinde fluxus ventris est symptoma, quia exiens est mutatum: atq; is est diarrhicus. De lienterico Galenus multa, v. Aphor. j. Et lientericum non esse vel ex eo constat, quòd non inconcocta, neque diminutè concocta egerat. Inconcoctiones & cruditates hîc dicimus, vel quòd non digestæ sint materiæ, vel concoctioni contrariæ. At iste fluxus promanat ex multitudine materiæ, quæ corrupta est, & quia multa, & quia calor naturalis imbecillus. Imbecillus verò est calor naturalis factus, ob omissa exercitia, quæ eum vel sola accẽdunt: deinde quia hac consistendi est ætate. Postremò, quòd ea superfluitatum excretio non fiat, quę olim stantibus exerçitijs fuit ob calorem vegetũ. Sed dicat aliquis, quomodo corrupta sunt excrementa, cùm non fœteant? Non fœtent, quia non admodum sunt adustæ fæces: corrupta verò à frigiditate positiua, quæ corruptionis non minus est causa quàm calor extraneus. Hinc illud quoque est, quòd albescant, & sint spumosa aliquantulum. Atque eadem nunc est causa lapidis: nam calculi aut congeruntũ à calore, aut quia materia crassa congeritur. Quid igitur faciendum? Tria potissimum: euacuandum est corpus primùm, deinde membra sunt alteranda, tertiò præcipienda sunt illi vsitata exercitia. Membra autẽ alterari non possunt nisi corpus prius purgatum sit: itaque ventticulum roborabo inunctione oleorũ, mastichino, nardino, quibus addam etiam rosatum, propter cor-

po-

poris temperaturam. Cessante ventriculi dolore, ob structiones vt tollam summa ope nitar: id autem fiet syrupo de cichorea & betonica, quia materiæ frigidæ: atque hac de causa acetosis supersedebo. Deinde curabo purgari vberius corpus, aut hiera, aut alephanginis, quibus addã aut aureas, aut cochias, pro ut materia fuerit pituitosa. Post hæc alterationi ipsius ventriculi intendam, & dabo

℞. Diacalamenthi ℥ ij.
Rosati ℥ j.

Quod reliquum est, repetat sua exercitia, aut vtatur diæta attenuãte, id est, calida & sicca, & vescatur auibus paruis, & sæpe hauriat oxymel.

Consult. CVI. *De epileptica puella, Frisimelicæ & Montani.*

SCribitur ad nos de puella, quæ nata est annos viginti, cuius temperaturã humidam iudico declinantẽ ad caliditatẽ. Caput frigidius fortè est & humidius, quia dolor grauatiuus infestat, & ipsa frigus in capite sentit. Vitæ ipsa est intẽperatissimæ, & menses sunt suppressi, atque iam à decem mensibus non purgatur: quare in epilepsiã incidit. At verò in dubio relinquitur, antẽ ne menstrua fluere desierint, quàm epilepsiam sentiret: quanquã ratione probabili id fiat verisimile. Adhęc ventriculus male est affectus. Ipsa etsi adhibuerit doctissimum Medicũ antea, à quo corpus & pharmaco & phlebotomia est purgatũ, & bona victus ratio instituta, tamen & nos propter consilium requisiuit. His suprà paulò repetitis, quid rei sit perpendamus diligentius. Temperaturam iudico humidam cum leui caliditate: quia carnosum est cor

pus puellę & pingue. Sola verò pinguia ſemper ſunt frigida. Eadem ratio eſt membrorum principalium, quę toti: plerunq; ſunt vniformia. Caput igitur ſummè humidum: vnde deinde varia ſymptomata, & ipſa denique epilepſia. Labor capitis diuerſus eſt, dolet, & percipit frigiditatem, laborat epilepſia: an verò fuerit ea cum ſpuma, aut ſine hac, aut cum cõuulſione, incertum eſt. Huc accedunt iam alia ſymptomata: menſtrua enim ſunt ſuppreſſa, vnde promanat mala intemperatura frigida & humida capitis, quæ morbus eſt mulieris: nam percipit ſummam frigiditatem. Ipſe capitis dolor eſt grauatiuus, qui demum ſunt fontes epilepſiæ: nam epilepſia nihil aliud eſt, quàm obſtructio in ipſis cerebri ventriculis, quæ fit à pituita, alijsque viſcidis humoribus & craſsis, qui cùm in capite abundent, & accedat ipſa capitis intemperatura, ſequitur epilepſia: menſtrua enim ſunt ſuppreſſa, quæ vel ſola parare varios morbos ſolent: vnde etiam materiæ congeſtæ frigidæ & humidæ, & ventriculi vitio, intemperanter enim viuit. Intemperantiam ſequuntur cruditates, quæ replent corpus malis humoribus, & maximè cerebrum. Ita fouetur intemperatura capitis ab inferioribus: cum eodem cõmunicat totum corpus, quod illi noxios vapores tranſmittit. Quid igitur agendum eſt? credís ne eam poſſe euadere? Vereor equidẽ vt id fiat, cùm ob alias cauſas, tum quòd in loco ſit frigido & humido. Quare nec mirandum eſt, nihil medicum effeciſſe clariſsimũ adhibitis illis medicinis. Verumenimuero cùm epilepſia ſit primariè in cerebro, vel per conſenſum: ſi eſt per conſenſum, membrũ eſt alterandum, & antequàm hoc fiat, totum corpus euacuandum. Quid? euacuarí ne debet per phlebotomiam? Per tempus non licet, quare in ver differendum

dum

lum censeo.Restant instrumenta euacuandi corpo-is duo, diæta scilicet & pharmacum. In diæta assu-mat quæ aperiunt,incîdunt,& apertè attenuant. Inter cætera vtatur pane satis fermentato, cum seminibus,vt fœniculi & alijs. Vtatur carnibus attenuantibus,vt auicularum paruarum, & hæ condiantur aromatibus item attenuantibus. Vinúm ne dandum sit,dubitari posit, quia caput est affectum : sed quia humores sunt frigidi & crasi, modico vtatur vino, atque si hoc nolit, bibat aquam mellis,vel zucchari, aut oxymel, aut oxysaccharam : nec acetum quicquam hîc nocere potest ob mixtionem. Decoquantur item betonica & saluia . Vtatur item exercitijs. Quid ? semél ne interdiu comedet ? Quia verò edere in die consueuit, nolo vt quicquam contra consuetudinem faciat. Vti quoque poterit salsamentis, quorũ incidere est.Venter frequenter leniendus est, nam est adstrictior, ob crassos & viscidos humores suspendentes fęces.Quare ante cibũ etiã oxymelite vtatr̃. Partes inferiores exerceant̃,& frictiones fiant, sed non item in capite . Cæterùm exerceatur ambulando & equitando. Concocta materia ad caput veniemus.Hiera & casia venter leniatur,& materia concoquatur cum syrupo de betonica, oxymelle composito,& squillitico interdum.pilulis cochijs purgetur,quibus aliquid colocynthidis addatur.Ego misceo drachmæ vni ipsarum specierũ hieræ, ℈ j. Colocynthidis vsus quandoque erit propter intemperaturam corporis. Trochiscorum alhandal & cõfectio hamech valde est bona. Laudarẽ multũ pilulas illas cochias in hoc casu, quas describit Gal. lib. v. meth.cap. XIIII. Suadeo etiã vt sæpe interim purget̃,ac per interualla sępe pilulis vtat̃,donec ver attingeremus,in quo demũ purgarẽ & alte-

rarem caput, tunc mitterem ſanguinē, cum ſyrupis materiam concoquerem,& euacuarem:deniq; conſulerem etiam vt in noſtras has thermas veniret, & aquam biberet,prouocarent frictionibus menſtrua, ac darem diaſplenion,diacalamenthon, diatrionpipereon. Vterer etiam decoctis calamenthi, pulegij, dictamni,vt materia attenuaretur. Nunquid ſaphena ſecanda? Ita: & ſi hoc nolis, fiant ſcarificationes circa malleolos,quas antiqui multùm laudarūt:nam & ego hyemem vereor. MONTANVS: Vtar & ego breuitate, vt rationē temporis habuiſſe videar, ſed ita tamē, ne quid eorum quæ ad inſtitutum ſunt neceſſaria,prætermittam.Certum eſt puellam laborare epilepſia, non propter vnam, meo iudicio, ſed multas cauſas.Principales duplices ſunt, efficientes aliæ, aliæ naturales. Iam verò efficientium aliæ ſunt intrinſecæ,aliæ extrinſecæ.Intrinſecæ verò,vel agitatio ſiue motus eſt ſpirituum in cerebro : agitati enim in neruos ingredi nequeunt : vnde ſequitur, vt corpus aliquandiu ſenſu & motu priuetur, vel propter ebullitionem humorum in cerebro contentorum, vel propter caliditatē aſcendentē. Tertia ſunt humores craſsi & pituitoſi obſtruētes ſpirituū meatus.Quarta,vel vapores vel qualitas venenoſa aſcendens, vnde contrahitur cerebrum,& motus corporis deprauatur. Atque hæ ſunt cauſæ quatuor intrinſecæ & corporeæ epilepſiæ. Extrinſecæ autem ſunt, diæta,qua eſt vſa,affectus animi,& aër. Porrò cauſæ naturales ſunt vel humores vel vapores. Si eſt humor,vel eſt ſanguis, vel melancholia,vel pituita:idque aut in cerebro, & tunc morbus per eſſentiam dicitur:aut in partibus inferioribus,& dicitur iſte per conſenſum. Quia verò tot ſunt cauſæ (de loco formali non amplius dicere neceſſe habeo) quid credis

in

in hac esse omẽs? Equidem credo si non omnes con currant, certè tamẽ plurimæ sunt. Spiritus vndosus adest:atq; hoc verum inde capio signũ,sensisse puellam strepitum in capite, nimirum propter vaporum agitationẽ.Deinde est calefactio & ebullitio humorum in capite,quia ob oculos videbatur videre quędam fulgura, quæ perturbationem cerebri efficiũt, & sunt ceu flammæ aëris.Tertiò,obstructio meatuũ propter humores frigidos & crassos: hisce enim diebus sensit perpetuò dolorem capitis grauatiuum. Quare quòd adsit mala quoque qualitas, argumento sunt retenta menstrua, vnde venenosus quidam vapor exhalat,quod pluribus ostendit Galenus lib. VI. de locis affectis.Ad hæc accedit etiam corporis temperatura humida & calida: nam autore Galeno, II. de temperamentis, carnositas sola caliditatẽ arguit, pinguedo humiditatem:hæc cùm coniunguntur,significat etiam qualitates coniunctas.His positis negari non potest, hepar quoque calidum & humidum esse necessariò,quare etiam aptum replendo capiti,quia vaporosum gignit.Ratione autem cerebri apta est puella vt hoc morbo infestetur, quia caput debile recipit ad se transmissos humores. Cœpit verò dolere caput iam inde à decẽ mẽsibus.Causæ extrinsecæ sunt mala diæta. Neque verò satis habuit misera,vt sese oneraret nimio cibo,quẽ sine discrimine ingerere est solita, quin etiam vermes illos qui sericum nent,aleret,vnde & ex folijs putridis,& male caput petentes vapores exhalant: quia etiã ex odore plus satis mali id generis hominibus accidere posſit.Huic acceſsit menstruorũ retẽtio,& aliud malum altero nõ leuius,dispositio scilicet aëris. Locus enim expositus Austro,qui hodie etiã spirat per mare,& lacus frigidum inspirat, ac ædes in quibus ipsa

puella habitat, penetrat: ab Occidente itidem habitatio, ſcilicet mare, à Septentrione verò Boream intenſiſsimè frigidum habet: nam is quò anguſtiore loco concluditur, hòc eſt multò frigidior: vnita nanq; fortiora ſemper diſſolutis. Itaque Auſter replendo, Boreas verò refrigerando, conſtringendo & exprimendo, malum puellę augent. Quod reliquũ eſt, hęc ſigna me omnia eò deducunt, vt credam efficientes cauſas omnes concurrere. De cauſis materialibus etiam dicã breuiter. Cauſa verò naturalis eſt humor frigidus & pituitoſus in cerebro, atque hoc probat frigiditas quam percipit circa nuchã: & grauitatem capitis percipit hoc tempore. Quod verò ad conſenſum attinet, is ſanè magnus eſt à ventriculo, matrice & hepate, denique ab ambitu totius. de reliquo materiam mixtam eſſe, ſigna ſatis docẽt: inundationes ſpirituum & calidorum vaporum in parte anteriore, ſignum habens flammã ante oculos: frigiditatis verò in poſteriori parte, eſt ipſa quæ percipitur frigiditas. Atque hæc de cauſis efficientibus tam extrinſecis quàm intrinſecis & naturalibus, ſit ſatis. Prognoſticon. Puella nata eſt annos XXII. ætas obſeruanda eſt, quòd ea vel ſola doceat, an hoc morbo poſsit liberari. Hæc ętas in fœmina æquipollet propémodũ XL. annis viri. Quia verò in XIIII. ætatis anno per menſtruũ fluxũ à doloribus capitis non potuit liberari, quomodo ſanari poſsit, nõ video. Nam hic morbus ſi virum à XXV. ætatis anno inuaſerit, illi cõmoritur, quare puellæ multò magis grandiuſculę. Hęc mala iam iuuat, intemperatura mala, item alia quæ dixi. Cura non eſt impoſsibilis, et ſi tolli nõ poteſt, poterit ſaltem leuari, atque hoc conandum erit. Sed quoniam plures ſunt cauſæ huius morbi, ab efficientibus præſeruationis indicationes, à materia li-

libus verò curatorias mutuabimur. Et vt ordiamur ab efficientibus extrinſecis,in quibus non poſtrema eſt aër : hunc igitur ſi poteſt, aut mutabit,aut ſi omnino non poterit,ſaltem omnem in aëre exceſſum fugiet. Et ſi hoc naturaliter non poteſt,arte efficiat:vt ſi ſuffitus fiat aromatũ, quæ caput non petant,quod genus illud eſt,quo multũ vtor,aqua roſacea & acetum & garyophylla miſcentur, ac fit ſuffumigium leuiter calefaciens.Cibis etiã attenuantibus,quia ventriculus& cerebrum pituita abundant,atque totum corpus malis humoribus refertum eſt.vtatur diæta maximè attenuante, ob humores : vnde etiam illud foret cõmodi, quòd menſtrua melius fluent. Panis ſit bene fermentatus,& ſale aſperſus.Malim in eo eſſe nigellam: quia verò hæc amarior eſt, miſceat aniſum & cinnamomũ, quo in hoc caſu non eſt aroma melius,etiam de ſententia Galeni.Quid quòd Galenus in cõſilio pueri epileptici, apium probet & laudet, contrà Auicenna tanquã venenum fugiendum aſſerat? Hæ ſententiæ in ſpecie contrariæ facilè poſſunt cõponi.Equidem credo apium Galeni noſtrum eſſe petroſelinum vaporoſum, incidendi vi præditum,quod in epilepſia tutò dari poteſt. Apium verò Auicennæ id eſt quod & hodie ſic dicitur, & eius in morbo hoc prorſus nullus eſt vſus.Quare Auic.non minus ac Gal.rectè cenſuit:atq; ſic ſententię abſque autorũ cõtumelia cõponi poſſunt rectiſsimè. Vino in principio morbi interdicimus,idq; tribus de cauſis,autore Gale. III. de rat.vict.in morb.acut.cap. de vino:primò propter cruditates, ſecundò in phrenitide, tertiò in inflammationibus viſcerum. Credo igitur adhuc morbo exiſtente vinum interdicendum eſſe epilepticis:ſed quia vinum (quod bene dixit Auicenna) dilatat, animum exhilarat & conco-

quit, igitur non est penitus prohibendum. Exhibeatur dilutum ac pauciferum, fugiat contrà quod caput petit. Postea quia causę materiales sunt duplices pro inferiorum partium materia velim diuersionem & euacuationẽ: nam humores & vapores qui in ventriculo gignuntur, rapiat medicus ad inferiora, ac sępius aluum subducat, ad quam rem vtiles erunt hę pilulæ, quibus non parum vti soleo, ex myrrha, aloë, rheubarbaro, & aristolochia rotunda: nam hę & ventriculum & hepar euacuant, ac roborant, prouocant demum etiam menstrua. Diuersio etiam fiat prouocatione ipsorum menstruorum: prouocabuntur autem supponendo res calidiores & aperiẽtes, vt sunt pulegium, calamenthũ, baccæ lauri, & folia lauri decoquat in aqua, ac ieiuna inde pedes lauet. Idem & ante cœnam facere poterit. Ventosæ etiam circa poplites ponanẗ, nam & maximè menstrua prouocant, & conferunt pro diuersione. Quòd si autem prouocari hæc non poterunt, laudarem ego hæmorrhoidum scarificationem, propter locum propinquum: propinquum autem locum multùm sæpe conferre, Hippocratem & Galenum autores habemus. At hęmorrhoides directè à capite euacuare possunt, quod omnino faciendum est in vere. Cæterùm bis in mense aut semel assumeret de hiera Rufi, aut hiera Logodij, aut confectione hamech: eadem enim est harum propè compositio. Neque his frequenter vterer fortioribus, quia debilitant virtutem. Meminerit verò Medicus se esse naturæ ministrũ. In vere exiccantib. & localib. vterer, vt cauterijs, sinapismis & vesicatorijs & rubefactorijs. At de his nõ nisi in vere nõ cogitet Medicus. Quinetiã decocto ligni Indici vtaẗ. Ad prouocãda mẽstrua vti poterit ter singulis mensib. vncia vna Mithridati cũ aqua pæoniæ, & in alijs fer-

ferculis vtaẽ pæonia. Querebat Frisimelica, quid sentiret de incisione venę. Respondebat Montanus, satius esse vt primò fiat scarificatio circa poplites.

Consult. CVII. Cuidam nobili uiro Polono propè annos LX. nato, spleneticam & hepaticam ægritudinem patienti: patiebatur autem hoc malum à XV. annis.

Portet vt Nobilis iste vir si curari debet à difficili & longa ægritudine, quæ est præcipuè intemperies frigida splenis, & tumore satis insigni, ex qua postea multifariæ dispositiones præter naturam cõsequuntur, vt cruditates ventriculi, & in iecore, & in ambitu venarum, atrophiæ, decolorationes, ex quibus non iniuria tandem timetur aqua intercutem, oportet inquam si ab istis sæuis dispositionibus liberari cupit, vt præcipuè habeat exquisitisimã victus rationem, quæ competat primario morbo, sine qua diutisimè & diligentisimè seruata, frustra implorabit medicorum auxilium. In primis igitur eligat aërem in quo habitet, subtilem, minimè palustrẽ, minus frigidum quàm fieri posit, vbi sint aquæ salubres fontium vel fluuiorũ: in quo aëre cauebit etiam ab omni excessu ventorum, pluuiarum, ne scilicet se illis exponat, vel nocte sub dio moreẽ, vbi postea cœlo sereno & tranquillo, exercebit se venationibus, & huiusmodi motibus nobilibus: laudo enim exercitium quammaximè fieri potest, si modò suo tempore fiat, manè scilicet vel ante cœnam. Euitet omnes animi molestias, sed iram præsertim & mœstitiam. degat cum amicis iucundis. manè surgat diluculo: sex vel septem horas noctu dormiat: cauebit autẽ à meridiano som

no, esset enim illi admodum lethalis. deambulet, exercitetur in cubiculo proprio, mollibus frictionibus, pectinationibus, cantu, lectione alta, excernẽdo excrementa per sputum & tussim, quæratque reddere aluum & vrinæ egestiones. Vbi verò omnia diligenter peregerit, mundasq; & odoratas vestes indueri tunc ad exercitium se cõferat extra domũ, si cœli serenitas apparuerit: sin minus, intra domũ sese contineat, ludendo pila vel gladijs, vel aliquo tali exercitio. Bis in die non amplius comedat, atq; id satis pacè, vnicoq; cibarij genere contentus sit, & sine aromatibus, sed cum modico croci & cinnamomi tamẽ debet enim effugere consuetum morem patriæ in aromatibus admiscendis. Caueat etiam à vino crasso dulci, nigro, potenti: sed eligat clarũ, album, tenue, pauciferum, quod etiam parcè bibat: vel si assuetus fuerit ceruisiæ, illam eligat in potũ, bene tamen confectam, quam etiam moderatè bibat: hic enim morbus maximè requirit temperantiam. Igitur cauebit à compotationibus, interq; prandium & cœnã non bibat, nec aliquid comedat. Cibaria sint carnes iuuenes pullorum, hœdorum, vitulorum, auium campestrium, sicut sunt perdices, phasiani, aues paruæ, oua sorbilia. Non vitupero è ferculis hordeum, far, si optimè cocta fuerint, non enim ita nocebunt, licet in hoc casu non sint prorsus nocumenti expertia, præcipuè far: poterit tamen ex ijs parcè vti, præcipuè addito croco: à reliquis ferculis abstineat. Pane vtetur madefacto in iure carnium cum petroselino, & modico cinnamomi. A piscibus omnino abstineat, & à cibarijs arte confectis coquorum, sicut à tortis, pastillis, ab omnibus lacticinijs, leguminibus, oleribus, & carnibus antiquis, & omnibus cibis crassis & seruilibus abstineat. Panem azymum vel malè coctum non

non comedat, neque aliquod placentarũ genus. Et hæc quantum ad victus rationem. Quantum verò ad medicinas, hoc primùm obseruet, vt & vere & autumno, quousq; perseueret hęc mala dispositio, euacuetur modo infrascripto. Primò,

℞. Foliorum casiæ pond. ʒ j s. hora ante prandium: deinde

℞. Oxymellis squillitici
Syrupi de absinthio ana ℥. j.
Decocti polypodij
Cetrach
Endiuiæ ana ℥. iiij.

Misce pro vno syrupo, & sic per dies septẽ. Deinde

℞. Confectionis hamech ʒ iiij.
Trochiscorum alhandal gr. ix.

Cum saccharo fiat bolus. Sumat in aurora cum custodia, die proximè sequenti vltimum syrupum, postea interquiescat per duos dies, & interim accipiat sacchari rosati ℥. s. semper ante prandiũ & cœnam per duas horas. Deinde sumat istos syrupos:

℞. Myrobalan. Citrinorum
Indorum
Chebulorum
Belliricorum
Emblicorum ana ʒ iiij.

Contundant̃ grosso modo, & fricẽtur manibus cum oleo amygdalarũ dulciũ, postea infundant̃ per diem & noctẽ in lib. x. aquę fumi terrę, postea decoquantur ad consumptionem tertiæ partis: deinde adde

℞. Ellebori nigri ʒ iiij.
Liquiritiæ
Polypodij ana ℥. ij.
Sem. citri ℥. j s.

Et bulliant donec remaneant lib. v. postea adde

Foliorum senæ
Epithymi Cretensis ana ℥ j s.

Bulliant donec remaneant lib. iij. Vltimo colentu & exprimantur, & seruetur decoctum.

℞. Eiusdem decocti ℥ vj.
Syr. de infusione syr. rosarum ℥ j s.

Detur manè. Sumat autem per dies sex cótinuos ho syrupos numero sex: sed si nimium euacuaretur, su mat alternis diebus, dein quiescat, vtens victus ra tione præscripta. Erit autem tempus veris medium & autumni quoque, in quo euacuabitur. Inter hæ tempora placet vt familiares habeat pilulas infrascri ptas, quibus vtetur ter in mense, hora ante cœnam.

℞. Succi cetrach
Chamædryos
Polypodij recentis ana ℥ j.

Exiccentur in vmbra secundùm artem. Deinde

℞. Agarici electi
Rheubarbari electi
Aloës hepaticæ ana ʒ iij.
Zinziberis
Cinnamomi
Garyophyllorum ana ℈ j.
Salis gemmæ ʒ j.

Misce, & cum melle rosato fiat magdaleon, de quo fiát pilulæ quauis vice tres, pondere drachmę vnius sumendę vt suprà.

Consult. CVIII. *Pro melancholia.*

Vranda erit hæc Nobilissima mulier ab affectib. quos melancholicos arbitror, habita ratione ętatis, qua est x x x v. annorum, primò recta victus ratione, secundò missione sanguinis, tertiò alteratione & pur

gatio-

gatione humorum, quartò confortatione. Custodiatur ab omnibus animi molestijs, degatq; cum amicis in omni hilaritate, quæ quantum fieri potest arte & studio est cōparanda. Vtatur vino albo, tenui & subdulci, carnibus iuuenum animalium, hœdorum, vitulorum, pullorū &c. Manè sumat singulis diebus oua sorbilia, neque vtatur multitudine ciborum. Euitet crapulas, cruditates, & potationes cuiuscūque generis. Aluum mollem conseruet, pro qua vtatur, si natura defecerit, flores casſiæ, vel decocto prunorum dulcium cū zucchoro, vel decocto maluæ ex iure pulli: nihil enim perniciosus in his affectibus quàm aluū habere strictam. procuret coctiones, neque cum cruditate accedat ad cibum: cruditas enim melancholicis omnino vitanda. Circa Martij mensis medietatem, lenita prius aluo vel cum clystere, vel drach. x. casſiæ in bolū cum zuccharo confectis, sequenti die sanguinem mittet ex basilica dextri lateris pondere ℥ decem. Ac postero die idem sanguinis pondus repetatur, sed à sinistro latere, deinde vtatur diebus septem hoc iure, quod sumat manè.

℞. Fol. Boraginis
Betonicæ
Buglossæ — ana ℥ ij
Radicum polypodij
Liquiritiæ rasæ
Radicum altheæ ana ℥ j. s. Decoquantur omnia in lib. duabus iuris pullacei ad medium vsq;, deinde facta expresſione & colatura, bibat totū residuū vna vice, & sic repetatur per dies septem. Octauo die sumat bolum infrascriptum:

℞. Confectionis hamech ʒ iiij.
Radicum ellebori nigri ʒ s. Misceant̃ cum modico iulep violati, fiat bolus cum zuccharo, de-

tur manè cum custodia. Item

℞. Florum conseruæ boraginis ℥ vj.
Sacchari rosati ℥ ij.
Zedoariæ ℥ j. Misce, fiat electuarium, de quo sumat singulis diebus cochleare vnũ tribus horis ante prandium. Deinde illinatur totus venter infrascripto linimento:

℞. Olei de absinthio ℥ iiij.
Mastichini ℥ iiij.
Ceræ parum. Misce, fiat linimentum.

Item abluat caput singulis septimanis bis, cum infrascripto decocto:

℞. Furfuris tritici lib. iiij.
Liquiritiæ ℥ iiij.
Polypodij ℥ ij.
Radicum ellebori nigri ℥ ij.
Agarici electi ℥ j.
Florum camomillæ ℥ ij. Bulliant omnia simul in sufficiẽti quantitate aquæ ad medium vsq; factaq; expressione vtatur hoc decocto pro lixiuio, & tergat caput sapore odorato muscato, & hęc omnia explebũt ea quæ præmisimus. Quòd si optimum Mithridatum in mense sumat ad quantitatẽ drach. j. cum modico vini aromatici albi, quinque horis ante prandium, eò melius confortabitur.

Consult. CIX. pro patiente diminutionem in motu quarundam partium corporis.

SYmptomata. Patitur diminutionẽ circa actionẽ motus in brachio & crure, præsertim in sinistro: non tamen est omnino motus priuatio. Crus sinistrũ rubet, feruet. Cerebrũ integrũ: odorat, videt, discurrit, optimè memorat, imò quę à septem paribus neruorũ ve-

niunt,

niũt, optimè habẽt, licet à lingua parũ ſentiat malũ. Eſt ſtupor potius cum imbecillitate ſenſus quàm motus: nec eſt reſolutio, quia mouẽt, ſed cum dolore & difficultate. Ergo ſi eſt reſolutio, eſt debilis, quia quędam validiſsima. 3. de locis affect. vbi vitium in ſenſu & motu paralyſis dicit. Omnis actio ſentiẽdi & mouendi eſt à ſpiritibus: iſti poſſunt impediri dupliciter, vel quia non poſſunt pertrãſire, ſed intercipiunt: vel quia non poſſunt operari, ꝙ membrũ inueniunt non rectè diſpoſitũ. Eſt obſtructio à natura, quæ replet principiũ. Membra frigidiora facta ſeipſis, quod nocet motui. Frigiditas facit vt virtus in mẽbra non transfundantur. Aqua vtatur cum cinnamomo vel zuccharo, paſſulis itẽ: victus ſit tenuis. Agaricus, confectio hamech, rhabarbarũ, ſcãmonea, Pil. aggregatiuæ, calamus aromaticus, garyophylli, acorũ condîtum, illi cõueniũt. Vtatur quotidie myrobal. & chebulis condîtis &c. In cordis palpitatione & ſyncope quaternis diebus ex haurienda potio.

℞. Liquiritiæ raſæ & inciſæ		ʒ ij.
Radicum diptami		
Bruſci		
Fœniculi	ana	ʒ ij.
Corticis capparum rad.		ʒ iij.
Rad. aſari Ireos	ana	ʒ j.
Polypodij quercini		℥ j.
Agarici trochiſcati		ʒ ij.
Medullæ ſem. cartami in petia ligati		℥ j.
Sem. fœniculi		ʒ j.
Aniſi		℈ j.
Carui præparati		℈ j.
Epithymi Cretenſis		ʒ ij.
Hyſſopi		
Centaureæ minoris		

Melissæ
Artemisiæ ana pug. j.
Fol. Senæ Alex. sine stipitibus ʒ iij.
Florum sambuci pug. j. Coquantur in tribus lib. aquæ fontis ad casum tertiæ partis. In colatura dissoluatur.
Syrupi de epithymo
Oxymellis simpl.
Syrupi de hyssopo ana ℥ j. Fiat haustus.
℞. Sileris montani non obducti ℥. s. detur in pyxide ad masticandum pro arbitrio.

Consult. CX. D. Vuolfgango de Vuerter, laboranti fastidio & cruditate uentriculi, cum catarrho leui.

℞. Piperis albi
Nigri
Longi ana ʒ j.
Zinziberis
Thymi
Anisi ana gr. vj. Cum zuccharo albo fiat cōfectio in rotulis, sumat mediá tribus horis ante prandium. Bene se habuit ad septimanas aliquot: tandem cùm decumberet sentiretq; dolorem capitis, cum quadam difficultate spirationis, quę ille iudicauit esse propter catarrhum, & consensum diaphragmatis cum ventriculo, pro ijs tollendis dedit:
℞. Mellis rosati ℥ ij.
Hieræ picrę ʒ iij. Misce pro clystere. Sed cum renueret vsum clysteris, scripsit pillulas istas:
℞. Hieræ simp. ℈ ij. Cum melle rosato fiant pilulæ. Loco vini, huiusmodi iussit fieri potum:
℞. Aquæ cisternæ lib. iiij.
Cinnamomi frustulatim fracti ℥ s.

Pas-

Passularum mundatarum ℥ j. s.
Sacchari albi ℥ j. Bulliant ad consumptionem sextæ partis, & refrigeretur pro potu.

Consult. CXI. *De pleuritico.*

Aborabat pleuritide puer quinque plus minus annos natus, ad eum accersebatur Montanus & Frisimelica, quem nos sequebamur frequentes. Puerum offendimus lecto affixum. Pulsus eius erat magnus & intersectus: vrina tincta satis & cruda. Morbus autem erat in latere dextro, & descẽdebat ad diaphragma. Causa morbi bilis, quod & color corporis, & alia accidentia arguebant. Suadebant igitur latus inungi oleo amygdalarũ dulcium, & si hoc desit, recenti butyro. Præscribebant victum humidum, & panem lotum ex aqua. Potui verò dari volebant aquam in qua Enula bullijsset. Atq; vt aluus subduceretur, clystere subdendum contendebãt, decoctum nimirum apij, fœniculi & petroselini, addito sale. Altero die cùm redijssemus, offendimus auctam febrim, & respirationem multò difficiliorem. Sputum adhuc crudum erat, crassum scilicet & albicãs. Accusabant igitur matris indiligentiã, & ne moreretur, verebãtur.

Consult. CXII. *Pro nobili, cui hepar inflammatum, & uentriculus ob id debilitatus erat.*

Via nobilis à quibusdam rei medicæ imperitis persuasus, maluaticũ nimiũ hausisset, ac in vindemia vini nigri, vtpote fortioris, hoc cõsilio, vt imbecillitas vẽtriculi, quæ ex frigiditate ortum habebat, corrigeretur: cumque ad potum vini fortioris ęstas calidior

accesſiſſet, inflammatum eſt hepar, cuius demum intemperatura multò maiorẽ ventriculo imbecillitatem conciliauit. Nam cùm actiones hæ ſint ventriculi, appetere cibum, ingeſtum retinere & cõcoquere: duæ eius partes ſunt: ſuperior, quæ nimirũ appetit, ſiccior ac frigidior: inferior verò calidior & humidior. At verò caliditas nimia hepatis exiccat humidum, cum quo calor diſſoluitur: nulla eſt concoctio nec appetentia cibi vlla, ob ventriculum calefactum nimis. Quid ex his prognoſticandũ? Corporis imbecillitas, quia ventriculus non concoquit, ſed corrũpunt verius omnia, quare vomitus frequens: & quia obſtructũ hepar, atque etiam ſupercalefactum, nulla eſt in corpore ſanguificatio. Calefactio hepatis & obſtructio tollenda eſſet miſsione ſanguinis, à qua abſtinendũ eſt propter virium imbecillitatẽ, ne magis proſternãtur. Quare diæta ventriculus corroborandus, & miniſtrãdi cibi pauci, & facilis coctionis. Interdico illi vino omni, niſi auſtero. Decoctum endiuiæ bibat, nã omnia cichoracea cõfortando vẽtriculo apprimè ſunt vtilia. Dico autem cichoracea, endiuiã, ſonchon, & ſi quę ſunt alia id genus: nam quia amara, ideo ſunt calida: calefaciunt igitur & confortant, & leniter etiam refrigerant. Quare ſyrupum de cichorea cum roſato ordinaui. Confortato vẽtriculo, totoque adeò corpore, accedam ad infrigidationem hepatis, quę fiet per phlebotomiam baſilicæ dextri lateris.

Conſult. CXIII. *contra dentium dolorem.*

℞. Reſinę cedri, qua Dioſcordes vtitur, ℥ s.
Auicenna habet gummi iuniperinũ, quo Italia caret.
Aceti quantum ſufficit, & abluantur dentes.
Si dolor ad aures pertingit,

℞.

℞. Olei rosati ℥ s.
Ceparum incisarum man. j.
Vini dulcis quantum sufficit. Decoquantur instar pultis. Quòd si vehemētior fuerit dolor, addatur semen lini, & fiat emplastrū: auri imponatur. Præter diætā matutinā, & pilulis quoq; duabus cochijs ℈ j. dimidia hora ante cœnam vtatur. Quia verò dolor intensior erat, nec mitigari poterat vel repercussiuis, vel laxantibus & extrahentibus, nedum tolli, applicari iussit illi duo cauteria, alterū in loco dolenti secundum aurem sinistram, alterum è regione. Primùm verò chirurgus locū ab inunctionibus mūdabat & tondebat, deniq; nouacula fricabat. Cauterium hoc erat: nam cauteria sunt duplicia: aut enim est actuale, aut potentiale· & quemadmodū illud fit ferro ignito & incisione, ita hoc rebus terrestribus multùm, ne vis citò exhalet, & multum exiccātibus. Potentionalia autem iterum bipartitò diuidūtur in ἐσχαρωτικὰ & vesicantia: horum vsus maximus in diuertendis fluxibus illorum qui in siccioribus locis, vnde materia dolorifica euacuari debet. Quia verò caput habet siccissimā cutem, nec carnis multū adest, applicari fecit potentionale cauteriū ἐσχαρωτικὸν, ob materiam doloris exiccandam. Fuit autem hoc ex cinere aut ficuum, aut quercuum, aut sarmentorum fabarum, aut ex cinere alkali, id est, herbæ, quæ Empetron est Dioscoridi, vnde sapones quoque & vitra fiunt: inde fit lixiuium, quod ad spissitudinem decoquitur, & exiccatur: additur deinde calx viua.

Multi decoquunt etiam lanarum pulueres, addito sale, quibus loco cauteriorum sæpe vtuntur.

Consult. CXIIII. Frisimelicæ & Montani, de catarrho, dolore capitis, pleuritide, & febri.

VM primùm venissem (agitur iam quintus dies) ad Magnificã hanc dominam dolebat ex capite, inueniebam eam febre: tussiebat, & nihil expuebat. Suspicabar illicò de pleuritide: sed quia cõquerebatur se toto triduo beneficium ventris non habuisse, cassiam extractam ob lenitionem alui exhibui, & vt biberet aquã hordei cum zuccharo decoctam, vesceretúrq; loto pane & ptisana, iussi. Locus doloris meo iussu cum oleo amygdalino & liliaceo inũctus est. Cassia bene operata est, & altero die multũ egessit materię. Tertio die minui sanguinẽ ex basilica dextri ad ℥ x. & locus interim inunctus est, neq; in diæta quicquam mutatũ. Quarto die, vt dolori capitis, qui quodammodo familiæ toti hæreditarius est, quóue annis retroactis sæpe laborauit, facerẽ medicinã, & lenirem quadantenus pectus ipsum, dedi electuariũ de penidijs, cũ syrupis de glycyrhiza, & de farfara. Ipsa etiã bibit syrupũ acetosum simp. cum farfaræ decocto. Heri veni & egessit ipsa copiosè, & cùm ita egerebat, iterum rigor eam inuasit, qui seruat tertianæ febris periodũ: superioribus diebus claræ vrinæ erãt, iam verò crudissimæ, & prorsus iumentitiæ, vt inquit Hip. Accessit ad alia mala tinnitus auriũ, quod ante biduum senserat: pessimè dormiuit: lingua erat aspera & sicca: non delirauerat: sed an essent vspiam maculæ in posterioribus corporis partibus, iussi inquirere alias Dominas: nam febrẽ pestilentem indicabant. Primitiuę causæ fuerunt, cùm longius iter fecisset & incaluisset, domum reuersa vestes exuit, vt totũ corpus obrigeret: vnde obstructio secuta, quæ

pntre-

putredinis cauſa. Et quia catarrho frequenter laborat, deſcendit in pectus: vnde inflammatio pleuretica. Hodie mane eclegma ordinaui quod vſurparet.

℞. Oxyimellis ſimp.
Succi liquiritæ ana ℥. ij. Miſce.

Et emplaſtrum, quo etiamnum vtitur:

℞. Maluarum
Florum camomillæ ana man. ij
Meliloti
Anethi
Violarum ana man. j.
Sem. lini
Fœnugræci ana ℥. ij. Decoquantur in aqua, & contundantur.

℞. Olei amygdalarum dulcium
Liliorum alborum
Seſamini ana ℥. ij.
Pinguedinis gallinæ ℥. j.
Farinæ hordei
Fabarum quantum ſufficit. Fiat emplaſtrum. Cibus panis lotus fuit, & quia aliæ petebant pomum coctum cum zuccharo, conceſsi, vt pectus leniretur, & confortaretur cor. Neque enim veritus ſum vt in bilē conuerteretur, quod fieri aſſolet, quia admixtū erat zuccharū, vt maior eius eſſet vtilitas. His prædictis, ad alia examinanda, quæ quidem cognitu videantur neceſſaria, accedamus. Temperatura eius eſt calida & ſicca, atque ita ſemper iudicaui: noui enim eam iam inde à pueris. Frequentiſsimè caput dolet, quòd hoc familiare eſt familiæ: pariter etiam ex ventriculo eſt ægra. Agere nunc eam credo annum x l. Patitur inflammationem pleureticam, & quæ ad eam ſequitur febrim. Materia mixta eſt à prædominio choleræ & pituitæ, quod cognoui ex emiſ-

ſo ſanguine:oſtendit etiã exacta viuendi ratio. Cùm enim pro arbitratu ſuo viueret, multùm congeſsit cruditatum, cùm ob alias cauſas, tum quòd obitum mariti ſui Clariſs. Doctoris impatientiſsimè ferret. Laborauit ob eaſdẽ cruditates catarrho ferè perpetuò, & qui hoc laborãt, facilè in pleuritidẽ incurrũt, & ita non tantũ febris putrida ſubſecuta eſt, ſed etiã peſtilẽs ob materiã putridã nimis. Peſsimi humores collecti fuerũt antea, & ex ratione victus non bona, & naturali quadã diſpoſitione. Acceſſerũt cauſæ primitiuę: corpus enim alioquin varijs affectionib. obnoxiũ, motu vehementiore calefactũ, & pòſt aëri frigidiori expoſitũ, obriguit, ac cutis omnis trãſpiratio prohibita, ad obſtructionẽ vapores plurimi cumulati, qui quia exhalarę nõ potuerũt, & calor extraneus acceſſerat, cõputruerũt, atq; ſic facta eſt putredo, totiusq; adeò maſſæ ſanguineæ ebullitio. Indicio ſunt vrinæ perturbatæ, quæ mihi oſtendũt perturbatioẽ ſanguinis maximã: itẽ tinnitus auriũ ſignificat ebullitionẽ humorũ. Et etſi adeſſe peſtilentẽ febrem ſatis conſtet, tamen maculæ nullæ apparẽt, eò quòd materia ad cutim nõ eſt trãſmiſſa. Prognoſticon. Vereor ne decedat, propter peſtilentẽ diſpoſitionẽ. Nã cùm alia ſymptomata ſint vehemẽtia, naturã etiã peſtilentem eſſe magis & magis curã auget: inflãmatio enim eſt ingens, & materia plurima. Sed nondũ eſt deſperandũ: noſtrę operę ne parcamus. Cura: Febris & inflãmatio pleuretica ſimul erunt curãda: ſed quomodo? Cauſam vtriuſq; tollendo. Qua ratione? phlebotomia. Quocirca leniui etiã prius ventrẽ caſsia, totum nanq; corpus fuit repletũ: deinde ſecui venam. Quid? conuenít ne phlebotomia in peſtilentia? Ego autẽ non vidi: ſedenim quãuis vidiſſem, tamẽ vt materia euacuarętur, ſtãte præſertim virtute, & natura poſſet

posset dominari, secui venā. Materiā cōcoxi cum syrupo farfaræ & acetoso, qui in hoc casu plurimū valet: dein vt expueret facilius, pectus inunxi. Sed quęstio hîc esse posset, an Bolus armenus eclegmati immisceri poterit, qui mea sententia multū iuaret. Et si quis negat, propterea quòd astringat, respōdeo cum Gal. fac esse astringat, tamē pectus dilatat: & ego hic putredinē valde timeo. Cibus neq; adhuc panis lotus fuit: hodie parū pulli dedi. Quòd si quid mutandum fuerit, mea voluntate etiā poterit mutari: quanquam malim nos stare cum omnib. istis vsq; ad septimū. Postremò contra pestilentiā scordij puluerē & decoctū laudarē maximè. Syrupū etiā de liquiritia, & de farfara: vel cum saccharo viol. permiscebimus bolū armenū. atq; hæc mihi facienda vident̄. MONTANVS. Tendimus ad eundem scopū, Clariss. dn̄e Doctor, nam vtriq; cura ea incūbit vt mulier hęc magnifica sanet̄. Considerabo igitur naturā morbi paulò diligētius, vt de instituēda curatione facilius concludi poſsit. Natura autē morbi ex symptomatis cognoscit̄, quæ in hoc casu sunt, difficultas respirationis, tussis, febris, dolor pungitiuus, quorum συνδρομὴ constituūt nobis pleuritidē. Deinde catarrho laborare eandem Dominam, non est cur alijs rationibus inquiramus: sensu enim percipit̄ quòd etiamnū defluat: audimus enim in faucibus & aspera arteria sonitū. Nobiscū faciunt etiā alia signa, vt grauitas capitis, de qua conquerit̄, & auriū tinnitus. Laborauit insuper etiam catarrho, antequā in fębrē incideret. Sunt igitur morbi huius Dominæ, pleuresis & catarrhus. At multū mecū dubitaui, febrís ne inflāmationis pleureticæ sit symptoma, vel morbus per se, atq; ab illa seiūctus: atq; certis quibusdā rationib. adducor vt statuā febrē esse morbū, & nō symptoma, quia

humores putreſcant in venis. Ergo pleuritidem ha bet,& febrē,& catarrhū,morbos diſiunctos: cum hi morbis vrina ſubiugalis ebullitionem humorum in venis indicat,quia magna putredo.Ergo hæc domi na ſic ſe habet nunc. Quod ad habitudinem corpo ris, eſt ſiccū & gracile corpus.Siccitas manifeſtè ap paret cum caliditate,ſed ille calor eſt debilitatus. Etiam habet ſtomachū imbecillem, & caput debili- tatum à natiuitate.Eſt corpus inæquale,& illa in pri mo ſenio:& in auſtrali & Boreali tēpore ſumus,quæ conferūt catarrho,autore Hipp.Vnum notandū,di- ligenterq; exquirendum,qualis nam ſit pleuritis,ve ráne & ſyncera, vt quæ in pleura fit,an non ſyncera & notha.Vna coniectura hæc eſt,quæ arguit non ve ram eſſe,nec à ſubtili humore,qúia nec dolor pungi tiuus eſt,neq; tanta difficultas anhelitus: ipſa nanq; dicit ſparſum eſſe dolorem.(lege Gal.2.de locis aff.) Eſt igitur potius in locis ſparſis, quàm in mēbranis, nempe muſculis in pectore, quia mēbranæ non ita fa cilè recipiunt.Sputū præterea ſemper pituitoſæ ſub ſtantię,quia muſculi pectoris inflāmantur potius in- trinſeci quā extrinſeci.Pulſus durus eſt quādo mem brana inflammat̃: verū hîc neq; pulſus ita durus eſt, ergo pleuritis hæc à materia craſsiore eſt. Adeſt ca- tarrhus perpetuus,fouens morbū perpetuum:tuſsis quoq;. Satis de catarrho & cauſis, quia ventriculus ſemper laborat poſt caput,ita cauſa materialis,& ef- ficiens catarrhi. Verùm febris accidēs inflāmationis & catarrhi,an veram cauſam habeat ſeparatam?dico quòd vrina talis ſequitur magnā in venis ebullitio- nem &putredinē.Hîc putredo & ebullitio,febris pe ſtilens,quo ad cauſam proximam magna putredo,vt non tantum vapores putridi aſcendāt,ſed maſſa etiā ſanguinis putreſcat,ſed nondum in corde, quia vbi

cor corripuerit putredo,omnia destruũtur:sed dum in humoribus est putredo, potest curari,sed raró, & à peritis Medicis. De natura febris, catarrhi & pestis, satis sit dictũ. Prognosticon. Iam primò omnium,quod ad catarrhũ attinet,venit in mentẽ mihi Aphor. 11. Hipp. 11. sectionis: Branchi & catarrhi in valde senibus difficulter curantur. Et videtur in hanc regulã cadere Domina, vt ratione ætatis morbum difficilis curationis fore satis appareat. Quo ad pleuritidem, raro inflãmationes in senibus contingunt:sin autem, ægrè curantur,& præsertim in hyeme. Pulsus tamen etiam est gracilis & tenuis, quod significat multos spiritus non adesse:quare non facile curabitur. Coctionis signa nondum apparent: etiam febris molesta & periculosa: & ista complicatio est pessima,& habet cõtrarias indicationes. Ista relaxantib.lenientibusq; eget,febris pestilens exiccantibus:quin cura eius 111. Epid.exiccatio, quare cura difficilis. Catarrhus etiã vtriq; dispositioni nocet,& auget difficultatẽ spirãdi,& febrẽ:augent obstructiones in vasis,& vbiq;: ideo ex istis rationibus morbus difficilis. CVRA. Hîc est catarrhus,pleuritis,& febris,quæ sunt separata secundum materiam: dico nullum esse istorum contẽnendum,quia omnia habent rationem causæ. Ergo catarrhus principiò diuertendus, & dolor leniendus. Quidnam agendum? Respondeo ad id quod dubitabatur de phlebotomia in febre pestilentiali. An sit secanda? Et affero non secandã venam, idq; autore Gal. 111. Meth. Non enim curamus putredinem nisi sanguinem seruemus,sed in peste maxima est putredo. Vnde dicemus, in principio febris pestilentis phlebotomare optimum,quia refrigeratur corpus:& phlebotomare dico optimum suo tempore. deinde de victu di-

cam. Sumus in quinta die, & indicat virtus, quæ vincet super materiam, quia copiosè egerit, & faciliter. Verumenimuero Hippo. de ratione vict. 11. inquit: Vbi incipit coctio apparere, primis diebus debemus augere cibum, vt virtus posſit augeri, & maior lenitio fiat ſputi, & corroboretur ſputum, quod victus commodus facit: ſed vbi non ſigna coctionis adſint, victus tenuis datur. Pulli ius primùm darem: ſi tolerabit, & virtus fortior ſit, darem contuſum, vt virtus ſuſtineatur, cui vel ſoli debemus attendere, ſine qua nihil facimus. Pro concoctione, vt adiuuetur catarrhus, & materia inflãmationis, vt conferrem cordi, ne putredo augeat, nihil ſcio melius ad inciſionem humorum ſcilicet quàm ſyrupum de ſucco acetoſi ſimplicis: in oxalide enim virtus incidendi, refrigerandi & corroborandi ineſt. Et licet Hippo. 1. de ratione victus ab aſtringẽtib. & acidis cauendũ putat, præterquàm oxymelle: ſed ibi eſt aciditas ſine aſtrictione, quod & Gal. docuit, idq́; multò magis ſi ſaccharũ admiſceatur. Pòſt aqua farfaræ, id eſt, tuſsilaginis cõfert ad tuſsim. Atq; his pro digeſtiuis vterer. Pro peſte, an Bolus armenus cõueniat, quærit. Si haberemus Gal. bolum, quem tantopere prædicat ob exiccationẽ ſine aſtrictione, nihil haberẽ prius, præſertim cùm ille feliciter dederit eundẽ aſthmaticis. Sed noſter ille (quem rubricã Synopicam eſſe inter doctos iam cõuenit) exiccat cum aſtrictione: quare ne periculoſus error cõmittatur, abſtinendum cenſeo. Ego dicam vnum obſeruatu dignũ in hoc caſu. Quia exiccare volumus peſtẽ & catarrhũ, & præparare, vtemur cornu cerui vſti, loco boli armeni, idq́; exhibebimus cũ zuccharo, vel in iure pulli: nam corroborat cor, & catarrhũ exiccat, vt ſi quid aliud. Malim vti vnicornu, ſi eſſet eius nobis copia: non enim

inueniri

inueniri nego,ſed in minori copia,& maiori precio, pro quo interea cornu cerui vtemur, quod iſtius æquiualens eſt. Nō obfuerit etiā ſubinde vti ſeminib. acetoſis, autore Gale. (quæ aſtringere aiebat Friſimelica,ſed negabat Montanus.)Proderit etiam ſcordium refractū,cum zuccharo roſato. Placet & cornu cerui, vel in Iulep,vel in ſucco acetoſo: fiat eclegma,& teneat ſub lingua zuccharum candi quoq;. Quod attinet ad potū,à vino abſtineat,bibat aquam hordei cum ſaccharo,ſed prorſus nō frigidā.Emplaſtro porrò vtatur,eius enim felix eſt vſus,quia facilè tolerat.reliqua etiam omnia à Clariſs.Domino Doctore ordinata,ſeruetis.In acutis morbis eſt occaſio præceps, quare oportet Medicum prudentem eſſe, quia in horas quæ non ſperabantur, contingere ſolent, quæ varietatem poſtulant,& quotidie leniatur venter.Domina in ſexto die eſt mortua.

Ordinata cuidam ſuffuſione laboranti. CXV.

℞.Saponis Damaſceni	lib. j.
Garyophyllorum	
Macis	
Cinnamomi	ana ℥ j. s.
Iridis	℥ ij.
Storacis calamitæ	℥ j.
Ambræ	
Muſci	ana gr. iij.
Agarici electi	℥ ij.

Puluerizanda puluerizent,& reformetur ſæpe in forma pilularū ſecundū artē. Vtatur in lotione capitis.

℞.Floris caſsiæ	℥ xij.

Cum ſaccharo fiat bolus. Item

℞.Eufraſiæ
Betonicæ

Saluiæ Maioranæ
Endiuiæ
Rosarum rubearum ana man. ij.

Bulliant in lib. I x. aquæ ad consumptionem tertiæ partis, deinde facta expressione & colatura, syrupizentur cum saccharo albo, & aromatizetur cum I I gr. musci, & totidem gr. ambræ. Postea

℞. Huius syrupi ℥ ij.
Aquæ betonicæ ℥ iiij.

Misce pro vno, & sic pro alijs septem vel nouem. Syrupis finitis, sumat sequens medicamentum:

℞. Confectionis hamech ʒ iiij.
Syrupi rosati solutiui ℥ iij.

Cum aqua betonicæ fiat potio. Sumat præterea interdum de hoc electuario:

℞. Nucis muscatæ
Macis
Cinnamomi ana ʒ j.
Garyophyllorum ℈ ij.
Sem. anisi ʒ iiij.
Thymi ʒ j.
Sacchari ros. omphac. ex rosis rubris ℥ vj.
Musci
Ambræ ana gr. ij.

Cum modico Iulep, fiat mixtura. Postremò vtatur maximè collyrio prius descripto. Vel

℞. Fœnugræci ℥ ij.
Rad. altheæ minutim incisarum num. vj.

Mundent optimè ab omni sorde, deinde coquantur simul in sufficiēti quātitate aquæ purissimæ ad consumptionem secundarū partium, postea colentur & exprimantur. Deinde

℞. Aloës opt. puluerizatæ ℥ j.

Bulliant simul sine fumo, ad spissitudinem mellis, &

seruetur

ſeruetur in vaſe vitreo bene obturato.

Conſult. CXVI. De melancholico Iudæo, inter clariſsimos Doctores, Petrum Nauarram, Friſimelicam, & Baptiſtam Montanum. D. Nauarra cœpit.

ETſi veſtra præſentia, Clariſsimi Doctores, & caſus qui offert, difficillimus, multa requirere videntur, tamen ne tempore abuti videar, ſeriē rerū ordine & breuiter recitabo, vt facilius iudicare poſsitis, quæ medicamina in poſterum applicanda: neque diſsimulabo quid vſq; adhuc egerim. Sextus agitur dies, cùm venerit extra rationem: loquitur nihil, & toruè omnes intuetur. Ante hoc tempus, quod ſciam, virum illum non noui, nihilominus tamen breui hac conſuetudine & aſtantium relatu, primo loco quæ mea ſit de complexione hominis ſententia, expediā. Sentio eum calidum eſſe & ſiccum à prædominio bilis, & ſub dominio ſanguinis: ſtatus etiam corporis indicat, eſt enim gracilis, color niger, & vigiliæ, & promptitudo ad omnes actiones, pronus fertur ad iram, optimi ingenij vir & diſcurſus. Aeſtimat̄ ad hæc cōplexio totius ex principalibus, cerebro nimirum, hepate & corde. Præſuppono iſta oīa, ne ſi omnia perſequar, tædio vos afficiam, & accedo ad diſpoſitiones non naturales, & accidentia, quæ magis curā medici ad ſe trahūt. Dixerūt aſtantes, quòd ſemper fuerit extra rationem. Ante hunc diem occupatus fuit maximis occupationibus, timebat multùm, & iraſcebatur leuibus de cauſis, exercuit maxima negotia, longa cōfecit itinera, ſub diu multùm fuit, expoſuit ſe calori & frigori. Cùm redijt in Italiam, in hæc mala incidit: aderant hæc accidentia, vidi ſtupidum, oculi impotentis motus erant, irato vultu iracundus,

verberare voluit aſtantes, ſeipſum ex lecto volutauit: loqui voluit, vt ego credo quadam imaginatione. Tangebamns brachium contractum, quippe nolebat ſe exponere tangenti: pòſt dimittebat ſe tangi & membrũ offendimus flexibile ſatis. In hoc auten obſeruandum venit, variari ſymptomata pro diuerſitate horarum. manè loqui voluit, circa veſperas loquebaẽ incõpoſitè, poſtea in prima hora noctis deterius ſe habebat: ſimiliter cùm erat in tali diſpoſitione, comedere nolebat: ſuccedente deinde tempore diuerſa & alia inuadebant ſymptomata, vt in media die cõpos erat mentis, pòſt impos. Heri pulſus adhuc fuit cum bona menſura, tardior quàm frequentior: vidimus talem mutationem, vt vix tangeremus pulſum cum ſubtractione. Beneficium ventris aliquot diebus habere non potuit, nec vi enęmatis. In principio, vt referunt illi qui adfuerant, in quodam oppidulo miſſus eſt ſanguis, notabili vt audio quantitate. Alij referunt miſſum ad vncias ſex. Quid præterea egerit ille, referre non poſſum: quæ mea fuerit ſententia exponã. Senſi autẽ autoribus Hipp. & Gal. III. de locis affectis, eſſe melancholicum, quia timebat, aderat perturbatio mentis, leui de cauſa iraſcebatur. Febri autem liberatum mirabar, & Doctores ſine hac eſſe nolunt, ſæpe tamen ſequitur. Melancholiæ plures eſſe poſſunt cauſæ, quæ quidem omnes in hoc viro valde ſunt potentes. Primò extrinſecæ: quia ſolicitus, timidus, & habuit ſæua animi accidentia. Hęc verò quomodo cauſant melancholiam, clarum, quia impediẽt concoctionẽ, & membra principalia debilitant. Huc acceſsit etiam victus ratio, quia melancholia multiplicaẽ, vt ſi quis veſcatur paſtilijs, carnibus ſalitis, auibus, autore Gal. III. de interiorib. Similiter & alia cauſa mali, quia notabiles oppi-

oppilationes deprehendunt,& nūc magis quàm ante,quia vrinę minus tinctę,fęces cholericę etiā ſine tinctura,& in ſplene maximè,quę obſtructio potens eſt cauſa ad generationē melancholiæ, & quando fit retētio humoris ſeu euacuationis debitæ. Splen em̄ affectus,melancholiā non euacuat. Hepar igit̄ inimicum ſibi ſuccū retinet,qui vnà cum ſanguine ſurſum deorſum fertur,ac vitiat ſimul totū corpus. Vnde habemus in hoc omnes cauſas generationis melancholię. Stantib.autē his cauſis,ſęua ſunt ſymptomata ſecuta. Sed videndum prius,an humor melancholicus in capite per eſſentiam ſit,an per cōſenſum ex toto. Mea quidē ſentētia eſt, illā multiplicationē eſſe principaliter in cerebro,atq; inſuper eò ex alijs per conſenſum deriuari. Nam cùm obſtructus ſit lien, & afficiat hepar,mittūtur inde humores in caput. Quomodo cauſent cōſimilia ſymptomata docet Gal. in III. de loc. aff. exemplo ſuffuſionis,quæ eſt ex craſſo humore obſtruēte opticos neruos:ſic melācholia craſſa terreſtris cùm ad cerebrū perfert̄, infert rationis perturbationē,idq́; per cōſenſum,& per eſſentiā: ea enim membrorū omniū eſt colligantia. De cauſis & qualitate accidentium nolo plura adijcere. Ex materia vnde multiplicata melancholia ſymptomata proueniūt,& diuerſa qualitate humorum,in pręſens eſt febris,à qua in biduo non eſt liberatus: & febris continua propter materiæ terreſtreitatem, & quia intra venas: & vrinæ magis tinctæ & rubeę. Ad tactum modò ſentitur non tam caliditas quàm frigiditas.

Prognoſticon. Humor iſte qui morbum facit, difficilis eſt ſolutionis,& curę longioris. An ſalubris? Meo quidem iudicio timendū eſt: videmus enim materiā motam, adeſſe ſæua ſymptomata, & naturā proſtratam. Heri ſine pulſu erat,frigida externa. Hucuſque

quid factũ ſit narrabo, vt facilius ſit iudiciũ. Cùm videre minſtantiam vigiliarum, quæ potui feci omnia. Euacuare non potui, quia impos mentis. vt ęger etiã cibum aſſumeret, vſus ſum alterantibus vſque, cum cordialibus & ſubſtãtificè humectantibus. Nam neſcius non ſum, autore Galeno, in talibus diſpoſitionibus principalem curam eſſe in humectantibus. Dedi digeſtiuum, ſyrupũ de pomis, de bugloſſo, de ſucco roſato. Curam habui cordis, quare electuarium cum ſyrupo dedi, & pilulis cordialib. Impoſui quoque epithemata & ſacculos cordiales. Neceſſe enim eſt in huiuſmodi ægritudinibus permutare. Ad inducendum ſomnũ iuſsi vt papauere in omnib. cibis vteretur: inunctiones circa tẽpora factę, & oxyrhodinũ adminiſtratũ. Et quia propinare nihil potui, tentaui ratione diuerſionis & euacuationis vt hæmorrhoides fluerent per ſanguiſugas, quæ copioſe non eduxerunt, ſurgere enim non potuit. Quomodo porrò faciendum, ambigo: quia virtute deficiente non valet curatio. In ſex rebus non naturalibus antè peccatum eſt, non ſolùm in quali, ſed in quanto etiã. Nũc verò quia mentis compos, ventrem ſubducerẽ vnà cum euacuatione melancholiæ. Etſi autẽ multa ſunt huic intentioni appropriata, non tamen inter cætera pręteremitterem decoctionẽ cum epithymo, ſero, & cordialibus, & addere cordialia, vt eſt parum hamech ſine diagridio, quemadmodum hîc præparare conſueuerunt (valde conueniens eſt) aut diacatholicon in pauca quantitate, & imponerem aut de manna aliquid, aut de rheubarbaro, propter obſtructiones. A principio morbi in hunc vſque diem non habuit euacuationem per medicinã. Poſtea probarem continuã adminiſtrationẽ alterantiũ. Iulep longum facerem, & electuarium. Quid ſentiam de balneis,

roget

roget quis. Credo humectatiuũ conuenire, autore Gale. quia humectat, diuertit, & inducit somnum.

FRISIMELICA. Casus adeò difficilis nobis proponitur, vt parum spei sit reliquum: & quia expositus est ab excellenti Doctore, non necesse habeo pluribus eum retexere. Iste vir redijt superioribus diebus ex Polonia, defunctus varijs laboribus: affectus est animi perturbationibus, tandem in Italia insaniuit Citadellę: id enim oppido est nomen. Missus illi est sanguis, post quem magis insaniuit. Deinde vt huc venit cõmissus est excellẽti Doctori, cuius cura sanguis per hęmorrhoidas est euacuatus. Accersitus & ego proximo sabbato, quasi cõtractũ vidi: pulsus nullus erat: vigilauerat duos dies, vt dormiret iussi, quare ex populeone fieret inũctio, atq; pro virtute cibaria ordinaui. heri pulsus bonus & magnus: clystere iniectũ, nam ventris beneficia nulla. Cholericę fęces erãt. Superioribus diebus vrinam nullam emisit: pulsus paruus & contractus iterum. Vt autẽ vrinam prouocaremus, inunximus locũ oleo amygdalino, & chamæmelino, & emisit vrinam quæ rubicunda erat, ostendens icteritiam. Deinde fomenta ex althęa alijsq; facta, vt deijceret: & vt intestina cõfortarentur, rosæ siccæ impositæ. hac nocte male dormiuit. Quid igitur? Complexio calida & sicca. Supposita hac, credo melancholiam cum mania. Præter hæc videtis, quòd patiatur dissolutionem virtutis ac caloris. Factum est ex dissolutione caloris, & ipsis humoribus adustis, vt sit complexio calida & sicca: confecit enim longum iter, quod calefacit, præter incommoda hospitiorum. Calor dissoluit, & frigora exiccant. Corpus itaque exiccatũ, & humores sunt adusti. Huc accedunt & passiones animi, quæ præter cætera exiccãt corpus. vnde illud: Tristis spiritus exic

cat oſſa.In Italia peruenit ad melancholiam cum m
nia,& per eſſentiam & per conſenſum caput exicca
tum eſt, & cerebrum patitur principaliter : ſpiritu
ſylueſtres ſunt & mali, vnde in hoc rixandi ſtudium
Humores nanq; aduſti ſi ſunt cum ſanguine, riden
melancholici : ſi verò cum cholera,rixanť. Adeò in
gens eſt in hoc aduſtio & exiccatio, vt morbo habu
rit vſq; adhuc taciturnitatē cōiunctam. Probatur i
alijs quoque ſignis:oculi concaui, excarnatiſsima f
cies,adſunt vigiliç, quæ ſiccitatem cerebri arguunt
pulſus ipſe frequentiſsimus & durus : vnde liquid
conſtat, exiccatum adeò ipſum corpus. Heri pulſu
bonus,propter naturæ pugnam vehementem. Cre-
do autem propter miſsionem ſanguinis,corpus ma-
gis exiccatum, vnde propter reſolutionem virtutis
humores ipſi mali, ita vt nec virtus nec ſpiritus reſt
tui poſsint. Hinc ſequuntur inconcoctiones. Vrin
talis ex obſtructione aut multitudine cholerae, atq
hoc ex fęcibus ſuperiorū dierum. Prognoſticon
Male ſpero:moriturum credo, quia tanta exiccatio,
& corporis eſt attenuatio, vt reſtaurari nequeat. Ac
cedunt huc ingentes obſtructiones, quæ niſi abſter-
gentibus curari nequeunt. Illa verò omnia calida &
ſicca : & ſi hæc curabimus, malum augebimus. Quic
igitur agendū ? an exiccationi & obſtructioni atte
dendum? Exiccationi certè magis, idq; humectanti-
bus. Humectant autem autore Gal.ſomnus, cibus, &
balneū. Balneū in præſentia non auderē ſuadere, n
virtus amplius diſſoluatur, quod fit in balneo aquæ
tepidæ,in qua ipſe expiraret:quare ſomno & cibo in
ſiſterem. Cibus eſto ouum ſorbile. Vinum exiccat :
darem quidem, ſed parum. Conciliatur ſomnus po-
puleone, oleo violaceo, & fouerem caput infrigi-
dantibus. Victus, aqua carnis cum ouo. Vinum cum
aqua

aqua dilutum, potens, non aquosum. Virtute recuperata curabimus melancholiã: antè non auderẽ euacuationem moliri. MONTANVS: Quoniam conuenimus huc curaturi immorigerũ virũ, morbi sunt cognoscendi, antequàm curationem instituamus. Obseruamus autem plures operationes læsas, à quibus ad morbos transimus, quas primo loco considerabimus, & symptomata. Operationes autẽ læsæ & symptomata quę? Primũ, si rectè considero, nullum reperio genus operationũ, quod nõintensissimè lędatur. Animalis actio est læsa, passus est enim melancholiã, & corruptionẽ discursus: & non solùm læsa, sed variè diminuta, corrupta & ablata. Deinde vitalis ita læsa est, vt vix percipi posit. Pulsus verò nullus, qui motus est actio vitalis caloris. Virtutes naturales omnes affectæ. Primò appetitiua non appetit: concoctrix ita læsa, vt corruptè agat: adest multitudo fæcũ, & D. Frisimelica corruptas vidit. Virtus igitur nihil secundùm naturam. Vrinæ neq; substantiam, neq; colorem, neq; hypostasin laudabilem habent: color enim rufus ad nigredinem tendit, & inficit pannum. Hoc tempore neque per secessum, neq; per vrinam egerit quicquã. Quod si ita est, nihil dubij relinquitur, virtutẽ naturalem esse valde læsam. Ita virtutes tam multipliciter læsæ, varia symptomata efficiunt, propter quæ sumus vocati. Sed quoniam à symptomate nulla sumitur indicatio, nisi causæ rationem habeat, causæ læsarum operationũ inquirendæ. Si considero operationes quę possunt inducere læsionem operationum, externè conuenirent, & internæ item, quæ concurrerent ad symptomata generanda. Externæ quidem, vt longum iter, calor in capite & frigus, quæ in itinere pertulit: labores pręter rationẽ sumpti: vsus deinde est cibarijs &

aromatibus multis, vt mos fert Poloniæ, vbi vno di plus aromatum insumitur, quàm hic anno integro. Bibit vina potentia, & alijs rebus vsus est siccantibus & calefacientibus. Quantum verò ad causas exteriores, exiccatū est corpus & cerebrū, vnde deinde secuta est generatio vaporū, qui in capite efferuntur: vnde alteratio mentis, & materiæ quę suffocan calorem, & minuunt virtutē. Intrinseca concurrunt vt corpus facilius recipiat alterationes. Corpus enim siccum est, idq; cōstat ex toto habitu, colore & accidentibus animi. calidum etiam credo, quia multarum operationum. Stantibus his, causæ exteriores fuerūt potentiores: vbi calor in capite adauctus, attractæ sunt materię: quare frigidum & siccū caput, quod quidem fieri potest. Quantū ad alienationem, crediderim concurrisse omnes causas exteriores, vt solem ardentem, frigus, iter, & siccitatē cerebri. Accesserunt symptomata in cerebro, impressa siccitas, remota calida intemperie, spiritus redditi tenebrosiores: vnde essentialis læsio cerebri, & multiplicata materia ratione collectionis, & læsa ratio propter ascendentes vapores. In ventriculo materiæ corruptæ, propter multa incōmoda in hospitijs, equitatione, & animi perturbationibus, & complexione. Ex ignea caliditate hepatis generantur humores biliosi, vt videre est apud Galenum, de hypochondriaca melancholia. Plurimi flatus generantur propter caliditatem hepatis, & cruditatē ventriculi, neq; etiam cōtrarijs iuuari possunt. Propter temperaturā & causas exteriores materiæ corruptæ putrescūt, vnde humores innominati. III. de animal. facul. in fine. Eleuati humores biliosi subfrigidi, vnde variæ species melancholię. Ita habemus melancholiam non solùm per essentiā, sed etiam per cōsensum, cuius signū vri

a ſubtilis, nõ permixta: & tunc inſaniebat maximè àm talis eſſet vrina, quia oſtendebat materiam ad aput eſſe eleuatam, iuxta Hippocr. IIII. Aphor. XXII. Quibus vrinæ albæ & perſpicuæ, malum, ræſertim ſi in delirantibus appareant. Et ſubleuaus nũc eſt vapor, quia vrinæ tinctę ſunt: dein etiam rgumento ſunt, plurimorum corruptorum exeunia: neq; ea tantùm, ſed etiã tumor ventris, & vtriuſque hypochondrij, iiq́; cum dolore.

Conſult. CXVII. *De uarijs ſymptomatibus, deſtillatione, podagra, tremore ſplenis, alijsq́;.*

Oſtquàm clariſsimus Doctor omnia ita exquiſitè in hoc caſu cõſiderauit, & tam dilıgẽter curauit, vt vix mihi dicendum aliquid reliquerit, ego vt loco meo ſatis faciam, dicam pauca quædam, ſi quidem & in morbi eſſentia, & in curatione cõueniam cum Excellentia ſua. Obſeruaui igitur ex relatis, duodecim eſſe ſymptomata, quibus partim conſueuit affici vir iſte, partim nunc affiicitur: & quatuor ſunt ea, quæ conſueuerunt hunc hominẽ moleſtare, quę ſunt cauſæ iſtorum ſymptomatum, quibus nunc moleſtatur. Nam in tempore pueritiæ paſſus eſt fluxum ſanguinis narium copioſiſsimè quidem & frequentiſsimè. Poſt quem ſubſecutus eſt fluxus hæmorrhoidum, in quibus emanabat plurima ſanguinis copia. Nũc autem eaſdem quoque patitur, ſed non cum fluxu ſanguinis, ſed cum dolore tamen & tenſione & grauitate. Tertiò paſſus eſt dolorem nephriticũ maximum, cui medici quamplurimis remedijs occurrerunt. Quartò dolorem artheticum, ita vt nullus articulorũ ſit, qui non infeſtetur dolore. Et iſta ſunt quæ cõſueuit

pati,quæ etiam ſunt cauſa eorũ quę nunc patitur,& ſunt octo.Primò percipit dolorẽ quendam propte materiã à nucha per medullam ſpinalem ad inferiores partes deſcendentem,quæ quidem materia actu calida eſt,à loco vnde incipit,vſq; ad locũ quô pertingit,id eſt,à capite vſq; ad pedes,& alias partes ad quas defluit huiuſmodi materia.Secundò iſta materia deuenit etiã ad fauces,& guſtu ſalſa eſt.Tertiò patitur inflammationẽ inſignẽ in ſummitate nariũ cum rubedine,ex qua emanat materia quędam virulenta, quę videt̃ eſſe pus quoddã:quę materia calida admodum eſt & feruẽs. Poſt exitũ verò iſtius materię,exit ſanguis,cuius exitu ſubleuat̃ ab ea. Quartò habet tumorẽ ſplenis ſatis apparentẽ tactui. Quintò ardorẽ vrinæ,vt non poſsit liberè exire, & tenuiſsimè exit, ita vt plurimũ temporis abſumat in mingendo, nec exitus vrinæ ſatisfacit virtuti expulſiuæ. Sexto, in vrina ſunt arenulæ rubeæ,quæ ſubſidunt in fundo. Septimò dolores patitur podagricos,& quandoque etiam chiragricos,& quoddam ſtillicidium aquæ frigidiſsimæ. Octauo conſueuit pati, maximè tempore æſtatis,ingentem dolorem capitis. Vltimò imbecillitatem ventriculi maximam habet, addit ſe vix poſſe alimenta conficere.Scio Domini, vos admirari quomodo in iſto corpore poſsint tot eſſe præter naturam:ſiquidem videtur nullum membrum principale illæſum habere,& vnum ex illis ſymptomatis videtur alteri aduerſari.Sed ſi cognoueritis temperaturã iſtius, mores & exercitia, facilè cognoſcetis omnia iſta tum ex temperatura ipſius naturali, tum ex viuendi ratione orta fuiſſe. Incipiamus à temperatura membrorum principalium, & primò à temperatura naturali cerebri, quod quidem calidiſsimum eſt, vt licet videre ex multitudine operationũ, non

dico

ico ex optimo diſcurſu, quia bonitas ingenij non à
aliditate cerebri prouenit, ſed potius à temperata
rigiditate. Sed bene multitudo operationum cere-
ri à caliditate prouenit. Iſte perpetuò cogitat &
neditatur. Præterea indicat nobis calidum cerebrū
aliud, ſcilicet quòd non poteſt in hyeme operimen-
um aliquod capitis ferre: & ſi apponatur aliquod,
tatim inflammat, & ſic ſemper à calido læditur, ma-
ximè in æſtate. Color etiam faciei hoc indicat. Qui
habent in facie rubedinē plurimā, & in oculis venas
apparentes, illi habēt temperaturā cerebri calidam:
ideo ex iſtis iudico cerebrū illius eſſe calidum & ſic-
cum. Quòd autem hepar & renes calidos habeat, pa
tet ex colore faciei, ex venarum amplitudine, & ni-
hil calidi poteſt pati, nec hepar nec renes, ſed maxi-
mè frigidis iuuantur. Quòd etiam cor habeat cali-
dum, argumento eſt, quia eſt plurimorum negotio-
rum: fuit miles animoſus & audax: iſti mores ſequū-
tur temperaturam cordis. Quòd renes ſint calidi, in
dicatur ex arenulis illis rubeis, & ardore vrinę, & ſic
habet cerebrum, hepar, cor, renes calidos. Aliud mo
dò eſt ſymptoma illis oppoſitum, ſcilicet ventricu-
lus frigidus, quod indicat, quia non bene concoquit
cibos: minimum ſitis: cùm habeat tot membra cali-
da, & catarrhum maximè calidum, deberet multùm
ſitire: parum appetit, & eſt profundiſsimi ſomni: &
hoc non niſi à frigiditate ventriculi prouenire po-
teſt, in quo generatur plurima pituita, à qua eleuan-
tur vapores frigidi ad caput, & ſic cauſant ſomnum,
licet temperatura cerebri potius ſuper vigilijs in-
dicet, quàm vt ſomnum admittat, quia eſt calida.
Cùm igitur habeat iſta membra taliter præparata,
& tales mores, & huiuſmodi exercitium, in quo ni-
hil facit ſecundùm rationem, ſed cùm ſit mercator,

exponit se aëri frigido, & patit̃ frigus pedum, & mu
ta incōmoda in itineribus tum terra, tum mari, & e
quitat cùm non debeat, & edit horis incongruis, &
dormit quando potest. Ex hoc igitur vitę genere no
est mirandum, cùm talia membra principalia habu
rit, si in tot symptomata inciderit: nam scitis quòd
dixerit Gale. 11. de loc. aff. cap. de dolore capitis
quòd vbi hepar & totus venarũ ambitus calida sunt
corpora illa repletioni parata esse: & ratio est, quia
vbi hepar & venæ sunt calida, habẽt sanguinẽ feruen
tem, ex quo eleuantur vapores: & sic cùm cor sit cali
dum, & arteriæ, in quibus spiritus est feruens, trans-
mittuntur plurimi vapores ad caput, & faciũt ipsum
redundare plurimis excrementis, & cùm accesserit
ad hoc frigiditas ventriculi, eleuãtur vapores pitui-
tosi, & replent caput. accedit etiã mala victus ratio.
Et sic in hoc sunt omnes causæ, quę repletionem ca-
pitis faciunt. His ita stantibus, dum adolescens fuit,
subiectus erat illis fluxionibus, tum propter tempe-
raturam, tum propter victus rationem, quia expur-
gabant ipsum, & sic sanus degebat: sed non sunt vi-
ginti anni, ex quo sanguis ille destitit, & tunc immu
tatio subsecuta, nephritis scilicet, id est, dolor renũ:
quo curato, in dolorem articulorum omnium inci-
dit, & in podagram, & tunc habebat fluxum hæmor-
rhoidum, ille tamẽ non sufficiebat, sed iam sunt qua-
tuor anni ex quo suppressę sunt hęmorrhoides. Nũc
autem tantam grauitatem, dolorem & inflammatio-
nem sentit: & ita à duabus cōsuetis euacuationibus
destitutus fuit, scilicet à fluore sanguinis narium &
hæmorrhoidum, & perseuerant eædem causæ aggre
gantes superfluitates, & inde sunt hæc omnia sym-
ptomata, quia annũ iam agit XLV. & est in principio
senectutis, & iam calor naturalis incipit diminui,
cùm

ùm ſit deſtitutus à proprijs euacuationibus. Vi-
endum eſt an ſit vna cauſa omnium iſtorum ſym-
tomatum. Et dico quòd primum eſt caput, quod
rimogeniò eſt affectum. Et notate, quòd differt di
ere aliquod membrum eſſe primogeniò affectum,
: eſſe affectum per eſſentiam. Nam membrum di-
itur primogeniò affectum, cùm læſio primò appa-
et in eo, & prius ęgrotat ipſum, quàm alia. Per eſſen
iam verò dicimus membrum eſſe affectum, propter
apores aſcendentes ad ipſum, quia in ipſo læſio pri
iò videtur, poſtea verò læſum per eſſentiam. Gale.
I I. Aphor. X I I. Deſtillatio capitĩ dupliciter, pro-
riè, & impropriè. Propriè deſtillatio quæ ad fauces
el pectus deſcendit, dicitur catarrhus, & ſic ille nul
um catarrhum patitur, quia nullam læſionem habet
n pectore, nec tuſsim, nec anhelitus difficultatẽ, de
juo etiam mirandum eſt. Intelligo autẽ catarrhum
mpropriè, pro fluxione à ſuperioribus partibus ad
nferiora: & ab iſto proueniunt omnia ſymptomata:
& iſta à capite per varias vias deſcendit, quia eſt ma-
ima copia materiæ: primò per viam cõmunẽ ad fau
ces & ventriculũ peruenit. Non autẽ deſcendit per
ſperã arteriã (quod cur fiat, aliàs dicam) ſed per ve-
nas, arterias, neruos, & ſic per om̃ia vaſa, & per ſpon
dylos: & refert ꝙ percipit humorẽ calidum à nucha
per ſpondylos vſq; ad pedes peruenire, & per viam
cõmunem ad fauces, & ſentit ſalſedinem. Et quoti-
die bis excernit, & hoc eſt ratione catarrhi, quia alio
qui deberet huic eſſe aluus ſtrictiſsima: ſed catar-
rhus deſcendens lubricat & debilitat contentiuam,
& ad ventriculum etiam deuenit, cuius ſignum eſt,
quòd leui ſcreatu expuit. Quòd etiam eadem mate-
ria per venas & neruos deſcendit, apparet ex tumo-
re illo podagrico, & ex tumore ſplenis. Et non ſuffi-

ciunt istæ etiam viȩ, ex quibus nunc à capite ad ali partes solet defluere, quia materia est multa, id sentit repletionem capitis. Hæc cùm ita se habean primò videndum quæ sit materia defluens, quia sc mus istá defluere. Ista est calida & subtilis. Quòd calida patet, quia ex gustu salsedinem percipit, & liditatem etiam in defluxu, & inflammationem in ribus : & quod exit, est calidum. tum etiam propt materiam descendentem ad renes, quia in vrina ap parent arenulæ rubeæ, vt Epidemiorum part. II cóm. V. & VI. vbi docet ex colore arenularum co gnoscere, quæ sit materia peccans. Sunt autem are nulæ rubeæ in isto, ergo materia calida. Sed cur e quòd materia ista descendat per neruos, & nō facia contractionem, spasmum & conuulsionem? Dic quòd hoc non fit, quia non firmatur in neruis, se quia expulsiua virtus fortis est, ideo expellit ad iun cturas, & capita musculorũ, vbi prouocat doloren mordicando, propter qualitatē suam malam, & propter intemperiem quam causat, & facto dolore, attrahitur noua materia, quia vt bene dicebat Galenus II. de differentijs febrium, & in tumoribus prȩ ter naturam, membrum potest dupliciter debilitari, vel quia priuatur proprio & innato calore, vel quia habet caliditatem præter naturam. Sed in iuncturis est vtrunque: primò sunt debiles ob priuationem proprij caloris: hoc autē cōtingit propter materiam quȩ ad eas partes prȩcipitata fuit, quȩ multis de causis ad illas partes magis quàm ad alias confluxit: tum etiam quia adest dolor: & vbi dolent, incipiũt tumescere, & tunc sequitur inflámatio, & apparet tumor quidam nitēs, & color eius est ruber tendens ad purpureum, quod indicat multum sanguinis crassioris ad illas partes per venas descendere, & facere inflam-

ma-

ationem, & ſic talis podagra eſt calida, quę eſt ſem
er cum inflammatione. Quantum ad alui exitũ, ad
uces, & ad ventriculũ, quod percipit tum ex guſtu,
uia apparet ſalſedo, tum quia peſsimè cõcoquit, &
ercipit materiã ad ventriculum præcipitari, & per
enas capitis parum materiæ ad nares tendit, & fa-
t inflammationem: quæ quia tumet & rubet, ideo
ſt materia ſanguinea: & cùm materia ſit feruens,
leo facit veſicas in naribus, poſt quas exit aqua pu-
ulenta, & vltimò ſanguis ater. A quo modo cau-
etur tumor ſplenis? Dico quòd iſte habet hepar ca
diſsimũ, ideo redundat plurimo ſangnine fæculen
o & craſſo: & qui tales ſunt, dicit Ariſtoteles, in pa-
acmaſtica ætate, melancholici fiunt, & humoribus
nelancholicis redundant. Cùm igitur iſte ſic habeat
epar calidum & ſiccũ, ideo redundat plurimo ſan-
uine craſſo & melancholico. Quòd ita ſit, patet ex
luxu hæmorrhoidum, quæ etiam nunc intumeſcũt,
icet natura propter imbecillitatem expulſiuæ non
oſsit ſeſe exonerare, & propter materię craſsitiem:
deo ille ſanguis ad ſplenẽ defluit, & cùm plurimus
it & fæculentus, non poteſt cõfici ab ipſo, & ideo ſu
erfluitatib. plenus reddit, & intumeſcit, vt dicit Ga
e. Quòd vbi intumeſcit ſplẽ, corpus marceſsit, quia
tunc redundant humores craſsi maliq;. Et ſic dico,
quòd ſplen intumeſcit magis propter multitudinem
alimẽti mali & craſsi, quàm ex catarrho à capite de-
fluente. Et dicit Hipp. vi. Epid. cõ. ii. Aph. iiii. qui
ſubiecti ſunt catarrho, nõ incidũt in tumorẽ ſplenis.
Et Auicenna cap. de catarrho, idem dicit de ſplene,
qui videtur contrariari Galeno, quia Galenus af-
fert tres cauſas, & primam refutat Auicenna: pri-
mam accipit tanquã Galeni, & ipſum impugnat, ſed
ipſe Galenus eam refutat, & adfert alias Auicenna,

quas etiam habet Gal. & dicit, quòd causa cur ca
rhosi nõ fiant splenetici, est, quia patientes catarr
sunt frigidi, & plurimis cruditatibus abundant,
non fęce sanguinis: & cùm non abundent fęce sa
guinis propter frigiditatem, ideo splen ipsorũ n
potest intumescere. Sed Galenus recitat tres ca
sas, & primam quæ Sabini fuit, refutat, quòd qui p
tiuntur in vno membro, non possunt in alio affici
Hoc non est bonum. Secunda ratio, quæ mihi vid
tur cum priori eadem esse, quòd natura scilicet n
posſit excrementa sua transmittere ad tot diuersa
ca: sed cùm fuerit aliquod membrum debile, ad ill
omne superfluũ depellit. Tertia, quam approbat
lenus, & Auic. etiam accipit, est cùm dicebat, qu
qui catarrhosi sunt, frigidi essent, & tales non ab
darẽt fæce sanguinis. Sed cur est quòd ille simul d
stillationẽ & tumorem splenis patitur? Dico id fie
propter caliditatem membrorum inferiorum: & e
dem causa quæ facit destillationem pro parte, fac
tumorem splenis, quia generat plurimũ sanguine
crassum & fęculentum, ex quo repletur splẽ. Prim
igitur est catarrhus salsus, qui fit propter vapores
liosos, ab hepate & ambitu totius eleuatos ad capu
& cùm ipsum calidum reperiãt, magis ibi excoquu
tur. Vrina acrior, in qua arenulæ rubeæ: hoc fit tu
propter materiam descendentẽ ad illas partes, tu
propter aciditatem & acrimoniã. Vrinæ impedime
tum & suppresſio fit, quia materiæ catarrhales co
lum vesicæ & meatus obstruunt, & ita stricta subtili
exit vrina. Et hæ sunt causæ multiplicantes sympto
mata. Sed quódnam iudicium facis de hoc homine
quia video, quòd si ista fluxio non fieret, caderet ve
in apoplexiam, vel in pesſimos morbos. Dico, quò
stante ventriculi frigiditate, quę est cùm propeer c
tar

tarrhum deſcendentẽ, tum propter caliditatem hepatis, abſumentem pinguedinem omenti, tum denique propter peſsimam victus rationẽ: ſtante etiam caliditate hepatis & cerebri, cõcedo quòd caſus ſit difficillimus, tamen minoranda eſt materia medicamẽtis, & recta victus ratio præſcribẽda: credo quòd ſi non ſanabitur ex toto, in meliorẽ tamen ſtatum redigetur. Ideo ſi poſſemus refrigerare mandãtia membra, ne tam calida eſſent, illi multum prodeſſet, & maximè continuis alimentis, quibus remoueremus cauſas, ne materiæ de nouo generarent. Cura igitur ad hoc redigatur, vt cauſæ harum fluxionũ corrigantur. Et licet cerebrũ mandet, tamen inferiora etiam ad ipſum mandant, ſcilicet, hepar, ventriculus, & ambitus totius venarum. Ideo debemus incipere à cauſis proximis, quod fiet prohibendo, ne materia noua generetur: quia ſi remoueatur materia nõ generata, & prohibeatur ne noua amplius generetur, remouebitur etiam fluxio. Cùm igitur plurima adſit materia generata in hoc corpore, & cacochymia, ideo euacuanda materia. Et notate, quòd exquiſitè antequàm è domo proficiſceret, euacuatus eſt, & poſtea propter agitationem maris plurimum euomuit: nihilominus aliqualiter euacuarem, & prępararem materias, & rurſus euacuarem vel ter vel quater, vt ita exquiſitiſsimè corpore euacuato, alterarem membra, & ſic prohiberem ne noua materia amplius generaret. At cùm tria genera euacuationis ab Excellentia veſtra ſint propoſita, videlicet miſsio ſanguinis, cauteria, & euacuantia pharmaca, ego laudarem miſsionem ſanguinis, quia caliditas membrorum inferiorum, eſt cauſa omnium iſtorum ſymptomatum: & ſic euacuaremus ſimul, & refrigeraremus hepar, facta prius lenitione alui cum floribus caſsiæ, quia

ſemper omnem lenitionẽ alui volo vt præcedat aliqua lenitio per clyſterẽ cõmunẽ qui eſt ex flore caſſiæ &c. qui euacuat à vẽtriculo craſſos humores, feruidos & aduſtos, ſine aliqua attractione. quin etiam do minoratiua cum ſcammoneatis aliquanto fortioribus. Quicquid dicant alij, nunquam ad digeſtiua deſcendam : quia ſi prius digeſtiua exhibemus ante aliquam minorationem materiæ, humores crudi per venas tranſeunt, atque eas obſtruunt, & ſic augẽt putredinem , vel eam ſi non adſit, efficiunt. Ideo à baſilica dextri lateris mitterem ſanguinẽ . Syrupi eſſent de endiuia, de roſis. Intermitterem ſyrupũ de papauere ſimplicẽ, quia volumus preparare materias, non ſiſtere. Præterea adderem oxymel (quod licet in ægritudinibus vituperetur, tamen video Hippocratem exhibere in pleuritide: & tertio κατὰ γένη, vbi neruus in profundo eſt vulneratus , iubet cum medicamentis miſceri acetum, vt virtus medicamenti vi ipſius aceti perducatur ad locum , & in tranſitu annihiletur virtus aceti, maximè quando permixtum eſt cum melle . Et licet in iſto abundent humores bilioſi , illi tamen ſunt permixti cum pituita : cuius ſignum prębet ſalſus humor, qui vel propter aduſtionem pituitæ, vel vt Auicenna voluit, ob permixitonem bilis cum pituita prouenit) cum aqua endiuię, bugloſſæ, vel decoctio eorum, aut alijs huiuſmodi. Quo ad euacuationem , euacuarem etiam cum cochijs in principio, vt Galenus 5. Methodi etiam euacuat cum iſtis, & Rhazes ab eo accepit, & cochias appellauit. Ibi nanq; curat Galenus catarrhũ cum iſtis in principio : & ſunt optimæ in euacuanda materia craſſa, pituitoſa, exiſtẽte in iuncturis, quia à longinquo trahũt: & cum pilulis de hermodactylis, & alijs in quibus agaricum & colocynthis ingrediuntur,

quia

quia in hermodactylis est vis trahendi à iuncturis, vnde inflant venas: ideo primæ, scilicet cochiæ, magis placerent. Euacuato corpore deuenirem ad corroborationem membrorum, & ratione podagræ diuersionem facerem. Credo quòd si posset à vino abstinere, cùm tanta caliditas sit in inferioribus membris, quòd præstantissimum hoc esset remedium, licet habeat ventriculum imbecilliorem: fortasse si remouebitur catarrhus, & contemperabitur hepar, melius concoquet: & sic pro potu darem aquam correctam cum zucchrao, vel cum modico cinnamomi & anisorũ: & quia etiam Galenus dicit, quòd vinũ potens noceat neruis: sed patientibus podagram, vinum prohibetur, non quòd fortè tantùm à potentia noceat, sed etiam alia de causa. Galenus tertio de ratione victus, loquens de vino, ne trahat, inquit, materias fluxioni paratas per vasa: & ideo aquosum & subtile nocet, quia aperit & præparat humorem vt fluat ad iuncturas. Ideo vetamus vinum podagricis, quia timemus nimiam apertionem, & humorum subtiliationem. Sed aqua magis refrigeraret quàm vinum, & non ita attenuaret. Et Auicenna proponit aquam mulsam, abstergit enim, & per vias vrinę purgat: sed aqua cum saccharo & modico piperis, noceret spleni: dico, quòd quando splen esset tumefactus ex ventositate vel frigiditate, quòd noceret: sed intumuit propter caliditatem, ideo proderit potus. Sed cur est quòd aqua chalybeata exhibetur splenetico indurato propter feruorẽ sanguinis? hoc fit, quia refrigerat hepar, quod vbi est refrigeratum, minus generat de fæce sanguinis. Hinc falsò existimant qui putant ex inflammatione hypochondriorum intumescere splenem. Quòd si vinum voluerit, illud sit delicatissimum, quantùm posibile est.

Quod ad cauteria,in capite neque actualia,neq; potentionalia facerem,quia vitium non est cerebri,sed membrorum inferiorum,quæ mandant ad ipsum. Si esset catarrhus ex imbecillitate tantũ cerebri, quòd non posset concoquere propriũ alimentũ,forte conuenirent:sed quia tota materia ab inferioribus membris ad ipsum eleuatur,vt non posit cõcoquere,nec difflare, nec reprimere tot vapores, & quia calidum est cerebrum,non exhiberẽ cauteria,sed cum pulueribus frigidis & humidis,quales essent ex flore nenupharis, violarum,rosarũ: quia rosæ propter tenuitatem suę substantię,faciũt vt talia penetrẽt,& sunt frigidæ etiã,& sic vapores reprimerẽtur,& contẽperarent temperaturã cerebri. Quòd autẽ cauteria non facerẽ ad talos,in causa est multitudo ibi neruorum, chordarum ac ligamentorũ, sed potius intra genu: & plurimos noui taliter curatos,exhibitis prius opportunis remedijs.Nec mihi displiceat,vt assumeret aquas thermarũ Veronensium,quas Calderianas vocant, quia conferrent spleni, & refrigerarent membra inferiora,hepar,renes,& ventriculum corroborarent sua astrictione. Ideò si aliquæ aquæ conferũt, credo quòd istæ conferrent.Deinde in conseruatione vellem vt denuò isto remedio vteretur,acciperet maximam aquæ quantitatẽ, & in ipsa myrobalanos, flores senæ, epithymũ decoqueret, in quo decocto infunderent rosæ multoties, & in hac infusione pro vna lib. IIII. vel v. drachmas rheubarbari apponeret, & facta infusione exprimeret, & faceret syrupũ, qui optimè euacuaret materias crassas & calidas omnes,&refrigeraret hepar,& acciperet vel semel qualibet septimana vel ter in mense ℥. quatuor pro vice. Nam ex myrobolanis habemus confortationem iuncturarum,& ex rheubarbaro confortationẽ hepatis.

Consult. CXVIII. De scabie, tinnitu aurium, hæmorrhoidibus.

Ccidentia sunt cõsideranda. Primò scabies, quæ habet pustulas magnas, sæpe aquositatẽ cum dolore, & mordacitatem emanantem: habet & maculas nigras circa pectus, quę depilãt & persistũt semper: habet etiã tinnitum aurium, qui perseuerat, noctu præcipuè, & dolores maxillarũ, etiã hęmorrhoides copiosæ: sanguis est copiosus, & post sanguinem aqua exit, quæ mordicat & calida est, causat eundem dolorẽ in crure: febrem quoque, vt nunc, habet. Materiæ & causæ symptomatum inueniendæ, vt curemus. Sed oportet prius scire temperaturam naturalem, vt sciamus qualitatẽ lapsus & medicamenta. Procedam per conclusiones. Temperatura calida, & hepar calidum. Color magnũ argumentũ temperaturæ, nisi sit aliquod accidens, vt in sole versatus. Sed vera temperatura colligi debet ex actionibus & excrementis. Cætera accidentia postea testimoniũ & fidem perhibẽt illis, sed non sunt tam certa. Actiones secundũ naturam quales erant nescio: nam æger ad nos venit, venæ tamen amplæ. Pili & musculi calidam temperaturam ab initio fuisse significant. Nec curo aliorum temperaturam, vt cerebri, quia nec illud, nec alia membra curabo, non enim ibi est affectus: ex cacochymia omnia dependent, quę quidem est ab humoribus in ventriculo & iecore genitis. Hepar est calidũ & siccum intense redditum ex operationibus: eos enim qui hepar calidum & siccum habent perpetuò, destitui bonis actionibus in ventriculo necesse est, quia caliditas adurit, & hepar amplectitur ventriculum, & cùm calidum est, consumit sua caliditate omenti pin

guedinem, quæ adhæret membris à frigiditate, ne permittit generare adipem oměti, cuius vſus eſt, v calorē in ventre conſeruet: ideo ibi vulnerati mal cōcoquūt. Etiā voracitas facit vt hepar ante tempu cibū attrahat. Inde fiūt circa venas meſeraicas craſ ſorū humorū obſtructiones, deinde in vētriculo ge nerat pituita, & ita vna cauſa alteram iuuat. His ſtar tibus, cognita hepatis & ventriculi temperatura, ra tione hepatis calidi multū bilis & fęcis ſanguinis ge neratur, quod eſt naturale. Ad hæc acceſſerūt exerc tia importuna, & labores: eſt venator, pedes ambulat, nūquā quieuit, ſemper magnis laborib. deditus, coiuit, ingeſsit cibos quoſcūq;, & vina potentia bibit. Incidit in aliam calamitatē. Sunt x I I. anni cùm coiret cū ſcorto, incidit in puſtulas, dixit Medicus: paſſus morbum Gallicū, dedit linimentū ex argento viuo: per os ſpuit, & membra neruoſa parata ad fluxiones reddidit. quæ inde incōmoda ſequunt? Auic. dicit argentū viuū inducere ſtuporē, paralyſin &c. & tota ſua forma naturæ humanæ cōtrariari. Hęc igitur omnia acceſſerunt: primò temperatura hepatis à natura fuit calida: ſecundò victus, exercitatio & conſuetudo anxia: tertiò, argentū viuū omnia membra debilitauit. Scabies eſt ex fluxione, non ex cōtagio, in illo viro, omniaq; accidētia præter febrem, tinnitus, grauitas capitis, hęmorrhois &c. ſecūdo de diff. febriū. Cùm eſt fluxio, videndū quod ſit membrum mandans, quod recipiens, viæ per quas, & quæ materia fluens. Hæc eſt regula. Cutis igitur membrū recipiens eſt & occaſio, quia debilis, & accidens ei aduenit nouū ratione cutis, trahit &c. Contagium quod cuti intemperiē & putredinē affert, cuius ratione trahit ad ſe humores, qui parāt fluxionē. Vbi igitur abſtergitur putredo illa, non fit attractio vlterius. 2. dę

dif.

liffer. feb. In hoc viro non eſt cauſa membrum reci-
iens,ſed interior cauſa eſt membrū mandans,quod
pſum recipit aliunde. Ideo & hæmorrhoides ha-
et,quia venæ illæ recipiunt humoré alium defluen
em. Oportet igitur eſſe membrū mandans.Sic tin-
itus aurium fluor eſt. Neceſſe igitur eſt aliquā eſſe
nateriā,cùm omnia ſymptomata ad fluxionem ſunt
educta. Scabies propria cutis,quę recipit membrū
nandans muſculi: & reliquę partes interiores quæ
lebent nutriri, mittunt nutrimentū ſuū,quo nutri-
i debēt,ad cutim,quia alimentū non eſt bonū,ideo
quod fundamēta,hepar & chylus non ſunt ſecundū
naturā,vnde malū generari ſanguinē neceſſe ſit.Mu
ſculi igiť trahunt dulciorē partē,& quod reliquū eſt
nittunt ad cutim.Porrò is humor in ſubſtātia vel te
nuis eſt,vel craſſus,vel ſalſus, vel acris,aut mordax,
& ſemper diuerſa facit. Humor ſalſus diuerſificat in
ſubſtantia, facit ſcabiem cum pruritu.Si eſt pruritus
tenuis,natura facilè euaporat:ſi eſt materia craſſa,ex
ſcalptura non euaporat, ſed facit puſtulas, & ibi pu-
treſcit.hæc vera cauſa ſcabiei. Materia ſubtilior pru
ritū generat, craſſa ſcabiē: hoc voluit Auic. Materia
igiť huius ſcabiei eſt humor ſalſus,qui tranſmittiť ad
manus & crura,quia maior copia materiæ:& exit cū
dolore aqua,quia humor calidus ſoluit cōtinuū & al
terat. Concurrūt igitur duę cauſę,quę ſunt cauſa do
loris ſecundū Gal.licet alij male dicūt vnā eſſe.tinni
tus in cerebro,& grauitas capitis,ex materia fluenti
naſciť.3.de loc.aff.cap. de dolore capitis. Qui habēt
calidū hepar,& totū ambitū venarū calidū, ſubiecti
ſunt repletioni capitis:& ſi acceſsit cruditas per viā
cōmunē,repletur caput, & ita fit nō tantū ob hepar,
ſed etiam ob vētriculū, ſicut hîc cōcurrūt hęc duo,
non tamen ob naturā hepatis,ſed ob victū etiā malū

faciētē crudum ventriculum. An caput calidum sit non habet instructionē: potest tamen esse calidum & causam habere, quòd facilè ascendāt vapores, qui postea mouentur in aure, & faciunt tinnitum.

Consult. CXIX. *Ad melancholiam hypochondriacam.*

OBseruata victus ratione, vellem quòd in anno bis, vere scilicet & autumno, se purgaret. Vere mitteret sanguinem à vena basilica cubiti sinistri. In intermedijs verò temporibus acciperet ter aut quater in mense infrascriptas pilulas:

℞. Epithymi Cretensis ʒ vj.
Agarici electi ʒ iiij.
Corticis ellebori nigri ℥ iiij.
Specierum hieræ simp. ʒ iiij. Cum melle rosato fiat magdaleon, de quo singulis vicibus ʒ j. accipiat, & formētur pilulæ tres cum melle rosato, & eo vespere quo assumet pilulas has, accipiet scutellam vnam panis loti, seu panatellæ, & aut nihil, aut parum admodum bibat, accipiatque sæpissimè per horam ante prandium Cōseruę florum borag. atque buglossæ parum. Ante syrupū sumere poterit elect. lenitiui ʒ x. cum zuccharo, fiat bolus. Pro syrupis:

℞. Syrupi de fumoterræ ℥ j.
De buglosso
De pomis ana ℥ s.
Aquæ boraginis ℥ iiij. Misce.

Pro purgatione:

℞. Confect. hamech ʒ iiij.
Syrupi ros. solut. ℥ iiij.
Cum aqua betonicæ fiat potus.

Post medicinam:

℞.

℞. Sacchari rosati ℥ ij.
Conseruæ florum boraginis ℥ ij.
Buglossæ ℥ ij. Misce, fiat electuarium.

PILVLAE PRO MELANCHOLICO.

℞. Epithymi Cretensis ℥ j.
Aloës optimæ ℥ s.
Garyophyllorum
Nucis muscatę ana ʒ ij.
Corticum ellebori nigri ʒ vj. Cum syrupo de corticibus citri fiat magdaleon, de quo fiant pilulæ, pro singula drachma tres: sumantur ante cœnam per horam, bis in septimana.

PRO QVARTANARIO PVRGATIO.

℞. Florum boraginis, buglossę, ana ʒ iij.
Radicum ellebori nigri ʒ v.
Polypodij ℥ s.
Fol. senæ
Epithymi ana ℥ s.
Radicum boraginis
Buglossæ
Capillorum Veneris ana ʒ iij. Bulliant in sufficienti quantitate aquæ ad cõsumptionem tertiæ partis, colentur & exprimantur, colaturæ postea addantur,
Succi fumi terræ
Boraginis, buglossæ ana ℥ j. s.
Succi pomorum ℥ iiij.
Zucchari albi ℥ xv. Fiat syrupus, sumat per quinque dies.

Consult. CXX. *De scabie.*

ERat puer laborãs febre putrida & hydrope, cuius cutis aspera erat, qui habebat dispositionẽ ad scabiem, de qua Montanus hoc dedit consilium. Scabies est de

genere fluxionum, & ſemper deducenda eſt ad fluxiones: ſed in qualibet fluxione quatuor ſunt conſideranda, ſcilicet membrum mandans, membrum recipiens, materia quæ tranſmittitur, & viæ per quas. Ad quam partem hic tranſmittitur? ad totam cutim, quę recipit, propterea quia imbecillior eſt à propria natura. Semper enim videbis ad cutim fieri criſin in fine ægritudinis, cum ſcabie, puſtulis, ſudore, in adoleſcentibus, & non rarò etiã in alijs. Eſt præter hæc debilitatus admodum, quia perpeſſus magnũ frigus, & aquas, vt penè exhauſtus ſit calor, nec poſsit concoquere alimentũ propémodũ, nec expellere excrementa. Propter paupertatem & ingluuiẽ cibos multos ingeſsit & varios, nec boni ſucci, nec nutrimẽti cõmodi: vnde in venis & hepate materia multa. Viæ quoq; latæ ſunt, quia cholericus: habet latas venas, & poros amplos. Scabies, rigor, ſudor, lepra, pruritus ſimplex, ſiccus, ſub cute ab eadẽ materia naſcuntur. Ita omnes fluxiones ſunt, ſed tantùm ſecundùm diuerſum modũ ſubſtantiæ & virutis expellentis variãt. Si materia tenuis, & pori aperti, nullũ fit ſymptoma, quia materia exhalat: ſi verò materia craſsior, virtus non fortis, & cutis reſiſtit, fit rigor. Eſt etiam rigor ſine febre interdum, vt Gal. lib. 2. de diff. febriũ, & lib. de rigore, oſtendit. Si materia craſsior, virtus fortis, & viæ latiores, peruenit ad cutim, ac ibi contrahitur, & puſtulas generat: eſtq; materia pituitoſa, aliquando ſalſa. Eſt ægritudo in compoſitione, quia cutis aſperior eſt quàm eſſe deberet. Gal. 2. de cauſis mor. Morbus eſt quãdo impedit operationes: quãdo verò non impedit, eſt ſymptoma. In hoc puero ſunt puſtulæ, nec eſt ſimplex pruritus, ſicut vbi materia tenuis eſt. Extinctione ceſſat pruritus, quia dilatatis

poris

oris euaporat:hinc cutis aſpera eſt,& facit deſqua-
mationes, quia materia multa quidẽ, ſed tenuis eſt,
& apud antiquos propriè lepra dicit̃. Nam apud me
dicos hodie lepra longè alia eſt,quàm quæ apud an-
tiquos elephantiaſis dicitur, & deſquamat ferè vſq;
ad oſſa. In hoc puero eſt ex humore ſalſo,pituitoſo,
aduſto. Si ex melãcholia,faceret elephantiaſin,& ve
ram lepram. Auicenna dicit ſalſedinem ex duabus
cauſis prouenire, vel cùm bilis cum pituita miſce-
tur, vel quando aduritur materia pituitoſa. Prima
cauſa habet difficultatem,quia nunquam ex tali mi-
xtione facietis ſalſedinem,rem ſcilicet amaram cum
inſipida miſcendo. Nam ſalſedo etiam differt ab a-
maritudine, vnde non ſcio qua experientia ductus
hoc dixerit. In ſecunda cauſa verum dixit:quia vbi
calor adurens occupat materiam terreſtrem & craſ-
ſam,& eam exurit,ſalſam facit.Sic etiam ſalſedo ma-
ris,ob aduſtas partes terreas,miſtas cum humore a-
queo, vt Theophilus ait de ſaporibus. Salſedo in
terreſtri ſubſtantia fundatur,ſicut & amaritudo:ha-
bent enim eandem cauſam materialem,materiam ſci
licet craſſam & aduſtam, & efficientem, vtrunque à
calore adurente, niſi quia amara ſunt magis aduſta,
ita etiam,vt ſi quæ ſalſa vlterius aduruntur, fiunt a-
mara,ſicut nitrum eſt ſalis genus excoctum. Cura à
materia rei.Primò ponamus corpus eſſe purgatum.
eſt ſalſedo,& eſt fluxio, que quandoque ſola euacua
tione curabitur,vt materia cùm nõ ſit iam amplius,
mundetur: vnde etiam dicit Galenus, ſæpius ſe flu-
xiones ſola euacuatione curaſſe. Abſtineat à rebus
ſalſis, acetoſis, carne bouina, vino craſſo, potenti,
& omni re calida & adurente: vtatur vino ſubtili &
tenui. Si adhuc medicamentis indigeat, vtendum

abstergentibus, exiccantibus: quia si illa quæ adhę rent, abstergantur, corpus reddetur æquale. Asper cum abstergentibus curantur: sic cōueniunt omni acida, vt succus limonū, acetosa, oxylapathum, &c

Consult. CXXI. *De scabie humida cum pruritu.*

℞. Floris casiæ ℥ x. Cum zuccharo fiat bolus, sumat hora ante prandium. Item

℞. Succi boraginis, fumi terræ
Cichoreæ ana ℥ iij. Purificentur & seruentur pro tribus vicibus. Sumatur ergo tertia pars huius syrupi, & seri caprini ℥ vij. Misce, & sumatur in aurora loco syrupi per 14. aut quindecim dies, prout magis conferet. Item

℞. Rheubarbari electi ʒ ij.
Macis ℈ j. Incidantur & aspergantur vino aromatico, postea infundantur in aqua lactis caprini per horas vigintiquatuor. Facta diligenti expressione & colatura,

℞. Confect. hamech ʒ iij.
Syrupi ros. solut. ℥ ij. Misce, fiat potio danda in aurora, cum custodia. Item,

℞. Sacchari rosati ℥ vj. Vtatur ante cibum manè & serò, & sumat ℥ s. singulis vicibus. Post assumptionem medicamenti, post duos præcedentes syrupos, mittatur sanguis à vena hepatis dextri lateris, & extrahantur circa ℥ viij. Item peractis his omnibus ingrediatur balneum aquæ dulcis, & primò sudet, & fricetur, deinde lauetur: postea in secundo loco balnei mittatur sanguis per cucurbitulas, applicando eas tibijs, brachijs, spatulis & natibus, postea illinantur manus & totū corpus linimēto sequenti.

℞. Therebinthinæ lotæ ℥ iij.
Olei rosati

Buty-

Butyri recentis ana ℥ ij.
Storacis calamitæ ʒ j.
Succi limonum quantum pondus eſt omnium.
Salis nitri ℥ s.
Salis communis ℥ ij.

liſce omnia ſimul, & bulliant in olla noua ebullitio e vna, deinde remoueãtur ab igne, & vbi tepuerit, dde vitellos ouorum recentium numero iiij. cõmi e omnia ſimul ad formam emplaſtri, & vtere. Ante urgationem nullas lotiones aut vnctiones faciet: ſi amen omnino lauare vellet, faceret id cum deco o althęæ, maluæ &c. & inungeret manus cum ſuc o arantiorum medij ſaporis. Pedes tumeſcebant, la it ex roſis, althæa, camomilla, ſaluia, maiorana, pule io, in vino & aqua coctis.

Pro ſcabie poſt purgationem:

℞. Radicum ellebori nigri ℥ vj.
Lapathij acuti man. x.
Radicis ellebori albi ℥ ij.
Limonum cum radicibus ſuis in fruſta inciſorum numero xv.
Therebinthæ ℥ iiij.
Salis nitri ℥ ij.

Contundãtur omnia ſimul, & fermẽtentur per dies quatuor in vaſe mundo & bene cooperto, ne tranſpi ret, ſepelianturq; in fimo equino: poſt fermentatio nem quatuor dierum extrahatur primò aqua, dein de oleum: vtrunq; optimè ſcabiem remouet, & cu tem ab omni labe mundabit.

Vnguentum ad lepram datum, ſeu ſcabiem ortam, ex uitio uirtutis aßimilatiuæ, purgato antea toto corpore. CXXII.

℞. Radicum lapathij ℥ iij.

Radicum ellebori nigri & albi ana ℥. ij.
Hordei fracti pug. iij.

Bulliant omnia in suff. quant. aquæ rof. ad consum ptionem duarum partium, deinde facta diligenti e presſione & colatura,

℞. Salis nitri ℥. iiij. Olei rosati
Butyri recentis ana ℥. ij.

Bulliant omnia simul ad cõsumptionẽ aquæ, deind

℞. Succi limonum ℥. iij.
Terebinthæ ℥. ij.

Misce omnia simul, & cùm refrigerari incipit, addi to vitellos ouorum recentium nume. iij. & serua: in ungatur scabies, scalpta prius.

Consult. CXXIII. *Pro tremore manus.*

PRobabile est hominem ab ineunte ætate cudendis nummis occupatum, vehemen tisſimo motu, & magno malleorũ pondere, brachia ita exercuiſſe & calefeciſſe, vt plurimo alimento indigerent, quod etiam cõmodiſsimè attraherent per vasa abundanti calore dilatata, tum optimè cõficeret, ob bonum habitũ, & caloris redundantiã: sed vbi postea à consuetis laboribus desijt, consuetũ quidem alimentum ad brachia deriuaſſe, sed otio ac desidia effectũ, vt sublata pristina difflatione & excrementorũ expulsione, calor naturalis paulatim suffocaretur, temperatura brachiorum frigidior redderetur, excrementa colligerẽtur, meatus constiparentur: vnde imbecillitate in ijsdem brachijs parata, præterquàm quòd propriũ alimentum nõ rectè conficeretur, etiam aliunde defluuium pateretur, sicut perpetuò comparatũ est, à fortioribus ad imbecilliora defluuiũ fieri. Ergo & totũ corpus languidius, segnius, obesius effectum, & brachia

præ

ę frigiditate acquisita, & humorũ cruditate, in tre
oré insignem incidisse. Curatio esset, vt quamma-
mè corpus exerceret in aëre temperato, frictioni-
ıs lõgis & asiduis, & balneis vtereť, parcissimè vi-
ret, à vino quãmaximè posset, abstineret, sed deco
um saluiæ, cinnamomi, & garyophyllorum, addi-
zucharo, potaret. A cibis crassis, frigidis, humi-
s, glutinosis prorsus abstineret, comessationes po-
tionesq; tanquam pestem euitaret. Singulis septi-
anis pilulis vteretur in hunc modum confectis.

℞. Agarici electi ʒ vj.
Colocynthidis ʒ ij.
Aloës hepaticæ ℥ j.
Garyophyllorum
Muscatæ ana ℥ j.
Salis gemmæ - ℥ iij.

um oxymelite simpl. fiat magdaleon, ex quo fiant
llulæ iij. singulis vicibus pondere ʒ. j. sumendæ in
rora. Post aliquot purgationes, brachia asiduè la
ntur oleo quod ex benzoi ab vnguentarijs confi-
tur. Cinnamomo optimè condito cum zuccharo,
nte & post cibum asiduè vescatur.

onsult. CXXIIII. *Pro quodã iuuene, qui post lon gam quartanã patiebatur magnã splenis duritiem.*

℞. Fol. senæ Epithymi
Polypodij ana ℥ ij.
Myrobalanorum chebulorum ʒ j.
Aloës optimæ ℥ iij.
Corticis rad. Capparum ℥ j. s.
Myrrhæ ℥ ij.
Croci ʒ j.

uluerizẽtur omnia per se, deinde misceanť, ac cum
rupo de Epithymo fiat magdaleon, de quo fiant

pilulæ:pro ſingula vice tres ſumat ʒ. j. hoc ante cœnam ſemel in ſeptimana. Ordinata victus ratione vtatur, & ſi vult, poteſt inungere locum lienis oleo de capparibus: ſunt enim obſtructiones, vt ex toti[us] corporis colore apparet. Hic adueniente vere, qu[i] his vſus non erat, & inordinatè vixerat, in febrem incidit. Montanus caſsiæ ʒ x. cum ʒ ij. ſpecierum h[iera] rę exhibuit: pro ſyrupis poſtea ſerum lactis caprin[i] cum ſuccis fumi terræ, boraginis, cichorij ana ℥. Poſt ſecundum ſyrupum ſanguinē miſit: vltimò me dicinam dedit ex confectione hamech, & ſyrupo [ro] ſato ſolutiuo. Pro aperiendis deinde obſtructioni bus ſyrupum ex ſucco chamædryos & agrimoni[æ] cum infuſione corticis mediani fraxini ℥ s. Cetrac[h] ʒ vj. Infundantur in ſero lactis, & modico aceti, b[i] bat mane, ex ſero lactis Caprini ad cyathum vnu[m]. Chamędryn & agrimoniā addidit, quia ex malo re gimine in obſtructionem alterius lateris incidera[t].

Pro ſplene ordinauit hoc vnguentum.

℞. Bdellij
Ammoniaci ana ʒ iiij.
Diſſolue in aceto ſquillitico: deinde adde
Oleum amygdalarum amararum
Axungiæ porcinæ ana ℥ j. s.
Agarici optimi puluerizati ʒ vj.
Corticum rad. Capparum ʒ v.
Corticum ellebori nigri ʒ ij.
Cum modico ceræ fiat linimentū, pro ſplene. Si pin[guia] guia pauca ſunt, duplicentur.

Conſult. CXXV. de Gallo quodam laborante quartana triplici.

Neſci[o]

Efcio adhuc quomodo laboret, quare faciam vt docet Auicenna, fubtiliabo regimen, donec morbus appareat. Primò rationem victus præfcribã. Sumpfit heri ectuarij lenitiui drachmas duodecim, cum faccharo boli forma. In fine acceſsionum habuit magnam im: quare laudo talem potionem.

℞. Syrupi acetofæ multæ acetofitatis ℥. iij.
Vini granatorum ℥. j.
Aquæ boraginis lib. j. Mifce, & vtatur pro ti, & bibat cyathũ vnum in fine paroxyfmi, dum fit. Pro fyrupo, quia obftructiones habet, vt ferè femer videbitis in febricitãtibus, cùm occurretis poft igefimũ diem ægritudinis, hypochõdria tangẽtes, ercipietis tenfionem. femper habet obftructiones, uæ aperiendę funt, aliàs nunquã curabitis febrem. ed noluit in principio progredi cum amaris, & per e aperientibus.

℞. Oxymellis fimp. ℥ j.
Mellis rofati ℥ s.
Aquæ cichoreæ ℥ iij. Mifce, & detur manè pro fyrupo. Ifte Gallus habet quartanam quotidianam, quod fæpe contingit. Exemplum habetis apud Galenum de Eudemo, primo Prognoft. etiam de differ. feb. Sed circa febres putridas multa effent dicenda, quæ oportet fupponere: nihil enim dicam ex obferuationibus, fed principijs, ficut fieri debet: quod cùm hîc non poffumus, vbi fupponendo fine arte loquimur, in folis fundamentis docendũ. Quatuor funt humores qui putrefcunt: bilis putrefacta tertianas facit, pituita amphimerina. Sed an fanguis putrefcat, & quomodo ex eo fiat febris, dicamus in fcholis. Nunc tres humores fumamus. Melancholicus humor putrefactus, facit quartanam. Cùm tali-

bus occurritis, quomodo debetis agnoſcere? No ſunt expectandi dies paroxyſmorũ:hoc ridet Galenus 2. de Criſibus: poſſunt enim decipi, cùm varia pro ratione aduſtionis humorum. Si ex paroxyſmi hanc vultis iudicare, erit quotidiana. Optimum igitur erit febres cognoſcere à proprijs ſignis, differẽtijs, & accidentibus: quorum ſigna trademus. Humor melancholicus eſt craſſus, fæculentus, frigidus mordax ſua aciditate, & potius aſtringens, exaſpera ac ſi meſpilum comederetis, ſicut acida, auſtera, aceba, quæ Arabes pontica dicunt: ergo à natura rei, cùm humor ille ab interioribus ad exteriora mouetur, facit frigus magnum, quia humor in ſe frigidus tangit muſculos: & eſt humor naturæ inimicus, calori oppoſitus, ideo natura proſternitur, & fit maxima contractio caloris, etiam frigus magnum, quod eſt ſignum quartanæ. Differt enim à frigore bilis: nam ipſa quoque frigus facit, & motum cõcuſsionis: ſed quartanæ frigus maius eſt, ac ſi quis aëri valde frigido occurrat: dicũt ſe tãtùm frigus ſentire, ac ſi quis nudus verſetur in niue: frigus verò à bile eſt ac ſi acu mordicaretur.

Quotidianæ etiam frigus ab alijs facilè diſtinguitur: eſt enim rigor eius tanquam cum ſono, & hoc eſt primum ſignum prognomonicum, cum quibus diſcernũtur febrium pulſus. Deinde ob humorẽ frigidum non ita inæqualis eſt ſicut quotidiana, magis tamen quàm tertiana: & ratio eſt, quandoquidem qui quotidianam patitur, habet ſingulis diebus paroxyſmum: & quia pituita multa eſt, quę multitudine ſua extinguit calorem, ſupra modum aggrauat naturã, & fit pulſus inæqualis, ſicut de baculo exemplum dat Galenus.

In quartana licet melancholia ſit pauca quantita-

e,nec tam abũdet in corpore quàm pituita in quotidiana,parum aggrauatur grauitate propria, & ita atione ponderis fit pulsus inæqualis.

In tertiana magis augetur necessitas euentandi, deu maior est pulsus, & velocior quàm in quartana aut quotidiana: & quia humor leuis est valde, non ita aggrauatur natura, & ideo pulsus non est ta inæqualis. Habet igitur pulsus in quartana se mediocriter inter tertianam et quotidianam, in æqualitate & velocitate, & magnitudine. Est præterea rarior, ob materiam scilicet humoris terrestris, & propter duritiem seu siccitatem instrumenti,quæ etiam ad paruitatem facit. Est & aliud signum decernendi ipsa, quinta accessio febris, principium paroxysmi & augmentum longiora quàm in reliquis, quia est tardæ putrefactionis, nec habet statum nec declinationem,ut quotidiana. Patitur igitur quartanam, ergo ex humore melancholico putrescente. Sed hic noster ægrotus quotidie patitur, quia natura aggrauatur multa materia, rarò siquidem sola & simplex contingit. Sæpe videbitis quotidianam vel quartanam puram, quia semper aliquid pituitosæ admiscetur melancholiæ. Frequentius verò exquisitas tertianas videre contingit: hæc aliquando minorem frigiditatem, & propter pituitam admixtam quandoq; maiorem habet: & uidetur vnus dies quasi quartanę deditus esse, reliquis duabus mouentur alij dies. Habet autem febrem propter obstructionẽ viscerum:non habet quidem duritiem tympaniticam,sed tensionem,quia febrem habet quę calorẽ naturalem mutauit in igneũ ideo facit coctiones deteriores. Sunt ergo alendi cũ uictu tenui,quia dum manet febris,manẽt cruditates,& sic fiunt tensiones.Oportet autẽ has obstru

ctiones etiam curare, quia habent causam sine qu
non potest curari febris. Item dedi Syrupos aperi
entes, & iam apparet coctio aliqua ex parte, qua
quamuis sit laudabilis, nondum tamen est status, dc
nec exactissimè signa appareant. Cura est materi
lis: ergo stante actione vrina, euacuare oportet, cùm
appareāt in signa coctionis. Humor melancholicus
est: quod erit igitur instrumentū? Mihi semper familiare, quo vtor, est confectio hamech aurea, quā conficit Mesue magna arte: ideo extollo Arabes, quia habebāt methodū de compositione medicamentorū. Sed nescio quî fit, alij à Græcis ad Arabes, alij ab Arabibus ad Græcos confugiunt, qui huc atq; illuc vagantur, quod fit, quia ferunt sine ratione. Qui ratione procedunt, hæc non faciunt, quia vtriq; errare potuerunt, & Arabes & Græci: aliquando boni sunt, aliquādo mali: id quia non discernimus, & nos erramus, & alios errare facimus: ita oportet vnum onera portare alterius. Sed ad ægrū nostrū. Constāt vires in hoc, & est iuuenis, & locus temperatus, ideo totam dosim dabimus. Integra autē dosis pro viribus est ʒ iiij. Et hic habet obstructiones, in quibus difficilius educuntur humores, & tensa hypochondria: sed non nimium obstructi sunt meatus, ita vt materia educi non possit, alioqui non darem.

℞. Confectionis hamech ʒ iiij.
Trochiscorum alhandal gr. 5.

Misce, fiat bolus cum saccharo. Habet quartanam principaliter, quia habet accessiones de quarto in quartum vehementes, postea alios quatuor dies mitiores. Hodie magnum habuit paroxysmum, sudauit, & est refrigeratus, & sudor etiam linteamina fecit frigida, vnde augetur putredo. Oportet ergo adhuc aperire obstructiones, & concoquere materiam.

am. Quomodo concoquenda materia melancho-
ca? an cum incidentibus? Auicenna acetum propo-
it, sed nō ſoluit: at humor melancholicus maiori in
iget præparatione. Quomodo concoquũtur hu-
nores? Humores ſemper concoquuntur calore mo
lerato. Reducendus ergo calor ad temperaturam: ſi
cutus eſt, faciatis benigniorem: ſi acris, retundetis
um cum frigidis: ſi obtuſus, & minorem habet calo
em, reducatis eum ad temperiem: nam omnis co-
tio fit à calore temperato. Finis coctionis eſt ſepara
e bonum à malo, vtile apponere membris, inutile
xcernere: ea ſunt propria opera naturæ, quæ per ca
orem temperatum ſemper tentat coctiones in hu-
noribus: quia omnes humores habent aliquid bo-
ni, quod ſeparat, ingratum verò expellit. Quomodo
præparantur humores? Hic alijs inſtrumentis opus
eſt: non enim hic eſt coctio, ſed quædam ad coctio-
nem præparatio. Cùm craſsus eſt humor, incidi-
mus: ſi viſcoſus, abſtergimus: cùm qualitas aliqua
peccat, præparamus cum contrarijs. Nos ergo mate
riam imitabimur. Volumus præparare humores, &
concoquere? duo ergo facienda, quæ iubet fieri ubi
peccant humores, Galenus lib. 4. de tuenda ſanit. &
primo therapeut. Primò admouet quæ iuuant co-
ctionem, fouet ventriculum & hypochondria, dat
diatrionpipereon, poſtea præparat humores, & vias
aperit. Ita hîc quoq; humor melancholicus peccás,
frigidus eſt, craſſusq́;. Primò ergo cum linimentis
ventriculus & hypochondria fouenda, vbi fiunt
principales coctiones: & præcipuè lateris ſiniſtri ra
tionem habeatis, ubi ſplen concoquit: ex hoc habe-
bitis coctionem humorũ. Ego in febribus putridis
poſt purgationẽ vtor oleo chamæmelino vel anethi
no, cum vino aromatico, qua vnctione pori aperiun

tur,& adiuuátur coctiones.In principio verò quietos humores relinquo,donec euacuent,postea phlbotomiá facio.Si nó bonũ est fouere ventriculũ uel hypochódria,vt circa partes principales bonę fiant coctiones,euacuamus humores : fiant ergo frictiones, cum ligaméto, vt pori aperiant(est enim constipatio hîc,)& vt crudi humores concoquantur. Post coctionem curemus pręparationẽ.Quia sunt crassi, debẽt ergo fundi. Si esset pituita,facilis ratio foret, quia humida est : humor melancholicus crassus est & siccus,& ea quę incidũt, exiccãt etiá:oportet ergo quęrere madẽs,quod vnà humectet. Quare nunquá pręparabitis humorẽ melancholicũ cum simpliciter incidentibus,nisi alternatim exhibeatis,vt per tres dies humectetis, per duos exiccetis. Potestis igitur vti sequenti.℞ liquiritiá,passulas,sem.altheæ & camomillę,poma dulcia,decoquantur in brodio pulli,est delectabile,& humectat. Vel rapas dulces decoquo ad vltimum,postea decolari facio, & substantia raparũ abiecta, in prandio & cœna exhibeo loco ferculi.Sic potest humectari humor melancholicus.Quinto die postquá ita humectastis, potestis exhibere,vel miscere etiam humectantibus,

℞ Syrupi de pomis		℥	j.
Oxymellis simp.			
Mellis rosati	ana	℥	s.
Decoctionis infrascriptæ		℥	iiij.
Liquiritiæ rasæ		ℨ	j.
Polypodij		ℨ	s.
Passularum		ℨ	ij.
Boraginis	man.		j.

Decoquant in lib.iij. aquę cisternæ ad consumptionem tertiæ partis,& diuidatur ipsa decoctio pro 6. syrupis. Pro linimentis

℞.Olei

℞ Olei anethini
Chamæmelini ana ℥ ij.
ꝑſce, & fricetur leniter totum corpus, & illinatur ꝑnè & ſerò per horam ante cibum.

℞ Olei de abſinthio ℥ ij.
Chamæmelini ℥ j.
Ceræ ℥ j.

ꝑiſce, fiat linimentum pro toto ſtomacho, ventre hypochondrijs, applicandum in fine paroxyſmi.

Conſult. CXXVI. *de febri continua, cum catarrho, & leui quodam ſputo ſangui nis, ac ſuſpicione hecticæ.*

Abemus hic nobiliſsimã matronã, quæ vexatur plurimis diſpoſitionibus præter naturam, quæ omnes quidẽ verendæ ſunt. Repetã breuiter cauſas, & ex arum diſpoſitione curam inueniemus. Vexatur rimùm febri, quæ videtur continua: præterea deſcendit catarrhus ad pectus, & ad quædam membra alia, ad ſcapulas, ad oculos, in quibus dolorem ſentit, præcipuè tamen ad pectus fluit. Hic catarrhus pręterquàm quòd habet guttulas ſanguinis nterdũ, apparet etiam cum putredine non vulgari, quod eſt notandum: præterea habet obſtructionem n membris naturalibus, præſertim in lienis regione, vt & tactu percipiatur, ſicut ipſa dicit, nos autem eam nondum attigimus. Habet & obſtructiones circa cotyledonas & venas vteri, & menſtruorum non quidem omnimodam ſuppreſsionem, aliquam tamen diminutionem patitur. Hæ diſpoſitiones omnes magnæ ſunt, ergo & cauſas habent magnas: non enim ſunt affectus magni, niſi à cauſis ma-

gnis: & quia causæ deducũt nos ad rationẽ curand
illæ primùm sunt inquirendæ: & quia causæ parti
sunt extrinsecæ, partim intrinsecæ, vtręq; quærer
dæ: omnes enim concurrunt in hac nobilissima ma
trona. Intrinsecæ causæ dispositiuæ sunt, quæ cor
pus ad tales ęgritudines aptũ & dispositũ faciun
Neq; enim quodlibet patitur à quolibet, vt in 1. & 2
dicit de generat. Aristot. sed in habentibus symbo
lũ facilis fit transitus. Videndũ igitur an corpus pr
paratũ sit ad has dispositiones, an verò non: hoc au
tem sciemus ex temperatura naturali, & constru
ctione totius corporis. Totum igitur corpus primò
rarę texturę, & rari habitus est, caro mollis, & quę
facilè cedit tactui, & semper macilenta fuit & graci-
lis: fuit ergo corpus maioris habitus. Præterea au-
dio fuisse summi ingenij, quod arguit subtilitatẽ san
guinis & spirituum, vt Galenus in lib. Quòd animi
mores &c. ex Arist. confirmat. Ideo & Aristoteles,
molles carne, aptos mente dixit. Quia igitur est ta-
lis habitus qui facilè resoluitur, & patitur à quibus-
cunq; causis extrinsecis, habuit causas extrinsecas
dispositiuas ad hoc, vt facilè incideret in varias di-
spositiones præter naturam. Præterea temperatu-
ra, licet reuera eam non possumus dicere talem uel
talem, propter diuersitatem membrorum, quæ facit
ut totum corpus non possit dici simpliciter calidũ
& siccum, hepar tamen calidum & siccum habet, sed
ea cruditas non ita insignis est vt sanguinem gigne-
ret crassiorem, consistente pręsertim sanitate: quia
promptitudo ingenij & morum, non patitur illam
crassitudinem sanguinis, quæ fit à caliditate ignea,
vt fit in leonibus & canibus, (reperiuntur enim om-
nia genera animalium etiã inter homines) non con-
uenit istis moribus mitioribus, qui sequuntur tem-
peratu-

eraturá,vt Physicus & Medicus probat. Credo igi
ir esse quidem calidum & siccum cor: calidum, sed
on vehementer, vnde generet sanguinem calidio-
m quidem, sed subtilem, non crassum: ideo facilè
teratur, sicut omnes substantiæ tenuiores paratæ
int ad mutationes. Audio enim magnanimá & con
antẽ, sed eadem ratione vt in hepate diximus: non
ccedit valde, quia facilè placatur. Hęc duo mem-
ra totũ quidẽ corpus calidius reddunt, sed propte
ea non potest dici calidæ & siccæ temperaturæ,
uia membra hæc inæqualia. Cerebrum semper pa-
atum fuit ad defluxiones: semper solita est pati de-
uxum ad partes intrinsecas. An modò id sit ratio-
e frigiditatis in capite nõ concoquentis alimentũ
roprium, an verò ratione caliditatis attrahentis
lurimam materiã, ignoro: non enim noui eam ha-
tenus, sed nunc primum uidi: sed quæcunq; causa
it, certũ est eam abundasse excrementis in capite, &
aborasse catarrho. Ventriculus naturaliter frigi-
lus, multiplicat humores crudos, quia ferè omnes
qui sunt calidioris naturæ, qui raræ texturæ, habent
ventriculum frigidum: sunt enim graciles, & non ha
bent omentum infarctũ pinguedine solita, quæ se-
cundum Aristotelem facit caliditatem positiuè, se-
cundum verò Medicos primitiuè, quia non permit-
tit difflari caliditatem innatam ventriculi, & tuta-
tur eam à frigore, & reliquis nocumentis extrinse-
cis. Hæc nobilissima Domina priuata est vtraq; vti-
litate, imò habet ventriculum imbecilliorem, vnde
plurima pituita & cruditates generantur. & excre-
menta in mulieribus ad vterum deueniunt, qui rece
ptaculum est omnium excrementorum: qui cùm sit
membranosus, & per se frigidus, sanguis tenuior
non potuit eum calefacere, vt concoqueret ea, sed

aucta frigiditas ab excrementis extinguentibus calorem naturalem. Habetis modò causas extrinseca dispositiuas, totum verò corpus facilè alterabile ab extrinsecis, quia rarus habitus, & sanguis subtilis & inæqualis membrorum, hepatis, ventriculi & caput perpetuò depilans. Si modò vult, addam etiam ex parentibus, qui laborarunt catarrho, & phthisici mortui sunt. Videbitis hos morbos ortos esse à semine, & hæreditarios à natiuitate. Corpus igitur tale ita præparatum, incidit in causas extrinsecas sex, qui alterant corpus, vt aër, cibus, potus, & reliquæ: omnes enim excesserunt. Aër diuersus & pessimus nunc: fuit in festis Clodianis in aëre crassissimo & pessimo, vbi etiam circa cibum & potum commisit errores. Vescebatur piscibus palustribus, qui pessimi in quocunque, præcipuè tamen in tali corpore, quod facilè alteratur. Vsa est pastilibus & leguminibus, & cibo sine electione, crasso, qui his corporibus maximè nocet, imò facilè incidit in sæuas dispositiones. Ac cùm ita peccasset in cibo, potu & aëre, accesserunt etiam accidentia sæua, dolores scilicet, quos habuit ex morbo filiæ. Hæc omnia maximè prosternunt hominem, & exterminant ab ea essentia in qua est maximè. Si quando spiritus etiam sunt tenuiores, qui facilè resoluuntur, hæc accidentia facilius & plus lædunt, & quo plus ea dissimulauit, & exterius dolorem monstrare noluit, eo magis interius afflicta est. Hinc sunt secutę deterrimę dispositiones, cúmque tot morbis conflictata fuit, quibus fortè corpus etiam non ita debile superari poterat. Item multiplicati humores in corpore, ex mala ratione victus, aëre crassiore, impediente difflationem corporis, & corpus refertum est humoribus ob causas intrin-

trinſecas et extrinſecas. Crudi ſunt, ob ventricu-
m malè concoquentem cibos craſſos. Aduſti ve-
ſunt ob accidentia animi, qui cibaria quæ gene-
nt humorem melancholicum, corrumpunt: &
tentio menſtruorum non omnimoda ſuppreſſa,
d diminuta excretio, facit multiplicari humo-
es diuerſorum generum in corpore. Ex his igitur
abemus cauſas intrinſecas efficientes, & diſpoſi-
iuas etiam, vnà cum extrinſecis occurrentibus.
His præſuppoſitis contingit primùm catarrhus mo
eſtiſsimus: neq; id mirum: quia generatæ ſunt mul-
æ ſuperfluitates, pituitoſæ primò, deinde bilio-
æ, hepar calidum, ſanguis ſubtilis, corpus vapora-
ile. Galenus libro III. de locis affectis: Qui ſan-
uinem ſubtilem & hepar calidum habent, reple-
ionibus capitis ſubiecti ſunt. Et hîc ex ventriculo
quoque vapores crudi aſcendunt: hinc catarrhus,
qui non ſimplex eſt, ſed fit ex materia plurimorum
humorum, qui nec frigidi abſolutè ſunt, nec cali-
di, quia mixti ex cruda bilioſa & etiam aduſta mate-
ria: & deſcēdit à capite, quod etiam ex ſe ſubiectum
eſt deſtillationi: & quia propter multitudinem de-
ſcendit ad varias partes, varios etiam affectus mo-
uet: ſed maxima pars ad pectus & pulmones deſcen
dit, quæ excernitur per tuſsim. Eſt autem materia
quæ eijcitur, quo ad ſubſtantiam craſſa & viſcoſa,
partim non putrefacta & alba, partim verò flaua,
non qualis eſſe ſolet ex admixtionibus, ſed qualis
eſt cùm materia exiſtit putrida. Non autem habet
ſaporem aliquem, quia pituita ſuperat. Si uel bilio-
ſa ſuperaret, vel æqualiter mixta eſſet, appareret a-
maritudo, vel ſalſedo (ſi credimus Auicennæ, qui
ex mixtione bilis cum pituita, ſalſedinē oriri dicit,
quod nunc non determino.) Superat igitur pituita,

quia nullus ſapor: ſed quia talis catarrhus putreſc
in pulmonibus, & interdum admixtum habet al
quid ſanguinis, dubitatur, & meritò quidẽ, excer
túr ne ille ſanguis ex vena rupta uel eroſa, an reſ
det per panniculos, uel ex capite defluat per nare
uel quoquo modo. Solet & aliud contingere: qu
cùm per tuſsim continuò violenter erumpat & re
ciatur materia, & orificia venarum illarũ capillar
facilè aperiuntur, ex quibus prodeat ſanguis, nc
cum magno periculo, quia tenues ſunt venæ, faci
aperiuntur et claudũtur, imò ceſſat ſtatim poſt pa
cas guttulas. Ego hîc crediderim nõ ex capite, qu
ſanguis niger eſt & craſſus, non admixtus ſputo, ſe
ſeparatus, vt ſit ſuſpicio quòd veniat à capite. He
tamen ramulos paruos & viuacioris coloris ſput
permixtos vidimus, & poſſet venire ex illis venis c
pillaribus abraſis ex violentia motus. Vel hoc eri
vel illud, in alterũ incidit ſuſpicio. Venam ruptam
vel factam corroſionem non credo, nec reſudar
(quanquam hoc facilius fieri poſsit, propter panni
culorum raritatem) nam illa fieri ſolent in maior
quantitate: non tamen contendo, cùm nihil habea
mus niſi coniecturas: poteſt eſſe ex tribus his: vnum
quodq; iam non determino, & hactenus nihil refe-
ro, ſed in futuro referri poteſt, quia ſanguis per o
reiectus, eſt malus, vndecunq; veniat. Hæc de cata
rho, vnde generetur, & vbi, & per eſſentiam modò
in capite facilè intelligitur, quia ſemper fuit ſubie-
ctũ deſtillationibus, ſed fouetur etiam ab alijs mem
bris inferioribus. Nunc ad obſtructiones quæ ſunt
in liene & matrice, & ut ego credo, in hepate. Hæ fi-
unt immediatè ab humoribus multiplicatis in cor-
pore, propter rationem victus, craſsis & bilioſis, &
ita miſcella eſt, prædominante tamen pituita, quæ

venas

nas obstruit, sed magis circa lien, quia illud attra
t crassiores humores, & non est tam nobile vt sic
ssit resistere sua caliditate obstructionibus, sicut
par. Sunt & obstructiones circa vterum & cotyle
nas: sanguis enim menstruus excernitur quidem,
d in parua quantitate: non est perfecta obstructio,
d ex insigni parte effluunt menstrua, sed non vt so
bant. Credo igitur obstructiones etiam circa vte-
m, & in mesaraicis ad iecur, sed maiores circa li-
, & per venas in toto corpore, humores crassos &
ixtos sanguini, vt non possit euentari calor, quia
inæ sunt crassiores, quæ sunt colamentum san-
iinis, & attestantur supra dispositionibus quę sunt
venis: vrinæ crassescunt, rubrę, plenæ omni gene-
humorum: ergo & venæ repletæ, & excrementa
dem modo repleta varijs humoribus sunt: citrina
go bile redundat: & crassissima sunt, ergo pituita:
ita totum corpus repletum est materia diuersa.
on igitur mirum est adesse febrem illam vniuersa-
m, cùm tot sint causę, quarum singulę solę possent
cere febrem: & est principiò febris putrida, pro-
ter prohibitam euentationẽ: & cùm sint in corpo-
iuuene, natura fortis expulit materiam ad exterio
a. adeò frigus insigne sentit cum intensione, vt in
igeat plurimis operimentis: & heri præcipuè sen
t. Quæ eius rei causa sit, petetis ex Galeno de rigo
e, & 3. de causis symptomatum: nunc non est tem-
us illa dicere. Incipit igitur à frigore, & quidem
xtensiuo, quia mittitur foras à virtute. Materia
nim crassa est, non facilè putrescens, & ideo calor
on statim sequitur. Quòd autem perdurat, ita vt
nus paroxysmus inueniat alium, fit quia materia
nulta non potest ita resolui statim. Nec propterea
ontinua est, quia cum rigore: quia proprium conti

cam? Mitterem igitur ſanguinem, ſed non à ſaph
nuatũ non rigore fit. Et putreſcit extra venas, quc
ex eodem patet, quia incipit cum rigore. Habet
naturam & locum febris huius putridæ, an mod
cum hac putrida ſit etiam alia occulta in membr
ſolidis fixa, vt hectica? Vt ingenuè fatear, non po
ſum certum aliquid aſſerere: bis enim vidi eam, in
ueni pulſum inæqualem, qualis eſt febris hectica.
Sed ſi per cóiecturas eſt agendũ, corpus gracile eſ
& aptiſsimũ vt inflammeñt membra ſolida: habu
febres præcedétes putridas tam longo tempore: d
inde hic morbus hæreditarius ei videtur à parenti
bus: calefit item magis poſt prandiũ, quod eſt ſign
quidẽ perpetuæ hecticę: ſed non ſibi conuenit, alio
qui cócluderet neceſſariò. Nunc nõ poſſumus cert
ficari, ſed ſuſpicionẽ facit, quia à cibo incaleſcit. Eſt
& alia cóiectura: non ſentit calorẽ, quod ſignũ eſt f
brẽ iam eſſe in habitu: ſed id etiã ſignũ non eſt para
gnomonicũ ſolũ, quia in alijs etiã morbis eſt cõmu
ne, vt in febribus laticis, vt vocat Auicen. Etiam nõ
percipitur caliditas, & ideo hecticis maximè ſimile
ſunt, & laticæ vocañt: has ob cauſas non poſſum ce
tò concludere, adeſſe hecticã, licet magna ſit conie
ctura. Sed quicquid ſit, agamus omnia ſic, vt non lę
datur hectica: ſi quę eſt ad reliquas diſpoſitiones, pu
to nullã præteritã. Diximus de omnibus, præterquã
de ventriculo, qui imbecillis naturaliter: ſed ea im-
becillitas aucta magis, quia in longis ægritudinibus
ſemper redditur imbecillior, præſertim vbi pituita
dominañ, vt Auerrois teſtatur. Nihil tam efficax ad
debilitandum ventriculum, quàm febres quæ à pu-
tuita pendent, & habet æquales paraxyſmos, non ſi-
bi inuicem de tertio in tertium correſpondentes,
ſed magis accedit ad quotidianas amphimerinas,
cet bi-

uod ſignũ eſt magnã copiam pituitę putreſcere, li
:t bilis etiam in maxima quantitate accedat.

De prognoſtico. Ex quo patitur has ægritudi-
es propter diſpoſitiones in mẽbris principalibus,
on tantùm ob multitudinẽ materię, ſed etiam diſ-
oſitiones membrorum, difficilis erit curatio, ma-
mè cùm tranſire videatur ad id quòd naturaliter
t diſpoſita iure hæreditario: habet ſputa putrefa-
:a, cum ſuſpicione hecticæ: & cõſtitutio anni, quæ
iorbos indicat, vt ex Hippoctate iam audiuiſtis, in-
icat morbũ longum. omnibus igitur modis ægri-
ıdo longa eſt futura.

Curatio. Habemus membra naturalia affecta, quæ
ıerunt cauſę diſpoſitiuæ ægritudinis, ſed in has nõ
ıcidit niſi propter cauſas alterantes, igitur res to-
ı redigit̃ eò, quòd humores in magna copia genera
ı, in corpore ſint cauſæ diſpoſitionũ. Primùm igi-
ur corpus mundandum ab omnibus excrementis,
ıon enim poteſt aliter agi. Iam corpus redundat o-
nni genere excrementorũ, & à natura etiã euacua
ur per omnes vias, quia vndiq; multa euacuant̃: ſed
quia omnes euacuationes particulares præcedere
lebet vniuerſalis, ideo ab ea incipiendum erit no-
ɔis, quæ ſit uel per pharmacum, vel per miſsionẽ ſan
guinis. Miſsione ſanguinis, ſi remoueantur impedi-
menta, nihil magis neceſſariũ. Si vrinæ craſſæ, phle-
ɔotomet̃, dicit Auicenna. Hìc vrinę craſſæ & rubrę,
& humores plurimi permixti ſunt, ideo credere o-
portet neceſſariã eſſe miſsionem ſanguinis. Et reue-
ra, etſi habemus ſuſpicionem hecticæ, tamen hæc æ-
gritudo certa eſt, cuius euacuatio non dimitti de-
bet propter diſpoſitionem incertã. Et quid eſſet in-
cõmodi, ſtante etiam hectica, ſi euacuaremus ſangui
nem malum, & refrænaremus calorẽ facientẽ hecti-

na,quia non credo quòd propterea fluant mens
per vterum. Omnes venæ obstructę sunt,& replet
ideo non flueret si aperiret saphena,hancq; ob ca
sam abstinere: oportet enim prius vias aperire,ant
quàm fiat diuersio. Ego attenderem ad causam ca
sarum,& mitterem à basilica, vt proximè ab hepa
euacuarem,& si sanguis crassus, quòd multa euacu
tione opus esse ostenderet, neq; vna vice possen
tantũ extrahere quantũ vellem, & virtutis ratio
etiam liceret,iterarem vices, quia vtilissimũ est,
maximè laudatur à Galeno & Auicenna: ideo repe
terem eam,& credo quantò citius,tantò melius. D
cebat Francasanus,missam venã ante duos menses
& obijciebat suspicionẽ hecticæ. Montanus volui
replicari,quia etiam putrida habet rationem causa
ea remouenda, & postea facilius hectica iudicabi
quia non est eo gradu de quo sit curandum. Est i
principio,non accessit adhuc ad ipsum gluten men
brorum: lenirem igitur aluum,& mitterem sangui-
nem,postea per medicamenta euacuarem,& proce-
derem sicut solet procedi à morbis pendentibus
materia crassa, viscosa & frigida: & quia curatur i
hyeme,non possumus cum fortioribus,quia humo
crassus est,& sumus in hyeme,ideo paulatim conco
querem,& euacuarem,& iterarem: darem syrupos,
postea florem cassiæ, & euacuaret bilem. Ab vsu ho
rum non discederem, sed frequentissimè iterarem.
Licet enim dicantur nõ transire venas mesaraicas,
nisi dentur in magna quantitate, idest, intensiuè &
extensiuè,tamen per crebriorem iterationem etiam
medicinę benedictę euacuant omnes humores con
tentos in toto corpore. His euacuationib. iteratis,
euacuabimus materiam,roborabimus ventriculum,
aperiemus obstructiones, & consulemus ventricu-
lo,cui

o,cui confert vſus hieræ,teſte Galeno: prouocabi-
mus vrinã etiam,quod euacuabit humores conten-
tos in venis.Ideo ſingulis ſeptimanis exhiberẽ hie-
ram cũ caſsia. Diebus intermedijs quibus non vte-
retur caſsia,ſumeret ſyrupum ita confectum:

℞.Syrupi de rheubarbaro
De betonica ana ʒ j. s.
Decocti capillorum Veneris
Cetrach ana ℥ iiij.

Miſce, confert ad obſtructiones lienis, pectoris & hepatis:& ita hos ſyrupos haberem, quòd reſpicerent omnia membra affecta,& acciperem capillorũ Veneris & cetrach in magna quãtitate ad decoctũ. Circa caput propoſita ſunt electuaria quæ laudant a modernis:ſed dicam id quod ſentio. Ego maximè abhorreo ab eis,vbi imbecillitas vẽtriculi ſuſpecta. Vidi homines ſępe,dum illis volumus catarrhũ curare,ex frequenti & nimio vſu electuariorum incidere in hydropem: dum enim illa frequenter ſumunt, die nocteq; impeditur coctio,vt nunquã rectè fiat: augetur catarrhus, quia propter inconcoctiones multiplicatur materia, nec ipſorũ electuariorum vis ad pulmonem,ſed ad ſtomachum peruenit.Vellem igitur horũ loco ſemper teneat aliquid ſub lingua in ore,cuius vis dum attrahitur aër, etiã paulatim attrahitur, & deſcendit ſenſim per aſperã arteriam: & licet parũ deſcendat vna vice,tamen ſi fiat continuè per 24. horas facit magnũ effectũ. Ad hoc bonũ eſſet zucharũ roſatũ,violaceũ, & ſi quid hoc modo per œſophagũ deſcẽderet, quia licet tardius id fieret, per poros tamen aliqua eius portio tranſiret ad arteriam. Quod ad curas particulares attinet,quę poſt vniuerſalem euacuationem ad roborandũ caput & ventriculum,itemq; ad leniendũ

pectus faciendę sunt, si vellem propinare nunc, videretur ineptum. Quæ sunt proposita circa pectus leniendũ, laudo, quia fit maior pręparatio musculorũ, qui mouent̃ continuè. Ideo oleum amygdalarũ dulcium, chamęmeli, violarũ laudo, sed ita componant̃, ne superent frigida, sed sint moderata omĩa. Inungatur ventriculus oleo mastichino, item oleo de capparibus, & similibus. De vino dicerem, necessariũ esse vt demus in ęgritudine longa, & ventriculo imbecillo: sit autẽ albũ, pauciferũ, non flatuosum, etiã cum aqua factũ. Montanũ etiam laudo vinũ cum aqua mistum: quia vina quę in planis crescũt, sunt crassa, flatuosa, & maligniora. Notandum, oua in febribus cõtinuis nunquã danda: imò in tertiana: ea tamẽ die exhibet Gale. qua sine paroxysmo est: ratio est, quia facilè alterantur, & ideo facilè putrescũt, adeò etiam, vt in sano corpore, si ventriculus sit paulò calidior, statim vertantur in bilem.

Pomum odoriferum, ordinatum Vuolfgango à Vuerter. XXVII.

℞. Nucis muscatæ electę		
Garyophyllorum	ana	℈ ij.
Cinnamomi		℈ j.
Macis		ʒ s.
Ambræ, Musci	ana	℈ j.

Puluerizentur omnia per se, deinde misceantur cum aqua rosata, in qua dissolutum sit gummi tragacanthi, & fiat pasta.

In morbo Gallico euacuatiuum. XXVIII.

℞. Aloës optimæ		ʒ vj.
Agarici electi		
Rheubarbari electi	ana	ʒ j. s.
Corticum rad. ellebori nigri		ʒ j.

Tro-

Trochiscorum alhandal ℈ ij.
Myrobalanorum Indorum ʒ j s.
Epithymi Cretensis ʒ vj.
Succi glycyrhizæ ʒ ij.
Sem. citri ℈ ij.
Musci gr. iij.
Garyophyllorum ℈ ij.

[...]uerizentur omnia per se, deinde misceantur cum [...]po de corticibus citri, fiat magdaleon, de quo [...]mentur drachmæ vnius pilulæ iij.

Pulueres pro catarrhosis à cœna, post quorum usum non bibendum amplius. XXIX.

℞. Cinnamomi electissimi ℥ s.
Fragmentorũ lapid. preciosorũ ana ℈ s.
Ossis de corde cerui ℈ j.
Sem. melissæ ʒ s.
Zucchari ʒ s. Fiat puluis. Vel:

℞. Cinnamomi electi ʒ s.
Coriandri præparati ʒ j s.
Sem. melissæ ʒ s.
Rasuræ cornu cerui vsti
Corallorũ rubeorũ ana ℈ j.
Sacchari ʒ vj. Fiat puluis. Vel:

℞. Cinnamomi electissimi ℥ s.
Sem. melissæ ʒ j.
Coriandri præparati ʒ j s
Pellicularũ ventriculorũ galli ʒ j.
Sacchari ℥ j. Fiat puluis.

Consult. CXXX. *Pro dysenterico.*

GAlenus autor est nono Meth. cap. 14. medicatorias indicationes peti à morbo, à corporis temperamento, & aëre ambiente. Hoc itaque in medicatione insti-

tuenda, primùm diligenter considerauda & perpe-
denda sunt. Nos à tẽperatura initiũ sumemus. Ea
verò calidã esse, & ea quæ essentiã consequunt̃ pro
bant, & symptomata. Color citrinus, significat cho
lericã dispositionẽ: accedit iuuentus, quæ est sicc
consuetudo verò repugnat, nã pro arbitratu suo v
xit, & obuia queq; ingessit. Aër ambiẽs & hyemali
frigidus & siccus. Ab horũ consideratione, quæ pa
tim naturalia sunt, partim non naturalia, ad ea acce
dimus quæ sunt præter naturã. A symptomatis ver
incipiendũ est, quia hæc notiora sunt nobis, vt effe
ctus morborũ, qui nos in morbi cognitionem ded
cunt: cognoscit̃ enim ab exeũte mutato, vt hîc sun
egestiones inconsuetæ ipsius sanguinis, cui bilis e
admixta: & operatio est læsa, quę in hoc est lęsio se
sitiuæ, id est dolor, autor Gal. lib. 1. de sympt. cap. 6
Locus doloris est venter ipse: species doloris e
pungitiua, quę humorẽ peccantẽ arguit, & inde e
ꝙ tenasmus accedit. adsunt & vigiliæ, & sitis, quo-
rũ causa est febris. Pendẽt autẽ à morbo lęsa sensiti-
ua, id est, dolores, per vnitatis solutionẽ, per humo-
res ab hepate, ab intestinis, quę soluunt̃ & abradunt̃
causa bilis supercalefactio hepatis, & dięta nõ bona

Consult. CXXXI. Pro monacho cholico.

INciderat monachus in febrẽ: medicus
qui tũ accersitus erat, ante coctionẽ mo
uerat materiã, & hæc quia non erat satis
euacuata, in intestinis coaceruata, dolo-
res cholicos excitauit. antè verò quàm quicquã fie
ret, censuit Frisimelica clysterib. subducendũ aluũ,
& cõmunib. ad eam rem vtebat̃, cupiẽs post euacua-
tionẽ incidere venã, vt hoc pacto febri quoq; mede-
ret̃ facilius. Pulsus erat magnus & tardus, ob virtutẽ
oppres-

ppreſſam à multitudine materiæ: quare illi hoc iubebat parari clyſtere.

℞. Olei chamæmelini
Amygdalarum dulcium ana ℥. ij s.
Caſsiæ nouiter extractę ℥ j s.
Hieræ picræ ʒ iij.
Mellis roſati ℥ ij. Miſce, fiat clyſter.

Clyſtere ſupra modũ duras ſquibalas eduxerat, & copioſe: ſed quoniã pulſus valde inordinatus erat, & rubra vrina & craſſa, vt quæ materiæ multitudinẽ in venis quoque contineri ſignificaret, iuſsit denuò eundem clyſtere adminiſtrari, in cibis ſeu iuſculis decoqui radicẽ cichoreæ, propter attenuationẽ & incisionem materiæ groſſæ. Eademq; intentione exhibendum cenſuit ſyrupum cichoreæ & betonicæ ana ℥ j. vnà cum decocto.

Eriſypelas phlegmonodes. Conſultatio CXXXII.

Ncillæ cuidam crus circa genu vltro citroq; intumeſcebat, cum dolore intenſiſsimo, & non tam rubore perſpicuo, quàm flauitie conſpiciebatᷓ: tactui renitebat. Quia verò erſypelas ex bile eſt, principiò nõ venæ ſectionem, ſed purgationẽ admittit, vt autor eſt Galenus 13. Meth. Potuiſſet tamen & ſanguis detrahi, quia phlegmone huic adiuncta eſt: tamen in hoc vti maluit purgatione Montanus, & ordinauit:

℞. Diacatholiconis ʒ vj.
Electuarij de ſucco roſ. ʒ ij.

Cum zuccharo fiat bolus. His copioſè admodũ purgarat totum corpus, pòſt præcipit inflãmationi ſuccum ſemperuiui apponi, cuius propriũ eſt repellere & digerere.

Cœliaca anus. Consult. CXXXIII.

Anc anum nõ lienteria, ſed cœliaca labo rare, vel illud erat arguméto, quòd inſta pultis excerneret: & quia vtriuſq; ead eſt cura, primò Montanus ordinabat fo mentũ, quo abdomen foueret ſpongia illo imbuta.

℞. Corticum granatorum
Balauſtiarum
Gallarum ana man. j.
Roſarum
Abſinthij
Foliorum Myrti ana man. ſ

Miſce, decoquant̃ in vino auſtero. Deinde pro confortatione ventriculi & inteſtinorum vtatur hoc puluere in panno muricibus primum tincto, deinde maluatico conſperſo, poſtremò inſpergatur puluis, & abdomini calidus inponatur.

℞. Pulueris maſtiches,
Garyophyllorum
Roſarum
Foliorum labruſcæ, id eſt, œnanthis ana ℈ j.

Puluerisent̃ & cõmiſceant̃. In cibo verò decoquant̃
Seminis ſumach
Fœniculi ana ℥ j. Contundantur groſſo modo. Miſce. His ita ordinatis, altero die magis cõcocta excernebat, & pauca. Pulſus itidé tranquillior erat, quanquàm vrina liuiditatem eandé præ ſe ferret, quã Doctor in Gonorhœam, qua anus antea laborarat, referebat. Cæterum in lienteria ex vlcere nihil præſentius medicamento ſequenti.

℞. Succi granatorum vel diacydonitis ℥ iij.
Boli armeni ʒ ij. Miſce, ac interius ſumatur, exiccat enim vlcus. Et ſi ſuccus non ſit, agreſta

vti

ti possumus & succo, quanquã gustui grata nõ sit. ictus erit siccarũ carniũ, sed nõ difficilioris coctio is, vt sunt perdices, phasiani, aues montanæ, & non quaticæ, neq; proximę partui. Vinũ non acetosum. 1 cibis decoquant̃ genera sumach, & cinnamomi, uòd illud corroborat & astringit, hoc maximè con ortat totũ corpus, autore Galeno lib. 8. κατὰ τόπους.

Consult. CXXXIIII. *Pro puerpera tußiente admodum.*

N puerpera admodũ tussiente, ita vt suffocari videret̃ ob catarrhũ descendentẽ ad spiritualia, Montanus nulla purgatione vtebatur, purgata enim erat fluxu mẽstruo, sed corroborantib. caput & pectus, & quæ ingrossarent fluxum, vt tragacanthi, rad. liquiritiæ & mastiches partibus subactis, quæ in ore tenebat. Die xxij. cum scholaribus apud eandem fuit, & quia materia crassior erat, atque inæqualior, vt spuitio citaretur ordinauit, & quo intra vteretur, & quo pectus vngeret.

℞. Loch de pino ℥ j.
Sani & experti ℥ s.
Syrupi de hyssopo
Myrthini ana ʒ vj.

℞. Oleorum sesamini
Amygdalarum dulcium
Mastiches ana ℥ s.
Puluerum anisorum
Cumini
Mastiches ana ʒ s.

Ceræ parum, fiat linimentũ molle, quo pectus inungatur. Oleũ mastiches addit̃, vt corroboret pectus.

Consult. CXXXV. *De surditate & tinnitu aurium.*

Agnificus quidã surditate & tinnitu auriũ laborabat, quare pręmissa totius eucuatione, caput deinde purgabat per nares. Nã attrahere cogebat in caput brodiũ pulli indito calamo in nares, cui admixta erant:

℞. Succi blitis ℥ iij.
Aquæ maioranæ ℥ ij.
Olei amygdalarum dulcium ℥ j.

Nam cùm succus blitis sit calidus, resoluit & attrahit: & ne uis restinguatur, addita est aqua maioranę: deniq; ad erosionem prohibendam, adiectum oleum. Purgauerat plus phlegmatis, quàm quisquam facile credat, & surditate atque tinnitu liberabatur: postremò caput calidis & exiccantibus lauari uolebat triduo pòst.

Consult. CXXXVI. *De febre, cum præfocatione matricis.*

Vdęi cuiusdã vxor laborabat dolore vẽtriculi, cum pręfocatione matricis & febre: superiorib. diebus laborarat febri: quare medicus qui tunc fuerat vocatus, primũ leniuit ventrẽ, deinde basilicã incìdit: & quia nõ attẽderat ad principalẽ causam febris in hac muliere, quæ pęndebat ex matrice, interim illa in febrẽ incidit, & malũ est auctũ: sed quomodo, pòst dicẽt. Febris inuasit cũ sæuis symptomatib. nam in syncopen incidit, & dormire nequiuit, propè delirauit, melancholica. Vocatus ad eã, corporis dispositionẽ primò cõsideraui, & cęteras deinde causas ægritudinis diligenter inquisiui. Ipsa autẽ quia admodũ formosa,

psa, calidæ & humidæ est tẽperaturæ. Totius natu
m sequitur pars: quare & matrix calida & humi-
, quæ propterea etiam libentius vapores generat,
i deinde euaporant, & sursum feruntur, & ventri-
lum perturbãt, caput replent, vnde insomnia, &
elancholica deliramenta: ad hæc cùm accederet
ala diæta, illa aucta sunt, corpusq; debilitatum est
agis: neq; menstrua, vti par erat, purgata, vnde &
bris hæc causata est. Lex prohibet, ne à purgatio-
bus menstruorum antè cum viro coëant, quàm se-
frigida abluerint. Necdum purgata satis, in frigi-
am insilierat, quam lotionẽ obstructio est sequuta,
tq; hanc febris, qua nunc laborat. Accessit etiam
rangulatio matricis: nam lotionẽ sequuta est etiã
ntemperatura matricis: generati in ea propter in-
emperaturã vapores: deniq; fortiter clausa est ma-
rix, vt etiam purgationes sisterentur, quæ deinde
loloris ventriculi causæ: & ipsa febris inde facta est
uctior. Sed quoniam necesse erat hanc suppressio-
nem menstruorũ, & matricis præfocationem solui,
propter maiora pericula, quæ timeo, & præsertim
syncopen, dedi illi Mithridati ℈ ij. cum rosato, vt
Mithridatũ calefaceret matricem, & materiam va-
porum exiccaret, deniq; vias aperiret, atq; vt rosatũ
confortaret ventriculum. Sed dicat aliquis, augetˉ fe
bris: concedo, sed maius ex matricis præfocatione
periculũ impendet: necesse est igitur hanc primùm
omniũ curari: febrem curabo paulò post facilius sy-
rupo rosato, & de cichorea, causis etiã sublatis, sed
solutis obstructionibus, & reducta caliditate ad tẽ-
peraturã. Ad hanc præterea dosin Mithridati cum
rosato, adhibuit etiam frictiones pedũ, vt prouoca-
rentur iterũ menstrua, & res pulchrè successit. Ne
verò spe nostra frustraremur, iussi lauari pedes in

decocto betonicæ, saluiæ &c. item vt ex herbis il
fumum acciperet: præterea dedi decoctũ radicũ f
niculi, petroselini, & anisi, & cœperunt iterum flu
re menstrua. Nam nisi redijssent menstrua his m
dijs, cucurbitulam etiam saphenæ applicassem, vt
inferiora sanguinẽ menstruũ propter cõmunicant
venę ad matricẽ retraxissem, quanquã frictio ipsa
hæc prouocanda satis sit efficax. Atq; inde facilè
æstimare, quantũ nocuerat prior medicus, qui ba
licã incidi curuerat. Incisio enim basilicæ menstr
sursum attraxit, vnde omnis mali labes. Nunc au
cùm fluãt, ne quid accidat quod sistat menstrua, d
genter cauebimus, imò quoad poterimus natura
eius adiuuabimus expulsione. Hac autem nocte n
hil dormiuisse se conquerit: neq; mirũ, frictio nar
que, quia corpus calefecit, febrẽ adauxit, & fluent
bus mẽstruis om̃ia mouent in corpore, vnde inqu
tudo: postremò vapores caput calefecerunt. Qua
ad cõciliandũ somnũ, iussi vt nares oleo violaceo
ungerent, & tẽpora: hoc si nihil profecerimus, peru
uiam ad vnguentũ populeonis. Sed roget quis, cu
nihil exhibeã per os, quod somnũ cõciliet. Respon
deo, quia om̃ia cõciliantia somnũ, frigida esse & hu
mida necesse est, & frigida morbi materiã grossior
reddũt, & expulsioni ineptiorẽ: quare nihil exhibeo

Consult. CXXXVII. *De febre putrida in hecticam mutata.*

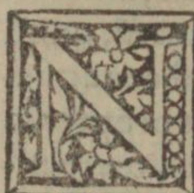
Harmacopola putrida febri laborauerat propè menses duos, postea ad hecticam venit, putrida nõ rectè curata. Hæc quia requirit humectationẽ totius corporis, & caloris præternaturalis restrictionẽ, voluit oleo amygdalarũ dulciũ inungi corpus, quo nihil

est præ-

præsentius, & antea Montanus in Doctore Bassia fuerat expertus. Lōgo tēpore cum eo nō fuit Frielica: hodie ad eum visendū adijt. pulsus erat minutus, durus: in vrina sedimentū ex adustione nigrins. Minutus aūt pulsus dicit, nō vehemēs: quod euenit, aut propterea ꝙ virtus est imbecilla, dissoluit im calor ob humidū nutrimētale exiccatū, quod calori naturali semper est adiūctū, haud secus ac siccitas semper comitat̃ præternaturalē: aut propter instrumentū, id est, arteriā, cuius tunicæ exaruere nimio calore, ac propterea motui minus sunt idoneæ. Minutus itaq; pulsus est, quia neq; vehemens, neq; frequēs: & durior, propter siccitatē totius. Ita pulsus argumēto est bonū virū peruenisse ad febrē hecticā. Huc accedit quoq; consumptio totius corporis. Quid igit̃ amplius faciendū? Sedulò cauendū venit, ne qua ratione febris augeat̃, & deniq; in marasmū, seu tabidā hecticā (versat̃ enim adhuc in prima specie hecticę) incidat, pereatq;. Quibus autē medijs id fiet? Infrigidantib. ratione febris, & humectantibus, propter corporis siccitatē. Humectabimus autē substantiuè corpus dilapsum in tabē, cibo, & rebus alijs externis. Quia verò ptisana substantia sua multū humectat, nō fuerit inutilis: sed quia parū aut nihil nutrit per se, operæpreciū fuerit decoqui eā cum iure pulli & carniū. Vtile quoq; foret auxiliū syrupus violaceus. Cōtrà, viola tantū qualitate infrigidat, ergo inutilis est. Respōdeo, sola quidē viola qualitate humectat, at syrupus propter saccharū & decoctionem humectat substātiuè. Cur nō vteris decocto & carnib. testudinis, quod alij faciūt? Ab his in præsens abstinendū duco, propterea quòd ventriculus sit imbecillis, & corpus obstructionib. nō vacet. Sed vtat̃ decoctis farfarę, id est, capillorū veneris, endiuiæ, &

aliarum herbarum: postremò inungatur foris ol amygdalino dulci &c.

DE AQVIS DISTILLATIS per Alembicum: *etiam à calidis herbis esse frigidas demonstrationes.*

On est difficile monstrare, nec multi operis, si supponamus quæ Galenus docuit, & nos in methodo nostra simplicium, prima diuisione, ostendimus, quasdam medicinas à propria substantia, seu à forma specifica agere, quasdam verò qualitatibus manifestis. Quæ à propria substantia agunt, nõ operantur quia calidę vel frigidę, sed quia tales propter formã suam vt Mesue dicit & Gal. 3. de temper. Exemplũ similitudinis: Quando per os accipitur rheubarbarũ vel diagridiũ, euacuatur bilis, non à qualitate manifesta, sed quia talem habet formã, quæ conuenit cum bile. Quod vituperat Auerrois, lima Galeni, per simile à ferro probãs attractionẽ non fieri à simili: sed indignũ Auerroë argumentum. Secundum mentem Galeni, forma diagridij, quæ assimilatur bili, attrahit per similitudinem formæ, aut per contrarietatem operatur. Exemplum: cùm quis cicutã aut hyoscyamũ sumit, vel aliud venenum, vt aconitũ, vel saliuam viperæ, hominem forma sua specifica interimunt: at morsus scorpionis interficit hominem ob contrarietatẽ formę. Sed quæ à proprietate & forma specifica operantur, hæc dimittamus, quia non faciunt ad propositum. Medicinæ agentes specifica forma, vel per contrarietatem, vt saliua hominis scorpionem necans, vel qualitatibus manifestis operantur. Hinc tota res pendet, & est manifestum, quòd non possent operari, nisi præsente qualitate. Verbi gratia:

:ſicut gubernatori remoto temone, etiam gu-
rnatio remouetur & ceſſat, ſic remota qualitate, re
ouet etiã vis medicaminis. Demonſtratio in ſecun
figura. Nulla aqua deſtillata, pręter paucas, habet
alitates ſui ſimplicis proprij, quibus operãt. Sed
od non habet qualitates quibus operatur, nõ po-
ſt operari: Ergo &c. Maior probatur per inductio
. Si de eo quod magis ineſt, nõ eſt, ergo nec de eo
iod minus. Sumantur potentiſsimę herbę in qua-
ate, vt abſinthium, calamenthum, fœniculũ, maio
na, flammula Iouis, quæ cauſticã vim habet: deſtil-
ntur per alembicum, videbitis aquam non habere
porem, nec qualitatem ſimplicis, ſed præ ſe ferre
ulcedinem. Calamenthum incendit linguam: ſi a-
uam bibes, ſenties frigiditatem in ventriculo, id
uod ego ſum expertus in ruſticis. Accepi fron-
lem ſeu ramum calamenthi, dedi ruſtico, habuit ca
orem & æſtum ſemper in ventriculo: poſtea accepi
hialam etiam huius aquæ calamenthi, dedi eidem
uſtico, ſentiebat magnam refrigerationẽ. Ergo vbi
non qualitas, quæ operatur, tanquam mediũ adeſt,
non fit actio. Sed aqua roſata non habet eandem ra-
tionem. Nam ſi alia ſimplicia talem aquam facerent,
dicerem calidas aquas. Roſa enim recens, in qua dul
cedo, amaritudo, aſtrictio percipitur, odorẽ habet,
vim corroborandi: ſic in aqua roſata dulcedo, ama
ritudo, aſtrictio percipitur, odor ſuauiſsimus: ſi non
æqualẽ habet ſuperiori, tamen eaſdem habet qua-
litates: ſtantibus qualitatibus, ſtat etiam virtus.
Quòd autẽ abſinthiũ amaritudine corroboret, exic
cet, vermes necet, Gal. cap. de abſinthio fecit fun-
damentũ. Calamenthũ quoq; ſua caliditate erodit
linguam, & acrimonia penetrat, incĩdit, reſoluit, diſ-
cutit ventoſitatẽ per qualitatem: ſed remotis qua-

litatibus, remouetur & effectus eorum: ſed in illorum aquis nihil niſi inſipiditas. & ſic de alijs diſcuratis. Imò ſi accipiatis de herbis quas ſpeciarij ſuspendunt, in quibus exoleſcit vis herbarũ, nullã habũt efficaciã, quia operantͣ à qualitatibus, nõ forma ſpecifica. Diceret aliquis: Inuenio apud Arabes quos laudas, ꝙ illis vtantͣ & laudant: certè nõ erant alij etiam decepti. Reſpondeo: habebãt virtutẽ magnã, & nõ ſunt decepti: ſed quę ab Arabib. celebrantur & viris excellentibus, nõ ſunt aquę quas nos habemus. Sunt fortaſſe ducẽti anni, in quib. doctrina inoleuit ſophiſtica, à fratrib. qui verſabantͣ in ſophiſtica, non circa ſimplicia & compoſita. Ego recordor ſummos medicos nugas docuiſſe. Noui magnũ virũ qui hîc publicè legebat de deſtillatione, vocabatur Chryſoſtomus Aretinus, & nõ magis cognouit fortaſſe lactucã, quàm ego nũc ſcio quid agatͣ in Indijs, imò ferè omnes ſenes. Nõ miror ſi aquas poſtea deſtillarint, & nõ intellexerint. Miſeri impoſtores aromatarij, vt lucrentͣ, extrahũt tantũ aqueã ſubſtantiã: imò aliquas herbas irrorant aquis frigidis per aliquot dies, & poſtea deſtillant. Ante annum contigit meo patienti, dixi vt parentur ei 100. lib. aquæ endiuiæ, miſerat ad quandã mulierẽ, quę accepit aquã putei ſine herbis & deſtillauit, & illa ſic miſit quoq; Venetias. Quare nõ eſt vitiũ in ſenibus, qui & ſophiſticam & medicinã ignorãt. Patres noſtri ſophiſticã optimè ſciebant: ſed moderni, nõ oportet, inquiũt, vt curemus verã medicinã. Arnoldus de noua villa, & Raymundus, fuerũt inſignes, illas aquas extollunt, & meritò. Ego expertus ſum cum diligentia, habent odorẽ & ſaporem. Volo deſtillare aquã: primò vires habebo amaritudinis, acredinis, id eſt, qualitates quibus operari debet: ſecundò tenuitatẽ ſubſtãtię,

quæ

æ nõ habet simplex. Ego noui Episcopũ Lauden-
a, ex familia principũ Mediolani, delectatũ in de-
llationib, nõ tamẽ vires extrahit. Etiã medicamẽta
tillat, electuaria, confectionẽ hamech, succũ rosa-
n, qui purgat optimè. De hac re à me sedecim scri
nt libri, octo de destillationib. naturalib. qui iã se
perfecti sunt, & octo de artificialib. vbi fortasse o-
nia ista docebunt: interim legite Raymundũ, & Ar
ldũ de noua villa, & Arabes. Ante duos dies quidã
ermanus Ioannes Phrisius, doctissimus iuuenis, de
llauit oua sorbilia: delicatũ erat, quæ ego dedi æ-
o pro restauratione. Est res certè magna, & multi
æmij, quæ nõ est vituperãda. Sed quia nesciũt pre
r aquã rosarũ, nõ inuenietis fortè aliã. Quare non
ebetis adeò aquis confidere. Dicet aliquis: Cur tu
lis vteris? Respondeo, ego vtor illis, quia vapor ex-
ahit, qui lõgè tenuior est quàm subiectũ: & vt aqua
t instrumentũ per quã syrupi penetrẽt. Aquã cala-
éthi ideo do, nõ vt calefaciat, sed vt penetret. ego
em vtilẽ facio nũc ad penetrãdũ: si volo calefacere,
ddo calida. Liber gręcus antiquissimus habet Vene
ijs magnę altitudinis in S. Marci bibliotheca, de ar
e destillãdi. Alter liber Democritus, nõ Democriti
hilosophi, carmine heroico optimè scriptus. Hìc
go corruptelas, nõ artẽ seu destillationẽ vitupero.

Laborans febri continua ex bile & pituita crassa. Consult. XXXVIII.

Iles quidã natus annos quadraginta, circa vesperũ passus est maximũ rigorẽ, ita vt vir robustus difficulter ob imbecillitatem domum redire posset. Durauitis rigor 4. horis, & secutus maximus calor per totum corpus, qui continuò durauit, vsque ad quartum diem.

diem vocatus eſt Montanus, qui reperta febri con-
nua & feruentiſsima, pulſu magno & inæquali & p-
no, vrina rubicunda, & craſſa, ſedimento craſſo, co-
ſiderata ſummæ virtutis conſtantia & morbi quo
vehementia, aperuit baſilicam dextri lateris, & edu-
xit ferè ℥ viij. ſanguinis ſubnigri craſsiq;, cum mu-
to liquore cholerico: aderat ingens ſitis, dolor ca-
tis vehemens, defluxus à capite ad pectus & ventri-
culum. Quinto die ęgritudinis iuſsit ſumere caſsi
recentis, & electuarium de ſebeſten, ana ʒ vj. in b
lo cum ſaccharo, quē antè exhibuiſſet, niſi audiuiſſe
eum pridie beneficiũ ventris ter vel quater habuiſ-
ſe. At minoratiuo, multa cholerica, ac vitro ſimile
humores craſſos viſcidosq́ue eduxit: & quia à prim
ſtatim febris inuaſione, tamē ad dormiendũ ſe com-
ponebat, & claudebat oculos: videbatur alienatus,
& ſecum murmurabat, putabat ſe plurimos videre
homines ambulantes in cubiculo: ideo eum ſtatim
vino abſtinere iuſsit, & ei ordinauit potum ex aqua
cum ſaccharo cocta, & pro cibo panatellam, & modi-
cum ex carne vituli, quòd tempore ſanitatis fuiſſet
vſus ampliori cibo. Sexto & ſeptimo ęgritudinis die
accidentia mitiora fuere, præter ſitim: hæc enim in-
dies magis ac magis eum premebat: dormiuit tamen
mediocriter abſq; alienatione: ſyrupos biberat quos
ipſe ex decoctione hordei plurimùm in aqua puriſsi-
ma & ſaccharo confecerat, eius ſingulis diebus ma-
nè ſumpſit magnam ſcutellam, quòd nollet confide-
re pharmacopolarum negligentiæ, præcipuè in com
poſitione: ſed quia ſiti plurimùm premebatur, clàm
poſt diſceſſum Doctoris ſumpſit hauſtus plurimos a-
quæ frigidiſsimę, & pòſt euomuit cholerica & ſimul
phlegmatica, viſcoſa: poſt quem vomitũ ceſſauit ſi-
tis, & reliqua accidentia. Octauo die liberatus fuit
à fe-

à febre, voluit tamen Montanus vt 12. die sumeret medicamentum.

℞. Confect. hamech ʒ iiij.
Trochiscorum alhandal gr. x.
Syrupi rosati ℥ ij.

Cum aqua cichoreæ fiat potio, sumenda in aurora cum custodia. Et sic liber euasit. Potus aquæ rectè successit huic: quia corpus antea euacuatum fuit & per secessum & missionem sanguinis: tantùm hærebat in corpore præternaturalis illa caliditas, quæ opposito facilis erat curatu, cùm constaret virtus, & corpus esset validissimum, in ipso ætatis vigore, quę omnia potuerunt aquæ resistere.

Febris quartanæ cura. Consult. CXXXIX.

IN febrem quartanam inciderat homo biliosus ex iracundia & exercitio in caloribus, maloq; regimine victus. Acceperat cassiam ante dies aliquot. Vtatur igitur bona dięta: vesperi exhibeatur burseta, postea manè secetur vena, bibat deinde syrupos.

℞. Syrupi de absinthio
Oxymellis squillitici ana ℥ j.
Decocti capillorũ Veneris & cetrach in aqua absinthij destillata ℥ iiij.

Misce pro vno, & sic pro alijs. Sequit̃ purgatio, quã tamen vesperi præcedat burseta.

℞. Syrupi solutiui ℥ iiij.
Confectionis hamech ʒ iiij.

Cum aqua fumi terræ fiat potio quæ detur in aurora cum custodia. Biduo sequenti semper bibat manè brodium pulli, in quo decoctum sit hordeum, & expressum, cui imponatur saccharum: postea singulis

diebus bibat brodium in quo decoctum sit coto-
neũ, borago, petroselinum, cetrach, man. j. & imm-
diatè ante id sumat ex trochiscis sequentibus.

℞. Polypodij recentis
Liquiritiæ rasæ
Corticis rad. Capparum
Anisorum ana ʒ s.
Succi de absinthio
Aloës optimæ
Rheubarbari electi ana ʒ j.

Puluerisentur omnia per se, deinde misceanť, & cum
melle rosaceo fiant pilulæ pondere ℈ j. sumat vn-
singulis vicibus. His cùm diu vsus esset, nec aliu-
proficeret, quàm quòd ex duplici quartana, quam re-
gimine malo sub initio contraxerat, simplicem tame-
sentiret, Montanus hoc ei ordinauit:

℞. Myrrhæ
Croci
Aloës elect. ana ʒ ij. Cum melle rosat-
fiant pilulæ.

℞. Syrupi pomorum dulcium ℥ iiij.
Aquæ rosatæ ℥ iij.
Musci
Ambræ ana gr. iiij.
Sacchari ℥ xiiij. Misce, fiat electuarium.

Item ℞. diachilonis cum gummis ℥ iiij. extenda-
tur supra corium pro emplastro splenis. Hæc cùm ter-
tiò iterasset, sanatus est.

De febri interpolata.

Vm acceditis ad ægrum quem nunquam
vidistis, & vultis loqui cum eo, semper ita
faciendũ, vt ego soleo. Primò ab eis quæ
manifestè apparent signa colligite, ex qui-
bus

bus postea occulta, quę interius sunt, & quis sit morbus, percipietis. Postea cognito morbo subiecto, ad virtutem accedendum, denique ad materiã. Primò igitur quę exterius sensibus apparent, consideranda sunt, pulsus, vrina, &c. Non faciendum vt imperiti faciunt medici, qui suspicantur tantùm talem febrem, in suo cerebro fingunt & applicant signa consona, cùm plerunq; nõ adsint. Caueatis à talibus, si vultis esse medici digni Hippocrate. Nec recedimus ab ijs quæ apparẽt. Primò pulsus in hoc iuuene satis ęqualis & magnus est: in frequentia non multũ excedit, imò potius ad raritatẽ tendit: non etiam velox multùm, sed temperatus, fortis, validus, nullam habet inæqualitatẽ. Hæ differentiæ sunt in hoc pulsu, & sensui apparẽt. Vrina citrinæ substantiæ, crassa, perturbatur facilè: non multa, quantũ ad quantitatem: quo ad liquorẽ, satis lucida: odorem non habet, nec fœtet. tetigi hypochondria, præcipuè sinistrum, quod tensius est qnàm dextrum. habet scabiem crassam & humidam, multùm vigilat, dolet caput, circa paroxysmos quotidie affligitur, sed alternis diebus plus sitit. Omnia eiusmodi debetis colligere & considerare, vt ex ijs quæ exterius apparent, ad ea quæ interius sunt accedatis. Incipiamus igit̃ à primo signo à nobis collecto, nempe à pulsu. Pulsus magnus est, nõ velox, nec frequens. Quando pulsus magnus, velox, creber, tunc febrẽ indicat: & putridam, si inæqualis. In hoc iuuene pulsus magnus, quia est sanguineus: quare ratione tẽperaturæ & ætatis etiã magnus est: & ea magnitudo ei est secundùm naturã. Quòd si essent ex calore putredinali, esset auctus motus & velocior: nec virtus aggrauata est à materia, quod solet indicare inæqualitas pulsus. Exemplum dat Gal. de portatore, quod sæpe retulimus. Et bene sequi-

tur, nō habet inæqualitatē in pulſu, ergo natura no
eſt grauata à materia, quod etiam pulſus atteſtatu
ſuper calorem naturalem auctus vel non auctus, m
tatus vel non mutatus. Hæc de pulſu colligere deb
tis, non eſſe febrem cōtinuam, ſed interpolatā, qu
non habet differentiam atteſtantem ſuper cōtinua
Vrinæ color hic nō eſt naturalis: debebat eſſe pale
ris, id eſt, ſicut palea hordei, ſic eſſet naturalis: ſe
hęc vrina tranſcendit eum colorem. Nec eſt extrin
ſeca cauſa, non equitauit, nec ſe exercuit multū, er
go eſt à cauſa intrinſeca. &is color ſuper humorē a
teſtatˉ, quia aliqua bilis potius tenuē vrinæ facit ſub
ſtantiam: pituita verò craſſam, vel ſanguis etiam p
tuitoſus: ſed pituita proxima cauſa vrinæ craſſæ: e
go concluditur, quia humores crudi, craſsi & pitu
toſi ſint in illo corpore. Eſt ergo bilis & pituita, po
ſunt enim ſimul dominari, propter diuerſitatē mem
brorum, vt cùm ventriculus frigidus pituitā mult
plicat, & hepar calidum bilem, quod non rarò fit. E
& pauca vrina, quia fit cùm quis vel parum bibit, v
ex obſtructione in vaſis vrinarijs, vel ex ſiccitate
caliditate multa. Hìc credo (debemus enim cautè i
dicare) potius eſt ex obſtructionib. multis, quòd ve
næ obſtructæ ob craſſos humores: non quòd calidi
tas exiccet, quia haberet febrem maiorē, ſed ob ob
ſtructionē. Eſt ſine hypoſtaſi vrina, quod ſignifica
ſanguinē eſſe crudum, & nullam habere coctionem
vnde tempus morbi ſignificatur, quia videlicet ſit i
principio. Sic igitˉ ex ſignis colligitis: ex pulſu, quò
febris interpolata: ex vrina, cauſam materialem: e
bile & pituita, quòd tempus morbi ſit in principio.
Hypochondriū inflatum indicat materiam in eo la
tere collectam eſſe, vel in muſculis exterioribus, lo
gitudinalibus vel tranſuerſis, &c. vel in venis, quo

ma

magis hîc credo, & in corpore ſplenis, quòd humor in profundo percipit. Habet porrò vigilias & ſitim. quid inde iudicamus? Omnia concurrunt. Audiuiſtis hîc bilem eſſe, & paroxyſmum qualibet nocte. Eſt autem cauſa vigiliæ primò ſiccitas, ſecundò caliditas: ſomnus enim præter naturam primò fit à frigiditate, poſtea ab humido: ſed ſomnus naturalis primò fit ab humido, poſtea à frigido. Hic vigilat, quia vapores ſicciores & aduſti magis ex bile aſcendunt ad caput, quia tenuiores. Iam ex illis plus nocumenti habet quàm ex pituita, & cerebrum etiam incaleſcit, propter paroxyſmos quos habet noctu. ſitis etiam concurrit & atteſtat: habet enim bilem & ſiccitatem cauſantem ſitim. Dolor etiam capitis conuenit, fit enim is ex vaporibus calidis. Ex his igitur omnibus colligitis vera eſſe, quę ex vrina & pulſu antea collegimus.

Conſult. CXL. *De febre continua. Collegium D. Montani.*

Aſus puellæ octodecim annorum, complexionis calidæ & ſiccæ, optimæ perpetuò valetudinis, quæ ex curis & affectionibus animi, quas in fratris ſui aduerſa valetudine habuit, in ægritudinẽ incidit. Menſtrua diminuta ſunt, & febris eam corripuit cum horrore, & alijs accidentibus: adeſt dolor capitis, & circa regionem ventriculi, nempe circa orificium, præcipuè verſus hypochondriũ, tenſiones percipiuntur: adſunt inſomnię ſeu vigilię, oris amaror, non tamen cum ſiccitate notabili: calor mordax percipitur, & velox pulſus. Acceſsionũ principia hactenus notari non potuerunt, ideo continua putatur, quæ tamen de tertio in tertiũ magis exacerbatur. Adeſt laſsitu-

do vehemens, ita vt ſe vix tollere queat. Rugitus itẽ in ventre ſuperiori & inferiori auditur. MONTANVS: Oportet primùm videre quæ natura ſit morbi quo affligitur: poſtea, quæ cauſæ: demum modus curandi inquirendus eſt. Primùm hanc laborare febri putrida, manifeſtum eſt ex ſignis: pulſus frequentior, inæqualis magis, ac velox. quod ad putredinem ſequitur, inuentæ vrinæ craſſæ, cum hypoſtaſi per totum corpus ſparſa, calor mordax in ſuperficie cutis. Hæc igitur febris eſt morbus in temperie. An verò præter hanc alia ſit ægritudo? Credo quòd ſic: eſt alia in compoſitione. Circa orificium & regionẽ ventriculi tumor eſt cum dolore quãdo tangit, neq; dolor notabilis: & in anhelitu quandoq; percipitur, & à nobis tumor ipſe tangitur. Ita duplex eſt ægritudo. Poſsit aliquis dicere, adeſſe etiam tertiũ, obſtructionem circa vterum, quia actiones eius læſæ in excernendis menſtruis, ergo & membrum læſum. Sed quia menſtruorũ diminutio non ex obſtructione tãtùm, ſed ex mala etiã temperie in ipſo vtero, vel ob ſanguinẽ craſsiorẽ contingere poſsit, non poſuerim pro certo, id quod eſt in dubio. Iam morbi cauſę inquirendę: nõ enim ſcimus curam, quãdo ſcimus talem vel talẽ eſſe morbum, ſed ex cauſis cura petenda eſt. Eſſe putridam, ex dictis ſignis conſtat, pulſu, vrina, calore mordaci. Sed in quibus humoribus eſt ea putredo, & vbi? Hoc etiam ex ſignis eſt inueniendũ. non habet motũ velocißimũ. Hæc febris fit quando putreſcit humor calidus qui & ſubtilis, vt bilis, vel ſanguis: qui quia velocißimi motus ſunt, terminantur ſeptima, vel ad ſummum decimaquarta die. Et habet ſæuißima accidentia: nec tarditatẽ habet eam quæ fit cum putreſcunt humores frigidi, vt pituita, & humor melancholicus. Nec calor ita remiſ-

ſus eſt,& vrinę magis tinctæ,& dolor occipitis. Ergo humor qui putreſcit,nec calidus eſt nec frigidus ſimpliciter,ſed mixtus:quia accidentia mixta ſunt: motus medius inter tardum & velocem: & reliqua ſigna media.Sitis quidē,ſed non maxima: nec dolor capitis nimium intenſus: ideo humorem putreſcentem etiam medium crediderim inter calidum & frigidum,& mixtum ex plurima pituita & bile.Sed vbi putreſcit humor? Audio febrem continuam ſine typo,& ſemper æqualem : ergo humor putreſcit intra venas. Eſt enim febrium continuarum proprium, non horrere. Sed ſi haberet aliquem typum, aliter dicendum eſſet. Quod ideo dico,quia in pulſu hoc veſpere ſenſi aliquā contractionē:& ipſa etiā coopeririri voluit : quæ duo cùm concurrát, maximè indicium faciunt eſſe aliquem typū.Et ſæpe hoc contingit,vt in febribus cōtinuis poſt aliquot dies incipiant apparere in pulſu,vel quia natura fortior in expellēdis ſuperfluitatib.facta eſt,vel quia coctio aliqua facta,& materia ſubtilior exhalat.Ideo enim cō tinuæ febres periculoſæ dicunt̄ ratione ſigni, & cauſæ.Ratione ſigni,quia indicāt naturā debiliorē,quę permittit materiā vt inimicū putreſcere in proprio domicilio,nec poteſt extra venas expellere. Ratiōe cauſę,quia ea materia putreſcens facilè inficit maſſam ſanguinis,ad quod ſequunt̄ febres peſtiferæ & exitiales. Fieri igit̄ poteſt vt hactenus nō habuerit, & nūc incipiat habere typū,idq́; bonū eſſet per viā ſigni,& per viā cauſæ. An modo incipiat nūc materia putreſcere extra venas,vel ſit adhuc intra venas, facillimè videbit Excell. V. per ea quæ ſuccedēt. Si nullus typus ſuccedit,erit intra venas:ſi erūt aliquę periodi,erit extra venas.Ideo nolo determinare in re ambigua:tēpus oſtendet. nec propterea tolletur

modus curandi, siue intra siue extra venas sit, cùm certissima sit inuenta ratio humoris peccãtis. potest quidem augere difficultatẽ. His stantibus facile est nunc videre causas symptomaticas. Vapores ascendunt in caput, & dolores excitant: quia admixti ex pituita & bile, excitatos quidẽ faciũt, nó intentos tamen, propter pituitã obtundentẽ. Eadẽ causa est vigiliarũ, quę ipsę propter pituitam admixtã non sunt continuæ: & quòd nó multum sitiat. Licet hæc omnia eam quoq; infestent propter humores permixtos contrarios, quorũ alter excitat, alter restinguit hæc symptomata, & mitigat. Ita omnia sibi concurrunt, vrinæ rubræ, & tamen crassæ, quia duo humores, pulsus inæqualis. Ergo non est biliosus humor, qui velocem quidem facit, sed pituita magis inæqualem. Hæ sunt causæ omniũ symptomatum quæ consequuntur morbũ. Id est modò obstructio: quæ vbi sit, ex tumore & dolore apparet. Quare & Gal. & Auicenna testanẽ, quòd vbi dolor, ibi est ægritudo. Sed vnde ea est tensio? Non est ex apostemate (alia enim sequerentur, & multò sæuiora symptomata) sed ex materia flatulenta, quæ facit tumorem, propterea quòd flatuatur: nam propter suam multitudinem comprimeret diaphragma & suffocaret: deinde perseueraret tensio, nec ita facilè resolueret à quocunq; extrinsecus applicato. Hic dolor facilè remittit, ergo non est ex abundantia materiæ, sed propter ventositates, ob quas intumescit: hincq; est quod comprimitur & impeditur in dilatatione, ideo adest difficultas anhelitus, sed nó durat, quia flatus citò discutiuntur. Hic tumor est morbus in compositione, quia facit intumescere locũ vt non faciat operationes debitas, & est ea tensio ex præsentia materię. Hæ igitur sunt duæ ęgritudines, & puto vtranq; habere

bere ſeparatas cauſas,nec vna remota alteram remo ueri.Sed quia adeſt & retentio menſtruorum, viden dum eſt an vna etiam ea ſit ex his cauſis. Cùm conſi- dero præcedentia,& temperaturã huius, puto hanc diminutionem menſtruorũ potius eſſe ex craſsitudi ne menſtruorũ & ſanguinis,quàm ex obſtructionib. matricis.Etſi enim ſanguinem habet humidiorẽ ra- tione ætatis & ſexus, & quia in otio vixit & deli- cijs,& albi ſit etiam coloris (ſicut ſolent eſſe fœmi- nę quæ non exercentur vt viri)& ob has cauſas faci le aliquem decipere poſsit,vt videat̃ frigidior quàm ſit,habet tamen venas magnas, & arteriarũ motum fortẽ & magnum,& frater ipſius qui ex eodẽ ſemine eſt,eſt calidus & aduſtus, ideo credo eam generare multam bilem & ſanguinem aduſtũ. Deinde eſt in decimo octauo anno,qui in puella citius creſcente & ſeneſcente eſt ipſe flos ætatis,& eadem quæ vigin ti octo annorum ætas,quia tunc maximè viget ſan- guis.Acceſsit ægritudo fratris,quem amabat pluri- mùm. Habuit vigilias, curas, & accidentia animi, quæ adurunt ſanguinem,ita vt inde homines etiam melancholici fiant,quia ſanguis aduritur. Eſt igitur ſanguis craſsior,& multiplicata excrementa pituito ſa,quæ fuerunt cauſæ febris, quæ ipſa etiam ſangui- nem magis adurit: ideo rebellis eductioni, vt non poſsit liberè exire per meatus anguſtiores.Exiuerũt quidem menſtrua,ſed diminutè:ideo cauſa nõ in ob ſtructione erat vteri,ſed ſanguinis potius craſsitie. Et cùm ſint tres cauſæ diminutionis menſtruorum, debilitas virtutis excernentis, obſtructiones viarũ & ſanguinis craſsities,ego hîc tertiã eſſe credo.Hęc de eſſentia & cauſis horũ morborũ. Quod autem ad mores attinet,febris nulla habet ſigna malignita tis:habet ſua accidentia,quæ pendẽt à putredine,ſi-

ne deliquijs & egestionibus putridis, & vrinis mutatis & seruantibus malignitatem: sed habet ordinarios affectus cognitos, ideo ordinariã crediderim, & non malorum morum. De tempore febris. Non quidem video signa coctionis, non tamen arbitror nos adhuc esse in principio morbi: non enim ita perfecta coctionis signa expectanda sunt in ægris sicut in sanis. Non igitur dicendum, adhuc esse in principio: fit enim aliqua coctio, non quidem qualis in sano, sed qualis in ægro: & hanc ob causam in augmento esse crediderim, non in statu tamen, vbi coctio fit perfectior. Prognosticon. Nisi aliud superueniat, quia in itinere multa possunt contingere, vt dicit Hippoc. in febribus acutis non esse certa signa prognostica: & addit rationem Galenus, quia facilè mutari possunt vel ad melius, vel ad peius: tamen prout talis est, non est lethalis. Nã quod dicit Hippocrates, febres non intermittentes quæ tertia die exacerbantur, periculosæ: verum est, quia facilè in deterius incidunt si negligantur: sed propterea non sunt lethales per se, sed ad optimum finem deducunt si medicus non delinquat, & æger obediat: quæ cùm ambo hîc sint conuenientissima, facilè sanabitur. Cura. Videmus naturã morbi & principium affectuum pendêre à materia putrescente: materia igitur euacuanda, & putredo remouenda. Materia crassa est, mixta ex pituita & bile, & maxima parte intra vénas, quia non sunt visæ periodi: ea igitur remouenda. Sed Hippocrates non tantùm præcipit, Si talia purgentur qualia oportet, confert, & leuiter ferunt, &c. sed alibi etiam: Quocunq; natura vergit, eò maximè ducere oportet. Quærendum igitur, quomodo, & per quem locum: quia quid sit vacuandum, facilè videmus, pituita scilicet

&

& bilis. Sed ex quo loco? vbi putrescit, in venis, propterea quòd perspiratio prohibetur, & calor naturalis opprimitur à multitudine materiæ: ergo euacuanda. 4. sanit. tuendæ. Si putrescit materia intra venas non aliena à sanguine, mitte sanguinem copiosissimum: si non multum aliena, mitte, sed parcius: si omnino aliena, abstineas. hęc sunt verba Gal. Hic humor non est admodum alienus, quia pituita mixta cum bile sapit caliditatem, & omnino tardi motus est: nec rebellis est calori, quia inflammatur. Est ergo permixta sanguini, & putrescit, quia prohibetur euentatio, & facit obstructiones. Venæ igitur sunt euacuandæ, & quærendum vt transpiret corpus, & vacuetur materia, quod neque melius neq; citius fieri potest quàm per misioné sanguinis, ideo eam in febribus laudo semper, quia vel antecedenté vel proximam causam tollit: siue humor sit extra, & tunc antecedenté tollit: siue intra venas, & tũc proximam. Mittẽdus igitur est sanguis, idq; statim antequàm morbus ad statũ perueniat: neq; restitandũ, quia periculũ est ne æger moriatur. Vidi oẽs sic curatos, & credo nil pręstantius nisi vt mittatẽ sanguis. Nec à saphena educeré: si eẽ sint obstructiones, nõ exibit sanguis, cùm præsertim materia sit crasior. Ideo à basilica mitteré, quæ ad educendũ sanguiné crasioré est aptisima. Refrigerabit hepar, vt generet sanguiné magis æqualé, nõ tam crassum, qui postea sponte euacuabitur materia insurgẽte, sublato hoc modico impedimẽto. Si igitur cras nõ erit summè debilis propter maximum paroxysmũ, aut vigilias huius noctis, vt magis indigeat alimẽto & restauratione quàm misione sanguinis, omnino fieri phlebotomiã à vena basilicæ suadeo quantũ sufficit, quã præsens medicus iudicabit: si sanguis niger & cras-

ſior, permittatur exire: ſi pulcher, clarus, lucidus, ſtatim obſtruatur: ideo enim laudat Galenus miſsionẽ ſanguinis præ cæteris medicamentis per os exhibitis, quia ſemper reprimi poteſt, & vel parũ vel multum educi, ſecundum aſtantis voluntatẽ: quod non ita poteſt moderari in medicamentis per os exhibitis. Et video quotidiana experientia, quòd vbi prætermittitur ſanguinis miſsio vbi fieri debebat, morbi fiunt lethales aut longi. Nec ideo timeat quòd ſit prima phlebotomia: habet ætatẽ conuenientem: aut quòd inde futura ſit ſterilis: iſtæ ſunt aniles fabulæ, & figmenta ſine fundamentis. Si tamen ſudet copioſe, aut per aluum egerat, vel per nares ſanguinẽ reddat, vel aliqua fiat vacuatio, vel plurimũ laborarit, vel virtus defeſſa ſit admodum, omitterẽ. Si nihil horum contigerit, mane ſummo, clyſtere exhibito, ſub horã præterea xvij. aperirem venam. Circa alterationem poſtea (quia in putridis nõ ſolum ſanguis mittendus, ſed etiam alia facienda, quæ Auicẽna duob. verbis diuinè docet, cùm inquit, lauare aluũ, prouocare vrinam: hęc qui facit, curat febres putridas) lauatur aluus clyſterib. & eſt magis dilectus vſus clyſterũ, quia fit quotidie ſine ſtrepitu, quàm prouocare vrinas. Syrupus ex capillis Veneris optimus eſt, aperit obſtructiones. Syrupus de cichorio & cetracho Nicoli, omnes ſunt optimi, eligatis quos vultis. Poſtea ſi vellet tolerare decoctũ in hyeme hac, melius eſſet: acciperem aquam endiuiæ, capill. Veneris, quanquam in his non confido multum. Ideo ſi haberemus herbas bonas, capill. ven. cetrach, eas decoquerem in aqua endiuiæ & boraginis, & eſſet eo maior ſubtilitas, & facilitas prouocandi vrinam.

PRO OBSTRVCTIONE.

Si ſingulis diebus vel alternis acciperet vna pilulã

aloës

aloës, vel hierę ſimplicis ſcrup.j. Nec metuerẽ febrẽ, quia euacuat bilem, & reſtringit ſitim, refrigerat, & educit materiã facientẽ obſtructiones, & calfacientem. & poteſt dari lota aloë, vt minus calida ſit: educit humores. Sed ſi eſſent imbibiti intra tunicas ventriculi, melior eſſet hiera, vt inquit Galenus. Poteſt igitur exhiberi aliquot diebus, vt videamus quomodo conferat: ſi enim non cõducit, poterimus alia exhibere: ſed credo quòd in his optimè habebit.

RATIO VICTVS.

Neſcio an conſueuerit vinum lymphatum bibere: ſi poſsit, credo vtile fore vt abſtineat à vino. Galenus tres recenſet cauſas in quibus ſit abſtinendum à vino, in epilepſia, in aduſtionibus, & humorib. crudis. Hìc ſunt humores crudi, &c. Sed darem aquam coctam cum cinnamomo vel pipere, quam Gale. dabat, & fortè melius eſſet: quia enim eius caliditas nõ tranſit ad hepar, poteſt poni vel piper, vel cinnamomum, vel quatuor garyophylla cum modico ſacchari. Comedet iuſcula, panatellam, & modicum carnis. Si habebit paroxyſmos, mutabit̃ ratio victus, & non ita cibabitur ſub noctem, quòd eo tempore ſoleant magis exacerbari ſymptomata, vt iam etiam acceſſio manifeſtè ſe oſtendit.

Conſult. CXLI. *De melancholico.*

ACCIDentia quibus affligitur hic nobiliſsimus vir, ſunt manifeſta ſenſui, de quibus non ambigere poteſtis. Primò percipit ſtuporem manifeſtum ferè in omnibus corporis partibus, pręcipuè tamen circa tibias: & obtuſionem ferè omnium ſenſuũ, tactus, guſtus, &c. Dicit etiam aliquando ita ſibi diffidere, vt non auſit egredi domum, metuens ne deficiat, & in

cursu etiam detrimentum quandoq; percipit: non audet interdũ loqui, ita defectus totius discursus referebatur ad diffidentiã. Est & aliud insigne, maculę nigræ circa omnes partes corporis in ipsa cuticula, non profundę, sed superficiales tantùm: & illæ sunt cum pruritu magno, vt conet̃ scalpere: estq; ipsum genus quod & Diosco. & Gal. ἐφηλίδας vocant, quasi à sole contractas: sunt enim nigræ, quales sunt homines multũ in sole ambulantes: hæc contingunt per interualla, & solebant redire singulis mensibus: sed postquã est curatus Venetiis ab excellentiss. medico & fratre meo, nõ tam sæpe redeunt interim illa, vt nunc post duos menses aut vnũ cum dimidio redeunt. Addit, quòd licet rarius veniát ea symptomata, tamen in interuallis non ita prorsus ab ijs liber sit vt antè: nunc quasi semper sentit aliquid quod ante illam curationẽ non senserat. Hæc sunt accidentia ab eo recitata, quæ omnia sunt facilia cognitu: sed in causis indagandis est summa difficultas, nec possum mihi satisfacere. Circa stuporem maxima difficultas est. Stupor est actio diminuta: ergo à frigiditate. 3. de causis sympt. Actio corrupta à caliditate venit, diminuta ab intemperie frigida: hîc actio diminuta, ergo à frigiditate, idq; vel positiuè, vel priuatiuè. Diminuitur actio, cùm fit frigiditas in mẽbro, propterea quòd virtus animalis seu calor ac spiritus veniens ad membrum illud non accedit: ita membrum priuatur calore debito, refrigeratur priuatiuè. Sic refrigerantur membra in timore, quando spiritus & calor ad cor refugiũt, ac cessant motus & sensus. frigiditas positiua est cùm refrigeratur membrum, vel quia in propria essentia & in temperatura læsum est ac refrigeratum, vel quia materia affluxerit, atque ita in ipso membro sit quod lædit. Hæc ergo est difficultas,

ficultas, quòd non ſcio vnde poſsit eſſe ſtupor. Si à cauſa priuatiua, ea eſt vel ob obſtructionem, vel ob paucitatem ſpirituũ, ſeu ob aliud accidens ſubitum: in his omnibus debebat antè lædi motus, ad quem longè maiori & vehementiori calore & ſpiritu opus eſt: quia motus eſt in actu, ſenſus autẽ in pati. Secundò, natura magis ſolicita de neceſſarijs, ſemper reſeruat id quod magis eſt neceſſarium: igitur cùm alterum eſt amittendum, potius motus quàm ſenſus aufertur, vt in paralyſi. Propter has duas cauſas non credo, neque ob paucitatem ſpirituum, neque ob obſtructionem, eſſe imbecillitatem in ſenſu alicuius membri, & non in motu. Sed dicat aliquis, diuerſi nerui ſunt, nam nerui ſenſus ſunt humidiores, & facilius lædi poſſunt quàm nerui motus. Reſponſio: nerui motus duriores quidem ſunt, & propterea etiam non ita facilè implent̃ à ſpiritu pauciori, vt nerui ſenſus, qui humidiores ſunt & parui. deinde nerui circa quos ipſe ſentit maximã imbecillitatem in ſenſu tactus prope tibiã, non ſunt tam humidi, quia nõ à cerebro, ſed nucha & ſpondylis dorſi oriuntur. Nec ob frigiditatem poſitiuam hoc fieri poſſe video. Si enim dicas factã frigiditatẽ quia fluxerit materia ad neruos ſenſuũ, & nõ ad neruos motus, quia diuerſi ſunt, & quidem ſenſus nerui imbecilliores non ita reſiſtant læſionibus extrinſecis: reſponſio: verum, facilè poſſe pati eos neruos, vt Gal. 1. dę ſympt. cau. de his qui in ſenſu tactus impedimẽta habent, & non in motu: ſed id nõ videt̃ eſſe in hoc viro. Si enim intẽperies eſſet in illis neruis, perpetuò eſſet, nec aliquãdo ceſſaret: hic verò ſentit quandoq; quandoq; non: ſi eſſet ibi fixa materia perpetuò, nõ ſentiret. Et ita reſtat difficultas apud me magna, quę ſit cauſa. Pręterea ſi tantùm eſſet ibi humi-

ditas obtundens calorem, & non frigiditas quæd
ſed caliditas quæ obtunderetur quidem ab humidi
tate,non poſſet tamen extingui,non ſequeretur di
minutio actionũ, ſed corruptio. Galen.2.p.ait:In
temperies cerebri calida humida corrumpit actio
nes:& ſi eſſet tanta humiditas cerebri quæ obtunde
ret calorem, non bene diſcurreret, nec memoraret
tur:hic optimi ſenſus & exactiſsimi, memoriter re
fert omnia quæ contigerunt ei per totam vitam.Se
tis autem dictum Heracliti: Spiritus ſiccus, anima
prudentiſsima. Non igitur poſſum imaginari quo
modo humiditas ſit impediens & obtundens calor
in hoc viro:atque ita plenus ſum difficultatum.Au
diatis proceſſum,quo in rebus ignotis deducã vo
per coniecturas.Suppono temperaturam:à natiuit
te abundauit in hoc corpore caliditas cum humidi
tate:id conijcio ab habitu corporis in hac ætate : eſt
enim viginti annorũ, obeſus & craſſus ſeu pinguis
& video ſigna manifeſta : eſt ſubniger, & non habet
pilos indicantes frigiditatem:deniq; abundat mul-
to ſanguine,ex quo hepar eſt calidum & humidũ ge
nerans multum ſanguinem. Habuit autem peſsimã
rationẽ victus Venetijs primùm : præterea XVI. na-
tus annos iuit in Dalmatiam, vbi craſſus & meri-
dionalis aër:veſcebatur carnibus & piſcibus craſsis.
laborabat animo & corpore ſub ſole, & in negotijs
circa quæ non erat aſſuetus:inde contraxit cacochy
miam ratione temperaturæ,& cauſarum extrinſeca-
rum,& congregauit multam materiam melancholi-
cam:quia qui calidi & humidi,generãt multum ſan-
guinem,& plurimum etiam fęcum:quia vbi multum
eſt de ſanguine, præſertim craſsiore,ibi etiam mul-
tum eſt de fæce ſanguinis:& tales fiunt facile melan
cholici cum accedit cauſa extrinſeca, ſicut hic om-
nia

nia conſpirant; multos noui tales. Eſt etiã manifeſta coniectura ex Gal. 4. de ſan. tuen. tale eſſe dominiũ humoris, qualis eſt color cutis: hîc ſunt maculę coloris admodũ nigri, quæ cooperiũt ferè totam cutim, quæ ſignificant dominium humorũ eius. illæ maculæ pruriunt plurimum: excitatur autem ille pruritus à difflatione, quia difflatur humor melancholicus: deinde etiam, quia humor eſt acidus: ſemper enim aliquid pituitæ admixtum habet, quia melancholia frigida eſt, & extinguit calorem naturalem hepatis, & repletus eſt ſplen eo humore, intumeſcit, & ſua frigiditate minuit calorẽ hepatis, & impedit coctiones, ita fit vt generet̃ multa pituita. Ideo multi qui abundant melancholico humore, ſunt hydropici & ſplenetici, ob extinctionem caloris naturalis, & multitudinem phlegmatum. Hinc eſt quòd apud veteres, omnes medicinæ euacuantes humorem melancholicum, ſemper habent admixtum aliquid euacuans pituitam, quia nunquam ſeparantur: vt in confectione hamech, elect. Indo, & alijs antiquis. Nec credo eſſe ſuccum melancholicũ aduſtum, quia faceret vlcera: ſed credo naturalem eſſe, non enim eſt malignus. Pruritũ autem facit propter aduſtam pituitã: abundat ſuccus melancholicus naturalis, qui generatur in hepate, & tranſit per omnes venas: quod mihi manifeſtum eſt, quia maculæ ſunt per vniuerſum corpus: ex venis autem ſuccus ille tranſit in corpus, & ad cutim, & facit illas maculas. Quia igitur in toto ambitu venarũ eſt, ideo perpetuò euaporat ad caput, & ſuis certis periodis corrumpit actiones cerebri, prout magis vel minus augetur à mala ratione victus. Sunt enim certæ periodi & variæ, pro ratione humoris, vt apparet in quartanis: & actiones variè diminuuntur, prout vapores aſcendentes diuer-

ſas cerebri partes occupāt,vt tertio de cauſis ſym
nunc diſcurſum,nunc imaginationem,nunc memo
riam. Et eſt varietas magna in eo præcipuè humo
re,nam refert Galenus, quendá imaginatum ſe eſſ
gallum,alium ſe habere caput ex olla fictili. Nec ha
rum rerum cauſæ certæ referri poſſunt, cur vel hæ
vel illa actio impediatur. Hic homo illud,aliud ali
us imaginatur. Vidi quendam qui totam mundi ſu
perficiem imaginabatur eſſe ex ſubtiliſsimo vitro
& ſubtus eſſe ſerpentes, ſe in lecto tanquam in in
ſula,vnde ſi egrederetur,frangeret vitrũ, & incide
ret in ſerpētes, ideo nolebat ex lecto egredi. Cred
autem totũ hoc imaginationem eſſe,& quòd omni
illa ſymptomata imagineť, & quòd non ſentit in ti
bijs:ſi pungeretur fortiter,fortaſſe ſentiret.Ita ima
ginatur,vt nō poſsit diſcurrere: aliquando ita diffi
dit ſibi,vt non poſsit exire domum.Timet,quod eſ
propriũ melancholici. Vidi plures tales Venetos
In oculis bene credo defectũ aliquem.videtis quàn
latā habet pupillā. Reliquũ totũ credo eſſe imagina
tionē.& fit interdũ reuera vt homo nō ſentiat, cùn
eſt intentus in aliud,vt ait Ariſtot.in proble.& 2. de
anima, quę alio occupata nō percipit obiecta.Hipp
ait,Vbi aliquis dolorē nō ſentit,mens laborat:quod
admodum quadrat ad propoſitũ noſtrum.Iſte dolo
res nō ſentit,ergo mens ægrotat.Nec(meo iudicio)
poſſumus referre alias cauſas,ſed credo totum affe-
ctum melācholicũ,& ponerē illũ in capitulo de me-
lancholia,vt dicunt. Eſt autē humor melancholicus
non per eſſentiam in capite,ſed per conſenſum exha
lat ex hepate, & ex ambitu venarum. Eſt enim du-
plex humor melancholicus.3.locorum affect.quan-
doq; in capite,quandoq; in ambitu venarum. Cre-
do quòd ſit hic per conſenſum in capite,per eſſentiā
in

in venis, idque eò, quòd certas periodos habet. Si in capite, semper & perpetuò talis esset. His stantibus credo quòd difficulter curabitur, quia omnes affectus melancholici diu durant, ex Gal. sententia, qui ex Diocle refert de hypochondriorum dolore, qui per cōsensum tamen est: quantò hîc cura difficilior? Nihilominus si quis toto studio quærat euacuationes, & curet ne generetur alius nouus morbus, melancholiam vel curabit, vel ad meliorē statum reducet: quia interim ex quo euacuari cœpit & curari, leuius nunc inuadit, & per longiores periodos, si præsertim talis euacuatio fiat cum elleboro, qui verè euacuat melancholiā: videmus enim effluere cùm exhibetur, non aquea & humida, sicut fit cùm dantur folia senæ & epithymum: nam elleborus verè & sine difficultate melancholiā euacuat, si debito modo & iusta quantitate exhibeatur. CVRA.

Quia igitur in toto corpore & ambitu venarum est, primò minuerem sanguinem, præmissa leui purgatione materiæ cōmunis, quæ est in ventriculo & intestinis. Darem igitur casſiam, vel hierá: præterea euacuarē sanguinem copiose ex basilica vtriusq; lateris ad 16. vel 20. etiam vncias, duabus vel tribus vicibus, quia corpus est plenum sanguine. Post missionem sanguinis darem præparantia, syrup. borag. buglossæ, lupuli, & decoquerem in quindecim vel sedecim vncijs aquæ casei cum modico oxymellis, ad purgandum, leniendum & coquendum succum melancholicum: tandem euacuarem cum leuioribus, primum quæ succum melancholicū & pituitam simul educūt, vt cōfectio hamech, & alia: postea vbi semel aut bis hoc factū esset, ad decoctū ellebori accederē cum alijs: vt, omne genus myrobal. contusum infusum in aqua fumi terræ decoquas: coctioni

præterea addanť folia senæ, epithymũ, polypodiũ glycyrhiza, & semen citri, ℥. semis ellebori: & VI. huius decocti sumantur: idq; ter vel quater facerem, prout & humorem educi, & ægrum melius habere viderem. Videbit proculdubio se iuuari hac ratione. Præterea vtatur victu optimè nutriente: comedat carnes iuuenes generantes bonum sanguinem: vinum bibat maximè nigrum aut subruffum: sit cum socijs lætus & hilaris: viuat in aëre puriore, æstate præsertim, qualis est in Foroiulio, vel ad montes Vincentinos. Hæc omnia si quo ordine debet agat, vel curabitur, vel saltem minus laborabit.

Consult. CXLII. *De ophthalmia.*

Onqueritur hic de quadam dispositione præter naturã circa oculum, & maximè quòd in sinistro oculo sit imbecillitas videndi, videt enim quasi per quandam nebulam: in alio oculo est quædã punctura. In sinistro oculo adest etiam quædam macula circa corneam, maximè vbi terminatur ad pupillã. Petit consilium. Et cùm omnis dispositio præter naturam indigeat curatione sibi propria, ideo inuestigandæ causæ illius maculæ. Et quæ sit causa illius nebula apparentis in visione, inuestigabo ego ex his quæ vidi. Iste Nobilis vir vbicunq; versať, aut aspicit aliquid circa aërem tenebrosum, pupilla fit maior: vbi autẽ in luce aliquid videt, redditur pupilla constrictior. Hoc est vnum, quod est inuestigandum, & hoc vidimus heri. Adest igitur nebula, id est, videt quasi per nebulam: hoc est ab vna trium causarũ, vel ab instrumento, vel à virtute illustrãte, vel à spiritu: his enim tribus fit visio. Ergo apparet nebula, vel propter instrumentum, vt in cataracta, quia in ea in spatio est

quædam aqua obſcura, quæ impedit tranſeuntẽ ſpiritum, & reddit ſpiritus obſcuros: hoc nõ eſt in hoc viro: nam hæc aqua appareret ad ſenſum, imò in vtroq; oculo pupilla eſt clara, ſine aliquo nocumento. Non etiam eſt materia obſtruens in neruo, quia ſpiritus liberè tranſit, & pupilla dilatatur, cùm alter oculus clauditur, quod & Auic. ponit. Vnde arguit quòd ſit liber tranſitus ſpirituum. Ergo nullam uideo obſtructionem in vijs, per quas vel virtus vel ſpiritus non poſsit pertranſire. Ergo hæ partes ſunt liberæ, & oculus, quantum ad hanc viſionem impeditam. Igit vel virtus erit affecta. Sed hęc etiam non eſt affecta: quia licet ſit in cerebro, & poſtea determinatur ad ipſum oculum, non apparet aliqua læſio: ideo nec ad virtutem hoc referendum. Ergo relinquitur, quia ex tribus his aliquid eſſe neceſſe eſt, quòd hæc obſcuratio ſit in ſpiritibus, & ad hoc refero omnem hanc obſcurationem: & hoc eſt præcipuum: nam dum eſt in obſcuro aëre, dilatatur pupilla ad oculum, & videtur cornea conſtringi ex dilatatione pupillæ. Contrà in aëre claro & lucido pupilla conſtringitur, & cornea dilatatur. Hoc indicat ſpiritum quidem eſſe multũ qui deueniat ad oculum, ſed tamen craſſum. Ergo dixerim ego, ſpiritum emanantem eſſe propter aliquam materiam craſſam admixtam, factum craſsiorem. Vnde in loco obſcuro, cùm non adiuuentur ſpiritus ab aliquo extrinſeco illuſtrante, hinc natura illud quod non poteſt agere, facit ex multo ſpiritu, & hinc ex multo conatu dilatatur pupilla, propter multitudinẽ ſpiritus aduenientem. Sed in luce clariore illuſtrantur ſpiritus à luce: ergo minor ſpiritus requiritur ad operationẽ videndi, & inde pupilla redit ad propriam ſuam naturam & magnitudinẽ: & hoc etiam videtur in illis

qui habent craſſos ſpiritus. Ex illa igitur manifeſtiſſima dilatatione in obſcuro loco, & cõſtrictione pupillæ in luce, dico ꝙ ſit hæc læſio viſionis propter craſsitudinem ſpiritus, & non propter craſsitudinem corneæ. Et quòd hic ſpiritus ſit craſſus, ſunt multa ſigna. Patitur etiam in oculo ſano dolores. Oculus qui patitur eſt imbecillior. Et quia quælibet impreſsio fit fortior in ſubiecto diſpoſito, ideo ille oculus reſiſtit quidem plus, ſed non ita oculus affectus. In oculo ſano non potuit ſe defendere, quia deſcenderat materia ſtimulans & acris, & ita ſe defendit quantũ poteſt. Ergo vterq; oculus affectus ſanus, quia eſt deſtillans. Oculus autẽ affectus duobus modis. Et ſpiritus deuenientes ad oculum affectum, patiuntur. Hæc videtur eſſe cauſa. Et nõ poſſumus imaginari quidẽ quæ cauſa ſit in inſtrumento. Hoc quantũ ad nebulã & obſcuritatem, quam percipit videndo. Hoc in ebrijs videmus manifeſtè, & quibus vapores aſcendunt ad cerebrũ : nam ſpiritus illi ſunt craſsi in eis. Et ꝙ illis in pauco tempore contingit, fit in his perpetuò propter cauſam intrinſecam.

Nunc de macula. Non conſtat apud me certi aliquid de illa. Si dixerit aliquis, quòd ibi ſit cicatrix, propter aliquod vlcus, quod proceſsit : verum eſt quod contingunt quidem ſæpe ex vlcere: ſed an hîc ita ſit, in hoc eſt difficultas. Si fuiſſet vlcus, vidiſſent illi qui curarunt. Sed hoc nobis non eſt indicatum : nam an ſucceſſerit vlcus ex illo tumore, non eſt nobis dictum. Hoc ergo apud me eſt ignotum. Si non vlcus, ergo nec cicatrix : ſi non cicatrix, ergo aliqua materia viſcida & craſſa in cauſa erit huius maculæ : ſicut & in reliquis corporis partibus hoc euenire videmus, vt in cute, in qua ſæpe oboritur talis tophus aut macula : & in oculo hoc frequentiſ-

ſimè

ſimè accidit. Ergo ego potius crediderim hoc eſſe ex materia tali, viſcida & duriore, niſi audiam de vlcere. Sed hanc maculam non curo. An autem ſit in ſuperficie vel non? Heri vidi, & ſum quidem iam ſenex, & viſum debiliorem habeo, tamen vidi eſſe in ſuperficie. Hoc tamen relinquam in dubio, & relinquo hoc conſcientijs veſtris: & pro nunc pono in dubio, quia variat cura prout eſt ille locus. Modò eſt videndum de illa obſcuritate viſus, quia de hac plus refert, quia in deterius veniet proculdubio.
Suppoſito quòd ſit propter obſcuritatem ſpirituũ, propter materiã mixtam: & cùm materia fluat per oculos, primò quærĩt quæ ſit illa materia: ſecundò, vnde, an ſit in oculo. Quo ad primum, dico eſſe materiam mixtam, partim pituitoſam, quod apparet ex conſiſtentia & craſsitudine, gummoſitate & viſciditate. Ergo eſt pituita. Sed percipit puncturas aliquas & corroſiones, ergo eſt & bilioſa. Dominatur quidem pituitoſa quo ad quantitatem, ſed non quo ad vires. De ſecundo, vnde deriuatur? In oculo non generatur, cùm ſit copioſa. Et ſi eſſet tanta intemperies in oculo quę generaret hanc materiã, eſſent alia ſymptomata in oculo, & oculus nõ eſſet tam clarus. Sed an caput, an partes inferiores tranſmittant? Credo ꝙ nõ ſit referendũ ad caput. Illud membrũ ſanũ eſt, cuius operationes ſunt ſanæ. Sed hoc caput non eſt affectũ, nam haberet vitiatas operationes. Sed adeſt grauitas, & adeſt materia. Dico, ꝙ hoc eſt propter aſcenſum vaporum. Non nego ibi eſſe materiam, ſed an ibi generet̃, videte Gal. lib. 2. de. diff. feb. de cauſis periodorum, & de natura fluxuum &c. Ergo non nego à capite materiam fluere ad oculum, ſed non video vitium in capite, vnde generet̃ in capite. Primò igit̃ dico ꝙ eſt imbecillitas ventriculi,

Et hepar habet valde calidũ,cùm cõqueratur quòd nihil poſsit tolerare. Item quòd hepar calidum habeat,manifeſtiſsimum eſt ex habitu corporis,& habitudine venarum. Stantibus his duobus,quid mirũ repleri caput? Ex ventriculi imbecillitate multiplicatur pituita:ex hepatis caliditate aſcendunt vapores ex toto ambitu venarum,vt Galenus de dolore capitis.3.ſympt.Ergo cùm ſint hę duæ cauſæ, non mirum ſi patitur deſtillationes multas & catarrhum: & cùm oculi ſint imbecilli, expellitur materia ad oculos. Et videmus omnia conſona rationi. Ex ventriculo ſunt vapores crudi,ex caliditate hepatis vapores calidi: ergo materia mixta, quum habeat diuerſas mineras. Concludo ergo caput non affectum per eſſentiam. Sed eſt repletum,dolet, grauitatẽ habet capitis. Dico hæc omnia eſſe per conſenſum. Itẽ plurimum dormit. Dico,hoc fit propter multitudinem vaporum aſcendentium. Vnde ebrij qui aliàs ſunt vigiles,& omnino parum dormiũt,tamen tunc cùm ebrij ſunt multum dormiunt. Vnde credo, vt apparet ex toto habitu & operibus optimis, quòd ſit in ſe calidi & ſicci cerebri, & quòd non ſit deductum ad aliquam intemperiem: ſed eſt quidem affuſio materiæ refrigerantis,ſed nõ in eſſentiã eſt mutatum cerebrũ. Ergo credo quòd ſit propter materiã pituitoſam & billioſam, & quòd deueniat à capite, ſed non generetur ibi,ſed à toto ambitu corporis.

His ſuppoſitis de cura dicendum. Potéſt ne curari? Duo ſunt hîc: primò macula, ſecundò obſcuritas viſus:& ſi tollatur materia,ille ſpiritus remanebit in propria ſubſtantia. Tamen cùm ſpiritus ſit nobiliſsimæ naturæ & oculus, facilè accipiunt nocumentũ: & quòd hæ affectiones perſeuerantes non bene curantur:& Auic.dicit,poſt ſex annos non eſſe curabiles.

les. Ego credo quòd cura erit ſatis difficilis, ſed prę ſeruandus tamen eſt. Si illa macula eſt ex vlcere, non poteſt curari. Si à re quadã dura, vt diximus, & nec tunc etiam. Nam ſi res illæ duræ, & tophi in cute vix poſſunt curari, quid fiet in membro tam nobili? Ergo hæc cura impoſsibilis. Sed quia petit præſeruationem, & curationem etiam, ſi fieri poteſt, natura rei indicat nobis quomodo ſit curanda. Quia repletur perpetuò caput ex cauſis inferioribus, ergo materia primò eſt auertenda. Si materia eſt aggregata, euacuanda erit: quæ continuè aſcendit, erit auertenda: & quę generat̃, prohibenda ne generet̃: quo ad partẽ generatã euacuet̃. Ergo euacuandũ corpus. Nõ tolerat fortia. Ergo faciamus vt baiuli, vt Gal. 2. de cauſ. pulſuũ, portant pluribus vicibus quod alius fortis quidam portaret vna vice. Ita & nos ſępius & leniter purgemus, vt cum hiera, cum pilulis maſtichinis, quas dicit ſe ferre poſſe, propter agaricum, quia in capite eſt materia: euacuant etiã ventriculũ propter aloën. Item tolerare poterit pilulas de tribus, vt Rhabarbaro, agarico, & aloë, quia materia eſt in hepate, ventriculo, & capite. Ergo hæ pilulæ optimè conuenirent hepati propter Rhabarbarum: capiti, propter agaricum: & ventriculo, propter aloën. Exhibeantur ſyrupi qui non tamen attenuẽt materiã craſſam, ſed etiam quibus clarificentur ſpiritus: & ideo faceremus ex ſucco fœniculi, verbenę, euphragiæ &c. Item betonicam poſſemus addere, & facerem ita ſyrupum magiſtralem, qui attenuaret materiam, & clarificaret ſpiritus. Et hi ſyrupi exhiberentur inter pharmacum primum & pharmacum alterum. Euacuato toto corpore, & diuerſione etiã ſimul facta per ipſum pharmacum, tamen neceſſariæ etiam ſunt poſtea continuæ diuerſiones, & hæ fiant

per pilulas, licet Galenus damnet hunc continuum vſum pilularum, tamen non eſt inconueniens. Facerem ego quidem cauteria, non in capite, quia attraheretur materia: nec in brachijs, quia tunc etiam attraherem ab inferioribus ad ſuperiora: ſed in tibijs facerem, ſcilicet in vtroq; crure. Et hęc puto ſufficere pro auerſione, non pro deriuatione: hanc enim non intēdimus. Hęc cauteria teneant aperta nō per menſes, ſed per annos. His factis nō puto caput multum corroborandū eſſe: ſi tamen videtur quòd ſint faciendæ lotiones, ne recipiat materiā, poſsent fieri cum decocto ex roſa, pro confortatione, & chamomilla, & parū gummi ſandarachæ diluti, & aliquid etiam agarici addi poteſt, vt fiat mundificatio capitis. His peractis ego nollem moleſtare virū: nō cum aqua balnei, quia ſicci habitus, & calidi hepatis. A ſtillicidio abhorrerē vt à peſte, propter intemperiē illius capitis, & credo quod peſsimè inde haberet ſi vteretur eo. Quo ad oculū, nō indigemus vna intentione. Nam non eſt verſimile, quòd cùm ſemper aliquid aſcendat, ꝙ non aliquid inſideat. Ideo corroboretur calor innatus oculi, vt concoquat materia. Ideo cùm Gal. nihil pręponat fœnugręco, hoc enim concoquit ſine attractione, & corroborat calorē, & difflare facit ſi ibi eſt aliquid crudi, ergo vterer frequentiſsimè decocto fœnugræci. Quo ad abſterſionem & mundificationē præcipuè illius puſtulæ, cauerem tanquā à peſte, à re mordicante. Tutiā ſi rectè præpararetur, & veram haberemus, laudarē: ſed quia nō rectè præparatur, & ſemper videmus quòd quotieſcunq; vtimur excitet dolorē, cùm tamen ipſi antiqui dicant eam minimè eſſe mordacē, ideo omittitur. Soleo ego parare albumen oui cum zuccharo candi roſ. & ponere in ſolē in aliquo vaſe donec exic-

cetur,

cetur, & postea contũdere & cõterere in marmore, & de hoc puluere inspergere oculũ. Vel si volumus facere collyriũ, & diluere cùm vsus postulat, cũ modico decocti fœnugræci: hoc abstergit sine mordicatione, est enim mordicacissimũ medicamentum. Et cõfortat etiã hoc collyriũ exiccando, ne recipiat nouã impressionẽ. Et caueat à fortib. remedijs, prædìco enim ei, si multa remedia adhibuerit, ꝙ efficiet totus cæcus. Hoc eũ admonitũ volo, & credat mihi.

Consult. CXLIII. *De Ophiasi & Alopecia.*

Larissimi atq; doctissimi viri, occurrit nobis nobilissimus adolescẽtulus, cum quibusdam dispositionibus præter naturam, quę apparent sensui. Duo sensu deprehendunt circa cutem, qui affectus cùm sint contigui, tamen videntur diuersi & contrarij. Primò est priuatio omnimoda capillorũ: quæ siue sit alopecia, siue ophiasis, siue caluitium, nunc non dicam, sed infrà. Secundò est tumor quidam præter naturã, cum crustis & pustulis apparentibus. Est ibi raritas, & ideo etiam priuatio capillorũ. Primò vident esse affectiones contrariæ. Defectus pilorũ solet esse ex nimia siccitate. Crusta et ἀχῶρες proueniũt illi ex deprauatione humorũ. Causæ igit horũ considerandę. Primò quo ad priuationẽ pilorũ, dico hãc nullo modo esse posse ex siccitate, sed ex redundãtia aliqua mali humoris: & ab eadẽ causa prouenire has affectiones, scilicet à deprauatis humorib. Nam pilorũ conueniens materia, teste Gal. & melius Arist. 2. de gen. animal. prouenit ex humore adusto cum quadã pinguedine, & substãtia aërea: vbi talis materia deficit, deficit etiã materia pro pilis. Hìc illa materia nõ est talis

qualis esse debebat, sed corrupta & deprauata. Eodẽ loco dicit Aristot. quòd pili sunt passio cutis, & requiritur etiam ad generationem pilorum temperamentum cutis: & ex superfluitatibus cutis tantummodo generantur pili, & non ex alia superfluitate: vnde secũdùm cutim affectã afficiunt pili. Ergo talis materia est propter duo: primò, quia ista materia nõ est idonea ad pilos generandos, sed corrupta. secundò, propter locum non bonum, quia temperies cutis est valde humida, quæ non potest producere pilos. Nam & nimia humiditas & nimia siccitas prohibent generationem pilorum. Fortassis contraria etiam quædam affectio est in ipsis meatibus, nam & horum ratione sæpe non nascuntur pili: sed hoc nõ est manifestum, dicamus tantũ de ijs quæ apparent. Ergo hactenus habemus intemperiem cutis, & materiam malam, ratione quorũ videntur duo contraria fieri. Primò, priuatio pilorum in parte commissuræ coronalis, vbi plurimæ fiunt transpirationes vaporum. Euaporato plurimo humido propter amplitudinem meatuum in illa parte capitis, non potest materia aggregari. Gal. probat vapores diuersos effectus facere pro crassitie & materiæ & meatuum. Nam si possunt transpirare, nihil mali aut incommodi inde euenit in cute. Sed si vel propter crassitiem vel densitatem meatuũ cutis nõ possunt transspirare, fit vel pruritus, vel scabies, vel ἀχῶρες. Ergo in illa parte suturæ coronalis vbi meatus sunt aperti, non potest illa materia detineri, sed transspirari, & nihil aliud incõmodi facit quàm priuationem pilorum: non tamen alopeciam facit, quia nulla ibi abrasio est cutis. Ophiasis est cum decorticatione cuticulæ, quia fit propter humores deprauatos. Alopecia etiam ex siccitate. Hic videmus in hoc puero, vbi

vbi deficiunt pili, eſſe aſperitaté : ergo eſt ab eadem cauſa, à qua fiunt cruſtæ. Nam vbi cranium eſt craſſius & denſius, ibi materia non poteſt tranſpirare, ſed fiunt cruſtæ. Ideo circa poſteriorem partem capitis apparent illæ puſtulæ, & videtur eſſe diſpoſitio quædam proxima ad ἀχώρας & tineam. Ergo hæ duæ affectiones licet ſecundùm ſenſum videantur diuerſæ, tamen ab eadem eſſe cauſa videtis, ſcilicet humoribus deprauatis & intemperie cutis, quæ in hoc puero eſt maxima. Sed vtrum illi humores deprauati ibi generentur, vel aliunde deueniant, inquirendum. Dico, vtrunq; poteſt contingere: poteſt enim aliquando fieri, ꝙ nihil patiente cute, tamen materia ad illam demandetur. Sed in hoc puero video ipſum optimè eſſe diſpoſitum quo ad habitum corporis, calorem, & omnes operationes: vnde non video vnde debeant multiplicari humores tam deprauati. Nam ſi humores aliunde demandarentur, & in membris naturalibus, vt hepate, ſplene, ventriculo &c. eſſet quædam mala diſpoſitio, tunc circa cutem apparerent maiora ſymptomata: & nihil eſt quod magis atteſtetur diſpoſitioni hepatis & lienis quàm color, quem in hoc puero videmus eſſe optimum, clarum & lucidum, propter ſpiritus bonos & lucidos quos habet. Vnde non video, vnde poſsit deriuari humor ad cutim ex alijs partibus. Ergo dicendum quòd membrum intemperie laborat: & tunc contingunt duo. Primum, quòd alimentũ etiam bonum tranſmiſſum ad cutem corrumpitur, quia membrum eſt diſtemperatum, & calor eius proprius debilitatus, & humidum radicale conſumptũ, & ideo non poteſt pars illa exercere ſuas actiones naturales, vt expellere, concoquere, attrahere &c. quę ſunt propriæ cuicunq; membro. Secundò contingit pro

pter hoc, quòd ſcilicet ſunt aliqua excrementa in vicinis partibus, quæ neceſsariò generantur in corpore humano etiam optimè diſpoſito in omnibus quatuor coctionibus: & hæc ſemper expelluntur ad partes debiliores. Ergo duo patiũ incõmoda hic puer. propter intemperiem cutis. Primò, quòd alimentum deueniens ad cutim non poteſt confici: ſecundò, quòd partes vicinæ pellunt ſua excrementa ad cutim tanquam partem debiliorẽ, vt ſolet in corpore humano contingere. Ergo in ipſa cute eſt affectus, & eſt intẽperies cum materia. Non dixi quòd in principio contigerit intemperies ſine materia, ſed quòd ex defluxu illius humoris eliſus eſt calor proprius illius partis, propterea humidum radicale ſemicorruptum. Ergo habemus intemperiem propter humores, vnde & habemus quare loco pilorum generenũ cruſtæ. Quid modò fuit in cauſa, quòd ad cutim magis tranſmiſſa eſt materia, quàm ad alias partes? Audio nutricem fuiſſe infectam, & generauiſſe peſsimum lac, vel propter intemperiem aliquã naturalem, vel aliàs propter malum regimen, vt ſolent iſtæ: vnde incidit iſte puer in febrem longam, quam habuit vſq; ad annum quartum. In ea ætate pueri ſolent habere maximã debilitatem capitis, vnde etiam non poſſunt ſe bene erigere illo tempore, propter nimiam humiditatem, & etiam caput tunc temporis videtur illis eſſe maius. Vnde plurimæ ægritudines capitis tunc temporis illis accidunt, vt ſunt epilepſiæ &c. Et quia membrum imbecillum, natura defatigata longa ægritudine, fecit criſim circa quartum annum: nam quartus annus eſt criticus morborum chronicorum. Et ſic materia tranſmiſſa ad caput. Non tamen adeò fuit imbecillum caput, vt materia reciperetur ad cerebrũ, ſed natura iſtius

pueri

pueri existens fortis & valida, expulit ad cutim partem ignobiliorem, & vbi semel incœpit occupare cutim, mansit ibi & imbibita est: & sic subsecuta est ophiasis in vna parte, & crustæ in altera parte, vt videtis. Habemus ergo causas propinquas & remotas huius affectus, & non cõtingit ratione alicuius mẽbri principalis, vt solet plerunq; accidere in his fluxibus. Quibus ita suppositis, apparet statim quid posim iudicare de euentu huius ægritudinis. Credo quòd posit curari. Aegritudo est tantũ in parte, & non habet radicem, nec in cerebro, nec in partibus naturalibus, quamuis posit quidem cerebro communicari nocumentum aliquod propter vicinitatem, sed tamen non insigne: quoniam illud membrum est sanum, cuius operationes sunt sanæ. Sed in hoc puero operationes cerebri sunt sanæ, vt apparet, ergo & cerebrum non est affectum. Sed tamen non facilè poterit curari, quia intemperies illa est fixa & confirmata, & habitus iam factus, qui est difficilè remouibilis à subiecto in quo est, vt & logici dicunt: durauit à quarto anno usque ad xiiij. Sunt ergo decem anni: sed tamen potest curari. Natura rei indicat nobis curationem conuenientem. Nos scimus, quòd vbicunq; est aliquid præter naturã in loco, medicus debet attendere an hoc pendeat ab alio, an non. Si ab alio, illud erit curandum: sin minimè, accedendum ad locũ. In hoc puero nullũ membrum est deprauatum, & ideo non credo esse opus curatione membrorum mandantium. Et ita tollimus totam illam historiam. Ideo credo quòd non multum debemus laborare circa euacuationem. Bene verum est quòd tutius & sine dispẽdio erit, quòd totum corpus antea euacuetur, sed non multis euacuationibus, quia corpus est bene præparatũ. Ergo

euacuetur aliquo modo, & præcipuè cùm ſimus in vere, in quo etiam ſana corpora purgari ſolent. Leniatur ergo venter cum caſsia & hiera. Infrigidetur corpus, & ideo ſyrupi ſint non admodum eleuati in caliditate, nec ita inciſiui. Nam illi humores ſunt ſalſi, quod teſtantur cruſtæ, quæ non fiunt niſi ab humoribus calidis & aduſtis. Ideo autem non nego eſſe pituitam etiam, ſed tamen dico quòd etiam aduſtos humores habet, præcipuè cùm ſit calidi hepatis, vt apparet, & temperatura declinet ad calidum & ſiccum, & fortaſſe nutrix generauit in illo humores calidos, & ſolent bibere vina calida, & fortaſſe etiam habuit malos & corruptos humores: & vtiná ſciremus etiam aliquid de hoc, Deus nouit. Ergo darem ego ſyrupum de Cichorea, vel de endiuia. Vel ita facerẽ: darem ſyrupum de cichorea, & loco aquarum, ſerum lactis caprini darem: hæc facerent apertionem, abſterſionem, & etiam infrigidarent: & credo hoc genus ſyruporũ eſſe optimum pro hoc puero. Pro pharmaco darem agaricũ cum caſsia, quod eſt medicamentum conuenientiſsimum, & poteſt educere omnes humores. Factis euacuationib. omnis ſpes mea (vt ingenuè dicam) eſſet circa localia, & rectificarem intemperiem cutis. Calor eſt eliſus & ſuffocatus, & tollendi ſunt humores praui. Primò igitur amouendi humores qui ſunt in ipſa cute, ſcilicet exiccantibus. Secundò confortarem cutim, ne amplius reciperet vel excrementa membrorum, & conficeret propriũ ſuũ alimentũ. Confortatur autẽ calor cũ moderatè calefacientib. Remoueant̃ humores illi mali abſtergentib. & exiccantib. Chirurgus fricet locum vel cum pannis aſperis, vel cum ſquilla: ſed cum pannis aſperis condenſantur meatus: frictio cum ſquilla eſt mitior, & maximè conferret. Et

poſtea

postea fiant lotiones quæ ſubtilius penetrant, & magis in profundum. Adderem & ſulphur, ſed cum lixiuio acri, in quo eſſet nitrum & ſulphur: in principio enim non eſt ſtatim vtendũ aſtringentibus. Poſtea facerem etiam linimenta abſtergentia, vt eſt oleum amygdal. amararũ, cum iride, centaurio minori & maiori, & Gentiana, pane porcino, itẽ clemati de altera, & ariſtolochia rotunda. Factis abſterſionibus, leniter exiccandum & confortandũ, & tunc deuenire poſſumus ad illa quæ recipiunt alumen, & etiam calchantum, ſi opus eſſet maiore exiccatione. Factis mundificationibus credo quòd pili per ſe generabuntur. Sed ſi non oriantur, confortarẽ locum, & nihil magis expediens ad hanc rem quàm linimentum factum ex oleo amygdal. dulcium, ladano, & capillis Veneris pulueriſatis, & ponatur ſuper locum: nam plurimùm facit ad pilorum generationẽ, & ad tollendum quicquid eſt circa radices pilorũ. Oleũ amygd. dulcium humectat cutem, ſi fortè ex medicamentis ſuperioribus nimis exiccata eſſet. Et hæc ſunt mutanda prout videbitur, & affectio mutabitur. Victus ſit exquiſitus, quia hic maximam partem curæ ſibi vendicat. Sic puto emendari poſſe, Deo volente, hoc vitium.

Conſult. CXLIIII. *De morbo Gallico, podagra & hectica, unà cum pruritu maximo.*

MVlta ſunt ſymptomata in hoc nobiliſsimo viro, tria tamen ſunt pręcipua, quę veniunt conſideranda, & de his etiam maximè conqueritur: ideo de his dicã, reliquis prætermiſsis: tamen ea etiam vt ſigna quædam & cauſas referam. Prima diſpoſitio præter na

turam ſunt dolores podagrici, & tumores circa partes extremas pedum & manuum. Secunda, conſumptio totius corporis. Tertia, pruritus vehementiſsimus, & maximè circa extremas partes & pudenda. Et quia nullus morbus nec cognoſci nec curari rectè poteſt niſi ex cognitione ſuarum cauſarum, ideo ſingularum naturam & cauſas videbimus. Primò dolor & tumores neceſſariò proueniunt ab aliquo defluxu materiæ, & ſic habent omnino cauſam aliquã materialem: & in hoc ſemper quatuor concurrunt. Primum, locus qui patitur. Vbi conſiderandum, an patiatur per ſe, an per conſenſum. Secundum, materia quæ defluit. Tertium, vnde deueniat. Quartum, per quas vias. In dolore podagrico ſi hæc quatuor rectè conſiderentur, medicus poterit & rectè prognoſticari, & rectè etiam curare. Primò quo ad locum, an hic defluxus & dolor ſit ratione loci affecti? Dico, quòd locus ipſe principaliter afficitur, ſunt enim ibi omnia præter naturam: nam corrupta eſt figura membrorũ & forma, & deſtructa eſt quãtitas, nam tumor eſt inſignis: itẽ eſt ſolutio cõtinui in illis partibus, & iſta omĩa procedũt à mala tẽperatura, cui inſint tot malę compoſitiones. Ergo hęc loca cùm ſint extra naturalem ſuam diſpoſitionem, ſunt affecta, & ſic nec attractio, nec cõcoctio, nec vlla virtutum naturalium fortis eſt. Item eſt impedimentũ in virtute motiua, & ſic ſecundum omnẽ modũ, compoſitionem & temperaturã, patiunt̃ illa membra. Et video quòd quamuis ad illa loca nihil affluat aut demandetur, tamen non eſſe ſana, ſed corrumperetur etiam nutrimentũ influens optimũ. Secundò, perpetuò influit materia, vnde dolor ſemper renouat̃ per xv. dies, ex acceſſu ſcilicet nouæ materiæ: & hæc materia inquirẽda eſt. Et plerunq; quęlibet materia po

dagræ

dagrę eſt duplex,pituitoſa & bilioſa,cum aliqua par
te ſanguinis.Vnde videmus podagricos primò ru-
beſcere,deinde autem tophos illos & materiam fie-
ri albam.Ergo ſupponatur nunc talis materia, & in-
frà etiam probabo. Et intelligo bilem tum eam quæ
eſt ex permiſtione pituitæ,& etiam vitellinã quæ ex
aduſtione. Tertiò, vnde deueniat iſta materia quæ
influit.Ex habitu corporis,& propria eius tempera-
tura,& etiam ratione viuendi hoc colligi poteſt.Pri
mò eſt calidi & ſicci hepatis, & talis natura duo ſo-
let maximè pati:primò,quòd in ventriculo generan
tur plurima excrementa pituitoſa:cùm enim habeat
graciles muſculos abdominis, & inde priuatur in-
ſtrumento calefaciente ventriculum, & ſic plurimæ
pituitoſæ ſuperfluitates generantur propter imbe-
cillitaté ventriculi, & coctio ventriculi fit elixatio-
ne,id eſt,humido calore,non ſicco,& pręternatura-
li.Et conquerit ipſe quòd habeat tarditatem conco
ctionis,& cùm ſit concoctio diminuta, erit ex frigi-
ditate. Quo ad hepar,eſt calidum,& hoc clarum ex
pruritu & habitu corporis,& vſus eſt multis exerci-
tijs & nimis potentibus,& vixit in otio,vnde aggre
gati multi humores,qui non potuerant diſſolui ſuo
conſueto exercitio : præterea medici malè eum cu-
rarunt, mittendo in tempore calidiſsimo ad ther-
mas. Et licet bibit aquas de Villa, quæ ſunt frigidæ,
tamen Gal.dicit ꝙ omnes thermæ exiccãt,licet ſint
frigidę.Item totum cerebrum eſt deductum ad dyſ-
craſian ex illo ſtillicidio,vt Gal.6.de tuen.valet. de-
ſcribit incõmoda illa quæ ſequuntur ex intempeſti
uo vſu illorũ,quę videmus etiã hîc,vt Gal.in eo lo-
co deſcripſit, ſcilicet maxima deſtillatio,& fluxus
diarrhicus.Hæc deſtillatio per neruos defluens, fa-
cit dolores,hepar generat bilioſos humores,ventri

culus frigidior pituitam, & cerebrum etiam catarrhum facit, cuius calor consumptus est ex illis embrochis: & licet habuerit naturalem temperiem cerebri calidam, vt apparet ex facie mercuriali &c. tamen ex consumptione huius caloris naturalis est factum frigidum, & facta quædam dispositio senilis, vt rectè dixit Excell. D. Quartò, per quas vias deueniat iste fluxus. Dico quòd habet omnes vias, & venas & arterias latas, quia cor est calidũ, est enim animosus. Et est adhuc signũ manifestissimũ, quia scilicet excernit plurimũ de vrina, etiãsi modicè bibat, adeò vt mirum sit, & vix viderim in aliquo tantum vrinæ. Et hoc fit propter duo: primò, propter latitudinem viarum, & aliam causam quam mox dicam. Ergo cùm concurrunt hæc quatuor, necessarium est talem materiam defluere ad locum. Quo ad tabem & consumptionem corporis, vnde sit. Ego dicam opinionem meam. Quia cùm sit consumptio maxima, & non tantùm humidum nutrimentale, sed etiam substantificum consumatur, necesse est quòd vel aliquid sit in membro, vt est vel caliditas in signis, vel frigiditas & siccitas &c. & sic potest accidere corruptio: licet nutrimentum aduenìens sit bonum, & sic membra sunt imbecilla, vt non attrahant nutrimentum, & ita fiat atrophia. Vel ista consumptio potius est propter malum nutrimentum & corruptum, demissum ad membra. Dico quòd in hoc corpore & ægritudine, in causa illius consumptionis sunt deprauati humores, quia in hepate sunt calidiores, in ventriculo salsi: & causæ fuerunt plurimæ. Primò caliditas hepatis: secundò morbus Gallicus, in quo quæcunque sit intemperies, semper humores sunt adusti. Et signũ est, quia præterquàm quòd maciem & dolorem, habent etiam deprauatissimum colo-

colorem:& talis eſt color,qualis humor. 4. de tuen. valet.Ergo cùm vir ille patiatur morbum Gallicum, & adſit caliditas hepatis, vnde deprauati humores generantur, & generati etiam ſunt iandiu,hæc etiã cauſa eſt pruritus. Sed etiam credo quòd illa membra calida & ſicca,ſint reddita calidiora & ſicciora ſeipſis,& quòd poſtea ſint facta frigida & ſicca, vt Galenus,tum ex progreſſu ætatis, tum ex illis exercitijs,venere,thermis &c.Et ſic quia extrema membra etiam ſunt affecta, ideo duo concurrunt:primũ, deprauatum alimentum:ſecundum,membra quę nõ recipiunt ſuum alimentum.Et quod maximè alimentum corruptum ſit in cauſa huius exiccationis, habeo ſignum hoc : quia illa membra quæ ſunt prope ventriculum & ventrem inferiorem, non ſunt ita exiccata,quia illa membra exaturanť ex meliore parte alimenti,& ideo illa mẽbra naturalia nõ ſunt ita affecta, vt membra remotiora. Et hinc ſequitur, quòd non ſit illa tabes ex corde.Hoc probo ex tribus: primò,quia pulſus non eſt ita durus:ſecundò, membra circa ventrem inferiorẽ non ſunt ita affecta : tertiò, in arterijs non eſt magna imbecillitas. Et cùm Gal. dicat ſecundo de cauſis pulſuum,quòd in tabe cordis neceſſariò cadit virtus:ergo non credo quòd ſit hæc tabes ex corde exiccato,ſed propter duas cauſas iam dictas. Quo ad tertium,pruritus habet facilem cauſam,& agnitionem cauſæ. Nam ſtantibus, maxima deprauatione humorum,& hepate calido, & cerebro & ventriculo tali,vt generent plurimum pituitæ,quid mirum? Nam pituita ſi aduratur, fit ſalſa,& poteſt etiam ex putredine fieri iſta pituita ſalſa. Duæ enim hæ ſunt cauſæ putredinis pituitæ. Ergo cum hîc ſit caliditas ignea,& pituita facilè putreſcat,fit ſcabies : & ſecundum maiorem & minorem

aduſtionẽ, fiunt illæ affectiones cutis. Et hinc etiã ſe-
nes facilius patiuntur pituitam, & immedicabilẽm,
quia in ſenibus ſunt plurimi humores ſalſi & aduſti.
Habemus igitur cauſas horũ triũ ſymptomatũ. His
ita ſe habentib. vnum dicã circa prognoſticũ. Quo
ad podagrã confirmatã non video curationẽ. Quan-
tum ad humorẽ affluentẽ, ſi poſſemus corrigere mẽ-
bra mandantia, poſſemus etiam prohibere affluxum
horum humorũ. Quo ad euacuationem idem dicen-
dum, quia pendet ab eadem cauſa: & ſi poſſemus e-
mendare illa tria membra, fortaſſe iuuare poſſemus.
Quo ad euacuationem, vtrum debeamus procede-
re cum balneis? Et non immeritò facta eſt difficultas
& dubitatio inter Excell. Doctores. Quia ſi poſſe-
mus nutrire corpus, & augere humidum in hoc cor-
pore, ego crederẽ quòd reliqua etiã faciliora eſſent.
Quæ via ergo melior? Propoſitus eſt & vſus lactis, &
apertio meatuũ &c. Sed quoniam illa humectatio fie-
ri nõ poteſt, niſi fiat attractio nutrimẽti ad membra,
& oportet vt penetret, & vt calor membri qui eſt eli-
xans augeatur, ideo debet augeri calor membrorũ,
& corroborari, ne tamen fiant membra ita laxa, vt
non poſsint humiditatem concoquere & dilatare.
Et ideo Galenus optimè voluit fieri balneum, licet
balneum difflare faciat. Ideo etiam voluit quòd ſu-
bitò poſt balneum debemus vel irrorare corpus a-
qua frigida, vel inungere oleo quodam conſtipante,
vt alimentũ retineatur. Et ſic ego non video quomo
do iſta balnea poſsint impedire operatiões noſtras:
primò, quia corroborant membra, & attrahunt ali-
mentum, & colliquant excrementa, & ſic fortaſſe
iuuabunt etiam podagricos dolores, quia illa mem-
bra non nutriuntur, ſed habent excrementa pluri-
ma cruda. Et non ſemper iſta balnea faciunt deflue-
re hu-

e humores, ſi non ſint humores multi : & quamuis liquid defluat, potius erit ad bonum. Et ſicut Gal. le oxymelite dicit, idem etiam de hoc auxilio dice e poſſumus, nullum præſidiũ tam bonum eſſe, quin ıabeat aliquod nocumentum. Nolite ergo ita abıorrere ab his balneis. Et ſic poſt balneũ applicarẽ ɔleum roſaceum ſimplex, quod confortat, & prohiɔet ne corpus reſoluatur laxatum per balneũ. Sunt etiam aperiendi meatus intrinſeci, non extrinſeci. De lacte mihi ſummopere placeret poſt euacuationem, ſed non mulieris, licet hoc ſit conuenientiſsimum ad alendum, propter ſalacitatem, quia eſt ſalaciſsimum. Syrupum darem ex ſero caprino, & impo nerem oxymel, & mel roſ. pro corroborando ventriculo. Raſis dat v. heminas oxymellis. Caſsiam laudarem cum ſyrupo roſ. Dari poſset lignum, & aqua ligni : ſed lignũ non ſit exiccatum. Primò euacuetur, poſtea detur lac, & corroboretur calor innatus.

Conſult. CXLV. De vtriuſq; cruris contractione.

LOnga eſt hiſtoria rei, ſed ſumma faſtigia rei ſequar. Vnum eſt ſummum & præcipuum quod habet hæc nobiliſsima Domina, & hoc conſiderabimus diligenter, & reliqua omnia ſibi inuicem ſuccedent ex hoc rectè conſiderato. Primum eſt, quòd habet contractionem in vtroq; crure, quòd non poſſunt ſe extendere. Item habet imbecillitatem, quòd non poteſt ſe ſuſtinere, & manere in illo ſitu. Et ita ſunt hæc duo, imbecillitas, & illa contractio. Accedit tertium, & eſt diminutio ſenſus circa crura : & dicit, ꝙ ſi quis tangit illam in crure, videt ſibi quòd tangat rem alienam, & non ſuam carnẽ. Hęc tria ſunt conſideranda, ſecundũ ſuas formas et cauſas. Quo ad cõtractionẽ, quęrit in quo genere morbi ſit collocan-

da. Habet quidem hæc contractio complexionẽ corruptã, sed principaliter affectio est in compositione, & vitiata est præcipuè figura scilicet ipsius nerui cùm enim debeat esse longus, est decurtatus, & ita amisit propriã formam. Et cùm in longitudine corrupta sint vitia quæ ad quantitatem pertinent, & etiam ad figuram, cùm est correpta & abbreuiata chorda, ita quòd nihil est amissum de substantia, nõ possumus dicere quòd sit vitium in quantitate, sed in figura, quia neruus est decurtatus. Secundò, imbecillitas sensus est actio læsa. Huius autem symptomatis causam, id est, morbũ oportet inquirere. Huius actionis lesę ratio formalis est ipsa frigiditas, quia sensus est diminutus: diminutio autẽ fit à frigido, corruptio autẽ à calido. Tertiò, imbecillitas virtutis sustẽtatiuę, quẽadmodũ est naturale officiũ in ambulando, est etiam actio læsa, & habet suam ægritudinem. Reducenda igitˢ ad idem, scilicet ad frigiditatem, secundùm principium suprà dictum, quòd omnes actiones diminuuntur à frigido. Ergo illa frigiditas facit, quòd virtus illa motiua & sensitiua non potest deuenire ad locum, siue spiritus siue virtus transmittitur, de quo nunc non disputabimus. Ergo hæ sunt essentiæ & causæ formales huius morbi. Nunc videndæ causæ & coniunctæ seu propinquæ, & remotæ horum morborum, & tunc statim apparebunt indicationes curatiuæ: hæ enim sumuntur à natura rei rectè agnita & percepta per suas causas. Causam propinquam contractionis crediderim ego, quòd sit aliqua materia frigida, quæ per longum tempus in loco frigido crassefacta est & indurata, vt & hoc manè diximus, quia materia illa secundùm diuersitatem locorum & efficientium variè afficitˢ. Nam quando hæc materia deuenit ad medium musculi, facit

absces-

abſceſſus:ſi ad caput muſculi, facit conuulſionẽ ſeu ſpaſmum: quando autem deuenit ad chordas vltra muſculum, non facit acutum dolorem, nec conuulſioné, & motus illos ſpaſmoſos, quia ſenſus in chorda non eſt ita acutus: ſunt enim chordæ ordinatæ à natura, ad motus fortiſsimos obeundos, ideo habẽt ligamenta plurima, & habent etiam chordæ neruos obtuſioris ſenſus. Et hinc nerui ad motum conditi, ſunt magis frigidi, & duriores quàm nerui ſenſitiui, qui magis ad medium declinant. Et ideo materiæ deuenientes ad chordas, faciunt quidem deprauatã figuram, ſed non motus conuulſiuos, & ſic fit quaſi quidam abſceſſus in chordis. Nam primò imbibitur materia pituitoſa, quæ in principio eſt ſubtilis, ſed propter frigiditatem loci congelatur: ſi enim materia in inteſtinis exiſtens ita congelatur vt fiat quaſi tophus & cryſtallus, quantò magis in chordis tam frigidis poterit talis materia indurari & congelari? Nam illa induratio & cõgelatio tam à frigido quàm à calido fieri poteſt, vt ſæpe iam dictum eſt, & hoc obſeruaſſe multum refert ad curationem. Materia ergo illa ad chordas veniens fuit indurata & congelata, & inde chordæ illæ ſunt factæ breuiores, ſicut & in citharis chordæ cùm imbibuntur aliquo humido, corripiuntur, & etiam franguntur. Ita fit & chordis in humano corpore. Cùm ergo chordæ corripiuntur, contrahunt membrum, quia chordæ terminantur ad ipſa oſſa, vt illa moueant, & ſic etiam fit contractio oſsis ad ſuum principium, quia chordæ intrinſecæ ab illo humore imbibito ſunt factæ breuiores. Hæc eſt cauſa proxima & coniuncta illius cõtractionis ſuſtentatiuæ. Proxima autem cauſa imbecillitatis illius ſenſus, & virtutis ſenſitiuæ, eſt eadem illa materia frigida. Nam Galen. 5. loc. aff. teſte,

cùm materia illa deuenit ad neruos cutaneos, impeditur ſenſus, & non motus: & contrà euenit cùm oppoſito modo contingit. Hęc autem materia propter ſuam multitudinem non ſolùm in chordis eſt, ſed etiam deuenit ad neruos deferentes cuti ſenſum, & inde virtus ſenſitiua debilitatur ab eadē cauſa frigida & humida, ſecundū diuerſas partes. Et hoc quātum ad cauſas formales & materiales proximas.
Sed quæ ſunt cauſę remotæ, quæ fouent has cauſas propinquas? Et hîc eſt ingens chorus, & vident omnia mēbra conſpiraſſe in perniciē huius mulieris. Audiui ꝙ hęc mulier, antequàm traderet marito, fuit ſaniſsima & boni habitus, & nullā planè habuit ęgritudinem aut lęſionē, niſi ꝙ in brachio aliquando habuit abſceſſus, qui per ſe euanuerūt: vnde ego potius iudicauerim eius ſanitatē, & bonā corporis cōſtitutionē, quàm aliquā infirmitatē, quia abundauit plurimo ſanguine, nam expulit ſuperfluū: & hoc patet ex eo, quia facile materia illa reſoluebatur: ideo non fuiſſe materiā illam malignā, ſed laudabilē, aliàs non tam ſtatim receſsiſſet talis abſceſſus. Nullū itaque membrum in ea fuit lęſum, quia nulla operatio fuit læſa, ſed optimè exercere potuit omnes. Et ideo non poſſum dicere, nec cerebrū, nec ventriculū, nec vllū aliud membrū in ea affectū fuiſſe. Poſtea aūt tradita viro ſecundùm omnē dimēſionē magno & robuſto, & fuit puella xiij. annorum, quę adhuc creſcebat (Ariſt. voluit puellas nō debere nubere ante xviij. annum, & adoleſcētes ante xxviij.) Cùm ergo in illa ętate creſcente emiſerit ſemen, cùm ipſa adhuc indigeret illo ſemine ad propriū nutrimentū, & fuit coacta illud quod ſibi erat neceſſariū, excernere, & etiā cōcepit, vnde eſt infrigidatū corpus, quia fœtus attraxit ſanguinē pro ſui nutritione, & etiam poſt abortum

tum nõ eſt bene purgata:nõ ergo mirũ ſi vterus affe ctus eſt, & totũ corpus exinanitũ. Et video illam habere membra parua, quaſi non peruenire potuerit ad perfectam magnitudinem. hinc igitur maximè vterus eſt affectus, & hinc habet fluxum menſtruorum alborum, & varias etiam poſt abortum habuit ægritudines. Vtero autem conſentire & ventriculum & cerebrum, notum eſt Excell. veſtris. Nam & œſophagus, & os ventriculi, & cor, conuelluntur & afficiuntur propter vterum: nam vterus conſentit cordi, & propter multas arterias, & etiam mediante ore ventriculi. Et ſic credo ego quòd principalis affectio eſt vteri vitium, quia vterus primò læſus eſt, antequàm alia membra afficerẽtur, vt ſuprà dictum eſt, & maximè cùm in febre ſecaretur ei vena, & punctus eſt neruus, vnde ſecutus eſt ſpaſmus, & conuulſio in brachio: & conuulſio quidem curata eſt, ſed neruus non eſt curatus, permanſit enim imbecillitas illius nerui, ita quòd adhuc in omni plenilunio & nouilunio (quia tum luna dominat̃ humoribus, & in his temporibus maximæ fiunt mutationes) fit illa contractio, ex motione ſcilicet humorum, quæ fit in his temporibus ad illum locum debilem. Et hìc diligentiſsimè erit vnum attendendum: num etiam ſenſus interior labefactetur. Et audio tum ex fratre eius, tum ex alijs, quòd circa finem conuulſionis accidit ei abalienatio & deperditio ſenſus: id quod ego diligenter noto, & eſt etiam notandum: & dico hìc nullo pacto poſſe eſſe epilepſiam, quia epilepſia eſt ſpaſmus vniuerſalis corporis, & ita differt à ſpaſmo, quia eſt motus vniuerſalis, & facit vniuerſalem contractionem, & non in aliqua parte: ſicut & apoplexia eſt in toto, paralyſis in parte: proportionantur enim ſibi hæc. Ergo cùm hìc ſit

contractio tantũ vnius membri,ſcilicet brachij, et non totius corporis, et in epilepſia in principio amittitur ſenſus,in fine autem redit ſenſus, propter obſtructionem quæ pedetentim reſoluitur: in hoc autem caſu in fine fit deperditio ſenſus, ergo dico quòd non poteſt eſſe epilepſia. Et ego ſæpe vidi, & puto etiam vos hoc obſeruaſſe,quòd omnes qui patiebantur ſpaſmos ex vulneribus, quòd delirabant in fine, & amittunt ſenſum cerebri, propter magnũ conſenſum illius membri cum cerebro. Fit autem hæc deperditio ſenſus in fine, quia deterrent, & fit aliqua reſolutio ſpirituum, & ſic amittitur ſenſus in fine.Si eſſet epilepſia,magis deberet fieri in principio,quia tunc obſtructio maior: ergo credo quòd ſit mera contractio & conuulſio. Súnt ne aliæ cauſæ & remotæ illius contractionis in cruribus etiam? Dico quòd eſt & cerebrum & ventriculus,& ſic totum corpus refrigeratum,vnde pituita in ventriculo multiplicatur propter frigiditatem.Item cerebrũ generat pituitam & catarrhum propter frigiditatẽ. Et quia antea fuit calidum & ſiccum cerebrum, nũc autem frigidũ & ſiccum eſt, & ideo parum dormit: & diximus ſæpe, quòd cerebrũ frigidum & ſiccum facit maximè catarrhos, ſi quid aliud. Et ſic videtis quemadmodum omnia membra naturalia conſpirát in hoc, & facta eſt non ſolùm mala complexio hîc, ſed etiam cõpoſitio vitiata: nam eſt ibi tumor & tenſio circa hypochondria, & ſic non mirum fieri hæc ſymptomata. Et ſic videtis quomodo ratione eorũ quæ ſuprà propoſuimus,omnia dicenda erãt,& cauſæ propinquæ & remotæ.Nihil dicam de medicationibus malis,quibus hæc mulier afflicta eſt. De prognoſtico.Dico quòd difficilis erit cura. Hippoc. de morbis mulierum dicit, quòd menſtrua alba vltra

ſex

ſex menſes non curantur, quia totum corpus in his infrigidatur, & tabidæ fiunt, & nunquam habent ſanguinem, & facies earum apparet ſemper plena quodam muco, & oculi ſunt his concaui, & videntur habere quendam circulum nigrum, propter paucitatē ſpirituum & boni ſanguinis. Item cerebrum & ventriculus ſunt affecta. Et ſic videtis in qua difficultate ſimus. Quo ad curam, intentio principalis eſt, vt poſsit ſeipſam erigere & ambulare: ideo illa contractio erit remouenda: ſed hoc fieri non poteſt, niſi remoueantur materiæ & cauſæ propinquæ. Hæ autē non remouebuntur, niſi prius remotæ remoueantur, id eſt, mala complexio membrorum. Ergo ſunt alteranda membra, & etiam totum. Hoc autem fieri non poteſt, niſi prius euacuetur totum. Et ſecundum reſolutionem ſequitur, quòd ab illo incipiendùm, quod vltimò inuentum eſt. Primò ergo euacuanda materia pituitoſa, & prius incidat̃ & abſtergatur & pręparet̃, vt cum ſyrupo ex aceto forti, & alijs incidentibus & calfacientibus, vt Byzantinus, quo miror cur medici noſtri nõ vtantur. Euacuatio poteſt fieri cum agarico, & alijs in quib. ingreditur agaricum, vt pilulæ cochiæ, aggregatiuæ, confect. Hamech, hiera Logadij, hiera Archigenis, prout eſt parata. Euacuato capite, ſi videbitis quòd materia deueniat à capite, quamuis ego non quærerem multam euacuationem capitis, ne magis exiccarem caput, & ſic maiores inducerem vigilias, igitur nõ multum laborarem circa caput, vt ingenuè fatear, & puto etiam caput non eſſe valde affectum. Et licet aliquæ deſtillationes defluant per nares, tamen credo quòd hoc potius fiat per conſenſum inferiorum partium, quàm quòd ſit ibi multa materia, & quòd generet̃ ibi multa materia ratione cerebri. Tandē tin-

gantur membra inferiora cum aquis Apponitanis quia calefaciũt & exiccant. Item abluantur hoc balneo: & ſi timemus ſuperfluam reſolutionem, interdum apponatur aliquod molliens, vt adipes, non cum diaquilon, quia ſunt in eo quædam gummata, quę nimis ſunt fortia. Accipite oleum amygdal. dulcium, vel butyrũ recens: hæc enim non ſint inueterata, vt de his poſsimus eſſe certi. Item laudo lutum magis quàm foueas: quia quo materia eſt denſior, eo magis influit & hæret magis: ſicut etiam amara magis aperiunt quàm aëria, tamen propter motũ, aliàs magis aëria aperirent, quia calidiora.

De dislocatione & contractione ſiniſtri curis.

Licet patiatur in vtroq; crure, nihilominus quia ſiniſtrum longè magis eſt affectum, & trahere videtur ad ſe totam curationẽ, ideo de eo prius agemus. Circa ſiniſtrum crus videmus duo: primò contractionem neruorum & chordarum, ſecundò quandá dislocationem leuem fibulæ circa partem exterioré cruris. Difficultas circa fontem huius morbi eſt, qui indicat totam curationem, ideo natura morbi inquirenda, quia ab hoc pendet omnis indicatio agendi. Natura autem morbi cognoſcit̃ per ſuas cauſas proximas, vt omniá: nam natura conſiſtit in materia & forma vniuſcuiuſq; rei. Videmus dislocationem & contractionẽ: quæritur, vtrum contractio proueniat à dislocatione, an contrà dislocatio à cõtractione, vel an vtrunq; ſeorſum ſe habeat, ita vt nec diſlocatio ſit cauſa cõtractionis, & contrà. Dico quod ſentio. Credo non eſſe neceſſariam conſequentiam, vt ſit facta contractio ob hoc, quia os ſit dislocatũ: quia videmus ſępe oſſa eſſe dislocata, & non eſſe cõtracta, ſed habere ſitũ membri in linea recta: & hoc ſæpiſsi-

ſæpiſsimè videmus. Deinde videmus etiam ſæpe fieri contractioné ſine aliqua dislocatione oſsis. Deniq; & hoc etiã ſæpe videmus, membra ſcilicet quędam contrahi, in quibus nulla planè apparet diſlocatio oſsiũ. Ergo nõ videt̃ ſequi neceſſariò alterũ ad alterũ, ſed ſunt ſeparata, & habent proprias cauſas: ſunt tamen ita, ꝙ facile alterum cõſequatur ad alterum. Quòd autem non fuerit facta diſlocatio à contractione in hoc caſu, videtur ex hoc, quia habuit brachium contractum, non tamen dislocatum fuit. Ideo cùm contractio fuerit in brachio ſine diſlocatione, credendũ quòd in crure etiam fuerit contractio facta ſine diſlocatione. Et ſi eſt dicendum, alterum eſſe cauſam alterius, potius dicerem contractionem cauſam eſſe diſlocationis, quæ eſt in parte extrinſeca. Et huius rei habeo coniecturam hanc: nam contractio incœpit in brachio eiuſdẽ lateris, & diſlocatio eſt in partibus exterioribus. Materiæ autem ſemper exteriorem partem occupant, cùm deſcendunt à ſuperioribus ad inferiores muſculos & chordas, vt etiam in ſciatica videmus: nam in hac ſemper eſt dolor in exteriore parte, inde etiam dicitur vena ſciatica illa quæ eſt in parte exteriore. Sed ſi fit deſcenſus in interiorib. partibus, & interiora membra afficiuntur, ſemper decumbit nocumentum ad partem intrinſecã, vt in affectibus interni ventris ſemper partes interiores offenduntur. Et ita ſi alterum eſſet dicendũ eſſe cauſam alterius, tunc dico quòd potius cõtractio illa quę facta eſt in chordis muſculorum extrinſecis, remouerit os illud fibulæ à proprio ſuo ſitu. Cùm enim chordæ alligentur oſsibus mediantibus ligamentis, quando retrahit̃ chorda, ſimul retrahitur etiam quod adhæret: ſi adhæret os & trahitur chorda, ergo & os trahitur ad eundem ſi-

tum. Et cùm contractio fuerit in parte exteriore magis, & os quoq; luxatum est in parte exteriore, dicerem ego contractionem causam fuisse, vt etiam facta fuerit dislocatio. Non tamen nego quòd ex dislocatione ossis distorquent omnia vasa, & fiat obliquatio neruorum, & sic per consequens aliqua contractio, sed tamen ea est exigua. Ista autem contractio quæ hìc est, plurima sanè est & maxima, & non potest esse ex sola dislocatione ossis, quæ admodũ exiguam facit contractionẽ. Et ex his concludo & credo, contractionem hanc nõ pendêre ex dislocatione. Et sic habemus morbum. Causa. Contrahuntur musculi, quia aliquid est in capite musculorum, vbi maximus est sensus, & ideo fit acutissimus dolor à quacunq; vel inflammatione vel alteratione temperaturæ, siue exiccentur, siue humectentur nimiũ illi musculi, siue mordicentur: vnde fiunt tres illæ species spasmi, quamuis Galenus non videat ponere nisi duas, tamen 8. κατὰ τόπους tertium spasmum ponit ex mordicatione rei acris siue materia, quem vocant non proportionatum ad materiã. Fiunt igitur spasmi ex tribus istis causis: est enim vel materia cõtrahens caput musculi, & implens, & extendens, aut quia exiccet, aut quia mordicet à re mordẽte, vt à veneno &c. Nõ credo membrũ cõtrahi ab aliquo istorum, & ideo potius dicerẽ quòd hæc conuulsio quæ fit ab his trib. causis, facit quendam motũ, estq; cum motu quodam præter voluntatẽ. Hìc autẽ in hoc nostro casu nullus est motus, ergo non potest dici spasmus vel conuulsio, quæ est quidam motus deprauatus, & à re pręter naturam factus. Ergo quia non habet formam spasmi, non est dicendus spasmus hic affectus. Hìc est contractio quædam, & sæpe contrahuntur membra sine spasmo, quando scilicet non in

capite musculi, sed in chordis est materia pituitosa, quæ abbreuiat chordam, & indurat ibi materia, vnde non posit extendi chorda, sed fit breuior, & tendit ad suum principium. Non autem est tantus dolor, quia chorda non est tam magnæ sensibilitatis vt neruus: plura enim habet ligamenta quàm neruus, & ideo non ita sentit vt caput musculi: & etiã, quia iam facta est intemperies, & est in habitu, ideo non fit amplius dolor, quia materia iam est quieta, & infixa, ac imbibita, ideo fit illa contractio sine motu & dolore: & cùm chorda ita contrahitur, contrahitur etiam os, & non potest fieri linea recta. Et tales contractiones sæpe contingunt etiam in alijs partibus corporis, vt in collo: & plures vidi qui haberent tales contractiones per totum tempus vitæ suæ, sine omni dolore. Credo igitur quòd hæc contractio est facta in crure propter humorem frigidum pituitosum descendentem ad illam partem: & non est mirũ, quia fuit & catarrhus primò ad partes gutturis, secundò descendit ad brachium, tertiò ad crura, quia grauis est proprium descendere, & factus ibi tumor & contractio, qua nũc laborat. Succesit dislocatio, siue à contractione chordarum extrinsecarum, siue habeat causam propriam: nam dum descendit materia, relaxat, & in iuncturis facit luxationes & lubricationes, & ligamenta etiam imbibuntur illo humore, & ipsa etiam relaxant, & hinc fit illa lubricatio. Cùm enim antea ibi sit pituita tanta, quãta requiritur pro motu faciliter obeundo, si hęc pituita sit nimis multa, relaxant illę iuncturæ, & maximè si succus crudus aduenerit. Vnde illi in quibus redundat pituita circa partes, ex sola lubricatione pedis, incidũt in dislocationes maximas. Ego noui nobilem matronam Venetijs, quæ ex solo casu in terram dislocauit ossa

genu & totum crus:est pituitosa & pinguis mulier & redundans humiditatib. Et hæc est causa, materia est indurata, & congelata pituita in illis partib. Induratur autem pituita vel propter frigus comprimens & congelans, vel propter caliditatẽ resoluentem & excoquentem. Ego magis credo materiam hîc induratam esse propter frigus congelás, quia materia est in frigido loco, scilicet iuncturis & chordis, ideo materia est exiccata & indurata à frigido, & nõ à calido: & hoc præscire plurimùm cõfert ad curationẽ. Et credo quòd hic vir habeat hũc morbũ planè disproportionatũ suæ materiæ & naturali temperamẽto: est carnosus, habet amplas venas, musculos robustos & magnos, & ita credo ꝙ habeat insignẽ caliditatem hepatis, & sic nec ratione temperaturę, nec ratione vitæ, quia habuit plurima exercitia, potuit aggregare pituitã multã: vsus enim victu exiccante in naui, vt pane bis cocto, vino fortissimo, quib. solent vti in nauib. quia diutius durant, & sic potius generati humores adusti quàm frigidi. In altero crure habet vlcera, & hoc est proportionatũ suę naturę & cõplexioni, quia est color niger, & vlcus est subnigricans, habẽs crustã exiccatã, quia ex adustis humorib. Et hęc vlcera & intemperies occupauit partẽ dextrã seu crus dextrũ, cùm tamen si ab extrinsecis causis habuisset ortũ hæc exulceratio, potius in parte sinistra esse debebat: quia ibi erant cõpedes, & dolor attrahẽs, & membrũ debilius. Sed quia mẽbrũ mandãs est in parte dextra, scilicet hepar generans hos humores adustos & acres, ideo est illa exulceratio facta in crure dextro, propter sitũ membri mãdantis, & symbolum cum hepate. An posit curari? Vbi materia est indurata, & facta tanquam lapis, & in loco frigido, scilicet iuncturis, difficilè resoluitur &

non

non bene patitur emollitionem aut resolutioné. Locus est frigidus, profundus, materia inobedientissima, casus non facilis: credo tamen quòd aliquid poterit inchoari. Sed cum quibus? Intentio principalis est, vt resoluaĩ illa materia in illis partib. contenta, & alterare mẽbra: & hæc esset vera curatio. Sed hoc non potest fieri, nisi alia primò fiant. Nam resoluentia magis indurabũt materiã, extrahẽdo omne illud quod est tenue & humidũ: ideo primò erit materia illa humectanda cum calefacientib. quia congelatio facta à frigido. Resoluentia enim adhibita ante mollificationẽ, magis petrificabunt materiã, & fient deinde tanquam lateres, qui nec à calido nec à frigido resoluunĩ. Ergo secunda surgit intẽtio, scilicet mollificatio. Sed hęc duo nõ possunt fieri, nisi habeamus corpus mundũ: nisi enim hoc fiat, plus demandabiĩ ad partẽ læsam, quàm resoluamus & mollificemus: resoluentia enim plus attrahent, & mollificãtia plus præparabunt, & ita plus affluet quàm resoluaĩ. Sunt itaq; quatuor intentiones in hoc casu, & quod vltimò inuentũ est in resolutiõe, primũ erit in executione. Primò ergo exquisitè euacueĩ ab vniuerso corpore humor maximè peccãs, pituitosus scilicet, quẽ humorẽ magis timemus. Hoc aũt nõ possumus, nisi pręmissis concoquentib. Quęriĩ, an conueniat syrupus acetosus, & alij confecti ex aceto? Videĩ enim ꝙ nõ, quia acetum nocet neruis ex duplici causa, & quia mordicat, & propter cõplexionẽ suam, quia est frigidum. Dico ꝙ acetosa illa nõ perueniũt ad locũ affectum. Mesue dicit, ꝙ syrup. acetosus facit penetrare medicinas ad ea loca, ad quę aliàs nõ penetrarẽt. Et Gal. 3. κατὰ γένη dicit, quòd si nerui sunt vulnerati, & in profundo, ꝙ tum cum alijs medicamentis admiscendũ sit acetũ, quia iuuabit penetrationem aliorũ

medicamentorũ:& dicit ibi Gal.quod acetum amitti in transitu vires suas acres, antequàm accedat ad neruos. Dico igitur, si acetum amittit vires suas in tam paruo transitu,multò magis amittet vires si per os sumatur:longa enim est via per ventriculum, hepar &c.antequàm ad neruos perueniat,& sæpe mutatur & alteratur: & ideo possumus vti aceto in affectionibus neruorum, & syrupus acetosus optimè conuenit.Et vtinam syrupi nostri essent magis acetosi quàm sunt,sunt enim ferè dulces plus quàm acetosi.Cómiscerem mel ros.cum syrupo acetoso, qui conuenit & ventriculo,& impedit mel ne corrosionem faciat acetum.℥.j.mellis rosa. & ℥.j.acetosi syrupi cum decocto betonicæ & Iuæ,propter neruos. Pro euacuatione darem agaricum, & in quibus ingreditur agaricum, vt pilulæ cochiæ, aggregatiuæ, trahunt enim à iuncturis.Diaphœnicon non exhiberem,quia non est in eo nisi turbit & scámonea,& in eo est nulla vis ad humorem pituitosum : nihil enim operatur turbit,nisi ei addatur scammonea, & tandem turbat.Ego aliquando volui facere periculum, & exhibui ipsius turbit etiam correcti cum zinzibere & sine zinzibere,ʒ.iij. & etiam ʒ. iiij. in varijs corporibus,& nihil eduxit,sed tantùm fecit conturbationes.Mesue dicit,turbit albi gummosi: vbi habebimus hoc?nostrum est siccum, & merum lignum, & abhorreo ab hoc.Pilulæ magis essent conuenientes. Darem agarici pręparati ʒ.ij.cum casſia: item cófec. hamech.Et purgẽt bis, ter, & sæpius, si opus fuerit.

Quo ad localia,primò est molliendum,quia materia est congelata à frigore,ut suprà dictũ est, nó à calore,ideo potest recipere curam.Si à calido esset materia indurata & petrificata,non posset curari. Ergo primò molliatur materia,cum moderato calore colliquan-

iquante, & non resoluente: quod colliquatum est, oportet moderatè resoluere: & hæc per vices applicentur, excedatq; potius mollificatio ipsam resolutionem quàm contra: & hæc permisceant: magis tamen placet mihi quòd seorsum hæc applicentur, & vincant semper mollificantia: nam vitiũ in resolutione est incurabile. Et placet mihi quòd semper vsus est pinguedine humana, quæ moderata est, non resoluit, sed mollificat tantùm, & bene factũ est. Primò procederem cum mollificantibus primi gradus, postea cum mollificantib. secundi gradus. Myrrha, ammoniacũ, hyssopus humida, crocus &c. sunt mollientia in secũdo gradu: & in his sæpe erramus, quia non possumus metiri quantitatem: & hæc antiquata, efficiuntur resoluentia, & acquirũt calorem: ideo tutius est vt permaneamus in mollificantibus primi gradus, vt est adeps porcinus, oleum chamæme linum: decoctum althęæ, malue, liquiritię, sem. lini, fœnugræci. Hęc ferè accedunt ad secundum gradũ. Primò fiat decoctũ ex camomilla, malua, althæa, liquiritia, & fomentet̃ locus cum spõgia, postea illinia tur cum oleis istis. Ad penetrationem posset apponi modicum croci, & lana humida molliri locus per sex dies: postea per vnum diem facerẽ resolutionẽ, vt cum pyrite lapide, quod Gal. dicit esse magicum quiddã: & sic longè maior erit mollificatio quàm resolutio. Loco pyritis accipiat̃ lapis molaris. Si vellet tentare balnea S. Barthol. optimè cõuenirẽt. Montagnana scribit de quodã Cardinale qui erat totus cõtractus, & quandiu fuit in hoc balneo, extendebat omnia membra, & tandem curatus est. Et nos habuimus hîc puellam Dalmatam xviij. annorum, quæ tota contracta fuit, & sanata est perfectè, & iam nupsit viro. In altero crure vtatur primò alterantib. locũ.

Primò fiant abstergentia vlcus ex lapatho, hordeo, plantagine & balaustijs: decoquerem hæc in aqua ferrariorum, vel alia aqua, & facerem lotionem cruris & vlceris: post lotionem exiccarē locum, & acciperem postea succum solatri contritum in mortario plumbeo cum pistillo plūbeo, donec fieret solidior, & facerem linimentum, & linirem crus. Remota mala temperatura accederem ad sanandum vlcus, vt est vnguentum de tutia, quo nihil est præstantius in materijs adustis.

Consult. CXLIIII. *De catarrho, cum multis alijs symptomatis coniuncto.*

POstquàm diligentissimè audiui historiā casus nobiliss. Dominę, quę iam decem menses laborat, considerabo pręcipua. Patitur tres dispositiones præcipuas, à quibus multa symptomata consequuntur. Principalia sunt, primò catarrhus, secundò mala compositio in membris naturalibus omnibus, tertiò extenuatio insignis: ferè est sine musculis, intestina contingunt à cute. Præter hanc gracilitatē habet & insignem tensionem, vt non tactum patiat, ita dolor est & ægritudo ipsa. Catarrhus propriè in se nō est ęgritudo, sed in genere fluxus est actio læsa: tamen quia curatur, principaliter ingredit curam morbi. 12. therap. Quandoq; symptomata trahūt ad se curationē, & habent rationem causæ, & curant vt morbi, & faciunt indicationes separatas vt morbi. Est ergo primò catarrhus, secundò mala cōpositio. Tertia ægritudo est febris, quæ est de genere continuarum, licet habeat paroxysmos. Consequuntur fluor alui, pręfocatio vteri: macies consequit ad quēlibet istorum morborū, est accidēs quod nō trahit curam ad se. Inci-

se. Incipiat à catarrho, secūdò à mala cōpositione, & tertiò de cōplexione mala, id est, febre. Vtrū hi morbi se habeant ita, vt vnusquisq; proprias habeat causas, & an vno remoto remoueantur omnia? 7. Aphor. Febres nō sunt morbi per se, sunt accidentia aliorū morborū. quādoq; negligunt febres, & curant ægritudines principales à quib. dependēt, vt facimus in pleuritide, vbi tota cura est ad inflammationem. Vtrum hoc modo sint hæc? Dicā prius de catarrho, neglecta febre, qui generatur in capite. Quæritur, vtrum lęsio sit in capite primogenio affectu, an sit lęsio per cōsensum? vel, vtrū sit in cerebro nocumentum, ratione cuius sit inductus catarrhus? Naturaliter habuit cerebrū calidū & siccū, ex nigredine capillorū, crassitie, nobilitate omniū operationū: prōpta fuit in actionib. ista prompitudo indicat caliditatem eius partis, in qua est principiū motus. Vnde videtur calidū esse cerebrū, nō expuit, nihil ex narib. profluit. Nam ex calido & sicco concoquit bene alimentū. Secundò, tale cerebrū est potēs in difflando: tertiò, aperit vias & meatus, vt fiat facilis efflatio & euaporatio excrementorū. Incidit in catarrhū, cùm habeat cerebrū quod in sua natura non erat dispositum. Vnde est colligendū, ꝙ ad cōtrariū maxima facta est permutatio. Nō possum persuaderi quòd producta fuerit intemperies frigida & humida, cùm prius calidum & siccum cerebrum fuerit, cùm manserit in sole & sulphure: vtebatur calefacientibus, quæ non possunt inducere intemperiem frigidam & humidam. Frigidum quidem cum calido resoluit humidum, in quo est caliditas, & fit frigiditas: vt in cinere & carbone, frigidus est cinis, & carbo ex priuatione humidi. Non fuit causa aliqua vt humiditas induceretur: bene potuit fieri intemperies

frigida & ſicca per reſolutionem humidi. Cerebrum fuit à natura calidum & ſiccum: dico quòd ſucceſsit intemperies frigida & ſicca. Vidimus catarrhum frigidũ, qui nõ fuit niſi à cauſa frigida. Vnde ergo tanta humiditas in illo cerebro, cùm ſit frigidum & ſiccum? Omnia corpora frigida & ſicca redundant humiditatibus & pituita: vt in ſenibus, quanto magis fiunt frigidiores & ſicciores, tanto humidiores, per viam inconcoctionis. Credo intemperiẽ frigidam & ſiccã in cerebro eſſe, & talis intemperies maximè ſubiecta eſt contumelię, ſi qua alia intemperies. Acquiſita ergo illa intemperies cerebri frigida & ſicca, eſt principalis cauſa & origo huius catarrhi. Succeſſerant alia quę fouerẽt ex partib. inferiorib. viuebat ex quibuſcumq; cibarijs: vbi debile cerebrũ, ſufficit intemperies cerebri. Fortè & ventriculus nõ fuit in bona diſpoſitione: & calidũ hepar habuit, vnde ventriculus frigidus redundat excrementis, & ſic multiplicatur catarrhus ratione inferiorum membrorũ. Videnda ad hęc duo, quæ ſunt de eſſentia huius catarrhi: primum, de ſubſtanria catarrhi: ſecundum, de loco ad quem deſcendit materia, quod eſt maximũ dubium apud me. Primò de loco videamus. Loca ad quæ poteſt defluere catarrhus, primò ſunt muſculi extrinſeci: ſecundò, cauitas pectoris: tertiò, ſubſtantia pulmonis: quartò, aſpera arteria. Catarrhus ad quas partes deſcendit? Non occupat tanquam locũ principalẽ aſperas arterias, ita vt ibi morã faciat, nã fieret aſthma, quod non videmus: quoniam catarrhus occupans arterias, cùm obducuntur aſperæ arteriæ percipitur cantus & clangor, & quando anhelaret fieret mutus: dum enim tranſit ſpiritus, & percutit catarrhum craſſum, facit ſonitum talem. Vtrũ in ſubſtantia pulmonis? Abſit: nam eſſet difficultas

anheli-

nhelitus propter dilatationem & conſtrictionem:
on haberet anhelitum liberum, eſſet difficultas ma
na, paterẽt anxietates cordis maximas: cùm enim
n pulmone conficiantur ſpiritus vitales, inficeren-
ur à catarrho. Cùm pulmo ſit putreſcibilis valde,
ropter humidam ſubſtantiam & excrementoſam,
c mollitiem ſubſtantiæ ſuæ, ſi catarrhus putridus
oraretur in pulmonis ſubſtantia, generaret vlcus,
c deueniſſet ad phthiſim, quod abſit. Non in muſcu
s exterioribus, nam perciperetur dolor ad tactum.
n quo igitur loco? Credo quòd deſcendat ad caui-
atem pectoris. Sed per quas vias? Ex anatome vide-
nus vias cõmunes à cerebro ad pulmonẽ non eſſe,
iſi aſperam arteriam maiorem. Si catarrhus ad pul-
nonem tendit per aſperam arteriam, in pulmone
nanebit. Interſunt coſtę, muſculi, diaphragma, quo-
nodo ergo tranſit? Sæpiſsimè contingit quòd tran-
it à pulmone, & expellitur à natura fortiore ad ca-
uitatẽ pectoris, & contrà à cauitate pectoris ad ſub-
tantiam pulmonis: vt ex peripneumonia fit empye-
na, quia catarrhus putridus expellitur à ſubſtantia
pulmonis ad cauitatem pectoris, qui tandem à natu
ra expellitur ex eadem cauitate pectoris ad pulmo-
nem, & expuitur per tuſsim. Similis eſt trãſitus cùm
materia eſt in pulmone: eſt enim leuiſsima membra-
na pulmonis. Natura enim ſolicita membrorum no-
bilium, quando ad id peruenit aliqua materia, expel
lit eam ad partem ignobiliorẽ, vt ad cauitatem pe-
ctoris, quæ longè eſt ignobilior quàm ſubſtãtia pul-
monis. In cauitate pectoris facit motum, putreſcit
materia & excitat tuſsim, ac tendit ad pulmonem,
non vt ibi maneat, ſed vt expellatur. Credo autẽ ca-
tarrhum non ſolùm deuenire ad pectus per pulmo-
nem & putreſcere, ſed etiam à toto ambitu venarũ

venire materiã ad locum imbecillũ: teste enim Gal 2.de facul. natur. omnes superfluitates defluunt ad partem debilem, & semper aggregatͣ materia, vt apparet in fistulis & malignis vlcerib. quia debile mẽbrum suscipit omnia superflua & excremẽta. A toto igitur ambitu corporis deuenit materia, & facit empyema. Quare diuretica conueniũt materiebus pectoris, quia materia à venis descendit: & est magnus consensus inter venas & pectus, ideo diuretica conferũt pulmoni & ægritudinib. pectoris. Locus ergo catarrhi proprius in quo putrescit, est cauitas pectoris: descendit partim à capite ad pulmoné, & concauitatem pectoris, partim facto loco imbecillo & suppurato à toto corpore, & multiplicatͣ ita catarrhus, qui expulsus per tussim ad pulmonẽ excernitur. Est igitur hæc mulier empyematica, & habet materiam suppuratã in cõcauitate pectoris. Quòd sit materia putrida, patet ex colore & crassitudine. Est pus, quod duplex est: primò, ex putredine sanguinis non fit, nisi sanguis putrescat, id semper sequitur vlcus. secundò, quando materia pituitosa putrescit, sanguis extra venas putrescit, & facit pus. Pus pituitę nõ ita fœtet, quia ipse sanguis putrefactus deterrimus est, & magis fœtidus quàm pituita putrescens. Ergo est pus non ab vlcere aut putredine sanguinis, sed à putredine pituitæ, & recedit à malignitate puris sanguinis. Sic & pus melancholicũ & bilis longè deterius est. Pus istud si esset sanguinis vel aliorũ humorum, vlcerasset iam pulmonem propter transitum. Catarrhus in propria substantia quando descendit à cerebro, credo quòd sit subtilis, quia est insipidus, & propter subtilitatẽ transmittitͣ à pulmone ad pectus, in quo crassescit, putrescit, & resoluuntur partes tenuiores, putridæ, & per virtutem expulsiuam exci-

excitatur tuſsis, quæ eſt motus pulmonis, quo reijcit moleſtiam vel ob intemperiem, vel materiã aliquam exiſtentem in parte membranarũ ſpiritualiũ, vt in pleuritide, quæ eſt extra totam cauitatem pulmonis, tamen fit ex ea maxima tuſsis, cùm materia non ſit in pulmone. Ita hîc quoq;. Quomodo tranſeat materia craſſa ex pectore ad pulmonẽ, non mirandum, cùm & in oſſe pus tranſeat per poros ad carnem. Nõ debemus mirari opera naturæ, tranſit per meatus membranæ & excernit, quod vix credi poſſet, niſi eſſet notiſsimum omnib. medicis. Ex quo eſt etiam illa febris, quia cùm putreſcat materia tanta in cauitate pectoris propinqua cordi, non poteſt fieri quin putridi vapores aſcendant ad cor. Et hęc febris pro multitudine vaporum etiam augetur & minuitur. Patet quòd febris è vaporib. putridis, eſt putrida. Singulis diebus veſperi circa horã xxij. percipit frigus, poſtea calor ſuccedit. frigus, quia tum excitantur vapores putridi in re putreſcente, & cętere periodi effumationis, vt in omni ſtercore apparet, in alijs horis fumat, in alijs non. In eo tempore effumationis propter fumum tranſeuntẽ ad cor excitatur febris, imò magis vna hora quàm alia. Non eſt inuentum à medicis, naturæ ſecretum eſt hoc, quare vna hora eleuent vapores preciſè, & nõ alia hora. Oportet admirari ſecreta naturæ. Num hæc febris ſit putrida, vel an ſit etiam febris quæ fecerit maiorẽ impreſsionem? Credo quòd inducta ſit hectica: quando longo tempore tango, percipio inſignem caliditatem igneam ex tactu, vnde tanta extenuatio. Febris præcedens non fuit diuturna, nõ ſunt niſi octo dies ꝙ ſentio tantã febrẽ. Vereor febrem fixã, occultam, difficile cognoſcibilẽ, quandò in prima ſpecie hecticæ difficilè agnoſcit à medicis per coniecturas

cognoſcenda, vt Gal. cognouit mulierem ſuam, quę erat calida & ſicca, & habuit ephemeram &c. Pulſus ſecundum naturam, caliditas non mordax, non percipit ſe habere, ideo difficile cognoſcitur. Tres ſunt ſpecies. prima, quādo abſumit̃ pinguedo tantùm: ſecunda, caro: tertia, cor, & illud quod continet membra. Prima & ſecunda ſecundùm Auic. difficillimæ ſunt cognitionis: tertia ab omnibus percipitur. Dubito, ſit ne prima ſpecies hecticæ, & ſit conſumpta nimis propter febrem continuam, tamen audio nunquam quoq; liberari à febre. Habemus ergo primò catarrhum ſuppuratum & putredinem. Putredo eſt, quia rubedo circa maxillas. Quando putreſcit humor circa pulmonē, vt in peripneumonia & empyemate, aſcendunt vapores & calefaciunt maxillas, in iſtis tribus, ſcilicet in peripneumonia, vlcere pulmonis, & empyemate. Primò eſt catarrhus, putredo, & empyema. Secūdò, febris putrida & fixa quędā, tenſio hypochondriorum. febres ſequūtur obſtructiones: tamen non credo obſtructionem ſummā hanc, ſed catarrhus & febris faciunt debilitatem ſummam in membris naturalibus: vbi xiiij. diem tranſit, facit debilitatē. Deſcendit etiam pars catarrhi ad ventriculū, vnde male cōcoquit, percipit rugitus, mala itē compoſitio & complexio frigida eſt in membris naturalibus, cuius ſignum ventoſitas, gracilitas extrema, & conſumpta pinguedo tota: vnde ſuſpicor eſſe hecticam. Fluxus item ſequit̃, vbi febris permanens & ſuppuratio in pectore debilitauit calorem innatū vt iam ſuccumbat, & ſequantur fluores alui, longæ ægritudines, & pleuritides quoq; vbi tendit ad ſuppurationem, & mortalis eſt. Ex his quæ propoſui, videmus quàm ſit timoroſum. Cura. Multa eſſent quibus indigeremus, & quæ faceremus. Primò oportet

tet vt prohibeamus catarrhum descendentem. Secundò, vt quod in pectore, educeretur, & confortaretur pectus ne reciperet, refrigeraretur febris, confortarentur membra naturalia. Catarrhus sistitur cum rebus valde siccantibus. 5. Meth. Ad tria reduco totam curam: primò, vt sistamus catarrhum: secundò, vt confortetur pectus: tertiò, vt occurrat omnibus humoribus. Sunt ista tria vehementissima. Primò circa caput, vesicetur totum caput vt dissoluatur catarrhus, vt exeat extra cutem, & non fluat ad pulmonem, quod non nisi calidissima efficiunt, quæ afficiunt virtutē, calefaciunt totum corpus. Timorosum in febribus talibus adhibere calida capiti. Secundò, vt euacuemus cum pilulis cochijs: ingrediuntur fortia, vt scammonium &c. & in magna quantitate. Ego non auderem dare eas hîc in fluore alui, imbecillitate omnium membrorū, & febre. Tertium quod fuit, est vt refrigeretur pectus, & vtitur ibi Gale. theriaca noua, & diaspermaton. De duobus primis non auderem, quia nec corpus, nec imbecillitas patitur. Non auderem super vesicatorio, velim tamen vt vnum fieret quod nolui omnino præterire, vt tonderentur capilli usq; ad cutim, & velim imponere pulueres, ex quo non possum caustica ponere, ex sandaracha, mastiche, rosis, quæ non calefaciunt vehementer, sed exiccant, & confortant caput ne descendat materia. Esset præsentaneum remedium vesicare, sed non audeo: nec cerata, retinerent enim vsq; ad tempus, postea tota materia repētè decideret, & repentinè suffocaretur. per duos aut tres dies manet, quia suspendit catarrhum, interim multiplicatur, & in termino duarum horarum ex repentina descensione suffocantur. Fiant leues frictiones, ne agitetur caput: exiccetur tantū cum panno suffumigato, aqua rosacea,

aceto & garyophyllis. Tale suffumigium habeat in cubiculo, & suffumigentur panni, & caput foueatur sine frictione, vt inde fiat exiccatio. Quando ista non fiunt, interea in tempore quieto haberet stuppam cannabinam, super quam papyrum exiccatam, & ponat scaphiam, vt semper fiat exiccatio, & fieret crebra permutatio ex istis. Si febris cessaret, statim velim adhibere vesicatoria, quod esset optimũ & præstantissimum ex cantharidibus. Diaspermaton esset præstantissimum, tendit ad febrem, & confortat pectus: sed hoc facere non possumus. Laudo bolum armenium optimum, & aquam farfaræ & Consolidæ, vt accipiendo boli armeni puluerisati ℥.ij. cum lib.j. aquæ consolidæ & farfarę, donec tota fieret rubra, & tota virtus transeat in aquam, phialam agitando: singulis diebus manè & vesperi quando vult dormire bibat drachmam vnã aut semis istius aquę. Mellis rosati ℥.j. faceret ad fluxum ventris, & corroborat ventriculũ, confortat substantiã pulmonis & pectoris, & corroborat cor, ne recipiat illam detestabilẽ putredinem. Gal. dat asthmati, & longè magis vbi non est asthma, neq; facit difficultatem anhelitus: credo quòd non esset deterius remediũ quàm Diaspermaton & theriaca noua. Cauerem à philonio & stupefactiuis tanquam à peste, vt multi faciunt ad sistendum catarrhũ. Neq; pilulas de opio darem. Vesperi pillulam vnam de cynoglossa sine opio retineat sub lingua, ad sistendum catarrhum, & roborandа membra. De febre. Auic. si cum catarrho est febris, non curandum de febre, sed attendat ad catarrhum: febris enim pendet ab eo tanquam accidens: cessante catarrho, cessabit febris. Si esset prima species hecticæ, curaret tam facilè vt scabies: non enim valde curarem eam, si non esset catarrhus: neq; tamẽ

con-

contemnerem. Propter fluorem alui corroborandus ventriculus,& attendendum refrigerationi corporis. Ptiſanam hordei accipiat, ſed in ea cum iure pulli facta ponat aliquid quod habeat vim aſtringẽdi & corroborandi. Gal. impoſuit fruſtum cotonei, corroborat enim hoc,& conuenit catarrho,& refręnat lubricitatem ptiſanæ. Manè accipiat ouum ſorbile,carnem pulli cõtuſam.bibat item manè vinum, veſperi non. Circa xxij.horam habuit paroxyſmum: nunc incipit circa viij.horam:poſſet cibari ad nonã horam: ad xvij. horam,potiſsimũ aut ad xviij.cœnare.minus cibi ſerò ſumat. Pro fluxu ſumat ſyrupũ myrthinum cum puluere maſtiches intus. Inter ſyrupum & cibum ſit vna hora.Quo ad confortationẽ & præfocationem matricis,vngatur cum linimento Meſue. Nollem confortare eam cum oleo liliorum alborum.Circa pectus febris non permittit emplaſtrum, ne nimium relaxando pręcipitaretur materia. Inungerem pectus cum vnguento roſ. Meſue. Cor confortarem cum his quæ habent vim exiccandi,eo modo tamen ne areſcat, cum bolo armeno in aqua farfaræ cum melle roſaceo. Curata febri, ſubitò accederem ad veſicatoria, quia oportet attendere catarrho. Pro ventriculo fiat linimentum ex maſtiche,cotoneis,dactylis. Coquantur in vino dulci non potenti, facta forti expreſsione per cribrum: adde olei chamæmelini & abſinthij quantum ſufficit.Fiat linimentũ. Hoc etiam vſus eſt Montanus in quodam, cui tota abdominis pars ita erat exiccata,vt inteſtinorum videretur contractio,vt retulit poſtea Montanus eundo domum.

Consult. CXLVI. *De difficultate anhelitus, uertigine, ac defœdatione cutis.*

Vm ſint duo præter naturam : primum quod ſenſu tactus nõ deprehendit, ſe videtur, difficultas anhelitus, vertig grauitas capitis, tinnitus aurium cu deſtillatione:ſecundum occurrit ſenſui viſus, & e defœdatio cutis puſtularis, & aſperitates : hæc itac principaliter ſunt conſideranda, nam de illis maximè conqueritur. Primò, quod apparet ſenſui viſus ex colore ſingulorum membrorum affectiones diſcernuntur : quæ quidem proueniunt à materia qu collecta eſt. Natura materiæ deprehenditur ex colore: videmus enim puſtulas tam in facie, quàm in cruribus & toto corpore, quæ tendunt ad fuſcedinem partim rubent, partim nigricant : rubedo circa faciem magis, in alijs partib. nigredo magis. Nonnunquàm illæ puſtulæ in diuerſis partibus erumpentes faciunt ſuppurationem, & inde exit pus. Cõſideranda natura ex colore. Sanguis dominatur cum bile, vel ſanguine melancholico, erumpens ad cutim. Videndum quo nomine debeat appellari. Medici occupati ſunt valde circa hoc nomen. Ex vna parte accidens eſt, hic affectus, ex alia parte ægritudo. Sunt morbi dependentes ab eadem cauſa ſecundum ordinem, ab eadem materia, ſanguine aduſto melancholico. Quidam eſt vniuerſalis, quidam particularis. Particulares ſunt, qui occupant tantùm partem corporis, non totum corpus, vt cancri, lichenũ omnes ſpecies, pendent ab eadem materia, ſanguine melancholico craſſo. Quędã ab eadem materia dependentes occupant totum corpus, vt elephantiaſis, lepra, pſora. In iſto corpore non eſt morbus particularis,

laris, nam æqualiter occupatur ab ista defœdatione:fit à melancholia cum sanguine,& sic est morbus vniuersalis.Non est elephas,nam elephas habet proprium vt occupet carnem & ossa:sed ista defœdatio non nisi extimam cutim inuasit. Nec est lepra, nam lepra habet pathognomonicum accidens, vt decidant squamæ,vnde habuit nomẽ,quia squamæ quotidie decidunt. Gal.distinguit psoram à lepra, quia lepra non habet asperitatem & inæqualitatẽ vt psora. Videmus hîc inæqualitatem & asperitatem cum pruritu,quod psoræ longè magis proprium quàm lepræ:vnde ponẽda hæc affectio sub capite psorę.Differunt omnes morbi vniuersales inter se, quod vt sciamus, plurimum facit ad curationem. Differunt in crassitudine materiæ peccantis vel humoris.Humor melãcholicus naturalis cùm sit humor crassus, fæculentus, non facit nec psoram nec lepram, quia non potest excerni ad partes cutis.Vbi autem subtilis,tenuis, vaporosus, transit ad cutem,sed difflatur propter tenuitatem suam:vbi crassior est non potest exire.Et illa materia est vel quieta, vel mota. Si est quieta,adhæret musculis,& facit lassitudinem vlcerosam.Si mota,& transit ad cutem,difflatur, facit sudores:si non difflatur,facit pruritum, & alia genera pustularum diuersa circa corpus.Si admodum crassa,non exit ad cutem,sed adhęret musculis,occupat partes solidas.Si corrũpit ossa,fit elephas. Vbi subtilior est magis declinans ad sanguinẽ,participans humori pituitoso salso,transit ad cutim,facile expellit, non tamen potest exhalare, sed adhæret, & facit lepram & psoram.psora autem magis habet de humore melancholico : lepra magis ad salsum, & magis æqualiter inhæret, non facit eam asperitatem, quia liquidior & humidior humor facit superficiẽ ęqua-

lem:vbi autem exaruerit,facit ſquamulas ex humo re pituitoſo exiccatas, vt ſunt in ſuperficie capiti furfures,vbi difflat̃ pituita ex capite, & circa cutin exiccatur, & facit ſquamulas illas. Vnde qui abun dant ſquamulis illis,habent caput valde humidum quia pituita cùm exareſcit,facit ſquamulas.Pſora au tem quia fit ab humore magis aduſto,facit inæquali tates cutis : propriũ enim ſicci eſt 4.Meteor. ꝙ eſt cauſa aſperitatis,vt humidũ eſt cauſa lęuitatis.In le pra eſt lęuior cutis quàm in pſora, quæ dependet ab humore melancholico,qualis hęc eſt,non tamen ita craſſo vt faciat elephantẽ,ſed tamen craſsiori quàm vt faciat leprã.Humor diffuſus in toto corpore non eſt æqualis,admixta eſt pituitoſa materia & ſangui-nea. Non igit̃ mirũ, ſi ea materia humida putreſcat & faciat pus,& apparẽt puſtulę quę à Gręcis pſydra cię,ab Arabibus Saphah vocant̃.Hęc eſt natura mor bi quantùm ad cauſam formalem : quantũ ad cauſas efficientes,ſunt intrinſecę & extrinſecæ.Membrum quod generat om̃es humores,eſt hepar:ad hepar er-go referẽda cauſa efficiens,tanquã ad membrũ prin cipale, quod ſecundũ propriã temperaturã generat humores.Si moderatè calidũ eſt, ſanguinẽ generat: de bile aũt & humore melãcholico, facit quantũ o-pus eſt : ſi maior caliditas,& hepar calidius ſit quàm par eſt,plus de bile generat̃,& appellant̃ tales chole-rici,in quib.propter caliditatẽ hepatis generat̃ plus de bile quàm de reliquis.Vbi intenditur caliditas & minuitur humiditas,generat̃ humor melãcholicus. In paracmaſtica ętate calidi & ſicci fiunt melancho-lici aduſti,quia acquiritur caliditas ex diminutione humiditatis,nõ generat̃ bilis,ſed humor melancho-licus.Hoc hepar eſt ſupercalefactũ,& videtur à pri-mo ortu tale eſſe quod exceſſerit notabiliter ad ca-

lidum,

lidum, per ſiccũ & humidũ non multũ. Qui habent caliditatẽ ſolam, abſq; paſsiuarũ exceſſu, plurimum carnis generãt. Qui calidũ & humidũ, abundãt plurima pinguedine. Probabile eſt quòd fuerit calidũ naturaliter, abſq; exceſſu humiditatis & ſiccitatis, temperatũ in paſsiuis, redundãs in calido. In habentibus autẽ ſymbolũ, facilior eſt tranſitus: generauit ſanguinẽ bilioſum, deuenit ad paracmaſticam ætatem, potuit generare plurimũ humorẽ melancholicum. Accedunt aliæ cauſæ non corporeæ, ſed extrinſecæ. Fuit cõditionis talis, in qua habuit omnia quæ potuerunt ſupercalefacere hepar: bibit vinum potentiſsimum. Credo quòd natura ipſa vſus fuerit cibarijs ſalſis & acribus, quæ ſupercalefaciunt hepar ſuis qualitatibus primis. Alimenta præter calorem auctum potuerunt generare humorem melancholicum: nam à calore igneo & immoderatè ſe habente, per ſe generatũ plurimus humor melãcholicus: ſi accedat ſecundũ, ſcilicet alimentũ generãs melancholiam, potentiſsima erit cauſa aggregandi humores melancholicos. Habuit inſignem caliditatem hepatis, & in παράκμῃ multò magis auctus calor iſte eſt, tum modo ſubſtantiæ cibi melancholici. Niſi fuiſſet adiumentum naturæ per influxum hęmorrhoidum, incidiſſet non in pſoram, ſed in elephantiam. Materia continuò expurgata fuit per fluxum. Qui ſubiecti ſunt huic fluxui, liberantur ab omnibus humoribus melancholicis. Potentiſsima cauſa in hoc, cùm haberet fluxũ, & tamen haberet hunc morbũ. Quo ad catarrhum, corpus ita paratum eſt ad catarrhum, ſtante ratione victus, vt nullum corpus magis opportunum. Talis temperatura corporis mittit vapores ad caput continuò, primo Epid. & tertio de locis affectis. Ab ambitu totius corporis aſcendũt va

pores,stante pessima ratione victus:& hinc etiã tinnitus aurium,propter motionem spirituum. Catarrhus ex ea parte materiæ est:ubi?in cerebro naturaliter frigido.Nam in naturali sua substantia propria omne cerebrum frigidum & humidum est,sed dicitur respectiuè calidum,humidum & siccum,cùm tamen omnia sint frigida & humida.Ideo cùm sit propria natura frigida & humida,condensat vapores,& sic fit catarrhus,& hic facit anhelitus difficultatem & tussim.Non tamen est insignis lęsio adhuc ex hoc catarrho. Pruritus facilè curabitur, si modò non patiatur elephantiam.Psora est initium elephantiæ: oportet vt ipse sibi sit medicus. Circa curam duo sunt faciẽda:primò tollendus morbus factus,secundò causæ quæ faciunt.Morbus factus sunt pustulæ: defœdatio circa cutem, quæ abstergendo mundificanda est:quod non fiet nisi materia remoueatꝰ,quam in toto ambitu venarum fouet continuè illam partem.Oportet omnino remouere materiã.Duæ ergo sunt indicationes:primò, vt abstergatꝰ cutis : secundò,vt remoueatꝰ materia.Est tertia indicatio : nam si remoueatur materia & abstergatur cutis,& non remoueamus caliditatem hepatis, & causas efficientes & extrinsecus occurrentes, nihil proderit. Primum ergo est abstergere cutem : secundum,remouere humorem : tertium, alterare hepar : quartum, regulare rationem victus. Incipiamus ab euacuatione, sine qua nec alterare, nec abstergere cutem, neque nutrire corpus cibis conuenientibus possumus. Mundificandum corpus cum his quæ mundificant humores peccantes,scilicet humorem melancholicum,sanguinem & pituitam, quæ redundat ex descensu catarrhi. Accedit portio bilis, redundant omnes quatuor humores.Alij humores coquũtur &

præ-

præparantur. Sanguis non ſpectat aliam coctionem, debet euacuari ſine præparatione. Facta purgatione humorum in primis venis cum caſsia, deueniatur ad miſsionem ſanguinis, vt euacuetur principalis humor ſanguis, & fiat ſæpe. In humore melancholico vbi permixtus eſt ſanguini, iteranda eſt phlebotomia, & euacuetur per interualla: deinde bene nutriatur, pòſt iterum euacuetur, idq; à baſilica. Intentio eſt non tantùm euacuare humores, ſed ſimul alterare membra. quod poſſumus facere vno remedio, non debemus facere pluribus. In vtroque latere ſecanda vena, & ab vtraq; baſilica. Secundò fiat euacuatio pręcipuè duorum humorum, melancholię & pituitæ. Bilioſus humor facile coquitur & expellitur. Rhaſis vult bilem non indigere coctione: ſed indiget leni coctione, facili momẽto coquimus. Maiore coctione indiget pituita & melancholia. Sunt concoctiua in communi vſu, quæ reſpiciunt pituitam, non conſiderando humorem melancholicum, quem aggrediar poſtea. Ex multitudine pituitæ obſtruuntur venæ ſua viſciditate, & ille humor retinet alios humores ne ſint præparati: obſtruit quoque. Quando igitur pituita in venis eſt cum humore melancholico, non debemus vtrunque ſimul præparare. Pituita indiget inciſiuis abſtergentibus: humor melancholicus aliquali humectatione, vt fiat facilis ad excretionẽ. non eſt viſcidus, ſed craſſus, qui indiget humectatione. Quæ faciunt ad coctionem pituitæ, non faciunt ad concoctionẽ ipſius humoris melancholici. In hoc caſu inciperẽ à pituita. Oxymel, & ſyrupus acetoſus incîdunt ſine calefactione. Non multum calefacerẽ, ne humori melancholico nocerem. Facienda quæ incîdunt lapides & calculos. Vtrum acetum conueniet digeſtioni humoris me-

lancholici? quanto magis dubitabit de calefacienti-
bus & exiccantibus. Acetosa conueniunt partibus
terrestribus, confringunt calculum & lapides. Da-
rem syrupum acetosum, oxymel, cum melle rosato.
Euacuarem postea cum confect. hamech, in qua epi-
thymus & myrobalani. Et euacuant humorem pitui-
tosum pilulæ de Agarico. Darem agarici ℥.ij. cum ℥.
j. casiæ, euacuat humorem pituitosum, & respicit
humorem melancholicum. Quo ad humorem me-
lancholicum, syrupum de pomis dulcibus, Saba re-
gis. Decoctum liquiritiæ maximè confert ad humo-
rem melancholicum siccum & frigidũ. Item maluæ
decoctio cum iurib. pinguib. pulli: postea euacuar-
cum illis decoctis traditis à Mesue. Deinde appone-
rem elleborum nigrum, vt in superiori syrupo, non
plusquàm ℥. semis corticũ ellebori nigri: felicissime
operatur ter aut quater sine molestia. Quòd si de-
tur ante euacuationem pituitæ, lædet, & nihil pro-
derit ista euacuatio. Pituita optimè euacuetur. So-
leo dare sex vicibus, euacuat quadragies, nisi debi-
litas accidat, tunc intermitto vnam. Facta euacua-
tione abstergenda cutis. Fieri possunt linimenta ex
succo lapathij, limonum, ellebori cortice & radi-
ce. Decoquantur cum malua & althæa in aqua, do-
nec consumatur tota substantia, factis expressioni-
bus. Oleum rosarum recens, therebintbina, styrax
liquida, magna copia succi limonum cum nitro, ab-
stergit omnem defœdationem. Peracto illo, quæri-
tur nunquid conueniat lotio balnearum? Habent
magnam vim abstergendi maculas corporis. Sed
dubito ne calefaciant hepar. Ad defendendum he-
par sumat duas aut tres heminas seri lactis, & illina-
tur hepar infrigidante Galeni: conuenit propter he-
par calidũ. Bibat serum, & ingrediatur balneũ. Non
dubita-

dubitarem de ſupercalefactione hepatis. Aqua marina idem facit, ſed nimis calida eſt. Aquarum dulcium balnea, cùm fiunt ex elleboro, lapatho, cum ſale, abſtergendę cutis gratia. Neceſſe eſt deinde confortare: fiat ad contrarium, & infrigidetur hepar. Vltimum eſt quòd tegat ſe, ac remoueat cauſas extrinſecas: abſtineat ab omnibus calidis, vino calido. Vtatur carnibus bonis, frigidis alimentis, piſcibus ſaxatilibus. Marini ſunt laudatiſsimi, quia habent minus ſuperfluitatum quàm aquoſi, qui faciunt augeri pituitam, & calorem poſtea: expedit quoque vt pituita non multiplicetur. In partibus Dalmatiæ, gobij marini optimi ſunt, in alto mari. Inter piſces ſaxatiles, mugiles, apud nos rari. Admoneamus & proteſtemur, ſi vult permanere ſanus, debet eo victu vti & refrigerantib. Saccharũ roſaceum cum Rhab. ʒ.j. ter aut quater in menſe ſumat. Hæmorrhoides ſemper teneantur apertæ: ſi ſtringuntur, aperiantur.

Conſult. CXLVI. *De Melancholia hypochondriaca.*

ERat ſententia Galeni, Magnifici & Excellentiſsimi viri, doctiſsimique ſcholares, in libris Prognoſticôn, quòd ea quæ poſsunt breuibus explicari, valde ſit ineptum longius dicere. Ego igitur ero breuior in hac mea oratione, & proponam ea quæ ſunt neceſſaria in caſu huius nobiliſsimi adoleſcentis. Patitur flatus hypochondriacos, quod non poſſumus negare, quia & motu percipiũtur, & nos audiuimus. Eſt ibi melancholia, & flatus percipiunt̃ manifeſtè: ergo meritò appellat̃ hæc affectio flatus hypochon-

driacus. Sed hoc eſt accidens ſeu ſymptoma, ergò conſideranda eius cauſa, & morbus, à quo pendet hoc ſymptoma. Huius igitũ ſymptomatis quærenda ratio, & ex hac pendent omnia reliqua accidentia. Hic flatus hypochondriacus quo ad rationẽ formalem, eſt quidam flatus ſeu ventoſitas, quæ pendet à quodã humore craſſo, ita vt non poſsit difflari: quia ſi poſſet difflari, non faceret rugitum. Ergo pendet ab humore craſſo, qui facit ne poſsit difflari illa ventoſitas. Nunc quærenda cauſa efficiens, proxima & remota. Primò, proxima cauſa efficiens nulla alia datur, niſi illa quam dat Galenus 3. loc. affect. cap. de melancholia, ſcilicet quòd eſt inflammatio & ebullitio circa hepar in regione dextra inter ventriculum & ipſum hepar in ipſo meſenterio, vt dicit Gale. ex Diocle. Ergo eſt quoddam calefaciens hunc humorem, & faciens hanc inflammationẽ. Sed nullum eſt aliud membrum in corpore humano quod faciat humores præterquàm hepar: vnde ſequitur quòd hic calor proficiſcitur ab hepate. Et ex hoc diſcurſu habemus, ꝙ ſit caliditas hepatis ignea, faciens hanc ebullitionem. Sed hæc inflammatio eſt in aliqua materia, quia non ſolùm eſt inflammatio ibi, ſed etiam inflãmatum requiritur. Ex caliditate hepatis ſequũtur multa. Primò, cùm calidi ſit attrahere, & cõtinuè trahatur chylus ab hepate per venas meſaraicas ex ventriculo, ſi hepar ſit valde calidum, cùm plurimũ conſumat, indiget continua reſtauratione, & ſic hoc hepar plurimum attrahet de ipſo chylo ex ventriculo, & habebit continuè illam attractionem propter ſuam caliditatem extenſiuam, & ſic habebit quaſi guloſitatẽ quandã, vt vocat Gal. Et hinc accidit quòd attrahat chylum ad ſe non bene concoctum in ventriculo, ſed crudum, & trahit eum violenter per venas

nas

nas meſaraicas. Ex hoc ſequitur, quòd materia multa, & humores crudi perueniunt ad hepar, & erunt rebelles concoctioni, quia coctio prima non corrigitur in ſecunda coctione. Et hi humores crudi cùm ebulliunt, generant illam inflammationem. Sed hoc non eſt ſolum, ſed accedit aliud: quia hepar calidum generat plurimum de bile, & ita etiam plurimum de humore melancholico generabitur. Humor melancholicus naturaliter eſt frigidus & ſiccus, ſicut & reliquæ omnes melancholiæ ſpecies, ſed maximè naturalis. Et quamuis lien attrahat ad ſe humorem melancholicum ſeparatum, & generatum in hepate, tamen non poteſt lien tantùm trahere quantùm generatur, & ita humor melancholicus retinetur in hepate: vnde hic humor melancholicis naturalis frigidus & ſiccus, miſcebitur cum illo humore crudo. Et ita ſunt hîc duo humores faciẽtes hos flatus, & qui aptiſsimi ſunt ad generationem flatuum vtriq;: & hinc omnes melãcholici apparẽt venerei, quia habẽt plurimum flatuũ, ratione quorũ multa fit erectio & inflatio: & ideo plurimũ appetunt, licet parũ poſsint. Et cùm ſint hîc duo humores qui maximè ſunt apti ad flatus, ſcilicet humor crudus & humor melancholicus naruralis, non mirum ſi flatuantur. Et cùm ſit illa ebullitio circa hepar & ventriculum in ipſis venis meſaraicis, ideo regurgitat materia illa frigida ad ventriculum, vbi inuenit plurimum humorẽ crudum, & inde ventriculus infrigidatur, vt poſtea etiã cauſam infrigidationis ventriculi reddemus: & ita hic humor melancholicus ingreditur humorem illum pituitoſum, & nõ poteſt ſe inde explicare, & ſic fit flatus ille & rugitus. Et ſic ſunt duæ cauſę, humor naturalis melancholicus, cum humore pituitoſo. Hæc autem omnia intenſiua ſequitur frigiditas ven

triculi, quia ſemper vbi eſt ignea caliditas hepatis, conſumit illam pinguedinem quæ eſt in abdomine, quæ conſeruat & colligit caloré ventriculi, & ideo diminuta hac pinguedine infrigidatur ventriculus. Sed præter hoc eſt adhuc aliud. Quia ſplen cùm redundat humore melancholico & intumeſcit, refrigerat etiam vicina membra. Hepar autem non poteſt ita facile refrigerari ab illa frigiditate collecta in ſplene, quia calidior: ſed in habentibus ſymbolũ facilior fit tranſitus: ergo ex humore melancholico aggregato in ſplene, ventriculus etiam infrigidatur. Et ita ex vtroque latere violatur & diminuitur calor ventriculi & robur, qui refrigeratus auget humores crudos. Et hic humor crudus conſequenter auget ebullitionem & flatuoſitatem, & ita fit circulus quidam, & inde prolongabitur etiam morbus, quia quaſi in circulo quodam recurrunt omnes cauſæ, vt diximus: frigiditas enim ventriculi adiuuatur à multis, vt magis generet cruditates, & materiam huius ebullitionis: & caliditas hepatis & humor melancholicus in ſplene redundant. Et hinc Galenus tertio locorũ affectorũ dicit, quòd in quibuſcunq; contigerit eſſe flatus hypochondriacus, in omnibus prolongatur. Signa huius affectionis adſunt: eſt triſtitia & timor, qui ſolent eſſe in melancholicis. Primus effectus melancholiæ, eſt timor, qui eſt potius præludium quoddam: & ſic timor eſt perpetuum ſignum melancholię: non tamen ibi neceſſarium vt ſit melancholia, ſed tantum principium melancholiæ indicat: nam ſunt multi melancholici qui nõ timẽt, adeò vt ſeipſos etiã interficiant. Et ideo Gal. quęrit, quare Diocles nihil de his loquit? & dicit Gal. quòd illa triſtitia ſequitur, cùm augetur melancholia illa: & non eſt neceſſariũ, quòd vbi eſt flatus hypochondriacus,

driacus, ibi ſit melancholia. Non deuenit ergo ad ſummũ hæc affectio, ſed eſt in aliquo gradu : nondũ cómunicatum eſt nocumentum ipſi cerebro, quod abſit. Accidentia quæ neceſſariò ſequuntur, morbũ declarant. Primò ſputum copioſum, quia ventriculus eſt frigidus, & abundat pituita & cruditatibus, & flatus facit, quòd pituita aſcendit. Nam ex ventriculo nihil excerni poteſt, niſi vel per vomitum, vel per flatum, vel eructationem: & inde fit multum ſputum. Sequitur aliud accidens, ſcilicet imbecillitas crurium : quia calor naturalis eſt debilitatus, & non generatur multum de bono ſanguine & ſpiritu, in quibus conſiſtit virium robur: & quia multi humores crudi & frigidi in ventriculo exiſtunt, qui tranſeunt per hepar ad venas, & poſtea ſparguntur per muſculos, & faciunt iſtam debilitatem membrorum & laſsitudinem. Et non eſt hoc mirum, cùm ſæpe iſta materia tranſiens ad venas, faciat paralyſin & ſtuporem. Sequitur aliud accidens, quòd corpus non nutritur, & non augmentatur, vt extendatur in omnes dimenſiones : quia non generatur caro, quia ſanguis eſt corruptus, & humores indigeſti. Et natura eſt magis ſolicita de membris radicalibus & ſolidis, quia hæc faciũt vt animal ſit animal, & in his eſt vita : caro autem non eſt ſubſtantia principalis iſtorum membrorum. Et quia iſta materia nutrimentalis non fuit ſufficiens pro nutritione & augmentatione vtriuſque, ideo natura magis fuit ſolicita de membris ſolidis, & dat alimentum illis partibus quæ magis indigent, quia non ſufficit materia pro vtroque. Et ideo videtis quòd tantùm augeatur in longitudine. Et hinc etiam illa macies quæ eſt in carne nata : caro enim multum eſt diminuta. Hinc etiam aliud accidens eſt, ſcilicet quòd

color totius corporis eſt ſubfuſcus, quia humor talis dominatur, ſcilicet melancholicus, vt patet ex 4. de tuenda valet. Sequitur adhuc vnum, ſcilicet aſtrictio alui vt plurimum, quæ eſt ex caliditate hepatis, quæ exugit totum humidum ipſarum fæcũ. Et hinc patet verum, quia ſi hæc affectio eſſet ratione ventriculi principaliter, exiſterent fæces humidiores. Et hepar maximè patiť in caliditate, & facit hanc malam diſpoſitionẽ. Iſta ægritudo eſt proportionatiſsima huic adoleſcẽti : nam eſt calidiſsimi hepatis à natiuitate, licet primò habuit carnem multã: & illa caliditas hepatis eſt ei naturalis, & à patre, & ex ſemine materno. Noui patrem, qui erat calidiſsimus. Præterea & fratres eandẽ intemperiẽ habent. Item ipſe exercet cogitationib. mentẽ, & hęc omnia inflãmant ſpiritus & hepar. Et ſic ſanguis eſt craſſior, & aduſtũ alimentũ à caliditate hepatis, & omnia rectè ſe conſequunť. Primò etiã antequàm laboraret quartana, habuit flatus, poſtea ſucceſsit quartana. Multiplicatus eſt humor melancholicus, & crudi humores attracti ad hepar, vnde facta ebullitio, & etiam obſtructio viſcerum ab illo craſſo humore. Et quia virtus fuit fortis in expellendo, facta ſunt illa exanthemata per vniuerſum corpus, aut ſi volumus appellare eſcharas: ſunt autem quædam effloreſcentiæ cutis, & ſunt potius ex quodam flatu pituitæ ſalſæ, quàm ex materia, quia citò accedunt, & ſtatim recedunt: fiunt ex humore craſſo, ſanguineo & melancholico, & faciunt pruritum, quia etiam bilis vel pituita ſalſa admixta. Curatus eſt ex quartana & exanthematibus illis, & remanſerũt illi flatus. De prognoſtico ſatis dictum ſuprà. Circa curam vnũ dicam, & ponam pro fundamento huius curæ, quòd ſcilicet debemus cauere ab omni pharmaco ſolutiuo

tiuo

tiuo fortiori, & non possumus hoc casu aliquid deterius & perniciosius facere quàm hoc. Ratio est, quia si detur fortius pharmacum, ista omnia consequentur: nam primò non euacuabitur vt oportet, quia sunt multę obstructiones quę impediunt vt nō posit duci materia, & hepar supercalefactum magis calefiet: & quia ventriculus est debilis, & necesse est illas materias duci ad ventriculum, ideo magis infrigidabitur & debilitabitur ventriculus: & sic omnino non conueniũt pharmaca solutiua. Et hoc sit primum fundamentum huius curæ, quod bene aduertendum: vnde necessariò morbus & cura eius erit longa: primò, ex sua natura: secundò, quia non possumus vti remedijs. Et Gal. ad Glauc. dicit, quòd quartana acrius curata, duplex fit quartana. Ideo humor melancholicus benignè & clementer tractetur. Primò concoquat̃. Primum igitur in curatione huius est euacuatio sanguinis, & non vna vice solùm, sed sæpius fiat: quia vbi melancholicus humor est in venis cum sanguine, est mittẽdus sanguis. Deinde fiat epicrasis, id est, contemperatio. Nutriatur corpus, & paulatim generetur bonus sanguis: & nihil magis conuenit pro melancholia, quàm phlebotomia, & quidem iterata, vt Gal. suasit. Postea epicrasis, id est, optima nutritio & restauratio. Deinde deuenirẽ ad syrupos qui alterent humorem melancholicum & concoquant. Confortare & euacuare non possumus simul, quia cōfortantia stringunt, & euacuantia soluunt. Concoquẽtia sint omnia humectantia, & modicè calefacientia. Ego non vterer alio quàm quo soleo vti in his qui abundant humore melancholico. Acciperem ius pulli iuuenis, & decoquerem in hoc rad. polypodij, quia sunt dulces, & non multum calefaciunt, & gratæ gustui, & non fortiter euacuant:

duas radices liquiritiæ, tres boraginis vel buglossæ: & vterer hac decoctione loco syrupi. Neq; soleo aliter facere in his. Ius pulli omnes humores acres temperat & æquat. Et hæc decoctio paulatim etiam euacuat humorem melancholicum: & singulis quatuor diebus de ea accipiat. Darem florem casſiæ, vel flores casſiæ cum Rhabarbaro, quia hæc maximè conueniunt, & non trahunt à longinquo. Vel saccharũ rosſ. cùm Rhab. darem. Et tali medicamento supra posito vterer per totam ęstatem, etiam in diebus Canicularibus: & sic per totam æstatẽ procederẽ cum illis alterantibus: neque alia ratione procedere posſum, quia nõ debemus refrigerare propter ventriculum, nec calefacere propter hepar: & ideo optimè conueniunt illa quæ diximus. Vtatur optima ratione victus. Vina sint alba, matura, & tenuia. Vina rubra sunt acerba & immatura. Alba conueniunt, quia facilius distribuũtur per venas, & non hærent in hypochondrijs, & digeruntur per vrinam, & humectant. Caueantur acerba vina. Sed cùm dico vina alba, non sunt capienda flaua, nam illa sunt calidisſima & infestisſima hepati calido. Verè igitur sit album. Quo ad balneum, dico quòd non conueniat, quia hæreret in hypochondrijs, & inflammaret. Gal. dicit quòd aqua pluuialis adhæret hypochondrijs, & inflãmat, multò magis illa aqua aluminosa. Medici Veneti voluerunt illi dare lignum, sed ego sum in ea opinione quòd lignum nihil faciat, nisi sit morbus Gallicus. Non enim operatur quia calidum, humidum vel siccum, sed quia tale. Ideo hoc ego non consulerem.

Consult.

Consult. CXLVII. De sputo sanguinis & puris, cum catarrho.

Larissime D. non ero longior, cùm ille morbus sit admodũ expositus per suum genus: videmus enim eum laborare sputo per tussim: expuit enim catarrhũ putrefactum, cum aliqua parte sanguinis, vt vidimus: & febrem continuã patitur. Hęc satis sunt nota. Sed distinctè inuenire causas & locum affectũ in hoc casu, est admodum difficile. De febre quę adest non dicam multa, quæ pendet ex catarrho tanquam accidens. Circa inquisitionẽ causarum videmus difficultates quasdam. Excellentia vestra proposuit coniectura probabili, ꝙ possit esse vlcus in pulmone, tum quia præcesserũt causæ quę potuerũt hoc facere: & videtur sibi quòd vena sit erosa, quia putrescit catarrhus salsus, ex quo fit corrosio: & quia vasa illa pulmonis sunt valde parata ad corrosionẽ, propter mollitiem, ideo valde probabile est ꝙ sit ratione corrosionis. Præterea cùm perseueret cum sanguine eiectio puris, est probabile ꝙ pendet ab vlcere: quia vbi pus, ibi est vlcus: & quia sanguis ille qui expuitur, est ille qui non potuit conuerti in pus. Et sic videt̃ esse ex vena in substãtia pulmonis & pus & sanguis. Dicã ego primo, Clariss. Doct. me habere difficultatẽ circa hoc. Nam si esset vena corrosa, cùm illæ venæ in pulmone habeãt plurimũ sanguinis, haberemus hîc plus sanguinis. Hoc autẽ hîc non videmus, sed paucum sanguinem, & plurimam quantitatẽ catarrhi & puris. Ergo si ex eodẽ loco deuenirẽt sanguis & pus, deberet esse vlcus magnum, & sic si esset in corpore venæ, plus etiã sanguinis esset. Præterea quãuis ille locus sit putrefactus, tamen sanguis defluẽs ad cor-

pus venę & locũ illũ nõ est putrefactus, & sic sanguis appareret & in maiore quãtitate, & clarus, & purior. Vnde videmus in aliis vlcerib. Venarũ sanguinẽ effluere clarũ, quia qui affluit, nondũ est corruptus & putrefactus. Et sic facit mihi difficultatẽ, num sit ratione exulcerationis pulmonis. Est tamen pus. Dicã ego quod sentio. Primò, credo quòd illud pus sit ex catarrho descendente à capite, qui putrescit in concauitate pectoris, vel in pulmone: postea enim dicã qui locus sit affectus ex his. Ratio est, quia habuit semper catarrhum. Solet autem contingere quòd pituita à capite descendens, crassescit & putrescit: est enim sanguis semicoctus: & ita cùm sapiat aliquid de natura sanguinis, & sit humidus, facilè putrescit, & magis quàm humor melancholicus aut cholericus, quia est humida, & sanguis semicoctus: sanguis autem omnium facillimè putrescit, licet putredo pituitæ non sit ita detestabilis vt putredo sanguinis. Vnde Gal. quærit, quare putredo sanguinis sit ita detestabilis. Facilius putrescit sanguis quàm pituita, quia est calidus & humidus, & ita habet causas putrefactionis suæ tam ab extrinseco quàm ab intrinseco: sed phlegma tantũ ab extrinseco, quia est frigidum & humidum. Vnde etiam dicit Gal. quòd corpora calida & humida facilius patiantur putredines, quia hæc corpora subiecta sunt putredini omnis generis. Corpora frigida & humida etiã patiuntur putredines, sed non tantùm. Ergo pituita etiam facilè putrescit, sed non in eo gradu, & tam intensè vt sanguis. Habuit ergo catarrhum, qui est pituita, teste Gal. 2. de facult. natur. Hoc cùm sit in loco calido & humido, id est, in pulmone, & illis partib. credo quòd continuè putrescat illa pituita, & catarrhus ille descendens, & quòd non sit pus ex vlcere

quodam,

quodam, ſed ex catarrho ex capite deſcendente, & putrefactio propter motũ in illis partib. Hinc contingit, quòd dum putreſcit in illis partibus, habent aliquam ſalſedinem, ratione cuius abſtergit: & addit etiam aliquam putrefactionem ipſe locus, propter plurimum motum, quòd ſcilicet quædam venæ apertæ ſint potius vel relaxatæ, quàm quòd ſint corroſæ: & ideo etiam effluit ſanguis & expuitur, interdum plus, interdum minus, prout illæ venæ plus aut minus aperiuntur ex illa materia ſalſa tranſeunte. Et ſic non credo hîc eſſe corroſionem, ſed potius apertionem quandam venarum, non magnarum, ſed paruarum: vnde etiam ille ſanguis apparet non verè rubicundus, ſed ſanioſus, propter motum: & quòd ita ille ſanguis eſt ex apertione, & non ex vlcere. Et hoc de catarrho & pure ſatis. Vtrum autẽ locus affectus ſit in pulmone, an in cõcauitate pectoris, quæritur. Dico ego, ex quo video difficultatem anhelitus, & etiam difficultatẽ in loquendo, quòd potius illa materia ſeu catarrhus putreſcat in pulmone, quàm in alijs partibus, & faciat ibi illa ſymptomata: & quòd locus affectus ſit pulmo: & quia eſt ſalſus ille catarrhus & abſterſiuus, ideo facit apertionẽ venularum minimarum in pulmone. Et ſic ille ſanguis prouenit ab eadem cauſa, à qua pus: nam pus prouenit à catarrho putrefacto, ſanguis autem à catarrho ſalſo & abſtergente: & ita catarrhus eſt cauſa illius ſanguinis qui vnà eijcitur cum catarrho. Catarrhus deſcendens. Sed quæritur, vtrum ſit in ipſo capite principaliter & per eſſentiam, an ſit ex partibus inferioribus quæ generant continuè materiam catarrhi, & ſic ille catarrhus aliunde proueniet, & non generabit in cerebro. Audiuimus quòd dixit, ſe antea perpeſſum eſſe affectum hypochondriacũ, &

quòd fuerit ſemper triſtis à natura & melancholicus, & multũ comedit &c. Et video omnes eſſe cauſas catarrhi. Nam ſi eſt melancholicus propter paſſionem hypochondriacã, & omnes illi qui laborant melancholia hypochondriaca habent propriè ventriculum frigidũ & hepar calidum, vt audietis cras in futuro collegio, quòd hoc ſemper ſit neceſſarium in illa affectione, ſi aderitis. Quibus ſic ſtantibus, habemus omnes cauſas catarrhi, ventriculum frigidũ, & hepar calidum, auarũ, quod ſemper attrahit chylum inconcoctum & crudum. Et cùm poſterior concoctio non corrigat priorem, hinc fit quòd in omnibus venis multiplicantur ſuperfluitates, & in toto ambitu venarum. Vnde quia hepar eſt calidum, & venæ etiã neceſſariò calidæ, quia orta atteſtant̃ fonti: cùm humores illi crudi ſint in loco calido, fiunt plurimę euaporationes. Ergo ſuapte natura hoc corpus fuit paratum ad hoc vt pateretur catarrhum, teſte Gal. Præterea dicit ſe fuiſſe otioſum, & in ſtudijs verſatum eſſe: & quantum ſtudia conferant ad catarrhum, nouerunt illi qui ſtudent. Vnde Marſilius Ficinus rectè dicit, ſcholares non habere hoſtem maiorem quàm catarrhum. Et ſic non mirum ſi incidit in catarrhum. Et incurrit in catarrhum tempore conuenientiſsimo ad hoc, id eſt, hoc anno ineunte vere, in quo anno non habuimus ver, ſed hyemem immediatè conſecuta eſt æſtas, & non credo quòd in 50. annis tale habuerimus ver, propter maximas humiditates: & ideo videmus etiã quòd plurimi hoc anno in catarahũ inciderũt. Et ſic omnia conueniũt ad cauſas catarrhi, & diſpoſitio corporis, & genus vitę, & conſtitutio anni: fortaſſe etiam habet caput debile, quamuis ego hoc non ſcio: ſemper enim fuit timidus, propter ſpiritus frigidiores, & inde caput fortaſſe

tasse frigidum fuit. Hinc apparet etiam cur catarrhus salsus sit: quia cùm frigidus sit ventriculus, & hepar calidum, à quo fiunt adustiones illius pituitæ in ventriculo generatæ, & inde fit salsedo, quæ fit ex partibus adustis in substantia aquea, vt dicit Arist. in 2. Meteo. Et sic habemus catarrhum cum suis causis, locum, & materiam catarrhi. Adest febris continua, quæritur an sit accidens, vel morbus distinctus a catarrho? Dico quòd hæc febris est potius accidẽs catarrhi: quia dum putrescit illa pituita in pulmone, & exeat putrida in tam magna quantitate, & locus sit vicinus cordi, vnde non mirum vapores putridos ductos esse ad cor, cùm aër trahatur ad cor per pulmonem, & sic etiam trahunt̃ vapores putridi, & inde propter putredinẽ in pulmone factam febris est cõtinua. Vtrum hectica, vel putrida tantùm? Dependet à vaporibus putridis. Cùm perseuerauerit hæc febris tandiu in corpore habente hepar calidum & sanguinem adustũ, & propter vapores propinquos cordi, videtur quòd sit etiam in substantia ipsa cordis sic facta impressio caloris, & sic in ipso corpore cordis sit facta febris hectica: & sic credo esse febrẽ hecticam. Et habemus signa, quia incalescit post cœnam & prandium, & hoc est inseparabile à febre hectica. Pulsus est valde inæqualis: primò, quia aliqua putredo: secundò, quia materia est in pulmone, ex quo semper fit inæqualitas pulsus, vt Gal. prædixit mortem habenti maximã inæqualitatẽ pulsus, cùm esset adhuc sanus. & de caus. puls. lib. 2. vide plura. His ita se habentibus, pręsente catarrho & illo pure, si quæratur à me, vtrum sit phthisis, dico quòd est phthisis, sed non propriè vlcus pulmonis, sed est illa phthisis de qua loquitur Auic. in vltima parte capitis illius de phthisi: & dicit Auic. esse quandam spe-

ciem phthiſis, quando catarrhus deſcendit à capite, & putreſcit in pulmone, ex quo areſcunt corpora, & conſequuntur eadem ſymptomata quæ conſequuntur exulcerationē pulmonis. Et ſic eſt quædá phthiſis hæc affectio, ſed non propriè: & tales homines ſæpe obueniunt nobis in cura, & credo etiam Excell. V. ſæpiſsimè tales habuiſſe: & caſus ille propter quē vocatus fui Taruiſium, erat ille ipſe caſus, & ſimilis huic præciſe. Et notate hoc. Rariſsimè curantur, & vt plurimum moriuntur, quia contabeſcit cor & pulmo: & credo quòd ille iuuenis habeat malam intemperiem in pulmone, ex tanta putredine contractam. Ego tamen aliquos curaui : & ne hoc per arrogantiam dictum à me eſſe putetis, addam etiam hoc, quòd vbi vnum curaui, ibi centum fuerunt mortui.

Aggredienda itaq; in hoc cura, ſed cum prognoſticatione. Cùm quibus? Exquiſitis morbis, exquiſita remedia adhibenda ſunt. non curabitur remedijs leuibus, ſed validiſsimis. Deſcendit catarrhus, catarrhum primò ſiſterē, factis tamen prius purgationibus, ſi non factæ ſunt, & raderem totum caput, & veſicatoria applicarem capiti, prius ex leuioribus, tandem etiam ad fortiora, vt ad cantharides, deuenirem. Puto Excell. V. meminiſſe, quomodo matronæ cuidam nobili laborante tali catarrho & phthiſi, applicauimus etiam veſicatoria ad caput, & natura ſuppleuit id quod nos non potuimus facere, & caput totum obductum fuit veſicis & cruſtis, & ſanata eſt ab hoc catarrho, & adhuc viuit. Ideo in hoc adoleſcente etiam veſicarē caput, donec fierent cruſtæ. Poſtea deuenirem etiam ad exiccationem pectoris & pulmonis, & veſicarem totum pectus : & tandem facerem cauteria circa vtrunq; brachiū, & ſic vbiq; exhalaret materia, & ita deſinet putredo, & fiet di-

uerſio

uersio materiæ illius. Vnde Gal. in phthisi vera, circa pectus præcipit cauteria, vt satis expurget. Sed hæc non possunt fieri ante præparationem corporis. Primò igitur euacuarem corpus cum casia & agarico: non darem scammoniũ & pilulas cochias. Postea ad expurgandũ pectus ab illa materia, singulis diebus darem oxymel cum melle ros. & sumat vna vice ad ℥ ij. Paulus dabat ad expurgationẽ pectoris, mellis ℥ ij. vna vice his qui expuebant pus. Et ego potius mel ros. darem quàm mel simplex. Adderem oxymel, propter penetrationẽ: dicit enim Mesue, & rectè, quòd facit penetrare medicinas ad partes, ad quas fortasse non penetrarent. Et Gal. sæpe admiscet suis medicinis acetum. Ergo manè acciperet vnciam vnam & semis mellis ros. & ℥. s. oxymelitis, & sumat vna vice tantùm. Item loco syrupi acciperet magnam scutellam iuris pulli manè, in quo iure essent decocta hordeum, liquiritia, & farfara, ad remittendam salsedinem & acredinẽ catarrhi. In reliquis parum cõfido, & credo ꝙ si poterit curari (quod tamen nõ polliceor) sic curabit, scilicet vt vesicet caput, exiccetur pectus cum cauterijs, & fiant vesicæ & crustæ etiam.

Consult. CXLVIII. *De affectione hypochondriaca confirmata, cum multis symptomatibus.*

OMnia quæ sunt enarrata in hoc consessu per Excell. D. Hieronymũ, sunt integra syndrome, & concursus eorũ quæ possunt indicare affectionẽ hypochondriacam: & non simpliciter quidem ex illis, habet enim multos gradus: sed hæc enarrata indicant confirmatum hunc affectum in malitia. Et ita non simplex est

affectus, scilicet affectio hypochôdriaca, sed etiā cō-
firmata. Verùm quia non curamus symptomata, sed
ea solùm consideramus in hunc finē, vt veniamus in
cognitionē morbi, quo cognito & inuento omitti-
mus omnia illa signa & accidētia: nam nullū sympto
ma trahit curā ad se, nisi sub ratione morbi: venio
igitur ad affectū & morbū, hoc est, melancholiā hy-
pochondriacā. Ero breuis, & procedā tantū per con
clusiones. Hic affectus fit, cùm illę venę inter ventri
culū & hepar inflāmantur, nō quidē inflāmatione ea
quę phlegmone dicitˉ & apostema, sed quędā φλόγωσις, id est, ardor quidā est, & quędā efferuescentia. Et
sunt humores crudi & melancholici qui sunt in illis
partib. & nō trahunt̄ ab hepate, sed ibi flatuantur, &
inde rugitus incipit, qui postea cōmunicat̄ ventricu
lo, & fit frigidior. Nam habet hoc propriū hæc affe-
ctio, ꝙ calidior incipit in hepate, & postea frigidat̄
in ventriculo: & quare hoc fit, alibi demonstrat̄. Hęc
igitur est propriè affectio hypochondriaca, quæ fit
propter obstructionē & inflāmationē obortā in illis
venis, propter frigidum ventriculū & hepar calidū.
Sed quærit̄ hîc, num talis affectus sit verè & propriè
in hoc viro, an sit quidem affectus similis huic, qui
tamen eadem faciat symptomata? Nam sæpe contin
git, quòd sunt aliqui affectus non quidem proprij,
sed tamē similes: & hoc sępissimè cōtingit in curan
do, vt in pleuritide, quę nō semper est propria, sed
interdū in musculis, & tamen affectio ferè similis. Itē
Hipp. dicit, febrē causonicā etiā ex pituita salsa fieri,
& esse causon impropriè sumptū. Ita sępissimè cōtin
gere solet, & etiā hîc ita fit: nam duæ species hypo-
chondriacę melācholię à modernis medicis & rectè
ponuntur: vna est propria ex efferuescentia in venis
hepatis, alia est affectus non ita proprius, sed qui ta-
men

men facit sęuiora accidētia, qui nō est ex efferuescē-
tia circa dextra partē, sed in parte sinistra, vbi sunt
venę illę inter ventriculū & splenē, & tamen habet
eadem symptomata quę solent accidere in parte de-
xtra. Et sępe nos vidimus hūc affectū, & sic experien
tia quoq; testatur, præterquā ꝙ describit à moder-
nis & Arabib. qui propriè hunc affectū describūt, ꝙ
omnes isti rugitus incipiūt in parte sinistra, & non à
dextra, vt est etiā hîc. quærit igitur, cuius generis sit
hic affectus, an sit ratione inflāmationis hepatis, & il
larum venarū quę sunt inter hepar & ventriculū, an
verò sit ratione inflāmationis splenis, & illarū vena-
rum quæ sunt inter splenē & ventriculū? plurimū e-
nim refert hoc ad curationē. Respondeo, nō possum
iudicare nisi ex signis. Non audio ꝙ afficiat aliquid
in parte dextra, nec habet hos rugitus & flatus nisi
in parte sinistra, sub istis costis mendosis, vbi est si-
tus splenis, & inde dicit fontē esse istorū dolorū. Et
cùm omnia patiat in sinistra parte, & de hac sola con
queratur, crediderim ego ꝙ hæc melancholia hypo
chondriaca non sit vitio hepatis, sed ratione lienis
male affecti: quia dum replent illę venę inter lienem
& ventriculū, tunc fiunt illi flatus. Et nullus humor
est tam flatuosus quàm melancholia, & magis etiam
quàm pituita. Hinc melācholici sunt salacissimi, pro
pter plurimas ventositates, & iuuant etiā ex coitu,
quia illę ventositates expellunt. Et quamuis hic hu-
mor sit frigidus & siccus & terrestris, tamen nō ideo
dicendū ꝙ nō sit flatuosus, sed dicitur talis respectu
aliorū humorū, quia plus habet de partib. terrestrib.
& ideo cùm tales agūt in illum, est rebellis vt dissol-
uatur, & inde conuertit in flatus, & facit flatus mole
stissimos. Lien repletus hoc humore, refrigerat &
totum corpus, & vniuersum sanguinem. Hinc & spi-

ritus fiunt ſylueſtres,quia ſanguis etiam eſt talis,vnde & ſpiritus erunt melancholici. Et quia ſpiritus ſunt proxime domicilium animæ, ita fiunt & operationes malæ. Cùm ergo & vapores multiplicentur aſcendentes ad caput & ad os ventriculi, & ſpiritus in toto corpore fiant frigidi propter ſanguinem frigidum,hinc fit ille chorus omnium illorum ſymptomatum quæ patitur. Habet vnum inſigne quod eſt conſiderandum,& eſt hoc,quòd non poteſt concoquere niſi ligetur,& ſtrictè:nam teſte Gal.3.de cauſ. ſympt.cùm ventriculus non continet cibum, tunc ſequunt̃ ventoſitates:nam continet flatus cùm non ſtringitur:nec cõſtringitur,quia plurimi flatus.Vnde & ipſe doctus ab experientia, quæſiuit remediũ doctum à natura:& ſic cùm ligatus eſt ventriculus, melius complectitur cibum. Credo quòd hoc ſymptoma oriatur,quia ventriculus non bene continet cibum, & non amplectitur, propter flatus. Plurimũ ſputum ex ore mittit,& variorum odorum & diuerſorum,pro diuerſitate concoctionis:quandoq; etiã putreſcunt cibi in ventriculo. Et cùm ille flatus in ventriculo ſemper detineat humidum aliquod,ſemper eſt ſputum tale:nam ille flatus eleuat illos humores.Et ideo dicebat Gal.quòd nõ poteſt aliquid exire ex ventriculo niſi per illa tria, vomitũ,eructationem,& flatum : & quia plurima materia cõgregatur in ventriculo,propter obſtructionem in liene & frigiditatem:nam lien interdum refrigerat non ſolùm ventriculum,ſed etiam hepar,adeò vt ſequatur hydrops,vt ſcribunt Doct. tantùm propter cõſenſum ſplenis.Si igitur tanta eſt refrigeratio lienis vt trahat in conſenſum hepar, multò magis infrigidabit ventriculum, qui magis eſt paratus ad lapſum frigidum.Et hinc generatur in ventriculo propter frigiditatẽ

ditatē plurima pituita, quæ ſuſpendiť à flatu:& hinc eſt illud ſputū. Vapores melancholici aſcendunt ad caput,& cauſant illam triſtitiā, vt patet ex Gal. Præterea cùm in hoc corpore ſint ſpiritus tenebroſi, generati ex ſanguine frigido, qui ſparguntur per totū corpus, & ſic infrigidať etiam totū corpus,& fiunt malæ concoctiones,& hinc eſt illa macies, & diſpoſitiones illæ impetiginum, ſiue alphi, ſiue morphea, quocunque nomine appellare voluerimus nihil refert,quia non generatur ſanguis bonus, ſed corruptus. Et ſic patet quòd ſeries omniū illorū ſymptomatum ſequitur ex illa ægritudine quæ eſt in liene: & ſi quæ à nobis omiſſa ſunt ſymptomata, hæc omnia eò reduci debent,tanquam ad cauſam. Hæc autē ægritudo in liene eſt duplex:prima eſt in complexione,quia lien eſt frigidus:ſecunda eſt in compoſitione,quia ſunt obſtructiones, vt motu percipi poteſt. Et ſic locus principaliter affectus, eſt ipſe lien, qui ita affectus in conſenſum trahit & reliqua membra: & credo etiam quòd propter lienem hepar non generet bonum ſanguinē, & ſic afficitur ex liene & hepar. vnde omnino credo quòd hęc hypochondriaca melancholia nō eſt principaliter in hepate & ſuis venis, ſed in liene & ſuis venis. Et hoc ſatis de natura huius morbi & ſymptomatibus, quæ omnino inde dependent. CVRA. Hac ægritudine curata, curabūtur etiam omnia ſymptomata, vt rugitus, macies, morphea, ſudor &c. An poſsit curari? Clariſs. D. quamuis ille morbus & affectus ratione ſplenis faciat maiora accidētia quàm qui eſt ratione hepatis, tamen dico quòd facilius curatur quàm ille, quia nō eſt in hoc morbo affectum aliquod membrum principale, licet etiam hepar patiatur per conſenſum, nō tamen principaliter:& credo ſi poſſemus curare lie-

nem,& aperire ſuas obſtructiones, ꝙ non eſſet magna dyſcraſia hepatis:nam non eſt magna læſio hepatis,quantùm ad frigiditatẽ,quia nõ eſt tumor pedũ, vt ſolet eſſe in illis.Et nunc habeo quendã nobilem qui laborat hac affectione hypochondriaca cum tumore pedũ,& eſt propter frigiditatẽ hepatis factam ex frigiditate lienis. Nec ſunt in hoc caſu ſigna alicuius caliditatis inſignis,ſed ſunt ſigna humoris melancholici illius qui eſt fęx ſanguinis:& ſemper tales humores ſic generãtur prout eſt intemperies mẽbri affecti:nam quodlibet ita operat̃ & cõcoquit, prout eſt ſua temperies. Præterea lien eſt durus, ergo erit ægritudo longa. Tamen ſi potuerit pati,& curam,& omnia alia quæ erunt agenda,poterit curari, & ſi nõ ita integrè,tamen ita vt non pigeat viuere.Sed cum quibus? Si vellet recipere aquam balnei, dicerem quæ eſſent facienda ante balneum.Si verò non vult, longè aliter de cura eius mihi dicendũ eſt.Ego omnino exhiberem. Sed eſt gracilis, & exiccatus. Dico quòd hoc non debemus timere: nam etiam ſine illis aquis exiccabitur,& longè magis.Imò & decoctum ligni exhibemus ſemitabidis,quia remouemus cauſam illius gracilitatis,deinde incipio melius nutrire corpus,& ſic poſſumus dicere quòd lignum faciat pinguedinem per accidens,ſcilicet remouendo illud quod faciebat gracilitatem.Ita hic eſt quidem gracilis,ſed tollendæ ſunt cauſæ gracilitatis,& corroborandus ventriculus. Et longè maius eſt iuuamentum in remotione obſtructionum in hoc balneo, quàm nocumentũ in exiccando. Atqui ſi aqua hæc non educeret, ſed hæreret in hypochondrijs, non darem ego:ſin egerit,ſi mouet ſudorem, ſi vrinam,vellem vti.Et hæc aqua educit multum de atra bile.Si vellet aſſumere,ante aquam aliquid facerem,

& poſt

& post assumptionem aquæ possemus iterum colloqui de rebus eius, quia nescio quomodo se habebit post balneum. Ante balneum vellem euacuare corpus, & statim cras manè darem cassiam cum hiera, vt consueuimus: deinde darē syrupos incidentes cum oxymelite, de cichorea, & in tribus diebus darem cassiam cum ℨ.ij. agarici, pro euacuatione corporis. Facta hac, accederet ad balneum: & instat nunc tempus. An secanda vena? Non video tam magnā imbecillitatem quo minus liceat incidere venam: licet enim non habeat multam carnem, tamen habet multum sanguinem, & malum, quod apparet ex tumore venarum: & sic emisso sanguine malo, fortificaretur natura à sectione venæ, & euacuaret̄ malus sanguis, & reliquum posset melius concoquere & vincere.

Consult. CXLIX. *super eodem adolescente nobili, an sit mittendus ad balnea.*

QVamuis hæc materia diligentissimè fuerit à me pertractata, tamē vt satisfiat magnifico patri volenti audire dispositiones filij sui, ego breuibus explicabo sententiam meā magnificentiæ suæ. Cùm sit triplex species melancholiæ, teste Gal. in locis aff. qua affligit̄ homo: vna, quando caput tantū per se patitur, & redundat in eo humor melancholicus, vnde afficit̄ tristitia, & alijs affectionib. melancholicis, totū autē reliquū corpus est immune. secūda species est, quādo non solū caput, sed & corpus vniuersum redūdat humore melanchol. ita vt totus sanguis sit eo humore infectus. tertia species est, quæ dicit̄ affectio hypochondriaca, nō ꝙ sit in venes aut capite, sed fit quādo vapores ascendūt ab vtroq; latere ad caput, & ita

inducunt tristitiam,& difficultatem anhelitus,& cætera symptomata melancholica, secundũ quòd hic morbus est maior vel minor. Hìc quærit nũc, vtrum hic adolescens patiatur vnam speciem tantùm, aut duas, aut omnes? Primò suppono, quòd non est tantum affectio hęc in capite: & hoc est manifestissimũ. De alijs duabus dico, quòd patiatur vtranq;: nec frustra dico hoc. Primò, quòd hoc corpus redundat humore melancholico in omnibus venis, testantur primùm illæ maculæ (seu escharas seu pustulas appellare velimus, nihil refert) hæ indicabunt humorẽ melancholicũ. Et quòd fuerit melancholicus constat, quia accessit quartana incipiendo, quod non potest esse ex alia causa nisi ex abundantia humoris melancholici: vt omittam alia signa, nam fuit intentus curis studiorum, & diligentissimus in studijs, & perpetuò cogitauit. Sed hoc est extrinsecum, & ferè semper ita est, quòd ea quæ extrinsecus accidunt, si inueniant dispositũ corpus, facile idipsum afficere & mutare possunt. Intrinsecum est hoc, quòd habuit à principio generationis hepar valde calidum, & etiã fortè ipsum cor: & ex his factũ est totum corpus calidum abundanter. Et hoc indicat etiam augmentũ illud repentinum & magnum: nam calor fortis cùm inuenit & habet materiam aptam extensioni, facilè illam superat & concoquit. Nam licet cõplexio eius naturalis in origine sit calida & sicca, tamen in prima ætate fuit humidior: & quia illa ætas est humida, & illa humiditas potuit obtundere calorẽ, ergo cùm in illa ętate fuerit humidus, & calor fortis, ideo optimè nutritum fuit hoc corpus, quia affuit & agens, & etiam materia conueniens fuit agenti. Et videmus etiam experientia, quòd pueri melancholici in principio celeriter augentur & crescunt, propter forti-

tudinem

udinem caloris agentis in illud humidum, quod eſt proprium illi ætati: ſed non diu permanet illud augmentum, & fiunt graciliores propter tenuitatẽ caloris. Et ita in hoc adoleſcente illud repentinum augmentum indicat mihi calorem magnum. Item habitus corporis, habet enim venas amplas, calorẽ ſubnigricantem, qui indicat caliditatem ſanguinis. Nam ſanguis cùm exit ad cutem, facit colorẽ cutis. Et ita ex hac coniectura patet hunc iuuenẽ habuiſſe à principio ętatis hepar calidum, & hoc adurit ſanguinẽ, & hi homines ſunt apti vt adurãt ſanguinem. Vnde Gal. dicit, qui ſunt calidi & ſicci, tempore paracmaticæ ætatis fiunt melancholici. Sed iſte iuuenis pręuenit hoc tempus: habuit ergo naturalem diſpoſitionem ad humorem melancholicũ: & acceſsit ſtudium, & curæ, & multę cogitationes, vnde magis eſt exiccatus ſanguis, & corpus affectũ: nam curæ (quæ dicunt quòd cor vrant) primò inflammant ſanguinem, licet poſtea infrigidẽt, reſoluto toto humido, & cum hoc etiã omni calore, & inde aucta eſt illa diſpoſitio. Et fortè etiã bibit vinũ vetus, vt ſolent Veneti nobiles bibere maluaticum, & comedit aromata, multũ ſe exercuit. Sed hęc quæ diximus ſufficiũt, & fuerint ſatis in cauſa ad ſciendum affectum illum quem nunc patitur. Hęc quo ad coniecturas, quibus ego colligo hunc iuuenem repletũ eſſe humore melancholico in toto corpore & venis, & ſic laborare ſecunda ſpecie melancholiæ. Tertia ſpecies melancholię eſt, cùm fiunt obſtructiones circa illa viſcera, ſiue ſita in latere dextro: & hæc dicitur propriè affectio hypochondriaca à Galeno: vel ex latere oppoſito, & hæc ſpecies eſt etiam valde frequens: & quandoq; etiam in vtroq; latere contingit, & hoc eſt deterius. Hæc tertia quæ eſt? an propter inflammatio-

nem extantem in venis hepatis, an propter ebullitionem factam in venis ſplenis? Dico, vbi dolor, ibi ægritudo: & in vtroq; latere percipit flatus, vt nunc audio, ſignum eſt quòd in vtroq; latere ſunt obſtructiones: & ſi magis in latere dextro, ſignum quòd maior obſtructio eſt in hepate & eius venis. Ergo prima ratio illius melancholiæ hypochondriàcæ & tertiæ huius ſpeciei eſt, vt ſint ibi illæ materiæ in venis, quæ efferueſcunt propter obſtructioné, & hinc fiunt flatus. Ex his ſequit̃ neceſſariò frigiditas ventriculi, quia hepar calidum indeficienter attrahit, & attrahit chylũ inconcoctũ, & ſic nõ poteſt eum conficere: vnde per totum corpus multiplicantur humores crudi, quia concoctio ſecunda non poteſt corrigere primam, & ſic ille humor crudus auget flatuoſitatem melancholiæ. Et cùm hepar adurat ſanguinem, & multipliceẽ humor melancholicus, hinc cùm ſupereſt, & non poteſt recipi & concoqui à liene, obſtruit lienem, quia lien nimia copia illius humoris ſuffocatur, & non poteſt conficere totum nutrimentum, & ita obſtruitur. humor verò qui nõ poteſt confici, redundat & regurgitat in totũ corpus: & ſic hæ duæ ſpecies melãcholię ſe inuicẽ cõſequuntur, & ſecunda ſpecies nutrit & fouet tertiam, & tertia ſecundam, & ſic fit circulus: & cùm eſt circulus in cauſis, efficitur difficillima cura. Et quia ſplen repletum humore melancholico eſt frigidũ, ideo ſolet infrigidare hepar: nam ſæpe ex ſplene refrigerato ita infrigidatur hepar, vt ſequatur hydrops, vt vidimus hodie in D. Benedicto, qui laborat affectione hypochondriaca, atq; ita infrigidatum eſt hepar, vt ſecutus ſit tumor pedum. Hic autẽ iuuenis nondum deuenit ad illum gradum, quia humor nondum ita collectus, neque affectio ſplenis ita inualuit, vt poſſit com-

ſit com-

it cõmunicare nocumentum hepati, cõmunicat ta-
nen ventriculo, & hinc illud ſputum, vt iam ſæpe di
tum, & alia, &c. Et hinc etiam eſt illa aſtrictio alui,
quia dum humor melancholicus multiplicaẽ, tranſit
d ventriculũ, & etiam ad inteſtina deſcendit, & ibi
latuatur, & ſic ſua flatuoſitate ſuſpendit fęces, & in-
le aluus aſtringiẽ. Præterea bilis quæ ſolet naturali
er ab hepate per porum felleum ad inteſtina perue
nire, & ea abſtergere, & excitare virtutem expulſi-
uam, non peruenit eò, propter obſtructionem illius
pori, & inde inteſtina illa non poſſunt abſtergi: & ſic
non fit hoc officium bilis, ad quod à natura ordina-
a erat: & inde aduruntur illæ fæces, & fiunt ſquiba-
a tanquam pilulæ caprarum. Et hæ ſunt ægritudi-
nes & accidentia huius adoleſcentis. Patitur ergo
duas melancholias, & in toto, & in hypochondrijs:
& hoc valde aduertendum, quia nõ patitur ſimplicẽ
affectũ, ſed duplicatũ. De prognoſtico. Dico ex ſen
entia Gal. vt & antea dixi, in quibuſcunq; genera-
tur melanch. hypochon. in omnib. prolongaẽ, & ſic
ſuapte natura eſt longus hic morb. Et quia eſt circu
lus, vt dictum eſt, vnde difficilis erit curatio. Quo
ad curam. Proximè ſatis dixi, & replicabo vnum
quod tunc temporis dixi. Nulla maior pernicies ho-
rum, & quod inducit in incurabiles ægritudines,
quàm multiplicare pharmaca: & vos videbitis, quan
tò magis exhibebit Excell. V. illa medicamenta, tan
tò deterius habebit. Sint itaque placidiſsima re-
media, & ſine violentia procedendum. Proponitur
vnum, vtrum debeat accipere aquas Apponitanas,
quia curam aliorum dixi proximè, & poſt aſſumptũ
balneũ dicam etiam aliqua de ea. Et dico ego quòd
omnino debet accipere hanc aquam: nam habet ſul-
phur, alumen, cinerem, & calcem, & hæc poſſunt ape

rire, quam apertionem maximè quærimus, & ha maximè pręstabit nobis aqua. Sulphur aperit, & e cit etiam humorem melancholicum. Et vidi in qu dam nobili Domina, ex qua educta est maxima co pia humoris melancholici per potũ huius aquæ Ap ponitanæ. Item corroborat & ventriculũ: & in h generatur pituita, & sic etiam ventriculo cõuenie Vnde credo huiuscemodi aquam profuturá magn pere, dummodo exeat. Si videatur inflammare, qu hepar est calidum, potest inungi hepar, & circa do sum, & exhiberi zuccharum ros. & alia ad prohiber dam nimiam calefactioné hepatis: sed non accipia magnã quantitaté vna vice. Patres nostri accipiebã maximã quantitaté, vt 30. aut 40. cyathos, & ita m gis debilitarunt & obruerunt vires. Calor innatu est qui dirigit medicamenta, qui non est supprimen dus. Ego darem per 15. dies in modica quantitate quia primi dies præparant, & vltimi proficiét: & cõ fido proculdubio quòd melius se habebit.

Consult. CL. De catarrho, cum affectu quodam melancholico.

EX relatione nostri Hebræi comprehen-do duo. Primum quod noto ego, est, ꝙ habet aliquam dispositionem ex parte rei, & non ex imaginatione: & est quòd patitur defluxum catarrhi, qui veniens à cerebro ad partes diuersas, facit diuersos dolores. Huic dispositioni possumus credere. Postea patitur passiones quasdam imaginarias, quas non patitur ex parte rei. Dicam primò de catarrho. Causę catarrhi fuerũt fortes, scilicet procatarcticę, cùm fuisset in balneo illo, & tunc incœpit ille catarrhus. Hęc fuit quidem cau

hepar

ſa primitiua:ſed multa dederũt occaſionẽ huic cauſæ primitiuæ, vt commoueret antecedentes: nam & hepar eſt calidum, & ventriculum habet frigidũ, & hæc diuerſitas eſt valde dubia in conſeruatione ſanitatis. Et quando eſt hepar calidũ, & ventriculus frigidus, facillimè multiplicať catarrhus. Nam in ventriculo frigido cibus non concoquitur: hepar autẽ auarum propter caliditatẽ igneam trahit humores hos crudos etiam ante tempus, & ſic plurimi humores crudi diſtribuuntur per venas, quia ſecunda concoctio non corrigit primam & præcedentẽ, & ſic fit neceſſariò euaporatio ad caput. Hinc omnes illi qui habent ventriculũ frigidum & hepar calidũ, ſemper habent repletũ caput, & hi etiam facilè patiuntur affectionem hypochondriacã. Hæc eſt naturalis eius diſpoſitio, quam facilè mouent cauſæ externæ: ſolet enim comedere plurima, quæ poſſunt aggregare humores crudos. Et cauſa illa procatarctica quæ fecit vt deueniret ad actum catarrhi, ad quem naturaliter diſpoſitus erat, fuit iſtud balneũ: nam ex iſto balneo colliquati ſunt humores: & illa vinipotatio Germanorum maximè replet caput, quia reſoluunt humores, & fluere faciũt congelatos à frigore. Hic igitur catarrhus cùm ita incœpit, ſemper ita durauit. Nam videmus in illis fluxibus, quòd cùm ſemel incipiuut, ſemper poſtea illam partẽ afficiunt, vel quia illa pars facta eſt imbecillior, vel quia ita conſueuit natura, vel qualem cauſam velimus reddere. Et ſic etiam videtur contigiſſe in hac parte. Vtrum ſit infectio Gallica? nam dolor eſt circa crura & perioſtium, qui locus videť eſſe proprius morbi Gallici: nam per hoc ſignum diſtinguuntur dolores Gallici, à doloribus articulorum, quia hi ſunt in iuncturis, dolores autem Gallici ſunt inter iuncturam & iun-

ćturam.Item deciderunt pili ex ſupercilio. Hæ ſunt quidem coniecturæ,non tamen habent aliqua ſigna certa.Hæc ſigna nō poſſunt nos inducere quòd fuerit morbus Gallicus, ſed ſolùm fuit ille catarrhus, qui occupat partes iſtas diuerſas. Quo ad affectum melancholicũ,quia multa imaginatur ſibi quòd patiatur morbum Gallicum,quem tamen non patitur: ego credo in tali habitu eſſe humorem melancholicum,tum quia totum illud genus Hebręorũ eſt ferè melancholicum, tum quia ſanguinē habet craſſum, & hepar calidum.Et ſic nō eſt omnino expers ab affectione illa hypochondriaca,quia habet hepar calidum,& ventriculum frigidum: & ſi non patitur melancholiam hypochondriacã, incipit fieri,& habet per totum ambitum humorem melancholicũ. Hos duos affectus vt tollamus,quid agendum? Ego vellem omnino dare aquam balnei, quia habet catarrhum, & habet dolores circa vniuerſas partes corporis.Catarrhus eſt frigidus,& occupat omnes partes corporis,& ſic non eſt omittenda occaſio illa,& eſt etiam tempus.Manè darem minoratiuũ,item ſyrupum,vt oxymel,cum aqua betonicæ,ſaluiæ. Euacuarem cum confect.hamech,vel pilulis aggregatiuis,cochijs &c. Purgato corpore, ſtatim mittat ad balneũ.Fortè etiam hepar cum aliqua miſsione ſanguinis poſſemus purgare ab humore melancholico. Aqua illa corroborabit ventriculũ, & diſtribuetur per venas,& corroborabit totũ corpus,& ſic & iuncturæ & muſculi corroborabuntur. Euacuabit etiã hæc aqua per ſudorē humorē melancholicũ, vt ego experientia obſeruaui.Et vidi multos qui ex vſu harum aquarum incœperunt nutriri, & accipere bonũ ſanguinem,cùm antea eſſent extenuati,non quidem per ſe propter has aquas,ſed per accidens, quia ſcili

cet

cet euacuabatur humor melancholicus & ſiccus. Et ſic etiam propter humorem melancholicum conueniẽt hæ aquæ. Poſt balneũ ſi adhuc eſſet catarrhus, ponerẽ cauteria pro diuerſione, ne ita vapores aſcendere poſſent ad caput, & fiant circa vtrunq; crus. Poſtea accipiat ſemper per interualla aliquid, ne aggregentur humores, vt ſunt pilulæ ille de tribus, quas maximè laudo ad hanc intentionem.

Conſult. CLI. *De epilepſia pro puero.*

EST valde verendum ne incidat in epilepſiam, nam habet caput diſpoſitum ad hanc, quia eſt humidũ, & proſternit ſine cauſa, qui videtur eſſe quidã motus epilepticus. Abſtineat omnino à vino, bibat aquam decoctam cum cinnamomo. Item decoquant tormentilla, pæonia &c. quæ confortant caput & ventriculum, ne vapores tranſmittantur ad caput ex ventriculo. Vtatur frequentiſsimè agarico, & faciat hoc ſibi familiare, vt euacuetur caput, & accipiat ʒ.s. agarici. Et ſic procedatur vſq; ad annum 15. quia mutatione ætatis fortaſſe curabitur hic morbus. Quòd ſi perſeueret, fiant cauteria non ſolùm in cruribus, ſed etiam in brachio. Caput etiam abluatur cum pæonia, agarico, betonica. Item fiant pulueres ex maiorana, ſandaracha, betonica, & ſimilibus, quib. ſolemus vti ad exiccandum caput in his & ſimilib. morbis, & addatur etiam ladanũ contuſum cùm his pulueꝛib.

Conſult. CLII. *De ſurditate.*

CVm patiatur integram ſurditatẽ, in hoc firmabo ſermonem meum. Huius cauſa & ratio eſt inquirẽda, quod quidem eſt ſymptoma. Cauſę verò ſunt plures. Principales ſunt, vel enim vitium eſt in ipſa virtute, quæ

transmissa à cerebro est principiũ omnium sensuũ: vel in instrumento: & hæc sunt duo, neruus auditorius, & ipsum tympanum, id est, pellis illa vel membrana extensa. Obstructio autem est in poro extrinseco, per quem transit aër, & patet facile: aut in poro intrinseco. Primò dico quod vitium non est in virtute, nam si illa facultas pateretur, etiam alij sensus paterentur: nam hæc cõmunis est, & est vna virtus quæ audit, videt &c. & est in sensu cõmuni vna tantùm. Ergo vitium erit in instrumento. Sed an in neruo auditorio, an in tympano? Dico ego, nec in neruo auditorio, nec in tympano esse vitiũ. Nam si in illis principalibus & immediatis instrumentis auditus esset illa læsio actionis ablata, integrè non perciperet aliquid omnino nec extrinsecus nec intrinsecus: vt si quis protsus nihil videt, nihil nec extrinsecus nec intrinsecus videt. Multò magis sic est in auditu. Nã si neruus & tympanũ illud ita essent infrigidata vel læsa & obstructa, vt nullo modo posset trãsmitti virtus, nihil om̃ino audiret nec intus nec extrà. Sed ille vir non omnino priuatur omni actu audiendi, quia intrinsecus audit, percipere enim se dicit tinnitus, & facultas iudicat de illo tinnitu: quod non fieret, nisi illa repercusio fieret in tympano, & neruus auditorius haberet aliquam vim, qua posset deferre speciem illius flatus ad sensum cõmunem. Ab extrinseco nihil percipit, nullum strepitũ, etiam magnũ. Estne læsio in extrinseco meatu? Ergo dicendũ quòd sit vitium in extrinseco meatu, qui est penitus obstructus, per quem non potest pertransire species auditiua. Sed videtúr ne? Dico, quòd illa obstructio non videtur nisi sit valde extrinseca, & meatus ille tortuosus est, imò quandoque vermes incidunt in meatum, qui nullo modo possunt videri. Et ideo nõ videtur,

videtur, tamen adeſt illa materia in meatib. profundioribus extrinſecis. Et ſic eſt neceſſarium per ſufficientem diuiſionem, quòd cauſa huius ablati auditus ſit in meatu extrinſeco, quia nullum aliud eſt inſtrumentum. Si non hoc, nec illud, ergo hoc. Hic affectus & actio læſa in hoc meatu, vnde eſt? Eſt morbus, qui eſt affectus à quo proueniunt actiones læſæ prouentu primo. Nunquid complexio mala, an mala compoſitio, an ſolutio continui? Poteſt eſſe complexio mala introducta, tamen ego non video ſigna malæ complexionis, ſed eſt obſtructio integra, & ex hac facta eſt integra ſurditas: & ſic eſt morbus in cõpoſitione, in via ſcilicet. An ſit cum mala cõplexione vel non, hæc mala compoſitio, nõ auſim ego pro nunc affirmare. Quæ materia? Perſeuerauit hæc obſtructio iam per tres menſes, & non fuit mota materia: ergo non dicendum quòd ſit calida & ſubtilis: & regula eſt, quòd omnis morbus etiam à principio à calida materia dependens, tractu temporis fit frigidus, vt in omnibus chronicis morbis experimur. Ergo eſt ibi materia quieta & permanens ac fixa in loco, ergo craſſa & frigida. Sed duæ ſunt materiæ craſſæ & frigidæ, pituita & melancholia, loquendo ſecundum dominium, quia raró inueniuntur materiæ ſimplices. Dicam quod ſentio, vt de morbo etiam dixi. Credo quòd materia ſit melancholica, & non pituitoſa, & habeo huius rei meas coniecturas: primò, temperaturam totius corporis: ſecundò, cauſas quæ præceſſerunt: & tertiò ipſa ſymptomata. Primò temperatura totius eſt calida & ſicca, & talis eſt ipſe, ſi quis alius: & hæc aduſtio fit ab immoderata caliditate hepatis & cordis. habet muſculos amplos, pulſus validus eſt & velox propriè, color ſubniger, pili nigerrimi, craſsi, aduſti: hæc omnia indicant inſignem

caliditatē hepatis & cordis, vnde generatur ſanguis melancholicus & aduſtus, & maximè tempore paracmaſtices, vt dicit Gal. in quo nunc eſt. Præterea habet cerebrum præparatum ad hoc, nam eſt naturaliter calidum & ſiccum, quod patet ex operationibus & ſtudijs & moribus animi: quia in perpetuo motu, ſemper varia cogitat, pili nigri & aduſti in prima ętate, & habet caliditatem & amplitudinem venarū circa illam partem, & patitur vigilias, & non redundat ſuperfluitatibus: & talia corpora redundant maximè humore melācholico. Et in hoc viro maximè circa caput abundat hic humor, quia perpeſſus eſt etiā aliquas imaginationes melancholicas, vt audiuimus, quòd ſemel putauit cùm ſpatiaretur in villa, aliquem eſſe qui vellet eum comprimere retro: & hæc ſunt ſigna manifeſtiſsima melancholiæ. Item vigilię, quæ indicant humorem ſiccum & frigidū: & humor melancholicus occupās caput inducit vigilias, quas nunc etiam patitur. Et hæc ſunt ſigna humoris melancholici, & non pituitoſi: & ita materia magis melancholica eſt, faciens hanc obſtructionē ex prędominio. Dolorem coxendicum dico eſſe à pituita, & non eſt mirum, quia ventriculus eſt frigidus, & eſt ſecundùm rationem rectam. Humores aduſti aſcendunt ad caput cum vaporibus: & pituita, quia grauis & frigida, per vias ampliores decubuit ad coxas. Et quia humor melancholicus maximè eſt flatuoſus, & magis quàm omnes alij, inde facti vapores, & ille dolor capitis, & hinc etiam vigiliæ. Quòd ſi humor pituitoſus aſcendiſſet, habuiſſemus ſigna pituitæ, quæ ſemper vertitur in catarrhum, ſi poteſt extendi, quia hæc eſt materia propinqua ipſi blenæ, & ſic deſcendiſſet per nares, per palatum, & ſi nō fuiſſet excreta, ſopores effeciſſet, & aliorum ſenſuum diminutionē.

Sed

Sed ſigna hęc non videmus, ergo magis à melancholico humore. Ergo ex ſymptomatibus & temperatura & cauſis, crediderim ego quòd humor obſtruens ſit melancholicus à prædominio. Eſt quidem & pituita, quia raro humor ſimplex: & cùm ventriculus ſit frigidus, non poſſum negare quin etiam aſcendat pituita, ſed humor melancholicus dominatur. Et hoc de morbo, & cauſis illius, & ſymptomatis. Cauſæ repletionis capitis, & doloris, & grauitatis, & tinnitus ac ſurditatis, quæ? Dico omnia eſſe à cauſis intrinſecis, quia hepar calidiſsimum, & etiam ſecundum totũ ambitũ venarũ calidus eſt: & qui habent hepar calidũ, ſemper ſunt ſubiecti dolori capitis, teſte Galeno, tertio de locis affect. propter plurimos vapores aſcendentes à toto ambitu: & caput etiam calidum attrahit, & aliquo modo facit ad attractionem, & aliquo modo etiã ad reſolutionem & difflationem materiæ. Et ita, cùm adhuc fuit iuuenis, quia materia difflabatur, non fuit ita affectus dolore capitis: tandem obſtructis poris cùm geſsit galeam, quæ eſt frigida, non potuit fieri difflatio illius materiæ, quæ euaporauit ad caput. Itẽ in Foroiulij ſunt multæ boreales conſtitutiones. Porrò & ratio ætatis ac temperaturæ hoc docet: iuuenes enim habẽt humores ſubtiliores, quia inflãmantur, & ſunt in fieri: poſt paracmaſticam verò ætatem materia iam eſt aduſta & inflammata, & facta craſsior, & ſic vapores eleuati à materia craſſa & aduſta non potuerunt ita difflari, itaq; materia eſt translata ad membrum debilius, & hæc materia ſemper fouẽt: nam hoc eſt perpetuũ, quòd omnes ſuperfluitates quæ multiplicantur, recedunt ad locum affectum & debilem. Et inde dolor coxendicũ, quia pituita generata in ventriculo, per vias amplas decubuit in partem infirmam, & deue-

nit etiã materia ad neruos sensitiuos, & inde factus ille stupor quem habuit, quia illi nerui sunt infrigidati. An mala complexio? Fortè non est introducta adhuc in cerebro aliqua mala intemperies, quæ sit frigida, licet sint ibi humiditates frigidæ: & sic non credo esse factam essentialiter læsionem in cerebro, sed tantũ illa materia ex inferioribus deuenit ad illum locum, quia habet adhuc omnia signa illius calidæ & siccæ temperaturæ, vt sunt vigiliæ, & caliditas ad tactum: & sic non possum dicere esse ibi intemperiem vel naturalem vel aduentitiã cerebri frigidam. An posſit curari? Licet scimus surditatẽ cùm perseuerat post sex menses curari non posse, tamen ego sæpe vidi curatos post tres aut quatuor annos, & perfectè ideo distinguendum. Si intemperies est in tympano & neruo confirmata, dico quòd non recipit curationem, quia neruus est frigidus & siccus, & tympanum seu membrana illa est etiam frigida & sicca. Cùm autem natura omnia sua opera faciat mediante calore naturali, si in his membris introducatur intemperies frigida, extincto omni calore rarò curantur. Et videmus quòd quando morbi occupant membra frigida & neruosa, difficilè curantur: & quando materię sunt fixę in illis membris neruosis, nõ possunt curari omnino. Et si ille neruus est intrinsecus, & tympanum illud male affectum, non possumus adhibere remedia, vt rectè Pellocatus dicebat: & sic tum ratione loci, tum ratione naturæ illorum membrorum, nõ possumus curare talem affectum, vel talem surditatem. Sed quando est obstructio in partibus extrinsecis, semper tollitur surditas, licet durarit per decem annos: sed non quælibet obstructio, solùm ea quæ obtinet extimam partem illius meatus extrinseci, & etiam cùm non est crassa,

& si

& si est crassa, modò sit per congelationem, & non per calefactionem. Dico quòd hæc obstructio est in profundo, quia non videt, & sic ratione loci erit cura difficilis: & ratione materiæ etiã erit cura difficilis, quia nõ est per cõgelationẽ, sed per calefactionẽ ex humore melãcholico. Vnde illa medicamẽta efficacissima & calidissima data à D. Iulio & adhibita, nihil effecerunt: & imposuit in aurẽ validissimè colliquantia, & tamen non potuit colliquari, quia materia illa faciens hanc obstructionem & surditatẽ, non est colliquabilis, & non obedit illi calefactioni, sed est melancholica cõpacta, & sic non obedit nisi cum maxima industria applicetur, & sic tum ratione loci, tum ratione materiæ, erit difficilis cura: & propter ea quæ dicta sunt, credo quòd poterit curari, sed cũ difficultate non parua. Cum quibus? Dicã quod sentio. Omnino indiget duabus principalibus. Primũ, vt materia ea quæ facit morbum, & tenet se sub forma causæ antecedentis, remoueat̃, quæ est circa ventriculum & hepar, & ne ascendat ad caput. Secundũ, vt illud quod factum est ibi, actu remoueatur. Quo ad primum, euacuatio nõ est tentanda vno impetu, quia licet euacuetur materia, tamen intemperies illorum membrorũ manet & auget̃: & sic quia habet intemperies, ratione quarum continuè generantur humores, ideo victus instituat̃ bonus, ne aggreget excrementa. Postea continuè materia remoueat̃ & diuersione & euacuatione, & prohibendo ne fiant obstructiones, quæ fiunt maximè in ventriculo frigido & hepate calido. Ex aloë, agarico & rhabarbaro, & potest addi aliquid epithymi & myrob. fiant pilulę, quibus poterit vti ter aut quater in mense. Et hoc esset vnum. Item maximè laudarem cauteria ad humeros, quæ facerent deriuationem, & etiam circa

tibias, si non sufficit, vt sic materia antecedens prohibeatur. Postea nollem purgare caput, quia est siccum & calidum, & sic non tentandum, si modò tollatur illud fomentum inferius: & licet sit ibi materia in cerebro, tamen illa facile tollitur, nam est passio in sensibus, & non in cerebro aliquis affectus, aut aliqua intemperies præter naturã: & ideo nollem tentare caput, modò materia antecedens non ascenderet, facilè enim caput sanabitur. Et sic nihil facerem pro capite, nec sternutatoria, nec gargarismata, multò minus stillicidia, nec quicquam aliud. Quo ad aurem & morbum factum, credo quòd aliquid sit faciendum, & credo ego quòd cauendum sit ab omnibus exiccantibus & calefacientibus tanquam à peste, quia cum his faciemus illam materiam gypseam: & ita haud dubiè indigebimus lubricantibus & humectantibus & calefacientibus in gradu primo, vt fomentis & traiectorijs, sed non cum aqua balnei, sed cum mollientibus in primo gradu, vt sunt chamomilla, malua, althęa, liquiritia, & omnia calida & humida in primo, & ex his fieret decoctio, ex qua fiat euaporatio ad aures, & cum alijs euaporationibus, vt oleo amygdalarum dulcium, chamæmelino & altheæ, vt locus emolliatur. Vellem semper addere aliquid croci, quod emollit, sed intensius, sicut & myrrha, bdellium, & alia quæ sunt in secundo gradu emollientia: sed magis ad mollientia in primo gradu declinarem. Et hæc puto sufficere pro curatione huius viri: & non fiant hæc vno aut altero die, sed semper & multo tempore. Item facerem linimentum ad partes extrinsecas circa aurẽ cum emollientibus, nam longo successu temporis etiam hæc deuenirent ad locum affectum. Abstineat ab omnibus stillicidijs, & aquis calidis. Ratione vẽtriculi de quo con-

conqueritur, poſſet potare illas aquas in modica quantitate, defendendo hepar & renes, ne calefiat totum corpus.

Conſult. CLIII. *De dolore in brachio, ex præſeruatione ab apoplexia.*

Euerendiſsimus Antiſtes ſibi cõſulere cupiens, quærit non tantùm curationem ſymptomatum quæ iam patitur, & quę tamen leuia ſunt, ſed etiam tanquam vir prudens, quomodo poſsit præſeruari: videt enim hęc ſymptomata eſſe pręnuncia ſæuarum ægritudinum, & in hoc rectè & ſapientiſsimè iudicat. Conſiderandus habitus corporis iſtius Domini, & ſymptomata, quæ ſunt prænuncia futurarum ægritudinum. Diſpoſitiones præter naturam quas nunc patitur, ſunt leues: patitur enim brachium dextrum leuem quendam dolorem, imò non eſt dolor niſi cùm facit inſignem motum. In reliquis non laborat: & ideo non multum curat quod nunc eſt, ſed quod futurum. Conqueritur etiam de grauitate aliqua auditus in parte dextra. In reliquis nihil habet præter naturam, bene dormit, bene comedit, egerit, & exercet operationes omnes inculpatas. Dicebat quidem ſe habuiſſe quędam ſymptomata circa ventriculum, ſed nunc nihil conqueritur. Sunt tamen hæc ſymptomata conſideranda, & redigenda in ſuas cauſas, quia ſunt prænuncia grauiorum morborum. Primò dolor in brachio. Locus illius triſtis ſenſationis eſt varius: primò eſt perioſtium, id eſt, membrana continens os illud inter iuncturam & iuncturã, qui dolor eſt neceſſariò in membrana: nam os non ſentit. Item percipit dolorem in vtraque iunctura. Cauſæ quę? Hìc non eſt abſceſſus,

non eſt ſolutio continui:ergo in cõplexione eſt morbus. Sed morbus in complexione eſt duplex, cum materia,& ſine materia. Audiuimus à Reuerendiſsimo, quemadmodum conſueuerit vti regione calida, in quarto ſcilicet climate,ſed etiam in ſitu prope mare. Acceſsit in ſextum clima, imò in finem ſexti climatis,ſcilicet Tridentũ, vbi mutauit aërem per duo climata:ſed etiam ſitum planè contrarium,quia Tridentum eſt maximè borealibus ventis expoſitum,& regio ſua eſt expoſita Zephyris & meridionalib.ventis, & ita aër Luſitanus eſt totus contrarius aëri Tridentino. Hic aër multum potuit in corpore præparato,id eſt,ſenili. Et licet aliquam habuerit laſsitudinẽ ex alapis ſæpe replicatis in cõfirmatione, tamẽ quia per vndecim poſtea dies ſequẽtes ſemper fuit ſanus,ideo non credo ego eam debilitatem eſſe factam propter illũ motũ, ſed potius propter aërem. Nam ſemper vnam partẽ magis exponimus aëri frigido quàm aliam,vt fieri ſolet : & ſic illud perioſtiũ & membrana quia frigida,facilè potuit affici & lædi ab aëre frigidiore & inſueto,& in habentib. ſymbolum facilis eſt tranſmutatio:& ſic credo quòd ſit facta & impreſſa cõplexio frigida ſine materia, & hæc ſubita alteratio ad contrarium facit illum dolorem. Et hæc complexio frigida impreſſa in membrana,nõ facilè recipit curationem:quia membrana recipiens impreſsionem aliquam, amittit calorem naturalem & proprium,per quem natura operatur &curat morbos,& ita eſt debilis:& tunc contingit quod ſemper ſolet contingere:vbi enim aliquod membrum ad aliquam intemperiẽ & plerunq; frigidam mutatũ eſt, non poteſt fieri concoctio vt oportet illius alimenti & proprij,& ſic multiplicat̃ materia cruda circa locum,& fit membrum illud rheumatizans,non quòd
aliunde

aliunde defluat materia, ſed quòd excremẽta redundent propter intemperiẽ: nam qualis eſt complexio membri, talis eſt concoctio. Et hæc excrementa etiã non facilè difflantur, quia membrũ eſt frigidum, & ideo aggregatur materia. Ergo ſi quęratur à me, qualis ſit complexio introducta in morbo præter naturam: dico, quòd cõplexio frigida ſine materia à temperie aëris frigida: qua complexione ſtante, abundant etiam materiæ per viam inconcoctionis. Et ſic ſunt duo: primũ, intemperies in parte: ſecundo, materia, & illa materia etiã eſt cõpreſſa ad partes laxiores & frigidas & ſpatioſas, vt ſunt iuncturę, quod ſæpe euenire ſolet: & ſic patitur dolorẽ in varijs locis, & ſic etiã iuncturæ ſunt repletæ. Et ꝙ hæc materia non defluat aliunde, probatur: nam modicum eſt nutrimentum quod deuenit ad membrũ, & ſic eſt etiã paucum excrementum, & ideo non eſt magnus dolor, & illa vaſa non extenduntur, & muſculi & chordæ & nerui magis infrigidañt: & hæc eſt cauſa illius difficultatis motus. Et hanc credo eſſe potiſsimam cauſam illius doloris: primò frigidam impreſsionem & intemperiem: ſecundò materiam tantam aggregatam per viam inconcoctionis, quæ tamen eſt pauca, quia nullum facit tumorẽ, nullum abſceſſum. Quod ad alia membra, an à capite defluat materia ad locũ per viam catarrhi? Non credo ego quòd catarrhus defluat ad illas partes, quia ſi ſemel inciperet ille fluxus, & cùm plurima pituita ſit in capite, credo quòd illud brachium longè ſæuiora accidentia pateretur, & ſolent fieri vt podagrę, paralyſes, morbi articulares &c. Sed cùm ille viuat, comedat, & exerceat operationes vt alij ſani, & aliud nihil perſentit, credo quòd non ſit defluxus catarrhi ad illas partes, ſed quòd ſit tantum materia aggregata per viam excre-

menti,propter imperfectionem concoctionis,& debilitatẽ illius membri. Præterea conqueriť Reuerendiss.Dominus se habere catarrhũ copiosissimum, q plurimũ expuit,&plurimũ excernit per nares,& sentit difficultatem auditus.Credo hoc factum esse ex causis procatarcticis.Nam in die synodi per 13.horas continuas vacauit studijs,vt audio: & ex hoc studio si nihil aliud esset,possent fieri cruditates in ventriculo,& etiam in toto ambitu corporis:nam hepar non corrigit coctionis primæ vitium, & hinc plurimi vapores ascendunt ad caput, & maximè cùm caput laboret in studijs. Et hinc studiosi plerunq; habent debilem ventriculum,quia vbi actio,ibi calor: nam est tantùm vnus calor:itaque cùm capite laborant,destituitur ventriculus calore & sua operatione,& sic replentur capita,quia plurimũ laborant capite,vnde plurimi vapores attrahunť ad caput, qui non possunt difflari,quia resoluitur calor cerebri ex multis laboribus,& inde tales studiosi semper habẽt caput repletum.Talis est etiam temperatura naturalis huius Reuerendi Domini:nam habet hepar calidum,quod testantur venæ amplę,multitudo carnis: & cùm sit educatus in regione quarti climatis, vbi calores intensi,& sunt ibi homines nigri,ipse tamen abundans est sanguine bono & naturali,& habet colorem floridum etiã in senio,& ideo est quidem caliditas in hepate,sed non adurens: & ideo generat plurimum sanguinis,vnde habet hepar calidũ & humidum.Et in his plurimi vapores eleuantur,ſi in vllis alijs temperamentis:& sic & ratione temperaturæ in hepate habet hoc quòd sit subiectus repletioni capitis:& hic catarrhus non solùm Tridenti, sed etiam in propria regione generatus fuit: & hinc plurima materia illius catarrhi deuenit ad dentes.Est in

primo

primo ſenio,quia primum ſenium incipit à ſeptimo ſeptenario,id eſt,anno 49.quia agit annũ 55. & ideo nondum debebant cadere dentes: & dentes illi etiã ſunt corroſi, & hoc indicat continuum catarrhum erodentem & decumbentẽ ad dentes.Et hoc notandum pro præſeruatione. Hic eſt chorus ſymptomatum: primò brachium diſpoſitũ ad omnes affectus, &habet intemperiem frigidam,& ita timenda paralyſis,& priuatio motus,item morbi articulares:magis tamen paralyſim timerem.Item cùm ſit catarrhus,& nunc plurimum excernatur per nares & os, ſi ille catarrhus ſiſteretur, poſſet fieri apoplexia, & aliæ ægritudines frigidæ capitis. Et eſt vnum quod dicebat nobis : ſolebat euomere materiam pituitoſam, & hoc erat ei familiare, qui vomitus iam reſtitit,quia iam in ſenio virtus expulſiua eſt debilis : & multùm poſſe cùm conſueta euacuatio deſinit, nouit Excell.V.& cùm iam ſeneſcit, debebant euacuari illa excrementa quæ generantur ratione ſenij : & hæc materia augetur,& frigiditas corporis, & ideo defertur violenter aliò hæc materia, ſcilicet ad caput.Ideo timenda ſunt alia ſymptomata & grauiora.Tempore iuuentutis potuit illa materia difflari. Ergo habemus hic brachium affectum & caput non quidẽ per ſe,nam omnes ſenſus habuit acutiſsimos: & ſigna ſumpta à proprijs actionib.membri nunquã fallũt,& ſenſus interiores ſunt proprij ipſi cerebro, &nõ habẽt aliud inſtrumentũ quàm ipſum cerebrũ, & illud membrũ eſt ſanũ,cuius operationes ſunt ſanæ. Ergo ſi caput quid patitur, patitũ per conſenſum partium inferiorum,& non propter propriã intemperiem. Quomodo ergo præſeruabitur ? Tollantur omnia illa quę faciunt incurrere in illas affectiones, in quas poſſunt incurrere qui ita ſunt affecti. Primò

caueat ab omni aëre excesſiuo, qui primùm illum lę-
ſit: caueat ventos boreales, & in tempore frigido op-
timè muniat caput: deinde habeat optimam rationē
victus, ne ventriculus & hepar aggregent pituitam,
& vapores aſcendentes ad caput: non laboret in ſtu-
dijs, & in omnibus rebus nō naturalibus habeat mo-
dum. Sed quia non poſſumus bene ita viuere quin ſę-
pe delinquamus, nam anima præſtantior corpore,
ideo ſæpe negotia ſunt obeunda quæ nocent corpo-
ri, & ideo correctione opus eſt. Conſulerem ego vt
continuè vtatur medicamentis & euacuationib. fa-
miliaribus & leuibus, & diuertantur materiæ ad par-
tes inferiores: vt eſt vſus rhabarbari aut aloës, quam
magis probarem quàm hieram, quæ magis exiccat
quàm aloë, quia habet aromata exiccantia vſque ad
tertium gradum. Cauerem ab vſu agarici, & omnib.
quæ euacuant electiuè, quia illa deſtruũt omnes mi-
neras virtutum. Item laudarem vt fierent cauteria in
cruribus, & eſſet continuus vſus horum cauteriorũ.
Nam quia vult præſeruari, & hic catarrhus poſſet fa-
cere apoplexiam, quia iam etiam tendit ad ſurdita-
tem, ideo ſuaderem cauteria, ſed poſtquàm aliquo-
ties vſus eſſet illis pilulis. Ad brachium, quia mate-
ria non influit aliunde, corrigēda intemperies illius
loci. Et hoc tempore maximè laudarem ſtillicidium
circa illud os vt cadat aqua, quo profundius pene-
tret. Etiam vellem ſuffumigiũ facere ex hac aqua, vt
reciperet illum fumũ: hic enim fumus aperiet & ra-
refaciet poros & meatus: & poſtea vbi lauabit̃ bra-
chium in ea aqua, maior fiet impreſsio illius aquæ,
quia hæc eſt craſsior quàm vapores, & ſic aqua quo-
que pertranſire poterit. Ac ſic prius fiat euaporatio,
poſtea in illa aqua lauet brachium, deinde ſtillicidio
vtatur. An faciēda aliqua euacuatio capitis ante hęc
localia?

localia? Caput eſt repletum, & hîc eſt maxima diffi-cultas, ne localia attrahant materiam ad brachiũ, & vbi ſemel incipit ille fluxus, nulla eſt materia quę nõ affluat ad locum illum: & ſic & caput erit euacuandum etiã per caputpurgia. Sed tempus calidum venit, & quod non fieri poteſt ad perfectiorem euacuationem, faciamus per vires vt poſſumus, ſi vt volumus non licet.

Conſult. CLIIII. *De uiſus imbecillitate, & alijs quibuſdam ſymptomatis.*

VIdentur accidentia quibus infeſtaт̃ Reuerendiſsimus D. Oeconomicus, om̃ia ita ſibi reſpõdere, vt ab eadem cauſa dependeant. Et primò patitur obſcuritaté viſus, ſecundò plurimũ ſputum, vltimò manus & pedes incaleſcunt, & vltra modum ſudant. Dico hæc omnia referri in vnam & eandem cauſam: nam aſſumpſit primò aquas thermarum, poſtea incidit in hos affectus: & non audiuimus alias cauſas, quæ hæc potuerunt efficere. Ergo videndum an ratione potus aquarum hæc potuerint contingere. Prius diſpoſitiones naturales conſiderabo. Eſt hepar calidum, & hoc patet ex omnibus ſignis, amplitudine venarum, colore: & habet imbecillitatem ventriculi, ratione cuius abundat pluribus flatibus. Hæc duo membra ſufficiunt ad hæc ſymptomata. Aquæ illæ ſunt calidæ & ſiccæ, quia habent ſulphur, alumen, calcem, ſalem, & hæc omnia ſunt calida. Potauit has aquas, & hæ calefecerunt hepar, & conſequenter renes, & per conſequens totum corpus: nam orta atteſtantur principijs: & qualis eſt temperatura hepatis, talis tẽperatura venarum, & ſic etiam totum corpus ſequi ſolet: & ſic ſanguis redditus eſt craſsior, & ſi ſan-

guis, sequiť etiam quòd spiritus, qui semper proportionati sunt sanguini: nam nihil aliud sunt, quàm vapor sanguinis bene concoctus. Ergo si sanguis crassus, & spiritus sunt crassiores. Sanguis enim redditus est crassior, propter hepar supercalefactũ, & etiã spiritus, qui faciunt omnes operationes in toto corpore. Ille autem sensus qui indiget spiritu lucidissimo & purissimo, meritò primo percipere debet hãc læsionem, & hic est visus. Ergo hæc crassitudo spirituum cœpit affligere visum. Quòd autẽ sit in spiritibus causa huius diminutæ visionis & lęsæ, apparet, quia in instrumento nulla est læsio, nec in facultate, non enim læsus discursus. Ergo læsio in spiritibus. Sed hęc ratio ex remotione aliorũ nõ sufficit, sed ex proprijs signis & pathognomonicis iudicandũ est: nam uidet clarius vbi est multa lux, deterius verò in obscuro. Sed in obscuro dilatať pupilla, in claro constringiť. Et hæc sunt signa imbecillitatis: nam lux plurima illustrat oculũ, & humidũ aqueũ, & crystallinũ: & si spiritus qui deferunť per illũ sunt clari, nõ indigent magna luce illustrãte exterius. Vnde qui habẽt spiritus claros, nõ possunt videre nisi semiclaudant oculos, vt quasi subumbrenť spiritus. Et cõtrà, est signum ꝙ sint crassi spiritus, vt in hoc casu: & ob id in tenebris dilataní, quod fit propter multitudinẽ spirituũ. Nam cùm claudimus vnũ oculũ, dilatať altera pupilla, quia impetus spirituũ qui omnes deueniunt tunc ad vnũ oculũ, facit dilatari pupillã. Sic in his fit, quia enim habẽt spiritus crassos, indigent plurimo spiritu, vt quod deest in qualitate, suppleat natura in quantitate: & sic fit maior dilatatio pupillæ, quia quod deest claritati, conať supplere copia spirituum. Et in claro constringitur pupilla, quia tunc spiritus non veniunt ad pupillã, nisi quantum opus

est ad

est ad illam lucem obscuram. Ergo hæc est causa quare læsa sit visio: primò crassitudo spirituũ, & hæc facta est propter crassitudinem sanguinis, & hæc propter calefactionem hepatis, & hepar supercalefactũ ex potu aquarum. Et sic ex resolutione causarum patet, quòd potus aquarum fecerit diminutionem visus. Item est alia causa: cùm habeat naturalem imbecillitatem ventriculi, quæ non est curata per potum aquæ, hinc plurimũ saliuæ expuit, propter expulsionem flatus: nam hæc non proueniunt ex ventriculo, nisi propter tria, vt aliquoties iam dictũ in collegijs. Et sic saliua illa permiscetur cum spuma, & hæc indicat flatum, aliàs nõ posset expui. Et hi vapores generati ex debilitate ventriculi ascendũt ad caput, vnde spiritus fiunt crassiores, vt videmus in suffusionib. quæ ortum habent ex ventriculo. Causa inflammationis renũ (nam vrina arenosa & color indicát hoc) est eadem supercalefactio aquarũ, vt & hepatis: & renes consentiũt hepati, tum propter propinquitatẽ, tum propter venas communes. Præterea est sudor & supercalefactio manuum & pedum, & hoc est proprium symptoma: vbi supercalefit hepar, statim inflammant̃ manus & pedes. Ratio est, quia illæ partes minus habẽt carnis, & venæ sunt magis exteriores in illis partibus, & sunt ibi multi nerui & ossa, & hæc vbi incaluerunt, retinent calorem. Vnde in ferro est intensior caliditas quàm in aqua feruente. Hac stante caliditate, cùm in toto ambitu venarũ aggregent̃ plurimi serosi humores propter hepar auarũ, quod trahit ad se chylũ inconcoctũ, & nõ potest eum cõficere: & hi humores crudi attracti ad ea loca calefacta difflant̃ postea per cutim, & hinc apparet illa humiditas: & Gal. dicit quòd materia sudoris est ἰχὼρ, & serositas in venis: ergo omnia symptomata dicta,

ex caliditate hepatis & potu aquæ proueniunt. Sputum non prouenit ab aqua, sed hoc erat etiam ante aquæ vsum. Et illę aquę non fecerunt impreſsionem in ventriculum, quòd habebat renitentiã, & supercalefecerunt hepar, quod habebat symbolum: & ex his fit circulus. Plurimi flatus & vapores ascendunt ad caput ex ventriculo, & hi iterum ad ventriculũ descendunt. Prognosticon. Nisi prouideat sibi benè, tandem incidet in flatum hypochondriacum.

CVRA. Omnia sint temperata. Caueat à vino potenti, & omnia sua medicamenta sint moderata in caliditate & frigiditate: cùm enim sint illa membra cõtraria, vtriusq; cura habẽda erit. Ergo hoc sit ei pro regula, quòd omnia actu & potentia sint temperata. Non laboret, quia inflammat spiritus: & potius delinquat in nimietate somni, quàm in vigilisj: & vtatur continuè quæ poſsint refrigerare hepar, & non infrigident ventriculum, & hoc est zuccharum ros. quod aſsumat sępe & semper & in magna copia: nam refrigeratio eius est satis mitis, ne infrigidetur ventriculus, & quod non potest facere agens debile in pauco tempore, hoc faciet in longo spatio temporis, & magis etiam aget quàm agens forte in pauco tempore. Et admisceatur etiam aliquid quod facilẽ faciat transitum, vt sunt rosæ, vt Gal. 3. simpl. dicit, & iuuetur transitus cum diureticis: & si aliqua suspicio incidat ne refrigeretur ventriculus, addamus piper tenuiſsimè contritum, quia piper est tenuiſsimæ substantiæ, & sic secundùm tempus calefaciet ventriculum, & vis eius statim difflabĩt, vt sunt illa quæ sunt tenuia & calida. Gal. plurimũ laudat piper, vnde ego sæpe precor modernis meliorem mentem, qui cùm vident Gal. vti ptisana cum pipere in febribus, putant Gal. dormire, & dicunt quòd melius sit vti cinnamomo,

namomo,& ita illi ordinant cinnamomũ. Sed hi nõ vident iſtud myſterium Galeni, quòd ſcilicet piper calefacit ventriculum,& non hepar. Et dicit Gal.4. de tuen. valet.quòd dioſpoliticũ & diacalamenthũ & ſimilia,peſsima ſunt ventriculo crudo, quia ducunt humores crudos ad hepar,& faciũt obſtructiones. Nam licet non ſit tanta caliditas in cinnamomo,tamen eſt magis diuturna.Ideo zuccharum roſ. cum modico pipere minutiſsimè contrito, vt facilè exhalet,darem ego,& conſulerem in hoc Reuerendo viro.Vtatur etiam rheubarbaro vnà cum zuccharo roſaceo,quod educit materias calidas &etiam frigidas,& aperit obſtructiones ſi quæ ſunt,& confortat.Hęc eſſet præſeruatio huius viri,&ſic longo tempore curet ſe. Miſsionẽ ſanguinis maximè laudarẽ, quia hepar calidum,prius lenita aluo cum flore caſſiæ.Vtatur etiam ſyrupo de cichorea, & cum Goleniabin,& etiã ſine aqua.Item trochiſcis de roſis minoribus interdum vterer in brodio pulli.Et non aggrederer morbum totis viribus,ne fieret deterior.

Conſult. CLV. De brachio læſo,& omnium principalium membrorum influxu deſtituto.

Iſtoria clara eſt,& ſatis cõſtat quòd multiplex ſit lęſio in illo brachio,& quidem tot modis quot ſunt principia. Primò eſt principium ſenſus &motus,ſecundò principium virtutis vitalis,tertiò principium virtutis nutritiuæ. Et quodlibet horum principiorum habet ſuos riuulos.Primò ſunt nerui,per quos deriuatur virtus ſenſitiua & motiua: per arterias defertur calor & ſpiritus: per venas vis nutritiua ab hepate.

Hi tres riuili ſunt aliqua ex parte læſi, & ſecundùm huius læſionis proportionẽ eſt affectus. Arteria fuit inciſa & neruus. Et nos ex quadam neceſsitate conſequentię concludimus, licet medici id nobis nõ indicent, quòd etiã venę ſint lęſæ. Hinc ſequitur ꝙ nõ nutritur, quia venæ non deferunt ſanguinẽ, & percipit etiam perpetuam frigiditatẽ in iſto brachio. Motus læditur propter neruos: ſenſus etiam. Hæc eſt res quæ ſenſui patet. Sed illud eſt dubium, vtrum hi riuuli, ſcilicet nerui, arteriæ & venæ, ita ſint inciſi, vt nulla planè ſit continuitas? an ſint ex parte inciſi illi riuuli, an planè nõ ſint inciſi, ſed potius propter materiam influxam ſint obturati? Ego incipiam ab arteria & vena. Oportet credere hiſtoriæ. Omitto puncturam illam factam ex vulnere: ſed quia fecerunt inciſionem magnam, & cauterium etiam adhibuerunt medici illi pro ſanguine ſiſtendo, quod cauterium adurit venam, & obducit callum, & ſic conſtringitur: ergo probabile valde quòd illa vena ſeparata ſit in totum: & quia ignis exiccat, & hinc vena facta breuior, & ſic nõ poteſt bene continuari, quia ad hoc vt continuentur & conſolidentur, requirunt duo, vt ſint molles, & vt ſe inuicem contingant. Sed hîc ſunt duo: primò, ignis qui aduſsit, & fecit partẽ duriorẽ, & ſecundò etiam breuiorẽ: & ſic & propter duritiem & propter breuitatem non potuerunt hæc continuari, & ſic non eſt liber tranſitus ſanguinis & ſpiritus ad partes inferiores. Et ita credo ꝙ illæ venæ & arteriæ ſint inciſæ, & habeant cicatricẽ non facile conſolidabilẽ. Vtrum ſint omnino interceptę & ſeparatæ ſecundùm totum, & quòd partes planè diſtent, & factus ſit callus tam in parte ſuperiori quàm inferiori? Ego non poſſum certò dicere, ſed credo quòd planè ſint diſciſſæ, & hoc ex coniecturis meis

dico.

dico. Quo ad neruos eſt facta læſio. Motus reuolutionis in manu & erectionis eſt impeditus, & nonnullorum digitorum: & credo quòd omnes illę lęſiones non ſint æquales, & non omnes ex vulnere. Nam illi nerui qui ſunt inciſi ex vulnere, non recipiunt curationem, & non poſſunt conſolidari: & cùm ſit vulnus in vna parte, non credo quòd omnes nerui ſint æqualiter læſi, ſed facto vulnere debilitatur locus, & ita affluit materia, & recipitur etiam in neruis, & propter frigiditatem & craſsitudinem illa materia non facilè reſoluitur, & ſic facta eſt obſtructio. Et non ſolùm hæc læſio eſt ex vulnere, eſt etiam læſio in ſenſitiuis neruis, & etiam motiuis, & ſic credo illam læſionem neruorum eſſe valde diuerſam, & non ſolùm ex vulnere. In ſuperiori parte etiam non habuit motum: nunc autem incipit mouere humerum, cùm antea non potuerit, quia materia affluxit ad illam partem. Vnde ſæpe euenit quòd vulnerato pede fit bubo, propter interceptionem materiæ. Ergo nunc mouet humerum propter medicamenta quæ adhibita ſunt. Ergo quantum eſt inciſum, eſt incurabile, & quo ad neruos, & quo ad venas & arterias. Qui verò ſunt obſtructi & refrigerati propter affluxum materiæ, hi poterũt curari, & maximè cùm antea fuerit catarrhus: non enim potuit mouere humerum, quem iam mouet. Quantùm ad torturam oris ſum anceps, an aliquid ſit inciſum: audio tamen quòd continuè melius habuit, & ſic credo quòd etiã materia defluxit ad illum locum. Sed quod eſt inciſum non curatur, quod tamen certò non ſcio. De cura. Omnino tentet reſolutionem, & nõ poteſt ſequi nocumentũ, ſi rectè fiat ea reſolutio. Vtatur perpetuò reſoluentib. ſed miſceat cum mollientibus, ne quod ſubtile eſt reſoluat, & pars gypſea relinquatur.

Vtatur ergo his inuicem. Mollientia ſint calida & ſicca in ſecundo gradu, quia materia eſt craſſa, vt crocus, bdellium, myrrha. Emolliatur cum pinguedinibus, & oleis, vt oleo amygdal. dulcium & chamæmelino: item lapide pyrite, quod Gal. dicit eſſe magicum. Vtrum lutum S. Bartholomæi conueniat & foueæ illæ? Placerēt, ſed oportet conſiderare quòd ad illa valida reſoluentia egemus multa præparatione corporis, & eſt corpus cacochymum, & hoc tempus potiſsimum eſt pro purgationibus, & maximè in corpore cholerico, vt iſtud eſt. Ergo balneũ differatur vſq; ad Septembrem, & quia corpus non eſt præparatum, opportunum tempus expectetur. Interim tamen aliqua cerata vel emplaſtra applicentur, vt eſt oxycroceum illud, quod ponatur ſupra totum brachium, & ſingulis 15. diebus remoueat. Et conſului in quodam iuuene nuper, qui amiſerat motũ in brachio, & nunc optimè incipit ſe habere, & mouere brachium.

Conſult. CLVI. *De fluxu pituitoſo per urinam, ulcere in pudendis, tabe, manus contractione, & hypochondriaca affectione.*

Ymptomata quæ patitur hic Magnificus vir, ſunt hæc. Primò eſt defluxus per vrinam, quem putat eſſe gonorrhœam: ſecundò patitur vlcus circa taurũ, quę eſt illa pars inter teſtes & anum: tertiò arefactionem & tabem totius corporis: quartò contractionem manus dextræ: quintò imbecillitas ventriculi adeſt, & caliditas hepatis, vnde patitur affectionem hypochondriacam. De primo. Conqueritur de gonorrhœa, videndum quale ſit ſymptoma, an fluxus ſeminis, vel aliud quiddam: nam multum refert hoc ſci-

re.

re. Non credo illum affectum aut esse aut fuisse gonorrhœam: primò, quia passus est illum fluxum longè ante tempus seminis, vt circa annũ quintum aut sextum, & eo tempore nondum mouet semen, quia nullum est instrumentum paratum ad illum fluxum seminis, & nondum habuit tunc semen: quia omnis illa materia ex qua debebat generari semen, transit in augmentum corporis, & nulla est superfluitas pro semine generando, & sic non fuit illa superfluitas seminis. Secundò videmus, & locum & symptoma nõ esse consentanea quòd sit gonorrhœa: primò, nõ apparet aliquid quod habeat rationem seminis, sed arenulæ apparent, & alię materię adustæ. Item sępe minxit sanguinem, qui indicat talem materiam deuenire à renibus, quod sæpe contingit, cùm nimirum relaxantur renes, & renes affecti sunt per se: & sic affectus est in renibus, & nõ in vasis seminarijs. Item fluxus seminis fit aut ob abundantiam seminis, vel propter caliditatem, vel propter amplitudinem vasorũ seminalium: quod in hoc viro non est, est enim siccissimæ temperaturæ, & sanguinis paucissimi: & qui non habet sanguinẽ, nõ habet semen multum, quia semen generatur ex optima parte sanguinis. Item non habet inclinationem ad Venerem, & ego noui ipsum adolescentem, & possem mira narrare de eius continentia. Item ex longo defluxu seminis vlcus fit non circa partes tauri, sed circa pubem: & sic perforato peritonæo fieret ibi abscessus, & non transit per penem. Et hinc videmus, quòd sæpe inflantur testes & vasa seminaria, & sæpe inflatur pubes, & medici putant esse ramicem, cùm sit propter inflationem illarum partium & arteriarum & venarum. Hìc autem contigit inflammatio circa os vesicæ inter testes & anum, vbi chirurgi solent incidere & extrahere lapi

des. Nam cõtinuus defluxus huius materiæ à renib. nõ per vaſa ſeminaria, ſed per vaſa vrinaria, quia hęc materia eſt aduſta & feruẽs, tandẽ circa collũ veſicę, vbi locus eſt anguſtus & carnoſus, fecit vlcus, & ſic fortè inducta eſt fiſtula: & inde emittit vrinã inuoluntariè, quia muſculi ibi exiſtentes læſi ſunt, & quia os veſicæ eſt affectũ. Et licet collũ veſicæ eſſet affectum, & os veſicæ eſſet ſanum, non exiret vrina inuoluntariè. Sed ad os veſicæ nõ peruenit ſemen, ſed habet aliã viam: & hoc non debebat exulcerare partes veſicę, ſed alias partes virgæ. Et ſic nõ credo ego eſſe gonorrhęã in hoc corpuſculo, quod adeò eſt extenuatum. Sed hoc vlcus eſt in tauro, propter materias acutiſsimas deuenientes ad os veſicæ, quæ fecerunt ibi inflammationem, & ſic illa pars eſt perforata, & etiam inducta fiſtula, quod facilè fit in partibus illis neruoſis, & muſculis veſicæ & ani, vbi facilè fiunt fiſtulæ. Patitur præter hæc duo arefactionẽ totius corporis, & magnam caliditatẽ hepatis, cum frigiditate ventriculi & rugitu, & affectionẽ hypochondriacã. Cauſa horum ſymptomatũ etiam quęrenda eſt: diſpoſitio ſua naturalis cõſideranda quantùm ad hoc. Semper fuit calidus, & anno 18. ætatis ſuæ incidit in tabem, & fuit deſperatus à medicis, ſed liberatus diuinitus, vt retulit nobis. Eſt longæ ſtaturæ, & productus in longum, tamen omnia mẽbra habet grandia, quod teſtatur caliditatẽ ſeminis ſeu materiæ, & eiuſdem paucitatem, in prima eius generatione: non enim potuerunt hæc membra in latum extendi propter paucitatem materiæ, & ideo prolongata eſt: & calor primò in longũ extendit, deinde in latũ. & habet etiam maximã raritatẽ texturæ. Et hæc duo ſunt ſigna paucitatis materiæ & caliditatis, & ideo à quacunq; cauſa extrinſeca facillimè patitur propter raritatem

ritatem texturæ. Preterea &membra etiam principalia omnia sunt calida. Hepar valde calidum generat plurimũ sanguinẽ biliosum & melancholicũ. habet pilos multos, & sic plurimum abundauit excrementis quæ fiunt à calore immoderato. Item cor est calidum, quia iracundus & magnanimus, & constans in actionibus & audax, vt sciunt illi qui eum nouerũt. Cerebrũ etiam calidũ & siccũ, quia adest promptitudo ingenij, quę est ex siccitate cum tenuitate substãtiæ. Ex caliditate cerebri habet mobilitatẽ & promptitudinem in actionibus, & fuit versatilis ingenij vndiquaque & celerrimi, vt ego noui ipsum. Et inde meritò cerebrum iudicatur calidum, ex proprijs & immediatis cerebri operationib. His stantibus plurimus sanguis melancholicus generatur, & per consequens spiritus melancholici, qui & obscurantur. Vnde semper fuit religiosus, & considerando naturam melancholicã videbimus quòd omnes sunt religiosi, vt testatur quotidiana experientia. Ex hac temperatura non mirum si habet naturalem imbecillitatẽ ventriculi, cùm sit ventriculus sine carne, & nullam habeat ferè pinguedinem omenti, & nullos musculos ferè quib. per antiperistasin fit calefactio ventriculi: & si Aristot. credere volumus, ipsa etiã pinguedo calefacit positiuè. Ergo ventriculus est siccus, quod patet ex habitu totius corporis: quia si caro est sicca & musculi, multò magis ventriculus qui est neruosus. Ergo ventriculus est frigidus & siccus, & hepar est calidum. Et hæ sunt causæ hypochondriacæ affectionis, vt sæpe dictum est hoc anno in colloquijs, quomodo hæ fiant, & obstructiones, & eleuationes vaporum &c. ideo de his satis. Macies ferè tabida est, propter duo efficacissima ad tabẽ: primò propter copiã pauci sanguinis, vnde ferè semper pa-

titur atrophiam,& ex qua sæpe homines ad tabem deueniunt,cùm ſcilicet membra non nutriuntur: ſecundò propter plurimam caliditatem & ſiccitatẽ in toto corpore, vnde ariditas. Accedit tertium, maxima raritas texturæ,quia plus difflatur quàm recipiatur ad membra & nutriatur. Item quodlibet membrum concoquit alimentum proprium, & nutritur ſecundum propriam ſuam naturã,teſte Gal. Et cùm omnia illa membra ſint gracilia à natiuitate, parum attrahitur nutrimenti & conficitur. Hinc etiam plurimùm abundat humoribus acribus,erodentibus,& acutis,ſtante caliditate hepatis & totius corporis. Et quia orta atteſtantur ſuis principijs,& renes plurimùm communicant hepati,& propter ſitũ,& propter vias amplas,ideo etiam renes ſunt calidiſsimi. His ſtantibus nõ mirũ ſi plurima materia excreta eſt per vias vrinales per totam vitam ſuam, & ſic factæ ſunt illæ exulcerationes in vijs vrinæ quas patitur: & etiam ex diſpoſitione illa, calculi & arenulæ generantur,quæ apparent in vrina:nam cauſa materialis horum eſt pituita,quæ fit multa in frigido ventriculo,& ita excernitur per vrinam hæc pituita, vt patet in hoc viro,quòd vnà cum vrina materiæ pituitoſæ excernuntur. Cauſa efficiens eſt calor ingens hepatis & renum. Et ideo etiam facile generantur illę arenulæ,quia pituita quę eſt viſcida,eſt tanquã gluten, & arenulæ ſunt ex bile,vnde ſunt flauę. Paſſus etiam eſt chiragram:habuit enim primò dolorem chiragricum,qui peſsimè curatus eſt,& ipſe neſciuit eſſe chiragram,& admiratus eſt cùm ei dicerem. Eſt autem chiragra defluxus materiæ catarrhalis ad iuncturas manuum. Et fuit peſsimè curata,quia non debet curari cum remedijs extrà adhibitis : ipſi autẽ vſi ſunt relaxantibus & mitigantibus,quo nihil poterant fa

cere

cere deterius: hinc enim factū quòd magis affluxit materia, & facta ibi materia gypſea obſtruxit neruos & chordas, hincq; abbreuiantur & dilatantur & contrahuntur. Et facta hac obſtructione, etiam facta eſt arefactio. Et hoc corpus in quo eſt caliditas hepatis & ventriculus frigidus, eſt aptiſsimum ad articulares morbos, quia adeſt pituita, & bilis eam ducit. Et Auic. dicit quòd ad hoc requirunt̃ quatuor. Et paſſus etiam eſt in pede, vt mihi dixit. Hæc ſunt ſymptomata & cauſæ, ad quas redigenda ſunt omnia: quæ cauſæ fuerunt adiutæ ab extrinſecis, & in rebus non naturalibus, in quibus plurimū deliquit. De prognoſtico. Quæ ſunt naturalia non poſſunt bene remoueri, & videmus omnia iſta dependere à diſpoſitione naturali. Quo ad vlcus, credo quòd non ſit curandum, vt etiam ſentiūt Excell. veſtrę. Quo ad contractionem, vellem experiri aquam Apponitaná, & etiam lutum illud aquæ Apponitanæ. Circa ventriculum & hepar, vt alterum refrigeretur, alterum calefiat, credo ego ꝙ nulla arte id fieri poſsit. Dabo tamen ei conſiliū, & remediū vnū quo vtatur ſingulis diebus, & toto tempore vitæ ſuæ hoc faciat. Accipiat ſingulo mane, aut quandocunq; voluerit, oxymel optimè & diligenter confectum, & mel roſaceum eodem modo confectum, & aſſumat vna vice duo aut tria cochlearia, & hoc ſępe & ſemper fiat: ſic enim ex longo vſu huius medicamenti ventriculus pedetentim abſtergetur, & corroborabitur ſine calefactione hepatis. Non poſſem ego imaginari aliud remedium & melius & tutius, & ipſe ſentiet ſe optimè iuuari, ſi nō deſinat. Poſtea ter vel quater in menſe ℈ ij. aut iij. Rhabarbari, admixta portione caſſiæ, ſumat. Hierā vereor, quia ſuſpectā habeo iam in corpore extenuato: & Gal. dicit ꝙ in ſicco ventricu

lo non ſit exhibenda hiera, de tuen. valet. In Rhab. non eſt tanta exiccatio, & etiã abſterſio. Et ſingulis menſib. ter aut quater aſſumat hoc. Confert etiã ad calculos oxymel, de quo ſuprà dictũ, quod ſępe ſum expertus: imò etiã actu frangit calculos. Corrigitur etiã fluxus materierũ per vias vrinæ cum melle roſ. hoc modo ſæpe aſſumpto. Porrò leniunt etiã ventrẽ oxymel & mel roſ. Et ita meo conſilio nõ vellem vti alio remedio pro his omnib. quę dixi. An aqua Veronenſis conueniat, quæ ſemper cõtulit ipſi? Ego dicã quod ſentio. Credo omnino quòd ſemper fuerit adiutus quantũ ad paſsiones renũ, nam ſunt ferreæ & frigidæ, & ſic refrigerarũt hepar & renes, & viæ ſunt corroboratæ, ne fieret illa dilatatio viarũ: & ſic in quolibet defluxu materierum conuenit illa aqua, vt in fluxu ſeminis, hepatis, & alui. Et ſic credo quòd contulerit his affectib. An verò etiã ratione ventriculi conueniat, eſt apud me dubiũ: nam infrigidant hæ aquæ, quod teſtat̃ experientia: licet habeãt caliditatem actu, & habeant ſulphur, tamen potentia habent frigiditatẽ. Nam & coriandrũ habet in ſe partes calidas, & tamen infrigidat, & multa alia eiuſmodi. Ita philoniũ propter calidas res quas habet nõ calefacit, ſed infrigidat propter res frigidas. Itẽ vltra hoc exiccat etiã hęc aqua. Si dicat quis, ſtomachus eſt laxatus, ergo indiget exiccatione: & hanc præſtat hæc aqua. Dico quòd indiget exiccatione quæ euacuat, & non illa exiccatione quę conſtipet, & ſic magis affigit materiã ad ventriculũ. Et indigemus hìc euacuatione materię, & tunc ventriculus euacuata materia per ſe confortabit̃, quod fiet per pharmacum ſuprà dictũ. Et ſic renib. quidẽ conferet hęc aqua, nõ autẽ ventriculo, qui fiet imbecillior. Si vult, ratione renum aſſumat, non autem ventriculi.

Conſult.

Consult. CLVII. *De paralysi sinistri lateris.*

ES & ægritudo est in propatulo, & ea quæ patitur sunt manifesta, & ideo ero breuis. Patitur Magnificus vir impedimentum circa ambulationē in crure sinistro, & circa brachium eiusdem lateris, ita vt etiam oculus sinister ingrauescat, licet nō sit affectus quantum ad visionem: & sic illa dispositio occupat totam partē sinistrā, & est tantùm in motu, nō in sensu læsio. Quæritur quæ sit ægritudo, & quod accidēs, & sub quo genere ponendū, item à quo morbo dependeat. Quantùm ad symptoma, vtrum sit paralysis? Si propriè volumus loqui, dico quòd nō sit paralysis: nam paralysis propriè dicta, est particularis apoplexia, & apoplexia est paralysis vniuersalis: sicut & spasmus & epilepsia differunt, quòd scilicet spasmus est epilepsia particularis, & epilepsia spasmus vniuersalis. Ergo versantur circa idem. Sed cùm apoplexia semper habeat deperditionē sensus & motus, ita & paralysis. Hic autē videmus tantum esse impedimentū in motu, & nullum in sensu, & ideo dico ꝙ nō est passus apoplexiā nec magnā nec leuem. Iuxta Hipp. soluere apoplexiā leuem difficile, & fortè impossibile. Sed quomodo erit apoplexia si nō sentiat? & sic potius erit subita motio alicuius humoris ad aliquod membrū, & ita non erit apoplexia, nec vera paralysis. Est impedimentū in illa parte in motu, & sic nerui & musculi sunt affecti, & ꝙ spiritus vel virtus prohibet vel propter intemperiē, vel propter obstructionē. Vtrū sit hic affluxus materiæ, aut sola intemperies? Audio eum pati granphū, quę est conuulsio quædam leuis, propter subitum transitū materiæ

ad musculos. Vnde est conuulsio leuis, quia est materia leuis & vaporosa, & sic credo illam membranā debilitatam. Vbi autē est intemperies sine materia non fit ea subitò. Ergo credo quòd sit facta aliqua præcipitatio alicuius materiæ frigidæ & pituitosæ, quia nō habet dolorē, & est in vno loco, & nō habet calorē, ergo videtur quòd à materia frigida. Et ipse etiā dicit se à medicis per calefacientia esse adiutū. Ergo habemus ægritudinē facientē hoc symptoma, & est intēperies cum affluxu materiæ frigidę & pituitosæ. Nunc de causa videndum illius subitæ præcipitationis, an à capite, an ab alijs partibus proueniat. Ego habeo coniecturam vnam à modo præcipitationis, quia occupauit totam illam partē sinistrā, quòd caput fuerit repletū, & sic virtus expulsiua surrexit & expulit: nec credo ꝙ tanta materia à ventriculo sit transmissa, sed quòd à capite illa materia deuenit ad eum locum. An ibi generata propter aliquam intemperiē, an ab alijs membris eò deuenit? Ego nō audio quòd præcesserit aliquid, quòd cerebrum sit obnoxiū alicui nocumento, nec quo ad sensus interiores, nec quo ad exteriores. Quod passus est asthma, & quòd materia à capite descenderit, fateor: sed inde non sequitur quòd illa materia primogenio affectu genita sit in cerebro: & ita credo quòd in toto corpore generatur illa materia, & sub modo vaporis ascendit ad caput, & sic præcipitatur ad diuersas partes: & vt hoc credam habeo indicia duo: primum est dispositio corporis, est enim totum corpus humidum, & hepar est calidum & humidum etiam in senectute, multò magis in pueritia tale fuit: omnes enim pueri calidi sunt & humidi, sunt item ingluuiosi, & plurimum ingerunt, & hinc fiunt plurimæ euaporationes, quia vbi calor & humiditas multa, ibi

etiam

etiam multa fit euaporatio, & ita repletũ eſt caput, teſte Galeno, III. de loc. affect. Qui habent hepar calidum, ſemper ſubiecti ſunt repletioni capitis. Secundò, huic naturali diſpoſitioni acceſsit poſtea ratio victus, quia delectatus ſemper eſt cõuiuijs, & ſic multiplicata ſunt plurima excrementa. Quando erat puer, materia illa ſuperabundans & ſuperflua præcipitata eſt ad pulmonem, & fecit aſthma: poſtea in iuuentute, vbi calor fit igneus & fortior, multiplicata eſt aduſtio: quia vbi plurimũ de ſanguine, ibi eſt plurimum de fæce ſanguinis, & etiam bile, & ſic natura incitata, loco aſthmatis generatus eſt fluxus hęmorrhoidarum, per quem ſanguis melancholicus & aduſtus expurgatur: quia in mutatione ætatis, vt anno XXI. id eſt, in tertio ſeptenario, teſte aphor. 3. lib. mutãtur ægritudines: & ſic eo tempore facta eſt alia ægritudo, ſiue potius excretio, ſcilicet mariſcarum. Nam & Galenus quærit, an hæmorrhoidarũ fluxus ſit ægritudo, vel ſola excretio quędam. Et ſic ſemper fuit ſanus. Poſtea in ſenio, vbi iam calor extinguitur, & refrigerat̃ ſanguis, & totus habitus corporis, multiplicatur pituita. Hinc in Auguſto menſe factis obſtructionibus, ne materia exiret per mariſcas, aggregata ſunt excremẽta: quia ſenes volunt viuere vt iuuenes, & accedunt ad conuiuia, quod ſæpe ſoleo in ſenibus reprehendere, & ideo cõgregant multas ſuperfluitates & frigidas & crudas, & ſic aſcendũt vapores frigidi ad caput, & repletur caput, quo repleto defluit materia ad partẽ affectam. Et ſic habemus ſucceſſum huius morbi ex hiſtoria rei. Materia eſt quidem in capite, ſed per conſenſum partiũ inferiorum, & maximè ventriculi. Quo ad prognoſticũ, habemus quidem morbũ factum, quod eſt conſiderandum: ſed non video morbum fientem, & nullum

planè video ſignum morbi fientis. Quando incande-ſcit, repletur caput: & facta eſt vertigo, quę eſt ex bile & crudis humoribus in ventriculo, & non cecidit in terram, ſed dixit ad ſeruũ vt eleuaretur, quod non eſt mirum, quia habuit debile crus. Et ſic non video quomodo generetur hic morbus. Neq; erit ratione frigiditatis ventriculi, quę non eſt magna, non enim expuit multũ &c. Fames illa non eſt ſignũ frigiditatis ventriculi, imò pituita relaxat os ventriculi, & nõ fit fames ex pituita in ventriculo, niſi ſit & acida & pauca. Ergo non ſequitur, habet famem multam, ergo ventriculum frigidum. Et ſic non credo quòd ſit ventriculus frigidus, nec quòd ſit in cerebro aliqua noxa, ſed tantùm eſſe morbum factum. Deniq; dicit, quòd poſtquàm habuit bonam rationem victus, iam melius habeat. Et ſi haberet membra iſta debilitata, etſi comederet mannã, tamen generarent ſuperfluitates. Et ſic non credo ego quòd ſit morbus in fieri, ſed ſolùm in facto eſſe. Ergo cura tota ad morbũ factum dirigatur, & poſtea præſeruetur, ne iterum aggregetur materia. Nam ſtante aliqua debilitate capitis, erit timendum ne incidat in maiores ægritudines. Et ſic credo quòd tantùm morbus factus ſit curandus, & nullum membrũ faciens curandum.

Petit à nobis præcipuè, an debeat accipere aquas thermarũ? Hæc autem aſſumi poteſt vario modo, vel per potum, vel aquam, vel foueã, vel lutũ. Dico ego quòd non ſit differendum remediũ ad menſem Septembris, ſed nunc debemus occurrere, quia morbus factus eſt, & membra ſunt debilia ex frigiditate, & niſi in æſtate hoc fiat, multò minus fiet in autũno: & ideo dico quòd in his caloribus aliquid ſit faciendum: & aër, IX. Therap. eſt pro ægritudine, quia ægritudo eſt frigida & humida, & aër eſt calidus & ſiccus,

cus, & sic est conueniens tempus operandi. Non autem darem hanc aquā in potu hoc tempore, sed potius in Septembri, quia calefacit non solùm ventriculum, sed etiam venas, neruos & musculos, quod ex sudore, quem prouocat, videmus. Quo ad stillicidium, dico quòd non cōueniet, quia illud membrū, scilicet cerebrum, non est affectum, & morbo facto est occurrendum. Et sic non sentio cum medicis Venetis, qui consuluerunt eius Magnificentiæ stillicidium tale. Sed pro parte affecta suaderem ego quòd fieret stillicidium: verùm quia iam sunt maximi calores, & aër balnearū nunc est pessimus, & propter vapores & propter muscas, non consulerē quòd accederet ad balnea, sed quòd curaret sibi afferri eam aquam tam calidā actu vt fieri posset, & sic fieret stillicidiū pro parte affecta, & maximè circa vertebras colli, vbi fermè est causa omnium dolorum, & etiam circa alias partes. Et quia habemus aërem vnà operantē, sentio quidē cum medicis Venetis, quòd conueniat stillicidiū, sed non in capite, vt ipsi dicūt, sed circa illas partes quas dixi, scilicet vertebras colli, vt videāt medici Veneti quòd & nos rem intelligamus. Quo ad foueas & lutū dimitterē nūc, quia nō est tempus opportunū. Interim tamen, vt est consuetudo nostra, & experientia edocti sumus, ne resoluatur illud quod est tenue, & indurent partes crassiores, emolliatur quotidie illa materia, quando scilicet non est vsus balnei. An conueniat cauterium? Ego credo quòd omnino fieri debeat: sed maxima quæstio est, in quo loco fieri debeat. In cauterio habemus quatuor. Primū, corroboratione loci & exiccationem: ideo sæpe applicamus ipsi loco affecto, vt Gal. applicat, sinapismos capiti & parti læsæ, & Albucasis capiti applicat cauteria. Secundum, vt fiat di-

uersio. Tertium, vt deriuetur materia à loco propin quo ad locũ alium: vt cùm in epilepsia facimus cauteria in crure, est auersio: deriuatio est, vt cùm patiẽte coxendice dextra, facimus cauteriũ in loco vicino. Ideo Gal. pro validissimo remedio phlebotomauit eundem locum in ischiade. Quartum est euacuatio à loco, vt etiam euacuet̃ materia in loco existens, cùm est morbus factus. Hìc nõ indigemus diuersione, quia materia illa in loco, & imbibita in venis, nõ potest trahi per auersionẽ: & ideo non facerẽ diuersionem in pede altero, quia illa diuersio esset vana & inutilis. Si ratione deriuationis, an conueniat circa partes affectas? Dico, quia tota pars à principio ad finem afficitur, nescio in qua parte debeat fieri cauterium pro illa deriuatione. An verò pro corroboratione loci? Hoc cauteriũ non debet fieri, nisi post euacuationẽ materiæ illius loci, & ideo nõ pro corroboratione etiã loci conueniet cauteriũ. An pro euacuatione à loco, qui est quartus vsus cauteriorũ? Dico quòd nec hoc, quia totus ille locus patitur: igitur non video quomodo cauteriũ cõuenire posit. Ideo primò vellem euacuare materiã ad pręseruationem, & non ad curationẽ: & facerem cauteriũ in brachio dextro, & in crure dextro, non vt curarem morbum, qui est in loco affecto, sed vt cùm applico resoluẽtia ad illum locum affectũ, ne trahat̃ materia ad locũ affectum. Facerẽ igitur cauteria in brachio & crure sano propter diuersionẽ, quia tota pars sinistra est affecta: & non facerem propter materiam in loco existentem, sed propter præseruationem, non vt tollatur ægritudo facta. Et sic accipiat istud stillicidium circa illam partem, vt diximus, & cauteria applicentur, prout indicauimus esse ex re Magnificentię suæ.

FINIS.

IO. BAPTISTÆ MONTANI CONSVLTATIONVM medicinalium Index

A

apo-

argen-

argen-

argen-

B

blen-

cali-

con-

ele-

ex-

I

M

me-

oleum

quo-

P

ſuffo-

gen-

